DWIGHT D. EISENHOWER

CRUCIADĂ ÎN EUROPA

editura politică

DWIGHT D. EISENHOWER

CRUCIADĂ ÎN EUROPA

Studiu introductiv de
CRISTIAN POPIȘTEANU

Traducere din limba engleză și note de
NICOLAE MINEI

Biblioteca CALARAȘU ION

EDITURA POLITICĂ, BUCUREȘTI — 1975

Coperta realizată de CONSTANTIN NIȚULESCU
după o fotografie de MUNDIUS KAPPA

Hărțile au fost reproduse după ediția americană a cărții
CRUSADE IN EUROPE din 1948

DWIGHT D. EISENHOWER
CRUSADE IN EUROPE

Doubleday & Company, Inc., 1948
Garden City, New York

Biblioteca C[illegible] ION

STUDIU INTRODUCTIV

Memoriile și istoria.

Iată o unitate conceptuală imposibil de separat.

Încă din zorii scrisului care avea să fixeze și începuturile istoriei multor popoare, apar și reprezentări cu caracter „memoralistic". Treptat ele își sporesc cantitatea și semnificația într-o asemenea măsură, încît de cîteva mii de ani filonul lor a ajuns să alimenteze științele istorice asemenea unui torent care se revarsă într-un uriaș baraj de acumulare. În biblioteca omenirii memorialistica înseamnă mult mai mult decît amintiri. Ea aduce memoriei colectivităților umane care este istoria, depoziția martorului. Deși de multe ori unilaterală sau trunchiată, neverosimilă sau postumă, deși întotdeauna subiectivă, mărturia la persoana întîia este o sursă de care este cu neputință să te lipsești în bătălia pentru stabilirea adevărului istoric. Și deși în istoriografie se dispută diferite puncte de vedere privind locul pe care memoriile îl ocupă între sursele primare de informație istorică, există în același timp o unanimitate cu privire la caracterul indispensabil al acestora. Trecute prin filtrele critice, coroborate cu documentele autentice ale epocii, despovărate de umbra personalității celor care le-au scris, memoriile pot fi comparate cu plasma sangvină ; în ele se regăsesc în forma lor vie faptele, evenimentele, concepțiile, uneia sau alteia dintre epocile istorice. Și cu atît mai mult, memoriile de război ce reconstituie tablouri de dimensiuni gigantice, adevărate fresce pe care evoluează carul zeului Marte, și care redau detalii de psihologie omenească imposibil de relatat „în direct". De la Iulius Caesar la eroii războiului civil din Spania secolului XX, de la Petru cel Mare la Charles de Gaulle o

imensă literatură de campanie se întinde de la autorii lumii antice la cei contemporani. Cel de-al doilea război mondial a introdus și în acest domeniu o inovație. Au apărut pentru prima dată sute și sute de culegeri aparținînd soldaților simpli, celor care purtau în raniţele lor bastonul de mareșal, dar care cel mai adesea asigurau doar victoria, pentru ca apoi să dispară fie pe cîmpul de luptă, fie în anonimatul postbelic. Tehnicile mijloacelor de comunicare moderne au adus în prim plan — fie uneori și pentru o clipă — figura adevăraților eroi ai conflagrației. Alături de memoriile acestora, jurnalele, însemnările și comentariile celor care s-au aflat la eșaloanele de comandă, pînă la cele mai înalte, cifrează la cîteva sute de mii de titluri memorialistica celui de-al doilea război mondial.

Cititorul din țara noastră cunoaște, pe lîngă numeroasele lucrări aparținînd participanților români la războiul antihitlerist, o serie de volume de memorialistică universală sau bazate pe mărturiile combatanților *.

---

* Charles de Gaulle. MEMORII DE RĂZBOI, Editura politică, București, 1969 ; V. I. Ciuikov. ÎNCEPUT DE DRUM, Editura militară, București, 1962 ; Ed. Herriot. PAGINI DE JURNAL, Editura politică, București, 1968 ; G. K. Jukov. AMINTIRI ȘI REFLECȚII, Editura militară, București, 1971 ; L. Longo. POPORUL ITALIAN IA ARMELE, Editura politică, București, 1970 ; I. M. Maiski. CINE L-A AJUTAT PE HITLER, Editura științifică, București, 1963 ; Miklós Nyiszli. AM FOST MEDIC LA AUSCHWITZ, Editura Eminescu, București, 1971 ; A. Poltorak. EPILOGUL DE LA NÜRNBERG, Editura Junimea, Iași, 1972 ; M. Jullian. BĂTĂLIA ANGLIEI, Editura politică, București, 1968 ; I. S. Konev. ANUL '45, Editura politică, București, 1970 ; J. B. Vercors. BĂTĂLIA TĂCERII, Editura Univers, București, 1970 ; C. Ryan. ZIUA CEA MAI LUNGĂ, Editura politică, București, 1965 ; P. Berben. ISTORIA LAGĂRULUI DE CONCENTRARE DE LA DACHAU, Editura politică, București, 1973 ; Ch. Bernadac. MEDICII BLESTEMAȚI, Editura politică, București, 1970 ; M. Gallo. ITALIA LUI MUSSOLINI, Editura politică, București, 1969 ; P. Hansson. RISCÎND MAI MULT DECÎT VIAȚA, Editura politică, București, 1970 ; D. Lapierre, L. Collins. ARDE PARISUL ?, Editura politică, București, 1970 ; W. Lord. PEARL HARBOR și VICTORIA DE LA MIDWAY, Editura politică, București, 1970 și 1973 ; V. și L. Pappalettera. ZBIRII AU CUVÎNTUL, Editura politică, București, 1974 ; G. Perrault. SECRETUL ZILEI Z, Editura politică, București, 1969 ; S. M. Stemenko. LA MARELE STAT-MAJOR, Editura militară, București, 1973 ; A. Werth. UN CORESPONDENT ENGLEZ PE FRONTUL DE EST, Editura politică, București, 1970 ; ZIUA CEA MAI LUNGĂ A JAPONIEI, Editura politică, București, 1974 ; I. H. Bagramean. AȘA A ÎNCEPUT RĂZBOIUL, Editura militară, București, 1974.

Sensurile acestei literaturi ating însă un timp care se întinde mult dincolo de evenimentele trăite și consemnate de autorii lor. Pe lîngă valoarea lor documentar-istorică, ele certifică învățătura pe care marea conflagrație a secolului nostru a lăsat-o contemporaneității. Cu atît mai pătrunzător mi se pare mesajul filozofic al acestei memorialistici, cu cît cel de-al 30-lea an de la epocala victorie a popoarelor asupra fascismului găsește omenirea într-o situație care printr-o serie de parametri se poate asemăna cu împrejurările existente în preajma primului și celui de-al doilea război mondial. Sublinierile din raportul la cel de-al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român descifrează cauze dintre cele mai profunde ale actualei crize mondiale, care „cuprinde toate laturile vieții economico-sociale, demonstrează cu putere că vechile relații interne și internaționale create de orînduirea capitalistă nu mai corespund noilor forțe de producție, dezvoltării impetuoase a revoluției tehnico-științifice, nu mai pot oferi soluții corespunzătoare — în interesul maselor largi populare, al progresului — problemelor complexe ce preocupă lumea contemporană. Societatea omenească este tot mai mult confruntată cu contradicțiile create de orînduirea capitalistă, de politica imperialistă, colonialistă și neocolonialistă. Aceste contradicții se amplifică prin accentuarea decalajului dintre țările dezvoltate și cele slab dezvoltate, a împărțirii lumii în țări bogate și țări sărace, ca urmare a relațiilor inechitabile de asuprire colonialistă și neocolonialistă.

Legitățile obiective, dialectica socială, necesitățile progresului societății reclamă sfărîmarea vechilor cătușe care pun în pericol însăși civilizația umană, cer făurirea unei lumi a dreptății sociale și naționale, atît în cadrul fiecărui stat, cît și pe plan mondial, care să asigure un nou avînt al forțelor de producție, al științei și culturii, al progresului general“ *.

În situația deosebit de complexă de la mijlocul deceniului opt ia amploare procesul revoluționar de schimbare a raportului de forțe pe plan mondial în favoarea forțelor ce se pronunță pentru progres social, pentru edificarea unei lumi mai bune și mai drepte. Epoca noastră înregistrează drept contradicție fundamentală contradicția dintre

* Nicolae Ceaușescu *Raport la cel de-al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român*. București, Editura politică, 1974, p. 15.

un sistem perimat sub raport istoric — capitalismul — şi un sistem apt să asigure împlinirea aspiraţiilor vitale ale popoarelor — socialismul.

Evident, în procesul de reaşezare a raporturilor interstatale se accentuează instabilitatea şi dezordinea internaţională, apar noi primejdii pentru securitatea unor state, zone şi continente, apar pericole la adresa păcii şi securităţii mondiale. Dacă prin multiple caracteristici viaţa internaţională din 1975 aminteşte pe cea din preajma lui 1914 sau 1939 — procesele fiind, desigur, în prezent mult mai complexe —, există însă şi o serie de diferenţieri calitative esenţiale, radicale, îndeosebi în ceea ce priveşte ponderea factorilor constructivi, care se pronunţă cu tot mai multă hotărîre pentru o nouă politică de progres social, pentru soluţionarea problemelor pe o cale nouă, pentru un nou sistem de relaţii economice şi politice între state.

„Iată de ce — sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu —, cu toată situaţia gravă existentă în relaţiile internaţionale, se poate spune că în lumea de astăzi există forţe capabile să preîntîmpine o nouă conflagraţie mondială, să asigure soluţionarea problemelor complexe pe cale paşnică, în interesul tuturor popoarelor. Transformarea acestor posibilităţi în realitate impune intensificarea luptei maselor populare din toate ţările, a tuturor popoarelor împotriva politicii imperialiste de forţă şi dictat, pentru dezarmare — şi, în primul rînd, pentru dezarmare nucleară —, pentru împiedicarea unui război care ar pricinui omenirii distrugeri fără precedent, pentru realizarea unor noi relaţii internaţionale, bazate pe deplina egalitate în drepturi a tuturor popoarelor, pe dreptul lor de a se dezvolta corespunzător propriei voinţe, pe o conlucrare democratică în lume. Se poate spune că, mai mult ca oricînd vreodată în istoria omenirii, stă acum în puterea popoarelor să-şi făurească propriul viitor, să deschidă o nouă eră de înflorire a civilizaţiei umane“ *.

Într-un asemenea context se înscrie şi dezideratul fundamental al popoarelor europene, al tuturor popoarelor europene, de a se instaura pe continent un sistem de relaţii noi, care să asigure securitatea tuturor naţiunilor. Este imperios necesară realizarea „tuturor măsurilor care să dea garanţia deplinei securităţi fiecărei naţiuni europene, să facă imposibile imixtiuni în treburile interne sau presiuni de orice fel asupra vreunui stat european. În acest

* *Op. cit.*, p. 16—17.

scop se impun acţiuni hotărîte pentru desfiinţarea bazelor militare de pe teritoriul altor state, retragerea trupelor străine şi reducerea treptată a trupelor naţionale — în cadrul măsurilor generale de dezarmare. Partidul Comunist Român consideră necesar să se depună eforturi susţinute pentru a se ajunge la desfiinţarea concomitentă a Pactului N.A.T.O. şi a Tratatului de la Varşovia, înfăptuirea securităţii europene fiind incompatibilă cu existenţa blocurilor militare opuse" *.

Aşa după cum aprecia Congresul al XI-lea, „În actuala etapă de dezvoltare există reale posibilităţi de a se înfăptui acest deziderat al popoarelor, de a transforma Europa într-un continent al colaborării şi păcii. Aceasta va constitui o cucerire de importanţă istorică nu numai pentru Europa, ci pentru întreaga omenire" **. Într-o asemenea perspectivă se desenează lupta generală a forţelor înaintate „pentru inaugurarea unei ere noi în viaţa internaţională, pentru ca sfîrşitul acestui secol să marcheze excluderea războaielor din viaţa internaţională, eliberarea popoarelor de povara cheltuielilor militare şi de spectrul pericolului nuclear, înfăptuirea aspiraţiilor vitale ale tuturor naţiunilor de libertate şi bunăstare, de transformare a naturii şi societăţii spre binele şi fericirea omului" ***.

Dintr-o asemenea perspectivă privim şi înapoi la titanica încleştare a popoarelor cu fascismul din anii celui de-al doilea război mondial, încleştare în care naţiunile s-au angajat nu numai pentru a-şi salva prezentul, ci spre a-şi salvgarda viitorul. Şi dacă nu ne-am gîndi la viitor de pe aceste coordonate, am rămîne grav ipotecaţi faţă de jertfele şi suferinţele, eforturile şi eroismul fără precedent a sute şi sute de milioane de oameni aparţinînd atît or naţiuni, religii, filozofii, condiţii politice şi orînduiri diferite care s-au aliat în marea coaliţie antifascistă şi, luptînd pe pămînt, în aer şi pe mări, pe front şi în spatele frontului, au cucerit glorioasa victorie de la 9 mai 1945.

Închinate participanţilor occidentali la măreaţa epopee antihitleristă, memoriile pe care le precede analiza noastră cheamă la apel un timp nu prea îndepărtat şi căruia multe şi multe generaţii ale omenirii îi vor purta în onoruri amintirea.

---

* „Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism", Bucureşti, Editura politică, 1975, p. 199—200.

** *Op. cit.*, p. 200.

*** *Op. cit.*, p. 213.

Să ne întoarcem cu aproape trei decenii în urmă.

1948...

...Autorul are cu un deceniu mai mult decît secolul. Pentru oricine, la 58 de ani, vîrsta debuturilor a rămas undeva în urmă. Nu şi pentru el : la 58 de ani îşi publică primul volum. Un începător întîrziat deci, ba încă unul cu handicapuri numeroase şi evidente. Meseria nu-l predispune la scris. Căci proaspătul autor este un vechi militar, care practică meseria armelor de exact 33 de ani.

La aceşti ani se referă volumul. Nu la toţi însă. Primii douăzeci şi şapte sînt plaţi şi cenuşii. O carieră ca oricare alta a unui ofiţer de infanterie oarecare. Cu realizări mediocre şi cu idealuri înduioşător de modeste. Idealul imediat : să conducă o unitate, adică să aibă de-a face nemijlocit cu soldaţii. Dar destinul se încăpăţînează să-i joace renghiuri, neîngăduindu-i să tragă pe nări mirosul prafului de puşcă de pe poligonul de tragere şi surghiunindu-l periodic în cancelariile îmbîcsite de fum de tutun ale statelor-majore. Idealul de perspectivă : să iasă la pensie cu gradul de colonel. Destinul nu-i va face nici aici pe plac. Dar nu reţinîndu-l în josul scării ierarhice, ci catapultîndu-l pe treptele ei cele mai înalte. Şi nu ale unei singure scări, ci ale ambelor posibile : cea militară mai întîi, cea civilă ulterior.

Sursa acestei neverosimile forţe de proiectare trebuie căutată într-o perioadă scurtă, care reprezintă ceva mai puţin de a zecea parte din durata carierei sale : trei ani din cei treizeci şi trei. Către capătul lungii drepte orizontale, un minuscul segment ţîşneşte vertiginos în sus. De el, de segmentul celor trei ani, se ocupă în prima sa carte.

Sînt ultimii trei ani ai celui de-al doilea război mondial. Despre ei vorbeşte autorul debutant. Abia au trecut alţi trei ani de cînd sîngerosul coşmar a luat sfîrşit. Nimeni nu a uitat nimic din cele întîmplate — nici învingătorii, nici învinşii, nici văduvele, nici infirmii, nici orfanii, nici cei rămaşi fără nimic de-al lor pe lume, nici cei rămaşi fără nimeni din ai lor pe lume. Nimeni nu a uitat, toţi îşi amintesc.

Ce le poate aduce, prin urmare, această carte ? Chiar dacă se intitulează, sfidător, *Cruciadă în Europa*. Şi chiar dacă o semnează ex-generalul Dwight David Eisenhower,

purtător al epoletului cu cinci stele — cel mai înalt grad în armata de uscat a Statelor Unite —, fost șef al Marelui Stat-Major al acesteia și fost comandant suprem al Forțelor expediționare aliate în Africa de Nord, Italia și Europa occidentală.

„Pe cine poate interesa a *n*-a carte despre războiul atît de recent și atît de proaspăt în toate memoriile ? — se întreabă, încă înainte de a o avea în mînă, cronicarul unui mare cotidian american. — Eisenhower se grăbește să se alăture numărului deja respectabil de căpetenii militare ale căror opuri posace, scrise parcă de fete bătrîne și lipsite de vlagă, se prăfuiesc, nerăsfoite de nimeni, în bibliotecile școlilor de ofițeri. Cine să le citească ? Cine să-l citească pe Eisenhower ? Poate doar un camarad de promoție ros de invidie, sau un fost subaltern ranchiunos, care vor zîmbi ironic la anumite pasaje, mîzgălind pe margine comentarii nimicitor de sarcastice... Ne pare rău că Eisenhower, invincibil pe fronturile bubuitoare ale războiului, se expune unei înfrîngeri inevitabile pe frontul foșnitor al paginii tipărite“ *.

Primele recenzii propriu-zise nu sînt nici ele mai încurajatoare. „Stilul generalului este la fel de pedestru ca și trupele în fruntea cărora și-a cîștigat galoanele“ **, remarcă acru un critic. „Amatorii de revelații senzaționale sau de polemici-pumnal vor fi profund dezamăgiți“ ***, avertizează un altul. Dincoace de ocean, în Anglia, tonul este și mai caustic : „Ajungînd la capătul cruciadei, avem impresia că am citit mai degrabă Patimile mîntuitorilor (americani) ai Europei, după sf. Eisenhower“ ****.

Dar iată că, refuzînd să ia în seamă obiecțiile subtile și rafinate aduse cărții, publicul o caută cu insistență. Primul tiraj (30 000 de exemplare) se epuizează în două zile. Îi urmează altele și altele. *Cruciadă în Europa* se instalează în rîndul *bestseller*-elor și urcă metodic în clasament, ajungînd curînd pe locul I, pe care îl păstrează îndelung. În nici nouă luni, ediția originală — îngrijit cartonată — atinge 1 320 000 de exemplare. După aceea vine rîndul ediției de masă, broșată și sensibil mai ieftină, din care se difuzează peste două milioane de exemplare. În Marea Britanie se vînd alte 600 000, cam tot atît cît versiunile

---

* *New York Herald Tribune* din 16 mai 1948.
** *Time* din 22 iunie 1948.
*** *Los Angeles Times* din 7 iunie 1948.
**** *Manchester Guardian* din 11 iunie 1948.

franceză și italiană. Pe frontul foșnitor al hîrtiei, inevitabila înfrîngere, atît de categoric pronosticată, refuză să se materializeze...

Au trecut de atunci mai bine de două decenii și jumătate, dar *Cruciadă în Europa* continuă să fie intens solicitată. Nu numai de colegiile militare din S.U.A., Anglia și Italia, unde intră în rîndul textelor de studiu obligatorii ; nu numai de profesorii și studenții cursurilor de istorie modernă din universitățile americane ; nu numai de cercetătorii militari sau civili ai frămîntatei perioade 1939—1945 ; ci de mulți, foarte mulți civili — contemporani cu evenimentele sau născuți după consumarea lor —, doritori să pătrundă în intimitatea complexului proces care a permis coaliției antihitleriste să repurteze victoria.

Ar fi greșit să se creadă că de același succes de librărie s-au bucurat și celelalte volume de memorii pe care le-au publicat — înainte sau după Eisenhower — numeroși conducători de oști americani sau britanici. Unele dintre ele au fost ignorate de la bun început, altele au stîrnit oarecare curiozitate doar pentru un scurt răstimp, eșuînd apoi în uitare. Cum se explică deci excelenta primire făcută *Cruciadei* și, mai ales, constanta ei prezență în atenția unui vast și atît de diversificat public cititor ?

În răspunsul pe care încearcă să-l dea acestei întrebări, prof. Louis Winkler de la Universitatea California din Berkeley pune accentul pe personalitatea autorului : „Calea triumfală pe care pășește Eisenhower — de la o modestă obîrșie pînă la funcții și demnități care îi asigură controlul asupra celor mai hotărîtoare pîrghii ale puterii — trece în ochii multora drept o ilustrare a vechiului vis american despre «posibilitățile nelimitate», la îndemîna oricui... Iar faptul că șansa a început să-i surîdă mai aproape de sfîrșitul vieții decît de începutul ei pare a încuraja pe toți cei care nu au reușit, șoptindu-le că nu au reușit *încă* și că nu este niciodată prea tîrziu“ *.

Desigur, nimeni nu poate contesta obîrșia sa modestă. Coborîtor al unor imigranți elvețieni, el s-a născut la 4 octombrie 1890, la Denison (statul Texas), în familia strîmtorată a unui fost negustor, care își agonisea cu greu traiul ca simplu muncitor. Reveniți la Abilene

* Louis Winkler. *Chronicles of the World War II*, Los Angeles, 1972, p. 219.

(statul Kansas), de unde erau originari, soții Eisenhower au avut șapte copii. Viitorul general a trebuit să se angajeze încă din anii școlii la o lăptărie, unde, din lipsă de mijloace, a rămas un timp după ultima clasă a liceului. Înscris la Academia militară de la West Point, a terminat-o în 1915, al 61-lea din cei 164 de absolvenți. Un an mai tîrziu, la fortul Sam Houston (statul Texas), unde fusese trimis, s-a căsătorit cu Mamie Geneva Douda, care i-a născut un fiu în 1917 (mort în 1921) și un al doilea în 1922 : John Sheldan, pe care-l vom întîlni în paginile *Cruciadei.*

O carieră mediocră îl purta prin diverse garnizoane de provincie din S.U.A. și de peste hotare, dar nu și pe fronturile primului război mondial. Conform sistemului american de „avansare temporară" în perioada unei conflagrații, gradul de locotenent-colonel, dobîndit în 1918, a trebuit să fie „restituit" după numai cîteva luni. Detașat mai întîi în zona Canalului Panama, căpitanul Eisenhower a frecventat, în 1926, Școala superioară de ofițeri de stat-major, a redactat în 1928 un ghid istoric al cîmpurilor de luptă din anii 1914—1918, a funcționat din 1929 în cadrul Departamentului de Război, a absolvit, în 1933, cea de-a treia instituție de învățămînt superior, Colegiul militar industrial, și a lucrat pe lîngă șeful Marelui Stat-Major al armatei de uscat americane, generalul Douglas MacArthur, care, în 1935, l-a luat cu el în insulele Filipine, unde a avansat, din nou, la gradul de locotenent-colonel *.

La 7 decembrie 1941 — cînd S.U.A. au fost antrenate în război, ca urmare a atacului japonez împotriva bazei americane de la Pearl Harbor —, șef al Marelui Stat-Major al armatei de uscat era generalul George Marshall. Ochiului său priceput la cîntărirea oamenilor i-au fost suficiente cîteva săptămîni de conlucrare cu Eisenhower, rechemat între timp la Washington, pentru a-i detecta și prețui calitățile. Sub o aparență lipsită de strălucire, tomnatecul locotenent-colonel ascundea valori robuste și sigure, unele deja manifeste, altele încă în stare latentă : onestitatea, calmul, perseverența, răbdarea, puterea de muncă, metodica abordării problemelor se îmbinau la el cu o remarcabilă simplitate în comportare, cu o fire prietenoasă, spontană și comunicativă și cu o neobișnuită grijă față de soarta soldatului de rînd.

* Vezi Camil Mureșan și Alexandru Vianu. *Președinte la Casa Albă*, București, Editura politică, 1974, p. 553—556.

Pentru George Marshall însă, ponderea cea mai importantă au avut-o spiritul lucid şi capacitatea de organizator a lui Eisenhower. Insensibil la miturile pseudoeroice ale cîmpului de luptă, plin de scepticism faţă de rolul factorilor vagi şi necuantificabili ca „inspiraţia", „intuiţia" sau „panaşul" unor comandanţi, el concepea conducerea unei armate moderne ca pe o simplă variantă a conducerii unei întreprinderi industriale. Pentru a aprecia activitatea colectivului de soldaţi, subofiţeri, ofiţeri şi comandanţi superiori, Eisenhower folosea criteriul aplicat colectivului de muncitori, maiştri, ingineri şi cadre de conducere dintr-o uzină : eficienţa.

Eficienţa ! Iată un cuvînt pe care cititorul îl va întîlni foarte frecvent în paginile *Cruciadei.* Totul trebuie subordonat eficienţei şi nimic din ceea ce o putea servi nu avea voie să fie neglijat. Dar pragmaticul, concretul, realistul Eisenhower, omul care planifica minuţios, chiar pedant, asigurarea materială a trupei şi care trata fiecare etapă a unei operaţii militare ca pe o fază a procesului de producţie, nu era, aşa cum l-au acuzat la un moment dat adversarii săi, „sclavul mentalităţii administrativiste a unui director general de uzină". El nu uita nici o clipă că analogie nu înseamnă identitate şi că există nu numai asemănări, ci şi deosebiri fundamentale între o întreprindere de tip capitalist (singurul pe care-l cunoştea) şi o armată angrenată într-un război drept. Ca dovadă, atenţia pe care o acorda educaţiei patriotice în rîndurile soldaţilor şi ofiţerilor, în scopul ca aceştia nu numai să dobîndească o idee clară despre justeţea cauzei în numele căreia duceau lupta, ci să ajungă şi la acel nivel de conştiinţă care face ca interesul personal al individului să cedeze pasul în faţa supremelor interese ale naţiunii. Printre factorii de care depindea eficienţa — deci, în ultimă instanţă, victoria —, „administrativistul" Eisenhower punea pe primul loc *moralul* armatei.

Acest mod de a gîndi era departe de a fi monedă curentă printre cadrele de comandă şi de stat-major din forţele armate ale celor două mari democraţii burgheze din coaliţia antihitleristă — Statele Unite şi Anglia. Prejudecăţile de clasă şi de castă îşi păstrau poziţii dominante, hotărîtoare, atît în structura organizatorică şi modul de funcţionare a *establishment*-ului militar, cît şi în mentalitatea celor mai mulţi dintre ofiţerii superiori. Pe la mijlocul lunii ianuarie 1941, adică exact în perioada cînd la

Washington locotenent-colonelul Eisenhower începea să se afirme, la Londra un alt locotenent-colonel, pe nume Walter Bingham, publica o scrisoare în ziarul *Times*, exprimîndu-şi regretul că „profesiunea armelor devine astăzi accesibilă clasei de mijloc şi muncitorilor". După părerea lui Bingham, „arta conducerii militare nu se învaţă, ci este o atitudine spirituală, instinctivă şi ereditară la aristocraţi, făcînd parte din filozofia lor de viaţă". Răspunzînd melancolicului semnatar al scrisorii, cotidianul *Daily Mirror* a prezentat rezultatele unei statistici pe ultimii trei ani, din care rezulta că şansele unui vlăstar al nobilimii britanice de a deveni ofiţer erau de 14 ori mai mari decît ale unui fiu de medic sau inginer şi de 29 de ori mai mari decît ale tinerilor proveniţi din clasa muncitoare *.

Îndrăzneala liniştită şi sigură de sine a lui Eisenhower în promovarea ideilor de înnoire a forţelor armate l-a sedus, la vremea sa, pe generalul Marshall şi este, fără doar şi poate, de natură să întrunească adeziunea cititorilor. Dar, oricît de interesantă şi constructivă ar fi personalitatea unui autor de memorii, ea nu poate justifica, de una singură, un succes de talia celui repurtat de volumul *Cruciadă în Europa*. Şi, oricît de consolantă şi fascinantă ar fi strălucitoarea traiectorie a carierei lui Eisenhower către vîrful piramidei societăţii americane pentru cei ce, vorba profesorului Winkler, „nu au reuşit *încă*", este imposibil de presupus ca ei să alcătuiască o cotă cît de cît importantă din fabulosul total al cititorilor lucrării.

O atotconvingătoare dovadă în acest sens ne-o furnizează marcata discrepanţă dintre destinul *Cruciadei*, aureolat de ascensiunea autorului, şi cel al cărţilor sale apărute ulterior şi respectiv consacrate perioadei cînd a deţinut cea mai înaltă demnitate în stat. În 1948, la data publicării *Cruciadei*, Eisenhower, după ce demisionase din armată şi, implicit, din funcţia de şef al Marelui Stat-Major al trupelor de uscat, era doar preşedintele Universităţii Columbia din New York. Peste doi ani, el şi-a reîmbrăcat uniforma, fiind numit şef al forţelor armate ale N.A.T.O. În 1952 — mizînd tocmai pe respectul şi afecţiunea cu care îl priveau cetăţenii aparţinînd celor mai variate straturi ale societăţii —, Partidul Republican l-a desemnat candidat în alegerile prezidenţiale. Corpul electoral s-a arătat sensibil la prestigiul generalului care terminase victorios

* Vezi Angus Calder. *L'Angleterre en guerre*, Paris, 1972, p. 244—245.

războiul din Europa şi încrezător în cuvîntul omului care făgăduia să pună capăt imediat războiului din Coreea. Trimiţîndu-l la Casa Albă, ca al 34-lea preşedinte al Statelor Unite, alegătorii i-au reînnoit mandatul în 1956 — prima oară, după mai bine de un secol, cînd un republican rămînea la conducerea unei a doua administraţii.

Dacă marşul triumfal al *Cruciadei* ar fi depins, în principal, doar de palmaresul lui Eisenhower, de nivelul dregătoriilor ocupate şi de splendoarea onorurilor militare şi civile dobîndite, orice nouă lucrare a sa ar fi trebuit să se bucure automat de o audienţă şi mai entuziastă. Dar lucrurile nu s-au petrecut aşa. Nici cele două tomuri de memorialistică prezidenţială, *The White House Years* (Anii de la Casa Albă) şi *Mandate for Change* (Mandat pentru schimbare), apărute în 1963, urmate în 1965 de *Waging Peace* (În luptă pentru pace), nici amintirile cu caracter mai intim, publicate în 1967 sub titlul glumeţ *At Ease !* (Pe loc repaus !), nici primele cinci volume postume de documente din arhiva proprie, *The War Years* (Anii de război), ieşite de sub teascuri în 1970, nu au avut un veritabil ecou de masă şi nu au stîrnit în rîndul publicului un interes cît de cît comparabil cu gloriosul precedent din 1948.

Nu, enorma şi trainica popularitate a *Cruciadei în Europa* nu poate fi atribuită unui singur factor determinant, ci unui complex de cauze care acţionează laolaltă, potenţîndu-se reciproc, pe planuri diferit etajate, de la ceea ce este vădit şi frapant pînă la ceea ce este profund şi esenţial. Decisivă rămîne adeziunea cititorului faţă de faptele de arme săvîrşite de ostaşii americani şi povestite de însuşi comandantul lor şef în această crîncenă bătălie pentru libertatea şi demnitatea naţiunilor şi a oamenilor.

Încă de la o simplă lectură a sumarului, constatăm că vom căpăta mai mult decît ne promite titlul, căci punctele nodale ale acţiunii, departe de a se cantona între hotarele unui singur continent, ne vor purta succesiv din Asia în America de Nord şi din Africa în Europa. Şi mai aflăm că vom reface, ghidaţi de autor, sinuosul periplu pe care i l-a impus urmărirea agresorilor fascişti pe teritoriul a nouă state — în Maroc, Algeria şi Tunisia, în Sicilia şi extremitatea meridională a Italiei, în Franţa şi Luxemburg, în Belgia şi Olanda, în sfîrşit, pe şesurile, pe dealurile şi în munţii din partea de vest a Germaniei.

Pe măsură ce parcurgem şi noi lungul şi trudnicul drum

spre victorie, îl vedem jalonat de premiere absolute ale istoriei militare. Ca, de pildă, debarcările în Africa de Nord și Normandia, al căror proiectant și realizator strategic principal a fost Eisenhower și care au fost și rămîn cele mai ample operații de desant maritim cunoscute în vreun război, din cele mai străvechi timpuri și pînă astăzi. Sub comanda lui Eisenhower s-au concentrat nu numai cele mai numeroase și mai puternice forțe armate pe care Statele Unite le-au avut vreodată pe un singur teatru de luptă, ci și cea mai gigantică oștire pe care a adunat-o vreodată o coaliție de state.

Asupra acestei ultime realități fără precedent a celui de-al doilea război mondial, autorul revine destul de frecvent și cu o deosebită insistență. Grație lui, ne dăm seama cu prețul cîtor dificultăți a putut deveni funcțional mecanismul alianței militare anglo-americane, asamblat din piese disparate, atît de diferite între ele, încît păreau la un moment dat de neconceput în alcătuirea unuia și aceluiași angrenaj. Puse în mișcare prin forța motrice a războiului drept, de eliberare, în numele căruia luptau S.U.A. și Anglia, componentele forței lor militare, plasate sub comanda lui Eisenhower, s-au asamblat, adoptînd o cadență unitară, cronologîndu-și răspunsurile la comenzi și obținînd un randament din ce în ce mai bun. Firește, rateurile nu lipseau, unuia sau altuia dintre motoare i se mai întîmpla să se gripeze, iar pentru a se evita frecările dăunătoare, lubrefierea trebuia făcută permanent și fără parcimonie. Dar complicatul ansamblu s-a dovedit viabil și — pentru a folosi terminologia lui Eisenhower — extrem de eficient.

Amintirile autorului *Cruciadei în Europa* ne pun în contact și cu forța principală a coaliției antihitleriste, Uniunea Sovietică. Frățietatea de luptă dintre prima țară socialistă din lume și cele două mari puteri capitaliste, situate de o parte și de alta a Atlanticului, a fost întîmpinată cu neîncredere și pesimism în numeroase cercuri politice americane și britanice. După ce i-au diagnosticat moartea încă din fașă, scepticii i-au prezis o viață scurtă, încheiată printr-un deces brutal. Naziștii au mizat pînă în ultima clipă pe această dezintegrare explozivă a alianței dintre sovietici și anglo-americani din cadrul coaliției antihitleriste. Dar asemenea calcule ignobile omiteau — voit sau inconștient — că sovieticii, britanicii și americanii, împreună cu celelalte popoare care li se alăturaseră,

luptau pentru cele mai nobile, cele mai generoase, cele mai progresiste ţeluri stabilite într-un război de către o coaliţie : salvarea umanităţii de fascism, duşmanul ei cel mai primejdios din toate timpurile. Încă de la începuturile ei, coaliţia Naţiunilor Unite era animată de idealurile respectării dreptului fiecărei ţări şi fiecărui popor de a-şi alege liber forma de guvernămînt, renunţării la expansiune teritorială, restaurării independenţei şi suveranităţii tuturor statelor cărora li se răpiseră aceste drepturi, renunţării la folosirea forţei şi, în ultimă instanţă, înfăptuirii securităţii generale şi dezarmării universale *.

Aceste obiective au însufleţit la luptă, la eforturi şi privaţiuni liber consimţite sute de milioane de locuitori ai globului. Sub presiunea lor s-a întărit tot mai mult mortarul care unea cele trei bastioane principale ale antihitlerismului, nepermiţînd ivirea nici uneia dintre fisurile fatale scontate de adversarii coaliţiei dintr-o tabără sau alta. O contribuţie deloc neglijabilă la opera de cimentare a acestui front comun a adus-o Eisenhower, în ciuda numeroaselor piedici pe care i le-au ridicat în cale chiar unii dintre camarazii săi de arme, precum şi o serie de lideri politici de la Washington şi, mai ales, de la Londra. Începînd cu consecvenţa cu care a militat în favoarea deschiderii celui de-al doilea front în Europa de nord-vest şi încheind cu atenta pregătire a istoricei întîlniri de pe Elba dintre ostaşii sovietici şi cei americani, generalul a păstrat nezdruncinată credinţa sa nu numai în trăinicia alianţei militare, ci şi în capacitatea ei de a prefigura o cooperare postbelică la fel de largă şi de rodnică.

*
* *

Cu merite de o valoare indiscutabilă, dintre care nu toate au fost amintite, lucrarea de faţă nu este scutită de deficienţe — unele majore, altele mărunte, unele aproape inevitabile din unghiul personal al autorului, altele de-a dreptul uimitoare din partea unui spirit deschis şi atît de ponderat.

Titlul însuşi nu ni se pare a fi dintre cele mai fericite. De ce „cruciadă" ? Singurul sens cu caracter generalizator pe care-l dau acestui termen dicţionarele limbii engleze

* Winston Churchill. *The Second World War*. Londra, 1965, vol. 6, p. 59—60

sună cam așa : „Orice expediție salvatoare, întreprinsă cu zel și entuziasm“ *. În cazul de față, nimeni nu contestă zelul și entuziasmul soldaților americani și englezi, debarcați în Sicilia și Normandia, în Italia și Belgia. Dar noțiunea de „salvare“, ca și cea de „cruciadă“ implică un singur subiect activ — cruciatul salvator. Celălalt, salvatul, nu este decît un obiect pasiv, o victimă neputincioasă, care, în lipsa cruciatului, ar fi sortită pieirii. Oare așa să fi stat lucrurile în Europa verii 1944, cînd a început „cruciada“ de sub comanda lui Eisenhower ?

Răspunsul este, evident, un categoric nu ! Nu, pentru că, în primul rînd, în Europa se afla și acționa forța principală a coaliției antihitleriste — Uniunea Sovietică —, care a purtat pe umerii săi greul războiului și a adus contribuția decisivă la înfrîngerea fascismului. Ocupînd primul loc în privința tributului de sînge plătit pentru victorie, ca și a distrugerilor materiale pricinuite de conflagrație, Armata Roșie și popoarele U.R.S.S. au apărat nu numai orînduirea socială și de stat sovietică, ci și existența națională și libertatea multor altor popoare din Europa și Asia.

Or, una dintre cele mai serioase scăderi ale lucrării lui Eisenhower este tocmai insuficienta atenție acordată uriașului efort de război sovietic : pe frontul de răsărit nu au acționat niciodată mai puțin de 65% din efectivele totale ale celui de-al treilea Reich și ale sateliților săi — adesea mult mai mult —, așa cum tot acolo s-au desfășurat cele mai mari bătălii din perioada ostilităților **. Autorul *Cruciadei în Europa* le amintește doar în treacăt și rareori de o manieră concretă. După cum cititorul își poate da repede seama, nu este vorba de o ignorare răuvoitoare sau măcar premeditată : ori de cîte ori i se ivește ocazia, autorul își manifestă profundul respect și nedisimulata admirație față de hotărîtoarele succese ale Armatei Roșii, ca și calda lui prietenie pentru poporul sovietic. Carența constă în altceva, în ceea ce am putea numi maniera metafizică — ruptă de contextul general al războiului — în care sînt abordate problemele legate de cele două mari operații în fruntea cărora s-a aflat generalul american ; în bazinul mediteranean mai întîi și în Europa de nord-vest după aceea, lucru-

* Vezi *Webster's New Collegiate Dictionary of the English Language*, Londra, 1971, p. 200.

** Vezi *Marea conflagrație a secolului XX*, ed. a II-a, București, Editura politică, 1974, p. 544.

rile par a se fi petrecut ca și cum acestea ar fi fost singurele fronturi pe care se ducea lupta împotriva fascismului.

Zadarnic am căuta, de exemplu, vreo referire la faptul că în noiembrie 1942, cînd a avut loc debarcarea americană și britanică în Maroc și Algeria, naziștii nu au putut riposta decît cu o infimă fracțiune a forțelor lor, deoarece copleșitoarea majoritate a trupelor avea de înfruntat titanica rezistență a militarilor și civililor sovietici la Stalingrad, Leningrad și în Caucaz. În luna octombrie 1942, deci în ajunul operației „Torch", numai pe frontul Stalingradului, trupele de uscat fasciste numărau peste 50 de divizii, iar Flota 4 aeriană germană, tot în cadrul bătăliei de pe Volga, efectua uneori cîte 2 000 de ieșiri-avion pe zi. Cu clarviziunea care îl caracteriza, nu se poate ca lui Eisenhower să nu-i fi fost evident că, fără o asemenea angajare masivă în estul Europei, Wehrmachtul ar fi pus Corpul expediționar anglo-american într-o situație incomparabil mai critică decît cea creată în Tunisia spre sfîrșitul anului 1942.

Cu atît mai incongruentă apare alăturarea vocabulei „cruciadă" de situația din Europa în iunie 1944. Cu mult înainte ca operația „Overlord" să se materializeze și cu toate că comandamentul hitlerist era perfect conștient de iminența ei, dintr-un total de 315 divizii și 10 brigăzi ale Wehrmachtului, 198 de divizii și 6 brigăzi, alături de alte 38 de divizii și 18 brigăzi ale statelor satelite, acționau pe frontul de răsărit. Încă de la începutul anului, Armata Roșie, aflată în neîntreruptă ofensivă, lichidase blocada Leningradului și eliberase Ucraina de la vest de Nipru și Crimeea, nimicind sau scoțînd din luptă, cu prilejul acestor operații de o deosebită amploare, aproximativ 115 divizii inamice.

Odată cu venirea anotimpului frumos, alte unități naziste au fost transferate din vestul continentului pe frontul sovieto-german, unde Wehrmachtul a mai adus în grabă și diviziile formate în urma mobilizării totale a ultimelor resurse umane din Germania. La începutul lunii iulie 1944, deci la nici o lună după debarcarea în Normandia, în Răsărit acționau 179 de divizii și 5 brigăzi germane, precum și 49 de divizii și 18 brigăzi ale statelor satelite, față de doar 60 de divizii germane în Franța și 26 în Italia. Un calcul elementar — pe care este imposibil să nu-l fi făcut și chibzuitul Eisenhower, deprins cu asemenea operații matematice — arată că în Apus „cruciații" săi nu întîl-

neau decît ceva mai puțin de a cincea parte din forțele inamice, restul de patru cincimi avînd treburi prin alte părți ale Europei.

Atît și ar fi suficient pentru a dovedi că imaginea de atunci a continentului nostru nu aducea deloc cu cea a unei victime incapabile să-și asigure ea însăși salvarea. Tabloul capătă contururi și mai precise dacă luăm în considerație substanțiala contribuție adusă la înfrîngerea celui de-al treilea Reich de celelalte popoare din țările cotropite, subjugate sau dominate de fasciști. Din Franța pînă în Polonia, din Albania pînă în Norvegia, din Grecia și Iugoslavia pînă în Olanda și Danemarca s-au ridicat la luptă patriotică de eliberare milioane de oameni — ostași și civili, bărbați și femei, copilandri și bătrîni, muncitori și savanți, artiști și țărani —, reprezentanți ai tuturor păturilor și categoriilor sociale, avînd în primele rînduri proletariatul, condus și organizat de comuniști, în colaborare cu celelalte forțe de stînga, democratice și progresiste. Acestora din urmă li se datorește, într-o largă măsură, și faptul că Rezistența antifascistă a crescut treptat de-a lungul anilor întunecați ai războiului, transformîndu-se dintr-o mișcare spontană într-un fenomen de masă organizat, fără precedent în istorie, atît prin proporțiile autentic naționale ale tuturor forțelor democratice, patriotice, progresiste pe care le-a reunit, cît și prin numărul incalculabil de eroi și martiri pe care l-a dat *. Cît despre ajutorul direct de care s-a bucurat din partea Mișcării de rezistență în cadrul operației „Overlord" și al acțiunilor militare ce i-au urmat, Eisenhower îl menționează în cartea sa, fără a-i preciza însă coordonatele cifrice : numai în Franța, efective germane de o jumătate de milion, iar în Belgia și Olanda alți 200 000 de soldați erau inutilizabili împotriva trupelor anglo-americane, fiind blocați în lupta cu detașamentele de franctirori și partizani.

După cum se știe, la Conferința de la Teheran, președintele S.U.A., F.D. Roosevelt, și primul ministru al Marii Britanii, Winston Churchill, au primit din partea lui I.V. Stalin asigurarea că, concomitent cu deschiderea celui de-al doilea front în Europa de nord-vest, în 1944, forțele armate ale U.R.S.S. vor declanșa o puternică ofensivă pe

* Vezi dr. Nicolae Copoiu, dr. Gheorghe Unc. *Însemnătatea istorică a Rezistenței antifasciste europene*, în *Rezistența europeană*, vol. 1, București, Editura militară, 1973.

frontul de răsărit, pentru a împiedica transferarea de trupe germane pe frontul de apus. Promisiunea a fost scrupulos respectată : la patru zile după debarcarea în Normandia, Armata Roşie a pornit la atac în sectorul de nord (Karelia) cu peste 41 de divizii, iar la 23 iunie a început vasta operaţie ofensivă strategică din Bielorusia, pe un front de peste 1 000 km, cu participarea a 166 de divizii, 12 corpuri de tancuri şi mecanizate, 7 sectoare fortificaţii, 21 de brigăzi de infanterie, de tancuri şi mecanizate, 31 000 de tunuri şi aruncătoare, 5 200 de tancuri şi autotunuri şi peste 6 000 de avioane.

Succesele rapide au adus Armata Roşie în spaţiul carpato-dunărean, creînd condiţii favorabile pentru faza finală a luptei de eliberare a forţelor patriotice, antifasciste din România. Insurecţia naţională antifascistă armată de la 23 August 1944, care a doborît dictatura militaro-fascistă a lui Antonescu, a scos ţara noastră din războiul antisovietic şi a alăturat-o coaliţiei antihitleriste, a fost un act istoric de uriaşă însemnătate pentru poporul român şi cu mari şi imediate repercusiuni pe plan militar-european. Aducînd o substanţială contribuţie la prăbuşirea poziţiilor Wehrmachtului în Balcani, la numai două luni şi jumătate după debarcarea în Normandia, insurecţia română a constituit, totodată, unul dintre cei mai de seamă factori care au împiedicat pe hitlerişti să-şi retragă trupele din această parte a continentului pentru a le arunca împotriva forţelor comandate de Eisenhower.

Corelaţia politico-strategică dintre insurecţia română şi lupta dusă de coaliţia antihitleristă are o semnificaţie istorică deosebită. Relevînd capacitatea revoluţionară a Partidului Comunist Român de a folosi împrejurările interne şi externe favorabile pentru organizarea asaltului insurecţional decisiv, preşedintele Nicolae Ceauşescu menţionează auspiciile internaţionale ale acestui moment crucial din istoria patriei noastre : „Un rol esenţial au avut marile succese obţinute pe front de armatele sovietice, care au dus greul celui de-al doilea război mondial ; în 1944 ele dădeau lovituri nimicitoare maşinii de război germane, înaintînd victorios şi intrînd şi pe teritoriul României. Succese importante obţineau, de asemenea, armatele ţărilor aliate, contribuind la grăbirea prăbuşirii Germaniei. O pagină glorioasă au înscris, în lupta împotriva fascismului, celelalte popoare din Europa cotropite de Germania, mişcările de partizani şi forţele de rezistenţă

din diferite țări, masele populare, care au săvîrșit acte de eroism fără precedent în istorie" *.

La rîndul ei, insurecția națională antifascistă și antiimperialistă, deschizînd poporului român era celor mai profunde transformări democratice, revoluționare, a realizării deplinei independențe și suveranități naționale, a dus — prin întoarcerea armelor și angajarea României, cu întregul ei potențial, alături de Uniunea Sovietică și aliați, în războiul antifascist — la năruirea unor importante planuri strategice ale Germaniei hitleriste. Acțiunea insurecțională a poporului român a contribuit la prăbușirea întregului front hitlerist din sud, a deschis drumul înaintării în ritm rapid a trupelor sovietice, a accelerat nimicirea dispozitivului militar german din centrul și sud-estul Europei **. În acele zile, ținînd seama, desigur, de acest aport, postul de radio guvernamental american „Vocea Americii" aprecia că, atunci „cînd se va scrie istoria, actul de la 23 August va însemna un factor important în mersul acestui război".

Începînd din ziua de 23 august 1944 și pînă la 12 mai 1945 — deci cu trei zile *după* încheierea oficială a ostilităților pe continentul european —, armata română a parcurs un lung drum de lupte, care a dus-o mai bine de 1 000 km dincolo de 12 mari cursuri de apă, peste 14 masive muntoase, pînă în Podișul Boemiei. Pe acest traseu, care a inclus Ungaria, Cehoslovacia, Austria, ostașii noștri au eliberat mai bine de 3 800 de localități, pricinuind inamicului pierderi care se ridicau la aproximativ 23 000 de morți rămași pe teren și peste 170 000 de prizonieri ***.

Aceste rezultate, cu atît mai remarcabile cu cît au fost obținute într-un interval de nici nouă luni, au trebuit să fie scump plătite (pentru a folosi o altă expresie favorită a lui Eisenhower) : pierderile armatei române au atins circa 167 500 de morți, răniți și dispăruți, adică 31% din efectivele totale angajate în luptă — 540 000 de oameni (spre comparație, menționăm că, între 6 iunie și 14 august 1944, cînd a ajuns la frontierele Germaniei, Corpul expediționar aliat al lui Eisenhower, care număra în total

---

* Nicolae Ceaușescu. *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 10, București, Editura politică, 1974, p. 622.

** Vezi și Eugen Bantea. *Insurecția română în Jurnalul grupului de armate „Ucraina de Sud"*, București, 1975.

*** Vezi și Gheorghe Zaharia. *Pages de la résistance antifasciste en Roumanie*, București, 1974.

2 100 000 de oameni, a pierdut 225 000 de morți, răniți și dispăruți, cu alte cuvinte circa 10,8% din efective *.

În sfîrșit, dacă la victoriile obținute pe front și la prețul de sînge cu care au fost plătite ele adăugăm eroismul numeroșilor români care au luptat în rîndul formațiunilor patriotice de pe teritoriul național sau cot la cot cu partizanii în U.R.S.S., Iugoslavia, Cehoslovacia și Franța ** (aceștia din urmă deseori în imediata apropiere a primului eșalon operativ aliat), dacă nu dăm uitării nici considerabilul aport economic al României la lupta antihitleristă, estimat la peste un miliard de dolari (valută 1938) ***, avem motive temeinice să apreciem că țara noastră a participat din plin nu numai la propria sa eliberare, ci și la eliberarea unei părți din Europa, infirmînd o dată mai mult teza „cruciaților" veniți de peste mări și țări pentru a aduce salvarea continentului în vîrful săbiilor lor.

* * *

Așa cum era și de așteptat, lucrării pe care Editura politică o publică acum în românește i s-au mai făcut numeroase alte critici. Unele se adresează direct textului, altele îl privesc indirect, în măsura în care Eisenhower-autorul nu s-ar fi păstrat destul de nepărtinitor față de Eisenhower-generalul, aruncînd o lumină prea vie asupra succeselor sale și estompînd prea îngăduitor greșelile strategice și tactice sau gafele politice comise în cursul războiului. I se mai reproșează, de asemenea, o doză excesivă de discuții frizînd nesinceritatea în relatarea evenimentelor : este vorba mai puțin de cele desfășurate în văzul tuturor, pe scena propriu-zisă a acțiunii, cît de anumite manevre de culise, mai ales cînd ele erau întreprinse de guvernul Statelor Unite și de autoritățile militare americane.

În această privință trebuie precizat că lucrarea poartă inevitabil amprenta limitelor nu numai politice și ideologice, ci și ale concepțiilor și pozițiilor pe care le-a avut autorul ei. Eisenhower a fost — așa cum vom constata că îi place să sublinieze în repetate rînduri — un executant

* Vezi R. Ernest Dupuy și Trever N. Dupuy. *The Encyclopedia of Military History*, Londra, 1970, p. 1 110.

** Vezi *Români în Rezistența franceză*, București, 1971.

*** Vezi și *România în războiul antihitlerist*, București, 1966.

al deciziilor luate de alţii. Fără îndoială, în calitatea sa de comandant suprem al giganticelor operaţii „Torch" şi „Overlord", el îşi spunea părerea atunci cînd îi era solicitată — şi, uneori, chiar dacă nu i-o cerea nimeni. La fel de neîndoielnic este că ponderea opiniilor sale a crescut odată cu ducerea la bun sfîrşit a acţiunilor în serie, concepute şi efectuate de el împreună cu statul-major şi comandanţii principali aflaţi în subordinea lui imediată. Graţie în bună măsură creditului tot mai larg pe care i-l acorda generalul Marshall, superiorul său direct, cuvîntul lui Eisenhower a atîrnat greu în majoritatea problemelor de natură strict militară. În majoritatea, nu în unanimitatea lor ! În materie de hotărîri care depăşeau limitele strategiei şi tacticii, nu numai că nu era consultat, dar cel mai adesea nu avea nici măcar acces la ele decît dacă îl priveau nemijlocit — şi, pînă şi atunci, doar în ultimul moment.

Eisenhower nu ascunde această realitate, dimpotrivă, o scoate insistent în relief. Poate chiar prea insistent, lăsînd în umbră aspecte pe care le-a cunoscut îndeaproape, dar care i s-au părut, probabil, jenante fie pentru el însuşi, fie pentru şefii săi militari şi civili de la Washington.

Zadarnic vom căuta, de exemplu, în paginile *Cruciadei în Europa* o evocare cît de palidă şi fugară a disputei americano-britanice care a precedat efectuarea operaţiei „Torch". Începînd cu data (englezii propuseseră ca debarcarea în Africa de Nord să aibă loc cu o lună mai devreme, la 7 octombrie 1942) şi sfîrşind cu punctele unde urmau să se desfăşoare acţiunile de desant maritim, cei doi aliaţi aveau intenţii, planuri şi obiective complet divergente. Britanicii stăruiau în favoarea unor debarcări pe litoralul mediteranean, punînd accentul asupra necesităţii de a ocupa cît mai repede Tunisia, pentru a evita o intervenţie nazistă şi a precipita prinderea în cleşte a trupelor lui Rommel, urmărite în est de Armata 8 a generalului Montgomery. Americanii se încăpăţînau să limiteze debarcările la coasta atlantică a Marocului, temîndu-se de o reacţie a Spaniei şi de o contralovitură germană în cazul cînd Corpul expediţionar şi-ar fi făcut apariţia pe ţărmurile Algeriei şi Tunisiei (aşa cum au demonstrat documentele naziste, descoperite după război, această temere era cu desăvîrşire neîntemeiată).

Prima schiţă de plan a lui Eisenhower, prezentată la 9 august 1942, era o tentativă de compromis, prevăzînd

acțiuni de desant în Mediterana, dar nu mai departe spre est decît Alger. Englezii au protestat vehement și, la 21 august, statul-major al operației „Torch" a oferit un alt proiect, cuprinzînd exclusiv debarcări pe litoralul algerian. De data aceasta s-au opus cu îndîrjire americanii, cu care Eisenhower, deși deținea paternitatea proiectului, era de acord în culise. Versiunea definitivă a planului operației „Torch" a fost pusă la punct direct de președintele Roosevelt și de primul ministru Churchill, printr-un schimb de radiograme, peste capul lui Eisenhower, căruia nu i s-a cerut nici măcar un aviz. Ultimul mesaj și, totodată, ultimul cuvînt, redus literalmente la unul singur, a venit de la Casa Albă, ca răspuns la acceptarea de către britanici a unor modificări de detaliu. Purtînd data de 5 septembrie, radiograma, semnată de Roosevelt, avea următorul conținut : „Ura !" *.

Eisenhower nu pomenește nimic despre acest conflict. Tăcere greu de explicat, deoarece controversa s-a prelungit și dincolo de laconicul entuziasm al președintelui S.U.A., generalul Marshall și Henry Stimson, secretarul Departamentului de Război, continuînd să aducă obiecții debarcărilor în bazinul mediteranean. Tăcere și mai greu de explicat dacă ținem seama că soluția finală, de compromis, a diminuat considerabil șansele unui succes hotărîtor și rapid, prelungind durata eforturilor aliate în Mediterana și contribuind, implicit, la amînarea deschiderii celui de-al doilea front în Franța. Tăcere foarte greu de explicat atunci cînd, avansînd în lectură, vedem că erorile britanicilor în alte faze ale conflagrației, departe de a fi tratate cu aceleași menajamente, sînt expuse și comentate pe larg. Tăcere care se explică de la sine însă dacă ne gîndim că Eisenhower a deținut *temporar* funcția de comandant suprem aliat, dar a fost *în permanență* ofițer american.

În prima ei manșă, competiția de viteză pentru ocuparea Tunisiei s-a soldat cu un eșec pentru aliați dintr-o serie de motive, printre care la loc de frunte figurează o nefericită incursiune a lui Eisenhower în... viața politică franceză din Africa de Nord. Folosindu-se în mod oficial de serviciile amiralului Darlan, colaboraționist notoriu, fost ministru în guvernul de la Vichy, Eisenhower a obținut

* Vezi B. Liddell-Hart. *History of the Second World War*, Londra, 1970, p. 313—316.

un triplu rezultat nedorit : a stîrnit indignarea opiniei publice democrate din Statele Unite şi Marea Britanie, a deşteptat suspiciunile legitime ale generalului de Gaulle * şi ale celorlalţi francezi din rîndurile aliate şi a lăsat pe planul al doilea problemele militare. Una dintre cele mai sobre, concise şi obiective cronici americane ale celui de-al doilea război mondial apreciază că, „implicat în repercusiunile politice ale incidentului Darlan, Eisenhower nu a mai exercitat controlul asupra modului cum evolua ofensiva în est [Tunisia]..., recunoscînd în decembrie că a pierdut cursa“ **.

Tabloul pe care ni-l zugrăveşte Eisenhower pe tema bătăliei pentru Tunisia (şi, în special, a situaţiei critice ivite, în februarie 1943, la trecătoarea Kasserine) este dominat de trei culori distincte : de roşul viu al bravurii şi, desigur, al eficienţei trupelor americane, de cenuşiul consacrat mediocrei comportări a forţelor coloniale franceze şi de o nuanţă ambiguă, un fel de galben decolorat, pentru moralul şi combativitatea unităţilor britanice. Citind atent printre rînduri, deducem că autorul se arată generos cu aliaţii principali, evitînd să intre în amănunte penibile. Iată însă că ceea ce se consideră a fi istoria oficială a Statelor Unite în cel de-al doilea război mondial ne furnizează o imagine diferită, subliniind dîrzenia cu care a luptat un foarte mic detaşament britanic, în contrast cu şovăielile şi lipsa de fermitate din rîndul trupelor S.U.A. : „Inamicul a rămas uimit de cantitatea şi

* Dealtfel, atît în perioada operaţiilor aliate din Africa de Nord, cît şi după aceea, în timpul eliberării Franţei şi al urmăririi agresorului nazist spre Rin, Eisenhower s-a găsit în situaţii cel puţin delicate în raporturile sale cu şeful guvernului provizoriu francez. Relaţiile puternic tensionate dintre administraţia preşedintelui Roosevelt şi generalul de Gaulle erau reflectate şi pe plan militar într-o serie de momente al căror personaj principal a fost Ike (diminutivul numelui lui Eisenhower). Cele mai cunoscute sînt episodul pregătirii unei proclamaţii de eliberare adresate francezilor de către comandantul suprem aliat, dar care leza autoritatea generalului de Gaulle şi demnitatea naţională a celor cărora le era destinată, şi ordinul privind anularea ofensivei pentru Strasbourg, dat şi revocat apoi de Eisenhower la cererea expresă a lui de Gaulle. Desigur, asemenea episoade s-au metamorfozat în motivele despre care celebrul analist american Walter Lippman scria în 1963 că l-au făcut pe generalul de Gaulle „să nu ierte şi să nu uite nefericita istorie a relaţiilor Americii cu Franţa în timpul şi după cel de-al doilea război mondial“.

** R. E. şi T. N. Dupuy, *Op. cit.*, p. 1 086—1 087.

calitatea tehnicii de luptă americane, capturată mai mult sau mai puțin intactă" *.

În memorialistica și istoriografia celui de-al doilea război mondial, contradicțiile se întîlnesc la tot pasul și nu are de ce să ne surprindă că nici *Cruciadă în Europa* nu face excepție de la această regulă. Dar dacă unele dintre criticile ce i se aduc sînt întemeiate, există un domeniu dintre cele mai importante în care istoria i-a dat deplină dreptate lui Eisenhower. Este vorba de îndelungata și dificila bătălie pe care a purtat-o el pentru „Overlord" pe un front cu totul aparte, cel interaliat, unde singurele muniții erau argumentele și singurele victime speranțele unora și iluziile altora. Principalul său oponent a fost aici Winston Churchill, secondat de șefii de stat-major britanici, care țineau la amînarea *sine die* a deschiderii celui de-al doilea front în Europa de nord-vest.

În introducerea la unul dintre fragmentele lucrării lui Eisenhower, publicate pentru prima oară într-o versiune românească în revista *Magazin istoric,* se arată că, în toiul primei conferințe a miniștrilor de externe ai U.R.S.S., Statelor Unite și Marii Britanii (noiembrie 1943), Churchill „și-a manifestat preferința pentru amînarea planului «Overlord» și continuarea operațiilor în Italia, urmate de mutarea lor în Balcani" **. Așa-numita „variantă balcanică" l-a obsedat pe premierul britanic în tot cursul războiului, ceea ce l-a determinat ca, urmărind asigurarea preponderenței de interese și influențe ale imperiului în sud-estul continentului, să combată sistematic — fățiș și pe ascuns, cu argumente cînd militare, cînd politice, recurgînd la motivații artificiale sau la pretexte transparente, simulînd fie desperarea, fie criza nervoasă — însăși ideea debarcării pe litoralul francez.

Opunîndu-se lui Churchill, Eisenhower s-a opus celor mai reacționare tendințe de conducere a războiului, tendințe manifeste atît în Anglia, cît și în Statele Unite. În ultimă instanță mobilul acestei tendințe era să se

* George F. Howe. *U. S. Army in World War II, North-West Africa: Seizing the Initiative in the West,* Washington, 1957, p. 456.

** Dr. Eugen Preda. *In ajunul zilei Z,* în *Magazin istoric* nr. 5/1974, p. 75. Pentru alte amănunte biografice privindu-l pe D. Eisenhower și semnificația unora din acțiunile și concepțiile sale militare și politice vezi *Magazin istoric* nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6/1974.

păstreze întregul continent în sfera de influență a celor două puteri capitaliste.

Ar fi interesant de cunoscut care a fost reacția lui Eisenhower atunci cînd a citit memoriile lui Churchill și a ajuns la un pasaj din penultimul volum, a cărui primă ediție a fost publicată la patru ani după apariția *Cruciadei în Europa :* „«Overlord» în mai (1944) era sacrosanct. Ne angajasem (în acest sens) la Teheran doar cu o lună în urmă. Nimic din ceea ce ne-ar fi împiedicat să respectăm supremul nostru angajament nu putea fi luat în seamă" *. Aceste răsunătoare fraze servesc drept introducere la unul dintre nenumăratele tertipuri pe care Churchill le-a folosit pentru a sabota operația „Overlord" — transferul navelor de desant din Mediterana în Canalul Mînecii — și asupra căruia se oprește și Eisenhower.

Spre cinstea lui, comandantul șef al Forțelor expediționare aliate în Europa occidentală a optat cu consecvență și dîrzenie pentru ca aceste forțe expediționare să ajungă *într-adevăr* în Europa occidentală.

Ciocnirile dintre comandantul șef american și premierul britanic și alte persoane din conducerea politică și militară engleză au continuat și în faza finală a războiului, cînd unele dintre acestea insistau, din rațiuni mai puțin strategice și mai mult politice, pentru „saltul pînă la Berlin", ceea ce-l făcea pe istoricul american Stephen E. Ambrose să scrie în concluzia studiului său consacrat activității lui Eisenhower în fruntea Forțelor expediționare aliate :

„În ianuarie 1945, alți ofițeri britanici, în frunte cu Brooke și Churchill, au pus din nou în discuție problema conducerii supreme, iar natura înaintării în Germania a rămas un subiect de dispută pînă la capitularea definitivă. Istoricul acestor controverse este lung și complex ; ceea ce a rămas sigur este că Eisenhower a continuat să fie cel ce ia hotărîrile și el și-a impus punctul de vedere. Deși s-a bucurat de cel mai mare ajutor posibil din partea comandamentului său și din partea lui Marshall, a lui Roosevelt și a Departamentului de Război, el a trebuit să facă față unor serioase presiuni, incluzînd vizite frecvente și mesaje personale din partea lui Churchill. În cele din urmă, cel mai mare sprijin, lucrul cu adevărat decisiv

* Winston Churchill. *The Second World War*, vol. 10, Londra, 1965, p. 90.

a fost încrederea pe care a avut-o în el însuși. Era sigur că evaluase totul, că adunase toate informațiile semnificative, că luase în considerație toate consecințele posibile. Numai în felul acesta a acționat. Aceasta este însăși esența științei conducerii" *.

Așa cum reiese limpede din rîndurile scrise de Eisenhower, el nu a văzut conflagrația prin prisma meschinelor interese de clasă și a tendințelor hegemonice ale unora dintre cercurile conducătoare occidentale. Așa cum o mărturisește deschis, el s-a angajat și sufletește în luptă ; din ce în ce mai adînci au devenit ura și disprețul său la adresa stăpînilor celui de-al treilea Reich, pe care-i socotea o bandă de criminali hitleriști (atitudinea sa față de generalii germani căzuți prizonieri este concludentă), din ce în ce mai puternice au devenit nu numai simpatia și compasiunea pentru victimele holocaustului, ci și solidaritatea și dorința de a le veni în ajutor cît mai prompt și mai generos.

Un loc aparte în aceste memorii îl ocupă caldele sale sentimente față de aliatul din răsărit — Uniunea Sovietică. Scrisă și tipărită la scurtă vreme după declanșarea războiului rece, *Cruciadă în Europa* refuză să se alăture corului de calomnii și injurii debitate pe atunci în S.U.A. pe seama statului sovietic și armatei sale, aducîndu-le, dimpotrivă, un sincer și profund omagiu. Ținînd seama de epocă, era mai mult decît expresia onestă a unei convingeri, era un act de curaj.

În documentele militare ale lui Eisenhower publicate la 25 de ani după cruciada în Europa găsim o serie de aprecieri deosebit de relevante asupra cooperării dintre forțele comandate de el și armatele sovietice chiar în lunile premergătoare capitulării necondiționate a Reichului hitlerist. Eisenhower descrie situația care se crease armatelor sale la începutul anului 1945 într-un raport către Comitetul Mixt al Șefilor de State-Majore de la Washington. În acest document, Eisenhower precizează amploarea rezistenței hitleriste în fața înaintării trupelor sale, scriind : „Pare că actualele operații sînt expresia unui fel de fanatism sau de «furie germană» și nu am nici o îndoială că germanii fac un efort supraomenesc pentru

* The Papers of D. D. Eisenhower. *The War Years*, vol. V, Washington, 1970, p. 48.

a obține victoria pe frontul de vest în cel mai scurt timp posibil. Bătălia din Ardeni este, după părerea mea, doar un episod și noi trebuie să ne așteptăm la astfel de încercări și în alte zone". Exprimîndu-și considerațiile despre perspectivele situației aliaților, Eisenhower sublinia importanța strategică cu totul deosebită în acele condiții pe care o căpătau operațiile de anvergură de pe frontul sovieto-german. El scria : „Situația ar fi mult ușurată dacă rușii ar lansa o ofensivă puternică, întrucît atunci forțele existente ar putea fi împărțite între Est și Vest. Sper că Tedder va fi capabil să ne informeze în această privință *. Dacă, totuși, nu este în intenția rușilor să atace, vom avea de înfruntat — pe frontul de vest — nu numai diviziile înlocuite care sînt deja pe poziții, dar și sosirea unor noi divizii din Rusia și de pe alte fronturi. Poate că unele se află deja pe drum.

Aceasta ne va pune în cea mai dificilă situație, dar este o situație căreia va trebui să-i facem față. De fapt, este obligatoriu să întîmpinăm acest efort total german cu un efort total din partea noastră" **.

În aceeași zi, Eisenhower trimitea o cablogramă generalului George Marshall, în care, descriindu-i în termeni și mai sugestivi împotrivirea hitleriștilor, specifica pe primul loc între modalitățile de a fi ajutați faptul că în mod cert rușii vor începe în curînd o ofensivă foarte puternică și importantă, obligînd resursele germane să-și micșoreze fluxul" ***. La 10 ianuarie, Eisenhower îi mulțumea într-o telegramă lui Winston Churchill pentru că a intervenit pe lîngă Stalin în vederea devansării ofensivei sovietice (care a început la 12 în loc de 20 ianuarie) pentru a veni în sprijinul frontului din apus. „Vestea dumneavoastră este pentru noi cît se poate de încurajatoare" ****.

Confruntînd cu alte mărturii paginile consacrate relațiilor cu diferiți reprezentanți ai Uniunii Sovietice și, în particular, prieteniei spontan stabilite cu mareșalul G.K. Jukov, constatăm că uneori unul și același episod arată într-un fel în versiunea lui Eisenhower și în alt fel în

---

* Vicemareșalul aerului Tedder, unul dintre adjuncții lui Eisenhower, se afla în drum spre Moscova.

** The Papers of D. D. Eisenhower. *The War Years*, vol. IV, p. 2 407—2 408.

*** *Ibidem*, p. 2 409.

**** *Ibidem*, p. 2 412.

memoriile lui G. K. Jukov. De pildă, autorul *Cruciadei în Europa* nu pomeneşte nimic despre o discuţie destul de încordată între mareşalul sovietic şi feldmareşalul Montgomery *, prilej cu care Eisenhower s-a situat pe aceeaşi poziţie cu Jukov, ceea ce a determinat, prin ricoşeu, invitarea sa în U.R.S.S... **

Dar, dincolo de asemenea deosebiri, cei doi vestiţi lideri militari ai războiului antihitlerist nu-şi dezmint, în scris, stima şi simpatia pe care şi-au manifestat-o prin viu grai. Evocînd prima sa întîlnire cu Eisenhower şi cu generalul american de aviaţie Carl Spaatz, Jukov reproduce o convorbire în timpul căreia el a arătat că trebuiau reglementate zborurile avioanelor americane şi engleze spre Berlin, deasupra zonei sovietice.

„La aceasta, generalul Spaatz, rezemîndu-se de spătarul scaunului, rosti cu nepăsare :

— Aviaţia americană a zburat şi zboară peste tot, fără nici un fel de limitări.

— Peste zona sovietică, aviaţia dumneavoastră nu va zbura fără limitări — îi răspunsei eu lui Spaatz. — Veţi zbura numai prin coridoare aeriene stabilite.

Eisenhower interveni repede şi îi spuse impertinentului Spaatz :

— Nu v-am împuternicit să puneţi în felul acesta problema zborurilor aviaţiei...

... Eisenhower mi-a lăsat o impresie favorabilă" ***.

Sobru, dar fără şovăire, Jukov apreciază operaţia de debarcare în Normandia ca grandioasă. „Trebuie spus în mod obiectiv — ea a fost pregătită şi executată cu pricepere" ****.

În sfîrşit, înainte de a-şi exprima rezervele sale faţă de activitatea lui Eisenhower ca preşedinte al S.U.A., G.K. Jukov subliniază : „Ca om şi conducător de

---

* Istoria relaţiilor din anii de război dintre şeful militar american şi subordonatul său britanic — la rîndul lui, cel mai ilustru dintre şefii armatei engleze — reprezintă o adevărată odisee a rivalităţii, în care din nou caracterul şi firea lui Eisenhower s-au dovedit extrem de utile menţinerii unei conduite de cooperare în cadrul Comandamentului Suprem Aliat (vezi în *Magazin istoric* nr. 1/1975 interviul prinţului Bernhard al Olandei).

** Vezi G. K. Jukov. *Amintiri şi reflecţii*, Bucureşti, Editura militară, 1970, p. 783—785.

*** *Ibidem*, p. 782—783.

**** *Ibidem*, p. 809

oşti *, generalul de armată Dwight Eisenhower s-a bucurat de un prestigiu mare în rîndurile trupelor aliate, pe care le-a condus cu succes în cursul celui de-al doilea război mondial" **.

O definiţie cu care vor fi cu siguranţă de acord şi cititorii acestei cărţi. Limitele şi minusurile ei nu-i răpesc incontestabila valoare documentară în legătură cu unele dintre cele mai dificile, mai complexe şi mai spectaculoase faze ale conflagraţiei de la încheierea căreia s-au împlinit trei decenii. Nu ne îndoim că cei pe care-i pasionează istoria — ca profesie sau ca domeniu de informare — nu se vor mulţumi să o parcurgă o singură dată, ci vor reveni asupra paginilor ei, fie pentru a căuta o referinţă, fie pentru a-şi reîmprospăta în memorie un episod sau altul. Rămînînd acelaşi om simplu şi modest dinainte de a fi devenit comandant şef al forţelor expediţionare aliate din Africa de Nord, Italia şi Europa occidentală şi apoi preşedinte al Statelor Unite ale Americii, generalul cu cinci stele explică pe drept cuvînt succesul volumului său ca datorîndu-se „nu valorii sale literare, ci faptului că oamenii continuă să retrăiască luptele celui de-al doilea război mondial" [1].

CRISTIAN POPIŞTEANU

---

* Lui Eisenhower i-a fost decernată cea mai înaltă distincţie militară acordată în U.R.S.S. pentru lupta împotriva Germaniei hitleriste. Printre cei cîţiva titulari străini ai Ordinului „Victoria" figurează : I. B. Tito, Michal Zymersky Rola, B. L. Montgomery, Mihai de Hohenzollern.

** *Ibidem*, p. 812.

[1] Dwight D. Eisenhower : „At Ease !", New York, 1967, p 313.

Soldaților, marinarilor
și aviatorilor aliați din cel de-al doilea
război mondial

Capitolul I

Preludiu la război

În ziua de 7 mai 1945, la Marele Cartier General aliat stabilit în orașul Reims, feldmareșalul Jodl a semnat documentele de capitulare a Germaniei. Peste alte douăzeci și patru de ore, la miezul nopții de 8—9 mai, a luat sfîrșit în Europa o conflagrație care se dezlănțuise la 1 septembrie 1939.

Între aceste două date au pierit milioane de europeni. Cu mici excepții, întreaga parte a continentului situată la vest de Rin a trăit, vreme de mai bine de patru ani, sub călcîiul unei armate de ocupație. Instituțiile libere, ca și libertatea cuvîntului nu mai existau. Întregi economii naționale au fost distruse și industria a stagnat. Pe teritoriul Germaniei propriu-zise, după ani de aparentă invincibilitate, s-a așternut un covor de pustiire și jale : podurile erau rupte, orașele în ruine și enorma ei capacitate industrială era practic paralizată. Pentru a putea duce războiul, Marea Britanie își epuizase resursele economice și financiare ; aproape întregul popor era mobilizat, toți cei de vîrstă utilă — atît bărbați, cît și femei — erau angajați fie în rîndurile forțelor armate, fie într-o ramură sau alta a producției de război. Industria Uniunii Sovietice la vest de Volga era aproape complet desființată.

Nici Statele Unite nu au fost cruțate : pînă în ziua capitulării Japoniei, cînd războiul a încetat și în Oceanul Pacific, 322 188 de tineri americani căzuseră în luptă sau își pierduseră viața în timp ce erau sub arme și alți aproximativ 700 000 fuseseră răniți. Poporul american a muncit fără preget pentru a asigura resursele necesare nu numai propriilor sale forțe terestre, navale și aeriene, ci și

pentru a livra aliaților tehnica de luptă cu care să acționeze eficient împotriva vrăjmașului comun. Fiecare dintre aliați a contribuit la cauza comună pe măsura posibilităților sale. Noi am fost țara care, în perioada dintre începutul și sfîrșitul războiului, am realizat cea mai mare transformare, trecînd de la o stare de neputință militară aproape totală la o uimitoare forță și eficiență.

Europa era în război de un an încheiat, cînd S.U.A. și-au dat seama, alarmate, de jalnica situație a capacității lor de apărare. În 1939, cînd a făcut primii pași spre întărirea forțelor sale militare, țara pleca de la nivelul cel mai coborît la care se putea lăsa să cadă o mare putere.

În acea vară, germanii au masat la frontiera poloneză 60 de divizii de infanterie, 14 divizii mecanizate și motorizate, 3 divizii de vînători de munte, peste 4 000 de avioane și mii de tancuri și autovehicule blindate. Pentru a le ține piept, polonezii nu au putut mobiliza decît ceva mai puțin de peste o treime din toate aceste categorii de arme. Sub loviturile furibunde ale atacului german, forțele lor erau sortite unei distrugeri rapide. Deși a căzut ușor pradă mașinii de război a lui Hitler, armata de uscat poloneză depășea cu mult forțele terestre ale S.U.A. în efective umane și armament.

La 1 iulie 1939, efectivele armatei americane * — în aer, pe sol și în serviciile auxiliare — nu atingeau cifra de 130 000 de oameni ; din cele trei divizii de infanterie organizate și din cele șapte parțial organizate, nici una nu ajungea la efectivul de luptă complet ; cele două divizii de cavalerie dispuneau de mai puțin de jumătate din efectivele lor ; dar nu exista nici o divizie blindată și numărul celor repartizați în unitățile de tancuri dispersate în cadrul marilor unități nu se ridica nici la 1 500 ; întreaga aviație militară consta din aproximativ 1 175 de aparate în stare de luptă și din 17 000 de oameni care aveau menirea să le întrețină, să le repare și să le piloteze. În afara țării,

* Activitatea forțelor armate ale Statelor Unite era coordonată pe atunci de două ministere distincte : Departamentul de Război (creat în 1789) pentru trupele de uscat, în cadrul cărora se includea și cea mai mare parte din forțele aeriene militare, și Departamentul Marinei Militare (înființat în 1798) pentru forțele maritime militare, care dispuneau de propria lor aviație. O reorganizare inițiată în 1947 și desăvîrșită în 1949 a scos aviația militară de sub tutela celorlalte două arme și le-a pus pe toate trei în subordinea unui singur minister, Departamentul Apărării. — *Nota trad.*

garnizoanele situate între Cercul polar de nord şi ecuator şi din Panama pînă în Corregidor, pe o distanţă de opt mii de mile, nu dispuneau decît de 45 300 de soldaţi.

Două majorări, aprobate în vara şi toamna anului 1939, au ridicat efectivele armatei active din ţară şi de peste hotare la un total de 227 000. Dar ele s-au oprit la această cifră în timpul celor opt luni cît Germania, după ce triumfase cu brutalitate în Polonia, se pregătea din răsputeri pentru cotropirea Europei occidentale.

Poporul american încă mai credea că distanţa ne izolează suficient de orice conflict din Europa sau Asia. Relativ puţini erau cei ce sesizau legătura directă dintre prosperitatea şi securitatea fizică a Statelor Unite, pe de o parte, şi existenţa unei lumi libere dincolo de ţărmurile noastre, pe de altă parte. Drept urmare, singurii americani care se gîndeau la pregătiri în vederea unui război erau cîţiva profesionişti din rîndul forţelor armate şi acei oameni de stat clarvăzători care îşi dădeau seama cît de puţin probabile erau perspectivele S.U.A. de a se ţine departe de un conflict de mare amploare.

În primăvara anului 1940, cînd germanii au invadat Norvegia şi Danemarca, cînd războiul-fulger s-a abătut asupra Franţei, de la Rin pînă în Golful Biscayei, şi cînd armata britanică mutilată a operat retragerea de la Dunkerque, Statele Unite au început să nu se mai simtă la largul lor. Pe la mijlocul lui iunie s-a aprobat mărirea efectivelor armatei regulate pînă la 375 000 de oameni. La sfîrşitul lui august, Congresul a autorizat mobilizarea Gărzii naţionale ; şase luni mai tîrziu intra în vigoare serviciul militar selectiv *. În vara anului 1941, armata de uscat a Statelor Unite — alcătuită din militari activi, membri ai Gărzii naţionale şi tineri în stagiu — număra 1 500 000 de oameni. Era cea mai puternică forţă militară de care dispusese vreodată această ţară în timp de pace. Şi totuşi, nu era decît un compromis vremelnic, dată fiind situaţia internaţională.

Celor un milion de oameni intraţi în armată prin intermediul Gărzii naţionale şi al serviciului selectiv nu li se putea cere să-şi efectueze serviciul militar în nici o regiune din afara emisferei occidentale şi nici pe o durată mai mare de douăsprezece luni în patrie. Prin urmare, în

* Sistem de recrutare care prevedea numeroase categorii de exceptări de la efectuarea stagiului militar şi stabilea anumite condiţii de desfăşurare a pregătirii de luptă. — *Nota trad.*

vara anului 1941, cînd germanii înaintau impetuos în Rusia şi cînd aliaţii lor japonezi dădeau semne vădite că se pregătesc să cucerească zonele îndepărtate ale Pacificului, armata nu putea să întărească decît într-o mică măsură garnizoanele aflate dincolo de ocean.

Nu mai rămăseseră decît patru luni pînă la atacul de la Pearl Harbor, cînd, cu o majoritate de un singur vot în Camera Reprezentanţilor, Congresul a adoptat legea extinderii serviciului selectiv, care permitea deplasarea tuturor unităţilor armatei dincolo de hotare şi mărea durata serviciului militar. Măsura luată de Congres se datora, în bună parte, intervenţiei personale a generalului George C. Marshall, care se bucura încă de pe atunci de un prestigiu atît de mare în ochii opiniei publice încît s-a dat ascultare presantului său avertisment. Dar nici măcar el nu a fost în stare să biruie pe de-a-ntregul convingerea că nu era necesar un efort maxim în slujba apărării naţionale. Limitele puse serviciului militar — ca, de exemplu, desconcentrarea celor ce împliniseră vîrsta de 28 de ani — reflectau statornica impresie că nu exista nici o primejdie imediată.

Astfel, de-a lungul a doi ani, în vreme ce războiul cuprindea lumea din afara celor două Americi, iar puterile Axei ţinteau fără preget spre instaurarea dominaţiei lor militare asupra globului, fiecare creştere în efectivele, eficienţa şi dotarea forţelor armate era rezultatul unei descreşteri corespunzătoare a stării de autolinistire în care se complăcea poporul american. Dar şovăielile acestuia faţă de abandonarea compromisurilor şi de trecerea la acţiuni hotărîtoare nu s-au risipit cu totul decît atunci cînd atacul de la Pearl Harbor a transformat problema într-o luptă pentru supravieţuire.

În perioada următoare, de-a lungul a trei ani şi jumătate, Statele Unite au creat maşina de luptă care a jucat un rol indispensabil în îngenuncherea Germaniei, deşi simultan ţara noastră, aproape singură, a purtat un război hotărîtor împotriva Imperiului japonez.

Revoluţionarele prefaceri din S.U.A. nu s-au realizat de pe o zi pe alta ; însuşi faptul că au putut fi efectuate se datora existenţei unor aliaţi viteji şi distanţei care ne separa de teatrele de război. La început, nimeni dintre noi nu a fost capabil să prevadă sfîrşitul luptei ; puţini au fost cei care au înţeles exact ce ni se cerea ca indivizi şi ca

popor, dar, pas cu pas, fiecare a început să învețe și să facă ceea ce avea de făcut.

Trecerea în trei ani a Statelor Unite de la o situație înspăimîntător de primejdioasă la o capacitate de luptă fără seamăn a fost unul dintre cele două miracole care l-au silit pe Jodl să capituleze la Cartierul nostru general, în ziua de 7 mai 1945. Celălalt miracol l-a reprezentat, în aceeași perioadă, atingerea unei perfecțiuni aproape desăvîrșite în conducerea de către aliați a operațiilor de luptă. Istoria stă mărturie a inaptitudinii coaliților de a purta război. Eșecurile înregistrate de unii aliați de-a lungul secolelor au fost atît de numeroase și greșelile lor de neiertat atît de frecvente, încît militarii de profesie respinseseră de mult posibilitatea vreunei acțiuni aliate eficiente, în afară de cazul cînd resursele disponibile ar fi fost atît de abundente încît ar fi asigurat dobîndirea victoriei prin inundare. Pînă și renumele lui Napoleon ca strălucit conducător de oști avea de suferit atunci cînd studenții din academiile militare ajungeau să-și dea seama că el luptase totdeauna împotriva unor coaliții — așadar, împotriva unor state-majore divizate și a unor interese politice, economice și militare diferite.

Sarcina de căpetenie a aliaților occidentali a constat de la început în a ști să utilizeze resursele a două țări mari cu promptitudinea de decizie a unei conduceri unice.

Nu exista nici un precedent, nici o hartă după care să te ghidezi. În trecut, luptînd laolaltă împotriva unui inamic comun, popoarele izbîndiseră de obicei atunci cînd unul dintre membrii coaliției era atît de puternic, încît devenea partenerul dominant. Acum trebuia să se realizeze o unitate efectivă din concesii făcute de bună voie. Adevărata istorie a războiului și, în mod deosebit, istoria operațiilor „Torch" și „Overlord", în bazinul mediteranean și nord-vestul Europei, este istoria unei unități create pe baza acestei colaborări voluntare. Divergențe au existat — divergențe între personalități puternice, reprezentînd popoare puternice și mîndre —, dar ele au pălit, nemaiavînd nici o însemnătate în comparație cu miracolul succesului pe care l-a constituit marșul umăr la umăr al aliaților spre victoria deplină în Occident.

În 1939, în ziua cînd a început războiul, mă aflam în insulele Filipine ; se apropia sfîrșitul stagiului meu de patru ani în calitate de consilier militar superior al generalului

Douglas MacArthur, care primise misiunea de a crea și instrui o forță armată independentă a Filipinelor.

Interesul localnicilor față de război a crescut ca urmare a certurilor și încăierărilor iscate în cluburile din Manila între membrii consulatelor străine. Cei mai mulți îl considerau pe Hitler un monstru odios, în schimb, în ochii unui grup mărunt, dar gălăgios, trecea drept un erou. Hirohito nu era menționat decît arareori ; toată atenția se concentra asupra dictatorului nazist.

Am aflat despre invadarea Poloniei și am auzit că primul ministru al Marii Britanii urma să țină o cuvîntare la radio. Împreună cu prietenul meu, colonelul Howard Smith, am ascultat declarația din care reieșea că Anglia și Germania se aflau din nou în stare de război. Era un moment solemn, îndeosebi pentru mine, deoarece nutream convingerea că foarte curînd Statelor Unite le va fi imposibil să se mențină pe o poziție de neutralitate.

Eram sigur că S.U.A. vor fi antrenate în vîrtejul războiului, dar mă înșelam în privința felului în care vom intra în conflict. Îmi închipuiam că Japonia nu va schița vreun gest împotriva noastră decît după ce ne vom fi angajat în războiul din Europa. În plus, mă înșelam asupra momentului : mi se părea că nu va trece nici un an de la începerea războiului pînă ce vom fi siliți să ne apărăm împotriva puterilor Axei.

Începînd din 1931, o seamă de ofițeri superiori ai armatei americane îmi împărtășiseră adesea convingerea lor că lumea se îndrepta, în mod inevitabil, spre un nou război mondial. Eram și eu de aceeași părere. Devenise limpede că fiecare acțiune a dictatorilor din Japonia, Germania și Italia vădea hotărîrea lor de a pune mîna pe toate teritoriile la care rîvneau și că asemenea ambiții aveau să silească destul de repede țările democratice să intre în conflict. Totuși, mulți își închipuiau că Hitler făcuse, în sfîrșit, o greșeală de calcul, antrenînd în război Anglia și Franța.

După aprecierea lor, luptînd laolaltă, forțele terestre franceze și marina militară britanică aveau să-l înfrîngă pe dictatorul nazist. Cei ce gîndeau astfel nu numai că nu țineau cont de rapoartele unor observatori competenți, care puneau la îndoială legenda eficienței militare franceze, dar nu luau în considerație nici tradiția Marelui Stat-Major german de a ataca numai atunci cînd minuțioasele calcule preliminare îi făgăduiau un succes rapid.

M-am prezentat la președintele Filipinelor și i-am declarat că doresc să mă înapoiez în patrie pentru a participa la activitatea de intensă pregătire care, așa cum eram convins, avea să înceapă acum în Statele Unite. Președintele Manuel Quezon a insistat să rămîn mai departe, dar hotărîrea mea era luată și am cerut permisiunea să părăsesc insulele încă înainte de sfîrșitul anului.

În decembrie, cînd am plecat din Manila împreună cu soția și cu fiul meu, John, generalul MacArthur ne-a condus la chei. A fost ultima noastră întîlnire pînă la vizita pe care aveam să i-o fac, după război, în calitate de șef al Marelui Stat-Major, la cartierul său general din Tokio. Discuția noastră s-a învîrtit în jurul întunecatelor perspective ale lumii, dar presimțirile cele mai negre ni le stîrnea Europa, nu Asia.

Călătoria spre patrie ne-a purtat prin Japonia, unde am petrecut cîteva zile în orașele de pe litoral. Pe vremea aceea, numeroși ofițeri ai armatei americane făceau excursii de agrement prin Japonia și scurta vizită a unui locotenent-colonel oarecare nu avea nimic neobișnuit. Totuși, s-a petrecut un incident destul de ieșit din comun. Abia se încheiaseră formalitățile de debarcare, cînd, după toate aparențele dintr-o pură întîmplare, ne-am întîlnit cu un japonez, absolvent al unei universități americane, care s-a prezentat drept diriginte adjunct de poștă. Spunîndu-mi că știe de la niște prieteni ai săi despre munca pe care o dusesem în Filipine, el a manifestat un deosebit interes față de impresiile mele despre poporul filipinez, deși nu mi-a pus nici o întrebare precisă. În tot timpul ședерii noastre a rămas pe lîngă noi în chip de ghid, ajutîndu-ne să tîrguim, tocmindu-se pentru a ne obține prețuri mai convenabile, călăuzindu-ne prin locurile cele mai pitorești și străduindu-se din răsputeri să ne fie pe plac și de folos. Din cele spuse de dînsul reieșea, în esență, că era necesară o înțelegere prietenească între țara lui și a noastră, față de care manifesta o nețărmurită admirație și afecțiune. Părea să aibă la dispoziție un timp nelimitat, pe care ni-l consacra în întregime. Am presupus că își făcuse un obicei din a ieși în întîmpinarea americanilor aflați în vizită și din a discuta cu ei, poate în amintirea nostalgică a anilor de studenție. Cu toate acestea, cîteva săptămîni mai tîrziu, cînd am pomenit despre el altor călători care trecuseră prin Japonia cu puțin înainte sau după noi, nu am reușit să dau de nimeni care să fi avut de-a

face cu dirigintele de poştă sau cu orice alt funcţionar public.

La începutul lunii ianuarie 1940 am ajuns în Statele Unite şi am fost repartizat ca ofiţer la Regimentul 15 infanterie din Fort Lewis (statul Washington). După opt ani petrecuţi în birou şi la statul-major, în atmosfera rarefiată a întocmirii de planuri şi a ducerii de tratative militare, mă aflam din nou în contact cotidian cu cele două elemente fundamentale ale efortului militar — oamenii şi armele.

Nici un ostaş de profesie nu ar fi putut visa la ceva mai nimerit într-o vreme cînd o bună parte a lumii era deja în război şi cînd antrenarea în conflict a Statelor Unite devenea din zi în zi mai probabilă. Într-o largă măsură, efectivele Regimentului 15 erau alcătuite fie din veterani călîţi, care fuseseră cu această unitate în China, pînă la înapoierea ei, în 1938, în Statele Unite, fie din voluntari recent înrolaţi ; ofiţerii erau toţi militari activi.

În caz de război, asemenea unităţi erau menite să devină bastioanele apărării şi vîrfurile de lance ale ripostei noastre, în eventualitatea unui atac prin surprindere împotriva S.U.A. Cu condiţia să dispunem de timp pentru a dezvolta forţele noastre armate, astfel de regimente puteau furniza fie cadrele de bază pentru sute de batalioane, fie instructori capabili să transforme sute de mii de recruţi în soldaţi încercaţi. În ambele ipostaze, soldaţilor şi ofiţerilor li se ofereau posibilităţi nelimitate de a-şi pune în evidenţă valoarea profesională.

La începutul anului 1940 însă, armata de uscat a Statelor Unite reflecta atitudinea poporului american, aşa cum se întîmplă şi astăzi, aşa cum s-a întîmplat şi în urmă cu un secol. În marea lor majoritate, ofiţerii şi soldaţii nu-şi dădeau seama de gravitatea situaţiei. În cele mai multe dintre unităţi, competiţiile atletice, odihna şi distracţiile aveau precădere asupra instrucţiei. În lungii ani de pace, unii ofiţeri se cuibăriseră în vizuinile adînci ale rutinei profesionale, care-i punea la adăpost de ideile noi şi supărătoare, ca şi de problemele greu de soluţionat. Alţii, rămaşi buni în grad de mulţi ani, vîrsta fiind singurul criteriu de avansare, renunţaseră la orice speranţă de înaintare. Poate că mulţi dintre ei, asemenea multor soldaţi, aveau impresia că rolul infanteristului ţinea de domeniul trecutului.

Numărul de infanterişti repartizaţi în unităţile organizate ale armatei fusese redus, între 1 iulie 1939 şi 31 ia-

nuarie 1940, de la 56 000 la 49 000. Judecînd după aparenţe, pedestraşul de rînd — care nu avea cum să prevadă ce rol îi va reveni în Europa sau pe frontul Pacificului — putea, pe bună dreptate, să interpreteze această reducere ca un semn al iminentei sale dispariţii de pe scena militară.

În materie de armament şi asigurare tehnico-materială, situaţia nu era nici ea de natură să ridice moralul infanteristului. Puşca Springfield era demodată ; nu exista nici un mijloc corespunzător de apărare împotriva tancurilor şi avioanelor moderne ; în loc de aruncătoare şi mitraliere, trupele foloseau modele de lemn şi nu puteau să studieze unele dintre armele noastre noi decît pe hîrtia de calc a proiectelor. Tehnica de toate categoriile lipsea şi mare parte din cea din dotare fusese fabricată pentru nevoile armatei S.U.A. în cursul primului război mondial.

În plus, în deceniul 1930—1940, alocaţiile militare votate de Congres limitaseră instrucţia la nivel de unitate. În anumite împrejurări a trebuit raţionalizată pînă şi muniţia de infanterie utilizată pe poligoanele de tragere. Dat fiind că, în oroarea sa faţă de război, poporul american îşi refuza o înzestrare militară corespunzătoare, comandanţii îşi concentrau atenţia asupra ţinutei impecabile a trupei şi asupra formaţiilor de defilare şi paradă.

În consecinţă, doctrina şi teoria militară nu puteau fi completate cu aplicaţii tactice în teren ; ofiţerii şi soldaţii nu aveau acea siguranţă de sine pe care o dau numai experienţa cîmpului de instrucţie şi exerciţiile practice. Totuşi, era vădit că Departamentul de Război se pregătea, pe cît de repede îi era cu putinţă, pentru inevitabilul deznodămînt. Sub conducerea plină de hotărîre a generalului Marshall se desfăşurau pregătiri laborioase, care aveau de învins dificultăţi aproape de necrezut. Piedicile erau foarte numeroase.

Obstacolul cel mai important era de ordin psihologic — autolinişti rea încă mai dăinuia ! Nici măcar prăbuşirea Franţei în 1940 nu a reuşit să ne facă conştienţi de ampioarea primejdiei. Şi cînd spun „ne“ mă refer atît la militarii activi, cît şi la ceilalţi. Un general comandant de divizie — ofiţer de mare prestigiu şi cu bogate state de serviciu — s-a arătat gata să parieze, în ziua cînd Franţa a cerut armistiţiu, că Anglia nu va mai rezista nici şase săptămîni. Şi a făcut aceasta ca şi cum ar fi pariat că a doua zi va fi frumos sau va ploua. Nici nu-i trecea prin minte să considere Anglia drept singura putere beligerantă

care se mai interpunea între noi şi cel mai ameninţător pericol. Atitudinea lui era caracteristică pentru un mare număr de soldaţi şi civili. Din fericire, existau şi numeroase excepţii, iar eforturile acestor oameni plini de devotament realizau mai mult decît ar fi părut posibil.

În ciuda preocupărilor crescînde ale Congresului, poporul american era atît de puţin pregătit să accepte gravitatea situaţiei mondiale, încît în cadrul instrucţiei nu aveam voie să reproducem în mod realist condiţiile de pe cîmpul de luptă. Ne vedeam siliţi să facem o pregătire militară diluată, în aşa fel încît să provocăm cît mai puţine resentimente din partea soldaţilor şi a familiilor lor. Temîndu-se de comentarii nefavorabile în presă pe tema expunerii ostaşilor la vreme proastă sau la oboseala unor manevre prelungite, mulţi ofiţeri superiori se temeau să indice singurul tip de instrucţie capabil să dea roade atunci cînd gloanţele aveau să înceapă a şuiera. Insistentele directive venite de sus şi protestele cîte unui „alarmist" ocazional nu puteau birui o apatie care îşi avea rădăcinile în confort, orbire şi iluzii deşarte.

Încorporarea Gărzii naţionale a sporit considerabil forţele numerice ale armatei terestre, mai ales în domeniul infanteriei şi al artileriei antiaeriene. Deşi duceau lipsă de oameni, de arme şi de o pregătire corespunzătoare, unităţile gărzii dispuneau de o structură organizatorică completă ; tot ce le mai trebuia pentru a le face eficiente erau recruţi, tehnică şi metode potrivite de instrucţie.

Treptat, situaţia militară a început să se amelioreze pe alocuri. În toamna anului 1940, Congresul a alocat unele fonduri pentru pregătirea de luptă, de care se simţea atîta nevoie. Sub îndrumarea generalului-maior — ulterior general-locotenent — Lesley J. McNair, unul dintre cei mai capabili ofiţeri ai noştri, instrucţia a devenit preocuparea de căpetenie a armatei de uscat. Regimentul 15 infanterie din compunerea Diviziei 3 a executat manevre prelungite de teren, ajungînd pînă în districtele periferice ale statului Washington şi pînă în peninsula Monterey, la oarecare distanţă sud de San Francisco. Marşurile efectuate cu acest prilej, planificarea asigurării tehnico-materiale, problemele de tactică şi inevitabila activitate de stat-major au constituit cea mai bună şcoală cu putinţă pentru ofiţeri şi soldaţi, atît cei din trupele active, cît şi cei mobilizabili în caz de război. Una dintre problemele abordate a reprezentat-o un marş motorizat de 1 100 de mile, de la Fort Lewis

la Jolon Ranch, la sud de Monterey (statul California). Creînd anumite situaţii tactice în timpul deplasării, ne-am verificat procedeele de control, sistemele de legătură şi disciplina marşului.

În timp ce activam în cadrul Diviziei 3, am reînnodat prietenia cu maiorul Mark V. Clark, fostul meu coleg la Academia militară. Împreună cu el, am muncit sistematic la multe faze ale aplicaţiilor pe teren, pe care le apreciam atît de mult amîndoi, şi am dobîndit un mare respect pentru calităţile sale de planificator, instructor şi organizator, calităţi în care nu-l întrecea nici un alt ofiţer. Dar, ca urmare a necesităţilor mereu crescînde ale noilor comandamente ce răsăreau pe întreg cuprinsul ţării, Clark a fost transferat în scurt timp la Washington, în calitate de consilier al generalului McNair. La rîndul meu, în noiembrie am fost mutat din nou de la comanda directă a trupei, pentru a deveni şeful de stat-major al Diviziei 3. În această funcţie nu am rămas decît patru luni, după care am fost iarăşi mutat, de data aceasta ca şef de stat-major al Corpului 9 armată, constituit cu puţin înainte la Fort Lewis. Noua misiune mi-a adus şi prima avansare temporară la gradul de colonel în martie 1941.

Comandantul Corpului 9 era generalul-maior Kenyon A. Joyce. În statul său major am dat peste un grup de oameni deosebit de capabili, dintre care m-am străduit să ţin pe lîngă mine vreo trei de-a lungul următorilor ani de război, strădanie încununată de un oarecare succes. Pe atunci, toţi erau de grade relativ inferioare, dar pînă la sfîrşitul războiului au făcut o frumoasă carieră militară. Mă refer la generalul-locotenent Lucian K. Truscott, generalul-maior Willard G. Wyman şi colonelul James Curtis. Oameni de genul lor erau gata, mai mult, ardeau de dorinţa de a sprijini orice măsură în stare să perfecţioneze instrucţia, făcînd-o cît mai realistă. Dar lupta pe care o aveau de dus era grea.

În cursul primăverii anului 1941, toate cazărmile şi taberele militare fremătau de activitatea desfăşurată pentru făurirea unei armate de uscat a Statelor Unite, în care se contopeau toate elementele frontului militar al ţării — trupele active, Garda naţională, rezerviştii, precum şi sute de mii de oameni recrutaţi pe calea serviciului selectiv. Pentru noi, la Fort Lewis, acest proces de dezvoltare a început la 16 septembrie 1940, cînd a sosit la datorie primul eşalon al Diviziei 41 infanterie. În scurtă vreme au fost

încartiruite acolo întreaga divizie şi alte unităţi ale Gărzii naţionale.

În primăvara următoare, toată zona coastei de vest era într-un fel de mişcare perpetuă : oameni venind în grupuri pentru a-şi face serviciul militar, cadre scoase din unităţi pentru a alcătui noi formaţii, ofiţeri şi soldaţi plecînd sau înapoindu-se de la şcoli de specializare, oraşe din corturi şi barăci dotate cu tot confortul modern — spitale, sisteme de canalizare, uzine electrice — care răsăreau peste noapte acolo unde pînă atunci fuseseră doar cîmpuri înţelenite.

Obiectivul nostru era de a forma soldaţi pregătiţi din punct de vedere fizic, competenţi în specialităţile lor militare şi tehnice, deprinşi cu disciplina şi cu munca colectivă, însufleţiţi în cea mai mare măsură posibilă de mîndrie ostăşească în îndeplinirea misiunii lor. Din păcate, opinia publică nu era încă de acord cu o veritabilă pregătire de luptă, aşa că nu puteam spera să formăm mase de combatanţi încercaţi, călîţi pe plan psihologic şi profesional pentru război.

Dar chiar şi obiectivul nostru limitat absorbea toată energia de care erau capabili ofiţerii şi soldaţii. Cei de la statul-major îşi petreceau zilele într-un vîrtej neîntrerupt de treburi, întocmind planuri, elaborînd directive şi inspectînd unităţi, făcînd mereu compromisuri între ceea ce indicau ordinele şi ceea ce putea fi realizat, corectînd întruna transferurile de efective şi repartiţiile de vehicule din cauza veşnicelor lipsuri care ne otrăveau viaţa, străduindu-ne tot timpul, fiecare în sectorul său, să nu rămînem în urmă, să ţinem pasul cu armata în întregul ei.

În iunie 1941 am fost transferat la cartierul general de la San Antonio, ca şef de stat-major al Armatei 3, de sub comanda generalului-locotenent Walter Krueger. Acolo m-am apropiat într-o mare măsură de problemele de ansamblu ale armatei Statelor Unite. Cele patru armate tactice în care se împărţeau forţele de uscat difereau în privinţa efectivelor, dar semănau prin aceea că aveau un nucleu format din unităţi regulate, în jurul cărora se asamblau formaţiile Gărzii naţionale, golurile de pretutindeni fiind umplute cu ofiţeri de rezervă şi soldaţi recrutaţi prin serviciul selectiv. Drept urmare, rapoartele de pe teren, pe care le primeam la Fort Sam Houston, cu privire la pregătirea, moralul şi capacitatea diviziilor şi

unităților noastre constituiau indicații concludente pentru progresul realizat pe întreg cuprinsul Statelor Unite.

În comparație cu un an înainte, situația se schimbase în bine. Armata de uscat a Statelor Unite număra acum în total aproximativ 1 500 000 de ofițeri și soldați. Totuși, persistau încă grave deficiențe. Se resimțea extrem de serios lipsa de vehicule, de tancuri moderne și de artilerie antiaeriană. Formații aeriene de sprijin aproape că nu existau. Și pe deasupra, se apropia de sfîrșit anul de stagiu militar pentru unitățile Gărzii naționale și pentru cei încorporați prin serviciul selectiv ; aceasta ne pricinuia griji de care nu aveam să scăpăm decît peste două luni. In iunie ne temeam că exodul de oameni, care urma să înceapă în septembrie, nu va fi compensat de un număr echivalent de noi recruți.

Dar nici rapida creștere a armatei și nici recentele manifestări ale forței militare a Axei nu izbutiseră să scoată pe unii ofițeri de carieră din rigida lor evlavie față de dogmele rutiniere și depășite. Nu mai exista nici o scuză acceptabilă pentru orbirea lor. La elementele provenite din viața civilă ne izbeam de alt gen de dificultate. Mulți ofițeri de rezervă și din Garda națională îmbătrîniseră tot luptînd pentru păstrarea unei forțe cetățenești de securitate. Acum, cînd eforturile depuse de ei între anii 1920 și 1940 începeau să dea roade, nu mai erau în stare să facă față pe plan fizic cerințelor de teren în cadrul unităților de luptă.

Însuși generalul Krueger era unul dintre cei mai bătrîni ofițeri ai armatei de uscat. Soldat de rînd, apoi caporal și sergent în ultimii ani ai secolului trecut, i se dusese vestea ca unui militar trecut prin ciur și prin dîrmon. Dar în cei peste patruzeci de ani de cînd era în armată ținuse pasul cu fiecare inovație militară și puțini ofițeri înțelegeau mai limpede ceea ce avea să pretindă un nou război din partea forțelor armate, puțini erau mai activi și mai rezistenți fizicește decît el. Necruțător de exigent cu sine însuși, nu prea avea cum să-și manifeste exigența cu ceilalți, căci aceștia îi urmau repede exemplul.

Armata 3 a primit la un moment dat ordinul de a se disloca în statul Louisiana, pentru a efectua mari manevre, în care avea ca adversar Armata 2, de sub comanda generalului-locotenent Ben Lear. Nici unul dintre ofițerii noștri din serviciul activ nu comandase vreodată o unitate de valoarea unei divizii în primul război mondial. Ca un

uriaș experiment de laborator, manevrele aveau să pună la încercare calitatea ideilor, a oamenilor, a armelor și a materialului. În acea lună septembrie, generalul Krueger a strîns sub ordinele lui peste 270 000 de ofițeri și soldați, cea mai mare oștire adunată vreodată pe teritoriul Statelor Unite în cadrul unei unice operații tactice. Alți 130 000 de oameni porneau simultan din bivuacurile Armatei 2.

Beneficiul rezultat de pe urma acestor manevre a fost incalculabil. Ele au deprins trupele cu munca colectivă de masă, au grăbit procesul de eliminare a celor inapți, au adus în atenția ofițerilor superiori pe tinerii capabili să îndeplinească cele mai dificile misiuni de stat-major și de campanie, au dezvoltat în rîndurile conducătorilor responsabili priceperea de a mînui mari forțe pe teren. S-a cîștigat multă experiență în ceea ce privește asigurarea tehnico-materială pe scară mare a trupelor în campanie. Americanii nu mai făcuseră nici o tentativă similară pe timp de pace în materie de asigurare cu hrană, combustibil și muniție de la magazii și stații de cale ferată pînă la o linie a frontului aflată necontenit în mișcare. A fost necesară, așadar, o planificare făcută din timp, intens și cu toată seriozitatea, ceea ce, așa cum se întîmplă totdeauna, a dat roadele așteptate.

„Eficiența fundamentală a asigurării tehnico-materiale a reprezentat o trăsătură remarcabilă a manevrelor — a declarat generalul McNair, expert în dirijarea și estimarea unor astfel de operații, făcînd critica manevrelor în fața statelor-majore reunite. Numai amploarea problemei era suficientă pentru a stîrni îndoieli dacă trupele vor fi aprovizionate în mod corespunzător. Comandanții de unități și serviciile auxiliare merită în egală măsură cele mai înalte elogii pentru rezultatele dobîndite". În septembrie 1941, pe șoselele Louisianei s-a putut întrevedea eficiența convoaielor americane de camioane transportînd trupe și provizii, eficiență pe care avea s-o demonstreze atît de strălucit, trei ani mai tîrziu, rapida noastră înaintare de la un capăt la celălalt al Franței.

După părerea generalului McNair, multe dintre greșelile militare ieșite la iveală cu prilejul manevrelor își aveau izvorul în domeniul disciplinei. „Nu încape îndoială — a arătat el — că multe dintre deficiențele care s-au făcut resimțite în aceste manevre s-au repetat iar și iar din cauza lipsei de disciplină. Trupele noastre sînt capabile

de cea mai desăvîrşită disciplină. Dacă ea le lipseşte, de vină este conducerea. Un comandant care nu poate impune disciplina cuvenită trebuie înlocuit".

În această perioadă am făcut pentru prima oară cunoştinţă mai îndeaproape cu fotoreporterii, care, încă de pe vremea lui Brady *, constituiau o trăsătură marcantă a scenei militare americane. Dar în toamna anului 1941, becurile blitzurilor reprezentau un element destul de nou în viaţa mea cotidiană, iar pentru cei ce le foloseau, eu nu eram decît o figură necunoscută. La Camp Polk, în timpul discuţiilor pe marginea manevrelor, un instantaneu de grup ne-a prins pe generalul Krueger, pe maiorul E. M. Bolden, un observator militar britanic, şi pe mine ; explicaţia fotografiei apărute în ziar identifica corect pe primii doi, pe cînd eu apăream ca „locotenent-colonelul D.D. Ersenbeing". Bine că cel puţin iniţialele nu erau greşite.

De pe urma manevrelor am dobîndit experienţă şi am tras învăţăminte pe care le-am apreciat din ce în ce mai mult, pe măsură ce se scurgeau lunile. În Louisiana am efectuat un amplu experiment în ceea ce priveşte utilizarea avioanelor mici ca mijloace de legătură şi de observaţie. Valoarea lor ni s-a demonstrat atît de concludent, încît mai tîrziu, la Departamentul de Război, sub conducerea secretarului adjunct John J. McCloy, am putut pleda cu succes pentru introducerea lor în dotarea fiecărei divizii. Avioanele au permis artileriei noastre grele cu bătaie mare să dobîndească o precizie şi o rapiditate în reglajul tragerilor de care aveau parte înainte doar bateriile uşoare, amplasate la mică distanţă de obiectiv. Iar comandanţii de mari unităţi au căpătat un tablou al situaţiei tactice — teren, direcţii de deplasare, concentrări de trupe şi artilerie — aproape la fel de complet ca în secolul al XVIII-lea, cînd căpeteniile de oşti puteau cuprinde cu vederea, de pe cal sau de pe un dîmb, toate regimentele angajate în bătălie.

La încheierea manevrelor am fost avansat temporar la gradul de general de brigadă.

Octombrie şi noiembrie au fost la fel de pline ca şi lunile care precedaseră manevrele. S-au luat măsuri la nivel de unitate pentru remedierea deficienţelor semnalate în Louisiana ; în multe cazuri, lăsarea la vatră oferea

* Matthew B. Brady (1823—1896), pionier al fotografiei în S.U.A. şi autor al unor celebre instantanee pe fronturile războiului civil (1861—1865). — *Nota trad.*

o soluție imediată. Trebuiau puși în disponibilitate unii ofițeri, atît din cadrele active, cît și din rezervă ; controversele și zvonurile stîrnite de această măsură impuneau trecerea la o acțiune rapidă, pentru a împiedica scăderea moralului ofițerilor și trupei.

La începutul lui decembrie, deși negocierile purtate la Washington se apropiau de dramaticul lor deznodămînt *, tensiunea în sînul populației civile a slăbit, fenomen care s-a resimțit și în armată. Se părea că tentativa de bluf a Japoniei fusese dejucată și că, cel puțin pentru moment, războiul în Pacific era evitat. Pe frontul sovietic, germanii fuseseră opriți înainte de a ajunge la Leningrad, Moscova și Sevastopol. La 4 decembrie, un editorial din ziarul la care eram abonat arăta că devenise acum evident că japonezii nu doreau să intre în război cu Statele Unite. Cîteva zile mai tîrziu, un comentator relata că la Washington domnea ferma impresie că criza din Pacific fusese amînată, deși cu o săptămînă mai înainte cercurile din capitală considerau că perspectivele unei iminente izbucniri a războiului erau de 10 la 1.

În după-amiaza zilei de 7 decembrie, la Fort Sam Houston (statul Texas), istovit de lunga și epuizanta muncă de stat-major din timpul manevrelor și din perioada imediat următoare, m-am dus la culcare, dînd dispoziție să nu fiu deranjat sub nici un motiv. Visam la concediul de două săptămîni pe care urma să-l iau și în cursul căruia soția mea și cu mine trebuia să plecăm la West Point **, pentru a petrece Crăciunul împreună cu fiul nostru, John, boboc la Academia militară. Dar pînă și visurile de acest fel — ca și strictele mele ordine — au putut fi nesocotite fără teamă de pedeapsă de către aghiotantul meu, care mi-a adus vestea că intrasem în război.

---

* În februarie 1941, secretarul Departamentului de Stat, Cordell Hull, și ambasadorul japonez la Washington, amiralul Kichisaburo Nomura, au început negocieri în vederea găsirii de mijloace pentru a reduce tensiunea crescîndă dintre cele două state. La 15 noiembrie a sosit în capitala S.U.A. ambasadorul special Saburo Kurusu, pentru a participa la tratative. Acestea au continuat pînă la atacul nipon asupra bazei navale și aeriene americane de la Pearl Harbor, din dimineața zilei de 7 decembrie. — *Nota trad.*

** Bază militară situată la sud-est de New York, pe malul vestic al fluviului Hudson, sediu al Academiei militare a Statelor Unite, creată în 1802. — *Nota trad.*

La o oră după atacul de la Pearl Harbor, ordinele emise de către Departamentul de Război au început să inunde cartierul general al Armatei 3. Soseau ordine pentru transferarea imediată a unor unități de artilerie antiaeriană pe coasta de vest, unde cetățenii înspăimîntați reperau în fiecare ceas bombardiere-fantomă pe cer ; ordine pentru adoptarea de măsuri împotriva unor eventuale sabotaje ; ordine pentru punerea sub o pază atentă a întreprinderilor industriale ; ordine pentru executarea de misiuni de cercetare de-a lungul frontierei de sud, pentru a împiedica infiltrarea de spioni, și ordine pentru a asigura securitatea porturilor din Golful Mexicului. Mai soseau și ordine de trimitere în grabă a unor puternice efective de trupe spre vest, în vederea preîntîmpinării vreunui atac pe care l-ar fi putut iniția japonezii. La rîndul său, cartierul general al Armatei 3 avea de transmis instrucțiuni la o sută de unități, pe cît de repede le putea întocmi și verifica. Era o perioadă de intensă activitate.

Nota dominantă o constituia rapiditatea de acțiune. Făgașurile administrative normale au fost părăsite ; treptele ierarhice de comandă s-au comprimat în cadrul unor ședințe, la care se făcea instructajul tuturor eșaloanelor ; s-a renunțat la lentul și metodicul proces de întocmire a unor amănunțite ordine de deplasare, specificînd pînă la ultima virgulă armele și munițiile pe care trebuiau să le ia cu sine trupele, cum să fie ambalate și ce să se scrie pe lăzi. O simplă chemare telefonică era suficientă pentru a trimite o unitate de infanterie de la o extremitate la cealaltă a continentului ; trupele și tehnica de luptă se îmbarcau în trenuri fără a avea nimic în scris pentru a arăta din dispoziția cărei autorități se deplasau. Tunurile erau încărcate pe vagoane-platformă dacă acestea erau disponibile ; în vagoane descoperite dacă se puteau obține ; în vagoane de marfă dacă nu era la îndemînă nimic altceva. Oamenii călătoreau cu expresuri de lux, în vagoane-pat militare, cu garnituri moderne sau cu trenuri de navetă care de o generație fuseseră scoase din uz și retrase în depouri și care circulau acum din nou, pentru a asigura deplasarea de urgență a trupelor.

M-am ocupat de treburile astea timp de cinci zile. În ziua de 12 decembrie, dis-de-dimineață, a început să sune telefonul prin care aveam legătura directă cu Departamentul de Război din Washington. Am ridicat receptorul și o voce m-a întrebat :

— Dumneata eşti, Ike ? *

— Da.

— Şeful zice să te sui într-un avion şi să vii imediat aici. Spune-i generalului Krueger că va primi mai tîrziu şi ordinul scris.

„Şeful" era generalul Marshall, iar la celălalt capăt al firului se afla colonelul Walter Bedell Smith, care avea să-mi devină mai tîrziu un prieten intim şi şeful statului meu major pe toată durata operaţiilor din Europa.

Mesajul primit îmi dădea o grea lovitură. Toate frenetice le mele străduanii din primul război mondial de a ajunge pe cîmpul de luptă se soldaseră cu un eşec, din motive care pentru mine nu aveau nici o altă valoare decît că se reduceau la a fi „ordine ale Departamentului de Război". Speram ca într-un viitor război să fiu alături de trupe. Aşa cum vedeam acum lucrurile însă, transferarea mea într-un oraş unde mai lucrasem deja în total opt ani însemna practic o repetare a experienţei din primul război mondial. Cu inima grea, i-am telefonat soţiei să-mi pregătească o valiză şi, în mai puţin de o oră, eram în drum spre Washington.

După toate probabilităţile, am conchis eu, mi se ordona să vin la Washington din cauza recentului stagiu pe care-l efectuasem în Filipine. La cîteva ore după atacul de la Pearl Harbor, japonezii întreprinseseră împotriva arhipelagului un raid aerian care redusese practic la zero inadecvatele noastre forţe. Asupra acestui punct se concentra acum atenţia oficialităţilor şi a opiniei publice. Generalul Marshall voia cu siguranţă să aibă la statul său major pe cineva care era destul de familiarizat cu condiţiile de atunci din insule şi care avusese de-a face atît cu secţia filipineză din cadrul armatei de uscat a Statelor Unite, cît şi cu sistemul de apărare a Federaţiei Filipinelor, sistem pe care războiul îl surprinsese la mijloc de drum în proiectata sa dezvoltare.

Sistemul de apărare a Federaţiei data din 1935, cînd noul preşedinte ales, Quezon, a cerut generalului MacArthur să planifice şi să făurească o forţă militară aptă să apere insulele. La 4 iulie 1946, cînd Federaţia urma să devină o republică independentă, trupele americane trebuiau să fie retrase, apărarea ţării revenind în exclusivitate

* Diminutiv de la Dwight, sub care Eisenhower a ajuns să fie cunoscut nu numai de prieteni, ci şi de un larg public. — *Nota trad.*

filipinezilor. După ce generalul MacArthur a acceptat oferta, s-a format o misiune militară din ofițeri americani, în cadrul căreia eu dețineam postul de consilier superior.

În 1935 proiectam ca, grație unui serviciu militar general și obligatoriu, să formăm în următorii zece ani cîte 30 000 de soldați anual, avînd la bază o instrucție de cinci luni și jumătate. La început, intenționam să alcătuim unități doar de valoarea unui pluton, dar speram ca în patru-cinci ani să ajungem pînă la regimente și ca în 1946, dispunînd de un efectiv de 300 000 de oameni cu instrucția minimă de bază, să fim capabili de a forma treizeci de divizii.

În aceeași perioadă de tranziție, lucrînd în strînsă colaborare cu forțele de apărare ale Federației și furnizîndu-le ofițeri și instructori din cadrele active, secția filipineză a armatei de uscat a Statelor Unite întocmea planuri în vederea propriei sale participări la apărare în cazul cînd războiul va izbucni înainte ca Filipinele să-și dobîndească independența. Pentru o asemenea eventualitate se prevedea retragerea trupelor noastre de pe insula principală, Luzon, în peninsula Bataan, în vecinătatea insulei Corregidor, astfel încît cele două zone să constituie o redută aproape inexpugnabilă, unde forțele noastre să poată rezista pînă la sosirea întăririlor. În 1938 am asistat la manevre care ilustrau acest plan, iar la scurtă vreme după plecarea mea din insule, manevrele s-au repetat la o scară mai mare.

Călătorind spre Washington, la 12 decembrie 1941, nu aveam o imagine clară a modului cum se desfășurau luptele în Filipine. Rapoartele primite la Fort Sam Houston erau fragmentare și obscure. Fără îndoială, în înaintarea lor, japonezii nu-și puteau permite să ocolească insulele. Dar direcția și centrul de greutate al atacului nu ne erau încă cunoscute atunci cînd am ajuns la Departamentul de Război.

Capitolul al II-lea

Război pretutindeni

Washingtonul din anii războiului a fost zugrăvit în fel şi chip de diverşi comentatori ironici, unanimi în a stărui asupra haosului care domnea acolo. Conform clişeului tradiţional, guvernul — inclusiv departamentele cu profil militar — se dovedise la fel de nepregătit pentru război şi pentru uriaşele probleme ridicate de el ca şi ţara însăşi, iar instaurarea stării de alarmă, trezind un sentiment de copleşitoare răspundere, a dus la o confuzie generală, pe care o agravau şi mai mult puzderia de afacerişti în căutare de contracte mănoase şi tot soiul de diletanţi bine intenţionaţi. De data aceasta însă, Departamentul de Război atinsese un nivel satisfăcător de eficienţă încă înainte de declanşarea conflictului. În măsura în care propriile mele observaţii din lunile cît am funcţionat acolo justifică o apreciere, acest rezultat se datora clarviziunii şi energiei unui singur om — generalul Marshall. Bineînţeles, el se bucura şi de sprijinul altora. Îl susţineau preşedintele Roosevelt şi mulţi dintre cei mai proeminenţi lideri ai Congresului sau deţinători ai posturilor-cheie din guvern. Dar în 1940—1941 i-ar fi fost lesne generalului Marshall să se lase dus de curent şi să nu se omoare cu firea în ajunul încheierii normale a unei strălucite cariere militare (căci dobîndise, în rîndul tuturor ofiţerilor activi, reputaţia unui strălucit comandant). În loc să se culce pe lauri însă, a ales luni în şir calea cea mai spinoasă, decis — cu orice preţ pentru sine însuşi sau pentru oricine altcineva — ca armata de uscat să fie pregătită aşa cum se cuvine pentru conflictul pe care-l aştepta în fiecare zi, aproape în fiecare ceas.

M-am prezentat în faţa generalului Marshall în primele ore ale dimineţii de duminică 14 decembrie şi pentru prima

dată în viață am avut posibilitatea să vorbesc cu el mai mult de două minute. Îl vedeam pentru a patra oară. Fără nici o introducere, fără a irosi nici o clipă, șeful Marelui Stat Major mi-a schițat situația de ansamblu, navală și terestră, din Pacificul de vest.

Departamentul Marinei Militare îi adusese la cunoștință că vreme de cîteva luni flota Pacificului nu va fi în stare să participe la vreo operație de amploare. Portavioanele rămăseseră intacte, deoarece nu se aflau la Pearl Harbor în momentul atacului, dar vasele lor auxiliare erau atît de puține la număr, încît capacitatea lor operativă trebuia considerabil restrînsă. În plus, nu exista în acea clipă nici o garanție că japonezii nu vor lansa curînd un asalt amfibiu de mari proporții împotriva arhipelagului Hawaii sau chiar împotriva continentului american ; iată de ce marina militară era de părere că portavioanele trebuiau rezervate pentru acțiuni de cercetare și pentru operații defensive, afară de cazul cînd o urgență excepțională le-ar fi impus alte sarcini. Departamentul Marinei Militare nu oferise generalului Marshall nici o estimație cu privire la data cînd socotea că flota va fi suficient reparată și consolidată pentru a întreprinde acțiuni ofensive în zona Pacificului.

Garnizoana din Hawaii era atît de slabă, încît Departamentul de Război și cel al Marinei Militare căzuseră de acord în general că forțele sale aeriene și terestre aveau nevoie de întăriri cît mai grabnice și care trebuiau asigurate cu prioritate față de oricare alt efort în Pacific.

La data atacului japonez, forțele de uscat și aeriene din Filipine ajunseseră la un total de 30 000 de oameni, inclusiv Corpul de cercetași filipinezi ; formațiile acestuia erau integrate în armata Statelor Unite, dar toți soldații și subofițerii în termen, precum și o parte din ofițeri erau filipinezi de baștină.

Garnizoana din Corregidor și din forturile sale auxiliare mai mici era dotată cu tehnică de luptă asigurată de Statele Unite. Alte unități americane erau încorporate în Divizia filipineză, care se compunea din unități ale Corpului de cercetași și din Regimentul 31 infanterie. Ca întăriri sosiseră de curînd unități ale Gărzii naționale din S.U.A. — trei regimente de artilerie de cîmp, un regiment de artilerie antiaeriană, un regiment de infanterie, două batalioane de tancuri și formații de serviciu.

Forțele aeriene staționate în Filipine sporiseră în cursul anului 1941 și la ora atacului se aflau acolo 35 de bombar-

diere moderne de tip B—17, împreună cu 220 de avioane de vînătoare, nu toate însă în stare de a fi aruncate în luptă. Generalul Marshall știa că această forță aeriană suferise din greu în urma primului atac japonez, dar nu dispunea de nici un raport referitor la împrejurările în care se desfășurase raidul.

Se mai știa că existau lipsuri în sectoare esențiale ale asigurării materiale, dar se presupunea că nu se vor ivi probleme prea grele în privința hranei și a tipurilor obișnuite de muniții, cu condiția ca garnizoana să aibă răgazul să le concentreze în punctele unde puteau fi utilizate la maximum.

La 10 decembrie, bombardierele japoneze avariaseră grav șantierele navale ale marinei americane de la Cavite, în imediata apropiere a Manilei. Această parte de forțe din modesta grupare operativă cuprinzînd Flota asiatică, care staționa la Manila sau în vecinătatea capitalei, consta mai ales din mici escadre de submarine. Cea mai mare navă de război din Flota asiatică era crucișătorul greu „Houston", care își avea baza la Iloilo.

Asemenea forțe nu puteau rezista la nesfîrșit unui atac puternic și susținut. După toate aparențele, japonezii aveau intenția să cotropească Filipinele cît mai repede cu putință și problema care se punea era ce ne rămăsese de făcut acum.

Generalului Marshall i-au trebuit poate douăzeci de minute pentru a-mi expune toate acestea, apoi m-a întrebat fără ocolișuri :

— Care ar trebui să fie linia noastră generală de acțiune ?

Am reflectat preț de o clipă și, sperînd că luasem o figură imperturbabilă, i-am cerut :

— Dați-mi un răgaz de cîteva ore.

— În regulă, mi-a răspuns el, lăsîndu-mă să plec.

Un fapt semnificativ și caracteristic era că nu făcuse nici o aluzie la unul dintre cei mai importanți factori ai problemei : efectul psihologic al bătăliei din Filipine asupra poporului american și în întreaga zonă a Pacificului. Își spunea, desigur, că cineva care era destul de prost pentru a trece cu vederea un astfel de element nu merita să poarte steaua de general de brigadă.

M-am instalat la biroul ce mi se repartizase în secția Departamentului de Război cunoscută sub numele de „Planificare de război" și condusă de vechiul meu prieten,

generalul de brigadă Leonard T. Gerow. Dacă voiam să-i fiu de folos generalului Marshall la Departamentul de Război, era limpede că trebuia să-i cîştig încrederea ; în consecinţă, primul meu răspuns trebuia să fie prompt şi impecabil.

M-am hotărît ca răspunsul să fie scurt, categoric şi bazat pe un raţionament în care credeam sincer. Nici un fel de retorică, nici o argumentare plauzibilă, nici o generalitate sclipitoare nu-l puteau impresiona pe generalul Marshall.

Problema ce mi se punea avea implicaţii aproape nelimitate şi cunoştinţele de care dispuneam pentru a o aborda erau, probabil, cele ale oricărui ofiţer sîrguincios de vîrsta mea. Firește, urmasem cursurile din cadrul sistemului de învăţămînt al armatei. La scurt timp după ce am absolvit, în 1928, Şcoala de război, am fost numit consilier special pe lîngă cabinetul secretarului adjunct al Departamentului de Război, unde în sfera atribuţiilor mele a intrat curînd şi o activitate confidenţială pe lîngă şeful Marelui Stat-Major al armatei de uscat.

În această calitate, mi-a revenit misiunea de a studia probleme militare de anvergură mondială şi de a mă opri în mod concret asupra unor teme ca mobilizarea şi compunerea armatelor, rolul forţelor aeriene şi navale în război, tendinţele spre mecanizare, strînsa dependenţă a tuturor elementelor vieţii militare de capacitatea industrială a ţării. Acest ultim subiect prezenta o deosebită importanţă pentru mine, deoarece eram ferm convins că, în viitor, succesul va aparţine forţelor armate care vor aplica motorizarea şi mecanizarea pe scară largă şi îşi vor dezvolta aviaţia în proporţii fără precedent. Pe această temă am scris o serie de studii şi rapoarte. Împărtăşind asemenea convingeri, eram conştient de faptul că orice pregătire serioasă presupune întocmirea de planuri la fel de serioase pentru o rapidă mobilizare a industriei. Anii consacraţi acestei activităţi mi-au dezvăluit o lume aproape nouă.

De la o astfel de muncă am plecat în 1935 în Filipine. Acum, după şase ani, lucram din nou la Departamentul de Război, ţara se afla în război, iar Filipinele erau în primejdie de moarte.

M-am concentrat asupra întrebării puse de generalul Marshall. Aşa cum o schiţase şeful Marelui Stat-Major, situaţia noastră navală în Pacificul de vest era, în acea clipă. cît se poate de deprimantă. Flota nu putea să se

lanseze în nici o acțiune ofensivă departe de o bază sigură și nu îndrăznea să se aventureze cu vasele de suprafață în apele filipineze. Dacă am fi dat curs zgomotoaselor apeluri ale comandanților de unități terestre și aeriene din Hawaii și de pe coasta de vest a Statelor Unite, care cereau întărirea mijloacelor lor de apărare — apeluri reluate pe un ton isteric de primari, consilieri municipali și membri ai Congresului —, am fi avut nevoie de mult mai multe nave, trupe și baterii antiaeriene imediat disponibile decît posedam pe atunci.

Era dureros de clar că, la acea oră, Filipinele nu puteau fi ajutate direct cu forțe terestre și navale. Orice speranță de a trimite în insule întăriri importante depindea de o refacere viitoare a marinei noastre militare, care să-i permită să opereze fără teamă în zona filipineză. Deocamdată însă nu exista nici un mijloc de a prevedea cînd se va întîmpla una ca asta.

Pentru a prelungi durata rezistenței, în vreme ce flota era supusă reparațiilor necesare, aveam posibilitatea de a trimite în insule materiale de importanță vitală cu ajutorul submarinelor și al unor nave izolate, care să străpungă blocada japoneză. Cu condiția să menținem liniile de comunicație necesare, mai puteam transporta cîte ceva și pe calea aerului. Baza cea mai apropiată de Filipine era Australia, unde aveam speranța să ne instalăm și să rezistăm ; linia necesară de comunicații aeriene urma, așadar, să folosească insulele care se înșirau între acest continent și Filipine.

Dar dacă intenționam să utilizăm Australia ca bază, devenea imperios necesar să stabilim o cale de comunicații pînă acolo. Aceasta însemna că trebuia să luăm măsuri imediate pentru a apăra de dușman Hawaii, Fiji, Noua Zeelandă și Noua Caledonie și să asigurăm securitatea Australiei înseși.

Părea posibil, dacă nu probabil, ca Indiile Olandeze * — în anumite privințe zona cea mai bogată din lume în resurse naturale — să nu fie cedate invadatorilor japonezi, care, foarte curînd, vor avea o desperată nevoie de petrolul de acolo pentru a-și continua ofensivele. Pierzînd Indiile Olandeze, nu mai puteam trimite în Filipine avioanele de vînătoare cu rază scurtă de acțiune, fără de care nu se putea concepe o apărare eficientă.

* E vorba de actuala Indonezie. — *Nota trad.*

In ciuda dificultăţilor, a riscurilor şi aprigei concurenţe pentru fiecare bun de care dispunem, o ţară mare ca a noastră, oricît de nepregătită pentru război ar fi fost, nu-şi putea îngădui să întoarcă cu nepăsare spatele Filipinelor şi miilor de americani, militari şi civili, din arhipelag. Trebuia să facem tot ce era cît de cît cu putinţă pentru aceste nefericite insule, mai ales pe calea ajutorului aerian şi prin furnizarea de materiale vitale, chiar dacă rezultatul final nu ar fi fost decît o amînare a dezastrului. Şi mai trebuia, cu orice preţ, să păstrăm liniile aeriene vitale care treceau prin Australia, Noua Zeelandă, Fiji şi Hawaii.

Cu aceste sumbre concluzii m-am dus din nou la şeful Marelui Stat-Major, căruia i-am spus :

— Domnule general, va dura mult pînă ce întăriri substanţiale vor putea ajunge în Filipine, mai mult decît va fi în stare să reziste garnizoana cu un ajutor pe sponci, dacă invadatorii angajează forţe masive pentru a o nimici. Dar trebuie să facem tot ce omeneşte ne stă în putinţă pentru Filipine. Popoarele Chinei, Filipinelor, Indiilor Orientale Olandeze vor fi cu ochii aţintiţi asupra noastră. Poate că ne vor ierta dacă nu vom reuşi să le ajutăm, dar nu ne vor ierta dacă le lăsăm în voia soartei. Încrederea şi prietenia lor este de mare preţ pentru noi. Baza noastră trebuie să fie Australia şi trebuie să pornim de îndată la extinderea ei şi la asigurarea comunicaţiilor cu ea. În această ultimă privinţă nu avem dreptul să eşuăm. Trebuie să ne asumăm riscuri mari şi să nu ne dăm înapoi de la cheltuieli, oricît de ridicate ar fi.

— Sînt de acord cu dumneata — s-a mulţumit să-mi răspundă generalul Marshall (tonul lui arăta că îmi pusese problema pentru a verifica o soluţie la care se şi oprise). — Fă tot ce poţi pentru a salva Filipinele.

Cu aceasta, m-am apucat de treabă. Ca partener îl aveam pe generalul de brigadă Brehon Somervell, şeful secţiei de asigurare tehnico-materială din Departamentul de Război. Indiferent de orice alte preocupări, în fiecare zi mă sfătuiam cu el, în speranţa că vom descoperi o nouă metodă pentru a aborda o problemă care sfida soluţiile. Generalul Marshall continua să manifeste un viu interes pentru tot ce făceam şi lua adesea iniţiative menite să ne dea un ajutor, mai ales pe plan moral. El a citat pe ordin de zi toate unităţile care luptau în Filipine, a acordat imediat cele mai înalte grade şi decoraţii generalului MacArthur şi a spri-

jinit, fără precupeţire, toate ideile şi proiectele pe care le putea născoci imaginaţia noastră.

Pe bloc-notesul meu, care a supravieţuit ca prin minune, regăsesc această însemnare făcută la 1 ianuarie 1942 : „Am stăruit asupra faptului că situaţia din Extremul Orient e critică pentru ca să nu ne angajăm în nici o acţiune secundară pînă ce forţele de uscat şi aeriene de acolo nu vor fi într-o stare satisfăcătoare. În schimb însă, ne ocupăm de «Magnet» *, «Gymnast» ** etc.". Iar trei zile mai tîrziu notam : „Iată că, în cele din urmă, trimitem cîte ceva în Australia. Planul aerian cuprinde patru grupe de vînătoare şi cinci grupe de bombardiere — două grele, două mijlocii şi una uşoară. Dar ne trebuie nave — şi ne trebuie acum ! Lumea e nervoasă. O grămadă de strategi amatori se află în treabă. Aş da orice să fiu din nou la trupă". Vizibila mea iritare se datora, probabil, faptului că ştiam cît de mult va trece pînă ce va putea fi realizat „planul aerian".

La 22 decembrie, cînd primul convoi a ajuns la Brisbane, am început amenajarea bazei noastre din Australia. Acest debut rapid a fost în mare măsură rezultatul unui accident. În ziua atacului de la Pearl Harbor, un număr de vase ale noastre, încărcate cu trupe, avioane şi provizii, erau în drum spre Filipine. Departamentul Marinei Militare a cerut să li se ordone fie să se înapoieze în Statele Unite, fie să-şi găsească adăpost în Hawaii, deoarece nimeni nu putea fi sigur că japonezii nu vor trimite o escadră pentru a le intercepta. Navele aflate la numai cîteva zile distanţă de portul lor de bază s-au întors. Dar Departamentul de Război a insistat ca un convoi alcătuit din cinci vase — „Holbrook" şi „Republic", cu 5 000 de oameni la bord, şi „Meigs", „Holstead" şi „Bloemfontein", transportînd tehnică de luptă şi provizii — să pornească cu toată viteza spre Australia. Aşa a început construcţia marii baze care avea să devină, în cele din urmă, platforma de lansare a generalului MacArthur pentru operaţiile de eliberare a Filipinelor.

Întărirea bazei australiene şi a insulelor care serveau drept escale în drumul spre ea a continuat fără încetare în

---

* Denumire codificată sub care erau desemnate trupele americane trimise în Irlanda de nord. — *Nota trad.*

** Denumire codificată a primului plan de debarcare americană în Africa de nord, pe coasta Atlanticului. Ulterior, proiectul a fost lărgit, cuprinzînd şi litoralul mediteranean, cu participare britanică. Operaţia care a realizat această debarcare la 8 noiembrie a purtat numele de cod „*Torch*" („Torţă"). — *Nota trad.*

tot cursul iernii. La 21 februarie, forţele noastre de peste hotare depăşeau 245 000 de ofiţeri şi soldaţi. Cea mai mare concentrare era în Pacific, unde se aflau la acea dată 115 877 de oameni, în afară de cei 29 566 încartiruiţi în Alaska şi în insulele Aleutine. Garnizoanele noastre din Marea Caraibilor numărau pe atunci 79 095 de oameni. Pe teatrul de luptă european nu se găseau decît 3 785 de ofiţeri şi soldaţi, dar două divizii erau pe drum. Garnizoanele de peste hotare ale Comandamentului apărării în est numărau 15 876 de oameni, dislocaţi în majoritate în Islanda.

Deşi pe atunci forţele americane nu luptau decît în Filipine, nu exista literalmente nici un locşor de-a lungul şi de-a lutul continentelor sau oceanelor care să nu prezinte cel puţin o problemă pentru cei ce se ocupau cu planificarea în Departamentul de Război. În Alaska eram foarte expuşi unui atac şi se profila categoric posibilitatea ca inamicul să ocupe acolo un aerodrom, de unde ar fi putut bombarda, prin raiduri întreprinse în sens unic, multe dintre oraşele noastre importante. De litoralul brazilian aveam nevoie pentru a ne putea construi în cîrca continentului sud-american o bază de unde să luptăm împotriva submarinelor. Regiunea mai prezenta o însemnătate suplimentară, deoarece oferea o trambulină pentru zborurile peste Atlantic. Mediterana fiind acum o mare închisă, cel mai scurt drum spre teatrul de război din Orientul Mijlociu trecea peste Africa centrală ; trebuia, aşadar, să stabilim un itinerar aerian deasupra acestui continent nedezvoltat.

Bineînţeles, Uniunea Sovietică devenise acum aliatul nostru şi o altă problemă era de a găsi căile şi mijloacele prin care să i se poată acorda un ajutor eficient, astfel încît să reziste cu succes inamicului comun. Orientul Mijlociu, cu imensele sale resurse în petrol, era o altă regiune a cărei securitate era importantă pentru Statele Unite. Pe acolo trecea unul dintre canalele de aprovizionare a U.R.S.S. şi ni s-a pus problema stabilirii cît mai curînd a unei linii de comunicaţii de la nordul Golfului Persic pînă pe teritoriul Rusiei. Dacă voiam să menţinem securitatea comunicaţiilor noastre cu Australia, pe zeci şi zeci de insule din Pacific trebuiau instalate garnizoane. Birmania era o altă zonă căreia îi purtam un mare interes, deoarece pe teritoriul ei trecea ultima linie care ne mai rămăsese pentru aprovizionarea Chinei.

Condiţia preliminară pentru orice altă acţiune era de

a-i împiedica pe japonezi să ocupe țările de care depindeam pentru a duce mai departe cu succes războiul — Australia și India. Și cu toții căutam neîncetat căi și mijloace pentru a veni în ajutorul celor ce apărau Filipinele.

Probleme ca repartizarea trupelor și bateriilor de apărare antiaeriană în punctele-cheie de pe teritoriul Statelor Unite ; distribuirea și alocarea acelor arme de care dispuneam pe atunci ; stabilirea de baze — mai ales aeriene — în America de Sud, Africa și în întreaga lume ; traducerea unei scheme de plan în veritabile ordine operative — toate acestea cereau de la fiecare dintre noi o muncă de cîte optsprezece ore pe zi.

Din fericire pentru mine, în această perioadă agitată, fratele meu cel mai mic, Milton, și soția lui, Helen, locuiau la Falls Church, o suburbie a Washingtonului. Ei au insistat să mă găzduiască în casa lor în săptămînile care au urmat după sosirea mea la Departamentul de Război, pînă cînd soția va avea timpul să împacheteze lucrurile noastre de la San Antonio și să ne întemeiem un nou cămin la Washington. Milton avea și el o funcție oficială legată de război și orele lui de lucru nu erau mai puțin istovitoare decît ale mele. Totuși, în fiecare seară cînd ajungeam acasă, indiferent de oră — care se situa de obicei în jurul miezului nopții —, mă așteptau amîndoi cu un ibric de cafea și cu o gustare în chip de cină tîrzie. În lunile cînd am lucrat la Washington nu-mi amintesc să le fi văzut vreodată locuința la lumina zilei.

Generalul Somervell și cu mine ne străduiam mereu să găsim o metodă prin care să prelungim rezistența garnizoanei din Filipine. Rezultatul final al tuturor eforturilor noastre s-a dovedit destul de firav, dar, după multe luni de meditație, nu văd nici acum ce anume s-ar fi putut face în plus. Atît ziarele, cît și unii militari de carieră entuziaști dar ignoranți au făcut adesea propunerea de a se trimite aviație de vînătoare cu ajutorul portavioanelor pînă la o distanță convenabilă de insule ; restul drumului urma să-l parcurgă în zbor, pînă la aerodromurile din arhipelag, pentru a participa apoi la operațiile împotriva cotropitorilor japonezi. Dar prima dificultate care se ridica în calea acestui proiect era insurmontabilă prin ea însăși.

Departamentul Marinei Militare ne-a declarat categoric că nici unul dintre portavioanele sale nu putea fi escortat de crucișătoarele și distrugătoarele de care avea nevoie

pentru a se aventura într-o operație care l-ar fi plasat, fie și pentru un scurt interval, în raza de acțiune a aviației japoneze din Filipine. Alte piedici, aproape la fel de hotărîtoare, au ieșit la iveală cu prilejul unei atente examinări a propunerii, dar cea menționată era suficientă pentru a demonstra zădărnicia unei astfel de sugestii.

Cu multe luni mai tîrziu am citit undeva că, în timp ce Filipinele luptau din greu pentru a supraviețui, bombardiere americane zburau în flux neîntrerupt spre Marea Britanie și că materiale de care aveau nevoie insulele erau stocate pentru campania din Africa de Nord. Realitatea era cu totul alta.

În Anglia nu aveam decît o singură escadrilă de bombardiere ușoare, care a sosit în mai 1942, și pînă în luna următoare nu am avut acolo nici o unitate americană de bombardiere grele. Pînă în iulie 1942, campania în Africa nu a fost nici măcar un proiect aprobat. Ambele aceste date sînt ulterioare capitulării din Bataan și Corregidor *. Nodul problemei era că japonezii dețineau supremația pe mările din jurul Filipinelor și că noi nu puteam furniza un ajutor substanțial înainte de a dobîndi forțele necesare pentru a sparge această încercuire.

Încă din decembrie 1941 ne-am hotărît să încercăm un sistem de străpungere a blocadei și să răzbatem pînă în Filipine. Am trimis în Australia ofițeri dispunînd de bani ca să angajeze, la prețuri oricît de fantastice, nave și echipaje pentru a transporta în insule proviziile și a le strecura pînă la garnizoana împresurată.

Omul pe care l-am trimis în Australia pentru a conduce această acțiune specială era un fost secretar al Departamentului de Război, colonelul — ulterior generalul de brigadă — Patrick J. Hurley. El se prezentase la secția operații într-o zi la amiază, oferindu-se să lucreze ca voluntar într-un post oficial. Tocmai în acel moment eram în

---

* Retrăgîndu-se, la sfîrșitul anului 1941, în peninsula Bataan, forțele filipineze și americane au rezistat peste trei luni asalturilor japoneze. La 11 martie 1942, generalul MacArthur a plecat în Australia. La 9 aprilie, generalul Edward P. King a capitulat în Bataan. La 6 mai a capitulat și garnizoana din insula Corregidor, de sub comanda generalului Jonathan M. Wainwright. Un rol de seamă în această prelungită rezistență l-a jucat eroismul ostașilor filipinezi, dintre care mulți au continuat apoi să acționeze în detașamente de partizani împotriva cotropitorilor. — *Nota trad.*

căutarea unui om care să aibă cunoscuta lui energie şi nemfricare, pentru a insufla vigoare tentativelor noastre „piratereşti", aşa că oferta lui a fost imediat acceptată.

— Cînd veţi fi gata să vă prezentaţi la datorie ? — l-am întrebat eu.

— Acum.

— Atunci înapoiaţi-vă aici la miezul nopţii, pregătit pentru serviciul în campanie.

Deşi am avut impresia că pălise uşor, nici nu a clipit din ochi, răspunzînd :

— Voi avea astfel timpul necesar să mă consult cu avocaţii mei şi să-mi modific testamentul.

Imediat l-am recomandat pentru gradul de general de brigadă. Ştiind că va fi confirmat ca atare încă înainte de a ajunge în Australia, Gerow şi cu mine i-am dăruit cîte o stea de pe uniformele noastre. După ce le-am prins pe umerii fostului secretar al Departamentului de Război, l-am expediat din birou cu urări de bine. La ora unu a aceleiaşi nopţi, el se afla într-un avion, în drum spre Australia.

Pentru transportul cîtorva materiale de strictă necesitate, marina militară ne-a pus la dispoziţie submarine. Pe această cale am trimis mici cantităţi de focoase pentru proiectilele de artilerie şi de antiaeriană, de care garnizoana din Filipine ducea mereu lipsă.

În Australia am început să asamblăm 52 de bombardiere în picaj, pe care speram să le expediem în Filipine graţie aerodromurilor improvizate pe insulele intermediare. În timp ce se desfăşura această activitate, am continuat să trimitem în grabă, dar cu parcimonie, întăriri terestre în numeroasele puncte ameninţate din Pacific, începînd din Alaska spre sud : Hawaii, insulele Fiji, Noua Caledonie, Tonga Tabu, Noua Zeelandă, Australia şi numeroase alte locuri mai mărunte.

Iată un exemplu al deznădăjduitelor extreme la care ne vedeam siliţi să apelăm : printr-o pură întîmplare am aflat, într-o seară tîrziu, că, pentru a instala o garnizoană la Efate (Noile Hebride), punct considerat ca deosebit de important, Marina ordonase folosirea temporară în acest scop a unui detaşament de marinari de la bordul unui portavion. Era o măsură de neconceput. Fiecare dintre puţinele noastre portavioane valora cît greutatea sa în

aur. Căutînd la iuțeală în dreapta și în stînga, am constatat în cîteva minute că aveam la dispoziție în zona critică un batalion din armata de uscat și l-am trimis la Efate. Cam așa arătau măsurile la care eram cu toții nevoiți să recurgem. Oricît de neînsemnat ar fi fost, incidentul mi-a dezvăluit cît de firave și nesatisfăcătoare erau contactele noastre cu Marina Militară.

La începutul lui februarie, președintele Quezon, aflat pe atunci pe insula Corregidor împreună cu generalul MacArthur, a trimis o radiogramă președintelui Roosevelt prin care-i solicita să încerce o neutralizare a Filipinelor, ambii beligeranți convenind să-și retragă trupele. Dată fiind situația noastră desperată din acel moment, neutralizarea insulelor ar fi reprezentat un avantaj militar imediat și, bineînțeles, ar fi preîntîmpinat crîncenele suferințe și lipsuri la care se expuneau garnizoana și populația. Dar o asemenea propunere făcută în mod public ar fi fost primită cu dispreț de japonezi. Și nu numai atît : recunoașterea slăbiciunii noastre ar fi avut nefericite ecouri de ordin psihologic. Nici unul dintre noi nu a considerat vreo clipă că sugestia reprezenta o trădare din partea președintelui Quezon. După părerea noastră, el era de o lealitate desăvîrșită și nu făcea altceva decît să supună atenției un plan care, în deznădăjduita lui situație, i se părea că oferă singura șansă de salvare a țării sale. Propunerea a picat ca o bombă, dar ideea a fost imediat respinsă de președintele Roosevelt și de șeful Marelui Stat-Major.

O îndatorire principală ce revenea planificatorilor din Departamentul de Război era de a prezenta armatei de uscat o schemă de operații în cadrul războiului purtat împotriva Germaniei și Japoniei. Fiecare dintre inamicii noștri, situați la o mare distanță geografică unul de celălalt, era posesorul unui bogat imperiu. Pentru a-i învinge, trebuia să atacăm.

La sfîrșitul lui decembrie 1941, primul ministru Churchill a venit la Washington, însoțit de șefii de stat-major britanici : amiralul Dudley Pound pentru marina militară, generalul Sir Alan Brooke pentru armata de uscat și mareșalul de aviație Sir Charles Portal pentru forțele aeriene. Pe vremea aceea mai funcționa încă vechea secție a planificării de război, de sub conducerea generalului Gerow, care, împreună cu alți membri ai secției, au dus greul muncii de legătură cu grupul britanic.

Conferința avea două țeluri principale, primul fiind de a elabora un sistem funcțional prin care șefii marilor state-majore americane și britanice să poată colabora efectiv în cadrul unui colectiv. În esență, s-a ajuns la concluzia că fiecare dintre șefii marilor state-majore britanice să-și desemneze cîte un reprezentant care să lucreze la Washington, în strîns contact cu statele-majore americane. Englezii l-au numit pe Sir John Dill în fruntea misiunii și, în această calitate, el a continuat, pînă la moartea sa, survenită în 1944, să aducă remarcabile servicii. Un al doilea scop al conferinței a fost de a confirma acordurile anterioare asupra regiunilor în care trebuiau concentrate cu prioritate forțele principale ale celor două țări. Statele-majore nu vedeau nici un motiv să modifice concluziile anterioare, conform cărora dușmanul din Europa era primul obiectiv al atacurilor noastre. Au mai existat, desigur, numeroase și importante subiecte de discuție, dar, de la locul periferic pe care îl ocupam la conferință, acestea mi s-au părut cele mai de seamă rezultate.

Formulate simplu, motivele pentru care se dădea prioritate atacului împotriva membrilor europeni ai Axei erau următoarele :

Dintre cei doi inamici separați, numai Axa Roma-Berlin putea fi atacată simultan de către toți trei participanții la coaliția aliată — Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Statele Unite. Acestea din urmă erau singura țară din coaliție liberă să-și aleagă inamicul pe care îl va ataca mai întîi. Dar dacă ne-am fi hotărît să pornim numaidecît și cu toate forțele împotriva Japoniei, am fi lăsat coaliția divizată, cu doi dintre membrii săi riscînd înfrîngerea sau, în cel mai bun caz, ducînd o luptă nedecisă împotriva giganticei fortărețe europene *. Purtînd singure războiul împotriva Japoniei, Statele Unite ar fi avut de înfruntat, după o victorie în Pacific, necesitatea de a trece la cucerirea imperiului lui Hitler, avînd alături doi aliați epuizați sau foarte slăbiți. În afară de aceasta — lucru de o importanță vitală — nu se știa pe atunci cît va mai putea rezista Rusia atacurilor repetate ale Wehr-

* Aluzie la *Festung Europa* (Fortăreața europeană), formulă de propagandei naziste desemnînd ansamblul format din Germania, Italia, satelitele acestora și țările de pe continentul european cotropite de fasciști. — *Nota trad.*

machtului. Nici o ofensivă împotriva Japoniei nu avea cum să ajute Uniunea Sovietică să rămînă în război. Singurul sprijin care putea fi dat acestei țări, în afară de trimiterea de furnituri, consta într-o angajare americană cît mai efectivă cu putință în conflictul european. În sfîrșit, înfrîngerea Axei în Europa ar fi permis britanicilor să se întoarcă împotriva Japoniei.

După cîte știu, nici un veritabil specialist în probleme strategice nu a contestat vreodată justețea ideii de a ne concentra cu toate forțele împotriva inamicului din Europa înainte de a declanșa o campanie hotărîtoare contra Japoniei. Totuși, necazul consta în aceea că era destul de lesne să ne stabilim țelurile în principiu, dar avea să se dovedească foarte dificilă întocmirea unui plan realizabil pentru a traduce ideea în practică și a primi aprobările statelor-majore ale celor două țări.

La Departamentul de Război, planurile de bază pentru debarcarea în Europa au început să se contureze, încetul cu încetul, în lunile ianuarie și februarie 1942. Ca de obicei, timpul constituia elementul critic al problemei. Și totuși, pretutindeni ne vedeam siliți să întîrziem ! Nu ajuta la nimic să ne văicărim pe tema nepregătirii. Caracteristic pentru problemele militare este că ele nu cedează decît în fața durei realități ; lucrurile trebuie reduse la expresia unei simplități elementare, iar răspunsurile trebuie să fie clare, aproape evidente. Peste tot era nevoie de oameni și materiale. Valul agresiunii japoneze nu atinsese încă punctul culminant și, pentru a nu ne lăsa copleșiți cu totul, orice lucru pe care puteam pune mîna în Statele Unite trebuia trimis în Pacificul de sud-vest. În afară de păstrarea liniilor de comunicații aeriene și navale cu Australia, era necesar să menținem cu orice preț bastionul indian, căci altfel riscam să se producă o joncțiune a forțelor japoneze și germane prin Golful Persic. Prevenirea acestei catastrofe a devenit preocuparea de căpetenie a partenerilor noștri britanici.

Perspectiva ca cele două imperii industriale — al Japoniei și al Germaniei — să profite din plin de vastele resurse de cauciuc, petrol și de celelalte imense bogății ale Indiilor Olandeze era prea sumbră pentru a fi acceptabilă. Bineînțeles, Orientul Mijlociu trebuia și el să fie

păstrat : dacă ar fi căzut şi dacă submarinele germane ar fi reuşit să treacă prin Marea Roşie pînă în Oceanul Indian, salvarea Indiei devenea îndoielnică. În afară de aceasta, petrolul din Orientul Mijlociu era o avuţie deosebit de preţioasă.

Spre sfîrşitul iernii 1941—1942, campania submarinelor germane în Oceanul Atlantic aproape că atinsese culmile eficienţei. În fiecare lună pierdeam zeci de nave, printre care şi valoroase petroliere. O lună caracteristică a fost martie 1942, cînd în Atlantic şi în regiunile arctice am pierdut 88 de nave aliate şi neutre cu un deplasament de 507 502 tone. În mai 1942, cînd 120 de nave aliate şi neutre au fost scufundate în aceleaşi ape, Statele Unite au suferit cele mai mari pierderi din toate lunile războiului — 40 de nave comerciale. O bucată de vreme au fost în pericol pînă şi vitalele noastre linii de comunicaţii cu America de Sud. Navigaţia era la mare preţ ; simultan, aveam nevoie de nave de război de orice tip, de cargoboturi şi de vase care să transporte trupe.

Învăţasem deja lecţia că, deşi aviaţia singură nu este în stare să repurteze victorii, nici o mare victorie nu e posibilă fără supremaţie aeriană. În consecinţă, nevoia de avioane în număr mare se lua la întrecere cu toate celelalte nevoi — nave, tunuri, tancuri, muniţie, hrană, echipament, material greu de construcţie şi tot ceea ce contribuie la potenţialul de război al unei ţări beligerante, de la ceară de albine pînă la cuirasate.

Trebuia să ne descurcăm pe măsura posibilităţilor noastre, neavînd aproape nimic altceva de repartizat decît lipsuri pentru a zăgăzui asalturile inamice. Dar planurile pentru obţinerea victoriei trebuiau să prevadă ziua cînd avioanele, escadrele navale, vasele de transport, navele de desant şi formaţiile de luptă ne vor permite să trecem la ofensivă şi să nu mai cedăm iniţiativa. Proiectele de plan pentru debarcarea în Europa trebuiau să-şi capete forma iniţială în acest domeniu al viitorului, un viitor atît de nesigur încît părea aproape iluzoriu.

Planurile de viitor însă nu puteau să capete prioritate asupra necesităţilor de moment. Într-o desperată tentativă de a salva Indiile Olandeze şi Singapore, în decembrie 1941, generalul Sir Archibald P. Wavell a fost trimis din India în Java, devenind astfel primul comandant suprem

aliat. Directivele pentru modul cum avea să-şi organizeze forţele au fost minuţios elaborate la Washington de către Comandamentul Unificat al Şefilor de State-Majore, în speranţa că dintr-un efort comun ar putea ieşi o minune. Dar Wavell nu a avut nici o posibilitate de a acţiona *.

Totuşi, însuşi efortul depus la Washington era o lecţie valoroasă. Pentru prima oară noi aveam sarcina concretă de a redacta documentul de bază al unui comandant suprem, document care să asigure autoritatea lui pe cîmpul de luptă, protejînd, totodată, interesele de bază ale fiecărei ţări participante. Am găsit de cuviinţă să ne ocupăm asiduu de drepturile de contestaţie şi de domeniul de exercitare a autorităţii în sistemul operativ şi al organizării tehnico-materiale. O temă care ne-a preocupat au fost procedurile de urmat în cazul cînd s-ar fi ivit mari divergenţe de păreri. Nu ajunsesem încă la stadiul cînd să apreciem pe deplin natura unui comandament aliat.

Nici un acord scris pentru stabilirea unui comandament aliat nu poate rezista considerentelor de ordin naţional dacă una dintre puterile contractante riscă să se trezească în faţa unui dezastru dînd ascultare ordinelor comandamentului suprem. Fiecare comandant de pe cîmpul de luptă are puteri disciplinare directe asupra tuturor subalternilor de aceeaşi naţionalitate şi din aceeaşi categorie de arme cu el ; indisciplina sau orice altă abatere se pedepsesc după cum găseşte de cuviinţă comandantul, mergîndu-se pînă la traducerea făptaşului în faţa Curţii marţiale. Dar o astfel de putere şi autoritate nu pot fi conferite de nici o ţară unei persoane de altă naţionalitate. Numai încrederea poate instaura autoritatea unui comandant suprem aliat cu destulă fermitate pentru ca el să nu resimtă niciodată lipsa puterilor legale.

---

* La 15 ianuarie 1942, Wavell a fost numit comandant suprem al forţelor americane, britanice, olandeze şi australiene, cu misiunea de a menţine aşa-numita „barieră malaeză", menită să protejeze arhipelagul Indiilor Olandeze. Debarcarea japonezilor în aceste insule (ianuarie-februarie), căderea Singapore-ului (15 februarie) şi zdrobitoarea superioritate aeriană şi navală niponă au dus la dizolvarea „primului comandament suprem aliat" la care se referă Eisenhower. La 25 februarie, generalul Wavell s-a înapoiat în India, pentru a conduce operaţiile militare care se desfăşurau în Birmania. La 9 martie, rămăşiţele forţelor aliate din Indiile Olandeze au capitulat. — *Nota trad.*

Succesul unui astfel de sistem depinde, în ultimă instanță, de persoane ; oameni de stat, generali, amirali, mareșali ai aerului, ba chiar și populații întregi trebuie să capete încredere în conceptul de comandament unic, în sistem și în conducătorul prin care se exercită acest comandament. Nici un regulament obligatoriu, nici o lege sau uzanță nu pot să se aplice tuturor părților sistemului. Numai un sentiment foarte dezvoltat de încredere reciprocă este capabil să rezolve problema. Poate că acest adevăr este valabil și în timp de pace.

În tot cursul primei ierni de război *, veștile sosite din Indiile Olandeze au fost din ce în ce mai proaste. Marina militară nu avea forțe suficiente pentru a întreprinde operații mai ample departe de o bază sigură. Fiecare vas de transport sau cargobot pe care puteam pune mîna era trimis în mare grabă spre Pacificul de sud-vest. Dar aveam atît de puține vase !

Transporturile de trupe fără tehnică grea de luptă nu necesitau măsuri organizatorice prea complicate atunci cînd dispuneam de nave rapide, care se bizuiau pe viteza lor pentru a scăpa de submarine. Englezii ne-au dat cîteva dintre cele mai mari și mai iuți pacheboturi din lume, printre care și pe „Queen Mary".

Într-o zi am trimis această navă, fără escortă, dintr-un port de pe coasta de est a Statelor Unite pînă în Australia, avînd la bord 14 000 de soldați și ofițeri americani. Numai un ghinion dintre cele mai negre ar fi permis unui submarin german să se apropie suficient de pachebot pentru a-l ataca cu succes. În afară de aceasta, după părerea noastră, chiar dacă l-ar fi lovit o torpilă, și-ar fi menținut o viteză suficientă pentru a scăpa de urmărirea oricărui submarin din tipurile pe care le posedau pe atunci germanii. Totuși, asemenea probabilități nu ne puteau garanta că va ajunge cu bine la destinație.

În cursul călătoriei, „Queen Mary" a trebuit să se oprească într-un port brazilian pentru a se aproviziona cu combustibil. Iată însă că, spre groaza noastră, am interceptat radiograma unui italian din Rio de Janeiro care

---

* Vorbind despre prima iarnă de război pentru americani, autorul re referă, evident, la cea de-a treia iarnă a războiului din Europa, respectiv la decembrie 1941 — ianuarie-februarie 1942. — *Nota trad.*

informa guvernul de la Roma despre prezența navei. Mai mult, atunci cînd pachebotul a plecat, italianul a transmis exact capul pe care-l lua. În săptămîna ce a urmat am trăit cu spaima că Axa va reuși să implanteze pe drum, în Atlanticul de sud, un cuib de submarine, aproape imposibil de evitat. Nu-mi amintesc dacă generalul Marshall știa pe atunci de acest incident, căci era genul de chestiuni de care îl scuteam, pe cît cu putință. Nu avea nici un rost să-l mai împovărăm și cu grijile care ne frămîntau pe noi. Avea destule pe cap.

Capitolul al III-lea

Punct de comandă pentru Marshall

La începutul lunii ianuarie 1942, șeful Marelui Stat-Major anunțase că va reorganiza Departamentul de Război pentru a duce războiul cu mai multă eficiență. Prevăzînd că, așa cum fusese organizat, în conformitate cu legislația din timp de pace, Departamentul de Război nu putea să reziste la tensiunea unui conflict lung și greu, generalul Marshall încredințase cu un an înainte colonelului William K. Harrison sarcina de a studia slăbiciunile organizatorice și de a le găsi un remediu. Deși analiza se încheiase încă la începutul iernii și deși se adoptase, cu titlu experimental, un plan de îmbunătățiri, atacul de la Pearl Harbor a întîrziat punerea lui în aplicare. Misiunea de reorganizare efectivă a revenit acum generalului-maior Joseph T. McNarney, om înzestrat cu spirit analitic și necruțător în executarea sarcinilor, calități indispensabile pentru a smulge din rădăcini birocrația inveterată și pentru a moderniza și simplifica procedurile curente.

În același timp era evident că undeva, la nivelul Departamentului de Război, trebuia înființat un birou care să adune și să confrunte totalitatea informațiilor strategice, pentru a i le supune generalului Marshall, care, după ce va lua o hotărîre, să o poată traduce în fapt tot prin intermediul biroului respectiv. Acesta trebuia să devină, cu alte cuvinte, punctul de comandă al șefului Marelui Stat-Major. Crearea secției operații a Marelui Stat-Major din Departamentul de Război a fost răspunsul la această necesitate ; ea a înlocuit secția planificării de război, unde, la 16 februarie 1942, luasem locul generalului Gerow, în calitate de locțiitor al șefului de stat-major.

La 9 martie am devenit primul şef al secţiei operaţii. Aproape simultan am fost avansat temporar la gradul de general maior

După cîte îmi amintesc, eram mult prea ocupat ca să mai găsesc timp să mulţumesc generalului Marshall pentru avansarea la un grad care, în armata americană dinainte de război, reprezenta practic punctul culminant al carierei unui ofiţer activ.

În cadrul Departamentului de Război, o gravă deficienţă, care împiedica orice planificare constructivă, se manifesta în domeniul informaţiilor. Vina trebuia căutată parţial înăuntrul armatei, parţial în afara ei. Opinia publică americană a privit totdeauna cu repulsie tot ceea ce avea iz de spionaj ; în anii dintre cele două războaie mondiale nu s-au alocat nici un fel de fonduri cu ajutorul cărora să se răspundă cerinţei de bază a unui sistem de informaţii — o vastă reţea formată din oameni capabili să culeagă datele necesare.

Singura şi anemica măsură luată de americani în această direcţie a fost păstrarea ataşaţilor militari în majoritatea capitalelor străine. Dar, neexistînd fonduri publice pentru a subveni cheltuielilor ieşite din comun ale acestui tip de activitate, în posturile respective nu puteau fi trimişi decît ofiţeri dispunînd de avere personală. De obicei erau gentlemeni respectabili, cu maniere frumoase, dar puţini cunoşteau abecedarul muncii de informaţie. Rezultatele erau aproape complet negative ; situaţia nu avea nimic de cîştigat de pe urma uzanţei ca nu atît meritele, cît un lung stagiu ca ataşat militar să fie principalul criteriu pentru numirea cuiva ca şef al secţiei de informaţii (G-2) din Departamentul de Război.

În sistemul Statului-Major General american, situaţia de copil vitreg a secţiei G-2 era evidentă în multe privinţe. De exemplu, legislaţia din timp de pace limita într-atît numărul generalilor din cadrul Departamentului de Război, încît una dintre secţiile principale era nevoită să se mulţumească cu un colonel în fruntea sa. Aproape fără excepţie, secţia G-2 se alegea cu colonelul. În sine, aceasta nu însemna neapărat o nenorocire, căci ar fi fost cu mult preferabil ca postul respectiv să fie ocupat de un colonel foarte calificat decît de un general mediocru, dar, în practică, armata nu acorda atenţia cuvenită muncii de informaţie. Aceeaşi stare de spirit se reflecta şi în şcolile militare, unde, în ciuda unei oarecare pregătiri în ma-

terie de recunoaştere şi cercetare pe cîmpul de luptă, fazele de mai mare amploare ale activităţii erau ignorate aproape cu desăvîrşire. Dispuneam de puţini oameni capabili să analizeze inteligent acele date care parveneau la cunoştinţa Departamentului de Război, mai ales în domeniul ce devenise obiectivul central al investigaţiei şi analizei informaţiilor, anume industria.

În prima iarnă de război, aceste multiple şi flagrante deficienţe constituiau nişte handicapuri importante. La început, secţia de informaţii nu a putut nici măcar să întocmească un plan clar pentru propria sa organizare, aşa cum nu a putut să ierarhizeze tipurile de informaţii pe care le socotea esenţiale pentru a stabili intenţiile şi capacităţile inamicilor noştri. Şeful secţiei nu prea avea altceva de făcut decît să vină pe la secţiile operaţii şi de planificare ale statului-major şi să întrebe, pe un ton cam jalnic, dacă ne putea fi cu ceva de folos.

Un exemplu al grabei nesăţioase cu care ne agăţam de fiecare fărîmă de informaţie aparent autentică l-a oferit sosirea la Washington a colonelului John P. Ratay, care la începutul războiului fusese ataşatul militar american în România. Era un ofiţer deosebit de energic şi unul dintre cei mai buni ataşaţi militari ai Statelor Unite. În noiembrie 1940, după ce România a trecut de partea Axei *, Ratay fusese mai întîi internat, apoi transportat într-un port neutru, de unde se îmbarcase pentru Statele Unite.

Aflînd de sosirea sa, secţia operaţii l-a convocat imediat, pentru a obţine de la el informaţiile pe care le putea furniza. Colonelul era ferm convins că forţa militară a Germaniei, care nu se desfăşurase încă pe de-a-ntregul, era atît de mare, încît Uniunea Sovietică şi Marea Britanie vor fi cu siguranţă înfrînte înainte ca Statele Unite să poată interveni. Ratay considera că Germania avea pe atunci în rezervă 40 000 de avioane militare, cu echipaje instruite, gata să intre în luptă în orice clipă. După părerea lui, această flotă aeriană nu fusese încă aruncată în foc, urmînd a servi ulterior la susţinerea unei invazii a Angliei. El credea, de asemenea, că Reichul dispunea de un număr

* Intrarea trupelor germane în România a început, de fapt, în octombrie 1940, ca urmare a politicii trădătoare duse de guvernul militaro-fascist al lui Antonescu şi Horia Sima. Autorul se referă, probabil, la semnarea de către Antonescu, la 23 noiembrie 1940, a adeziunii la „Pactul tripartit". Internarea lui Ratay nu a putut avea însă loc decît după 12 decembrie 1941, cînd România a declarat război Statelor Unite. — *Nota trad.*

suficient de divizii de rezervă pentru a duce cu succes la capăt o invazie a insulelor britanice.

Noi, cei de la secţia operaţii, am refuzat să acordăm credit informaţiei lui Ratay cu privire la cele 40 000 de avioane. Wehrmachtul tocmai fusese oprit în faţa Moscovei ; eram convinşi că nici o forţă militară aflată în posesia unei arme de o putere atît de copleşitoare nu ar fi ţinut-o în rezervă doar cu scopul unei viitoare utilizări a ei, mai ales atunci cînd, folosind-o, ar fi asigurat distrugerea şi capturarea unui obiectiv atît de important ca Moscova. Pe de altă parte, era desigur clar că, dacă germanii dispuneau de o asemenea gigantică rezervă, orice tentativă a noastră de a pătrunde pe continentul european prin debarcări ale trupelor de desant maritime era sortită eşecului.

Totuşi, cele aflate de noi abia după sfîrşitul războiului ne-au arătat că informaţiile lui Ratay şi concluziile sale cu privire la diviziile de rezervă aveau un temei rezonabil. Documentaţia postbelică descoperită în Germania dovedeşte că, în vara anului 1941, Hitler plănuia să utilizeze numai 60 de divizii ca forţe de ocupaţie în Rusia cucerită. El intenţiona să disloce o parte din marele număr de divizii astfel eliberate pentru acţiuni în Orientul Mijlociu. Pare limpede că Înaltul Comandament german considera trupele sale de uscat ca fiind perfect capabile să îndeplinească orice misiune.

Nimeni nu era mai conştient de deficienţele noastre în materie de informaţii decît generalul Marshall. Străduindu-se să îmbunătăţească această activitate, el a numit la 5 mai 1942 în fruntea secţiei de informaţii pe generalul-maior George V. Strong, ofiţer superior înzestrat cu o minte ascuţită, o energie fără seamăn şi o hotărîre fermă.

Nemaifiind handicapat de lipsa de fonduri, şeful Marelui Stat-Major a făcut tot ce-i stătea în putinţă pentru a remedia neglijenţele comise de-a lungul atîtor ani, dar nici o cheltuială de bani şi energie nu era în stare să creeze repede vasta reţea de observatori şi informatori de care aveam nevoie pe întregul glob. Totuşi, lucrînd în colaborare cu Oficiul serviciilor strategice *, condus de

* Oficiul serviciilor strategice (O.S.S.) a fost creat în 1942, cu dublul scop de a culege informaţii din tabăra inamicului şi de a organiza sabotaje pe teritoriul ocupat de acesta. În 1945, preşedintele Truman a transferat secţia de studii şi analiză a O.S.S.-ului la Departamentul de Stat, iar celelalte secţii la Departamentul de Război. — *Nota trad.*

generalul William Donovan, generalul Strong a început să organizeze treptat un sistem care avea să devină pînă la urmă o organizație eficientă, de ample proporții. Din fericire, în primele zile ale războiului, britanicii, folosind experiența lor anterioară în conflict, ne-au putut furniza multe date vitale referitoare la inamic.

Natura muncii din cadrul Departamentului de Război ne punea pe toți în contact permanent cu alte instituții americane și cu reprezentanții la Washington ai altor țări membre ale coaliției. Se simțea necesitatea coordonării în domeniul producției și al operațiilor și era limpede că toate teatrele de luptă erau legate între ele, dacă ar fi să ne gîndim numai la faptul că cerințele lor depindeau de potențialul industrial al Statelor Unite. Aveau loc frecvent întîlniri între șeful Marelui Stat-Major al armatei de uscat și amiralul Harold R. Stark, iar apoi amiralul Ernest J. King *.

Colaboratorii șefului Marelui Stat-Major, printre care cei mai de seamă erau generalul Somervell, generalul-locotenent (ulterior general de armată) Henry H. Arnold, generalul McNarney și șeful secției de planificare și operații, țineau ședințe aproape zilnice cu omologii lor de la Departamentul Marinei Militare, străduindu-se să stabilească obiective echilibrate, conforme cu rezultatele obținute în pregătirea de luptă și cu randamentul industriei americane. Astfel, munca în cadrul Departamentului de Război îți oferea prin forța lucrurilor o imagine completă a războiului global.

Generalul Marshall manifesta o atenție susținută și plină de seriozitate față de alegerea celor care urmau să ocupe posturi de comandă în exterior sau în departamentul reorganizat. În cursul acestei activități, el dădea uneori indicații clare asupra genului de oameni care, după părerea sa, nu erau potriviți pentru a deține munci de conducere. Pe primul loc printre indezirabili se situau cei care dădeau din coate pentru a avansa cu orice preț. Presiunile venite din orice direcție în favoarea cîte unui individ din rîndurile armatei aveau toate șansele să se întoarcă împotriva celui în cauză, dacă șeful Marelui Stat-Major prindea de veste despre ele. Mă aflam într-o zi în biroul său cînd l-a chemat cineva la telefon spre a urgenta, pare-se,

* Cei doi amirali au ocupat succesiv postul de șef al Operațiilor navale, echivalentul șefului Marelui Stat-Major al armatei de uscat. — *Nota trad.*

avansarea unui prieten din cadrul armatei. „Dacă acest om e prietenul dumitale, cel mai mare serviciu pe care i-l poți face este să eviți să-mi pomenești de numele lui", a răspuns generalul Marshall.

Un alt lucru care-i stîrnea nemulțumirea erau încercările unora de a fugi de răspundere și, mai ales, de a o trece pe umerii lui. Adesea el sublinia că poate găsi o mie de oameni care să se ocupe de lucrurile mărunte, dar că mulți dintre ei erau inutili în posturi de răspundere, deoarece îi lăsau lui sarcina de a lua toate hotărîrile. Generalul Marshall insista asupra faptului că principalii săi colaboratori trebuiau să gîndească și să acționeze pe baza propriilor lor concluzii, în propria lor sferă de răspundere, o teză susținută și în școlile militare americane, dar prea puțin pusă în practică în timp de pace.

În același timp, el nu nutrea decît dispreț față de cel care încerca „să facă totul de unul singur", socotind că un om care se istovea ocupîndu-se de detalii mărunte nu avea capacitatea de a aborda problemele fundamentale ale războiului. Un alt tip care îi displăcea generalului Marshall era personajul brutal, care confunda fermitatea și forța cu proasta creștere și impolitețea premeditată. Evita, de asemenea, pe cei atrași prea mult de luminile rampei. Tot astfel îl iritau cei care se certau mereu cu alții sau care erau prea proști pentru a pricepe că într-o ședință cu subalternii modul cum se exercită conducerea e la fel de important ca pe cîmpul de luptă.

În sfîrșit, generalul Marshall nu putea să sufere pesimiștii, care zugrăveau veșnic dificultățile în cele mai întunecate culori și care se temeau peste măsură că nu vor reuși să le învingă cu mijloacele ce le aveau la îndemînă. Nu numea pe cineva într-un post de răspundere decît atunci cînd era convins că cel în cauză susținea cu entuziasm planul respectiv și avea încredere în rezultatele scontate. Generalul Marshall era un adept al ofensivei.

Desigur, cadrele erau selectate uneori din rîndul unor ofițeri care nu corespundeau pe deplin și din toate punctele de vedere acestor cerințe. Dar era clar că, atunci cînd făcea excepții, generalul Marshall își păstra anumite rezerve mintale, categorice și permanente.

Elaborînd planuri strategice, operative și de asigurare tehnico-materială pentru armata de uscat și forțele sale aeriene, secția operații lucra în strînsă colaborare cu Co-

mitetul Mixt al Șefilor de State-Majore * și cu Comitetul Unificat al Șefilor de State-Majore **. Analizînd situația curentă de pe fronturi — forțele noastre disponibile în comparație cu capacitatea de luptă a inamicului și cu uluitoarele lui cîștiguri teritoriale —, ne revenea sarcina să stabilim o politică militară în funcție de obiective, de necesitățile în oameni și materiale pentru atingerea acestor obiective, precum și mijloacele cele mai eficace pentru a răspunde repede necesităților respective.

În spatele acestui limbaj tehnic se ascundea o imensă cantitate de muncă brută pentru strîngerea, studierea și coordonarea datelor care priveau operațiile militare. Pregătirea unei singure directive pentru o operație proiectată cerea uneori informații care mergeau de la ritmul de producție planificat al unui anumit obiect într-o fabrică deosebit de importantă pînă la prezentarea enciclopedică a tuturor factorilor — militari, politici, geografici și climatici — care influențau compunerea unei mari grupări operative. Principiile de bază ale strategiei sînt atît de simple, încît pînă și un copil poate să le înțeleagă. Dar pentru a stabili modul cuvenit de aplicare a lor într-o situație dată este nevoie de o muncă dintre cele mai grele, prestată de cei mai buni ofițeri de stat-major disponibili. Selectul corp ofițeresc care, între cele două războaie mondiale, asimilase materiile predate în sistemul de învățămînt militar american era admirabil pregătit pentru a îndeplini vitala sarcină de planificare operativă, cu o singură excepție : domeniul practic al informației. La secția operații, planificarea însemna munca trudnică și monotonă de a topi nenumărate date, fără nici o legătură între ele, în substanța omogenă a unei politici militare. Tot ceea ce privea cît de cît problemele legate de purtarea războiului reprezenta materie primă pentru fabrica noastră de planuri. Dar, deși ne ocupam de viitor, anticipînd ziua cînd vom putea lansa mari ofensive, presiunea necesităților de moment nu ne dădea pace nici o clipă și dovezile slăbiciunii noastre ne săreau mereu în ochi.

În tot cursul celor douăzeci și patru de ore ale fiecărei zile, de pe toate continentele și de pe insulele Pacificului deținute încă de noi sau de aliații noștri se revărsa spre

* Organism reunind pe șefii de state-majore ai armatei de uscat și marinei militare din Statele Unite. — *Nota trad.*

** For suprem al comandamentului aliat anglo-american. — *Nota trad.*

secţia operaţii un şuvoi neîntrerupt de rapoarte asupra acţiunilor întreprinse, cereri de întăriri şi mijloace materiale, solicitări de măsuri, sinteze informative etc. Mesajele descifrate care se îngrămădeau pe biroul meu în acele zile, avînd uneori un conţinut banal, dar de cele mai multe ori de o uriaşă valoare strategică, uneori încurajatoare, alteori dezastruoase, îmi aminteau mereu că Statele Unite se angajaseră într-un război ce cuprinsese întregul glob ; pe alocuri, acolo unde ostaşii noştri încă mai rezistau eroic, duceam o deznădăjduită bătălie pentru a întîrzia înaintarea inamicului ; în alte puncte construiam baze şi extindeam liniile de comunicaţii aeriene şi navale în vederea unei contraofensive, străduindu-ne mereu să cîştigăm o palmă de teren pe un front care înconjura tot pămîntul.

O zi caracteristică a fost cea de 7 aprilie 1942 — totodată o zi tragică, deoarece capitularea forţelor americane în Bataan devenea, ceas de ceas, tot mai iminentă.

Primul mesaj primit în dimineaţa aceea sosea de la Fort Mills, pe insula Corregidor, anunţîndu-ne că situaţia alimentară din peninsula Bataan devenise desperată. Unor astfel de veşti dezolante nu eram în stare să le răspundem, cel mai adesea, decît cu slaba încurajare a unei promisiuni că vom face tot ce ne stă în putinţă. De data aceasta însă, dacă ar mai fi rezistat puţin, trupele noastre din Bataan ar fi căpătat măcar o brumă de ajutor. Imediat s-a comunicat generalului-locotenent Jonathan M. Wainwright că i s-au trimis provizii la bordul unor submarine care urmau să ajungă peste cîteva zile în Filipine. I-am cerut să ne înştiinţeze de sosirea lor şi să ne aducă la cunoştinţă planurile sale de viitor, precum şi orice modificare a situaţiei. Generalul MacArthur, aflat pe atunci la Sidney, a fost întrebat printr-o radiogramă cum intenţionează să aprovizioneze în continuare Golful Manila cu ajutorul submarinelor plecate din Australia şi la ce date aproximative le va putea trimite. O altă radiogramă a plecat spre generalul-locotenent Joseph W. Stillwell, în Birmania : i se cerea să studieze posibilitatea de a trimite pe calea aerului concentrate de alimente din zona sa în Bataan.

Un al doilea mesaj al generalului Wainwright ne anunţa că pe frontul din Bataan inamicul continua să atace masiv, înaintînd în sectorul central. Spitalul de acolo fusese din nou bombardat, de data aceasta în mod intenţionat, adăuga generalul (japonezii prezentaseră scuze pentru un bombardament anterior).

Într-o suită rapidă am primit mesaje anunțîndu-ne că : aeroporturi suplimentare se vor construi în America Centrală și de Sud și în Liberia, sub supravegherea comandantului trupelor de geniu ; paza de coastă va repartiza patru santinele pe fiecare vas în trecere prin Canalul Soo (între Lacul Superior și Lacul Michigan), cea mai critică gîtuire a unei artere de circulație de pe cuprinsul Statelor Unite, unde ne temeam de mult de eventualitatea unui sabotaj ; generalul-locotenent John L. DeWitt cerea permisiunea de a distribui 3 000 de puști gărzii teritoriale din Alaska ; inspectînd măsurile de apărare luate de Noua Zeelandă în insulele Fiji, generalul-locotenent Delos C. Emmons le găsea inadecvate în perspectiva unui atac masiv al japonezilor ; generalul MacArthur cerea să i se trimită personalul necesar pentru a organiza în Australia cinci centre de instrucție și unul de aprovizionare ; generalul-maior Charles H. Bonesteel dorea confirmarea știrii că convoiul care va aduce întăriri americane în Islanda la mijlocul lui aprilie va transporta înapoi în Anglia trupele britanice înlocuite ; Comandamentul apărării din Marea Caraibilor recomanda aducerea unei baterii de coastă pe insula Patos ; Comandamentul apărării de sud se grăbea să formeze un nou stat-major la frontiera de coastă a Golfului Mexic, unde domnea temerea că, după toate probabilitățile, activitatea submarinelor Axei se va intensifica.

De la noi au fost transmise prin radio instrucțiuni referitoare la apărare în zona Pacificului, în Australia și comandanților noștri de pe insulele Christmas, Bora-Bora, Canton și Fiji. În Islanda am transmis directiva ca generalul Bonesteel să preia comanda forțelor de acolo atunci cînd unitățile americane se vor ridica la două treimi din totalul efectivelor aflate pe insulă. Generalului Wainwright i-am adus la cunoștință felicitările președintelui Roosevelt pentru admirabila rezistență opusă în săptămîna precedentă de garnizoana din Bataan masivelor asalturi japoneze. Un mesaj adresat generalului MacArthur îi cerea detalii asupra încadrării ofițerilor olandezi în statul-major al Comandamentului Pacificului de sud-vest.

Studiul mesajelor primite și pregătirea celor ce urmau să fie trimise erau mereu întrerupte de ședințele pe nenumărate teme ținute cu delegații forțelor armate, cu funcționarii guvernamentali, cu conducătorii întreprinderilor industriale și cu reprezentanții aliați.

Majoritatea ședințelor aveau loc în biroul meu. La

încheierea lor se luau hotărîri — multe de importanţă minoră, dar unele de o semnificaţie deosebită. Fiecare dintre ele necesita trecerea la acţiune, fie în cadrul secţiei operaţii sau al Departamentului de Război, fie în vreun punct depărtat, unde se aflau trupe ale armatei de uscat. Pentru a fi siguri că nici o hotărîre nu va fi dată uitării şi că subalternii vor avea totdeauna la dispoziţie un ordin scris, am recurs la un sistem automat de înregistrare, care s-a dovedit extrem de eficient.

Metoda consta în înţesarea biroului meu cu dictafoane aşezate în aşa fel încît să recepţioneze fiecare cuvînt rostit în această încăpere. Discuţiile erau astfel înregistrate mecanic într-o cameră vecină, unde o secretară le transcria imediat, transformîndu-le în note şi instrucţiuni destinate colegilor mei din secţia operaţii. Drept urmare — şi adesea fără a-mi cere indicaţii suplimentare —, personalul secţiei putea traduce fiecare hotărîre şi încuviinţare în acţiunea corespunzătoare, păstrînd, totodată, documentele necesare pentru arhivă.

Îmi făcusem un obicei din a-i pune la curent pe cei ce mă vizitau cu sistemul pe care-l utilizam, astfel încît toţi să-şi dea seama că scopul lui era de a ne uşura treaba. Aceasta mi-a economisit ore de muncă, nefiind nevoit să dictez atîtea note sau directive, şi m-a scutit de necesitatea de a-mi aminti în detaliu fiecare fapt sau părere ce îmi era prezentată.

La 7 aprilie a mai avut loc o şedinţă a Comandamentului Unificat al Şefilor de State-Majore, unde am reprezentat secţia operaţii. În cursul discuţiilor au fost elaborate diverse subiecte, unele foarte precise, ca, de pildă, repartizarea avioanelor destinate iniţial Indiilor Orientale Olandeze atîta vreme cît continuam să rezistăm acolo, altele mai vagi, cum ar fi intenţiile germanilor în Siria, Turcia şi Irak.

La căderea nopţii, secţia operaţii îşi încheia o zi tipică de lucru. Direct sau indirect, intrasem în contact cu principalele sectoare ale efortului nostru de război şi cu multe locuri îndepărtate care, numai cu un an mai înainte, nu fuseseră decît nişte nume pe o hartă.

Încă din februarie 1942, producţia navelor de desant ne dădea de furcă. Era greu să stîrnim un interes mai larg faţă de acest tip de nave, concepute, în primul rînd, pentru operaţii ofensive, cînd problemele apărării preocupau în mod acut pe toată lumea. Forţele maritime mili-

tare, cărora le revenea sarcina de a construi navele de desant, ne-au adus la cunoştinţă că nu puteau furniza nici măcar echipajele necesare. Prompt, generalul Somervell le-a replicat că se va ocupa el de aceasta. Cu energia care îl caracteriza, s-a apucat de treabă şi a dus-o la bun sfîrşit. Cîteva luni mai tîrziu, cînd a încercat să transfere marinei militare echipajele formate, ne-am lovit de ciudata obiecţie că marina nu poate prelua oameni deja *încorporaţi*.

Cît de diferit ar fi arătat lucrurile dacă, încă de pe atunci, am fi dus o politică bine coordonată şi am fi avut un singur conducător ! Prin intermediul şedinţelor mixte şi al contactelor între servicii, în tot cursul primăverii anului 1942 am încercat să ajungem la un acord cu privire la natura şi volumul necesităţilor noastre în materie de nave de desant şi să găsim persoane care să răspundă de procurarea lor. Firește, un astfel de program trebuia încadrat în planul general de construcţii navale, pentru ca înfăptuirea lui să nu afecteze producţia de escortoare, submarine şi alte tipuri de vase strict necesare traducerii în viaţă a planurilor noastre. La acea dată însă, Departamentul Marinei Militare nu avea altă preocupare decît refacerea flotei şi nu manifesta vreun interes deosebit pentru navele de desant, destinate ofensivelor viitoare. Totuşi, dacă nu ne-am fi apucat de construirea lor, n-am mai fi reuşit niciodată să trecem la atac.

Cam tot pe atunci, evacuat din Filipine la bordul unui submarin înainte de capitularea definitivă, preşedintele Quezon a devenit conducătorul unui nou guvern în exil *. În cele din urmă, el a izbutit să ajungă în Statele Unite. La o săptămînă de la sosire mi-a făcut o vizită la Departamentul de Război, unde ne-a furnizat, mie şi colaboratorilor mei, numeroase amănunte privind modul cum se desfăşuraseră mobilizarea, campania şi înfrîngerea finală în Filipine.

Cîndva, istoria acelor zile ale războiului în Pacific va fi scrisă în detaliu. Diferitele decizii, mişcări şi acţiuni vor fi puse în lumină în modul cuvenit şi se va compara ceea ce s-ar fi putut face şi ceea ce au realizat efectiv cei de la Washington şi comandanţii de mari unităţi. Mica mea relatare este necesară doar pentru că situaţia din Pacificul de sud-vest, prin unele aspecte ale sale, a avut repercusiuni

* Autorul se referă la guvernele în exil ale unor ţări europene cotropite de hitlerişti (Polonia, Norvegia, Belgia, Olanda etc.). — *Nota trad.*

asupra planurilor de luptă pe teatrul de război al Atlanticului, de care aveam să fiu strîns legat. Dar, oricît ne-am străduit, nu am putut salva Filipinele. Epopeea Bataanului a luat sfîrşit în mod tragic la 9 aprilie, iar Corregidorul a capitulat la 6 mai.

Bineînţeles, aveam periodic întrevederi şi discuţii cu generalul Marshall. Am luat obiceiul ca cel puţin o dată pe săptămînă să facem un bilanţ general, prilej cu care analizam, adesea între patru ochi, situaţia în veşnică schimbare ; uneori mai erau de faţă şi alte persoane, astfel că şedinţa oferea o orientare generală principalilor membri ai statului-major.

O problemă care dădea permanent bătaie de cap Departamentului de Război era aceea de a înarma unele unităţi cu experienţa practică a cîmpului de luptă înainte ca întreaga armată să fie aruncată într-o bătălie pe viaţă şi pe moarte. În Asia şi în Africa, aliaţii noştri britanici desfăşurau operaţii active, aşa încît ar fi fost logic să profităm de împrejurări pentru a dobîndi experienţă pe o scară mai largă decît prin simpla numire a cîte unui observator american în diferitele regiuni.

Într-o dimineaţă ni s-a făcut o propunere care părea atît de rezonabilă, încît activitatea întregului personal al secţiei operaţii s-a concentrat asupra ei. Era vorba de trimiterea unei divizii blindate americane în sprijinul armatei engleze în deşertul egiptean. Dacă s-ar fi ivit ulterior nevoia prezenţei acestei divizii pe un front american, nu ne-ar fi rămas decît să aducem trupele, lăsînd tehnica de luptă ca material de rezervă pentru forţele britanice. Ideea era cu atît mai atrăgătoare cu cît lucram pe vremea aceea la fabricarea unui model perfecţionat de tancuri, aşa că puteam conta ca, atunci cînd divizia ne va fi necesară nouă înşine, noile care blindate să fie gata de livrare.

Pentru postul de comandant al unei asemenea unităţi m-am gîndit imediat la unul dintre cei mai vechi prieteni ai mei, generalul-maior George S. Patton Jr., care era nu numai un expert în materie de tancuri, ci şi un remarcabil conducător de oameni. Spre surprinderea mea, propunerea s-a lovit de opoziţia categorică a unei mari părţi din statul-major. Eram convins însă că aceasta se datora mai de grabă unor ciudăţenii ale lui Patton şi acţiunilor sale uneori imprevizibile. Anticonformismul lui făcea pe mulţi să se teamă că nu va reuşi să se încadreze într-un colectiv. Nu m-am lăsat însă influenţat de asemenea îndoieli, căci

aveam încredere în spiritul său combativ și eram sigur că va conduce cu pricepere trupele pe cîmpul de luptă. Aveam convingerea că-l cunosc bine, deoarece la sfîrșitul primului război mondial ne împrietenisem la cataramă, deși între noi se iscau discuții aprinse, ajungînd uneori pînă la certuri violente ; dar cel mai adesea divergențele noastre erau de ordin teoretic și academic, iar nu personal sau material.

Cu aprobarea șefului Marelui Stat-Major l-am convocat pe Patton la Washington și, cu toate că știam dinainte răspunsul, l-am întrebat dacă accepta să plece de la comanda unui corp de armată în curs de instruire și să preia o divizie pe care s-o ducă la luptă. Răspunsul lui afirmativ a contrastat plăcut cu cel al unui alt comandant de corp de armată, care refuzase să treacă în fruntea unui corp de armată american de pe frontul Pacificului, sub motiv că nu se cuvenea ca el, un ofițer superior, să lupte în subordinea unui militar „amator" din Australia.

Proiectul de a utiliza divizia lui Patton în Egipt a eșuat mai ales din pricina lipsei de nave disponibile. În afară de escortă, pentru a duce pe calea mării o divizie blindată sînt necesare în total 45 de vase de transport și cargoboturi. În cazul de față, convoiul ar fi urmat să ajungă la Cairo pe lunga rută care înconjoară Capul Bunei Speranțe. Or, la acea dată nu ne puteam permite să lipsim alte misiuni de transport de un număr atît de mare de vase.

Totuși, incidentul mi-a servit o lecție bună. Mi-am dat seama că pînă și în timp de război selecția cadrelor pentru posturile-cheie se va lovi adesea de o opoziție bazată pe criterii de rutină și șabloane ; uneori își spune cuvîntul pînă și un factor atît de puțin important cum este comportarea celui în cauză. Am mai învățat, de asemenea, că comandanții de mari unități trebuie aleși din rîndul celor care, fără să țină seama de considerente mai meschine, preferă să se afle pe front decît în orice alt post.

Secția operații s-a dezvoltat atît de bine, încît colaboratorii mei principali și cu mine am dobîndit treptat răgazul de a gîndi și a studia. Puteam acum să lăsăm fără grijă operațiile curente în seama unui grup de tineri și remarcabili ofițeri de stat-major, în frunte cu generalii de brigadă Thomas T. Handy, Matthew B. Ridgway și Robert W. Crawford și coloneii John E. Hull și Albert C. Wedemeyer. În cursul războiului, toți aceștia aveau să se distingă printr-o meritorie activitate.

Acum, cînd victoria ne-a scos din primejdie şi cînd avem posibilitatea să privim înapoi, nu ne e greu să vedem unde şi cînd a greşit Departamentul de Război. Dar nici unul dintre noi, nici măcar omul cel mai sincer, cu spiritul cel mai analitic, nu poate reedita, în mintea şi sufletul său, temerile şi frămîntările acelor zile. Ele se oglindeau în tensiunea morală şi intelectuală la care erau supuşi toţi cei ce deţineau munci de răspundere. Timpul avea o importanţă vitală : hotărîrile trebuiau luate prompt, pe baza brumei de date şi estimări de care dispuneam pe atunci.

Iată, de pildă, planurile pentru construcţia unei conducte de petrol în Alaska şi a unei autostrăzi în mai multe ţări din America de Sud. Ambele idei se născuseră din teama foarte accentuată că nu vom fi niciodată în stare să producem petrolierele şi escortoarele necesare tuturor cerinţelor războiului, de unde concluzia că conducta şi şoseaua se vor dovedi salvatoare pentru anumite regiuni importante, asigurîndu-ne în continuare accesul la surse vitale de petrol. Secţia operaţii s-a pripit să se pronunţe că nici unul dintre proiecte nu va influenţa în mod hotărîtor evoluţia războiului. Cînd s-a luat însă decizia de a se trece la realizarea ambelor construcţii, s-a ţinut cont de părerea experţilor în problema aprovizionării cu petrol.

În cursul elaborării unui plan concret pentru traducerea în viaţă a politicii aliaţilor de a înfrînge mai întîi puterile Axei în Europa, ne-am străduit să studiem şi să analizăm cît mai temeinic fiecare pas şi fiecare factor de oarecare însemnătate, pentru a nu trece cu vederea nici o împrejurare, nici un risc, nici un sector al pregătirii. Indiferent dacă e vorba de probleme de tactică, de strategie sau de transporturi, în război concentrarea forţelor în scopuri pozitive, ofensive, trebuie calculată în funcţie de cerinţele minime ale zonelor unde inamicul poate da lovituri hotărîtoare. Iată de ce în ianuarie, februarie şi martie 1942 planurile strategice de bază au trebuit să aibă în vedere necesităţile ireductibile din Pacificul de sud-vest.

Din rîndul Naţiunilor Unite, numai S.U.A. puteau crea rezerve de materiale în cantităţi mari. Aviaţia Marii Britanii şi, într-o măsură mai mică, forţele sale terestre şi maritime erau imobilizate în apărarea propriului teritoriu. Anglia era o bază pe care trebuia s-o protejăm cu orice preţ, dacă intenţionam să declanşăm vreodată o acţiune ofensivă în nordul Europei. Efortul de război punea deja la grea încercare resursele umane britanice şi numai prin

recrutarea femeilor putea Anglia să facă faţă obligaţiilor sale şi să se menţină, destul de precar, în Orientul Mijlociu, Persia şi India. Forţele sovietice, deşi uriaşe din punct de vedere numeric, erau angajate în lupta împotriva unui vrăjmaş care ameninţa însăşi existenţa Rusiei.

Problema ce se punea în faţa Departamentului de Război îşi găsea expresia în alegerea direcţiei exacte de operaţii prin care forţa potenţială a Statelor Unite să fie cel mai bine dirijată împotriva Axei. Odată aleasă, această linie avea să devină principiul director al războiului pînă la înfrîngerea Germaniei ; toate celelalte operaţii şi eforturi trebuiau neapărat considerate drept auxiliare sau secundare faţă de lovitura principală, avînd menirea fie să ocrotească verigi vitale din sistemul nostru de apărare, fie să sprijine efortul principal atunci cînd grosul forţelor va fi gata de atac.

Ne era imposibil să utilizăm trupe americane pe frontul sovietic pentru o ofensivă împotriva Germaniei. Singurele linii de comunicaţii, lungi, întortocheate şi dificile, erau prin Murmansk la nord şi prin Golful Persic la sud, via Capul Bunei Speranţe. Pe aceste rute nu se putea transporta nimic în afară de tehnica de luptă şi materialele necesare ruşilor pentru a continua lupta, pînă la refacerea propriei lor structuri industriale, grav afectată de război.

Am studiat în cele mai mici amănunte planuri de atac prin Norvegia, prin Spania şi Portugalia, ba chiar şi planul de a nu ataca deloc cu forţe terestre şi de a ne bizui exclusiv pe superioritatea noastră navală şi aeriană.

O altă zonă considerată drept teatru posibil de operaţii pentru principalul efort împotriva Germaniei era Marea Mediterană. La începutul primăverii anului 1942, situaţia englezilor în Orientul Mijlociu nu era chiar atît de proastă. Auchinleck se afla în deşertul din vestul Egiptului, de unde spera că întăririle sosite din Marea Britanie împreună cu tehnica de luptă făgăduită de Statele Unite îi vor permite, pînă la urmă, să declanşeze o ofen-

---

Itinerarele transporturilor transatlantice
Primăvara anului 1942
În negru: Germania, Italia, Japonia, statele dominate şi zonele invadate de forţele militare ale celor trei state fasciste.
Distanţele sînt măsurate în mile maritime.
Winter Ice Cap = Limita gheţurilor în cursul iernii

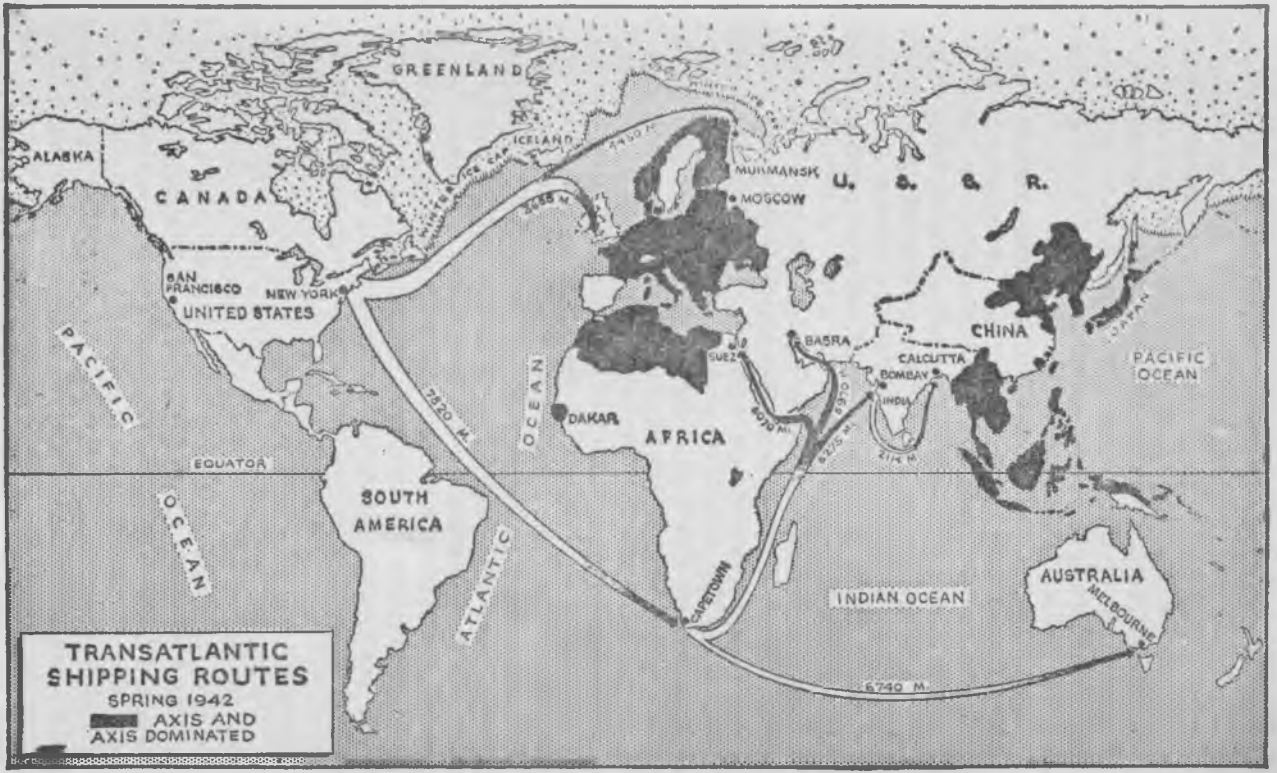
GREENLAND
ICELAND
ALASKA
CANADA
MURMANSK
MOSCOW
U. S. S. R.
SAN FRANCISCO
NEW YORK
UNITED STATES
PACIFIC
OCEAN
SUEZ
BASRA
CALCUTTA
BOMBAY
INDIA
CHINA
JAPAN
PACIFIC OCEAN
DAKAR
AFRICA
EQUATOR
SOUTH AMERICA
ATLANTIC OCEAN
CAPETOWN
INDIAN OCEAN
AUSTRALIA
MELBOURNE
6740 M.
TRANSATLANTIC SHIPPING ROUTES
SPRING 1942
AXIS AND AXIS DOMINATED

sivă care să-l izgonească pe Rommel din Africa. Dar centrul Mediteranei devenise inaccesibil aliaţilor. Malta era asediată, sub atacurile necontenite ale bombardierelor care decolau din Italia şi Sicilia. Orice ofensivă declanşată din Gibraltar împotriva Italiei şi Siciliei era sortită eşecului de la bun început, deoarece forţele de debarcare lipsite de sprijin aerian ar fi trebuit să treacă pe sub focul giganticei aviaţii inamice bazate la sol.

Încă la acea dată timpurie am studiat posibilitatea de a trimite un corp expediţionar care să ocupe posesiunile franceze de pe litoralul Atlantic al Africii de Nord şi să facă din zona respectivă o bază principală de unde să atacăm *Festung Europa*. Un ofiţer superior a propus, cu toată seriozitatea, să debarcăm mai întîi în Liberia şi de acolo, încetul cu încetul, să ne croim drum spre nord, pe coasta Africii, pînă în Europa.

Ruta mediteraneană nu a fost acceptată ca făgaş principal de atac dintr-o serie de motive. Primul dezavantaj era distanţa care separa bazele nord-africane de inima Germaniei. Chiar dacă era de presupus că Italia va fi scoasă repede din luptă, nucleul inamic cel mai important îl reprezenta Germania şi prăbuşirea Italiei nu ar fi avut un rol hotărîtor. Dificultatea de a ataca Germania prin regiunile muntoase de la hotarele ei sudic şi sud-vestic era şi ea evidentă. Trebuia, de asemenea, să recunoaştem că întreaga forţă militară a Statelor Unite şi Marii Britanii nu putea fi concentrată în Mediterana. Această operaţie nu era posibilă decît avînd Anglia drept bază. Ceea ce îi mai rămăsese Marii Britanii din armata ei terestră şi, mai ales, forţele sale aeriene şi navale, care îi slujeau la apărare, nu puteau fi utilizate în scopuri ofensive decît dacă erau aruncate în foc peste Canalul Mînecii, direct asupra continentului european. În plus, între litoralul nord-vestic al Europei şi frontiera germană nu se găseau obstacole naturale comparabile ca dificultate cu Alpii.

Un alt motiv foarte important pentru a face din Marea Britanie bază principală de lansare a ofensivei era acela că, pornind de la New York, cel mai scurt drum peste Atlantic ducea în Regatul Unit. De acolo vasele se puteau întoarce foarte rapid, după ce ar fi folosit marile porturi britanice, construite de mult şi în bună stare de funcţionare. Alegerea acestei baze era avantajoasă pentru navigaţie şi în alt sens. Pentru a combate haitele de submarine germane care infestau Atlanticul de nord, mijlocul cel mai con-

venabil era escortarea masivă a convoaielor. Indiferent însă de planul de operaţii militare asupra căruia ne-am fi oprit, tot trebuia să păstrăm în mîinile noastre această linie de comunicaţii, vitală pentru Anglia.

Necesităţile sale minime de existenţă o obligau să importe anual între 20 000 000 şi 25 000 000 de tone de produse (în vreme de pace, totalul se ridica la peste 50 000 000) şi o considerabilă parte din ele provenea din Statele Unite. Comunicaţiile trebuiau, aşadar, păstrate şi, trimiţînd transporturile noastre de trupe şi material militar pe aceeaşi rută, beneficiam de o mai sigură protecţie împotriva submarinelor, pînă în clipa cînd aveam să fim în stare să înlăturăm acest pericol.

Luînd în consideraţie necesitatea de concentrare a forţelor, uşurinţa de acces spre centrul Germaniei, evitarea unor obstacole de teren insurmontabile şi rapiditatea ritmului în care trebuiau aduse întăririle, cea mai bună soluţie, în comparaţie cu oricare alta posibilă, era o debarcare în Europa de nord-vest, avînd Anglia ca bază.

Toate acestea erau atît de evidente, încît deveneau axiomatice şi nimeni nu le punea la îndoială. Dar de aici încolo ne-am izbit de piedica de care se poticneau toate discuţiile, făcînd să explodeze divergenţele. Unii dintre experimentaţii noştri ostaşi, marinari şi aviatori împărtăşeau categorica convingere că ţărmurile fortificate ale Europei occidentale nu puteau fi luate cu asalt. Aflasem deja multe despre uriaşul efort depus de germani pentru a face inexpugnabil „zidul Atlanticului“ *. În plus, o parte considerabilă din forţele aeriene ale Germaniei se mai aflau, probabil, în această zonă, iar unităţi importante ale marinei sale se adăposteau în porturile din nordul Franţei, din Norvegia şi din Marea Baltică. Linia de coastă era înţesată de cuiburi de submarine, în timp ce minarea apelor bloca rapid orice posibilitate de acces.

Mulţi susţineau că a ataca un astfel de sistem defensiv însemna pur şi simplu o sinucidere militară. Chiar şi printre cei ce considerau că, pînă la urmă, va fi necesar un asalt direct, întreprins de forţe de uscat, majoritatea opina că, înainte de a ne angaja într-o acţiune ca aceasta, tre-

* Sistem de fortificaţii de coastă, construite pe mare adîncime, începînd în nord cu litoralul olandez şi mergînd în sud pînă la frontiera dintre ţărmul atlantic al Franţei şi cel al Spaniei. — *Nota trad.*

buia să constatăm apariţia unor indicii precise de scădere a moralului germanilor.

Foarte puţini — la început chiar foarte, foarte puţini — se situau pe o poziţie contrară. Informat din timp asupra concepţiei de bază care ne călăuzea, generalul Marshall se număra printre ei. Alături de dînsul se aflau generalmaiorii McNarney şi Carl Spaatz din forţele militare aeriene. Cît despre colaboratorii mei credincioşi din micul grup de la secţia operaţii, printre care generalii Handy şi Crowford şi coloneii Hull şi Wedemeyer, ei erau de-a dreptul entuziasmaţi. În general, despre existenţa proiectului nu prea ştiau mulţi ofiţeri, aşa cum nu se cunoşteau nici puternicele argumente pro şi contra în focul cărora avusese loc elaborarea lui. Mulţi dintre cei cu care a trebuit să ne consultăm erau oricînd gata să dea glas celor mai sumbre îndoieli, ceea ce însă nu a descurajat niciodată grupul care răspundea de pregătirea planului.

Membrii acestui grup susţineau că asaltul împotriva „zidului Atlanticului" nu numai că era posibil, dar avea să ducă la înfrîngerea definitivă a Germaniei, dacă operaţia planificată va porni de la premisa că, în momentul ales pentru declanşarea acţiunii, aviaţia noastră va avea o covîrşitoare superioritate ; că forţele aeriene germane vor fi practic măturate de pe cer şi că bombardierele noastre vor împiedica pe inamic să-şi aducă întăriri pe linia frontului ; că submarinele duşmane vor fi atît de eficient contracarate, încît convoaiele noastre vor conta, cu relativă certitudine, pe o traversare în siguranţă a Atlanticului ; că navele noastre de sprijin vor fi prezente în număr mare pentru a nimici poziţiile locale de apărare ale inamicului şi că vom dispune de atîtea nave speciale de desant, încît, după efectuarea ruperii iniţiale, vom putea arunca pe ţărm o mare oştire. Micul nostru grup mai afirma, sus şi tare, că nici o altă operaţie nu putea decît să împungă perimetrul exterior al apărării germane şi că, dacă nu se va întreprinde o campanie în Europa occidentală, perspectivele de a înfrînge Germania pe uscat erau extrem de întunecate.

Aveam sentimentul că elaborăm o nouă concepţie, aproape un nou crez în gîndirea strategică, o concepţie care vedea operaţiile aeriene coordonate cu cele terestre, în aşa măsură, încît să ia naştere o echipă uscat-aer cu scopul de a spori eficienţa ambelor categorii de arme.

Mulţi ofiţeri ai armatei terestre desconsiderau posibi-

lităţile avionului în lupta împotriva formaţiilor de uscat. Şi mai curios era că numeroşi ofiţeri din aviaţie se opuneau şi ei ideii de coordonare, văzînd într-însa o încercare de a priponi avioanele de pămînt şi deci o nesocotire a deplinelor posibilităţi ale atacului aerian. Noi explicam cu răbdare, iar şi iar, că, dimpotrivă, coordonarea va face ca bazele aeriene să se dezvolte continuu şi va combina efectele bombardamentelor strategice cu stategia pe uscat. Astfel încît, sprijinind necontenit forţele de uscat, nu numai că activitatea aviaţiei va căpăta o anvergură mai mare, dar nimicirea obiectivelor asupra cărora se va concentra va contribui mai efectiv şi mai direct la înfrîngerea naziştilor. Toate aceste lucruri — atît de uşor de înţeles astăzi — au format obiectul unor dezbateri îndelungate şi serioase, care au durat zile şi săptămîni.

Aceste idei şi argumentele în favoarea lor, împreună cu o largă documentaţie tehnică, au fost, în cele din urmă, sintetizate într-un proiect de schiţă strategică destinat şefului Marelui Stat-Major, care era, bineînţeles, la curent cu pregătirea lui.

Cu obişnuita sa receptivitate şi lipsă de prejudecăţi, generalul Marshall ne-a cerut să explicăm pe larg proiectul. Sarcina de a face demonstraţia ne revenea nouă, dar punctul critic, fundamentul însuşi al întregului plan trebuia să fie acceptat aproape pe credit. Acest fundament consta în convingerea că, graţie copleşitoarei superiorităţi a forţelor noastre aeriene, numărînd nu sute, ci mii de avioane, poziţiile de apărare ale germanilor vor putea fi nimicite sau neutralizate, liniile lor de comunicaţie vor suferi atît de grav, încît o regrupare de forţe va deveni foarte dificilă, avioanele lor vor fi izgonite din spaţiul aerian şi armatele noastre de uscat vor dispune de un permanent atu de o incalculabilă valoare. Fără această convingere, întregul plan se transforma în opera unor vizionari. Totuşi, nu aveam la îndemînă nici un mijloc de a demonstra valabilitatea tezei noastre, printre altele pentru că avioanele necesare nici nu existau încă.

După ce a ascultat cu răbdare lungile noastre expuneri, şeful Marelui Stat-Major a sfîrşit prin a spune :

— În regulă. Se aprobă.

Imediat după aceea, el a ţinut o şedinţă cu amiralul King şi cu generalul Arnold *, care s-au declarat, de ase-

* Generalul Henry H. Arnold se afla în fruntea forţelor aeriene din subordinea armatei de uscat. — *Nota trad.*

menea, de acord. Pasul următor îl reprezenta obținerea unei aprobări din partea președintelui Roosevelt, apoi trebuia să-i convingem pe aliații noștri britanici. Era limpede că, dacă nu căpătam sprijin deplin din partea guvernului de la Londra, tot planul se năruia de la sine. Fără colaborarea neprecupețită a britanicilor nu exista nici o posibilitate de a transforma Anglia într-o tabără militară americană și, cu atît mai puțin, de a beneficia de sprijinul ei naval, aerian, terestru și de asigurare materială. Președintele i-a ordonat generalului Marshall să plece la Londra împreună cu Harry L. Hopkins, consilier intim al lui Roosevelt. Plecarea a avut loc la 7 aprilie.

În lunile următoare am avut multe întrevederi cu Hopkins. Preocupat cum eram de problemele războiului, nu am aflat mare lucru prin aceste contacte directe despre propria sa filozofie politică, care, în tot timpul cît a lucrat la Washington, a format obiectul unor dispute înverșunate. Dar omul era de o lealitate aproape fanatică față de președinte și lealitatea sa nu șovăia să se manifeste, atunci cînd găsea de cuviință, printr-o îndărătnică împotrivire și prin discuții îndelungate. Avea o capacitate fenomenală de a sesiza datele esențiale ale problemelor militare și se devota cu trup și suflet unei singure cauze — repurtarea victoriei. Nu se cruța niciodată, nici măcar în perioadele cînd sănătatea lui era atît de șubredă încît medicii îl țineau la pat. În calitate de colaborator apropiat al președintelui avea o infinită varietate de sarcini, cele mai multe în legătură cu războiul, ceea ce îi absorbea toată atenția și făcea dintr-însul un personaj dintre cele mai importante.

Generalul Marshall nu mi-a dezvăluit niciodată amănunte despre negocierile purtate la Londra. Știu doar că s-a înapoiat cu un acord încheiat între guvernele britanic și american, prin care se stabilea că atacul peste Canalul Mînecii va constitui principalul efort ofensiv al celor două state în Europa. Hotărîrea a fost luată în aprilie 1942.

Istoria dovedește că nimic nu e mai greu într-un război decît să respecți cu strictețe planul strategic inițial. Perspective neprevăzute și ademenitoare, pe de o parte, și neașteptate dificultăți și primejdii, pe de altă parte, te îndeamnă mereu să renunți la linia de acțiune stabilită, în favoarea alteia. Debarcarea în Europa nu a făcut nici ea

excepție de la regulă : felul cum s-a realizat planul era departe de modul în care fusese conceput. În nenumărate rînduri s-a recurs la argumente, linguşiri şi implorări pentru a se obține abandonarea lui. Dar războiul în Europa a fost, în cele din urmă, cîştigat deoarece, înfruntînd toate necazurile şi rezistînd tuturor ispitelor, fără a ține seama de dificultăți, de întîrzieri, de presiuni sau de avantajoasele operații preliminare în Mediterana, care ofereau ele însele tentația de a da uitării proiectul inițial, președintele Roosevelt, generalul Marshall şi mulți alții nu s-au abătut nici o clipă de la țelul stabilit, acela de a efectua, cît mai curînd cu putință, o debarcare pe scară mare în Europa, trecînd peste Canalul Mînecii.

Capitolul al IV-lea

Platformă pentru debarcare

La foarte scurtă vreme după înapoierea sa de la conferința ținută la Londra în aprilie, generalul Marshall m-a convocat în biroul său pentru a-mi spune că, în cursul ședерii sale acolo, nu prea avusese prilejul să ia cunoștință de activitatea americanilor. Îl pusese însă pe gînduri faptul că ofițerii noștri detașați în capitala Angliei nu erau la curent cu problemele și obiectivele de anvergură ale Departamentului de Război. Mai precis, ei nu știau aproape nimic despre planurile în curs de definitivare, conform cărora insulele britanice urmau să fie transformate în cea mai mare bază militară din întreaga istorie. Marshall mi-a ordonat să plec la Londra pentru a vedea ce puteam face ca să remediez această situație și pentru a mă întoarce cu recomandări privind viitoarea organizare și dezvoltare a forțelor noastre în Europa. I-am cerut permisiunea să iau cu mine pe generalul-maior Mark Clark, pe atunci șeful de stat-major al generalului McNair, comandantul forțelor de uscat. Puneam mare preț pe părerea lui Clark despre Anglia ca teren de instrucție și de concentrare a forțelor noastre.

Am plecat în a doua jumătate a lunii mai. Avionul nostru a mers pe ruta de nord, creată de forțele aeriene ale armatei americane și menită să joace un rol de seamă în înfrîngerea Axei în Europa. Aerodromurile construite în statul Maine, în Newfoundland, Labrador, Groenlanda, Islanda și Scoția au permis tuturor avioanelor noastre, pînă și celor de vînătoare, să ajungă în Europa. Fără această rută, construită în ciuda dificultăților, a tendințelor la demoralizare, ba chiar a unui profund scepticism

față de posibilitățile ei de utilizare, cu greu ne-am fi putut menține forțele trimise în Europa.

La sosirea în Anglia ne-a întîmpinat generalul-maior James E. Chaney, care fusese detașat acolo ca „observator militar" înainte de intrarea noastră în război. Nici lui, nici micului său stat-major nu li se dăduse ocazia să se familiarizeze cu revoluționarele prefaceri care avuseseră loc între timp în Statele Unite, așa că erau complet dezorientați în sincerele lor încercări de a contribui la efortul de război. Ajunseseră la un punct mort, de unde nu mai puteau scăpa decît întorcîndu-se în Statele Unite. Pînă la acea dată, războiul din Pacific preocupase într-atît comandamentul american, încît mai că dăduse uitării micul nostru grup de la Londra. Lumina reflectoarelor nu se ațintise încă asupra scenei europene.

Grupul nostru de inspecție a stat zece zile în Regatul Unit. Înapoindu-mă în S.U.A., am raportat șefului Marelui Stat-Major că, după părerea mea, răspunderea forțelor americane în Europa trebuia să revină cuiva care să fie perfect la curent cu planurile guvernului Statelor Unite și care să cunoască destul de bine capacitățile noastre de a forma unități de uscat, aeriene și navale, precum și de a le dota cu tehnica de luptă necesară unor ofensive. Cu obișnuita lui promptitudine, generalul Marshall m-a întrebat pe cine propun. De data aceasta aveam răspunsul gata : l-am propus pe generalul McNarney. Știam că el mai fusese detașat pe cîteva luni la Londra într-o perioadă anterioară, că se familiarizase pe deplin cu mecanismul ministerelor de resort și că-i cunoștea pe mulți dintre ofițerii care dețineau acolo posturi de răspundere. În afară de aceasta, primele operații ce urmau a fi întreprinse de americani pornind din Anglia aveau să se limiteze, după toate probabilitățile, la o serie de raiduri aeriene, deoarece concentrarea enormelor forțe de aviație prevăzută în planul de debarcare trebuia să ducă, în primul rînd, la inițierea unei lungi și viguroase campanii de bombardamente. În sfîrșit, știam că generalul McNarney avea o profundă încredere în capacitatea forțelor aeriene de a înlesni o debarcare în Franța.

Șeful Marelui Stat-Major a respins propunerea mea. Abia îl numise pe McNarney ca locțiitor al său și nu exista nici un alt ofițer potrivit pentru acest post. Pentru a asigura integrarea serviciilor armatei și a crea un climat de încredere reciprocă, generalul Marshall era de părere

că în perioada aceea locţiitorul său trebuia să aparţină forţelor aeriene.

La 8 iunie am prezentat şefului Marelui Stat-Major un proiect de „Directive pentru comandantul suprem al teatrului de operaţii european", care prevedeau un comandament unic al tuturor forţelor dislocate pe frontul european. Am atras atenţia generalului Marshall să citească foarte atent acel text înainte de a-i da drumul, deoarece avea să constituie, probabil, un document important în fazele ulterioare ale războiului. Îmi amintesc şi astăzi răspunsul lui :

— Nici vorbă că-l voi citi. S-ar putea să fii cel care va traduce planul în viaţă. În această eventualitate, cînd poţi pleca ?

Peste trei zile, generalul Marshall mi-a anunţat numirea mea oficială în fruntea teatrului de operaţii din Europa.

Firește, m-am întrebat adesea cum anume s-a ajuns la această hotărîre, la prima vedere neașteptată. Generalul Marshall nu mi-a suflat niciodată vreun cuvinţel, dar mi-am dat seama, bineînţeles, că hotărîrea nu era neașteptată decît pentru mine şi că el chibzuise îndelung înainte de a o lua. Cărui ostaş nu-i surîde trecerea de la statul-major la un post de comandă pe cîmpul de luptă ? Dar, în cazul de faţă, povara responsabilităţii era atît de grea, încît făcea să-mi piară orice sentiment de orgoliu personal, şi atît de complicată, încît nu-mi mai vedeam capul de treburi. Oricum, ordinul primit pe neașteptate m-a aruncat într-un vîrtej de pregătiri, legate în majoritatea lor de predarea sarcinilor pe care le aveam la Departamentul de Război în mîinile urmaşului meu, generalul Handy.

Am avut întrevederi cu cîţiva înalţi demnitari. Dintr-o scurtă convorbire cu secretarul Departamentului de Război, Stimson, am rămas cu impresia că el sconta pe foarte curînd o declanşare a operaţiilor ofensive. I-am atras atenţia că orice atac împotriva continentului european va trebui precedat de o lungă perioadă de concentrare a forţelor, dar, cu acest prilej, am aflat că sprijinea cu fermitate planul nostru.

Ceva mai tîrziu am fost convocat la Casa Albă, unde preşedintele Roosevelt şi oaspetele lui, primul ministru Churchill, s-au întreţinut amical cu mine. Discuţia nu a avut nici o semnificaţie militară, dar era prima oară cînd

stăteam de vorbă cu vreunul dintre cei doi oameni de stat. Germanii tocmai ocupaseră portul Tobruk, în deșertul nord-african, și în toată tabăra aliată domnea jalea. Cei doi conducători însă nu vădeau nici un semn de pesimism. Era o desfătare să constați că se gîndeau la ofensivă și victorie, nu la defensivă și înfrîngere.

Am avut, de asemenea, o întrevedere cu amiralul King — un ofițer de marină cu o fire combativă, tăios, hotărît și adesea atît de lipsit de menajamente, încît îi băga în sperieți pe subalterni. În discuția purtată mi-a subliniat că misiunea cu care plecam în Anglia marca prima tentativă deliberată a forțelor armate americane de a institui un comandament unic pentru o campanie de o durată nedefinită. Amiralul m-a asigurat că va face tot ce-i va sta în putință pentru a da consistență rangului meu de „comandant" al tuturor forțelor americane dislocate în Europa. Adăugînd că nici nu voia să audă de pălăvrăgeli neroade cum că autoritatea mea s-ar bizui pe „colaborare și interesul suprem", el a insistat asupra necesității de a exista o unică responsabilitate și o unică autoritate. King m-a invitat călduros să intru în contact personal cu el ori de cîte ori mi se va părea că marina încalcă, cu intenție sau fără, acest principiu.

Erau lucruri de o importanță vitală pentru mine, deoarece pînă atunci regulamentul comun al forțelor terestre și navale în campanie avusese drept criteriu „interesul suprem", pentru a stabili căreia dintre cele două genuri de armă îi reveneau autoritatea și responsabilitatea conducerii.

Generalul Clark și cu mine am plecat din Washington la sfîrșitul lui iunie 1942 împreună cu cîțiva colaboratori. De data aceasta, despărțirea de familie mi s-a părut deosebit de grea, deși, într-un fel, nu era decît o reeditare a unor situații similare care se iviseră de-a lungul multor ani. Am petrecut două zile împreună cu fiul meu, venit de la West Point, și cu soția, după care am plecat.

Grupul nostru a ajuns fără nici un incident în Anglia, unde am preluat imediat comanda forțelor de uscat americane de pe teatrul de operații european, care se reducea pe atunci la Regatul Unit și Islanda. Conform deprinderii, căpătate de la izbucnirea războiului, de a fabrica cîte un cuvînt nou din inițialele altora, această titulatură a

Cuprins

Studiu introductiv 5

Capitolul I. Preludiu la război 37

Capitolul al II-lea. Război pretutindeni 56

Capitolul al III-lea. Punct de comandă pentru Marshall 74

Capitolul al IV-lea. Platformă pentru debarcare . . 96

Capitolul al V-lea. Pregătiri pentru operația „Torch" 126

Capitolul al VI-lea. Debarcarea în Africa 152

Capitolul al VII-lea. Iarna la Alger 177

Capitolul al VIII-lea. Campania din Tunisia . . . 200

Capitolul al IX-lea. „Husky" 230

Capitolul al X-lea. Sicilia și Salerno 248

Capitolul al XI-lea. Conferința de la Cairo . . . 272

Capitolul al XII-lea. Italia 283

Capitolul al XIII-lea. Planuri pentru „Overlord" . . 306

Capitolul al XIV-lea. Bătălia capului de pod . . . 345

Capitolul al XV-lea. În ofensivă 361

Capitolul al XVI-lea. Urmărirea inamicului și bătălia aprovizionării 388

Capitolul al XVII-lea. Lupte de toamnă la granița Germaniei 426

Capitolul al XVIII-lea. Ultima carte a lui Hitler . . 449

Capitolul al XIX-lea. Trecerea Rinului 475

Capitolul al XX-lea. Asalt și încercuire 500

Capitolul al XXI-lea. Invadarea Germaniei . . . 519

Capitolul al XXII-lea. După victorie 545

Capitolul al XXIII-lea. Operația „Study" 563

Capitolul al XXIV-lea. Rusia 573

Redactori : IULIA GIROVEANU, HORTENSIA PIETREANU-POPESCU
Tehnoredactor : FLORIAN SĂPUNĂRESCU

Coli editură 37,57. Coli tipar 37. Planșe 18 pag.
Bun de tipar 10 aprilie 1975. Apărut — aprilie 1975.

Tiparul executat sub cd. nr. 8 410/50 193
la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1,
București, Republica Socialistă România

devenit repede cunoscută sub numele larg răspîndit de ETOUSA *.

Statele Unite au creat teatrul de operații în Europa cu scopul de a pregăti participarea americană la debarcarea pe continent, pe care guvernele Marii Britanii și S.U.A. căzuseră de acord să o considere drept principalul efort strategic îndreptat spre înfrîngerea Germaniei. Iată cîteva scurte extrase din directive :

„Comandantul suprem... al teatrului european... va conduce toate forțele de uscat ale S.U.A. și personalul aflat acum pe teatrul de operații european sau trimis ulterior acolo, inclusiv orice unitate de infanterie maritimă care ar fi detașată pentru a lupta împreună cu armata de uscat.

Conform acordului dintre Departamentul de Război și Departamentul Marinei Militare, planificarea și controlul operativ... vor fi exercitate de către comandantul suprem... în ceea ce privește toate forțele navale ale S.U.A. dislocate pe acest teatru.

Comandantului suprem al teatrului de operații european îi revin sarcinile tactice, strategice, teritoriale și administrative ale unui comandant de front, cu restricțiile cuvenite pe insulele britanice, pentru a evita orice violare a suveranității britanice.

Misiunea comandantului suprem al teatrului de operații european va consta în a pregăti și executa operații militare pe teatrul european împotriva puterilor Axei și a aliaților lor".

Pe la sfîrșitul lui iunie 1942, presa din Statele Unite și Marea Britanie se făcea ecoul apelului sovietic la deschiderea unui „al doilea front". Era un lucru care punea la grea încercare pe militarii de carieră, nu pentru că ar fi avut ceva de obiectat împotriva acestei idei, ci pentru că nerăbdarea opiniei publice dovedea limpede desăvîrșita ei ignoranță în problemele respective, mai ales în privința răgazului necesar pentru lansarea unei astfel de operații. Celui care nu înțelege cît de cît complexitatea acestor probleme îi va rămîne ininteligibilă și fără sens orice relatare a celor întîmplate în cursul următorilor doi ani. Pentru a contribui la o mai bună înțelegere, iată cîteva date statistice.

---

* European Theater of Operations, United States Army (Teatrul de operații european al forțelor de uscat ale Statelor Unite). — *Nota trad.*

La 6 iunie 1944, cînd a avut loc debarcarea în nord-vestul Europei, în Anglia se aflau gata de luptă :

17 divizii ale Imperiului britanic, printre care 3 canadiene
20 divizii americane
1 divizie franceză
1 divizie poloneză
5 049 avioane de vînătoare
3 467 bombardiere grele
1 645 bombardiere medii, uşoare şi avioane-torpiloare
698 alte aparate de luptă
2 316 avioane de transport
2 591 planoare
233 L.S.T.-uri * (vase mari, capabile să debarce direct pe plajă tancuri şi camioane grele)
835 L.C.T.-uri **.
6 cuirasate şi 2 monitoare
22 crucişătoare
93 distrugătoare
159 nave militare mai mici, în afara vedetelor-torpiloare americane, a P.T.B.-urilor *** şi a puitoarelor de mine
255 dragoare de mine.

Avioanele de luptă enumerate mai sus nu cuprind decît pe cele efectiv încadrate în escadrile. În total, navele de desant, vasele comerciale şi navele militare au trecut de 6 000, cifră în care nu intră „raţele" sau tancurile-amfibii.

În afară de acestea se mai găseau în Anglia puternice contingente de trupe la bazele noastre, unităţi de transport, echipe de întreţinere pe aerodromuri, numeroase spitale şi tot soiul de baze de reparaţii şi întreţinere. Forţele aliate aparţinînd corpului expediţionar totalizau în acea zi 2 876 439 de ofiţeri şi soldaţi. Li se adăugau 41 de divizii în Statele Unite împreună cu tehnica lor de luptă şi cu aprovizionarea materială necesară, gata de a pleca pe cît de repede puteau să le primească porturile din Anglia şi cele ce vor fi fost cucerite pe continent. În plus, 10 divizii suplimentare, printre care şi cîteva franceze, urmau să efectueze o debarcare în sectorul mediteranean.

---

* *Landing Ship, Tank.* — *Nota trad.*

** *Landing Craft, Tank* — navă de desant pentru tancuri, cu un deplasament mai mic decît L.S.T. — *Nota trad.*

*** *Petrol Torpedo Boat* — vedetă-torpiloare în flota de război britanică. — *Nota trad.*

O parte dintre cele mai importante și mai vitale tehnici de luptă nu ne-au sosit în Marea Britanie decît în mai 1944, în ajunul debarcării.

Să vedem care era situația în iunie 1942.

Statele Unite abia se angrenau în activitatea de mobilizare și pregătire de luptă a forțelor lor terestre, navale și aeriene. În Irlanda de Nord nu sosiseră decît Divizia 34 infanterie, Divizia 1 blindată și mici detașamente ale forțelor aeriene americane, toate avînd la bază doar o pregătire parțială. Cea mai mare parte din tehnica de luptă navală, aeriană și terestră încă nu fusese creată. Unele nave de desant nu se aflau nici măcar în stare de proiect. Limitele de care se izbea producția industrială erau suficiente pentru a exclude orice posibilitate de debarcare pe scară mare în 1942 sau la începutul lui 1943. De fapt, nu a trecut mult pînă să devină clar că, dacă nu vom pune practic întreaga producție industrială a Statelor Unite și Angliei în slujba unui singur țel — debarcarea în Europa —, operația nu va putea avea loc înainte de începutul anului 1944.

Desigur, nu ne era îngăduit să explicăm publicului asemenea lucruri. Inamicul ar fi dat mult să știe ce perspective aveam cu privire la asigurarea materială a debarcării și noi ne străduiam din răsputeri să-i blocăm orice acces la astfel de informații.

Încă înainte de sosirea mea, armata americană își instalase cartierul general într-un bloc impozant din inima Londrei. Nu-mi surîdea deloc ideea unui comandament care funcționa în centrul unei metropole, dar nu aveam deocamdată altă soluție. Criza de spațiu se făcea resimțită, și majoritatea hotelurilor și a celorlalte clădiri disponibile se aflau lîngă Grosvenor Square, unde era situat și cartierul meu general. La început, o bună parte din activitatea noastră a constat dintr-o serie de ședințe cu reprezentanții autorităților civile și militare britanice. Or, lipsa mijloacelor de transport ne obliga să locuim cît mai aproape de punctele noastre principale de contact. Adăugînd că nu am găsit afară din oraș o clădire destul de încăpătoare pentru personalul nostru și că nu eram încă în stare să construim baracamente, este lesne de înțeles de ce am suferit o înfrîngere în prima mea bătălie organizatorică și de ce m-am resemnat să mă stabilesc temporar la Londra.

Statul-Major General al forțelor navale americane în

Europa avea în fruntea sa pe amiralul Stark, fostul şef al Operaţiilor navale. Biroul său era independent de al meu, dar imediat ce am sosit în Anglia, Stark a venit la mine şi mi-a declarat :

— Singura mea raţiune de existenţă este să fiu de folos forţelor armate americane în Europa. Puteţi veni la mine cu orice dorinţă, la orice oră din zi sau din noapte. Şi spuneţi-mi „Betty". Porecla asta o port de cînd am intrat la marină.

Forţele navale americane ce-mi fuseseră repartizate pentru operaţia proiectată se aflau sub comanda subalternului meu direct, contraamiralul Andrew C. Bennett, care s-a prezentat la mine de îndată ce am sosit la Londra. Vreme de multe luni, detaşamentul naval pus la dispoziţia mea nu prea avea să primească alte sarcini, în afara pregătirii de luptă. Aceasta reprezenta însă un element important în planurile noastre : o debarcare pe continent nu era de conceput fără o prealabilă instrucţie pe scară mare în vederea unor operaţii amfibii.

Prima mea treabă a fost de a închega şi organiza un colectiv de muncă. Generalul Marshall mi-a aprobat cererea de a-l numi pe generalul de brigadă Walter Bedell Smith în postul de şef al statului meu major. Un veritabil dar al cerului, acest om cunoştea pe de rost fiecare amănunt, fiind, totodată, capabil de a sesiza în mod clar problemele de ansamblu. Serios, harnic şi leal, el s-a dovedit la fel de eficient în anumite şedinţe dificile, ca şi în activitatea profesională. Ferm din fire şi tăios din instinct, generalul Smith instaura o atmosferă de armonie fără a recurge la împăciuitorism şi dobîndise o reputaţie demnă de invidie în rîndul mai tuturor armatelor şi guvernelor din Europa. A sosit la Londra în ziua de 7 septembrie şi între noi doi s-a legat o prietenie personală, dublată de o colaborare oficială, care a durat în tot cursul războiului.

Deşi planurile prevedeau că efectivele noastre se vor număra cu milioanele în faza finală, eram hotărît să mă feresc de plaga unei supraorganizări prea timpurii a forţelor de uscat. Pentru început am adus din Statele Unite doar statul-major al Corpului 2 armată, plasîndu-l pe cea mai înaltă treaptă ierarhică şi numind în fruntea lui pe generalul Clark. Ştiam că, în lunile ce aveau să urmeze pînă la strîngerea efectivelor necesare pentru o ofensivă de mare amploare, aveam timp destul pentru a aduce în Anglia cele cîteva comandamente ale armatelor care ne

erau necesare. Am evitat astfel confuzia pe care ar fi iscat-o cu siguranţă prezenţa simultană a unui număr prea mare de ofiţeri superiori care n-ar prea fi avut ce face, sporind doar înghesuiala generală. Alcătuind diversele state-majore de jos în sus, făceam o treabă concretă şi precisă, rezervîndu-ne timpul pentru a alege cu grijă comandanţii de mari unităţi. Corpul 2 armată a fost încartiruit la Salisbury Plain, cel mai bun centru de instrucţie din Regatul Unit.

În fruntea serviciilor de asigurare tehnico-materială, generalul-maior John C. H. Lee s-a apucat imediat să aducă la îndeplinire cumplita sarcină de a amenaja o serie de porturi şi de a construi depozite, bivuacuri, aerodromuri şi ateliere de reparaţii, toate acestea fiind indispensabile pentru a lansa un atac de la bazele din Anglia. S-ar putea scrie o carte întreagă numai despre munca desfăşurată sub conducerea generalului Lee, într-atît a fost ea de uriaşă ca proporţii şi de importantă pentru succesul nostru. Doi ani mai tîrziu, atunci cînd s-a declanşat operaţia debarcării, Regatul Unit era un gigantic conglomerat de baze aeriene, ateliere, depozite şi tabere militare. Pe vremea aceea circula gluma că fără nenumăratele baloane captive de baraj care pluteau permanent pe cerul Angliei, insulele britanice s-ar fi scufundat în mare.

Din punct de vedere organizatoric, fiecare comandament american în Europa era structurat, conform schemei convenţionale, într-un stat-major general şi unul special. Încă de la început şi în tot cursul campaniilor noastre ulterioare, ne-a dat de furcă întrebarea : cum să separăm activitatea administrativă de cea operativă fără a mai înfiinţa încă un stat-major ? Legile şi regulamentele americane atribuie comandantului suprem al unui teatru de luptă o enormă autoritate şi responsabilitate administrativă, pe care, în mare parte, el trebuie să le exercite personal. A lua de pe umerii unui stat-major mobil, cu misiuni tactice, imensul volum al acestei munci (care trebuie făcută de obicei la un cartier general fix şi stabil) şi a folosi, totodată, cu chibzuinţă cadrele de înaltă calificare a constituit întotdeauna o problemă. Dificultăţile s-au ivit de la bun început, dar ele au devenit cu adevărat supărătoare atunci cînd mi s-a încredinţat în plus sarcina de a comanda forţele aliate. Într-un prim stadiu am adoptat o soluţie temporară, plecînd de la premisa că Anglia ca atare va fi de fapt numai o bază, nu şi

un teatru de operaţii. În calitatea sa de comandant al serviciului de asigurare tehnico-materială şi al bazei noastre în Marea Britanie, generalul Lee a preluat şi munca administrativă.

Timpul ne zorea să trecem la organizarea forţelor aeriene. Cît mai curînd cu putinţă intenţionam să participăm la campania de bombardament împotriva Germaniei. Teatrului nostru de luptă îi fusese repartizată Flota 8 aeriană, de sub comanda generalului Spaatz. Din iulie, cînd a sosit la Londra, şi pînă la ultimul foc de armă care a răsunat victorios în Europa, el nu s-a mai despărţit de mine. În aproape trei ani de luptă, cu fiecare zi ce trecea, găseam noi motive pentru a mulţumi zeilor războiului şi Departamentului de Război pentru darul pe care mi-l făcuseră în persoana lui „Tooey" Spaatz. Era atît de modest şi de timid, se ferea cu atîta grijă de orice reclamă, încît e probabil că publicul larg nu a ajuns niciodată să-i cunoască pe deplin calităţile.

Era firesc ca o acţiune de proporţiile debarcării să ridice o puzderie de probleme organizatorice. Ele fuseseră prevăzute şi nu a trecut mult pînă la rezolvarea lor, cel puţin cît priveşte nevoile imediate. Unic în felul său era însă un alt domeniu, căruia a trebuit să-i acordăm o foarte mare atenţie : e vorba de modul cum se încadrau în viaţa de zi cu zi a englezilor activităţile noastre pe tărîmul pregătirii de luptă, al construcţiilor şi al măsurilor organizatorice.

Planul de a aduce în Marea Britanie masivele noastre forţe militare cerea din partea acestor insule dens populate efortul de a se pregăti pentru găzduirea a două milioane de americani şi de a le crea toate condiţiile necesare pregătirilor pentru marea debarcare, inclusiv terenurile de instrucţie. Criza alimentară a Angliei dusese deja la un program de cultivare intensivă a fiecărui petic de pămînt, oricît de neînsemnat ar fi fost ; pentru a se economisi combustibilul şi energia electrică, se desfiinţaseră toate mijloacele de transport şi toate instalaţiile electrice care nu erau absolut indispensabile. Amicala noastră invazie avea să arunce o povară considerabil mai grea pe umerii populaţiei. Întreaga suprafaţă a insulelor britanice nu depăşeşte decît cu puţin pe cea a statului Colorado şi unele porţiuni erau fie inutilizabile, fie necorespunzătoare scopurilor noastre. Irlanda de Sud era neutră, iar Scoţia dispunea de puţine terenuri convenabile pentru

instrucție. Dacă unele trupe ale noastre staționau în Irlanda de Nord, aproape tot restul trebuia încartiruit în zonele aglomerate din centrul și sudul Angliei. Era de așteptat, așadar, să se nască inevitabile conflicte cu populația civilă și, în ciuda celor mai bune intenții de ambele părți, ne vedeam siliți să anticipăm — și pe cît posibil să prevenim — o serie de fricțiuni reciproce, care ar fi dus în mod firesc la dispute, punînd bețe în roate efortului de război.

Cu excepția primului război mondial, opinia publică din Statele Unite considera îndeobște că conflictele dintre țările europene nu-i privesc decît pe europeni. Iată de ce era aproape sigur că, odată sosit în Anglia, mai fiecare soldat american se va socoti un cruciat cu stea în frunte, trimis peste ocean pentru a salva pe britanici de la pieire. Firește, el se va aștepta să fie tratat ca atare. Pe de altă parte, englezul se considera el însuși salvatorul democrației, cu atît mai mult cu cît, vreme de un an încheiat, ținuse piept nazismului și atacurilor Axei de unul singur și cu o neclintită dîrzenie. O greșită înțelegere a acestei atitudini putea să aibă consecințe nefericite.

Problema ar fi fost mai puțin acută dacă în Regatul Unit ar fi existat întinse spații disponibile. Dar, din cauza densității populației, fiecare soldat american ajuns acolo contribuia parțial la înrăutățirea condițiilor de trai. Fiecare camion american care trecea pe stradă și fiecare fîșie de teren care nu mai putea fi cultivată stîrneau noi nemulțumiri.

Din fericire, toate acestea fuseseră prevăzute și discutate deschis cu cei care dirijau efortul de război al Angliei. Principalul nostru colaborator era Brendan Bracken, ministrul informațiilor. Personalitate, pare-se, la fel de controversată în viața politică britanică ca și Harry Hopkins în cea americană, Bracken ne-a dat întotdeauna o mînă de ajutor și, lucru de egală importanță, era un om plin de hotărîre și de energie. Avea și o altă trăsătură, frapantă mai ales la un englez, care trece de obicei drept un model de conservatorism și corectitudine. Am crezut totdeauna că supremația mondială în materie de limbaj pitoresc aparține cow-boy-ului american, dar mi-am schimbat părerea după ce l-am cunoscut pe Bracken. Efectul coloratelor sale expresii era cu atît mai puternic, cu cît ele erau debitate de o voce care scîrțîia strident.

Lucrînd cot la cot cu admirabila echipă de la Ministerul

Informațiilor, am elaborat un ciclu de programe intensive, menite să-i ajute pe americanii proaspăt veniți să se adapteze la viața extrem de complexă a unei zone dens populate, în așa fel încît inconvenientele să fie reduse la minimum. Dintre aceste programe, cel mai mare succes l-a înregistrat, probabil, munca educativă dusă de ambele părți, pe care am îmbinat-o cu contactele organizate atît în locuri publice, cît și la domiciliile particulare ale cetățenilor. Grație lui Brendan Bracken, englezii erau permanent la curent cu evoluția situației. El explica de ce întregii populații i se cereau noi sacrificii, de ce trebuiau să se creeze noi spații de cazare și de ce era necesară multă îngăduință din partea tuturor. În același timp, noi difuzam broșuri și alte tipărituri educative în rîndul trupelor americane înainte de îmbarcarea lor în Statele Unite cu destinația Anglia. Scrise în diverse limbi materne și dialecte locale, textele conțineau indicații precise, de natură să ușureze procesul de adaptare a soldaților noștri la noul lor mediu.

Ori de cîte ori era cu putință, noii veniți erau duși într-o scurtă vizită prin regiunile bombardate ale Angliei. Crucea Roșie americană și cîteva organizații de asistență socială din Marea Britanie au colaborat la lansarea unei acțiuni sistematice de invitare a militarilor americani în familii engleze. Nu am cunoscut vreun soldat de-al nostru care, după un sfîrșit de săptămînă petrecut ca oaspete al unei astfel de familii, să nu fi rămas cu convingerea că Statele Unite aveau un aliat sigur și de nădejde. În schimb, am aflat de cazuri cînd, din dorința de a fi cît mai ospitaliere, gazdele foloseau rațiile lor pe cîte o săptămînă întreagă pentru a primi pe musafirul american de duminică. Imediat am recomandat alor noștri să ducă cu ei propriile lor rații atunci cînd mergeau în vizită ; simultan, o campanie propagandistică a explicat englezilor atitudinea noastră, pentru a le menaja orgoliul de gazdă și a evita situațiile penibile. Oriunde ne pîndeau neplăceri, am luat măsuri preventive, care, în general, au fost încununate de succes. Nota dominantă a campaniei consta în evitarea excesului de sentimentalism și în axarea tuturor programelor noastre pe fapte concrete, cu accent pe posibilitatea oferită fiecăruia de a descoperi el însuși faptele. Orice om care a deținut un post de răspundere în Anglia acelei epoci va încerca totdeauna un sentiment de recunoștință pentru contribuția adusă de ambele părți la climatul de colaborare,

bună înțelegere și prietenie care domnea aproape pretutindeni.

Problemele de acest gen au scos imediat la lumină necesitatea ca fiecare stat-major să dispună de un serviciu de informare publică cît mai eficient. Preocuparea noastră era cu atît mai acută cu cît trebuia să furnizăm celor două populații — americană și engleză — informații pe teme foarte variate. În ceea ce mă privește, am inaugurat sistemul de a ține scurte conferințe de presă cu caracter neoficial, al căror scop era dezbaterea unor probleme de interes reciproc și căutarea unor soluții comune. Am insistat ca ziariștii să fie tratați ca și cum ar fi fost membri ai statului meu major. Mi-am manifestat întotdeauna respectul față de răspunderile lor colective în cadrul războiului și ei s-au comportat la fel față de mine.

Prima conferință de presă ținută de mine s-a soldat cu un rezultat bizar. Înainte de sosirea mea în Anglia, cenzura comandamentului american suprima orice știre sau comentariu pe marginea măruntelor fricțiuni ivite între soldații americani de culoare și alți militari sau civili. Aceste incidente aveau adesea ca punct de plecare relațiile personale care se creaseră între negrii din armata noastră și tinerele englezoaice. Cu excepția celor din orașele mari și din rîndul claselor avute, britanicii nu împărtășesc sentimentele de superioritate rasială care se manifestă atît de puternic în Statele Unite. Fetei dintr-un orășel englezesc de provincie i se părea la fel de firesc să meargă la cinema sau la dans cu un negru ca și cu un alb. Era un lucru pe care albii din armata americană nu-l puteau înțelege. Din cauza aceasta se iscau adesea încăierări și albilor noștri nu le-a venit să-și creadă ochilor cînd au constatat că ziarele britanice erau categoric de partea negrilor.

Aflînd la conferința de presă că știrile de acest gen cădeau sub interdicția cenzurii, am revocat pe loc ordinul și le-am spus gazetarilor că pot scrie ce vor, rugîndu-i doar să nu piardă din vedere perspectivele de mai largă amploare. Spre surprinderea mea, cîțiva ziariști au luat cuvîntul, cerîndu-mi să nu ridic interdicția și aducînd o serie de argumente în sprijinul acestei teze. Pescuitorii în apă tulbure, susțineau ei, vor exagera importanța incidentelor, iar știrile publicate pe marginea lor vor stîrni disensiuni în Statele Unite. Le-am mulțumit, dar am rămas la punctul meu de vedere, urmarea fiind că nici una dintre

relatările apărute ulterior nu a provocat vreo agitație cu adevărat serioasă. Era o lecție pe care m-am străduit să nu o uit niciodată.

Trebuia să facem pași înainte pe mai multe planuri deodată — administrație, pregătire, instrucție, planificare. Din pricina unor deficiențe mai vechi ale armatei noastre, în rîndul soldaților americani domnea o consternantă incapacitate de a discerne cauzele fundamentale ale războiului. Deosebirile dintre democrație și totalitarism constituiau subiecte care prezentau un interes de natură mai curînd academică decît personală. Soldații nu înțelegeau cîtuși de puțin de ce se amestecau Statele Unite într-un conflict din Europa. Dar, indiferent de divergențele de opinie ivite pe această temă înainte de intrarea noastră în război, acum era imperios necesar ca oamenii noștri să capete o explicație clară, simplă și la îndemîna tuturor. O altă deficiență, decurgînd din prima, o constituia lipsa de înțelegere a soldaților față de necesitatea disciplinei militare și a pregătirii sistematice prin care să învețe mînuirea armelor și să se integreze în colective bine închegate.

Ambele aspecte revenau adesea în comentariile unor ziariști dotați cu spirit de observație. Erau probleme care nu puteau fi ignorate — așa cum încercau să facă unii comandanți —, sub pretextul de complezență că trupele nu trecuseră încă prin „botezul focului". Dintotdeauna dăinuie ciudata concepție că, în acest domeniu, culmile perfecțiunii se ating instantaneu, odată cu primul țiuit al unui glonte vrăjmaș. Fără îndoială, experiența de luptă te învață anumite lucruri pe care nu ai cum să le asimilezi pe nici o altă cale. Tot atît de adevărat este însă că un comandant care-și lasă unitatea să intre în foc fără ca ea să fi beneficiat în prealabil de nici un avantaj, nici o pregătire, nici o explicație utilă, se face vinovat de o gravă crimă față de soldații pe care-i conduce.

Ostașul trebuie să știe pentru ce luptă — iată un punct asupra căruia s-ar părea că nu încap discuții. Totuși, mi-a fost dat să aud comandanți care încercau să simplifice peste măsură această problemă psihologică, susținînd că ostașii nu luptă decît din cîteva motive elementare și de ordin mai ales local. Printre acestea se numără mîndria de a face parte dintr-o unitate, respectul față de părerea camarazilor și devotamentul orb pentru superiorul imediat. Sînt lucruri importante, pe care nici un comandant înțelept nu le va neglija dacă vrea să aibă o unitate com-

batantă de prim rang, în care toți ostașii să fie atît de bine pregătiți, încît șansele de succes și de supraviețuire să atingă nivelul maxim. Dar, în ciuda limbajului său zeflemist, uneori chiar cinic, soldatul este o făptură umană înzestrată cu inteligență ; el pretinde, pe bună dreptate, să cunoască motivele fundamentale care au determinat țara sa să intre în război, precum și consecințele diametral opuse pe care le-ar avea victoria sau înfrîngerea.

Odată cu încorporarea contingentului 1941, răspunderea pentru clarificarea unor astfel de probleme a revenit în mod aproape exclusiv comandanților militari. Dar aici își spunea cuvîntul o flagrantă deficiență a procesului educativ din Statele Unite : după părerea mea, insistența cu care s-a pus accentul pe drepturile și libertățile individuale ale cetățeanului american lăsa în umbră un adevăr la fel de important, anume că privilegiile individului nu pot fi asigurate decît atîta vreme cît cetățeanul acceptă să răspundă pe deplin de bunăstarea poporului care îi garantează exercitarea unor astfel de drepturi.

Credința într-o cauză fundamentală reprezintă un factor cel puțin la fel de important pentru a repurta o victorie ca și disciplina sau spiritul de corp, indiferent prin ce metode s-ar obține ele. Ostașii lui Cromwell mărșăluiau spre cîmpul de luptă cîntînd imnuri. Disciplina lor de fier era dublată de o convingere interioară care nu-i părăsea niciodată, oricît de dramatică ar fi fost situația.

Grație soldaților amatori de porecle, clădirea din Grosvenor Square, sediul cartierului nostru general și al Ambasadei americane, a fost botezat curînd „Eisenhowerplatz", nume sub care era menționat din cînd în cînd pînă și în presă.

Din păcate, cartierul în care era situată nu-mi permitea să duc o viață personală tihnită. Ospitalitatea britanică și prezența la Londra a unui mare număr de prieteni din Statele Unite dădeau naștere unui torent de invitații de tot soiul. În cele din urmă, pentru a evita incidentele inerente vieții de hotel, m-am mutat cu domiciliul personal într-o vilă mică și liniștită de la marginea orașului. M-am instalat acolo împreună cu consilierul naval, comandorul Harry C. Butcher, și cu ordonanța mea, sergentul Michael McKeogh. Doi militari de culoare, sergenții John Moaney și John Hunt, care se ocupau de întreținerea

casei şi de pregătirea unor mese frugale, au rămas alături de mine tot restul războiului.

Începînd cu luna iulie şi pînă la capitularea Germaniei, nu am mai dat curs nici unei invitaţii, cu excepţia celor venite din partea primului ministru Churchill şi a reprezentanţilor forţelor armate americane sau britanice. Aceste reuniuni aveau însă ca principal obiect rezolvarea unor probleme de muncă.

Vizitele pe la unităţi nu ajunseseră încă la proporţiile pe care aveau să le atingă ulterior, căci însuşi numărul unităţilor americane în Regatul Unit era încă destul de redus. Una dintre primele călătorii de acest gen am făcut-o în legătură cu cea dintîi operaţie ofensivă pe care am întreprins-o împotriva inamicului — un raid de bombardament în cinstea zilei de 4 iulie 1942. Obiectivele erau patru aerodromuri germane din Olanda. Cele şase aparate „Boston", puse sub comanda căpitanului Charles C. Kegelman şi încadrate într-o formaţie britanică mai mare, au fost întîmpinate cu un foc intens de antiaeriană şi două dintre ele nu s-au mai înapoiat. Pentru a marca apariţia noastră pe cîmpul de luptă european, am găsit răgazul să fac o vizită echipajelor chiar înainte de decolare şi să stau de vorbă cu supravieţuitorii după întoarcerea lor din raid.

În toată perioada războiului, primul ministru Churchill a păstrat un contact atît de strîns cu toate teatrele de operaţii, încît devenise de fapt membru al Consiliului Britanic al Şefilor de State-Majore ; nu-mi amintesc de vreo discuţie mai importantă ţinută acolo fără ca el să fi fost de faţă.

Conducător înzestrat cu harul de a însufleţi oamenii, Churchill întruchipa parcă curajul şi perseverenţa Angliei atunci cînd e pusă la grea încercare şi spiritul ei conservator ori de cîte ori repurtează o izbîndă. Nutrind convingeri de o fermitate extraordinară, era un maestru în arta discuţiilor şi a dezbaterilor. Dăruindu-se fără precupeţire unei singure cauze — încheierea victorioasă a războiului — şi achitîndu-se destul de în treacăt de restul răspunderilor ce-i reveneau în calitate de prim-ministru al Marii Britanii, el se dovedea un adversar dificil atunci cînd propriile tale păreri nu-ţi permiteau să subscrii la punctul lui de vedere. În majoritatea cazurilor, problemele noastre se rezolvau pe baza unui acord aproape instantaneu, dar, din cînd în cînd, pe anumite teme importante, discuţia lua cu totul altă

întorsătură. Chiar într-o convorbire purtată cu o singură persoană, Churchill era în stare să devină foarte retoric, dar, în acelaşi timp, forţa sa de voinţă dădea frazelor un ton firesc şi adecvat. Apelînd cu aceeaşi uşurinţă la umor ca şi la patetism, împrumutînd de la clasicii greci ca şi de la Donald răţoiul, folosea în sprijinul tezei sale tot ce-i putea servi — de la citate şi şabloane pînă la expresii grosolane de argou.

Îl admiram şi mi-era drag, lucru de care era perfect conştient şi pe care nu ezita să-l speculeze, încercînd să mă atragă de partea lui în cîte o discuţie. Totuşi, în ciuda voinţei sale neclintite, în nici una dintre împrejurările în care opiniile noastre se dovedeau a fi diametral opuse, Churchill nu s-a purtat cu nimic mai puţin prietenește faţă de mine, chiar şi atunci cînd rămîneam pînă la capăt la părerea mea. De asemenea, el şi-a dat totdeauna multă osteneală să mă trateze cu tot respectul ce mi se cuvenea, mai întîi ca ofiţerul american cel mai înalt în grad din Anglia, apoi în calitate de comandant suprem al forţelor aliate în Europa. Studia cu pasiune istoria militară a diferitelor războaie din trecut şi nu exista discuţie cu el, fie şi pe teme pur profesionale, de pe urma căreia să nu ai ceva de învăţat. Dacă trebuia să accepte o măsură cu care nu era de acord, revenea mereu şi mereu la atac, încercînd să-şi impună punctul de vedere, pînă în clipa cînd se trecea la executarea hotărîrii luate. Odată acţiunea declanşată, avea darul să uite totul, din dorinţa de a duce treaba la bun sfîrşit, şi, fără excepţie, se străduia să acorde un sprijin mai mare decît cel pe care-l făgăduise. În diferite perioade ale războiului, primul ministru şi cu mine ne-am situat pe poziţii potrivnice în cîteva dintre cele mai critice situaţii pe care le-am avut de înfruntat. Dar, atîta vreme cît acţionam în limitele directivelor stabilite de cele două guverne aliate, Churchill nu avea nici un drept să se amestece. Nu-i mai rămînea decît fie să încerce să mă convingă, fie să atenteze pur şi simplu la concepţia de bază a alianţei noastre. Cu toate acestea, dacă ar fi fost o personalitate ceva mai puţin mare, ar fi putut să-mi facă infinit mai multe dificultăţi de tot soiul. Îi voi rămîne veşnic şi profund îndatorat pentru ireproşabila sa curtoazie şi pentru sprijinul neprecupeţit pe care mi l-a acordat, chiar şi atunci cînd anumite hotărîri importante nu-i erau pe plac.

Munca de planificare şi organizare scotea uneori la

iveală faptul că între concepţiile americane şi cele britanice existau deosebiri care săpau direct la temelia planului nostru de ansamblu. Deşi au fost discutate într-o atmosferă cordială şi obiectivă, problemele erau foarte serioase. Ori de cîte ori intram în contradicţie cu el, primul ministru se bucura, bineînţeles, de sprijinul Cabinetului de Război britanic şi al consilierilor săi tehnici. Era inevitabil şi firesc să apară divergenţe între noi. Diferenţele de condiţii geografice antrenează deosebiri în materie de doctrină militară, iar variatele experienţe din timpul războiului duc la concepţii strategice foarte puţin asemănătoare. Un exemplu ni l-a oferit, încă de la început, planul de utilizare a aviaţiei noastre de bombardament, care se dezvolta într-un ritm lent.

Comandamentul forţelor aeriene militare ale Statelor Unite preconiza raiduri de zi, efectuate de formaţii bine protejate şi avînd drept coloană vertebrală bombardierele de tip „Fortress". Mi-am exprimat deplinul acord cu acest punct de vedere. Fiecare avion „Fortress" dispunea de zece mitraliere de calibru 0,50 pentru apărare. După părerea noastră, zburînd în formaţii destul de strînse pentru a permite concentrarea unei enorme puteri de foc, ele puteau depăşi considerabil zona în care erau sub protecţia avioanelor de vînătoare, efectuînd bombardamente de zi fără a suferi pierderi prea mari.

Churchill era convins că greşim şi că S.U.A. îşi iroseau resursele şi energia în această tentativă. Generalul Spaatz ştia că uzinele americane lucrau încă de pe atunci la construcţia unor avioane de vînătoare cu rază mare de acţiune, pe care Flota 8 aeriană urma să le capete în termenul prevăzut pentru completarea efectivelor sale. Dar vreme de cîteva luni, Spaatz trebuia să se mai mulţumească cu avioanele de vînătoare de tip P-39 şi P-40, care aveau o rază de acţiune foarte limitată — în jur de 300 de mile. Churchill ne cerea cu insistenţă să abandonăm cu desăvîrşire ideea bombardamentelor de zi şi să începem pregătirea echipajelor noastre pentru zboruri de noapte. La acea epocă, englezii aveau o experienţă mult mai mare decît noi în materie de aviaţie. Imediat după „bătălia Angliei" din 1940, ei se apucaseră să creeze cu mare trudă o flotă aeriană de bombardament, care putea lovi pînă departe, în inima Germaniei. Experienţa îi învăţase să efectueze numai raiduri de noapte, altfel sufereau pierderi grele. În noaptea de 30 spre 31 mai 1942, britanicii au

întreprins primul lor bombardament cu o mie de avioane, atacînd oraşul Köln. Pierderile s-au ridicat la 42 de aparate.

La lumina zilei, bombardierele engleze nu ar fi putut să se angajeze într-o astfel de acţiune decît cu preţul unor pierderi catastrofale. După părerea noastră, aceasta se datora faptului că avioanele britanice erau concepute cu scopul de a transporta o încărcătură masivă de bombe la mare distanţă, ceea ce se obţinea pe seama vitezei şi a puterii de foc defensive. Avionul de vînătoare englez denumit „Spitfire" avea dezavantajul unei foarte scurte raze de acţiune, deşi în alte privinţe se număra printre cele mai izbutite realizări aeronautice ale epocii. Deşi recunoşteau superioritatea puterii de foc defensive a formaţiilor noastre de „Fortress", englezii continuau să afirme că, dacă nu ne vom orienta repede spre bombardamente de noapte, vom suferi pierderi uriaşe şi eforturile noastre se vor dovedi zadarnice.

Discuţiile pe această temă s-au lungit la nesfîrşit, fără ca vreuna din părţi să se dea bătută. Cu toţii căzusem de acord că, în caz de reuşită, bombardamentele de precizie la lumina zilei ar fi cu mult superioare bombardamentelor nocturne „ în zonă", ţinînd seama de rezultatele obţinute pe fiecare tonă de explozive. Discuţiile se axau, aşadar, pe un singur punct — posibilitatea de punere în practică. Poziţia adoptată de generalul Spaatz şi de mine avea aprobarea şefilor marilor state majore americane. Noi insistam ca sistemul pe care-l preconizam să fie supus unor probe şi verificări foarte minuţioase înainte de a ne lăsa convinşi să renunţăm la el.

Cîteva luni mai tîrziu, bilanţul final a arătat că ambele tabere avuseseră parţial dreptate. Atunci cînd bombardierele noastre grele au început să opereze în formaţii compacte, ieşind din raza de acţiune a vînătorii aliate, volumul focului lor de apărare a stîrnit o asemenea stupoare în rîndurile inamicului, încît o bucată de vreme am beneficiat de un grad foarte înalt de imunitate. Treptat însă, germanii au inventat noi tactici şi metode, începînd să atace unităţile noastre cu puternice formaţii de vînătoare. Procentajul pierderilor americane a prins să crească rapid. La 13 iunie 1943, Flota 8 aeriană a S.U.A. a atacat portul Kiel cu 76 de bombardiere neînsoţite de vînătoare şi a pierdut 22. Într-un raid ulterior, din 291 de avioane am pierdut 60. Cu fiecare avion doborît ieşeau din luptă cel puţin zece ofiţeri şi soldaţi. În faţa unui asemenea procen-

taj de pierderi este cert că, dacă nu am fi trecut la producţia de masă a unui avion de vînătoare eficient şi cu rază mare de acţiune, ar fi trebuit să ne modificăm programul de bombardament şi n-am mai fi pătruns în spaţiul aerian al Germaniei decît sub mantia întunericului sau a vremii proaste.

Dar pe vremea cînd aveau loc dezbaterile despre care am vorbit, aceste experienţe ţineau încă de domeniul viitorului. În calculele mele intra, ca un factor de seamă, importanţa pe care o atribuiam bombardamentelor de precizie în netezirea drumului spre debarcarea în Franţa a forţelor noastre de uscat.

Aici se afla cheia de boltă a planului de debarcare. Dacă bombardamentul de zi, incomparabil mai exact, se dovedea impracticabil, o ofensivă pe scară mare împotriva continentului european devenea, după părerea mea, extrem de riscantă. Iată de ce, chiar dacă bombardamentele de precizie nu puteau depăşi limita razei maxime de acţiune a avioanelor de vînătoare, aviaţia militară a S.U.A. trebuia să se dezvolte şi mai departe în aceeaşi direcţie, ca să avem cîndva la dispoziţie puternicele forţe aeriene necesare pentru efectuarea acţiunilor de pregătire în zonele alese pentru debarcare.

Pînă în cele din urmă, aviaţia militară americană a perseverat în aplicarea programului de bombardamente de precizie, în timp ce bombardierele britanice s-au străduit să sporească eficienţa raidurilor nocturne. În ianuarie 1943, cu prilejul Conferinţei de la Casablanca *, problema s-a pus din nou, la cel mai înalt nivel, dar rezultatul a fost doar o confirmare a deciziei anterioare de a folosi ambele procedee.

Pe lîngă munca de organizare şi planificare, ne mai revenea sarcina de a elabora un plan operativ care să aplice în practică principiile strategice asupra cărora cele două guverne căzuseră de acord. Pe vremea aceea, generalul Sir Bernard Paget se afla în fruntea forţelor armate ale metropolei, din rîndul cărora urma să provină contingentul britanic al armatei de debarcare. Din trupele lui

* La Conferinţa de la Casablanca (14—23 ianuarie 1943), preşedintele Roosevelt, primul ministru Churchill şi Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore au convenit asupra viitoarelor operaţii ale forţelor americane şi britanice, printre care debarcarea în Sicilia şi aminarea cu un an a debarcării în Europa. — *Nota trad*

Paget făceau parte şi cîteva divizii canadiene, puse sub comanda generalului Andrew McNaughton. Mareşalul aerului Sir Sholto Douglas era desemnat să devină comandantul forţelor aeriene ale Corpului expediţionar britanic, iar amiralul Sir Bertram Ramsay fusese numit în fruntea forţelor navale. În colaborare cu toţi aceştia, statul-major american, condus de mine, s-a înhămat la munca de elaborare a unui plan de debarcare în Europa.

E greu de evocat acum atmosfera sumbră, ba chiar apăsătoare a acelor zile, cînd starea de spirit a populaţiei se repercuta asupra moralului multora dintre cei ce lucrau înăuntrul sau în afara statului nostru major. Cu excepţia înfrîngerii suferite de flota japoneză la Midway * în primele zile ale lunii iunie, situaţia aliaţilor nu era deloc trandafirie. Perspectivele se anunţau promiţătoare numai într-un viitor îndepărtat şi doar cu condiţia ca Uniunea Sovietică să reziste în continuare, deşi Statele Unite, în plină perioadă de dezvoltare a capacităţilor lor latente, nu-i puteau oferi decît un limitat ajutor material. De asemenea, era esenţial ca Marea Britanie să lupte cu ghearele şi cu dinţii pentru a se menţine în India ** şi în deşertul egiptean, astfel încît cei doi inamici principali ai noştri să nu facă joncţiunea şi să nu pună mîna pe petrolul din Orientul Mijlociu.

În vara anului 1942 îţi trebuia o doză considerabilă de încredere, ca să nu spun de optimism, pentru a aştepta ziua cînd potenţialul Statelor Unite va ajunge la stadiul deplinei dezvoltări şi cînd forţa celor trei mari aliaţi se va exercita, simultan şi decisiv, împotriva puterilor Axei în Europa. Această atitudine de încredere era o obligaţie la toate eşaloanele superioare. Orice manifestare de defetism, ca şi orice simptom de demobilizare în muncă erau motive suficiente pentru o demitere imediată a celui în cauză — lucru pe care îl ştiau toţi ofiţerii.

În mai 1942, cu prilejul primei mele vizite la Londra, constatasem că nu se întocmise încă nici un studiu amă-

---

* În bătălia de la Midway (4—6 iunie 1942) una dintre cele mai hotărîtoare ciocniri navale ale războiului, japonezii au pierdut 4 portavioane, un crucişător greu, 275 de avioane şi 3 500 de morţi. Pierderile americane s-au limitat la un portavion, 132 de avioane şi 307 morţi. — *Nota trad.*

** După invadarea Birmaniei (ianuarie-mai 1942), japonezii se aflau la frontierele Indiei, unde britanicii se temeau de o nouă ofensivă niponă odată cu începutul anotimpului uscat. — *Nota trad.*

nunţit în vederea planurilor tactice pentru o debarcare pe litoralul de nord-vest al Europei. Rămîneau încă de stabilit necesităţile în oameni, avioane şi asigurare tehnico-materială. În linii generale, mă gîndeam la un asalt care să aibă loc la începutul anului 1943. În fazele iniţiale, britanicii urmau să alcătuiască grosul trupelor, americanii sprijinindu-i cu zece sau douăsprezece divizii. Acest proiect de ansamblu presupunea existenţa în Anglia a unei forţe aeriene în stare, cu unele întăriri, să întreprindă acţiunile de pregătire şi de sprijin pe care le socoteam necesare. Porneam, de asemenea, de la premisa că englezii vor putea să ne ajute materialmente în procurarea rapidă a întregii tehnici de desant maritim de care aveam nevoie. Şi, bineînţeles, contam pe faptul că din Statele Unite vor sosi cu regularitate noi divizii cu efective suficiente pentru a susţine în permanenţă ofensiva şi pentru a intensifica operaţiile împotriva inamicului.

Cu aceste idei generale în minte, dar fără a dispune de un studiu amănunţit pe baza căruia să pot trage o concluzie fermă, am participat la o şedinţă neoficială a Consiliului Britanic al Şefilor de State-Majore. La scurtă vreme după începerea şedinţei am fost invitat să-mi expun părerile de ansamblu în privinţa operaţiei proiectate. Pe atunci eram un american oarecare şi mă ocupam cu planificarea în Departamentul de Război din Washington, fără să am habar că peste o lună voi fi detaşat la Londra. De pe această poziţie, am spus în esenţă următoarele :

— Prima măsură care trebuie luată este numirea unui comandant al întregii operaţii. Cele două guverne vor învesti pe acest om cu maximum de autoritate pe care i-o pot delega. I se va cere să elaboreze un plan de debarcare în Europa, bazat pe certitudinea că acţiunea va fi încununată de succes, cel puţin în sensul că pe continent se va stabili un front ferm, de unde vom întreprinde operaţii eficiente împotriva germanilor. I se va ordona să întocmească de urgenţă o schiţă a planului şi să prezinte Comandamentului Unificat al Şefilor de State-Majore lista necesităţilor sale, nu numai în trupe de toate armele, ci şi în tehnică de luptă de toate categoriile — uscat, apă şi aer.

— Şi pe cine aţi numi în fruntea expediţiei ? — a fost prima întrebare ce mi s-a pus.

Sub impresia că debarcarea va avea loc la începutul lui 1943, cînd era inevitabil ca englezii să asigure majoritatea efectivelor angajate în fazele iniţiale, am răspuns :

— În America am auzit multe despre un om care se ocupă intens, de luni de zile, cu studiul operațiilor de debarcare. După cîte știu, este șeful de stat-major al operației de desant maritim și se numește amiralul Mountbatten. Dealtfel, indiferent de persoană, cineva trebuie numit în funcția de comandant unic : o astfel de operație nu poate fi dirijată de un comitet. Mi s-a spus că amiralul Mountbatten este viguros, inteligent și curajos și, cum la începutul acțiunii vor participa forțe predominant britanice, cred că o va scoate la capăt.

O tăcere uimită a întîmpinat observațiile mele, după care generalul Brooke mi-a spus :

— Domnule general, probabil că n-ați făcut încă cunoștință cu amiralul Mountbatten. Stă chiar în fața dumneavoastră, de partea cealaltă a mesei.

Faptul că nu-l recunoscusem intrînd în ședință, ca și remarcile personale pe care le formulasem la adresa lui au provocat un moment de stînjeneală. Nu m-am lăsat însă și am răspuns :

— Repet, totuși, că cheia succesului stă în numirea unui comandant căruia să i se dea deplină autoritate și răspundere pentru munca de planificare și de pregătire, care altfel va rămîne nefăcută în vecii vecilor.

Ședința avea drept scop doar un schimb de păreri, așa că nu a dat nici un rezultat concret. Inutil să adaug însă că de atunci încoace lordul Mountbatten este prietenul meu apropiat și statornic.

După detașarea mea definitivă la Londra, comandanții pe care îi privea operația proiectată au început să țină o serie de ședințe pentru a examina în amănunt condițiile ce se cereau îndeplinite. De obicei, la aceste discuții participau generalul Paget, amiralul Ramsay, mareșalul de aviație Douglas, generalul Spaatz, amiralul Mountbatten și cu mine, împreună cu grupuri din statele-majore respective.

Nu s-a întocmit nici un plan al vreunei acțiuni precise, deoarece nici unul dintre noi nu era învestit cu autoritatea necesară pentru așa ceva. Am discutat la nesfîrșit zeci de păreri diferite despre strategie, tactică, organizare și asigurare. Discuțiile se încîlceau și mai rău datorită prejudecăților personale și profesionale, precum și feluritelor opinii despre utilitatea aviației în operațiile terestre.

Totuși, grație acestor analize și dezbateri, americanii au avut prilejul să ia cunoștință mai îndeaproape de detaliile

problemelor strategice, tactice şi de asigurare pe care le ridica o debarcare de vaste proporţii în Europa. Am căpătat acces la toate datele aflate în posesia serviciilor de informaţii britanice şi am aflat exact în ce constau forţele de uscat, navale şi aeriene ale Angliei şi ce obligaţii le reveneau. A împinge şi mai departe mobilizarea resurselor britanice, într-o măsură cît de cît semnificativă, era de neconceput. Englezii aruncaseră în luptă toate capacităţile lor, folosind pînă şi femeile între 18 şi 52 de ani.

Am aflat o grămadă de lucruri care ne-au determinat să revizuim radical concepţiile noastre mai vechi despre operaţie. În primul rînd, am aflat că forţele aeriene britanice nu dispuneau de avioane în număr suficient şi de tip corespunzător, nici de echipaje cu pregătirea încheiată pentru a efectua intensiva pregătire de zbor pe care o considerăm indispensabilă în vederea unei debarcări reuşite. În al doilea rînd, ne-am dat seama că marina militară a Angliei, nevoită să se ţină în rezervă pentru a face faţă oricînd vreunui pericol de atac din partea flotei de suprafaţă germane, nu putea asigura un sprijin direct destul de masiv şi nici un bombardament naval destul de intens pentru a asigura succesul debarcării.

În privinţa forţelor de uscat, englezii stăteau, de asemenea, destul de prost. Ţinînd seama de obligaţiile pe care le aveau în India şi în Orientul Mijlociu, precum şi de precara lor poziţie în Africa de Nord, ei nu aveau cum să participe la debarcare cu mai mult de cincisprezece divizii. În sfîrşit, am constatat că, în materie de nave de desant, tehnică specială şi depozite pentru stocarea materialului de rezervă, englezii nu o duceau mult mai bine ca noi. Toate acestea însemnau că nu puteam conta pe efectuarea unei debarcări de amploare în Europa pînă ce Statele Unite nu vor dispune de forţele terestre, navale şi aeriene capabile să permită participarea S.U.A. la faza iniţială a operaţiei cel puţin pe picior de egalitate cu Anglia, urmînd ca apoi ele să asigure grosul unităţilor terestre şi aeriene de care va fi nevoie. În afară de aceasta, atacul mai depindea şi de momentul cînd industria americană va fi în stare să livreze tehnică specială din belşug şi o uriaşă cantitate de materiale de aprovizionare.

Pentru noi, cei de la statul-major american din Londra, devenea din ce în ce mai îndoielnic că o ofensivă pe scară mare va putea fi lansată la începutul primăverii anului 1943. Pe de altă parte, ar fi fost extrem de riscant să

declanşăm o operaţie importantă peste Canalul Mînecii în sezonul de toamnă, aşa că, treptat, am început să realizăm că o debarcare masivă nu va fi cu putinţă înainte de primăvara anului 1944.

Era dureros că ajunsesem la o asemenea concluzie. Era dureros pentru noi, pentru şefii statelor noastre majore, şi infinit mai dureros pentru conducătorii politici ai celor două ţări, căci nu numai că pe umerii lor apăsa povara obligaţiei de a dirija în aşa fel industria încît să producă nave, tunuri, tancuri şi avioane, precum şi de a mobiliza milioane de oameni în acest scop, dar tot lor le revenea sarcina de a susţine moralul populaţiei civile în perioada de pregătire. În plus, cele mai multe dintre cauzele cărora li se datora întîrzierea debarcării nu puteau fi explicate publicului. A le da în vileag ar fi însemnat a scoate la lumină propriile noastre slăbiciuni, riscînd să facem şi mai irespirabilă atmosfera de tristeţe şi descurajare, atît de apăsătoare pe atunci, ca urmare a rapidelor victorii japoneze şi a eşecurilor suferite de trupele engleze în deşert la începutul verii *.

Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore îşi dădea acum seama, cît se poate de clar, că nici o debarcare de amploare în Europa occidentală nu era posibilă în 1942. L-am ţinut pe generalul Marshall la curent cu stadiile succesive ale concluziilor noastre, mai ales pe calea comunicărilor verbale, transmise prin ofiţeri de stat-major demni de încredere. La mijlocul lunii iulie 1942, generalul Marshall şi amiralul King au sosit la Londra pentru convorbiri cu şefii britanici de state-majore. Pe ordinea de zi erau problemele ridicate de constatarea că va mai trece o lungă perioadă de vreme înainte de a se putea efectua o operaţie hotărîtoare şi de mari proporţii pe coastele de nord-vest ale Europei. Următorii factori trebuiau luaţi în considerare :

„Importanta operaţie strategică care urma să fie întreprinsă de comun acord de Marea Britanie şi Statele Unite nu ar putea fi realizată, în cel mai bun caz, decît spre sfîrşitul anului 1943 din cauza lipsei de efective şi de tehnică de luptă. Deoarece toamna ar fi o perioadă extrem de defavorabilă pentru lansarea unei astfel de campanii, este

* După căderea Tobrukului (21 iunie 1942), trupele Axei, sub comanda lui Rommel, au silit Armata 8 britanică să se retragă cu peste 60 km în interiorul Egiptului, pe linia fortificată El-Alamein—Qatar, la numai 96 km de Alexandria. — *Nota trad.*

posibil ca ziua Z să fie amînată pînă în primăvara anului 1944, în afară de cazul cînd ar surveni o modificare neprevăzută şi radicală a situaţiei.

Rusia cere cu insistenţă ca Marea Britanie şi Statele Unite să întreprindă o acţiune ofensivă în 1942 şi există serioase temeri că, fără o asemenea acţiune, s-ar putea ca frontul sovietic să sufere consecinţe dintre cele mai grave.

În Statele Unite şi Marea Britanie, precum şi în toate ţările ocupate din Europa, reacţia psihologică riscă să atingă limitele dezastrului în eventualitatea că nu se va întreprinde nici o acţiune pozitivă de un fel sau altul în cursul anului 1942.

Oricare ar fi operaţia iniţiată în 1942, ea va avea în mod inevitabil proporţii mult mai reduse decît proiectata debarcare în Europa şi, în măsura posibilului, va trebui să nu afecteze serios planul de producţie şi programul pregătirilor în curs pentru importanta operaţie finală.

Preşedintele a ordonat în mod special şefilor de state-majore ale S.U.A să declanşeze o acţiune ofensivă terestră, de un fel oarecare, în Europa, în cursul anului 1942".

Date fiind împrejurările, trei direcţii de acţiune se impuneau a fi studiate cu atenţie.

Prima era trimiterea de întăriri directe trupelor britanice din Orientul Mijlociu pe ruta din jurul Capului Bunei Speranţe, în scopul de a distruge armata lui Rommel şi de a lua sub un control sigur zona centrală a Mediteranei, prin cucerirea Tripolitaniei.

Cea de-a doua consta în pregătirea unor forţe de desant maritim pentru a ocupa Africa de nord-vest, în intenţia de a întreprinde ulterior operaţii spre est, pentru a-l prinde pe Rommel într-un cleşte gigantic şi, pînă la urmă, a face întreaga Mediterană utilizabilă de către Naţiunile Unite.

Cea de-a treia direcţie viza o operaţie limitată pe coasta de nord-vest a Franţei, cu forţe relativ mici şi cu obiective mărginindu-se la capturarea unei regiuni care putea fi apărată de atacurile germane ; ulterior, ea urma să constituie un cap de pod pentru debarcarea de mari proporţii, asupra căreia se căzuse de acord că forma obiectivul final. Locurile alese erau fie Peninsula Cotentin, fie Bretania. Această variantă purta numele de cod „Sledgehammer" („Baros").

Pentru moment nu se întrevedea nici o altă posibilitate de acţiune. Dezbaterile au fost lungi şi exhaustive. Un factor de seamă care influenţa pe atunci modul de a gîndi

al americanilor era profunda noastră bănuială că englezii nu vedeau cu ochi buni proiectul aprobat de expediție peste Canalul Mînecii, avînd serioase îndoieli în privința posibilității de a efectua vreodată o debarcare de mari proporții în nord-vestul Europei. Iată de ce, deși nu puteam recomanda să stăm cu mîinile în sîn în tot intervalul cît vor dura producerea și acumularea celor necesare marii debarcări, nu ne surîdea nici un proiect de natură să ne creeze obligații imprecise față de o strategie în care nu credeam. Eram la curent cu îndoielile sincere ale britanicilor — adesea exprimate într-o manieră generală de Churchill, dar într-un mod precis și concret de generalul Paget — față de vasta operație ofensivă peste Canalul Mînecii, cunoscută la acea epocă sub numele de „Roundup" („Razie"). Generalul Marshall era pe deplin de acord că, indiferent de hotărîrea Conferinței de la Londra care se ținea atunci, trebuia să obținem de la englezi o reconfirmare fără echivoc a strategiei marii debarcări în Europa.

Sub influența acestor considerente, eu personal înclinam la acea dată spre cea de-a treia direcție de acțiune, cu alte cuvinte spre tentativa de a ocupa un mic cap de pod pe litoralul de nord-vest al Franței. Totuși, i-am spus generalului Marshall că proiectul era hazardat și că singurul motiv care mă făcea să-l susțin era teama că ne vom angaja atît de mult într-o altă operație, încît marea expediție de partea cealaltă a Canalului Mînecii va fi amînată *sine die*, ba chiar anulată. Era aproape cert că orice operație întreprinsă în 1942 în Mediterana va face imposibil asaltul hotărîtor în 1943.

Desfășurarea ulterioară a evenimentelor m-a convins că cei care considerau că operația „Sledgehammer" nu era indicată în acel moment aveau dreptate în modul cum apreciau datele problemei. Avioanele noastre de vînătoare din 1942, cu raza lor limitată de acțiune, nu ne-ar fi putut asigura o acoperire suficientă în spațiul aerian al peninsulelor Cotentin sau Bretania împotriva aviației germane de atunci. În cel mai bun caz, operația ar fi fost foarte costisitoare. Pe de altă parte, de pe urma debarcării în Africa de nord-vest, aliații au cules roade care s-au făcut simțite de-a lungul întregului război și au contribuit materialmente la dobîndirea marii victorii în 1944, cînd a avut loc debarcarea în Europa. De pe urma ocupării portului Cherbourg nu ne-am fi ales decît cu avantaje anemice ; singurele calități ale acestui proiect erau că ar fi deschis imediat un

mic „al doilea front“ și că ar fi îndreptat primul nostru efort ofensiv în aceeași direcție și pe același traseu ca și puternicul asalt de mai tîrziu.

În orice caz, Comitetul Unificat al Șefilor de State-Major a ajuns mai întîi la concluzia că încercarea de a trimite întăriri directe Armatei 8 britanice, pe atunci în Egipt, ar fi fost nerentabilă și neeconomică. În această privință s-a realizat un acord unanim. Pe la sfîrșitul lunii iulie 1942, șefii de state-majore din S.U.A. și Marea Britanie aveau de ales, așadar, între o debarcare în Africa de nord-vest și ocuparea unui cap de pod în nord-vestul Franței.

După cîte știu, nu au existat contradicții pe considerente de interes național. Participanții la conferință nu urmăreau altceva decît să găsească cea mai avantajoasă operație de desant maritim care putea fi întreprinsă în 1942.

La 24 iulie s-a luat hotărîrea de a se trece la întocmirea proiectului de debarcare în Africa de nord-vest a unei forțe aliate alcătuite din toate genurile de armă și avînd în frunte un comandant american. Operația a primit denumirea codificată „Torch“ și a fost aprobată de președintele Roosevelt la 25 iulie. Ambele guverne au căzut de acord ca, cel puțin la început, întreaga acțiune să se desfășoare sub o firmă exclusiv americană. Se spera că Africa de Nord franceză nu va opune trupelor debarcate decît un simulacru de rezistență și șansele unei astfel de evoluții favorabile promiteau să fie mult mai mari dacă operația era prezentată ca fiind sută la sută americană. Englezii deveniseră foarte impopulari în Franța din cauza incidentelor de la Oran, Dakar și din Siria *, cînd forțele celor două țări intraseră într-un conflict fățiș.

La 26 iulie, generalul Marshall m-a convocat la cartierul

* La 3 iunie 1940, după semnarea armistițiului franco-german, o escadră britanică a cerut navelor militare franceze din rada portului Oran fie să se alăture Angliei, fie să se lase internate într-un port britanic, fie să se sabordeze ; în fața refuzului francez, englezii au deschis focul, scufundînd trei cuirasate. În zilele de 22—25 septembrie 1940, o formație de desant maritim alcătuită din britanici și Forțe franceze libere ale generalului de Gaulle a încercat să ia cu asalt portul senegalez Dakar, dar a fost respinsă de garnizoana locală, aflată sub ordinele unor ofițeri fideli politicii colaboraționiste a lui Pétain. În iunie-iulie 1941, trupele britanice împreună cu Forțe franceze libere au ocupat Siria, înfrîngînd rezistența opusă de ofițerii francezi colaboraționiști și de „consilierii“ lor germani. — *Nota trad.*

său general de la Hotelul „Claridge", unde mi-a comunicat că aveam să fiu comandantul suprem al expediției aliate. Deși decizia era definitivă, a adăugat el, mai avea să treacă ceva timp pînă la încheierea tuturor formalităților necesare unei numiri oficiale. În august, această numire s-a materializat într-o directivă a Comitetului Unificat al Șefilor de State-Majore.

Hotărîrea de a debarca în Africa de Nord impunea o răsturnare completă a concepțiilor noastre și o revizuire drastică a tuturor planurilor și pregătirilor. Pe cînd înainte ne bizuiam pe un mare număr de luni în cursul cărora să ne concentrăm sistematic forțele, acum aveam la dispoziție doar cîteva săptămîni. În locul unui atac masiv peste o fîșie îngustă de apă, expediția proiectată implica deplasări în largul Oceanului Atlantic, unde submarinele inamice constituiau o reală amenințare. Obiectivul nostru nu mai era un front restrîns, unde știam exact ce rol vor juca în desfășurarea operațiilor militare factori ca terenul, condițiile locale și populația, ci buza unui continent unde nu mai avusese loc de secole nici o campanie militară mai de seamă. Nu mai dispuneam de forțele aeriene pe care le planificasem pentru Europa ; aviația pe care contam urma să fie concentrată la o singură bază, extrem de vulnerabilă — Gibraltar —, așa că încă de la primele ciocniri trebuia să dobîndim un succes imediat și substanțial. Un cap de pod în Normandia putea fi apărat și chiar lărgit, oricît de încet s-ar fi întîmplat aceasta ; un cap de pod pe coasta africană risca să se dovedească cu neputință de menținut.

Brusc, modificarea survenită în obiectivul, orarul și împrejurările atacului putea avea serioase repercusiuni psihologice asupra tuturor acelora care nutreau convingerea că numai o ofensivă îndreptată direct împotriva centrelor vitale ale inamicului era capabilă să asigure victoria. Din fericire însă, decizia de a ataca Africa nu însemna, nici măcar implicit, că Comitetul Unificat al Șefilor de State-Majore abandona ideea de a efectua la momentul oportun debarcarea în Europa printr-o traversare a Canalului Mînecii. Deși avea un caracter de diversiune, expediția în Africa era determinată de necesități ale momentului și de speranța că grație ei se vor obține rezultate importante. Efectul minim scontat era că Axa nu va mai putea folosi Africa de nord-vest pentru bazele ei aeriene și de submarine. Se mai miza, de asemenea, pe

faptul că o înaintare spre est va veni în ajutorul Maltei asediate. Speranţa cea mare, formulată la acea dată timpurie, era că toată Africa de Nord va fi curăţată de trupele Axei şi că Mediterana, cel puţin de-a lungul coastelor ei meridionale, va deveni accesibilă convoaielor aliate cu direcţia Orientul Mijlociu şi Îndepărtat, permiţînd astfel să se renunţe la lunga rută din jurul Capului Bunei Speranţe.

Oricît ar părea de curios, unii ofiţeri considerau că, chiar dacă vom reuşi să-l izgonim pe Rommel din Africa, tot nu vom izbuti să folosim Mediterana, deoarece germanii vor dispune în continuare de baze aeriene în sudul Europei. Un general-locotenent din armata de uscat a Statelor Unite era convins, chiar de la începutul războiului, că orice speranţă de navigaţie în Mediterană era cu desăvîrşire iluzorie. Încă înainte de plecarea mea la Londra, el mi-a cerut cu insistenţă să mă opun unei astfel de tentative, pe care o califica drept o „idioţie". Această atitudine pesimistă a fost categoric respinsă de marina militară — şi mai ales de marina britanică —, care garanta că, cu sprijinul unor escadrile de vînătoare avîndu-şi bazele pe coasta nord-africană, convoaiele vor putea circula prin Mediterană fără a suferi pierderi peste măsură de mari.

De îndată ce s-a adoptat hotărîrea de a se debarca în Africa de Nord, generalul Marshall şi amiralul King s-au înapoiat la Washington, iar eu am rămas în fruntea forţelor americane de pe teatrul de luptă european. Numai că acum îmi revenea şi sarcina suplimentară de a organiza şi a conduce o expediţie aliată în Africa de nord-vest.

Ne angajasem definitiv în rezolvarea acelui gen de problemă care avea să reţină atenţia mea şi a colaboratorilor mei apropiaţi pentru tot restul războiului.

Capitolul al V-lea

Pregătiri pentru operația „Torch"

Prima mea sarcină era de a alege ofițeri americani și britanici pentru posturile-cheie la comanda marilor unități și în statele-majore de care aveam nevoie pentru debarcarea în Africa.

În războaiele moderne, cîmpurile de bătălie se întind adesea pe un front de cîteva sute de kilometri și măsoară cam tot atîta în adîncime. Pe cuprinsul unui astfel de teatru se află trupe de linia întîi, centre de refacere, spitale, linii de comunicații, ateliere de reparații, depozite, porturi și nenumărate puncte de deservire, atît pentru forțele de uscat, cît și pentru cele aeriene. În aceeași regiune se găsește o populație civilă uneori prietenoasă, alteori ostilă, alteori neutră sau avînd atitudini diferite. Toate aceste unități, persoane și activități trebuie ținute sub un control atent, ca să se încadreze, fără excepție, în efortul de realizare a planului strategic al comandantului suprem. Dar chiar cînd aceste condiții sînt îndeplinite, sarcina statului-major general nu este încheiată. Tot ceea ce îi este necesar comandantului suprem trebuie să-i fie furnizat de către țara sau țările care-l sprijină. Zilnic, între statul său major și guvernele din spate circulă sute de mesaje cu privire la planuri, calcule, pierderi, rechiziții, personal, transporturi navale și toate celelalte lucruri care-i sînt necesare pentru a atinge obiectivele fixate de superiorii săi. Metodele și mecanismele militare de ducere a războiului au devenit extraordinar de complicate și de încîlcite, astfel încît înalții comandanți trebuie să folosească un personal uriaș pentru munca de control și îndrumare. Din această cauză se crede uneori că rolul individului în război se pierde în mulțime, că greșelile unui ofițer cu răspunderi

sînt îndreptate sau camuflate de activitatea colectivă a unui mare număr de colaboratori. Lucrurile nu stau așa.

Individul lucrează acum altfel ; de fapt, una dintre cele mai importante trăsături ale unui bun ofițer de astăzi este capacitatea sa de a-și schimba metodele, ba chiar și procesul de gîndire, pentru a se ține la curent cu necontenitele modificări aduse cîmpului de bătălie de către știința modernă, care lucrează sub presiunea nevoii de autoapărare a ființei naționale. Mai mult ca oricînd însă, calitățile personale joacă un rol deosebit în ducerea războiului. Explicația e simplă. Faptul că Wellington era un individ colțos și inabordabil, care se delecta trimițînd observații sarcastice Ministerului de Război britanic, nu prezenta o importanță prea mare. El era căpetenia unică, el avea o privire de ansamblu asupra cîmpului de luptă și dirija operațiile cu ajutorul unui restrîns personal administrativ și al cîtorva aghiotanți și curieri. De vreme ce avea curajul să ia hotărîri și să nu se abată de la ele, de vreme ce abilitatea sa tactică corespundea necesităților epocii și împrejurărilor respective, Wellington era un mare conducător de oști. Dar colectivele și statele-majore prin intermediul cărora își dobîndește comandantul modern informațiile și își exercită autoritatea trebuie să constituie un mecanism alcătuit din piese admirabil angrenate, care să lucreze fără greș. În mod ideal, toți cei ce muncesc laolaltă trebuie să formeze un singur creier. Iată de ce elementele necorespunzătoare lovesc în unitatea de voință a colectivului de comandament, a cărui ireproșabilă funcționare este esențială pentru asigurarea și controlul uriașelor forțe terestre, aeriene, maritime și de transport, care trebuie să acționeze ca o singură entitate împotriva inamicului. Calitățile personale ale comandanților superiori și ale ofițerilor de stat-major prezintă o deosebită importanță. Capacitățile militarului de profesie și tăria de caracter, însușiri indispensabile în posturile de înaltă răspundere, sînt adesea contracarate de trăsături negative, două dintre ele fiind mai frecvent întîlnite și mai dăunătoare : goana excesivă după celebritate și greșita concepție că fermitatea de acțiune presupune o comportare arogantă, chiar insuportabilă. Un ostaș remarca odată că un om care e sigur de pasul său nu simte nevoia să umble călare.

Statele-majore elaborează planuri pe baza deciziilor de ansamblu luate de comandanții superiori. Așa cum se întîmplă, de exemplu, în cazul giganticelor operații com-

binate uscat-apă-aer, procesul de planificare necesită uneori săptămîni sau luni. Prin urmare, planurile trebuie să pornească de la fapte şi de la concluzii juste şi, odată întocmite, să fie definitive şi limpezi. Devierile de la concepţiile fundamentale sînt admisibile numai atunci cînd le reclamă profunde modificări ale situaţiei. Comandantul trebuie să fie, aşadar, calm, clar şi hotărît ; indiferent de postul de conducere pe care-l ocupă, dar mai ales atunci cînd se află în fruntea unor forţe aliate, eficienţa sa va depinde într-o măsură mai mare de capacitatea de a conduce şi de a convinge decît de respectarea rigidă a practicii de a emite ordine arbitrare. Acest adevăr este deosebit de valabil în intervalul de timp necesar comandantului pentru a crea un climat de încredere, atît din partea guvernelor coaliţiei respective, cît şi din partea tuturor colaboratorilor săi. Dar, ori de cîte ori un incident sau o problemă îl obligă să-şi exercite şi să-şi impună autoritatea, comandantul trebuie să ceară ca ordinele sale să fie executate prompt şi integral.

O abatere — din fericire, măruntă — de la regulile securităţii comisă de un ofiţer american care începuse să se cam dea la băutură mi-a atras atenţia încă din prima fază a pregătirilor asupra necesităţii de a examina cu multă grijă felul de a fi al tuturor celor cărora li se încredinţau funcţii de răspundere. Lealitatea şi eficienţa nu erau suficiente, la acestea trebuia să se mai adauge în mod obligatoriu discreţia, tăria de caracter şi sobrietatea. Atunci cînd persoanele în cauză fie că erau relativ necunoscute, fie că nu fuseseră puse încă la încercare, apelam la foarte capabilul nostru serviciu secret pentru a întreprinde o anchetă confidenţială. Toţi colaboratorii mei personali au fost astfel verificaţi şi controlaţi fără ştirea lor în decurs de cîteva săptămîni. Erau în joc probleme prea importante pentru a lăsa ceva la voia întîmplării. Pînă şi şoferii aveau uneori prilejul să ajungă în posesia unor date preţioase pentru inamic.

În materie de organizare, funcţionare şi compunere a statului meu major, am procedat ca şi cum toţi cei în cauză ar fi fost de aceeaşi naţionalitate. În fiecare secţie însă ne-am străduit să includem atît americani, cît şi englezi, aşa că a trebuit să aducem anumite modificări în sistemul nostru organizatoric din cauza deosebirilor de procedee dintre cele două ţări. În primele zile, ofiţerii aparţinînd celor două naţionalităţi colaborau la fel de

cordial ca un dulău care se trezește nas în nas cu un motan. Dar, pe măsură ce trecea vremea, atmosfera de prietenie și respect reciproc ce s-a instaurat a dus la închegarea unui colectiv care — prin comunitatea sa de țeluri, prin devotamentul față de datorie și prin lipsa oricărei fricțiuni — nu era cu nimic mai prejos decît o echipă formată exclusiv din oameni de aceeași naționalitate și de aceeași armă.

Pentru a preîntîmpina eventualitatea unui accident care m-ar fi făcut inapt de muncă, mai ales în stadiile inițiale ale operației, s-a luat hotărîrea să mi se atribuie un locțiitor, tot din armata S.U.A., ceea ce avea să mențină cît mai mult cu putință aparențele unei acțiuni exclusiv americane. În acest post a fost numit generalul Clark, care sosise în Anglia în calitate de comandant al Corpului 2 armată. Era un om relativ tînăr, dar un militar de carieră extrem de capabil, cu un deosebit talent de a-și alege colaboratori destoinici și de a le ține moralul ridicat. În cursul fazelor de planificare a operației „Torch", generalul Clark a funcționat ca locțiitor și pînă la sosirea generalului Smith, la începutul lui septembrie, ca șef de stat-major. Lui îi revine mai mult decît oricui meritul coordonării în amănunțime a acestui prim plan aliat de desant maritim în Mediterana.

Pentru noi, cei de la Londra, la începutul lui august 1942 era limpede că nu mai aveam nici o clipă de pierdut dacă voiam să lansăm o ofensivă serioasă încă în cursul anului. Vara era deja pe trecute și condițiile meteorologice favorabile unei campanii nu mai aveau să dureze mult. Criza de timp era atît de acută, încît nu mai încăpea nici o posibilitate de a căuta varianta cea mai bună sau cea mai sigură — una satisfăcătoare devenise, de voie de nevoie, idealul nostru.

Mii de încurcături trebuiau soluționate în strînsă colaborare cu forurile britanice — Ministerul Transporturilor, Ministerul Aviației, Direcția navigației comerciale și primul ministru. Aceste implicații se făceau simțite în egală măsură și în Statele Unite. Aveam de-a face cu o aventură de tip nou și aproape inedită din punctul de vedere al concepției. Pînă atunci, nici o țară nu încercase vreodată să-și trimită oștile într-o expediție care să străbată mii de mile peste mări de la baze și pînă la destinație, iar odată acolo să declanșeze o ofensivă de vaste proporții.

Una dintre primele probleme cu caracter permanent ce s-a ridicat cu insistență în fața noastră a fost de a de-

termina exact ce forţe terestre, aeriene şi navale ne puteau fi puse la dispoziţie. De obicei, unui comandant i se fixează, odată cu obiectivul general, un volum precis de forţe, pe baza cărora îşi elaborează planul strategic, cît şi programele respective de ordin tactic, organizatoric şi de asigurare tehnico-materială. În cazul de faţă, situaţia era vagă, totalul resurselor necunoscut, obiectivul final imprecis ; singurul element cert în toată afacerea îl constituiau instrucţiunile de a ataca. Duceam încă lipsă de multe lucruri şi nu exista ceva de care să dispunem din belşug. În jurnalul meu din acea epocă figurează extrase din zeci de mesaje, în majoritatea lor transmise între cele două ţărmuri ale Oceanului Atlantic, avînd drept unul şi acelaşi subiect disponibilităţile Statelor Unite în materie de forţe terestre, aeriene şi navale. Departamentul Marinei Militare îndeosebi nu voia nici în ruptul capului să se angajeze categoric cu privire la numărul de nave pe care îl putea furniza expediţiei. Eram nevoiţi să lucrăm şi să întocmim planuri într-o atmosferă de nesiguranţă care ne măcina nervii.

Orice relatare în legătură cu problemele pe care le-am avut de înfruntat la sfîrşitul verii şi în toamna lui 1942 ar trebui să le trateze pe rînd, una după alta ; soluţiile însă trebuiau găsite toate deodată. Strategia de ansamblu, tactica, procurarea navelor de desant, repartizarea forţelor navale pentru sprijin cu foc, organizarea forţelor aeriene, măsurile de amenajare a centrelor de instrucţie şi de etapă, asigurarea aprovizionării iniţiale şi ulterioare şi stabilirea compunerii exacte a fiecărui element din fiecare grupare de asalt — toate aceste teme pretindeau a fi abordate simultan şi progresiv. Orice dificultate ivită în vreo verigă dădea naştere imediat unor dificultăţi în toate celelalte.

În primul rînd, trebuiau stabilite zonele unde se va desfăşura atacul şi care va fi forţa globală a acestuia. Încă din ianuarie 1942, guvernele noastre respinseseră, după o scurtă examinare, proiectul unei debarcări americane numai la Casablanca, proiect purtînd numele de cod „Gymnast". Scopul său se limita la a împiedica Axa să folosească Africa occidentală pentru bazele sale de submarine. Ceva mai tîrziu, obiectivul iniţial al operaţiei „Gymnast" a fost lărgit, cuprinzînd şi o debarcare a englezilor pe litoralul mediteranean. Aş adăuga aici între paranteze că în cursul întregii noastre campanii de mai tîrziu nu am găsit nicăieri în Africa occidentală vreo dovadă

că porturile de pe coasta ei fuseseră vreodată utilizate de Axă ca baze pentru submarine.

Pentru a stabili punctele de debarcare ale expediției trebuia să ținem seama, înainte de orice, de posibilitatea de a asigura convoaielor noastre o acoperire aeriană adecvată din momentul cînd vor intra în raza de acțiune a bombardierelor inamice și pînă la cucerirea capetelor de pod. Zona primejdioasă cuprindea Mediterana occidentală pînă la Gibraltar și se extindea chiar mult mai la vest de strîmtoare, pînă unde puteau ajunge bombardierele inamice cu rază mare de acțiune. Nu aveam la dispoziție portavioane aliate în număr suficient ; de fapt, în tot cursul întregii noastre experiențe în Mediterana nu am dispus niciodată de mai mult de două sau trei portavioane simultan.

Aproape întreaga povară a protecției aeriene trebuia deci să cadă pe umerii aviației bazate la sol, și anume, în singurul loc cu putință, adică Gibraltarul. Iată de ce Gibraltarul devenea punctul focal al umbrelei noastre aeriene, de unde se stabilea distanța pînă la care puteam înainta fără teamă în Mediterana cu navele de suprafață. Numărul redus al vaselor comerciale limita efectivele forțelor pe care le puteam transporta, iar lipsa de escortoare și de nave pentru sprijin cu foc ne obliga să prevedem debarcări doar în trei puncte principale (în primele săptămîni am crezut că vor fi numai două).

În cadrul registrului nostru de posibilități, patru porturi sau zone portuare importante constituiau obiective demne de interes. Ele erau, de la vest spre est, Casablanca, pe coasta Atlanticului, și Oran, Alger și regiunea Bône, pe litoralul mediteranean. O debarcare directă încununată de succes în regiunea Bizerta-Tunis ar fi dat rezultate excelente, dar Tunisul ieșea cu mult din raza avioanelor noastre de vînătoare, iar experiența convoaielor britanice care se îndreptau spre Malta frizase îndeaproape dezastrul, așa că am renunțat repede la acest proiect, ca depășind limitele unui risc justificabil.

Totuși, era foarte de dorit să cucerim regiunea Bizerta-Tunis cît mai repede cu putință, pentru a veni în ajutorul Maltei și pentru a ataca — pe uscat, pe mare și în aer — linia de aprovizionare a lui Rommel, punînd astfel capăt victorios războiului din Africa.

La cealaltă extremitate, Casablanca era importantă în acel moment doar din două motive. Mai întîi, acolo se

afla punctul terminus al unei lungi şi şubrede linii de cale ferată, care şerpuia prin Munţii Atlas spre răsărit, pînă la Oran şi Alger, ca să ajungă, în cele din urmă, în Tunisia. Calea ferată avea o capacitate mică, dar ne oferea o linie de comunicaţie, fie ea şi firavă, în eventualitatea că inamicul ne-ar fi atacat prin Spania — ţară cu o atitudine amicală faţă de Axă — şi că artileria şi bombardierele sale ar fi scos din uz strîmtoarea Gibraltar ca arteră de întreţinere a forţelor noastre. Fără calea ferată Casablanca-Oran, aşa proastă cum era ea, trupele trimise în Mediterana ar fi rămas izolate şi chiar o eventuală acţiune pentru salvarea lor ar fi devenit riscantă.

Celălalt factor care făcea din Casablanca un obiectiv important era influenţa pe care o debarcare în forţă acolo urma să o exercite asupra Spaniei şi a triburilor din Maroc. Dacă operaţia dădea greş, nu era exclus ca autorităţile franceze vichyste să asmută aceste triburi războinice împotriva noastră, împrejurare care ar fi oferit aproape sigur Spaniei un motiv în plus pentru a interveni de partea Axei.

Proiectul Casablanca prezenta un risc operativ puţin obişnuit. Spre sfîrşitul toamnei şi iarna, coasta de nord-vest a Africii este greu accesibilă navelor mici de desant. Talazurile lungi ale Atlanticului se revarsă pe plaje, spărgîndu-se cu o furie înspăimîntătoare — fenomen care, în medie, se întîlneşte în patru zile din cinci, chiar şi toamna, cînd vremea e relativ bună. Din punct de vedere naval, riscul unei astfel de operaţii ar fi fost mult mai mare decît în Mediterana, unde prognoza meteorologică era relativ favorabilă.

De la început a fost clar că, indiferent de planul operativ, trebuia să cucerim Oran şi Alger. Ambele erau porturi importante, iar aerodromurile de lîngă Oran urmau să joace un rol esenţial în operaţiile ulterioare, mai ales ca puncte de escală pentru avioane de vînătoare cu rază mică de acţiune în zborul lor de la Gibraltar spre linia frontului, oriunde ar fi ajuns ea. Cît despre Alger, acesta era centrul activităţii politice, economice şi militare din întreaga zonă.

Rămînea acum de stabilit care vor fi planurile asaltului. Aveam de ales între a ataca fie Casablanca, Oran şi Alger, fie Oran, Alger şi Bône.

Ne-am aplecat asupra acestei probleme îndelung şi cu toată seriozitatea. Personal am ajuns să înclin în favoarea

debarcării întregii forțe pe țărmul Mediteranei. După părerea mea, Tunis era un trofeu atît de prețios, încît merita să debarcăm într-un punct situat cît mai departe spre est, așa cum era Bône. Desigur, a trece în Mediterana fără a stabili o bază la Casablanca însemna a înfrunta o primejdie în plus. Dar, gîndeam eu, de vreme ce și așa riscam foarte mult, de ce să nu mizăm totul pe o singură carte ? Izolată de noi dinspre est, Casablanca fie că ar fi căzut de la sine, fie că ar fi fost ocupată de coloanele noastre venite pe calea ferată de la Oran. Opțiunea mea era influențată și de dorința de a ocoli marile primejdii naturale care pîndeau o debarcare la Casablanca.

Transmițînd acest proiect Comitetului Unificat al Șefilor de State-Majore, am constatat că superiorii noștri de la Washington nu erau de acord ca din planul inițial de atac să fie omisă Casablanca. Ei considerau că riscul de a ne bizui exclusiv pe strîmtoarea Gibraltar ca linie de comunicație era prea mare și că, în ciuda capacității sale limitate, calea ferată Casablanca-Oran trebuia să cadă repede în mîinile noastre, devenind o garanție parțială în cazul cînd Axa ar fi atacat îngusta trecere de la Gibraltar. Șefii statelor-majore americane erau, de asemenea, de părere că, în lipsa debarcării imediate a unor puternice forțe în Maroc, guvernul de la Madrid ar înclina cu mult mai mult să intre în război sau să permită germanilor să treacă prin Spania pentru a ataca spatele frontului nostru. O altă obiecție împotriva operației Bône izvora din îndoiala că am fi fost în stare să furnizăm acoperirea aeriană corespunzătoare într-o zonă atît de accesibilă avioanelor Axei staționate în Italia și Sicilia. Trebuie spus că pierderile suferite ulterior la Bône și în alte porturi din vecinătate, ca urmare a raidurilor bombardierelor inamice, au tins să dovedească temeinicia acestor obiecții. Dar hotărîrea Comandamentului Unificat al Șefilor de State-Majore de a nu include o debarcare la Bône în prima fază a operației ne obliga să efectuăm orice înaintare ulterioară de la Alger spre est numai în coloană de marș, simultan cu acțiuni locale de desant maritim împotriva porturilor mai mici de pe coastă, pînă la Tunis.

După cîte îmi amintesc, a fost singura împrejurare din cursul războiului cînd vreunul dintre planurile operative propuse de noi a suferit o schimbare parțială prin intervenția unei autorități superioare. Am acceptat bucuroși hotărîrea, deoarece fusese luată pe considerente mai curînd

politice decît tactice, iar aprecierile politice intră în preocupările guvernelor, nu ale ostaşilor. Aceasta nu ne-a împiedicat, totuşi, să atragem atenţia asupra faptului că perspectiva de a ocupa repede portul Tunis se deplasa astfel de pe tărîmul probabilului pe cel al unui posibil îndepărtat.

Următoarea decizie majoră privea stabilirea datei. Prognozele meteorologice indicau o persistentă înrăutăţire a condiţiilor atmosferice încă de la începutul toamnei. Timpul devenea, aşadar, de o importanţă vitală. Am făcut totul pentru a lansa atacul cît mai curînd cu putinţă, mergînd pînă acolo încît am renunţat să mai asigurăm în măsura dorită capacitatea de luptă a formaţiilor navale, aeriene şi terestre, de vreme ce a le întări dincolo de nivelul care le dădea o şansă de succes ar fi însemnat a întîrzia operaţia.

Unul dintre cei mai de seamă factori în pregătirea expediţiei a fost evaluarea situaţiei politice din Africa de Nord. Era o chestiune extrem de complicată, asupra căreia se aplecaseră de multă vreme atît guvernul Statelor Unite, cît şi cel al Marii Britanii. Ambele guverne erau de acord ca debarcarea să aibă o înfăţişare cît mai americană cu putinţă. Se socotea însă la fel de important ca expediţia să fie atît de puternică numericeşte, încît autorităţile locale franceze, civile şi militare, să poată invoca pe drept cuvînt o „zdrobitoare superioritate" ca justificare faţă de guvernul de la Vichy şi de patronii săi hitlerişti pentru grabnica lor capitulare şi, aşa cum nădăjduiam, pentru ulterioara colaborare cu noi.

Concepţia de bază a expediţiei pornea de la premisa că forţele armate franceze, reprezentanţii autorităţilor şi populaţia Africii de nord-vest ne vor permite să debarcăm fără a opune rezistenţă, alăturîndu-ni-se apoi în lupta comună împotriva Germaniei. Nimic din istoria politică a anilor 1940—1942 însă nu lăsa să se întrevadă că aşa se vor petrece lucrurile ; cele anticipate de noi erau mai mult o speranţă decît o perspectivă. Prin urmare, se impunea să ne pregătim pentru eventualitatea că vom avea de luptat împotriva unor forţe al căror total era estimat la 200 000 de ofiţeri şi soldaţi. Dar instrucţiunile guvernelor noastre indicau foarte clar că era necesar să ne străduim ca Africa de Nord să devină aliatul nostru. Nu trebuia să acţionăm ca şi cum am fi ocupat un teritoriu inamic, afară de cazul cînd am fi fost siliţi să ne comportăm aşa din

cauza unei prelungite rezistenţe a francezilor. Planurile elaborate de noi prevedeau tot ceea ce era de natură să determine forţele franceze din Africa să treacă de partea noastră ; o mare atenţie s-a acordat, de exemplu, formulărilor din apelurile şi proclamaţiile care urmau să fie date publicităţii odată cu începerea debarcării.

La Casablanca şi Oran a fost destul de lesne să dăm expediţiei o faţadă exclusiv americană. Primul dintre aceste porturi urma să fie atacat numai de forţe venite direct din Statele Unite. La asaltul Oranului participau două divizii americane : Divizia 1 infanterie şi părţi din Divizia 1 blindată, ambele staţionate pe atunci în Regatul Unit. Deoarece lipsa de vase nu ne îngăduia să mai aducem şi alte forţe direct din S.U.A., singurele trupe americane implicate în debarcarea la Alger erau o parte din Divizia 34, venită din Irlanda, precum şi un regiment din Divizia 9 şi un batalion de *rangers*. Nu era suficient pentru a duce la capăt misiunea în eventualitatea că am fi întîmpinat o rezistenţă reală, dar unităţile britanice de sprijin erau astfel repartizate printre forţele de desant, încît numai în cîteva cazuri ele intrau efectiv în valurile de asalt.

Fără îndoială, la scurtă vreme după primele debarcări, forţele armate franceze şi populaţia din Africa aveau să-şi dea seama de participarea englezilor ; se considera însă că, din moment ce puneam piciorul acolo şi reuşeam să dovedim, repede şi clar, bunele noastre intenţii, eventualele complicaţii se vor reduce la minimum. Drapelele americane aveau să servească la identificarea trupelor şi vehiculelor noastre.

Tot studiind, revizuind, verificînd şi reverificînd, am elaborat coordonatele esenţiale ale planului nostru de atac, pe care le-am respectat cu stricteţe, în ciuda unor modificări de amănunt. Aşadar, urma să debarcăm la Casablanca, Oran şi Alger *. Forţelor americane le revenea sarcina de a proteja spatele frontului în Maroc, iar forţele

* Operaţia „Torch" (8—11 noiembrie 1942) a fost efectuată de trei grupări operative *(Task Forces)* : Gruparea operativă de vest (35 000 de oameni în 39 de nave de transport, însoţite de o masivă escortă) cu destinaţia Casablanca, a venit direct din S.U.A. ; Gruparea operativă de centru (39 000 de oameni în 47 de transportoare), cu destinaţia Oran, şi Gruparea operativă de vest (33 000 de oameni în 34 de transportoare) cu destinaţia Alger, au venit ambele din Anglia şi au fost de asemenea escortate de puternice escadre navale. — *Nota trad.*

britanice, după o debarcare cît mai rapidă și în măsura în care situația o permitea, trebuiau să se năpustească spre Tunis.

Am adus la cunoștința generalului Marshall dorința de a-l avea pe generalul Patton în fruntea desantului de la Casablanca și peste puțină vreme George s-a prezentat la Londra, unde a căpătat instrucțiuni detaliate cu privire la partea de plan care îi revenea. Dar imediat după înapoierea sa la Washington am primit un mesaj care mă anunța că intrase într-un conflict atît de cumplit cu Departamentul Marinei, încît se discuta în mod serios destituirea lui din funcție. Convins că toată încurcătura, indiferent de natura ei, nu era decît o manifestare a tendințelor histrionice ale lui George, am protestat imediat : dacă ieșirile lui prea personale dădeau naștere la dificultăți în cursul diverselor ședințe cu oficialitățile, propuneam să fie trimis împreună cu trupele, permițîndu-se unuia dintre colaboratorii săi să-l reprezinte la dezbaterile unde se puneau la punct amănuntele planului. Oricum, incidentul nu a avut urmări.

Știam bine că lui Patton îi plăcea să-și uluiască auditoriul cu declarații fantastice ; mulți dintre cei ce-și închipuiau că-l cunosc îndeaproape nu au reușit niciodată să străpungă carapacea de saltimbanc, sub care se ascundea mereu și cu multă grijă. În fond însă era un foarte priceput comandant, care știa totdeauna să cîștige devotamentul subalternilor săi. Încă din fragedă tinerețe, singura lui ambiție era de a dobîndi gloria pe cîmpul de luptă. Din același motiv studia cu nesaț istoria militară, eroii lui fiind marii conducători de oști ai trecutului.

Afectarea și manierismul pe care le afișa Patton erau născocite de el cu premeditare. Una din pozele sale, de exemplu, era aceea a celui mai neîndurător ofițer din armată. În realitate, poate că defectul lui cel mai mare era tocmai îngăduința, mai ales atunci cînd era vorba de un prieten. Într-un rînd, ceva mai tîrziu în cursul războiului, mi-a cerut pe un ton vehement să scot din cadrele armatei optzeci de ofițeri care, după spusele lui, se dovediseră incapabili și timorați pînă la lașitate. Era atît de indignat și de insistent, încît m-am declarat de acord, cu condiția să-mi trimită în prealabil un raport în scris. Uimit, pare-se, de încuviințarea mea, a început să amîne prezentarea listei de la o săptămînă la alta, sub diverse

pretexte. În cele din urmă, mi-a mărturisit, spăsit, că se răzgîndise şi că nu mai voia să pedepsească pe nimeni.

Gruparea operativă de centru, Corpul 2 armată american, care urma să atace Oranul, avea în fruntea sa pe generalul-maior Lloyd R. Fredendall. Îl cunoscusem doar în treacăt înainte de lansarea operaţiei în Africa, dar avea o excelentă reputaţie de organizator şi instructor.

Gruparea operativă de est, căreia îi revenea sarcina de a debarca la Alger, urma să acţioneze într-un mod mai aparte. Pentru a păstra faţada americană, trupele de asalt se aflau sub conducerea generalului-maior Charles W. Ryder, comandantul Diviziei 34. El se comportase admirabil în primul război mondial, în cursul căruia fusese avansat de cîteva ori pe cîmpul de luptă, dobîndind gradul de locotenent-colonel pe cînd era încă foarte tînăr. În anii dintre cele două războaie mondiale i se dusese faima de ostaş valoros, iar acum avea să dovedească o mare tărie de caracter şi o neîntrecută vitejie pe cîmpul de bătălie. Ryder urma să rămînă în vîrful atacului numai pînă la ocuparea Algerului. De îndată ce gruparea operativă de est avea să se consolideze în oraş, conducerea urma să treacă în mîinile generalului-locotenent Sir Kenneth A. N. Anderson, comandantul Armatei 1 britanice. Misiunea lui era de a înainta spre est cît mai repede cu putinţă, încercînd să ocupe Tunisul. Generalul Anderson era un scoţian îndrăzneţ, adevărat om al datoriei, fără urmă de egoism. Cinstit şi deschis, era de o sinceritate vecină uneori cu impoliteţea ; în mod bizar, această însuşire îl făcea să ajungă în conflict mai degrabă cu camarazii lui de arme britanici decît cu americanii. Adevăratul lui punct slab era, probabil, timiditatea. Nu se bucura de popularitate, dar spiritul lui combativ îmi impunea realmente respect. Pînă şi celor mai severi critici ai săi le-ar veni greu să treacă cu vederea strălucita victorie pe care Anderson a repurtat-o, în cele din urmă, în Tunisia.

Încă din faza de elaborare a proiectului de expediţie, guvernele noastre au studiat atent posibilitatea de a prevedea participarea la operaţia „Torch" a generalului de Gaulle, care se afla pe atunci la Londra. Dar unităţi de sub comanda sa luaseră parte la falimentarul asalt împotriva Dakarului, unde atacatorii trebuiseră să se retragă în dezordine în faţa rezistenţei opuse de garnizoana franceză locală. Englezii au rămas încredinţaţi că acest eşec se datora unor indiscreţii ale cartierului general al

lui de Gaulle de la Londra. Influenţate poate de acest nefericit precedent, guvernele american şi britanic ne-au trimis instrucţiuni în sensul că nu aveam voie sub nici un motiv să comunicăm vreo informaţie generalului de Gaulle în legătură cu proiectata expediţie în Africa.

Se confirma presupunerea că prezenţa generalului de Gaulle în rîndul primelor forţe de asalt va suscita o împotrivire îndîrjită din partea garnizoanelor franceze. Căci, în timp ce întocmeam planurile pentru „Torch", ne parvenea la Londra un şuvoi neîntrerupt de informaţii trimise de consuli şi de alţi reprezentanţi oficiali pe care Departamentul de Stat îi avea în Africa. Toate aceste informaţii concordau în a sublinia că, la vremea aceea, corpul de ofiţeri activi din armata franceză îl considera pe de Gaulle un ostaş neleal. Cu totul alta era reputaţia lui în rîndurile Mişcării de rezistenţă a populaţiei civile. Dar pe atunci — şi mai ales în Africa —, acţiunile elementelor din Rezistenţă erau încă slabe şi lipsite de eficienţă, iar primul nostru obiectiv consta în a atrage de partea aliaţilor forţele armate franceze.

Nu e greu de înţeles de ce ofiţerii din armata franceză nu-l agreau pe de Gaulle. Odată cu capitularea Franţei, în 1940, ofiţerii rămaşi în rîndurile armatei acceptaseră poziţia şi ordinele guvernului de la Vichy, renunţînd să mai lupte. Din punctul lor de vedere, dacă atitudinea lui de Gaulle era justă, reieşea că orice ofiţer francez care se supunea ordinelor lui Pétain era un poltron. Dacă de Gaulle era un patriot, ei trebuiau să se socotească nişte laşi. Firește, ofiţerilor nu le convenea să se vadă într-o astfel de postură ; le era mai la îndemînă să considere că ei erau adevăraţii fii credincioşi ai patriei, care executau ordinele autorităţii civile constituite. Iată de ce, în ochii lor, pe plan atît oficial, cît şi personal, de Gaulle era un dezertor.

Totuşi, se ştia că în Africa de Nord exista un puternic curent antigerman şi antivichyst, chiar şi în rîndurile ofiţerilor. Dacă atacul nostru făcea dovada unei forţe suficiente încă de la început, se aprecia că exista posibilitatea ca toţi aceşti ofiţeri să considere că onoarea le era salvată printr-o rezistenţă de formă ; înclinîndu-se în faţa inevitabilului, ei ni se puteau alătura ulterior în lupta împotriva inamicului tradiţional, care îi umilise în 1940. Situaţia era complicată şi confuză, dar politica fermă a celor două guverne aliate a fost de a păstra un secret total asupra expediţiei faţă de francezii de la Londra. Un ar-

gument suplimentar şi foarte important a fost şi acela că operaţia nu putea reuşi decît dacă surpriza era desăvîrşită. Cu cît mai puţini erau cei care ştiau ceva despre „Torch", cu atît era mai bine.

Fiecare zi aducea cu sine noi dificultăţi în munca de elaborare a planurilor. Printre aceste probleme complexe se numărau, de exemplu, transporturile destinate Rusiei. Retragerea vaselor de pe rutele maritime — pentru a li se da răgaz să se reînarmeze, să fie încărcate, să se strîngă laolaltă şi să treacă în Mediterana — afecta în mod serios convoaiele în direcţia Murmansk. Fenomenul a început să se resimtă încă din septembrie 1942. Din aceleaşi considerente aveau de suferit şi alte obligaţii vitale ale Marii Britanii şi Statelor Unite în materie de transporturi navale. Era însă unul dintre inevitabilele preţuri pe care trebuia să le plătim pentru a putea declanşa operaţia.

O altă complicaţie se datora faptului că toată tehnica de luptă, ca şi materialele de aprovizionare livrate Angliei de Statele Unite înainte de proiectul „Torch" erau destinate atacului peste Canalul Mînecii. Graba de a descărca navele pentru a li se permite să se înapoieze cît mai rapid era pe atunci un considerent de prim ordin, aşa că toate materialele şi tehnica de luptă au fost fie azvîrlite în magazii, fie depozitate în aer liber, fără a fi inventariate şi separate pe sortimente. Ni se părea că vom avea destulă vreme pentru asta, pe măsură ce va spori şi personalul nostru. Acum ne trezeam brusc în situaţia de a avea imediat nevoie de lucrurile aduse de peste ocean, dar nu exista nici o evidenţă graţie căreia materialele necesare să fie alese, ambalate şi încărcate în minimum de timp. Ar fi trebuit să dăm mai multă atenţie „birocraţiei" şi hîrţoagelor.

O altă complicaţie privea forţele noastre aeriene. În vara anului 1942 păşisem cu dreptul, organizînd un comandament al aviaţiei de bombardament şi unul al aviaţiei de vînătoare, în scopul de a întreprinde acţiuni aeriene împotriva Germaniei. Acum însă a trebuit să luăm un mare număr de unităţi de aviaţie de la destinaţia lor iniţială, să le supunem unei noi pregătiri de luptă şi să le reorganizăm în vederea participării lor la debarcarea în Africa. Cîteva escadrile americane de vînătoare au fost nevoite să zboare pe aparate britanice „Spitfire". Probleme la fel de dificile au survenit în legătură cu reţeaua de

transporturi din interiorul Angliei, cu folosirea porturilor ei aglomerate şi cu instruirea trupelor de uscat.

Fiecare săptămînă ne aducea liste de noi şi noi nave scufundate sau avariate de submarinele inamice, nave ce figurau în planurile noastre pentru transportul trupelor, al tehnicii de luptă şi al materialelor de aprovizionare. Fiecare scufundare ne obliga să ne revizuim planurile operative şi tactice.

Toate acestea ne determinau să ţinem nenumărate şedinţe, de regulă cu reprezentanţii statelor-majore tactice şi ai serviciilor din Marea Britanie, dar adesea şi cu primul ministru. La cererea sa, în această perioadă am luat deprinderea să mă întîlnesc cu Churchill de două ori pe săptămînă. Marţi prînzeam împreună la locuinţa sa din Downing Street nr. 10, de faţă fiind de obicei şi unul sau mai mulţi membri ai Consiliului Britanic al Şefilor de State-Majore sau ai Cabinetului de Război. În serile de vineri luam cina la Chequers, reşedinţa de ţară a primului ministru, rămînînd uneori şi peste noapte, prilej pentru un şir nesfîrşit de şedinţe cu reprezentanţi ai oficialităţilor, atît militare, cît şi civile. Aproape totdeauna era prezent şi ministrul de externe, Anthony Eden.

După vreo şase săptămîni de muncă intensă la elaborarea planurilor, am fost anunţaţi că Robert E. Murphy, cel mai de seamă reprezentant al Departamentului de Stat în Africa de Nord, ne va face o vizită confidenţială, spre a discuta cu noi implicaţiile politice şi posibilităţile din acea zonă — factori care se numărau printre marile semne de întrebare ale întregii operaţii. Franţa regimului de la Vichy era o ţară neutră, cu care Statele Unite continuau să întreţină relaţii diplomatice. În tot cursul istoriei lor, S.U.A. nu participaseră niciodată la vreun atac neprovocat împotriva unui stat neutru şi, deşi Petain colabora făţiş cu Hitler, nu încăpea îndoială că sub acest raport liderii politici americani priveau cu multă repulsie operaţia „Torch".

Considerînd că opinia publică din Africa de Nord înclina în favoarea aliaţilor, atît guvernul american, cît şi cel britanic voiau să confere debarcării aspectul unei operaţii întreprinse ca răspuns la dorinţa populaţiei locale de a se elibera de jugul vichyist. Nu numai că eram hotărîţi să evităm trecerea Franţei pe lista — şi aşa prea lungă — a inamicilor noştri, dar intenţionam, pe cît cu putinţă, să

dăm impresia că am venit în Africa nu cu forţa, ci mai curînd ca invitaţi.

Ne dădeam seama că oficialităţile vor trebui să opună o oarecare rezistenţă debarcării, deoarece în Europa francezii se aflau în continuare sub călcîiul german. Dacă am fi putut însă demonstra că opinia publică era categoric potrivnică conducătorilor de la Vichy, opoziţia politică pe care o întîmpina proiectul nostru în Marea Britanie sau în Statele Unite s-ar fi atenuat.

Robert Murphy, care se afla de mult la post în Africa, fusese informat din timp şi în mod confidenţial de preşedintele Roosevelt despre posibilitatea unei acţiuni militare în această zonă. Cu ajutorul colaboratorilor săi, el nu numai că a făcut un sondaj continuu al opiniei publice, dar s-a străduit din răsputeri să depisteze pe conducătorii militari şi politici care erau categoric ostili Axei şi care-şi păstrau posturile doar din lealitate faţă de Franţa. Amabil, prietenos, extrem de abil şi vorbind bine limba franceză, Murphy corespundea admirabil acestei misiuni. Activitatea desfăşurată de el între anul 1940 şi ultimele luni ale anului 1942 a adus, fără doar şi poate, o mare contribuţie la succesul final.

Călătoria sa la cartierul meu general de la Londra, în toamna anului 1942, s-a efectuat în cel mai strict secret. La Washington, unde făcuse prima escală, i se dăduse o uniformă şi gradul fictiv de locotenent-colonel. La mine s-a prezentat sub numele de McGowan. M-am întîlnit cu el într-un loc dinainte stabilit, în afara oraşului, şi în mai puţin de douăzeci şi patru de ore era din nou în drum spre Washington.

Am aflat de la Murphy numele ofiţerilor care nutreau simpatii proaliate, precum şi ale celor decişi să ne dea o mînă de ajutor. Tot de la el am aflat în ce stare de spirit se afla armata franceză, precum şi populaţia civilă. A pronosticat cu multă exactitate că cea mai puternică rezistenţă o vom întîmpina în Marocul Francez, unde generalul Auguste Paul Noguès era ministrul de externe al sultanului *. Murphy ne-a furnizat, de asemenea, o serie de amănunte cu privire la prezenţa militară franceză în Africa, inclusiv date despre tehnica de luptă şi gradul de

* Protectorat francez din 1912, Marocul avea un conducător nominal — sultanul — şi unul real — comisarul rezident general, care reprezenta puterea protectoare. Noguès cumula acest post cu cel de „ministru de externe" în guvernul sultanului. — *Nota trad.*

instruire a forţelor de uscat, aeriene şi navale. Din calculele sale reieşea că o rezistenţă înverşunată a francezilor s-ar fi soldat cu bătălii sîngeroase ; în schimb, dacă francezii s-ar fi hotărît imediat să treacă de partea noastră, puteam spera să ne atingem repede obiectivul principal, acela de a ocupa Tunisia şi de a-l ataca din spate pe Rommel. După părerea lui Murphy, trebuia să ne aşteptăm la o situaţie de mijloc între cele două extreme. Evenimentele ulterioare au confirmat aceste prevederi.

Într-o altă privinţă însă, pronosticurile sale au fost cu totul eronate, deşi nu din vina lui. Generalii francezi Charles Emmanuel Mast, şeful de stat-major al Corpului 19 armată din Algeria, Marie Emile Bethouart, comandantul diviziei din Casablanca, şi alţi ofiţeri care îşi puneau viaţa în primejdie pentru a ne veni în ajutor îl convinseseră pe Murphy că aducerea în Africa de Nord a generalului Henry Giraud * cu scopul mărturisit de a contribui la o insurecţie împotriva guvernului de la Vichy ar fi declanşat o reacţie imediată şi entuziastă ; întreaga regiune s-ar fi ridicat atunci la luptă unită sub ordinele unui conducător pe care informatorii diplomatului american îl prezentau ca fiind foarte popular. Cîteva săptămîni mai tîrziu, o critică întorsătură a situaţiei avea să ne arate că această speranţă nu avea nici un temei.

Murphy era convins că legăturile de colaborare cu prietenii noştri din Africa de Nord nu ar fi avut decît de cîştigat dacă un ofiţer superior din cadrul statului meu major ar fi plecat acolo pentru a stabili un contact direct. Firește, întîlnirea trebuia să aibă loc în clandestinitate, căci, dacă ar fi fost descoperiţi, emisarii mei ar fi fost internaţi într-un lagăr, iar toţi ofiţerii francezi amestecaţi într-o treabă ca aceasta ar fi fost judecaţi, probabil, ca trădători de către autorităţile vichyiste. Am luat pe loc hotărîrea de a ne asuma riscurile şi de a trimite o mică solie la generalul Mast şi la prietenii săi. Deoarece, evident, eu însumi nu mă puteam duce, am ales dintr-o grămadă de voluntari pe locţiitorul meu, generalul Clark, care a plecat împreună cu o suită restrînsă.

---

* Comandant al Armatei 7 în 1939 şi apoi al Armatei 9, generalul Henri H. Giraud a fost luat prizonier de germani la 18 mai 1940 şi internat în fortăreaţa Königstein. A evadat în aprilie 1942, stabilindu-se în condiţii de semiclandestinitate în partea de sud a Franţei, aflată sub jurisdicţia guvernului de la Vichy. — *Nota trad.*

Călătoria s-a efectuat cu avionul și submarinul. Totul a mers ca pe roate, numai că, pînă la urmă, autoritățile locale au mirosit ceva suspect : conspiratorii francezi s-au văzut nevoiți să dispară în grabă, iar generalul Clark și însoțitorii săi au trebuit să se ascundă înainte de a se urca din nou la bordul submarinului. Din cauza timpului nefavorabil, îmbarcarea s-a făcut cu dificultate, dar, în afară de o baie forțată și de pierderea unei mici sume de bani, nu s-a întîmplat nimic grav. Expediția a avut meritul de a ne fi adus noi informații de amănunt, care însă nu au determinat nici o modificare substanțială în planurile noastre.

Pentru cei mai mulți dintre noi, și mai ales pentru americani, discuțiile cu Robert Murphy au reprezentat primul contact indirect cu o serie de oficialități franceze. El ne-a expus pe larg trăsăturile caracteristice și tendințele politice ale celor mai de seamă generali și reprezentanți ai autorităților civile cu care urma, probabil, să avem de-a face. Murphy a subliniat cu insistență că, la acea dată, francezii vădeau o profundă stimă pentru guvernul și poporul american, spre deosebire de ostilitatea pe care o manifestau față de englezi.

Churchill a acceptat acest punct de vedere și și-a dat personal toată osteneala ca „Torch" să îmbrace, pe cît era omenește cu putință, aparențele unei operații pur americane. La un moment dat, el a avut chiar intenția de a ordona tuturor unităților britanice care participau la debarcarea inițială să îmbrace uniforma armatei de uscat americane. La discuțiile duse în jurul diverselor aspecte politice asista aproape totdeauna Anthony Eden, ministrul de externe, adesea fiind prezent și John Winant, ambasadorul Statelor Unite în Marea Britanie în anii războiului. Preocupările noastre în acest domeniu ilustrează din plin vechiul truism conform căruia considerentele politice nu pot fi niciodată rupte complet de cele militare, iar războiul nu este decît o continuare a politicii pe tărîmul forței. Debarcarea aliată în Africa a fost o incursiune cu totul aparte a forțelor armate în arena politicii internaționale : invadam un stat neutru pentru a face din el un prieten. Dar, oricît de importante ar fi fost chestiunile de ordin politic, ele nu reprezentau decît o fracțiune din problemele dificile cu care aveam zilnic de furcă.

Ne angajasem într-un joc de noroc cu miză mare, ceea ce este însă o caracteristică a războiului și nu constituie în

sine un motiv deosebit de neliniște. Dar domnea nesiguranța în multe privințe : nesiguranță în legătură cu atitudinea Spaniei și cu ceea ce aflase inamicul despre planurile noastre ; nesiguranță în legătură cu numărul exact de nave disponibile în clipa cînd expediția va primi ordinul de plecare ; nesiguranță în legătură cu capacitatea forțelor aeriene de a asigura o protecție corespunzătoare convoaielor noastre atunci cînd se vor apropia de coasta africană.

Mari riscuri prezenta, de asemenea, proiectul de a trimite din Anglia, la bordul unor avioane de transport, un detașament de parașutiști care să ocupe aeroporturile din vecinătatea Oranului. Aceste avioane trebuiau să parcurgă, cu viteza lor relativ mică, o distanță de peste 1 200 de mile, trecînd prin zone unde puteau fi atacate de aviația dușmană. Aterizarea lor (sau lansarea parașutiștilor) urma să aibă loc pe aerodromuri despre care nu dețineam decît foarte vagi informații. Mulți ofițeri experimentați s-au apucat literalmente cu mîinile de cap în fața unui proiect atît de „smintit". Alte planuri prevedeau asalturi directe, care promiteau să fie foarte sîngeroase, întreprinse de unități speciale împotriva docurilor din Alger și Oran, în scopul de a preveni sabotajele și distrugerile și de a menține intacte instalațiile portuare pentru necesitățile noastre ulterioare.

Sistemul de conducere a operației „Torch", avea o concepție de bază cu desăvîrșire inedită. De nenumărate ori, în vara anului 1942, o serie de vechi camarazi de arme s-au simțit datori să mă avertizeze că ideea de unitate între cei doi aliați pe care o pusesem la temelia schemei de organizare a comandamentului era impracticabilă și imposibilă ; că orice comandant aflat pe postul meu era sortit dinainte eșecului și nu avea decît o singură perspectivă, aceea de a deveni țapul ispășitor care să poarte vina pentru falimentul întregii operații. Mi s-au servit tot soiul de istorisiri despre insuccesele înregistrate de coaliții, începînd cu Grecia antică, cu cinci sute de ani înaintea erei noastre, și, trecînd prin dezbinările din diverse tabere aliate de-a lungul veacurilor, pînă la dureroasele disensiuni franco-britanice din 1940. Dar sumbrele profeții erau mai mult decît compensate de ceea ce se petrecea la cartierul general al operației „Torch", unde simțeam cum se dezvolta zi de zi spiritul de colaborare și de camaraderie, încrederea și optimismul. Fără să-și dea seama,

cufundați în rezolvarea unor probleme comune, englezii și americanii se debarasau treptat de platoșa lor de îndoieli și suspiciuni reciproce.

La începutul toamnei, Consiliul Britanic al Șefilor de State-Majore l-a scos pe amiralul Ramsay de la comanda forțelor navale ale expediției, numind în locul lui pe amiralul Sir Andrew B. Cunningham, pe care l-am văzut atunci pentru prima oară. Era un amiral de genul lui Nelson : în concepția lui, navele militare aveau rolul de a ieși în largul mării pentru a căuta și distruge pe inamic. Nu se gîndea decît la atac, niciodată la defensivă. Viguros, îndrăzneț, inteligent și sincer, avea darul de a inspira o remarcabilă afecțiune, în ciuda severității sale, tuturor gradelor și rangurilor din marina militară britanică și, într-o mare măsură, din celelalte arme, atît britanice, cît și americane. Era un adevărat lup de mare. Nu voi uita niciodată răspunsul pe care mi l-a dat în toamna anului 1943, cînd i-am cerut să trimită flota de luptă britanică, avînd la bord o divizie de infanterie, în rada portului Taranto, despre care știam că era înțesată de mine și de obstacole submarine.

— Domnule general — mi-a spus el —, flota Maiestății-Sale este gata să plece oriunde veți găsi de cuviință s-o trimiteți.

Cei ce nu au trecut prin experiența pregătirii unei mari operații aliate într-un război modern își pot cu greu imagina înspăimîntătoarea tensiune sub care lucram. Și totuși, această tensiune va rămîne veșnic vie în amintirea tuturor celor care au pus umărul la desăvîrșirea pregătirilor pentru „Torch".

La fel de grea ar fi acum o clasificare în ordine ierarhică a problemelor care ne consumau timpul de muncă. În primul rînd, trebuia să stăm de vorbă cu diverse persoane, în majoritatea lor angajate în punerea la punct a amănuntelor operației ; multe altele aveau însă preocupări mergînd de la activități de Cruce Roșie pînă la necesitatea de a expedia arabilor pînza albă pe care o foloseau la confecționarea giulgiurilor mortuare, fiind gata să facă moarte de om pentru a și-o procura. Discuțiile cu acești vizitatori erau aproape obligatorii, deoarece grija de a menține un moral ridicat, atît în Statele Unite, cît și în Anglia, nu ne părăsea nici o clipă.

Trebuia să ne coordonăm planurile cu forțele maritime militare nu numai britanice, ci și americane. Nu era o

treabă deloc lesnicioasă și necesita un mare număr de ședințe. Ca să ne ajute la întocmirea planurilor, amiralul King ne-a trimis doi destoinici ofițeri de marină. De cum i-a văzut, generalul de brigadă Alfred M. Gruenther, șeful echipei americane de planificare, le-a declarat că marina militară ne putea ajuta să găsim răspunsul la o mie de întrebări. „Am venit aici numai pentru a asculta", i-au replicat ei. Știam că, dacă aș fi putut vorbi personal cu amiralul King, nu aș fi întîmpinat nici o dificultate, dar în împrejurările respective aceste frecușuri trebuiau rezolvate cu grijă și răbdare.

La urma-urmei, marina militară a S.U.A. ne putea demonstra că noi îi pretindeam, nici mai mult, nici mai puțin, decît una dintre cele mai uriașe flote de luptă din toate timpurile — aproximativ 110 cargoboturi și nave pentru transportul trupelor și 200 de nave militare. Comandamentul forțelor noastre maritime considera necesar să țină sub observație flota germană, despre care credea pe atunci că dispune de cel puțin un portavion, poate chiar de două. Anumiți ofițeri din marina militară priveau uneori cu ochi răi operația „Torch", punînd-o, pare-se, pe seama unei inițiative britanice, la care noi fusesem înhămați cu de-a sila. La ședințele ținute în această fază a pregătirilor am arătat și răsărătat că „Torch" era rezultatul unui ordin al comandantului suprem, președintele Statelor Unite, și al primului ministru al Marii Britanii ; am propus, de asemenea, să debarcăm în Africa de nord-vest, așa cum cerea ordinul, indiferent dacă vom avea sau nu nave militare de protecție.

Atacurile Axei împotriva convoaielor britanice în Mediterana continuau să ne furnizeze vești proaste. Un convoi de 14 cargoboturi, însoțit de o puternică escortă, care încerca să aducă materiale de aprovizionare în Malta, a sosit acolo numai cu trei vase comerciale neatinse încă. Dintre ele, unul a fost scufundat în docuri. Portavionul „Eagle", care urma să participe la operația „Torch", a fost torpilat și scufundat. Din timp în timp, ofițerii de marină ne aduceau astfel de știri și de fiecare dată trebuia să ne revizuim planurile.

Pe la mijlocul lui septembrie am trimis generalului Marshall o informare asupra perspectivelor pe care le avea debarcarea, așa cum vedeam noi situația cu șapte săptămîni înainte de declanșarea operației :

„Datele aproximative și neoficiale despre sprijinul aerian pe care ni l-ar putea da portavioanele britanice sînt următoarele : în forța de acoperire de la est de Gibraltar, un portavion cu 20 de avioane de vînătoare și 20 de avioane-torpiloare ; la Alger, în sprijin direct, 66 de avioane de vînătoare și 18 avioane-torpiloare. În plus față de cele de mai sus ar mai fi eventual disponibil un portavion vechi, cu 13 avioane.

Factorii speciali care influențează direct gradul de risc inerent al acestei operații sînt următorii :

a) *Acoperirea aeriană furnizată de portavioane în fazele inițiale.*

Potențialul operativ al aviației militare franceze în Africa constă în aproximativ 500 de avioane. Nici bombardierele, nici avioanele de vînătoare nu sînt de tipul cel mai modern, dar cele de vînătoare au performanțe superioare tipurilor corespunzătoare de pe portavioane. Prin urmare, dacă francezii opun debarcării inițiale o rezistență hotărîtă și unificată, mai ales concentrînd grosul forțelor lor aeriene împotriva vreunuia dintre marile porturi, ei pot stînjeni în mod serios, dacă nu chiar împiedica, o debarcare în acel punct. Totalul avioanelor noastre de vînătoare de pe portavioane (inclusiv cele 100 de avioane americane de pe «Ranger» și navele auxiliare) se va ridica, după cît se pare, la 166 de avioane, care vor sprijini efectiv debarcările. Numai 20 sau 30 vor însoți spre est forțele navale de sprijin cu foc. Aceste avioane de vînătoare se vor lovi de obișnuitele dificultăți pe care le întîmpină aviația de pe portavioane atunci cînd operează împotriva unor forțe aeriene bazate la sol.

b) *Posibilități de a folosi Gibraltarul ca punct de concentrare a avioanelor de vînătoare după ocuparea unor aerodromuri.*

Deoarece Gibraltarul este singurul port la dispoziția aliaților în această regiune, transferarea rapidă a avioanelor de vînătoare pe aerodromurile cucerite în Africa va depinde în mare măsură de capacitatea noastră de a concentra la Gibraltar un număr suficient pentru primele operații și de a asigura ulterior un flux de cel puțin 30 de avioane pe zi. Vulnerabilitatea Gibraltarului este evidentă, mai ales în cazul unei intervenții a forțelor spaniole. Dacă spaniolii întreprind acțiuni împotriva noastră imediat după începerea operațiilor de debarcare, ne va fi practic impo-

sibil să folosim în Africa de Nord aviație de vînătoare bazată la sol pe o perioadă de cîteva zile.

c) *Un alt factor critic care influențează forțele aeriene va fi starea vremii.*

Se prevede că unitățile de aviație americane staționate actualmente în Marea Britanie vor fi transferate pe calea aerului pe aerodromurile cucerite în Africa de Nord, cu excepția grupelor care utilizează tipul «Spitfire». Acestea din urmă vor trebui să fie transportate la bordul vaselor și reasamblate la Gibraltar sau pe aerodromurile cucerite. O perioadă de vreme proastă ar slăbi considerabil acoperirea aeriană prevăzută pentru stadiile inițiale ale operației, reprezentînd o altă piedică serioasă în calea succesului.

d) *Caracterul rezistenței opuse de armata de uscat franceză.*

În regiune se află actualmente aproximativ 14 divizii franceze, dotate destul de slab, dar beneficiind, probabil, de un grad înalt de instruire și de o conducere competentă. Dacă această armată va opune rezistență debarcării, acționînd unitar, ea ar putea — dat fiind ritmul lent de adunare a forțelor aliate în cele două porturi principale — să întîrzie și să stînjenească în așa măsură operațiile, încît să nu ne atingem principalul obiectiv, acela de a lua sub controlul nostru litoralul de nord al Africii înainte ca Axa să trimită acolo întăriri substanțiale.

e) *Atitudinea armatei de uscat spaniole.*

Deși pînă acum nu există nici o indicație că spaniolii vor interveni în război ca urmare a operației «Torch», faptul trebuie considerat ca posibil, mai ales dacă germanii își vor manifesta hotărîrea de a intra în Spania. În orice caz, intervenția Spaniei va avea drept urmare imediată pierderea Gibraltarului ca bază aeriană și ne va împiedica să mai folosim strîmtoarea Gibraltar pînă în clipa cînd aliații vor putea să treacă la acțiuni eficiente. Date fiind însă resursele disponibile, e îndoielnic că asemenea acțiuni eficiente intră în cadrul posibilităților noastre.

f) *Eventualitatea ca forțele aeriene germane staționate actualmente în Europa occidentală să intre repede în Spania și să opereze împotriva liniilor noastre de comunicații.*

O astfel de operație nu va fi ușoară pentru germani, în afară de cazul unui deplin acord și sprijin din partea Spaniei. Pe aerodromurile spaniole nu se află benzina, bombele și lubrifianții necesari, iar transferarea în această

țară a serviciilor de întreținere la sol va cere un interval de timp considerabil. Cîteva argumente pledează împotriva probabilității ca inamicul să întreprindă o asemenea operație : mai întîi, Germania dispune de excelente aerodromuri în Sicilia, de unde poate arunca în luptă avioanele sale cu rază mare de acțiune fără a-și mai da osteneala de a înființa noi baze. În al doilea rînd, ocuparea cu forța a peninsulei Iberice a prezentat dintotdeauna avantaje pentru germani ; faptul că ei nu au luat vreo inițiativă demnă de semnalat în această direcție, nici măcar în vremea din urmă, cînd un număr important de nave britanice se află în Mediterana, constituie cel puțin o dovadă că inamicul *nu* consideră ocuparea Spaniei ca fiind o operație ușoară.

g) *Alți factori* de care am ținut seama ca să ajungem la concluziile de mai jos sînt : experiența recentului convoi spre Malta și presupunerea că pierderile navale ale aliaților în ultimele zece zile sînt considerabile. Convoiul spre Malta nu a fost atacat din aer decît atunci cînd se afla practic la sud de Sardinia, iar dificultățile întîlnite la vest de acest punct s-au datorat acțiunii submarinelor.

Pe baza celor de mai sus, considerăm că operația «Torch» are perspective mai mult decît favorabile de succes, cu condiția ca Spania să rămînă neutră, iar forțele franceze fie să opună doar o rezistență simbolică, fie să sufere atît de mult de pe urma disensiunilor interne și a manevrelor politice ale aliaților, încît împotrivirea lor să devină neglijabilă. După părerea noastră, Spania va rămîne neutră, cel puțin în cursul primelor faze ale operației, cu condiția să reușim a păstra cel mai deplin secret asupra intențiilor noastre. Aceeași atitudine a avut-o guvernul spaniol și înainte, cînd convoaie la fel de mari au trecut prin strîmtoarea Gibraltar. Pe de altă parte, credem că vom întîmpina o rezistență foarte dîrză din partea anumitor unități ale armatei franceze. Considerăm că regiunea în care francezii vor avea cea mai favorabilă atitudine față de noi se situează în jurul Algerului, iar regiunile în care vom întîlni, probabil, împotrivire sînt cele dintre Oran și Casablanca și în apropierea Tunisului.

Apreciem că șansele de a efectua debarcările inițiale sînt mai mari de 50%, dar șansele de succes global al operației, inclusiv ocuparea Tunisului înainte ca Axa să trimită acolo întăriri, sînt simțitor mai mici de 50%. Această estimare ține seama de enormele dificultăți care se ridică în calea concentrării unei forțe aeriene bazate la

sol, de redusa capacitate a porturilor şi deci de încetineala în concentrarea forţelor de uscat, de foarte slaba calitate a lungii linii de comunicaţie dintre Casablanca şi Oran şi, în sfîrşit, de incertitudinea care domneşte în privinţa atitudinii francezilor.

Ne este greu să anticipăm eventualităţi ulterioare, ca, de exemplu, modificarea atitudinii spaniole sau creşterea dificultăţilor în materie de nave militare şi de transport, ceea ce ar avea drept urmare încetinirea ritmului de aducere a întăririlor. Orice simptom de eşec în această fază, ca şi orice întîrziere în sosirea întăririlor ar putea fi folosite de Axă ca motive pentru a intra în Spania. Iar dacă Spania ar intra în război, consecinţele ar fi dintre cele mai serioase".

Săptămînă după săptămînă, aşa au mers lucrurile. Deşi planul nostru operativ se cristalizase de mult în liniile lui esenţiale, fiecare zi aducea cîte o mică modificare de amănunt, şi aceasta pînă aproape în ajunul plecării la drum.

În afară de elaborarea planurilor, ne mai ocupam şi cu supravegherea modului cum se făcea instruirea trupelor şi pregătirea lor fizică. Ultima şi cea mai dificilă aplicaţie de desant maritim a avut loc în vestul Scoţiei, pe o vreme mizerabilă. Cei cîţiva colaboratori ai mei de la statul-major care mă însoţiseră pentru a urmări desfăşurarea operaţiei nu au avut nici un motiv de satisfacţie constatînd cît de greu se descurcau oamenii, mai ales echipajele navelor şi vedetelor de desant. Cum însă aceste echipaje fuseseră alcătuite în ultimul moment, pentru a perturba cît mai puţin programul de transporturi maritime ale aliaţilor, credeam şi speram că greşelile principale comise în cursul aplicaţiei nu se vor repeta cu prilejul debarcării efective. Aşa s-a şi întîmplat.

Pe cînd mă aflam în Scoţia mi s-a adus la cunoştinţă un fapt care mi-a evocat din nou tradiţionala indiferenţă manifestată de americani în timp de pace faţă de pregătirea de luptă. Un comandant de unitate m-a anunţat că tocmai primise ultimul lot de bazuca*, cea mai bună armă de apărare a infanteristului împotriva tancurilor. Deoarece însă îmbarcarea trupei urma să înceapă a doua zi, comandantul era complet derutat, nevăzînd cum ar putea să-i în-

* Aruncător cu reacţie antitanc. — *Nota trad.*

veţe pe oamenii săi să mînuiască aceste arme de o importanţă vitală.

— Eu însumi nu ştiu despre bazuca decît din auzite, mi-a mărturisit el.

La Londra nu mai era acum nimic de făcut. Mi-am închis sertarele, răsuflînd uşurat. Pentru ca absenţa mea din capitala Marii Britanii să nu pară suspectă, a fost dată publicităţii o ştire, redactată cu grijă, potrivit căreia plecasem în vizită la Washington. Pînă şi preşedintele Roosevelt a colaborat la acest subterfugiu. De fapt, la 5 noiembrie 1942, noi am decolat cu direcţia Gibraltar la bordul a cinci avioane de tip „Fortress". Ajunşi la destinaţie, am fost întîmpinaţi de guvernator, generalul-locotenent Sir F. N. Mason MacFarlane, care ne-a găzduit cu multă ospitalitate la reşedinţa sa. Datorită unor ghinioane în serie, Londra nu a primit nici o veste despre avionul în care zburasem eu, deşi sosirea normală a celorlalte patru fusese anunţată cu cîteva ore mai înainte. Aceasta a provocat o oarecare consternare printre membrii statului-major, dintre care cei mai mulţi se găseau încă în Regatul Unit. Noi nu am aflat însă decît mai tîrziu despre toată încurcătura. Un avion care nu reuşise să decoleze odată cu noi a plecat a doua zi, fiind atacat pe drum de două avioane de vînătoare germane JU-88. Un membru al echipajului a fost rănit, dar mitraliorii noştri au reuşit, în cele din urmă, să-i alunge pe atacatori.

Am coborît în subteranele fortăreţei Gibraltar, unde erau instalate birourile noastre. Acolo l-am întîlnit pe amiralul Cunningham, care venise din Anglia la bordul unui crucişător rapid. Împreună cu el, am studiat buletinele meteorologice şi informările operative, am verificat şi reverificat fiecare măsură pe care o luasem şi am discutat pe larg despre toate problemele pe care am avut prilejul să le menţionez în paginile precedente.

Capitolul al VI-lea

Debarcarea în Africa

La Gibraltar, cartierul nostru general a avut parte de cel mai dezolant decor pe care l-am cunoscut în timpul războiului. Pasajele subterane, săpate în stîncă, ofereau singurul spaţiu disponibil pentru birourile noastre. Tot acolo era instalat echipamentul de transmisiuni, cu ajutorul căruia urma să păstrăm contactul cu comandanţii celor trei forţe de asalt. Veşnica beznă a tunelurilor era ici-colo străpunsă de luminile unor becuri anemice. Aerul umed şi rece de pe culoarele lungi era stătut şi apăsător, refuzînd să se lase primenit, în pofida eforturilor zdrăngănitoare ale unor ventilatoare electrice. Din tavanul boltit picurau necontenit stropi de apă, marcînd fidel, dar monoton scurgerea secundelor de nesfîrşită, aproape insuportabilă aşteptare, caracteristică pentru intervalul dintre elaborarea unui plan militar şi momentul cînd începe operaţia.

Nu exista nici un alt loc pe care să-l putem folosi. Cu excepţia fortăreţei Gibraltar, aliaţii nu dispuneau în noiembrie 1942 de nici un petic de teren în toată Europa occidentală, de nici un punct de sprijin în bazinul mediteranean la vest de Malta. Gibraltarul, aflat în posesiune britanică, făcea cu putinţă debarcarea în Africa. Fără el nu am fi izbutit să dobîndim vitala acoperire aeriană pe teatrul de război nord-african. În fazele de debut ale debarcării, micul aerodrom al fortăreţei a trebuit să servească atît ca bază aeriană operativă, cît şi ca punct de escală pentru avioanele care zburau din Anglia pînă pe continentul african. Încă cu cîteva săptămîni înainte de ziua Z, aerodromul era înţesat de avioane de vînătoare. Fiecare centimetru pătrat era ocupat fie de un „Spitfire",

fie de un bidon cu benzină. Totul era expus la vederea avioanelor de cercetare inamice, căci nu se putea schița nici măcar o tentativă de camuflare. Mai grav, aerodromul însuși se afla la frontiera cu Spania, de al cărei teritoriu era despărțit doar printr-o rețea de sîrmă ghimpată. Din punct de vedere politic, Spania înclina spre Axă și nenumărați agenți ai acesteia mișunau în spatele gardului de sîrmă ghimpată. În fiecare zi ne așteptam la un raid masiv al bombardierelor inamice ; cu fiecare zi ce trecea fără ca un asemenea atac să aibă loc, ne duceam la culcare nedumeriți, ba chiar uimiți.

Singura explicație era că stratagemele noastre dădeau roade. Știam că, încă cu mult înainte ca debarcarea să înceapă, inamicul va fi la curent cu intensa activitate de la Gibraltar. Speram că el va vedea în aceasta o nouă tentativă a noastră, deosebit de ambițioasă, de a veni în ajutor Maltei, care de luni de zile trecea prin încercări foarte grele.

Și totuși, în ciuda inevitabilelor consecințe ale unui eventual raid aerian inamic, în ciuda peisajului dezolant, în ciuda celor o mie și unu de lucruri care puteau ieși prost în marea operație pe cale de a fi declanșată, la statul-major domnea o atmosferă de incontestabilă însuflețire. Soldații, marinarii și aviatorii adunați acolo se simțeau stimulați de acea euforie care te cuprinde ori de cîte ori lași în urma ta luni de istovitoare pregătiri și de plictisitoare inactivitate și îți întorci privirile pline de speranță spre deznodămîntul unei îndrăznețe aventuri.

Nici vorbă, trăiam sub tensiune, o tensiune pe care o simțeai în fiecare cotlon de peșteră, transformat în birou. Era și firesc. În cele cîteva ore ale zilei Z, aliații aveau să afle ce soartă era rezervată primei lor încercări comune de ofensivă din timpul războiului. În afară de zigzagul campaniilor de înaintare și retragere din deșertul nord-american și de bătălia de pe insula Guadalcanal *, nicăieri pe glob forțele de uscat ale aliaților nu se dovediseră în stare să facă altceva decît să se apere. Pînă și palmaresul nostru defensiv era îndoliat de tragice înfrîn-

* La 7 august 1942, trupe din infanteria maritimă a Statelor Unite au debarcat în insula Guadalcanal (arhipelagul Solomon), ocupată cu mai bine de un an înainte de japonezi. După lupte grele și sîngeroase, insula a fost evacuată de forțele nipone la începutul lunii februarie 1943. — *Nota trad.*

geri, purtînd nume de tristă amintire, ca Dunkerque, Bataan, Hong Kong, Singapore, Surabaya și Tobruk.

În timp se număram orele, parcurgînd încoace și încolo cavernele Gibraltarului, sute de nave aliate, în convoaie de mare și mică viteză, străbăteau Atlanticul de nord, îndreptîndu-se spre un obiectiv comun de pe coasta de nord-vest a Africii. Pentru a ataca Algerul și Oranul, majoritatea acestor vase trebuiau să treacă prin îngusta strîmtoare a Gibraltarului, străjuită de tunuri care puteau în orice clipă să-și spună cuvîntul în favoarea naziștilor. Alte nave venind din Statele Unite urmau să asalteze direct Casablanca și orașele portuare de la nord și sud de ea.

Cele trei expediții principale navigau pe ape infestate de submarine dușmane. La Gibraltar, cele mai multe dintre convoaiele care veneau separat aveau să pătrundă într-o zonă aflată sub amenințarea bombardierelor inamice. Trupele aliate nu beneficiau decît de o sumară pregătire pentru complexa operație de desant maritim și, în majoritatea lor, nu participaseră pînă acum la nici o bătălie. Lipsa de nave nu ne îngăduise să aducem toate efectivele și toată tehnica de luptă de care am fi avut nevoie pentru a fi siguri de succes. Firește că trăiam sub tensiune.

Însăși călătoria noastră pînă la Gibraltar fusese plină de peripeții. Ea a avut loc după ce două tentative anterioare, pe aceeași rută, eșuaseră din cauza vremii proaste. Înainte de a decola pentru a treia oară din Anglia, s-a prezentat la mine comandantul celor șase avioane „Fortress" care trebuiau să ne ducă la Gibraltar. Cu aerul unui om care știe ce face, el mi-a înmînat odată cu avizul său tehnic, prin care recomanda anularea zborului, și decizia de decolare, pentru a-mi pune pe ea semnătura. A fost singura dată în viață cînd m-am trezit într-o asemenea situație, deoarece, în mod normal, decizia finală de zbor aparține comandantului formației respective. Nu prea era de bun augur pentru marea aventură, dar nu aveam încotro. Am zburat la o altitudine medie de o sută de picioare *. Cînd marea stîncă a Gibraltarului s-a ivit, în sfîrșit, la orizont din negurile care o învăluiau, pilotul avionului nostru a remarcat :

— E prima oară cînd, la capătul unui zbor lung, trebuie să iau mai întîi înălțime ca să pot ateriza.

* 1 picior = 0,304 m. — *Nota trad.*

În ciuda inactivității silite de la Gibraltar, nu duceam lipsă de treabă. Începusem deja să ne ocupăm de cele ce aveam de făcut după ce ne reușea debarcarea, ca, de exemplu, mutarea cît mai grabnică a cartierului general la Alger. Probleme de viitor care să ne stîrnească interesul existau din belșug, dar nici una din ele nu putea fi rezolvată, nu putea fi nici măcar abordată decît dacă atacul inițial izbutea. În mod inevitabil, gîndurile și discuțiile noastre se întorceau, iar și iar, la acest subiect.

Așteptarea a durat trei zile. În cele din urmă, într-o noapte, primele nave și-au făcut apariția în îngusta strîmtoare. Le-am petrecut cu privirea de pe promontoriile cufundate în întuneric. Nici o veste încă despre vreun atac aerian sau submarin ! Simțeam cum ne cresc speranțele : poate că inamicul, folosind tactica din trecut împotriva convoaielor spre Malta, își va concentra și acum forțele aeriene, submarinele și navele de suprafață mai spre est, în jurul Siciliei, în vederea declanșării unui atac nimicitor pe măsură ce convoaiele vor intra în îngusta strîmtoare dintre această insulă și continentul african.

Elaborînd versiunea inițială a planului, probabilitatea de a întîmpina dificultăți insurmontabile la Casablanca a fost unul din factorii care m-au determinat să nu încredințez această operație celui mai puternic contingent al nostru. La Casablanca ne pîndea din plin pericolul unei amînări de ultim moment, în care caz nu ne rămîneau decît două căi de urmat.

Prima era de a ordona marelui convoi să amîne acțiunea de desant și să navigheze în cerc prin zonele maritime învecinate, așteptînd un moment prielnic. Soluția avea multiple dezavantaje. Mai întîi, atacul în această regiune pierdea orice element de surpriză. În al doilea rînd, navele rămîneau expuse la atacul submarinelor care forfoteau în Golful Biscayei și la sud de el. În al treilea rînd, pălea considerabil imaginea de forță copleșitoare pe care trebuia să o creeze asaltul simultan al celor trei porturi. În sfîrșit, capacitatea rezervoarelor de combustibil ale navelor era limitată.

Cealaltă cale era aducerea întregului convoi în Mediterana și masarea lui în apropierea portului Gibraltar, care și așa era aglomerat. Astfel, navele economiseau combustibilul, fiind gata să se reîntoarcă oricînd la Casablanca pentru a realiza desantul conform planului ; mai exista și posibilitatea ca trupele să debarce la Oran după

luarea lui cu asalt și să-și croiască drum de-a lungul căii ferate, spre coasta de nord-vest. Nici una dintre cele două căi nu mă atrăgea, deoarece fiecare impunea revizuirea și rectificarea unor planuri în curs de executare. Legea probabilităților ne arăta, totuși, că va trebui să recurgem la una din ele.

Pînă în după-amiaza din ajunul atacului, buletinele meteorologice, transmise de la bordul unuia dintre submarinele noastre aflate în regiunea Casablanca, erau sumbre. Am luat atunci hotărîrea provizorie de a îndrepta expediția spre Gibraltar dacă condițiile atmosferice nu se vor ameliora. Evident, toate planurile noastre erau date peste cap, dar soluția mi se părea mai nimerită decît aceea de a pune vasele să se învîrtească fără rost pe ocean, ferindu-se mereu de submarine.

Niciodată în tot cursul războiului nu am încercat un sentiment mai profund de ușurare decît în dimineața următoare, cînd am primit un raport laconic, anunțîndu-mă că condițiile de pe plajă erau acceptabile și că debarcarea la Casablanca se desfășura conform planului. Am înălțat o rugăciune de mulțumire : temerile mele cele mai negre se spulberaseră.

O dificultate neprevăzută s-a ivit în comunicațiile radio. În fazele de început ale campaniei, cartierul general aliat nu avea nici un alt mijloc de contact cu diversele expediții în afară de radio. Cînd am constatat că în permanență aparatele noastre funcționau prost sau nu funcționau deloc, mai că ne-a cuprins spaima. Defecțiunile se datorau, pare-se, suprasolicitării canalelor ce legau centrul de transmisiuni din Gibraltar de navele pe care se aflau comandamentele celor trei expediții. Dar, indiferent de cauză, urmarea a fost că am hotărît să mut cît mai repede statele-majore pe teritoriul Africii.

Prima informare venită de pe cîmpul de luptă ne-a dezamăgit. Cargobotul american „Thomas Stone", navigînd în convoi spre Alger și ducînd la bord un batalion întărit de trupe S.U.A., fusese torpilat în ziua de 7 noiembrie, la numai 150 de mile de destinație. Amănuntele lipsind, ne temeam că pierderile în vieți omenești fuseseră foarte ridicate și, deși pînă atunci ne bucuraserăm de o șansă surprinzătoare, nu eram mai puțin îngrijorați de soarta celor de pe vas. În seara aceea nu am mai putut căpăta nici o informație suplimentară. Mai tîrziu însă am aflat că incidentul se încheiase cu bine și onoarea armatei

americane era intactă. Se înregistraseră puține victime și nava nu suferise avarii grave, așa că nu era în primejdie de a se scufunda. Totuși, refuzînd să aștepte cu brațele încrucișate pînă ce cargobotul va fi remorcat spre un port corespunzător, ofițerii și soldații au primit cu aclamații decizia comandantului de a se îmbarca în șalupele de salvare pentru a încerca să ajungă la timp pe plaja pe care trebuiau s-o ia cu asalt. Vremea proastă care a survenit după-amiază a zădărnicit temerarele lor intenții, obligîndu-i să urce la bordul unor distrugătoare și al altor nave de escortă. În cele din urmă au ajuns la țărm, dar cu douăzeci de ore întîrziere. Din fericire, absența lor nu a avut consecințe serioase în realizarea planurilor noastre.

După-amiaza aceleiași zile de 7 noiembrie mi-a prilejuit una dintre cele mai deprimante întrevederi din cursul războiului.

Deoarece atît la Londra, cît și la Washington domnea ferma convingere că generalul Giraud va putea aduce forțele armate franceze din Africa de Nord în tabăra aliaților, începusem negocieri încă din octombrie — prin intermediul lui Murphy — pentru a-l scoate pe general din sudul Franței, unde trăia practic ca un întemnițat. Împreună cu Murphy, care se întorsese în Africa după vizita sa la Londra, cîțiva dintre prietenii noștri francezi au pus la cale un plan foarte amănunțit. Ținut la curent prin intermediari de încredere cu cele ce se pregăteau, generalul Giraud a ajuns la momentul stabilit pe litoralul francez al Mediteranei, în ciuda vigilenței germanilor și a autorităților vichyiste. În toiul nopții s-a urcat într-o bărcuță, urmînd să fie culeș de unul din submarinele noastre, care îl aștepta nu departe de țărm. Submarinul aparținea Angliei, dar în această unică expediție la comanda lui se afla căpitanul Jerauld Wright din marina militară a S.U.A. După ce cu mare dificultate l-a culeș la bord pe general, submarinul a ieșit în larg și, într-un alt punct dinainte stabilit, s-a întîlnit cu unul din hidroavioanele noastre. Și iată-l pe Giraud, însoțit doar de trei adjutanți personali și ofițeri de stat-major, sosind la cartierul meu general în după-amiaza de 7 noiembrie. Episodul pe care l-am relatat atît de succint a fost în realitate o acțiune de o excepțională dîrzenie și îndrăzneală.

Deși purta haine civile, generalul Giraud avea o ținută foarte ostășească. Înalt de peste 1,80 m, drept, cu un mers aproape țeapăn, vorbind pe un ton tăios și comportîndu-se

luarea lui cu asalt şi să-şi croiască drum de-a lungul căii ferate, spre coasta de nord-vest. Nici una dintre cele două căi nu mă atrăgea, deoarece fiecare impunea revizuirea şi rectificarea unor planuri în curs de executare. Legea probabilităţilor ne arăta, totuşi, că va trebui să recurgem la una din ele.

Pînă în după-amiaza din ajunul atacului, buletinele meteorologice, transmise de la bordul unuia dintre submarinele noastre aflate în regiunea Casablanca, erau sumbre. Am luat atunci hotărîrea provizorie de a îndrepta expediţia spre Gibraltar dacă condiţiile atmosferice nu se vor ameliora. Evident, toate planurile noastre erau date peste cap, dar soluţia mi se părea mai nimerită decît aceea de a pune vasele să se învîrtească fără rost pe ocean, ferindu-se mereu de submarine.

Niciodată în tot cursul războiului nu am încercat un sentiment mai profund de uşurare decît în dimineaţa următoare, cînd am primit un raport laconic, anunţîndu-mă că condiţiile de pe plajă erau acceptabile şi că debarcarea la Casablanca se desfăşura conform planului. Am înălţat o rugăciune de mulţumire : temerile mele cele mai negre se spulberaseră.

O dificultate neprevăzută s-a ivit în comunicaţiile radio. În fazele de început ale campaniei, cartierul general aliat nu avea nici un alt mijloc de contact cu diversele expediţii în afară de radio. Cînd am constatat că în permanenţă aparatele noastre funcţionau prost sau nu funcţionau deloc, mai că ne-a cuprins spaima. Defecţiunile se datorau, pare-se, suprasolicitării canalelor ce legau centrul de transmisiuni din Gibraltar de navele pe care se aflau comandamentele celor trei expediţii. Dar, indiferent de cauză, urmarea a fost că am hotărît să mut cît mai repede statele-majore pe teritoriul Africii.

Prima informare venită de pe cîmpul de luptă ne-a dezamăgit. Cargobotul american „Thomas Stone", navigînd în convoi spre Alger şi ducînd la bord un batalion întărit de trupe S.U.A., fusese torpilat în ziua de 7 noiembrie, la numai 150 de mile de destinaţie. Amănuntele lipsind, ne temeam că pierderile în vieţi omeneşti fuseseră foarte ridicate şi, deşi pînă atunci ne bucuraserăm de o şansă surprinzătoare, nu eram mai puţin îngrijoraţi de soarta celor de pe vas. În seara aceea nu am mai putut căpăta nici o informaţie suplimentară. Mai tîrziu însă am aflat că incidentul se încheiase cu bine şi onoarea armatei

americane era intactă. Se înregistraseră puține victime și nava nu suferise avarii grave, așa că nu era în primejdie de a se scufunda. Totuși, refuzînd să aștepte cu brațele încrucișate pînă ce cargobotul va fi remorcat spre un port corespunzător, ofițerii și soldații au primit cu aclamații decizia comandantului de a se îmbarca în șalupele de salvare pentru a încerca să ajungă la timp pe plaja pe care trebuiau s-o ia cu asalt. Vremea proastă care a survenit după-amiază a zădărnicit temerarele lor intenții, obligîndu-i să urce la bordul unor distrugătoare și al altor nave de escortă. În cele din urmă au ajuns la țărm, dar cu douăzeci de ore întîrziere. Din fericire, absența lor nu a avut consecințe serioase în realizarea planurilor noastre.

După-amiaza aceleiași zile de 7 noiembrie mi-a prilejuit una dintre cele mai deprimante întrevederi din cursul războiului.

Deoarece atît la Londra, cît și la Washington domnea ferma convingere că generalul Giraud va putea aduce forțele armate franceze din Africa de Nord în tabăra aliaților, începusem negocieri încă din octombrie — prin intermediul lui Murphy — pentru a-l scoate pe general din sudul Franței, unde trăia practic ca un întemnițat. Împreună cu Murphy, care se întorsese în Africa după vizita sa la Londra, cîțiva dintre prietenii noștri francezi au pus la cale un plan foarte amănunțit. Ținut la curent prin intermediari de încredere cu cele ce se pregăteau, generalul Giraud a ajuns la momentul stabilit pe litoralul francez al Mediteranei, în ciuda vigilenței germanilor și a autorităților vichyiste. În toiul nopții s-a urcat într-o bărcuță, urmînd să fie culeș de unul din submarinele noastre, care îl aștepta nu departe de țărm. Submarinul aparținea Angliei, dar în această unică expediție la comanda lui se afla căpitanul Jerauld Wright din marina militară a S.U.A. După ce cu mare dificultate l-a culeș la bord pe general, submarinul a ieșit în larg și, într-un alt punct dinainte stabilit, s-a întîlnit cu unul din hidroavioanele noastre. Și iată-l pe Giraud, însoțit doar de trei adjutanți personali și ofițeri de stat-major, sosind la cartierul meu general în după-amiaza de 7 noiembrie. Episodul pe care l-am relatat atît de succint a fost în realitate o acțiune de o excepțională dîrzenie și îndrăzneală.

Deși purta haine civile, generalul Giraud avea o ținută foarte ostășească. Înalt de peste 1,80 m, drept, cu un mers aproape țeapăn, vorbind pe un ton tăios și comportîndu-se

aşişderea, avea o înfăţişare impunătoare, în ciuda costumului cam ponosit. Încercările prin care trecuse în timpul războiului, inclusiv o lungă perioadă de prizonierat şi o dramatică evadare, nu-i tociseră cu nimic spiritul combativ.

Curînd mi-am dat seama că acceptase să plece din Franţa legănîndu-se în periculoasa iluzie că va prelua imediat conducerea întregii expediţii aliate. De cum a intrat în chilia mea subterană, şi-a oferit serviciile în această calitate, lucru pe care eu nu puteam să-l accept. Rolul lui era să plece în Africa de îndată ce am fi fost în stare să-i garantăm securitatea şi acolo să preia comanda acelor trupe franceze care aveau să i se alăture de bună voie. Mai presus de orice alt motiv, ţineam să-l avem de partea noastră deoarece ne obseda teama că ne vom angaja într-o lungă şi grea luptă cu francezii, nu numai spre jalea şi paguba noastră, dar şi în detrimentul campaniei împotriva germanilor.

Generalul Giraud nu s-a lăsat înduplecat ; după părerea sa, erau în joc propria-i onoare şi cea a Franţei, de aceea nu-i era îngăduit să accepte nici o funcţie inferioară celei de comandant suprem. Firește, lucrul era de la bun început imposibil. Numirea unui comandant suprem al unor forţe aliate este un proces complex, care necesită acordul simultan al conducătorilor politici şi militari din ţările respective. Din punct de vedere legal, nici un comandant subaltern din cadrul expediţiei nu ar fi putut accepta vreun ordin din partea generalului Giraud. Mai mult, în acel moment, nici un francez nu era membru al comandamentului aliat ; dimpotrivă, singurii inamici cu care riscam să avem de-a face erau francezii.

Ne-am străduit să explicăm generalului toate acestea. Tulburat şi dezamăgit, după multe ore de discuţii, s-a simţit obligat să-şi decline orice participare la acţiune, declarînd :

— Generalul Giraud nu poate accepta o poziţie de subaltern în acest comandament. Compatrioţii săi n-ar înţelege aşa ceva şi prestigiul lui de soldat ar fi întinat.

Situaţia era cu atît mai tristă, cu cît generalul îşi lăsase pe toţi ai săi în Franţa, la cheremul germanilor, înfruntînd el însuşi mari riscuri pentru a veni alături de noi.

Pe vremea aceea aveam drept consilieri politici pe H. Freeman Matthews, de la Departamentul de Stat al S.U.A.,

și pe William H. B. Mack, de la Ministerul de Externe al Marii Britanii. Amîndoi au fost atît de afectați de această întorsătură a situației, încît mi-au propus să-l instalez de formă pe generalul Giraud în funcția de comandant suprem, eu păstrînd de fapt autoritatea efectivă în conducerea operațiilor. După părerea lor, succesul sau dezastrul debarcării depindeau de asocierea sau neasocierea în mod public a numelui lui Giraud la operația „Torch". Nu am fost de acord cu acest subterfugiu, rămînînd neclintit la hotărîrea că, dacă generalul nu se va mulțumi să preia comanda trupelor franceze din Africa de Nord care vor trece de partea noastră în lupta împotriva Germaniei, campania se va desfășura mai departe exact ca și cum nu ne-am fi întîlnit și nu am fi discutat niciodată cu Giraud.

Convorbirea cu el a continuat, cu unele întreruperi, pînă după miezul nopții. Deși înțelegeam binișor franceza vorbită de general, am insistat să folosim un translator pentru a evita orice risc de interpretare greșită. După ce oboseala i-a dat gata pe traducătorii mai competenți, generalul Clark și-a oferit serviciile și, deși nu vorbea o franceză tocmai curgătoare, am scos-o la capăt destul de bine. Printre altele și pentru că, după prima oră de discuție, fiecare dintre noi nu făcea decît să repete într-una argumentele invocate la început. În cele din urmă, cînd s-a dus la culcare, generalul Giraud nu dădea nici un semn că și-ar fi modificat, măcar cu o iotă, pretențiile inițiale. În loc de noapte bună ne-a declarat : „În această treabă, generalul Giraud va fi un simplu spectator". Am convenit, totuși, să ne întîlnim în dimineața următoare la reședința guvernatorului general. În noaptea aceea, pe chipurile consilierilor politici de la cartierul nostru general se întipărise jalea.

Înainte de a-mi încheia ziua de lucru, am trimis Comitetului Unificat al Șefilor de State-Majore o dare de seamă detaliată asupra celor discutate și am avut satisfacția de a primi cu promptitudine răspunsul că poziția adoptată de mine se bucura de un sprijin deplin. Sfîrșitul mesajului era trunchiat, dar am putut descifra următoarele : „Singurul nostru regret este că ați fost nevoit să irosiți atît de mult timp cu această problemă într-o perioadă cînd...". Ce noroc că pe atunci nu puteam să prevăd cît de mult timp aveam să irosesc, în săptămînile următoare,

cu sîcîitoarele și zadarnicele discuții în jurul chestiunilor politice ale Africii de Nord !

Din fericire, o noapte de somn a operat o schimbare în atitudinea generalului Giraud, care, în ședința de a doua zi dimineață, s-a hotărît să participe la „Torch" în condițiile propuse de noi. I-am făgăduit că, dacă va reuși să dobîndească un sprijin din partea francezilor, îl voi considera administrator al regiunii pînă cînd autoritățile civile vor avea posibilitatea să consulte populația.

Din convorbirile ulterioare purtate cu generalul Giraud a reieșit că exista o deosebire radicală între concepția lui și a mea în legătură cu sarcinile strategice ale momentului. El era de părere că trebuia să ne îndreptăm de îndată atacul asupra sudului Franței, fără a ne mai preocupa de Africa de Nord. I-am arătat că, exact în clipa cînd vorbea, trupele noastre debarcau pe plajele stabilite ; că nu aveam posibilitatea să asigurăm acoperirea aeriană a acțiunii de desant pe care o propunea ; că navele aflate pe atunci la dispoziția aliaților nu ne permiteau să concentrăm în sudul Franței forțe suficiente pentru a rezista masivelor atacuri pe care germanii le-ar fi dezlănțuit cu siguranță împotriva unităților debarcate. În sfîrșit, i-am explicat că operația în curs de desfășurare avea în spatele său o structură organizatorică atît de complexă și minuțioasă, încît schimbarea propusă de el era cu desăvîrșire imposibilă.

Generalul Giraud nu înțelegea de ce aveam nevoie de Africa de Nord ca bază, de ce trebuia să ne instalăm ferm și statornic în această regiune înainte de a declanșa, cu șanse de succes, o ofensivă în zona meridională a Europei.

Războiul nu-l învățase pe Giraud lecția cu privire la ravagiile pe care era capabilă să le facă aviația bazată la sol atunci cînd se năpustea asupra unor nave lipsite de acoperire aeriană. Probabil că nu analizase niciodată din punctul de vedere al semnificației tactice pierderea în Pacificul de sud-vest a marilor nave britanice „Prince

---

Debarcări în Africa de Nord
8—15 noiembrie 1942
Parașutele indică operații de desant aerian

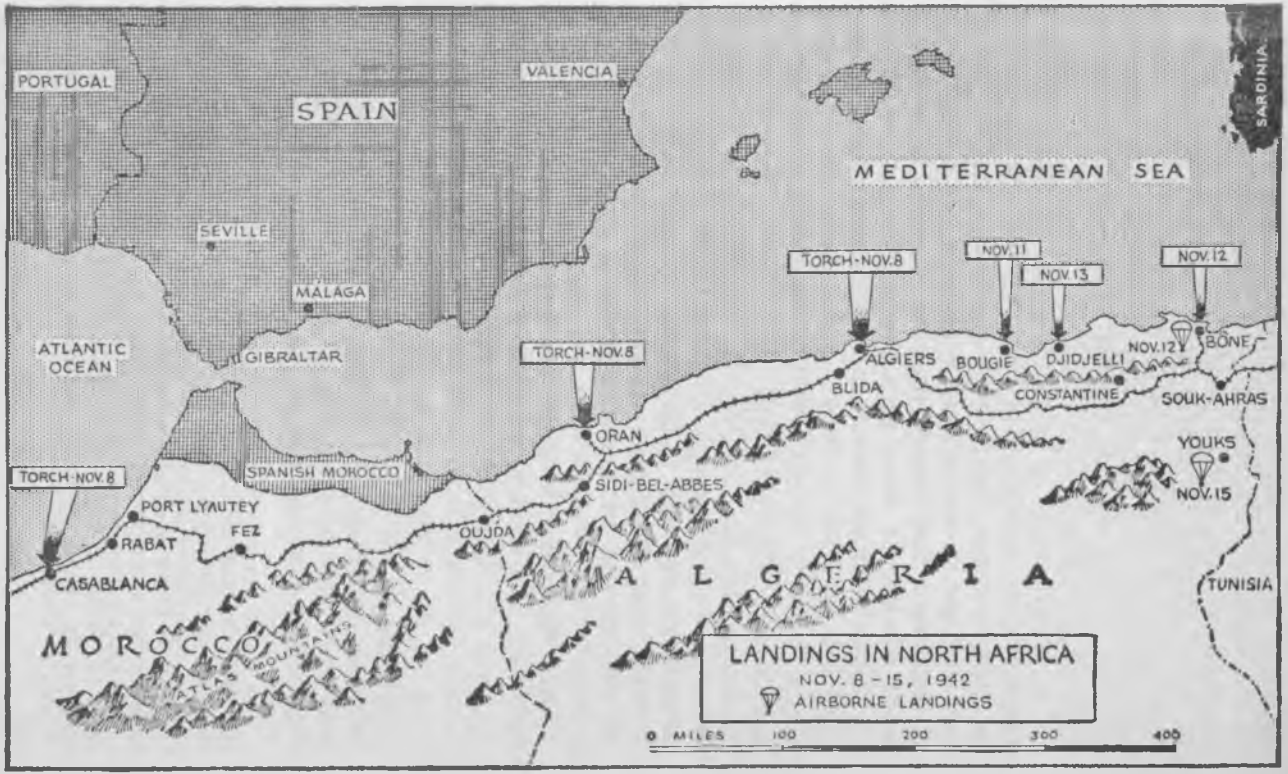
PORTUGAL
SPAIN
VALENCIA
SARDINIA
MEDITERRANEAN SEA
SEVILLE
MALAGA
TORCH-NOV.8
NOV.11
NOV.13
NOV.12
ATLANTIC OCEAN
GIBRALTAR
TORCH-NOV.8
ALGIERS
BOUGIE
DJIDJELLI
NOV.12
BONE
BLIDA
CONSTANTINE
SOUK-AHRAS
ORAN
YOUKS
NOV.15
TORCH-NOV.8
SPANISH MOROCCO
SIDI-BEL-ABBES
PORT LYAUTEY
FEZ
OUJDA
RABAT
CASABLANCA
ALGERIA
TUNISIA
MOROCCO
LANDINGS IN NORTH AFRICA
NOV. 8 - 15, 1942
AIRBORNE LANDINGS
0 MILES 100 200 300 400

of Wales" şi „Repulse" *, imprudent expuse aviaţiei bazate la sol. Generalul îşi închipuia, pe deasupra, că era destul ca aliaţii să vrea, pentru ca 500 000 de oameni să ajungă în sudul Franţei în numai două sau trei săptămîni. Îi venea greu să înţeleagă că ne angajasem într-o operaţie care solicita la maximum resursele noastre şi că, dată fiind penuria acestor resurse, trebuia să calculăm riguros obiectivele strategice iniţiale.

În cursul nopţii şi în primele ore ale dimineţii de 8 noiembrie am început să primim rapoarte operative destul de încurajatoare. Aşa cum ne aşteptam, trupele debarcate la Alger nu au întîmpinat aproape nici o împotrivire şi regiunea a fost repede ocupată. Succesul se datora în largă măsură, pe de o parte, strădaniilor anterioare ale lui Robert Murphy, care lucrase prin intermediul generalului francez Mast, pe de altă parte, generalului Alphonse Pierre Juin **, care-şi camufla simpatiile proaliate sub mantia unei ostilităţi oficiale.

Necesitatea de a înainta cît mai grabnic în Tunisia ne preocupa în permanenţă. În noaptea de 8 noiembrie am mîzgălit cu creionul o însemnare pe care o mai am şi astăzi şi care glăsuieşte : „În sectorul de est batem pasul pe loc, în loc să înaintăm imediat spre linia Bone-Bizerta".

Am debarcat şi la Oran, dar forţele franceze de acolo, îndeosebi cele navale, au opus o rezistenţă înverşunată. Au avut loc lupte grele, în cursul cărora a primit botezul focului Divizia 1 americană, care mai avea să poarte un lung şir de bătălii pînă la sfîrşitul războiului. Deşi cu pregătirea de luptă neterminată, Divizia 1, sprijinită de elemente ale Diviziei 1 blindate, a reuşit să înainteze şi, în ziua de 9 noiembrie, ştiam că era aşteptat un rezultat victorios în această regiune. La 10 noiembrie au încetat

* La 10 decembrie 1941, cuirasatul „Prince of Wales" şi crucişătorul „Repulse", lipsite de acoperire aeriană din cauza pierderilor suferite de aviaţia britanică în Orientul Îndepărtat, au fost atacate de avioane japoneze decolate de la bazele lor din sudul Indochinei. După o bătălie navă-aer care a durat o oră, ambele nave au fost scufundate. — *Nota trad.*

** Luat prizonier de germani în 1940, eliberat în 1941 la cererea lui Petain şi numit de acesta comandant suprem al forţelor franceze din Africa de Nord, generalul Juin s-a raliat ulterior lui Giraud — *Nota trad.*

luptele la Oran. Generalii Fredendall și Terry de la M. Allen * au trecut cu bine primele lor examene pe cîmpul de bătălie.

Ni se adusese la cunoștință că începuse și atacul împotriva coastei de vest a Marocului, dar nu aveam nici o informație despre desfășurarea lui. Așa cum am aflat mai tîrziu, în anumite puncte, mai ales la Port Lyautey, luptele au fost crîncene. Marea cea perfidă ne dăruise singura zi din lună în care era posibilă o operație de desant, dar perioada de calm durase puțin și în continuare debarcarea întăririlor s-a realizat cu foarte mare dificultate. Am făcut tot ce mi-a stat în putință pentru a intra în contact cu comandanții Grupării operative de vest, contraamiralul K.H. Hewitt din marina militară americană și generalul Patton din armata de uscat. Postul de radio însă își făcea iarăși de cap, neoferindu-ne decît niște semnale ininteligibile. Am încercat atunci să stabilim legătura cu ajutorul unor bombardiere ușoare pe care le-am trimis la Casablanca, dar, după ce aviația franceză de vînătoare a doborît cîteva dintre ele, ne-am dat seama că nici această metodă nu era bună. În desperare de cauză, l-am întrebat pe amiralul Cunningham dacă nu cumva avea în port o navă de mare viteză. Spre norocul nostru, tocmai atunci se afla la Gibraltar una dintre cele mai rapide, pregătindu-se de plecare pentru a transporta în Malta materiale de care era urgentă nevoie. Fără nici o șovăire, amiralul mi-a pus nava la dispoziție pe durata necesară pentru a stabili contactul cu Gruparea operativă de vest. Am alcătuit un grup de stat-major în frunte cu contraamiralul american Bernhard H. Bieri, care a pornit la drum în mai puțin de o oră.

În dimineața zilei de 9 noiembrie, generalul Clark și generalul Giraud au plecat cu avionul la Alger, cu scopul de a găsi o cale de înțelegere cu cele mai înalte autorități franceze. Misiunea lor era de a pune capăt luptelor și de a obține participarea francezilor la viitoarele operații împotriva germanilor.

Dar generalul Giraud a fost primit de compatrioții săi din Africa cu o răceală care a dat o lovitură de moarte speranțelor noastre. A fost pur și simplu ignorat. Cuvîntarea lui radiodifuzată, prin care anunța că prelua conducerea Africii de Nord franceze și ordona forțelor fran-

* Comandantul Diviziei 1 infanterie americană. — *Nota trad.*

ceze să înceteze lupta împotriva aliaţilor, nu a avut absolut nici un efect. Mă îndoiesc chiar că a ajuns la urechea unui număr de oameni cît de cît semnificativ. Comunicaţiile noastre prin radio cu Algerul se făceau foarte greu, dar, pînă la urmă, ne-a parvenit un mesaj care confirma o ştire anterioară : amiralul Darlan * se afla la Alger.

Am eliminat imediat ipoteza că el ar fi venit în Africa cunoscîndu-ne dinainte intenţiile sau dorind să ne ajute în atingerea obiectivelor stabilite. După cum dovedeau cele constatate la Oran şi Alger, debarcarea noastră a constituit o surpriză desăvîrşită pentru toţi militarii şi civilii din Africa de Nord, cu excepţia celor foarte puţini care ne sprijineau în mod activ. Dar nici lor nu li se comunicase decît în ultimul minut data exactă a atacului. Nu încăpea îndoială că prezenţa lui Darlan era cu totul întîmplătoare, datorîndu-se bolii grave a fiului său, la care ţinea foarte mult.

Pusesem mîna, aşadar, pe comandantul suprem al forţelor armate franceze ! Cel mai simplu şi mai uşor ar fi fost să-l întemniţăm. Dar, în calitatea pe care o avea, el putea da foarte numeroaselor unităţi din flota franceză staţionate la Toulon şi Dakar ordine de natură să ne ofere simultan două avantaje : reducerea virtualului pericol naval în Mediterana şi completarea flotei noastre de suprafaţă cu un binevenit supliment de vase. Cu puţin înainte de plecarea mea din Anglia, Churchill îmi spusese cu toată seriozitatea : „Îl detest din adîncul inimii pe Darlan, dar, în eventualitatea că m-aş întîlni cu el, aş umbla bucuros în patru labe cale de o milă, dacă în felul acesta l-aş îndupleca să-şi pună flota la dispoziţia forţelor aliate".

Aveam însă un alt motiv, şi mai presant, pentru a încerca să profităm de situaţia în care se afla Darlan. Negociind cu autorităţile militare şi civile, generalul Clark s-a izbit curînd de tradiţionala tendinţă a francezilor de a nu întreprinde nimic care să nu aibă o acoperire legală.

* Amiralul Jean F.L.X. Darlan, comandant suprem al forţelor maritime militare franceze în 1939, a devenit în iunie 1940 ministru al marinei militare şi comerciale în guvernul de la Vichy, apoi vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri. Colaboraţionist zelos, a vrut să pună la dispoziţia naziştilor, în 1941, porturile Bizerta, Dakar şi Casablanca, concesie pe care pînă şi Pétain a refuzat s-o aprobe. Demisionînd din guvern în aprilie 1942, a rămas comandant suprem al forţelor armate vichyiste din metropolă şi colonii. — *Nota trad.*

La militari, cel puțin, era un adevărat fetiș : după spusele lor, capitularea din 1940 nu fusese decît actul unor ostași leali, care se supuseseră ordinelor primite de la superiorii lor civili.

Fără excepție, toți comandanții francezi cu care generalul Clark a purtat nesfîrșite discuții au refuzat să miște măcar un deget pentru a-și aduce trupele de partea aliaților atîta vreme cît nu li se dădea ordin s-o facă. Fiecare dintre ei depusese un jurămînt personal de credință mareșalului Pétain. Nici un ofițer nu socotea că putea să fie absolvit de jurămînt sau să dea ordin de încetare a focului dacă nu primea instrucțiuni în acest sens de la comandantul său legal, amiralul Darlan, considerat ca reprezentant direct și personal al mareșalului Pétain.

Pe atunci — și o bună bucată de vreme după aceea — era inutil să stai de vorbă cu un civil sau cu un militar francez dacă nu recunoșteai în prealabil influența precumpănitoare a lui Pétain. Nici o propunere nu era acceptabilă decît dacă „ar fi de acord și mareșalul".

Generalul Clark ne-a comunicat prin radio că fără concursul lui Darlan nu era posibilă o încetare a focului. De aceeași părere era și generalul Giraud, care stătea acum ascuns la Alger. Atît cît îi îngăduiau împrejurările, Clark mă ținea la curent cu evoluția situației, dar era limpede că încercările lui de a-i convinge pe francezi să nu mai lupte împotriva trupelor noastre se loveau de mari dificultăți. În timp ce îmi băteam capul cu aceste probleme, am primit un mesaj din partea șefului meu de stat-major, care rămăsese provizoriu la Londra. El mă informa că, ținînd seama de succesele inițiale ale operației „Torch" și de rezultatele ei, care nu mai dădeau loc la îndoieli, o persoană sus-pusă îi sugerase să renunțăm la concentrarea forțelor necesare în continuarea operației pentru a le folosi în alte scopuri strategice. De-a lungul anilor de război m-am familiarizat cu tendința anumitor personalități aflate departe, în spatele frontului, de a supraaprecia primele succese ale unei acțiuni și de a nesocoti greutățile pe care le rezerva viitorul. Dar în clipa aceea, primirea mesajului m-a scos din fire și m-am grăbit să trimit un răspuns prompt, din care citez cele ce urmează :

„Categoric împotriva propunerii de reducere a forțelor pentru «Torch». Situația nu s-a cristalizat. Dimpotrivă, în Tunisia sîntem pe muchie de cuțit. Regiunea nu este complet pacificată, comunicațiile constituie o problemă de

prim ordin şi principalele două porturi din Africa de Nord sînt serios blocate. Toate eforturile de a obţine o cooperare organizată şi eficientă din partea francezilor se împotmolesc într-un păienjeniş de intrigi politice şi personale, ceea ce ne face să credem că nimeni nu doreşte cu adevărat nici să lupte împotriva noastră, nici să treacă alături de noi.

În loc de a vorbi despre eventuale reduceri, ar trebui să căutăm mijloacele pentru a grăbi concentrarea de forţe, astfel încît să putem lichida pe inamic în Africa de Nord. Desigur, în materie de strategie este necesar să întocmim planuri din timp şi cu chibzuinţă. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, să nu ne apucăm de mai multe treburi deodată ! În ultimele trei zile am pierdut o mulţime de nave şi ne vine extrem de greu să asigurăm acoperirea aeriană a convoaielor. Pericolul unei intervenţii germane prin Spania nu a dispărut. Nu mă sperii de propria mea umbră şi nu dau alarme false. Vreau numai să subliniez că, din moment ce am făcut cu bine primii paşi, trebuie să ne înzecim eforturile, nu să ne culcăm pe o ureche. Abia ne-am angajat într-o acţiune de mari proporţii. Să nu zădărnicim un început bun pornind de la nişte presupuneri lipsite de certitudine".

La 12 noiembrie, generalul Clark mi-a transmis că, după toate aparenţele, Darlan era singurul francez care putea determina forţele armate din Africa de Nord să colaboreze cu noi. Mi-am dat seama că era o problemă care trebuia rezolvată expeditiv şi pe loc. Dacă m-aş fi adresat Washingtonului şi Londrei, cerîndu-le avizul, ar fi urmat discuţii prelungite şi tărăgănări inevitabile. S-ar fi irosit mult timp, care ar fi costat atîta sînge şi ar fi provocat atîtea resentimente, încît nu ne-ar mai fi rămas nici o şansă de a ajunge la o înţelegere amicală, prin care forţele armate franceze să fie absorbite în rîndul trupelor noastre.

Aveam la noi ordinele în scris ale guvernelor american şi britanic de a colabora cu orice autoritate franceză pe care o vom găsi fiinţînd în momentul sosirii noastre în Africa. În afară de aceasta, problema care ni se punea era de ordin pur militar. Dacă soluţionarea ei ar fi dus la repercusiuni politice atît de grave încît ar fi devenit necesară sacrificarea cuiva, logica şi tradiţia ar fi cerut ca întreaga răspundere să revină omului care se afla la faţa locului, destituirea lui din funcţie reprezentînd simbolic îndreptarea greşelii. Riscam să fiu înlăturat, dar numai

printr-o hotărîre promptă puteam să asigurăm în continuare unitatea de luptă a celor două țări aliate și să facem față cerințelor imediate ale frontului.

Am discutat aceste posibilități cu multă sobrietate și seriozitate, neuitînd nici o clipă că ordinele noastre în principiu ne indicau să efectuăm debarcarea în Africa pentru a cîștiga un nou aliat, nu pentru a ucide francezi.

Eram perfect conștient de faptul că orice negociere cu un reprezentant al guvernului de la Vichy va stîrni o profundă indignare în rîndul acelor englezi și americani care nu cunoșteau asprele realități ale războiului ; în consecință, am decis să mă limitez doar la aspectele militare locale. La 13 noiembrie, luîndu-l pe amiralul Cunningham cu mine, am plecat cu avionul la Alger, unde am ținut numaidecît sfat cu generalul Clark și cu Robert Murphy, consulul general al Statelor Unite. Era prima reîntîlnire cu Murphy după vizita lui la Londra, cu cîteva săptămîni mai înainte.

Cei doi mi-au prezentat o dare de seamă asupra tuturor evenimentelor care avuseseră loc pînă atunci. La 10 noiembrie, Darlan ordonase tuturor comandanților să înceteze focul. La Vichy, Pétain a dezavuat de îndată măsura, destituindu-l pe amiral. Acesta a încercat atunci să revină asupra ordinului, dar Clark nu i-a permis. Pe urmă, la Alger s-a aflat că naziștii invadaseră zona de sud a Franței. Darlan declara acum că, deoarece germanii violaseră armistițiul din 1940, el era gata să conlucreze de bună voie cu americanii. Între timp, generalul Giraud, zdruncinat mai întîi de descoperirea că francezii din partea locului nu voiau să-i dea ascultare, se convinsese că Darlan era singura personalitate oficială de acolo care putea aduce Africa de Nord în tabăra aliaților. Cînd germanii au pătruns în sudul Franței, Giraud s-a dus la Darlan, oferindu-se să coopereze. Ordinul lui Darlan a pus capăt luptelor la Casablanca ; prin alte părți, focul încetase încă înainte de primirea ordinului. Ofițerii francezi care ne sprijiniseră pe față, inclusiv generalii Bethouart și Mast, căzuseră temporar în dizgrație și nu erau în măsură să facă nimic.

După o trecere în revistă exhaustivă a situației, Murphy mi-a spus :

— Acum întreaga problemă ține de domeniul militar. Dumneavoastră vă revine găsirea unei soluții.

În cursul discuțiilor pe care le-am mai purtat înainte

de a ajunge la hotărîrea finală, consulul general s-a ţinut cu totul deoparte, participînd doar din cînd în cînd, în calitate de interpret. Mie şi numai mie îmi revenea sarcina să decid dacă semnarea unui armistiţiu, economia de timp, cruţarea de vieţi omeneşti şi încheierea fără zăbavă a unor acorduri realizate cu francezii valorau mai mult pentru forţele aliate decît arestarea arbitrară a lui Darlan, măsură care ar fi dat cu siguranţă naştere la noi ciocniri şi la animozităţi şi mai puternice. Autorităţile franceze locale continuau să reprezinte, pe plan oficial, o ţară neutră. Iată de ce, în afară de cazul cînd guvernele noastre erau gata să declare în mod solemn război Franţei, nu aveam nici un drept legal sau de altă natură să instaurăm cu forţa, după modelul nazist, un organ de conducere alcătuit din marionete selecţionate de noi.

Acordul realizat a fost aşternut pe hîrtie într-un document trasînd în linii mari metodele prin care autorităţile franceze se angajau să sprijine forţele aliate. Pe un teritoriu considerat ca fiind favorabil nouă, nu ocupat de noi, comandantul suprem aliat căpăta toate drepturile şi privilegiile legale de care avea nevoie pentru a-şi organiza forţele şi a dirija operaţiile militare. Ni se asigura posibilitatea de a utiliza porturile, căile ferate şi alte instalaţii.

Aliaţii se mărgineau să declare că, cu condiţia ca forţele armate şi populaţia să se supună ordinelor lui Darlan de a conlucra cu noi pe tărîm militar, nu se vor amesteca în controlul exercitat de organele administrative franceze în Africa de Nord. Dimpotrivă, ne afirmam dorinţa de a colabora cu ele pentru păstrarea ordinii. În acord nu figura nici o prevedere de natură să angajeze guvernele noastre în vreo recunoaştere politică de un fel sau altul. Darlan era doar autorizat, prin consimţămîntul spontan al oficialităţilor locale şi cu încuviinţarea noastră, să ia asupră-şi sarcinile administrative ce reveneau Franţei în Africa de Nord, în timp ce noi ne ocupam de lichidarea forţelor germane de pe acest continent. Amiralul s-a declarat, de asemenea, de acord să încredinţeze prietenului nostru, generalul Giraud, comanda tuturor trupelor franceze din Africa de nord-vest.

Important pentru noi era faptul că, dacă ne-am fi permis luxul unei ocupaţii militare, ar fi trebuit să stopăm orice acţiune împotriva Axei. Populaţia arabă era pe atunci favorabilă guvernului de la Vichy, care privase pe

evreii de acolo de toate drepturile ; o răscoală a arabilor, pe care germanii se străduiau să o pună la cale, ar fi fost un dezastru. Nu intenţionam să cucerim Africa de Nord decît pentru a o folosi ca bază de unde să ducem mai departe războiul împotriva lui Hitler. Din punct de vedere legal, poziţia noastră acolo se deosebea de cea de mai tîrziu în Sicilia, aşa cum aceasta din urmă avea să se deosebească de poziţia noastră în Italia şi apoi în Germania. Teoretic, ne aflam pe teritoriul unui aliat. De fapt, prin angajamentul lui Darlan ni se recunoştea rolul de factor dominant şi se dădea consistenţă acestui rol, pe care însă trebuia să-l jucăm cu multă abilitate dacă voiam să evităm neplăcerile.

Spre deosebire de dispreţul cu care întîmpinase apelul lansat de Giraud, armata franceză a dat ascultare ordinelor lui Darlan. Acesta a pus capăt luptelor pe coasta de vest, unde forţele americane abia se concentraseră în jurul liniei de apărare de la Casablanca, pregătindu-se să declanşeze un asalt general. Experienţa dobîndită în Maroc de generalul Patton în zilele precedente dovedea că ciocnirea ar fi fost sîngeroasă.

În ziua de 13 noiembrie s-a realizat la Alger acordul final cu reprezentanţii armatei de uscat, ai marinei militare şi ai forţelor aeriene franceze, în frunte cu Darlan. Luînd avionul în aceeaşi seară, amiralul Cunningham şi cu mine era cît pe-aci s-o păţim din cauza vremii proaste şi a condiţiilor nefavorabile de aterizare pe aeroportul din Gibraltar. Ne-am învîrtit de jur împrejurul Stîncii în bezna cea mai compactă, tot încercînd să descoperim pista şi negăsind-o. Puteam să jur că ne sunase ceasul din urmă. Pînă în ziua de azi cred că tînărul locotenent care pilota avionul trebuia să se fi bizuit mai degrabă pe vreun talisman decît pe dibăcia sa atunci cînd a reuşit iscusita aterizare care ne-a adus cu bine pe pămînt. Această experienţă m-a întărit şi mai mult în intenţia mea mai veche de a muta repede cartierul nostru general la Alger. Hotărîrea a stîrnit panică în rîndul trupelor de transmisiuni, al căror comandant mi-a declarat că nu poate asigura reţeaua de comunicaţii pentru Alger înainte de 1 ianuarie. Mutarea a avut loc însă la 23 noiembrie.

Bineînţeles, trimiteam periodic celor două guverne ale noastre rapoarte asupra tuturor problemelor politice care se iveau. În cazul Darlan, totuşi, criticile din presa ame-

ricană şi britanică deveniseră atît de vehemente, încît atît preşedintele Roosevelt, cît şi primul ministru Churchill s-au văzut siliţi să ne ceară o explicaţie mai amănunţită. Au primit-o sub forma unei lungi telegrame, care a căpătat o largă circulaţie în rîndul funcţionarilor guvernamentali din Washington şi Londra. Nici acum, după o îndelungată reexaminare a situaţiei, nu am mare lucru de adăugat la argumentarea telegrafică expediată atunci. O transcriu mai jos, parafrazată în conformitate cu regulile de protecţie a securităţii codurilor secrete :

„14 noiembrie.

Înţeleg pe deplin nedumerirea provocată la Londra şi Washington de întorsătura pe care au luat-o negocierile cu francezii din Africa de Nord. Starea lor de spirit nu corespunde nici pe departe aprecierilor noastre prealabile. Trebuie să se ţină seama de următorii factori şi să nu se treacă la măsuri pripite, de natură să strice echilibrul pe care am reuşit să-l stabilim.

Numele mareşalului Pétain se bucură de mare trecere aici. Autorităţile civile, militare şi navale franceze sînt de părere că în Africa de Nord un singur om are dreptul incontestabil de a vorbi în numele mareşalului. Acest om este Darlan. Pînă şi Giraud — care a devenit pentru noi un sfetnic de încredere şi un prieten credincios, după ce în discuţiile purtate cu el l-am adus cu picioarele pe pămînt — recunoaşte acest considerent precumpănitor şi şi-a modificat în mod corespunzător atitudinea.

Împotrivirea pe care am întîmpinat-o la început s-a datorat faptului că ofiţerii de toate gradele îşi închipuiau că aceasta era dorinţa lui Pétain. Iată de ce Giraud, care i-a sfătuit să nu se opună debarcării, poartă oarecum în ochii lor vina de incitare la nesupunere. Generalul Giraud înţelege acest punct de vedere unanim şi pare a-l şi aproba într-o oarecare măsură. Toţi cei în cauză declară că sînt gata să ne ajute, cu condiţia ca Darlan — dar numai el, şi nimeni altul în locul lui — să le dea ordine în acest sens. Amiralul Esteva din Tunis afirmă că se va supune ordinelor lui Darlan. Noguès a pus capăt luptelor în Maroc la ordinul lui Darlan. Este cert că poziţia lui Darlan în această privinţă nu poate fi contestată.

Acordul realizat de noi prevede în esenţă că francezii vor face tot ce le stă în putinţă pentru a ne ajuta să cucerim Tunisia. Grupul francez va lua măsuri în vederea unei conlucrări eficiente. Sub conducerea lui Giraud

se va trece la reorganizarea unei forţe militare selecţionate, care va participa la război. Grupul francez va recurge la toate mijloacele posibile pentru a determina flota de la Toulon să se alăture aliaţilor. Noi vom sprijini grupul francez în administrarea şi pacificarea ţării şi în înzestrarea unităţilor selecţionate. Amănunte încă în discuţie.

Speranţa noastră de a cuceri repede Tunisia şi de a dobîndi acolo adeziunea populaţiei nu se poate realiza decît dacă se acceptă un acord de ansamblu mergînd pe linia celui realizat de noi cu Darlan şi cu celelalte oficialităţi care deţin pîrghiile administrative în Africa de Nord şi controlează triburile din Maroc. Giraud este acum conştient de incapacitatea de a face ceva de unul singur sau chiar cu sprijinul nostru. El a acceptat cu satisfacţie postul de comandant militar în grupul Darlan, fiind de acord ca numele său să nu fie menţionat înainte de scurgerea unei perioade de cîteva zile. În lipsa unor autorităţi franceze puternice, am fi siliţi să recurgem la ocuparea militară a teritoriului. Preţul în timp şi resurse ar fi gigantic. Generalul Patton apreciază că numai în Maroc ar avea nevoie de 60 000 de ofiţeri şi soldaţi pentru a ţine în mînă triburile. Avînd în vedere repercusiunile pe care le-ar avea o răscoală a triburilor asupra Spaniei, vă daţi seama cît de dificilă este problema".

În cursul lungilor negocieri duse cu noi, Darlan nu şi-a exprimat cu nici un prilej certitudinea că va reuşi să aducă flota franceză de partea noastră. După părerea lui, datorită lipsei de combustibil, precum şi confuziei şi nesiguranţei care domneau neîndoielnic în sudul Franţei, era posibil ca navele să nu primească ordinul de a ieşi în larg şi de a ni se alătura. Darlan afirma însă, cu deplină convingere, că amiralul care comanda la Toulon nu va permite ca vasele să cadă în mîinile germanilor. Acest lucru ni l-a repetat de nenumărate ori şi desfăşurarea ulterioară a evenimentelor a dovedit că avusese perfectă dreptate *.

Pe de altă parte, Darlan era sigur că amiralul Jean Pierre Esteva, comandantul forţelor franceze din Tunisia, va proceda ca restul oficialităţilor din Africa de Nord şi

* Amiralul Laborde, comandantul flotei franceze de la Toulon, nu a dat curs mesajului lui Darlan, care era formulat nu ca un ordin, ci ca o „recomandare urgentă". La 27 noiembrie, trupele hitleriste au pătruns prin surprindere în incinta bazei navale, dar vasele aflate acolo s-au sabordat. — *Nota trad.*

va executa ordinele sale. Vina principală pentru spulberarea acestor mari speranţe a purtat-o timpul irosit cu prelungirea negocierilor de la Alger. Durata pertractărilor a creat amiralului Esteva un sentiment de incertitudine ; informat despre natura convorbirilor în curs la Alger, el era supus, totodată, presiunilor guvernului de la Vichy, care îi ordona să reziste aliaţilor şi, după cum ni s-a spus, să primească forţe germane în Tunisia. Alţi comandanţi militari din Africa de Nord, ca generalii Louis Marie Koeltz la Alger şi Louis Jacques Barre la Tunis, erau la fel de nehotărîţi ; mai mult, ni s-a adus la cunoştinţă că generalul Koeltz se pronunţase categoric împotriva oricărui acord cu aliaţii.

În această atmosferă de îndoială şi ezitări, germanii au început să debarce în Tunisia. Primul lor eşalon a sosit, pe calea aerului, în după-amiaza zilei de 9 noiembrie, întărirele succedîndu-se într-un ritm susţinut. La data cînd am ajuns la un acord cu Darlan, amiralul Esteva nu mai era în situaţia de a acţiona independent. Într-o ultimă convorbire telefonică cu un reprezentant al oficialităţilor franceze din Alger, el a mărturisit : „Acum sînt păzit". Am interpretat aceasta drept un semn că germanii îl luaseră ostatec. În schimb, generalii Koeltz şi Barre au executat, fără să crîcnească, ordinele lui Darlan, cel dintîi devenind ulterior un remarcabil comandant în rîndurile trupelor aliate.

După primirea telegramei mele, guvernele de la Londra şi Washington m-au asigurat de totala înţelegere pe care o aveau în problema respectivă şi mi-au comunicat că aprobă acordul încheiat, în măsura în care francezii vor respecta cu scrupulozitate clauzele lui şi atîta vreme cît vor dura ostilităţile în Africa.

Aranjamentul la care ajunsesem se deosebea fundamental de ceea ce prevăzusem noi la Londra înainte de declanşarea operaţiei. Guvernele noastre se înşelaseră însă nu numai în pronosticurile privind influenţa diferitelor personalităţi în Africa de Nord. Ele crezuseră că populaţia franceză locală nutrea o ură profundă împotriva dominaţiei naziste-vichyiste, fiind gata să îmbrăţişeze în chip de eliberatori pe ostaşii aliaţi care vor reuşi să debarce acolo. Încă de la primul bombardament german asupra Algerului — şi au fost multe —, presupunerea s-a dovedit greşită. Firește, existau mulţi patrioţi şi, după ce am repurtat victoria în Tunisia, numărul lor a crescut. Dar în

primele zile, cînd situaţia era în cumpănă şi cînd bombele cădeau în fiecare noapte, cele ce-mi ajungeau mereu la ureche arătau că adevărata stare de spirit se exprima astfel : „De ce ne-aţi adus războiul pe cap ? Trăiam liniştiţi pînă ce aţi venit voi, ca să pierim cu toţii". În ultimul său raport, redactat după încheierea campaniei, generalul Anderson scria în legătură cu atitudinea populaţiei în prima perioadă după debarcare :

„...Mulţi primari, şefi de gară, diriginţi de poştă şi alţi funcţionari cu care am avut de-a face pe măsură ce înaintam (de exemplu, reţeaua telefonică civilă era la început principalul meu mijloc de comunicare atît cu unităţile avansate, cît şi cu cartierul general aliat) nu manifestau nici un entuziasm faţă de aliaţi, ezitau să conlucreze făţiş cu noi, unii fiindu-ne chiar ostili. Nu greşesc dacă afirm că, în general, ofiţerii superiori erau şovăielnici şi se temeau să se angajeze într-o colaborare efectivă ; majoritatea ofiţerilor inferiori ţineau cu aliaţii, iar soldaţii executau ordinele. Francezii ne manifestau simpatie, dar erau apatici, autorităţile civile se situau, de regulă, pe poziţii de adversitate. Toate acestea mi-au creat impresia că, în eventualitatea unei retrageri forţate, nu prea puteam conta pe securitatea trupelor mele, puţine la număr şi izolate".

O constatare foarte îndepărtată de speranţa guvernelor noastre că, odată cu debarcarea aliaţilor, populaţia Africii de Nord se va ridica spontan la luptă împotriva guvernului de la Vichy, dominat de naziști !

Instalarea lui Darlan în fruntea administraţiei franceze din Africa de Nord şi prestigiul de care se bucura el în Africa Occidentală Franceză au făcut ca importantul centru Dakar să cadă repede în mîinile aliaţilor. Guvernatorul Senegalului, Pierre Boisson, o cătană veche care îşi pierduse auzul şi un picior în primul război mondial, era însufleţit de o sinceră şi vădită ură faţă de tot ce era german. Devotat pînă la fanatism Franţei, nu concepea o altă datorie decît păstrarea Africii occidentale în sînul imperiului francez. Cu doi ani şi ceva în urmă respinsese o tentativă de debarcare la Dakar întreprinsă de englezi şi de francezii liberi, declarînd că va lupta împotriva oricui se va atinge de teritoriul de care răspundea. Cînd însă germanii au invadat sudul Franţei, el mi-a comunicat că era gata să dea ascultare ordinelor mele — şi numai alor mele —, transmise prin intermediul amiralului Darlan.

Deoarece Dakarul nu intra în sfera teatrului meu de război, unde aveam destul de furcă cu problemele pe care mi le ridica propria mea campanie, precum și din cauza nemulțumirilor manifestate de presa britanică și americană față de acordul militar încheiat cu Darlan, am comunicat superiorilor mei că nu-mi revenea sarcina de a obține adeziunea lui Boisson la capitularea generală și că nu mă voi ocupa de această treabă decît dacă mi se va ordona s-o fac. Am adăugat, totuși, că puteam obține oricînd Senegalul și am citat declarațiile lui Boisson. Răspunsul a venit foarte repede : mi se ordona să iau măsuri pentru a asigura trecerea Africii occidentale de partea aliaților, exact așa cum procedasem în Africa de Nord.

Discuția mea hotărîtoare cu guvernatorul Boisson a fost aproape dramatică. Aveam multe detalii de pus la punct. În Africa occidentală se aflau pe atunci un număr de marinari britanici internați în lagăre, după ce se salvaseră de pe cargoboturile scufundate în primii ani ai războiului. Guvernul de la Londra cerea eliberarea lor imediată, iar Boisson insista ca, în compensație, să se pună capăt de îndată propagandei desfășurate de posturile de radio ale Franței libere în teritoriile vecine cu Africa occidentală. După spusele lui, aceste emisiuni îl acuzau pe el și pe colaboratorii săi de cele mai diverse crime și îi creau dificultăți cu băștinașii, motiv pentru care cerea ca guvernul britanic să le curme fără întîrziere. S-au mai ivit și alte asemenea probleme, nici una din ele nefiind menționată ca atare în documentul pe care aveam să-l semnăm. Erau de față amiralul Darlan și alte personalități oficiale franceze, precum și Robert Murphy și cîțiva membri ai statului meu major. Pe măsură ce discuția avansa, participanții se întărîtau din ce în ce și francezii se apucaseră să vorbească toți deodată. În cele din urmă l-am luat pe guvernatorul Boisson, care înțelegea puțin limba engleză, și l-am dus într-un colț ca să discut cu el între patru ochi. În esență, i-am declarat :

„Domnule guvernator, nu am posibilitatea să vă spun în amănunțime ce va face exact guvernul britanic, așa cum nu am posibilitatea să vă spun în amănunțime ce va face guvernul american. Dar un lucru pot să vă spun categoric : cele două guverne mi-au dat instrucțiuni să ajung cu dumneavoastră la un acord pe principiul de bază că Africa occidentală se va ralia Africii de Nord în lupta împotriva Axei. Guvernele noastre au declarat că

nu vor să se amestece în problemele de administrație locală, așteptînd ca dumneavoastră să conlucrați cu noi așa cum ar conlucra orice aliat, ceea ce presupune eliberarea imediată a tuturor cetățenilor noștri actualmente internați pe teritoriul dumneavoastră. Londra și Washingtonul se vor strădui să pună capăt oricărei propagande îndreptate împotriva dumneavoastră și a administrației dumneavoastră și vor uza, fără doar și poate, de bunele lor oficii pentru ca toți ceilalți aliați, inclusiv Forțele franceze libere, de sub comanda guvernului de Gaulle, să renunțe la asemenea practici. Evident însă, guvernele noastre nu pot da ordine generalului de Gaulle în această privință. Vrem să folosim spațiul aerian al teritoriului dumneavoastră, vrem ca dumneavoastră să treceți de partea noastră, și toate acestea le vrem foarte repede. Ne-ar trebui săptămîni pentru a pune la punct puzderia de detalii mărunte, dar nu avem timp de pierdut. Semnați acordul și vă asigur, pe onoarea mea de soldat, că voi face tot ce este omenește cu putință pentru ca cele convenite de noi să se realizeze pe principiul conlucrării dorite de guvernele american și britanic, așa cum se întîmplă și în Africa de Nord. Atîta vreme cît cele două guverne mă vor menține în funcția pe care o dețin acum, puteți fi sigur că aliații nu vor încălca niciodată spiritul acordului nostru".

Fără să mai rostească un cuvînt, Boisson s-a dus la biroul meu și, în timp ce prin colțuri pălăvrăgeala continua, a luat loc și și-a așternut numele în josul acordului. De îndată ce a semnat, l-am întrebat :

— Domnule guvernator, cînd vor putea începe avioanele noastre să folosească aerodromul din Dakar ?

El m-a privit țintă și mi-a răspuns prompt, în franceză :

— Chiar acum !

În cursul convorbirii ce a urmat, Boisson a ținut să sublinieze importanța pe care o acorda cuvîntului meu de soldat că vom evita perturbarea inutilă a instituțiilor franceze din Africa occidentală și că vom da o mînă de ajutor la reorganizarea unei forțe armate franceze, capabilă să ia parte la război alături de noi.

Pe vremea aceea nu era greu să cazi în păcatul de a simplifica excesiv problemele pe care le puneau francezii. Numai răbdarea și stăruința ne puteau aduce aliați de

valoare, care, pînă la urmă, să aibă o atitudine democratică. Dimpotrivă, violența și desconsiderarea sentimentului de umilință pe care îl încercau ei nu ar fi dus decît la discordie, atrăgîndu-ne, pe drept cuvînt, acuzația că procedăm la fel ca naziștii.

Puterea brațelor noastre și acceptarea unei administrații franceze provizorii în Africa de Nord au avut drept rezultat încetarea completă a focului la 12 noiembrie 1942 pe întregul teritoriu situat la vest de Alger, inclusiv în acest oraș.

În sectorul de est — Tunisia —, lucrurile stăteau altfel.

Capitolul al VII-lea

Iarna la Alger

Obiectivul minimal al campaniei în Africa de Nord era cucerirea principalelor porturi dintre Casablanca şi Alger, împiedicînd astfel Axa de a le folosi ca baze de submarine şi urmărind apoi să ne continuăm operaţiile spre est, pentru a face joncţiunea cu forţele britanice din deşert. Succesele înregistrate în primele cîteva zile ne-au permis atingerea obiectivului minimal, aşa că am îndreptat imediat întreaga noastră atenţie spre misiunea mai importantă ce ne fusese încredinţată, aceea de a conlucra cu forţele generalului Sir Harold R.L.G. Alexander, aflate pe atunci la celălalt capăt al Mediteranei, la o distanţă de 1 200 de mile. Împreună cu ele, trebuia să nimicim toate forţele Axei din Africa de Nord, făcînd, totodată, Mediterana navigabilă pentru transporturile aliate.

La 23 octombrie, în Egipt, generalul Alexander dăduse ordin Armatei 8 britanice, de sub comanda generalului Sir Bernard L. Montgomery, să ia cu asalt liniile inamice de la El-Alamein. După două săptămîni, inamicul gonea în retragere spre vest, urmărit îndeaproape de englezii învingători. Dacă, la rîndul nostru, puteam ajunge la linia de comunicaţii a Axei, strălucitul succes tactic al Armatei 8 se transforma într-o victorie strategică de şi mai mari proporţii.

În Mediterana, la est de Tripoli, inamicul nu avea acces la o linie de comunicaţii sigură din cauza forţelor aeriene şi navale britanice, cu bazele în Egipt şi Malta. Propria noastră poziţie în Africa de Nord, la vest de Bône, marca limita occidentală a zonei maritime pe care

o putea folosi Axa. Astfel că, pentru a veni în ajutorul lui Rommel, Hitler şi Mussolini nu dispuneau decît de porturile situate între Bône (Algeria) şi Tripoli (nord-vestul Libiei). Înaintînd pe oricare din flancuri, aliaţii aveau posibilitatea să restrîngă din ce în ce mai mult canalul de aprovizionare al inamicului, pînă la strangularea lui definitivă.

Forţele aeriene ale Axei din insulele Sicilia şi Pantelleria şi din sudul Italiei erau încă atît de puternice, încît o acţiune navală a aliaţilor în această regiune era imposibilă. Tăierea liniei de comunicaţii inamice necesita o ofensivă pe uscat, în cadrul căreia să împingem mereu înainte forţele noastre aeriene şi bazele lor.

Porturile africane de departe cele mai importante de care dispunea atunci Axa erau Bizerta şi Tunis, pe un loc secundar situîndu-se, mai la sud, Sfax şi Gabès. Deşi avea o radă destul de bună, Tripoli obliga navele inamice să treacă practic pe sub tunurile Maltei, unde aviaţia britanică devenise destul de puternică pentru a le provoca pierderi grave. Era limpede că, dacă reuşeam să ocupăm repede porturile Tunis şi Bizerta, aprovizionarea armatelor duşmane din Africa devenea aproape imposibilă, iar distrugerea lor, mult mai lesnicioasă.

Obiectivul nostru strategic principal consta, aşadar, în ocuparea cît mai grabnică a nordului Tunisiei. După acest criteriu ne-am călăuzit în tot ceea ce am întreprins pe plan militar, economic şi politic. Trecînd prin succese şi eşecuri, prin nenumărate incidente şi accidente, prin nelipsitele dificultăţi care se ţin scai de soldaţi pe cîmpul de bătălie, aveam cu toţii, necontenit, acest unic obiectiv înaintea ochilor, convinşi fiind că atingerea lui va însemna sfîrşitul Axei în Africa.

Prima acţiune a avut loc pe la mijlocul lunii noiembrie, cînd ne aflam încă la Alger, stăruind pe lîngă Darlan să ordone francezilor să pună capăt luptelor şi să conlucreze cu noi. Armata 1 britanică, de sub comanda generalului Anderson, fusese organizată cu scopul anume de a duce campania spre est, avînd ca bază de pornire Algerul. Anderson avea instrucţiuni să opereze conform planului, neprecupeţind nici un efort pentru a captura Tunisul şi Bizerta în timpul cel mai scurt cu putinţă. El avea însă de luptat cu dificultăţi deosebit de mari.

Cea dintîi dintre ele era penuria de ansamblu a forţelor sale. Lipsa de vase nu ne îngăduise să aducem efec-

tivele şi tehnica de luptă care ar fi putut rezolva problema repede şi expeditiv. Generalul Anderson trebuia deci să se bizuie mai mult pe rapiditate şi îndrăzneală decît pe numărul de oameni de care dispunea.

A doua dificultate o constituia slaba noastră dotare în vehicule motorizate, carenţă agravată de foarte proasta calitate a căii ferate cu o singură linie Alger-Tunis.

A treia piedică majoră o reprezenta starea vremii. Au început să cadă ploi inoportune şi, dat fiind că, dintre aerodromurile risipite ici-colo, pe care sperasem să le utilizăm, nici unul nu avea pistă asfaltată, micile noastre forţe aeriene nu au putut interveni, zile în şir fiind reduse la o paralizie aproape totală. Inamicul era într-o situaţie mult mai avantajoasă, deoarece marile sale aerodromuri de la Bizerta şi Tunis se pretau la operaţii în orice condiţii atmosferice.

Un alt obstacol era apropierea cîmpului de luptă din Tunisia de forţele Axei din Italia şi Sicilia. A doua zi după primele noastre debarcări, inamicul a început să trimită trupe în Tunisia, unde numărul lor creştea rapid.

O altă dificultate iniţială o constituia incertitudinea ce domnea în legătură cu atitudinea forţelor franceze situate în zona dintre Constantine şi Tunis, în fruntea cărora se afla generalul Barre. În momentul cînd generalul Anderson şi-a început înaintarea nu se ştia dacă aceste forţe şi populaţia locală i se vor împotrivi în mod activ, vor adopta o poziţie neutră sau îl vor sprijini în ofensiva sa spre Tunis.

În aceste condiţii, numai un comandant extrem de leal şi de cutezător ar fi acceptat fără nici o obiecţie să conducă operaţia de a cărei realizare răspundea generalul Anderson. Ca răspuns la ordinele mele presante, el a intrat în campanie la 11 noiembrie, de îndată ce a pus piciorul pe ţărm.

Amintindu-mi că generalul Anderson era englez, iar trupele sale aproape în întregime britanice, am considerat totdeauna ca remarcabil faptul că el nu a scos nici un cuvînt de protest atunci cînd a primit acest ordin temerar din partea unui american. Era un aliat fidel şi un luptător viteaz. Din Alger a pornit spre est, înaintînd pe uscat şi pe mare. Printr-o serie de acţiuni rapide a cucerit porturile Djiájelli, Philippeville şi Bône, progresînd, totodată, şi în interiorul ţării, unde a ocupat oraşele Sétif şi Constantine. Avioanele şi submarinele Axei îşi luau cu

regularitate tributul de la navele aliate şi provocau pagube materiale micilor porturi care căzuseră în mîinile noastre. Dar, fără nici o ezitare, flota britanică, sub comanda amiralului Cunningham, a continuat să dea tot sprijinul operaţiilor în curs, iar generalul Anderson şi-a văzut mai departe de drum, fără să ţină seama de primejdiile ce i se iveau în cale. Din regiunea Bône-Constantine, Armata 1 britanică a înaintat mereu spre est prin văile Souk-Ahras şi Souk-el-Arba, unde au luat pentru prima oară contact cu trupele de uscat inamice.

La 23 noiembrie, cînd mi-am mutat statul-major de la Gibraltar la Alger, am profitat de călătorie pentru a începe să inspectez trupele şi instalaţiile. Pe aerodromul din Oran m-am ciocnit nas în nas cu condiţiile care aveau să constituie o plagă pentru noi în tot cursul acelei crîncene ierni. Am aterizat pe o fîşie de pămînt bătătorit, dar avionul nu a putut trece nici măcar cu un metru dincolo de pistă, din cauza noroiului fără fund din jur. După ce s-au introdus nişte scînduri mari sub roţile avionului, a apărut un imens tractor care ne-a remorcat cîţiva metri, pentru a permite aparatului următor să aterizeze. Deoarece operaţiile tactice stagnau, mi-am petrecut dimineaţa interesîndu-mă de probleme ca asigurarea cu materiale, încartiruirea şi hrana.

Sosind la Alger în aceeaşi seară, am constatat că ordinele mele anterioare, de a se acorda sprijin Armatei 1 britanice de către toate contingentele americane care puteau fi aduse din regiunea Oran, nu fuseseră înţelese exact şi nici executate energic. Cînd am ajuns la birourile noastre, l-am găsit acolo pe generalul de brigadă Lunsford E. Oliver, şeful comandamentului Brigăzii B din Divizia 1 blindată a S.U.A. Făcuse o recunoaştere pe front, îşi dăduse seama că pe calea ferată nu va putea ajunge în timp util pe cîmpul de luptă şi cerea permisiunea de a-şi transporta o parte din brigadă în transportoare semişenilate, pentru a străbate cele 700 de mile dintre Oran şi Souk-el-Arba. Ofiţerul de stat-major căruia i se adresase cunoştea îndeaproape caracteristicile transportoarelor semişenilate şi refuza să-i satisfacă cererea, pe motiv că un asemenea drum ar reduce la jumătate durata de folosire a vehiculului !

Tînărului ofiţer de stat-major nu i se putea reproşa această stupefiantă atitudine. În anii de pace, el fusese dăscălit cu insistenţă pe tema veşnicei nevoi de economii

şi a evitării oricărei risipe. Dar, după cum ştia prea bine chiar el, cele învăţate în timp de pace erau valabile numai atunci cînd sacrificiile făcute de dragul economiilor nu aveau nici o importanţă. El nu se deprinsese încă cu cruzimea de fond a războiului, nu-şi dădea seama că însuşi cuvîntul „război" este sinonim cu „risipă" şi nu înţelegea că orice acţiune efectivă cere cheltuieli. Problema este de a stabili — în spaţiu şi timp — cum să-ţi împarţi bunurile pentru a obţine maximum de rezultate. Odată acest lucru precizat, trebuie să fi darnic cu bunurile, mai ales dacă rezultatul poate fi măsurat în cruţarea de vieţi omeneşti.

Insistenţele generalului Oliver, dorinţa sa de a ajunge pe cîmpul de bătălie, căldura cu care pleda pentru a i se permite să pornească într-un marş istovitor (deşi ar fi putut să accepte o soluţie facilă fără ca el să poarte vreo răspundere) — toate acestea m-au impresionat profund. În cinci minute era pe drum, cu ordinele pe care le solicita.

În noaptea aceea şi în cea următoare, Algerul a fost bombardat fără încetare. „Luftwaffe" nu a trimis în nici un moment un număr mare de avioane, dar zgomotul necontenit te împiedica să dormi şi lipsa de somn s-a putut citi curînd pe feţele celor de la statul-major. Principalele obiective ale avioanelor germane erau navele din docuri, la vreun sfert de milă depărtare de hotelul nostru, dar bombele căzute pe străzile oraşului au provocat cîteva victime şi o enormă consternare.

Apărarea noastră antiaeriană nu s-a dezvoltat decît cu încetul. Una dintre navele scufundate de submarinele inamice transporta la bordul său cea mai mare parte din aparatura de avertizare şi control de care aveau neapărată nevoie avioanele noastre de vînătoare. Spre sfîrşitul lunii însă am remediat unele dificultăţi şi, după ce a încasat-o de cîteva ori zdravăn, „Luftwaffe" a renunţat la atacurile împotriva porturilor principale, cu excepţia unor tentative perfide de raiduri efectuate prin surprindere. Într-o noapte am avut dovada incontestabilă a profundului respect pe care echipajele bombardierelor inamice se învăţaseră să-l poarte apărării noastre antiaeriene. Interceptînd o comunicare prin radio pe care comandantul unei escadrile de bombardament o făcea bazei sale, l-am auzit raportînd : „Bombele lansate asupra Algerului, conform ordinului". Dar noi, avînd un avion care ţinea

contactul cu escadrila, știam că bombele căzuseră la vreo treizeci de mile în largul mării. Am adus imediat la cunoștința oamenilor noștri această dovadă că moralul inamicului scăzuse și vestea a produs un efect uimitor de reconfortant.

După numai trei zile de muncă intensă la statul-major am pornit spre front, în automobil, luîndu-l pe generalul Clark cu mine. Deoarece inamicul domina spațiul aerian, orice călătorie în pozițiile înaintate era o aventură palpitantă. Observatorii scrutau cu atenție cerul și, ori de cîte ori apărea vreun avion, dădeau semnalul de alarmă, iar noi coboram din mașină și ne risipeam care încotro. Bineînțeles, uneori se nimerea să fie un avion de-al nostru, dar nimeni nu putea să-și asume riscul de a-și continua drumul bizuindu-se pe o astfel de întîmplare. Am ajuns cu toții mari experți în identificarea avioanelor, dar n-am întîlnit vreodată pe cineva care să fie atît de sigur pe competența lui în această materie încît să mizeze pe ea punîndu-și viața în joc. Șoferii de camioane, geniștii, artileriștii, pînă și infanteriștii din pozițiile înaintate trebuiau să fie mereu cu ochii în patru. Sătui pînă peste cap de această situație, ei se plîngeau într-una : „Unde dracu'e aviația noastră ? Unde te uiți, numai nemți — de ce ?". Atunci cînd inamicul deține superioritatea aeriană, forțele de uscat nu se sfiesc să-i înjure pe „aviatori".

Clark și cu mine l-am găsit pe Anderson dincolo de Souk-Ahras, unde terenul era de jur împrejur înțesat de mărturiile unor lupte grele și îndelungate. Pe marginea drumului, orice discuție între soldați scotea la iveală cîte o exagerare neverosimilă. „Béja a fost bombardată pînă n-a mai rămas piatră peste piatră" ; „De aici încolo, pe șosea, nu mai scapă nimeni cu viață" ; „Cu siguranță că trupele noastre or să bată în retragere — în condițiile astea nu rezistă nimeni". În general, totuși, moralul era bun. Exagerările nu reprezentau altceva decît dorința oamenilor de a transmite ideea că trecuseră printr-o urgie fără seamăn. Nici unul din ei nu se gîndea, de fapt, să dea bir cu fugiții.

Atît soldații, cît și ofițerii nu aveau experiență, dar nici veteranii cei mai călîți în lupte nu ar fi putut întrece trupele generalului Anderson în cutezanță, curaj și energie. Eforturile fizice pe care le depuneau erau aproape de neîndurat. Noroiul creștea zi de zi, astfel încît orice ope-

rație trebuia să se desfășoare exclusiv pe șosea, care literalmente se dezintegra pe lungi tronsoane. Frigul iernii începea să se aștearnă peste înălțimile Tunisiei. Transportul materialelor de aprovizionare și al muniției devenise o sarcină herculeană. Dar, în ciuda tuturor piedicilor, în ciuda slabelor efective de care dispunea — totalul lor se ridica la vreo trei brigăzi de infanterie și o brigadă de tancuri rablagite —, Anderson a înaintat prin valea Souk-el-Khemis și a ocupat Béja, ajungînd, în cele din urmă, într-un punct de unde, la picioarele lui, vedea periferiile Tunisului.

Cu fiecare zi ce trecea după primul contact cu germanii, lupta devenea mai aprigă, mai îndîrjită, mai grea, iar inamicul căpăta întăriri într-un ritm mai rapid decît noi.

De la bun început mi-am propus să completez forțele lui Anderson, chiar cu riscul suplimentar de a slăbi spatele frontului. Lipsa mijloacelor de transport însă mă silea să-i trimit întăririle cu țîrîita — și pînă și cel mai necopt recrut cunoaște pericolele inerente unei astfel de operații. O droaie de sfetnici se înghesuiau să mă avertizeze cît de vehementă va fi reacția opiniei publice împotriva „dispersării" armatei americane ! Mi se punea adesea întrebarea : „Cum și-a făurit Pershing * reputația în primul război mondial ?". Ceea ce uitau acești sfetnici era celebra declarație a lui Pershing din martie 1918, cînd aliații treceau printr-o gravă criză. Dîndu-și seama atunci cît de primejdioasă era situația, el a amînat procesul de alcătuire a unei armate de uscat americane în Franța și i-a spus lui Foch ** : „Toți oamenii, toate tunurile, tot ce avem se află la dispoziția dumneavoastră, pentru a le folosi așa cum veți crede de cuviință". După părerea mea, situația din Tunisia ne oferea un strălucit prilej, comparabil la scară mică cu cel din 1918, și eram gata să iau

* John Joseph Pershing (1860—1948), general american, comandant al corpului expediționar al S.U.A. în Franța (1917—1918), s-a opus tendințelor franco-britanice de a face din trupele sale simple „rezervoare umane" ale aliaților, dispersate de-a lungul întregului front, și a cerut ca ele să lupte laolaltă, într-un singur sector, și păstrîndu-și identitatea națională. Totuși, la 27 martie 1918, atunci cînd ofensiva germană de pe Somme amenința să ia proporții catastrofale pentru aliați, el a oferit lui Foch cele 8 divizii de care dispunea pe atunci. — *Nota trad.*

** Ferdinand Foch (1851—1929), mareșal francez, s-a remarcat în cîteva mari bătălii ale primului război mondial, devenind, la 26 martie 1918, comandant suprem al forțelor aliate pe frontul de vest. — *Nota trad.*

asupra-mi toate criticile ulterioare, cu condiţia ca forţele aliate să poată prezenta popoarelor noastre Tunisul ca dar de Anul Nou !

Jocul era foarte hazardat, dar miza mi se părea atît de ispititoare, încît am renunţat la orice prudenţă din dorinţa de a aduce în sectorul generalului Anderson toate forţele disponibile de pe teatrul de război nord-african. Mai persista încă teama că germanii îşi vor trimite aviaţia peste Pirinei, în Spania, pentru a ne ataca pe la spate. Ca început, totuşi, forţele aeriene americane au primit ordin să se deplaseze cît mai spre est cu putinţă, pentru a veni în ajutorul generalului Anderson şi pentru a participa la operaţiile de blocare a comunicaţiilor pe mare ale Axei între Tunisia şi Italia. Era o modificare radicală a planului iniţial, care prevedea reţinerea aviaţiei noastre militare la extremitatea occidentală a bazinului mediteranean. Această măsură a pus forţele aeriene americane într-un strîns contact cu cele britanice, creînd necesitatea unei coordonări de fiecare moment.

Pentru a conduce această acţiune, l-am chemat în Africa pe generalul Spaatz, pe care-l lăsasem în Anglia. Ne-am mulţumit să improvizăm un mecanism de control şi i-am acordat lui Spaatz rangul de „locţiitor interimar al comandantului şef al forţelor aeriene". Iniţial, în fruntea aviaţiei americane din Africa de Nord se afla generalul-maior James Doolittle, care îşi cîştigase celebritatea după raidul condus de el asupra oraşului Tokio *. Cu personalitatea lui dinamică şi plină de energie, i-a trebuit ceva timp ca să se împace cu gîndul că, răspunzînd de întreaga forţă americană a S.U.A. în Africa de Nord, nu mai avea dreptul să piloteze un avion de vînătoare şi să angajeze lupta cu inamicul. Cum însă avea nepreţuita calitate de a învăţa din experienţă, Doolittle a devenit unul dintre cei mai destoinici comandanţi ai noştri.

Acţiunea de întărire treptată a sectorului de est cu trupe în majoritate americane a continuat la sfîrşitul lui noiembrie şi începutul lui decembrie. Din cauza grelelor lupte de zi cu zi şi a lipsei mijloacelor de transport, nu puteam aştepta să aducem o mare unitate ca entitate aparte, nici să constituim o asemenea unitate înainte de

* La 18 aprilie 1942, 16 bombardiere americane de tip B-25, sub conducerea lui Doolittle, decolînd de pe portavionul „Hornet", au parcurs 800 de mile, pentru a ataca Tokio şi alte localităţi japoneze. — *Nota trad.*

a o arunca în foc. Dacă nu reuşeam să ocupăm Tunisul, sistemul întăririlor bucăţică cu bucăţică ne rezerva mari necazuri, dar generalul Anderson a primit ordin să facă tot ce-i va sta în putinţă pentru a-şi atinge obiectivul înainte ca vremea proastă şi întăririle Axei să ne oblige la o lungă campanie de iarnă în condiţii atît de neatrăgătoare şi de neospitaliere.

De la Oran am adus Divizia 1 blindată şi elemente din Divizia 1 infanterie, ambele americane. Divizia 34 americană a fost eşalonată de-a lungul liniei de comunicaţii, pentru a proteja punctele nevralgice şi a asigura securitatea unor ţinuturi imense, în care altfel eram complet lipsiţi de apărare. Am folosit trupe aliate în acest scop numai în punctele cele mai vitale ; cum inamicul a recurs curînd la lansări nocturne de paraşutişti pentru organizarea de sabotaje, ne-am văzut nevoiţi să încredinţăm unor contingente franceze misiunea de a proteja sute de poduri, podeţe, tunele şi alte asemenea puncte, unde cîţiva indivizi hotărîţi la orice puteau pricinui daune aproape ireparabile liniilor noastre de comunicaţie.

Dar, deşi curajul, ingeniozitatea şi rezistenţa la dificultăţi s-au manifestat la trupele noastre din plin şi clipă de clipă, ele nu au putut birui complet coaliţia pe care o formau inamicul, vremea proastă şi terenul. La începutul lui decembrie, duşmanul era destul de puternic în unităţi mecanizate pentru a declanşa atacuri locale, dar violente, care ne-au silit să ne retragem de pe poziţiile cele mai avansate din faţa Tunisului.

De îndată ce am încetat să mai atacăm, situaţia în nordul Tunisiei a devenit dificilă pentru noi, chiar privită dintr-un punct de vedere defensiv. Datorită unei greşeli comise în cursul unei retrageri locale, am pierdut cea mai mare parte din tehnica de luptă a Brigăzii B din Divizia 1 blindată a S.U.A. Regimentul 18 infanterie din Divizia 1 americană infanterie a suferit pierderi grele şi un batalion al unui excelent regiment britanic a fost practic exterminat. Nu a trecut mult şi generalul Anderson a ajuns la concluzia că va trebui să abandoneze Medjez-el-Bab, centru rutier şi punct de joncţiune cu forţele franceze de pe flancul drept. Deoarece însă localitatea ne era indispensabilă atunci cînd, dobîndind efectivele necesare, aveam să reluăm ofensiva, am interzis evacuarea ei, asumîndu-mi personal răspunderea pentru soarta garnizoanei şi pentru consecinţele eventualei ocupări de către

inamic a Medjez-el-Babului asupra securității comandamentului.

Încă ne mai străduiam să lansăm propria noastră ofensivă. Munceam cîte douăzeci și patru de ore pe zi pentru a regrupa forțele, care, cu condiția unei îmbunătățiri trecătoare a vremii, ne-ar fi putut oferi o șansă serioasă de a cuceri nord-estul Tunisiei înainte ca iarna să paralizeze definitiv orice mișcare. Data aleasă pentru ultimul și cel mai ambițios atac al nostru era de 24 decembrie. Speranța ne-o puneam mai ales în temporara noastră superioritate în materie de artilerie, superioritate care era destul de importantă. Dar de pe front soseau vești descurajatoare : în loc să se îndrepte, vremea se strica și mai rău. Perspectivele de a declanșa o nouă ofensivă păleau din ce în ce.

Eram hotărît însă să nu renunț, pînă ce nu mă voi convinge personal că ofensiva devenise imposibilă. Condițiile atmosferice nepermițînd avioanelor să zboare, am plecat cu automobilul spre front la 22 decembrie. Din clipa cînd am ieșit din Alger, ne-am izbit de starea mizerabilă a drumului. Călătorind aproape fără oprire, l-am găsit pe generalul Anderson la statul său major în primele ore ale dimineții de 24 decembrie și, împreună cu el, am plecat imediat spre Souk-el-Khemis. Acolo se afla statul-major al Corpului 5 armată britanic, care urma să susțină asaltul și care avea în fruntea sa pe generalul-maior C.W. Allfrey. Mici detașamente trecuseră deja la efectuarea acțiunilor preliminare, încercînd să ocupe anumite poziții nevralgice înainte ca operația principală, fixată pentru noaptea următoare, să înceapă.

Ploua într-una. Ne-am deplasat personal pentru a cerceta zona prin care urmau să înainteze trupele noastre. Cred că un incident la care am fost martor pe drum m-a convins, mai mult decît orice alt argument, că asaltul nostru era sortit eșecului. La vreo zece metri de șosea, pe un cîmp cultivat, pare-se, cu grîu de toamnă, o motocicletă se împotmolise în noroi. Patru soldați se dădeau de ceasul morții s-o scoată de acolo, dar, în ciuda celor mai titanice eforturi, nu izbuteau decît să se afunde ei înșiși în argila cleioasă. Pînă la urmă au fost nevoiți să se lase păgubași și să abandoneze motocicleta, și mai adînc înnămolită decît la început.

Ne-am înapoiat la Alger, unde am dat instrucțiuni ca ofensiva să fie amînată *sine die*. Era o decizie dureroasă. De îndată ce am luat-o, am fost puși în fața unei serii de pro-

bleme ca realinierea și rectificarea pozițiilor noastre, încadrarea diverselor unități în formații corespunzătoare, strîngerea de rezerve locale și protejarea flancului de sud, unde terenul se preta la operații în tot cursul iernii. Toate aceste sarcini reveneau generalului Anderson, care mai avea și obligația de a nu ceda nimic din ce a ce cîștigase și de a aștepta condiții atmosferice mai prielnice în primăvară.

În astfel de împrejurări, comandantul unei mari unități trebuie să evite cu orice preț o atitudine defetistă ; demoralizarea lui molipsește repede și inevitabil întregul comandament, cu consecințe întotdeauna nefericite. De data aceasta însă îmi venea extrem de greu să arborez o mină optimistă.

Încă de la mijlocul lunii noiembrie, forțele franceze din Tunisia trecuseră de partea noastră și controlau destul de precar masivele muntoase care se întindeau la sud de capitală, unde, deși nu dispuneau de nici un fel de tehnică modernă, nu erau chiar atît de expuse la distrugere. Renunțînd la proiectul de a ocupa imediat Tunisul, ne-am ales ca linie de apărare un traseu care proteja aerodromurile avansate de la Thelepte, Youks-les-Bains și Souk-el-Arba. Atîta vreme cît pistele de acolo erau în mîinile noastre, aveam permanent posibilitatea să lovim, cel puțin cînd timpul era acceptabil, în liniile de comunicație ale Axei cu forțele noastre aeriene ce sporeau. Era, de asemenea, o poziție ideală pentru a relua asaltul atunci cînd aveau să ne-o permită condițiile atmosferice și de teren, ca și forțele noastre crescînde. Prin urmare, planul nostru defensiv pentru restul iernii prevedea apărarea acestui perimetru avansat. Pierzîndu-l, am fi fost nevoiți să ne retragem în regiunea Bône-Constantine și în primăvara următoare în fața noastră s-ar fi ridicat problema de a înainta prin luptă, fără o acoperire aeriană adecvată, într-un ținut muntos și dificil, cu prețul unui mare număr de vieți. Eram convins că nici obstacolele ce se ridicau în calea transporturilor, nici amenințarea sub care se aflau pozițiile înaintate nu trebuiau să precumpănească, fie și pentru o clipă, față de primejdiile cărora le-ar fi dat naștere o retragere generală pe poziții mai sigure și mai convenabile. Nu puteam trece cu vederea nici deplorabilul efect al unei retrageri asupra populației nord-africane, aspect care îngrijora profund pe Giraud și pe alți lideri francezi.

Deocamdată, singura apărare de flanc pe care fusesem capabili s-o realizăm pe tot cuprinsul imensei suprafeţe ce se întindea de la Tebessa spre sud pînă la Gafsa era asigurată de unităţi dispersate ale trupelor franceze neregulate, întărite şi însufleţite de un mic detaşament de paraşutişti americani, sub comanda viteazului colonel Edson D. Raff. Cronica isprăvilor sale în această parte a ţării reprezintă în sine o mică epopee. Stratagemele la care recurgea, rapiditatea cu care ataca, îndrăzneala şi agresivitatea sa au semănat săptămîni de-a rîndul o desăvîrşită confuzie în rîndurile inamicului. Dar odată cu oprirea atacurilor noastre în nord, duşmanul a căpătat imediat posibilitatea să-şi concentreze forţele aşa cum dorea, la adăpostul barierei muntoase de pe coastă. Era lipsit de sens să-ţi închipui că el nu-şi va da seama de marile noastre deficienţe din regiunea Tebessa ; mult mai probabil era ca inamicul să ne administreze la iuţeală o lovitură necruţătoare, în afară de cazul cînd luam măsuri ca să o preîntîmpinăm.

Pentru a furniza protecţia necesară, statul-major al Corpului 2 armată, de sub comanda generalului Fredendall, a fost mutat de la Oran în regiunea Tebessa, unde i s-a repartizat Divizia 1 blindată de tancuri, la ora aceea ajunsă la efective aproape complete, deşi parte din tehnica ei era deja depăşită. Comandamentul serviciilor s-a împotrivit proiectului meu de a concentra un corp de armată complet la est de Tebessa, văicărindu-se pe tema mizerabilelor noastre linii de comunicaţie, care nu îngăduiau asigurarea tehnico-materială decît pentru o divizie blindată şi un regiment suplimentar. Convins însă că inamicul va profita de vădita noastră inferioritate de acolo, am ordonat să se înceapă concentrarea unui grup de patru divizii şi le-am spus celor de la servicii să se descurce cum or şti cu aprovizionarea.

Divizia 1 infanterie americană urma să fie repartizată acestui corp de îndată ce se regrupa de pe poziţiile dispersate pe care le ocupase pe front şi ajungea în sectorul Tebessa. Divizia 9 americană — minus Detaşamentul de luptă regimental 39, care participase la asaltul Algerului — a fost luată treptat din regiunea Casablanca şi transferată spre est, pentru a intra în subordinea Corpului 2 odată cu încheierea mutării. Ordine similare a primit şi Divizia 34, sarcinile ei în privinţa liniei de comunicaţii fiind preluate de francezi.

Corpul 2 armată american a căpătat instrucţiuni să asigure flancul stîng al grosului trupelor noastre, aflate în nord. Generalului Fredendall i s-a ordonat să apere trecătorile din munţi cu detaşamente de infanterie uşoară şi să concentreze Divizia 1 blindată în spatele avanposturilor de infanterie, gata să atace în forţă orice coloană inamică care ar încerca să se strecoare prin munţi spre linia noastră de comunicaţii. Generalul Fredendall a căpătat, de asemenea, permisiunea ca, odată încheiată regruparea corpului său de armată, să întreprindă acţiuni ofensive în direcţia Sfax şi Gabès, pentru a tăia linia de comunicaţii a lui Rommel cu Tunisia. Unii membri ai statului-major pe care a început să-i obsedeze gîndul la rezultatele potenţiale ale unei astfel de operaţii doreau s-o declanşăm de îndată. Nu am fost de acord, căci capacitatea noastră imediată de a trece la ofensivă era egală cu zero. Pentru a evita orice interpretare greşită, am avut o întrevedere personală cu generalul Fredendall, căruia i-am schiţat în linii foarte precise intenţiile mele în legătură cu concentrarea corpului său de armată în regiunea Tebessa. Aşa cum am mai arătat, scopul era de a asigura o apărare mobilă şi strategică a flancului nostru drept, avînd drept principală unitate de şoc divizia blindată, care dispunea de mai multe tancuri decît cele pe care i le-ar fi putut opune inamicul. Numai după ce se va fi convins că întregul perimetru era la adăpost de un atac avea voie Fredendall să treacă la acţiuni ofensive în direcţia liniei de coastă şi, chiar şi în aceste condiţii, nu era autorizat să lase garnizoane izolate de infanterie în nici unul dintre oraşele de pe coastă pe care le-ar fi ocupat.

Cu acest prilej am combătut pe şleau înclinaţia pe care o au statele-majore de a formula concepţiile operaţionale în termenii punctelor şi obiectivelor geografice. Ideea de a ne proteja prin luptă acolo unde era necesar şi de a ne concentra în anumite puncte pentru a distruge inamicul este greu de exprimat. O astfel de idee, presupunînd operaţii de mare mobilitate şi elasticitate, creează dificultăţi ofiţerilor de stat-major atunci cînd trebuie să o aştearnă pe hîrtie. Iată de ce ei s-au deprins să întocmească planuri bazate pe ocuparea sau păstrarea anumitor puncte geografice. E un lucru uneori necesar, mai ales în materie de planificare strategică. Totuşi, planurile de acest gen sînt periculoase, deoarece tind să impună o rigiditate de mişcare comandantului care are sarcina de a le aduce la

îndeplinire. În mod normal, unui comandant competent ar trebui să i se traseze doar o misiune cu caracter general, fie de ofensivă, fie de apărare, dîndu-i-se apoi mijloacele de a o realiza. El ar beneficia astfel de o totală libertate de acțiune pentru a atinge obiectivul de ansamblu pe care i l-a fixat superiorul său.

În cursul tuturor acestor săptămîni ne-a fost imposibil să constituim un comandament unificat pentru linia frontului, cu excepția Cartierului General al Forțelor Aliate, condus de mine. Francezii refuzau să primească ordine de la ofițerii englezi, susținînd că, dacă voi insista în acest sens, în armata lor va izbucni o răzmeriță, din cauza resentimentelor care mai persistau de pe urma ciocnirilor cu britanicii în Siria, la Oran și la Dakar. Armata 1 britanică ocupa flancul stîng, francezii se aflau în centru, iar americanii în flancul drept, dar toți deținеau poziții — în strînsă interdependență — ale uneia și aceleiași linii de bătaie și toți foloseau o singură linie de comunicații, și aceea inadecvată. Era o situație exasperantă, plină de pericole potențiale. Cel mai bun lucru pe care puteam să-l fac a fost să creez un punct înaintat de comandă pentru mine însumi, unde să stau cît mai mult. Am instalat acolo un mic stat-major permanent, sub conducerea generalului Truscott, care avea misiunea de a mă reprezenta în munca de coordonare a diverselor detalii pe front.

Această stare de lucruri a durat pînă pe la mijlocul lunii ianuarie 1943, cînd forțele franceze din centru, dînd înapoi în fața unor mici, dar viguroase atacuri germane, au creat o situație critică, care a necesitat o nouă dispersare a trupelor americane, în curs de regrupare, pentru a astupa breșele apărute în front. În aceste condiții, imediat după 15 ianuarie am ordonat categoric generalului Anderson să preia răspunderea întregii linii de bătaie. M-am dus personal la generalul Juin, comandantul forțelor franceze din centru, pentru a mă asigura că va executa ordinele generalului Anderson. L-am informat ulterior și pe generalul Giraud despre măsurile luate și el nu a ridicat nici o obiecție : nevoia de un comandament unificat devenise mai mult decît evidentă.

Cînd generalul Anderson a preluat comanda întregului nostru front, acesta arăta ca o linie lungă și subțire care se întindea de la Bizerta la Gafsa, cu unități foarte amestecate și fără rezerve locale. Nu aveam nimic la îndemînă pentru a-l sprijini cît timp Corpul 2 armată ameri-

can nu se concentra pe deplin în regiunea Tebessa şi cît timp trupe suplimentare, venite din Anglia, nu procedau în mod similar în nordul Tunisiei. Activitatea de triere a unităţilor şi de formare a rezervelor, care începuse înainte de Crăciun, a avut mult de suferit la mijlocul lui ianuarie, cînd francezii şi-au părăsit poziţiile şi a trebuit să trimitem de urgenţă unităţi americane pentru a astupa breşele. Înfrîngerea francezilor nu se datora unei lipse de curaj sau de bărbăţie, ci doar absenţei complete a tehnicii moderne de luptă, o deficienţă pe care ne străduiam s-o remediem.

În tot cursul acestei perioade, situaţia politică, cu complicaţiile ei, ne-a dat mult de furcă. Era greu să descîlceşti urzeala de intrigi, dezinformare, vrajbă şi flagrante prejudecăţi care învăluia pînă şi datele minore ale problemei de ansamblu. Un rol principal pe acest eşichier îl juca populaţia arabă şi explozivele sale potenţialităţi. În Maroc, generalul Nogués nu avea o comportare leală, ca să nu spun şi mai rău, dar era ministrul de externe al sultanului şi, după cum arătau toate informaţiile noastre, se bucura de întreaga încredere şi prietenie a marocanilor. Războinicele triburi din această ţară erau o forţă pe care nu o puteai trece cu vederea. Generalul Patton, pe care evoluţia situaţiei îl cam speria, rămăsese în continuare la părerea că, dacă marocanii deveneau ostili, era nevoie de 60 000 de soldaţi americani dotaţi cu toată tehnica de luptă pentru a menţine ordinea numai pe acest teritoriu. Dar noi nu aveam de unde scoate o asemenea forţă. De aceea, Patton ne recomanda stăruitor să-l lăsăm pe Nogués într-ale lui !

O complicaţie aparte în această harababură o reprezenta secularul antagonism dintre arabi şi evrei. Deoarece primii erau de vreo patruzeci de ori mai numeroşi decît ceilalţi, autorităţile franceze locale practicau o politică de conciliere faţă de arabi pe spinarea evreilor, împotriva cărora se promulgaseră legi represive. În ochii arabilor, orice propunere de amendare a acestor legi trecea drept o manifestare a intenţiei de a aduce pe evrei la putere şi de a-i supune pe ei la persecuţii. Ţinînd seama că de ani de zile o intensă propagandă hitleristă întreţinea cu premeditare asemenea prejudecăţi în rîndurile unei populaţii needucate, e lesne de înţeles de ce situaţia cerea mai curînd prudenţă şi evoluţie decît acţiuni pripite şi eventuale revoluţii. Africa de Nord vuia de zvonuri, lăsîndu-se

aproape dominată de ele. Unul dintre zvonuri afirma că eu aş fi evreu şi că am fost trimis acolo de evreul Roosevelt pentru a-i asupri pe arabi şi a da Africa de Nord pe mîna evreilor. Consilierii noştri politici au fost atît de alarmaţi, încît au publicat articole despre mine în presă şi în foi volante tipărite special, pentru a demonstra adevărata mea obîrşie. Tulburări în rîndurile arabilor sau, şi mai rău, răzvrătirea lor făţişă ne-ar fi legat de mîini pe luni de zile şi ne-ar fi costat nenumărate vieţi omeneşti.

Cît despre francezul de cafenea — cel care stătea la nesfîrşite taclale cu corespondenţii de presă —, pentru el, soluţia tuturor problemelor era încîntător de simplă. Ea se rezuma la înlăturarea arbitrară din posturi a tuturor funcţionarilor publici care simpatizaseră cu guvernul de la Vichy sau îi executaseră ordinele şi numirea în locul lor a celor ce pretindeau acum că erau de partea noastră. Dar, deoarece odioşii slujbaşi ai lui Pétain avuseseră grijă să se pună bine cu populaţia arabă, era limpede că numai prin adoptarea de reforme treptate şi prin tratarea cu menajamente a funcţionărimii puteam face în aşa fel încît oala arabo-franco-evreiască să nu dea în foc.

Un exemplu pentru a ilustra cît de delicată era situaţia: încă de la început am cerut autorităţilor franceze să revizuiască legile şi practicile antisemite, insistenţa noastră în această privinţă depăşind cu mult limitele „conlucrării aliate". Au fost date publicităţii proclamaţii corespunzătoare şi am avut impresia că s-au realizat unele progrese. E lesne de imaginat uimirea mea în ziua cînd Darlan a venit la mine cu o scrisoare iscălită de cineva despre care amiralul mi-a spus că era „rabinul din Constantine". Semnatarul ruga stăruitor autorităţile să o ia foarte încet cu abolirea măsurilor antisemite, căci altfel — spunea scrisoarea — arabii vor dezlănţui fără doar şi poate un pogrom ! Această măruntă pildă, care demonstra cîtă confuzie domnea pe tărîmul raporturilor rasiale şi politice, se multiplica zilnic, în nenumărate direcţii.

Politica, economia şi operaţiile militare — toate se amestecau într-un ghem de nedescurcat, confundîndu-se una cu cealaltă.

Pe plan politic, Murphy şi omologul său britanic, Harold Macmillan, munceau fără preget, dar aveau, din păcate, de-a face cu indivizi ca periculosul Darlan, onestul şi temerarul Giraud, pe care însă politica nu-l interesa,

molatecul Yves Chatel, faimosul Noguès și alții de aceeași teapă. Noi ne străduiam din răsputeri să democratizăm regimul politic, dar fiecare zi aducea cu sine noi p. geri — întemeiate în cea mai mare parte — despre nedreptăți care se perpetuau, despre lipsa de bună-credință a autorităților și despre contradicția dintre vorba și fapta lor. Eram hotărîți să începem eliminarea figurilor celor mai compromise, dar ne aducea la desperare neputința noastră de a găsi înlocuitori care să dea satisfacție. Și pe deasupra, trebuia să acționăm mereu în ideea că ne aflam oficial pe teritoriul unui aliat, deci nu beneficiam nici de autoritatea, nici de responsabilitățile caracteristice unei ocupații militare. Totuși, i-am spus din vreme lui Darlan că trebuia să se descotorosească de Chatel, guvernatorul Algeriei, și de Noguès, ministru al sultanului din Maroc.

În această categorie de probleme, generalul Giraud nu ne era de nici un folos. El nutrea o adevărată ură față de politică — nu numai față de necinstea sau tertipurile politice, ci pînă și față de orice părticică din necesara sarcină de a pune pe picioare un sistem închegat și democratic de guvernămînt, aplicabil caleidoscopului din Africa de Nord. Giraud nu-și dorea decît materiale de aprovizionare și tehnică de luptă pentru a crea unități combatante ; cu condiția să capete ceea ce cerea, puțin îi păsa de modul cum era organizată administrația sau de persoanele care ocupau posturi de răspundere. Țelurile sale erau curate, dar capacitatea lui în domeniul mai larg administrativ și organizatoric era îndoielnică.

Darlan a fost asasinat la 24 decembrie, exact în ziua în care am fost silit să renunț la orice proiect de atac imediat în Tunisia de nord. Mă aflam la statul-major al Corpului 5 armată britanic, lîngă Béja, cînd am fost înștiințat de moartea lui. Am plecat numaidecît la Alger, unde am ajuns după treizeci de ore de călătorie neîntreruptă cu mașina, pe ploaie, zăpadă și lapoviță.

Toate relațiile mele cu Darlan s-au limitat la o perioadă de șase săptămîni. Avea faima de a fi colaborat îndeaproape cu Hitler, dar în vremea cînd a condus administrația franceză în Africa de Nord nu și-a călcat niciodată — după cîte știm noi — vreun angajament sau vreo făgăduială. Pe de altă parte, modul lui afectat de a fi nu inspira încredere și, din cauza reputației sale, nu ne simțeam niciodată la largul nostru cînd aveam de-a face cu

el. În orice caz, moartea lui a ridicat noi probleme în faţa noastră.

Deşi se ştia, bineînţeles, că persoana cea mai de încredere din administraţia franceză era generalul Giraud, statul meu major tot nu se simţea în stare să instaleze o conducere alcătuită din marionete de-ale noastre. Recurgînd la o astfel de metodă nazistă, am fi încălcat mult mai grav principiile pentru care luptam decît acceptînd provizoriu un individ care din punctul nostru de vedere se compromisese în trecut. Pe de altă parte, aşa cum reieşea din discuţiile noastre în cerc restrîns, ne îndoiam de capacitatea lui Giraud de a ocupa cu fermitate cel mai înalt post de conducere ; din păcate, nu exista nimeni altul care să fie în acelaşi timp acceptabil şi disponibil. Fără întîrziere, oficialităţile franceze locale l-au numit pe generalul Giraud ca succesor temporar al lui Darlan în fruntea administraţiei Africii de Nord. Venit în vizită la cartierul meu general, Giraud şi-a formulat prima revendicare în noua sa calitate, anume ca eu „să încetez să mai tratez Africa de Nord ca pe un teritoriu ocupat şi s-o consider mai mult ca pe un aliat, aşa cum, dealtfel, se străduia să devină". Ne-a surprins această atitudine din partea cuiva care, după părerea mea, înţelegea atît de bine raţiunile noastre.

Guvernatorul Algeriei, Chatel, era un abulic care nu se bucura de încrederea nici unuia dintre noi. De el şi de generalul Noguès eram hotărîţi să ne descotorosim repede, deşi despre cel de-al doilea generalul Patton afirma cu insistenţă că depune o activitate eficientă în favoarea aliaţilor în Maroc. În ceea ce mă privea, eram convins că generalul Noguès era în stare să conlucreze cu noi atîta vreme cît i se părea că vom ieşi învingători, dar la primul semn de slăbiciune s-ar fi întors împotriva noastră fără nici o şovăială.

În căutarea unor personalităţi satisfăcătoare, ne-am hotărît să-l aducem la Alger pe Marcel Peyrouton. Mi se spusese despre el că era practic exilat în Argentina, nemaiavînd voie să se înapoieze în Franţa din cauza duşmăniei pe care i-o purta Laval, cea mai ticăloasă unealtă a lui Hitler. Mai aflasem că mai de mult dobîndise reputaţia unui administrator priceput în Africa de Nord. Totuşi, fosta lui calitate de ministru pe o îndelungată perioadă în guvernul de la Vichy îl făcea să treacă drept fascist în ochii cercurilor democratice. Am expus Departamentului

de Stat problema și, după un schimb de mesaje pe această temă, am fost informați că Washingtonul era de acord cu noi.

Aducerea lui Peyrouton ca guvernator al Algeriei a fost o greșeală, deși s-a arătat cu mult superior molatecului și oscilantului său predecesor. Era greu, într-adevăr, să găsești oameni care să aibă experiență în administrația colonială franceză și care, totodată, să nu poarte pecetea Vichyului. În prima clipă ne gîndisem să-i folosim pe Mast, Bethouart și pe alți cîțiva care dovediseră prin fapte că ne erau prieteni. Aici însă ne-am lovit de opoziția armatei franceze, al cărei sprijin ne era extrem de prețios. Presiunile noastre au dus la reintegrarea oficială a lui Mast și Bethouart, ba chiar la avansarea lor, dar nu și la o reintegrare socială, cel puțin în acel moment. Soțiile lor au fost tratate cu răceală, uneori și insultate de către soțiile altor ofițeri. Resentimentul împotriva lor a fost la început atît de violent, încît ei înșiși, ca și Giraud, ne-au sfătuit să renunțăm la tentativa de a-i utiliza în posturi administrative.

În aceeași perioadă am comis o altă greșeală, deși izvorîtă dintr-un motiv onorabil, aplicînd cenzura asupra știrilor politice din Africa de Nord pe o perioadă de șase săptămîni. Dată fiind repulsia mea personală față de cenzură, a trebuit să fiu convins că această măsură era pe deplin justificată. În cazul în speță, justificarea exista. Consilierii mei politici și cu mine intenționam să promovăm o fuziune între administrația franceză locală și forțele lui de Gaulle de la Londra. După părerea noastră, era o evoluție dificilă, dar necesară.

Opoziția locală împotriva lui de Gaulle se manifesta intens în rîndurile armatei și la toate nivelele administrației ; printre civili însă, el se bucura de o remarcabilă popularitate, sentiment care a crescut treptat, pe măsură ce perspectivele de succes ale aliaților deveneau tot mai luminoase. Prin toate mijloacele pe care le aveau la îndemînă, forțele gaulliste de la Londra și din Africa Centrală atacau cu violență orice personalitate oficială, militară sau civilă din Africa de Nord. Cei atacați voiau să răspundă în mod public și în termeni nu mai puțin vehemenți. Consideram că a permite unei asemenea competiții publice de insulte reciproce să ia proporții însemna a crea condiții în care o viitoare reconciliere ar fi devenit imposibilă. Introducînd cenzura politică, împiedicam ofi-

cialităţile locale franceze să participe la cearta în gura mare. Cei vizaţi au protestat cu înverşunare, ca şi corespondenţii de război de pe teatrul de război nord-african. Cred, totuşi, că cenzura şi-a atins parţial scopul. Am desfiinţat-o în clipa cînd am aflat că de Gaulle şi Giraud căzuseră de acord să se întîlnească la Casablanca, dar motivele pentru care o introdusesem nu au putut fi explicate, ceea ce a dus, bineînţeles, la interpretări greşite în Statele Unite şi Anglia.

Încîlcită pe plan militar şi politic, situaţia se complica şi mai mult din cauza factorului economic. Africa de Nord ducea lipsă de bunuri de consum, iar transporturile maritime se făceau cu atîta zgîrcenie, încît fiecare tonă disponibilă avea o destinaţie militară. Se resimţea o desperată nevoie de grîu, cărbune, stofe, medicamente, săpun şi o sumedenie de alte mărfuri. Deşi foloseam drept criteriu necesităţile militare — cu alte cuvinte, soluţia oricărei probleme depindea de repercusiunile ei pe acest tărîm —, adesea era totuşi greu să stabileşti, de exemplu, dacă necesităţilor militare le-ar corespunde mai bine un vas încărcat cu bombe sau o cantitate egală de cărbune !

Perioada Crăciunului mi-a prilejuit deprimanta constatare că rezistenţa fizică are şi ea anumite limite, care nu pot fi depăşite fără riscuri. De la vînjoşii mei strămoşi am moştenit o constituţie robustă şi, cum în trecut respectasem scrupulos regulile de îngrijire a sănătăţii, ajunsesem să cred că eram imun la fenomenele de extenuare şi epuizare pe care le observam atît de des la alţii. Credeam că se poate munci neîntrerupt, ore şi ore de-a rîndul, cu condiţia să nu te laşi pradă unor preocupări inutile şi să nu-ţi iroseşti energia în nici un fel de exces. Dar, cum zilele lui decembrie m-au purtat mereu pe drumuri, cu maşina sau avionul, iar o neobişnuită nervozitate îmi strica orele de somn, care şi aşa erau din ce în ce mai puţine, am început să simt cu acuitate o uzură a forţelor mele, pe care n-am mai putut să o birui. În prima zi de Crăciun am contractat o formă gravă de gripă şi, încăpăţînîndu-mă să nu stau la pat, m-am îmbolnăvit în cele din urmă de-a binelea.

Medicii m-au luat în primire, interzicîndu-mi să fac vreo mişcare vreme de patru zile. În acest răstimp nu numai că m-am însănătoşit, dar am tras şi nişte învăţăminte, de la care nu m-am mai abătut niciodată : un

bun comandant nu se poate dispensa de o sănătate de fier. Pînă la sfîrşitul războiului nu am mai fost bolnav nici o zi, cu excepţia unor accidente neînsemnate.

În decembrie am primit cel dintîi contingent al Corpului feminin al trupelor de uscat, care purta pe atunci denumirea de Corpul auxiliar feminin al trupelor de uscat. Înainte de şederea mea la Londra mă împotrivisem ideii de a folosi femei în uniformă. Dar în Marea Britanie le-am văzut făcîndu-şi atît de strălucit datoria în diferite sectoare de activitate, printre care şi la bateriile de artilerie antiaeriană, încît m-am convertit. În Africa, numeroşi ofiţeri mai aveau încă îndoieli cu privire la utilitatea femeilor în uniformă — cei vîrstnici, îndeosebi, erau plini de suspiciuni şi nu-şi ascundeau scepticismul. Ei nu-şi dădeau seama cît de mult se schimbaseră cerinţele războiului. Din modestul cartier general al unui Grant sau al unui Lee * nu mai rămăsese nici urmă. În zilele noastre devenise necesară o întreagă armată de arhivişti, stenografi, şefi de birou, telefonişti şi şoferi. Ar fi fost aproape o crimă să punem la toate aceste munci pe ostaşii de care aveam atîta nevoie, cînd aveam la dispoziţie un număr foarte mare de femei cu înaltă calificare. Din prima clipă cînd au sosit, prestigiul lor în materie de randament şi eficienţă a crescut necontenit. Către sfîrşitul războiului, pînă şi cei mai îndărătnici conservatori fuseseră cuceriţi şi le solicitau în număr din ce în ce mai mare. La început am ţinut cu grijă femeile la adăpost pe lîngă Marele Cartier General şi la baze bine apărate. Dar, pe măsură ce activitatea depusă de ele îşi demonstra utilitatea, se extindea şi aria îndatoririlor lor în sectoare tot mai apropiate de linia frontului. Firește, surorile de caritate fuseseră de mult acceptate ca o componentă indispensabilă a unei forţe combatante şi încă de la începutul războiului ale noastre s-au dovedit la înălţimea tradiţiilor unei Florence Nightingale **. Iată

---

* Ulysses Simpson Grant (1822—1885), general american, comandant al armatelor nordiste în războiul de secesiune, preşedinte al S.U.A. (1869—1877); Robert Edward Lee (1807—1870), general american, comandant al armatelor sudiste în războiul de secesiune. — *Nota trad.*

** Florence Nightingale (Anglia, 1820—1910), soră de caritate, directoare de spital, organizatoarea serviciului de asistenţă medicală a Corpului expediţionar britanic în războiul Crimeii, unde energia şi devotamentul ei au devenit legendare. — *Nota trad.*

de ce pare de neînțeles rezistența inițială a unora față de folosirea femeilor în alte munci. Ele au funcționat ca asistente medicale, dieteticiene, secretare și chiar ca ofițeri inferiori de stat-major la multe cartiere generale. Ceva mai tîrziu, în cursul războiului, George Patton avea să sublinieze în repetate rînduri că unul dintre cei mai prețioși colaboratori pe care i-a avut a fost șefa cancelariei sale, membră a Corpului auxiliar.

Pe la sfîrșitul lui decembrie, colaboratorii mei personali, în număr de doi cu opt luni înainte, au format echipa care avea să se mențină ca atare pînă la sfîrșitul ostilităților. Ordonanța mea, sergentul Michael McKeogh, m-a însoțit pretutindeni, fiind alături de mine zi și noapte. Într-o zi, pe cînd mă aflam în Africa, a trebuit să plec de urgență pe front, așa că i-am telefonat să-mi aducă o valiză la aerodrom. Condițiile de zbor erau deplorabile și, dată fiind absența totală de repere în ținuturile muntoase ale Tunisiei, călătoria nu promitea să fie deloc plăcută. Cînd am ajuns la avion, l-am găsit pe sergentul McKeogh gata și el de îmbarcare. I-am spus :

— Mickey, am de gînd să mă întorc mîine și pînă atunci n-o să am nevoie de dumneata. Condițiile de zbor nu sînt prea confortabile și nu are nici un rost să ne chinuim amîndoi. Poți să te duci acasă.

Pălind puțin la față, sergentul m-a privit drept în ochi și mi-a răspuns :

— Domnule general, mama mi-a scris că datoria mea în războiul ăsta e să am grijă de dumneavoastră. Și mi-a mai spus : „Dacă generalul Eisenhower nu se întoarce teafăr din război, să nu care cumva să-ți calce piciorul pe-acasă".

Emoția stîrnită de atîta lealitate și devotament — nu numai din partea sergentului, ci și a unei mame care putea vorbi astfel cu fiul ei — m-a lăsat aproape fără grai. Tot ce am putut spune a fost :

— Atunci, hai în avion. Sîntem în întîrziere.

La multe luni după sfîrșitul războiului am auzit că o proprietăreasă nu a îngăduit sergentului McKeogh și familiei sale să locuiască provizoriu într-unul din apartamentele sale, sub motiv că, „la urma-urmei, n-a fost decît un biet valet al generalului Eisenhower, și eu trebuie să-mi țin casele la un nivel social convenabil". Urez respectivei doamne să nu se intereseze vreodată de nivelul

la care se află ea, comparativ cu sergentul McKeogh, în afecţiunea, respectul şi admiraţia mea !

Pe plan oficial aveam un stat-major remarcabil şi mulţi dintre membrii săi au lucrat cu mine în tot timpul războiului. Orice comandant se străduieşte totdeauna să aleagă cei mai buni ofiţeri pe care îi poate găsi pentru posturile-cheie de la cartierul său general. Totuşi, aceşti oameni, care, de regulă, ar da orice să comande trupa şi ar obţine rezultate strălucite în asemenea posturi, îşi consacră talentele corvezilor specifice statului-major, neavînd parte decît de puţine dintre recompensele acordate camarazilor lor de pe cîmpul de luptă.

Capitolul al VIII-lea

Campania din Tunisia

În decembrie 1942 ni s-a comunicat că președintele Statelor Unite și primul ministru al Marii Britanii, fiecare dintre ei însoțit de o numeroasă suită civilă și militară, se vor întîlni la Casablanca în cursul lunii ianuarie. Am primit instrucțiuni să facem toate pregătirile necesare pentru această conferință.

Nu am aflat niciodată motivele exacte care i-au determinat pe președintele Roosevelt și pe primul ministru Churchill să aleagă Casablanca drept sediu al conferinței. Poate că cei doi oameni de stat s-au oprit asupra acestui oraș în speranța că-l vor putea convinge pe I.V. Stalin să vină și el pînă acolo pentru a participa la discuții. Poate că președintele și primul ministru au văzut anumite avantaje de ordin psihologic în faptul că întîlnirea se desfășura într-o localitate atît de recent ocupată de forțele aliate. Nouă, la vremea aceea, treaba ni s-a părut destul de riscantă : nu numai că bombardierele inamice pătrundeau din cînd în cînd în spațiul aerian al portului marocan, dar în rîndul populației existau multe elemente potrivnice aliaților, printre care și un număr de fanatici, în stare să se angajeze în tot soiul de acțiuni extremiste. Pregătirile pentru conferință au solicitat din partea noastră o grijă vecină cu neliniștea și o imensă cantitate de muncă, consacrată în bună parte păstrării secretului.

Întîlnirea a avut loc la data prevăzută. În cursul dezbaterilor, o serie de ofițeri britanici și americani din toate categoriile de forțe armate au fost convocați în calitate de martori experți. Eu am petrecut o zi întreagă la conferință, după un zbor în care, pe neașteptate, am trecut

prin unele peripeţii, datorită defectării a două motoare ale avionului. Din ordinul pilotului, căpitanul Jock Reedy, am parcurs ultimele cincizeci de mile ale voiajului stînd în picioare cu toţii în dreptul uşilor, echipaţi cu paraşute şi gata să sărim dintr-o clipă într-alta. Din fericire pentru mine, care aveam un genunchi cam beteag de pe urma fotbalului, nu a trebuit să recurgem la această metodă de aterizare.

Conferinţa nu m-a reţinut decît în ziua aceea. Eram şi aşa prea ocupat cu alte treburi ca să rămîn măcar un minut mai mult decît era necesar. Despre majoritatea celor întîmplate şi hotărîte la Casablanca am aflat mai tîrziu, cînd generalul Marshall mi-a făcut o vizită la Alger. La şedinţa la care am participat însă, situaţia militară din Africa de Nord a fost dezbătută sub toate aspectele.

Am înfăţişat celor prezenţi condiţiile care ne siliseră să suspendăm ofensiva în nordul Tunisiei şi le-am vorbit despre eforturile pe care le depuneam pentru a aduce Corpul 2 armată în regiunea Tebessa. Am arătat că, dacă întregul corp va reuşi să ocupe acolo şi să păstreze poziţiile stabilite şi dacă inamicul va continua să nu se mişte, vom putea încerca mai tîrziu să înaintăm spre Gabès sau Sfax, fără însă a fi siguri că aşa se va întîmpla. Consideram o astfel de operaţie ca foarte indicată, cu condiţia să fie şi posibilă, şi ne concentram forţele cît mai repede cu putinţă, dar principala preocupare era şi avea să rămînă apărarea flancului nostru drept, prea expus.

La acest punct, generalul Alexander m-a întrerupt pentru a spune că puteam renunţa la proiectul de ofensivă, întrucît forţele britanice vor ocupa curînd Tripoli şi, dacă portul era cît de cît utilizabil, Armata 8 britanică va ajunge la frontiera de sud a Tunisiei în prima săptămînă a lunii martie. Era o veste strașnică !

Am avut convorbiri îndelungate cu generalul Marshall, cu primul ministru Churchill şi cu alte personalităţi. În primele ore ale serii, preşedintele Roosevelt mi-a comunicat că doreşte o întrevedere între patru ochi. A fost una din cele cîteva convorbiri intime şi cu caracter particular pe care le-am purtat cu el în timpul războiului. Am pus optimismul şi buna lui dispoziţie — care ajungea pînă la voioşie — pe seama atmosferei aventuroase în care se scălda expediţia întreprinsă la Casablanca. Reuşind să se despovăreze pentru cîteva zile de multe din îndatoririle impuse de conducerea statului, Roosevelt avea aerul

că plutea în al nouălea cer de bucurie că o tulise de la Washington şi că participa la o conferinţă istorică, ţinută pe un teritoriu care numai cu două luni în urmă fusese un cîmp de bătălie. Fără a trece sub tăcere gravitatea problemelor militare care mai stăteau încă în faţa aliaţilor, cele spuse de el se refereau în mare parte la viitorul îndepărtat, la sarcinile postbelice, printre care şi repartizarea coloniilor şi a teritoriilor.

Preşedintele s-a oprit îndelung asupra perspectivei ca Franţa să-şi recîştige vechea sa poziţie de forţă şi prestigiu în Europa, fiind foarte pesimist în această privinţă. Drept urmare, îl preocupa găsirea unor metode de a controla anumite puncte strategice din imperiul colonial francez, pe care, după părerea lui, metropola nu mai avea şanse să-l păstreze.

Îl interesau în mod special impresiile mele despre personalităţile franceze cele mai proeminente, mai ales Boisson, Giraud, de Gaulle şi Flandin (pe acesta din urmă nu-l cunoşteam).

Am trecut amănunţit în revistă evenimentele politice şi militare din ultimele zece săptămîni, succesele noastre provocîndu-i o vădită şi sinceră satisfacţie. Cînd i-am prezentat însă posibilitatea de a suferi unele înfrîngeri în cursul iernii, m-a lăsat să înţeleg, prin atitudinea lui, că vedeam lucrurile prea în negru. Ne dădeam amîndoi seama că trupele Axei în Africa nu vor fi în stare să reziste la nesfîrşit cleştelui în care le strîngeau forţele generalului Sir Harold R.L.G. Alexander în Libia şi cele ale noastre în Tunisia ; după părerea mea însă, preşedintele Roosevelt anticipa o prăbuşire finală a inamicului cu multe săptămîni prea devreme. La insistenţele lui de a fixa o dată, am bîiguit, pînă la urmă, cel mai miraculos pronostic pe care l-am făcut în cursul războiului : 15 mai. Ceva mai tîrziu, cînd i-am povestit şi lui asta, Alexander a zîmbit, spunîndu-mi că, punîndu-i-se aceeaşi întrebare în timpul conferinţei, el răspunsese : 30 mai.

Am constatat că, în privinţa problemelor africane curente, preşedintele Roosevelt nu distingea totdeauna foarte clar limita dintre ocupaţia militară a unui teritoriu inamic şi situaţia în care ne găseam noi în Africa de Nord. Referindu-se la planurile şi propunerile în legătură cu populaţia locală, armata franceză şi reprezentanţii autorităţilor, el le vedea realizîndu-se pe bază de ordine,

instrucţiuni şi forţă. A trebuit să-i amintesc că, de la bun început, noi acţionasem conform principiului de a dobîndi şi folosi un aliat, precum şi că, departe de a guverna o ţară cucerită, ne străduiam doar să determinăm o lărgire a bazei de conducere, avînd drept obiectiv final să lăsăm la latitudinea poporului dreptul de a decide asupra tuturor treburilor interne. Bineînţeles, preşedintele s-a declarat de acord — dîndu-şi seama că participase el însuşi la elaborarea acestei politici încă cu mult înainte de debarcare —, dar a continuat, poate în mod subconştient, să discute problemele locale de pe poziţiile unui cuceritor. Ce uşor ne-ar fi fost dacă am fi putut face şi noi la fel ! Roosevelt a subliniat cu perspicacitate că eram pe deplin justificaţi să furnizăm enorma cantitate de tehnică de luptă pe care francezii o solicitau atît de stăruitor, numai cu condiţia ca ei să accepte punctele de vedere americane în legătură cu strategia în Europa, cu utilizarea bazelor franceze şi cu treptata înlocuire a personalităţilor oficiale pe care guvernul S.U.A. le considera necorespunzătoare. Dacă francezii nu ne sprijineau pe ansamblul acestor importante probleme, nu avea nici un rost să-i înarmăm. În sfîrşit, preşedintele a insistat deosebit de mult ca Boisson să rămînă la conducerea Africii Occidentale Franceze.

Pentru mine, cel mai îmbucurător rezultat al întregii conversaţii a fost convingerea pe care mi-am format-o că Roosevelt rămăsese un ferm susţinător al concepţiei noastre strategice fundamentale în Europa — debarcarea pe celălalt ţărm al Canalului Mînecii. Preşedintele era sigur că vom recolta roade bogate de pe urma campaniilor de primăvară şi vară în bazinul mediteranean, dar le considera, pe bună dreptate, ca acţiuni preliminare şi auxiliare ale marii operaţii despre care se convenise, cu aproape un an mai înainte, că va reprezenta principalul efort aliat în vederea înfrîngerii Germaniei.

Vizitîndu-l după aceea pe primul ministru Churchill, am avut bucuria să-l aud exprimînd o convingere similară. El mi-a spus :

— Domnule general, se zvoneşte pe aici că noi, englezii, am avea intenţia să torpilăm operaţia „Roundup". Nu-i adevărat ! Mi-am dat cuvîntul şi-l voi respecta. Dar ni se oferă acum un prilej minunat, e păcat să-l scăpăm din

mînă. Cînd va veni sorocul, veți constata că britanicii sînt gata să facă ceea ce au de făcut în cealaltă operație.

După cum se știe, „Roundup" era numele de cod, care a fost schimbat ulterior în „Overlord".

Sperînd că situația politică franceză se va reglementa repede printr-o reconciliere între Giraud și de Gaulle, președintele Roosevelt se simțea în stare să-i convingă pe amîndoi că, reunindu-și forțele, vor sluji cel mai bine interesele patriei lor. În cursul convorbirii, care adesea lua un caracter personal, m-a frapat fenomenala lui memorie pentru amănunte. Și-a amintit că fratele meu, Milton, fusese în Africa și mi-a arătat motivele pentru care îl numise la O.W.I. *, sub conducerea lui Elmer Davis. Mi-a repetat fraze întregi, aproape alineate, din radiograma expediată de mine la Washington pentru a explica problema Darlan și mi-a spus că mesajul se dovedise foarte folositor pentru a potoli temerea că devenisem cu toții fasciști.

Abia la cîtăva vreme după înapoierea mea la Alger, Roosevelt și Churchill au dat publicității celebra formulă a „capitulării necondiționate". Pentru mine avea o importanță mai mare în acel moment hotărîrea ca Armata 8 britanică și forțele aeriene din deșert, venind de la Tripoli, să fie încadrate în forțele aliate de sub comanda mea de îndată ce vor intra în sudul Tunisiei. În ziua petrecută la Casablanca fusesem informat despre acest plan în general, dar numai după sosirea generalului Marshall la Alger am aflat că primise toate aprobările. Generalul Alexander urma să devină locțiitorul meu la conducerea forțelor aliate, amiralul Cunningham rămînea comandant al marinei militare, iar mareșalul aerului Sir Arthur W. Tedder era numit în fruntea forțelor aeriene. Se prevedea ca noua schemă de organizare să intre în funcțiune la începutul lunii februarie.

Măsurile adoptate m-au umplut de o bucurie fără seamăn, întrucît ele însemnau, mai presus de orice, o deplină unitate de acțiune în centrul bazinului mediteranean și ne furnizau mecanismul necesar pentru o efectivă coordonare strategică și tactică. Am comunicat pre-

* *Office of War Industries*, organism guvernamental creat în 1942 în Statele Unite, cu scopul de a coordona activitatea fabricilor și uzinelor a căror producție era destinată direct sau indirect nevoilor militare ale țării. — *Nota trad.*

ședintelui Roosevelt și generalului Marshall că aș fi încîntat să lucrez sub ordinele lui Alexander dacă i s-ar încredința lui autoritatea supremă. Am făcut această propunere deoarece în efectivele trupelor de uscat aliate englezii dețineau o pondere și mai precumpănitoare după fuziunea cu Armata 8 britanică. Ne-am declarat cu toții satisfăcuți, și astfel a început pentru mine o experiență excepțional de rodnică în materie de unitate de gîndire și acțiune a unui comandament aliat. Alte hotărîri ale Conferinței de la Casablanca se refereau la faze ulterioare ale operațiilor noastre, principala fiind pentru noi cea care stabilea pregătirea atacului împotriva Siciliei îndată după lichidarea trupelor Axei în Africa.

În mare grabă am folosit restul lunii ianuarie și începutul lunii februarie pentru a organiza în modul cuvenit linia frontului, a efectua lucrări de îmbunătățire a aerodromurilor și a aduce întăriri, atît în oameni, cît și în tehnică de luptă. Un șir de atacuri inamice relativ mici pe tot frontul ne-au împiedicat să ne îndeplinim pe de-a întregul planul de încadrare a unităților mai mari în formații corespunzătoare. Consecința cea mai gravă s-a răsfrînt asupra Diviziei 1 blindate americane, pe care comandantul de armată a găsit de cuviință s-o disperseze în detașamente relativ mici de-a lungul unei părți considerabile a frontului.

După încheierea Conferinței de la Casablanca, generalul Marshall și amiralul King au venit la Alger, unde toți trei am analizat cu atenție situația. Cei doi șefi de stat-major au sesizat riscurile inerente pe care le comporta vremelnicul eșec al tentativei mele de a da lovitura cea mare, dar au aprobat cu entuziasm faptul că măcar încercasem, iar amiralul King mi-a spus :

— Am văzut ce se întîmplă atunci cînd comandanții stau pe cuptor și așteaptă ca inamicul să atace. Dați-i mereu la cap !

Pe la 4 sau 5 februarie, generalul Alexander și mareșalul aerului Tedder urmau să sosească la noi, în Tunisia, unde îi așteptam cu nerăbdare, sperînd că venirea lor ne va oferi prilejul unei mai bune unificări a cîtorva sectoare ale frontului. Deoarece generalul Anderson, în fruntea Armatei 1 britanice, se angajase inițial în zona de nord, punctul său de comandă și centrul de transmisiuni de care dispunea erau situate în așa fel, încît îi venea extrem de greu să controleze efectiv sectoarele de centru

și de sud ale întinsului front. Pe de altă parte, slaba calitate a sistemului de transmisiuni dintre vestul și estul Africii de Nord mă împiedica să stau în permanență acolo unde aveam de-a face, în esență, cu un singur front de luptă. Sosirea lui Alexander avea să remedieze, în mod automat, această deficiență.

Mă preocupa dorința ca atît Alexander, cît și Fredendall să înțeleagă foarte bine că intențiile mele în Tunisia de sud aveau deocamdată un caracter defensiv și că dispozitivul nostru era menit să ne protejeze flancul drept și să asigure securitatea aerodromurilor avansate. La 18 ianuarie am plecat cu avionul la Constantine, unde am ținut o ședință cu generalii Anderson, Fredendall și Juin, de față fiind și cîțiva ofițeri de stat-major. I-am indicat din nou lui Anderson să păstreze ca rezervă mobilă o parte cît mai mare din Corpul 2 armată, și în special Divizia 1 blindată. Am repetat, de asemenea, instrucțiunile cu privire la ameliorarea pozițiilor noastre defensive în sectorul de sud. Am spus celor prezenți că ceea ce aflasem la Casablanca despre viteza cu care Alexander înainta spre vest, traversînd deșertul, nu făcea decît și mai presantă necesitatea de a ne pune cît mai bine la adăpost în zona unde avea să se producă joncțiunea între cele două forțe. Se recomanda declanșarea unor mici atacuri sau a unor acțiuni tactice de importanță redusă, dar nu trebuia întreprinsă nici o operație care ne-ar fi putut dezechilibra.

Într-una din călătoriile mele ulterioare pe front, la 1 februarie, am discutat din nou cu Anderson și i-am dat iar indicația de a avea în sectorul de sud o puternică rezervă mobilă. Din păcate, eforturile sale de a executa aceste ordine au continuat să fie zădărnicite de incapacitatea forțelor franceze — insuficient dotate cu tehnică de luptă — de a rezista ușoarelor, dar repetatelor atacuri inamice în munții dintre sectoarele american și britanic. Anderson era mereu obligat să umple spărturile din centru cu efective luate din cele două sectoare vecine.

La începutul lunii februarie am ajuns în posesia unor informații conform cărora inamicul pregătea un contraatac împotriva liniilor noastre mai puternic decît oricare dintre cele întreprinse pînă acum. Pentru a-i asigura un plus de forță, trupe ale lui Rommel erau dislocate în grabă de la Tripoli, ca întăriri ale celor de sub comanda lui von

Arnim și Messe * în Tunisia. După informațiile noastre inițiale, atacul urma să se producă prin trecătoarea de la Fondouk. Bineînțeles, trebuia să fim cu ochii în patru pretutindeni și devenea mai important ca oricînd ca rezervele noastre mobile, mai ales elementele blindate, să fie bine concentrate, astfel încît să facă față atacului așteptat, indiferent prin care dintre cele cîteva trecători abordabile ar fi fost lansat el.

Pozițiile cele mai expuse erau cele ocupate de Corpul 2 armată american, care se eșalona pe o linie lungă de la Gafsa, în sud, pînă lîngă Fondouk, pe flancul stîng. După o serie de consfătuiri ținute la Alger cu persoane care participaseră la Conferința de la Casablanca, am plecat cît am putut mai repede spre acest sector al frontului, unde voiam să petrec o săptămînă pentru a mă convinge că totul era bine pregătit în vederea respingerii atacului. Un decepționant mesaj al generalului Alexander mă anunțase că nu va ajunge pe teatrul de război înainte de 16 sau 17 februarie. Consideram deci absolut necesar să verific personal dispozitivul de apărare, deși generalul Anderson se afla acolo de cîteva săptămîni.

Am plecat din Alger la 12 februarie, puțin după miezul nopții. Reținut de o serie de consfătuiri pe drum, am ajuns la statul-major al lui Fredendall în după-amiaza zilei de 13 februarie. Era prima mea călătorie în calitate de general cu patru stele, grad temporar la care fusesem avansat la 11 februarie. În armata regulată eram în continuare locotenent-colonel.

Cartierul general al Corpului 2 se instalase într-o rîpă adîncă și aproape inaccesibilă, la cîteva mile spre est de Tebessa. Frontul era departe, dar, avînd în vedere lungimea liniilor și puținele drumuri existente, locul ales pentru a fi sediul comandamentului principal era, probabil, la fel de bun ca oricare altul. Ajungînd acolo, am auzit zgomot de ciocane și perforatoare pneumatice. Interesîndu-mă care era cauza, am aflat că geniștii corpului de armată sfredeleau tunele în povîrnișurile rîpei pentru a pune la dispoziția statului-major un adăpost bine apărat. Pe un ton calm, am întrebat dacă geniștii dăduseră mai întîi o mînă de ajutor la întărirea pozițiilor de apărare

* Generalul german Jügen von Arnim se afla în fruntea Armatei Panzer (blindată) din Tunisia, unde generalul Giovanni Messe comanda Armata 1 italiană. — *Nota trad.*

din linia întîi ; un tînăr ofiţer de stat-major, uimit parcă de ignoranţa mea, mi-a replicat :

— Păi, diviziile au propriii lor genişti pentru treaba asta !

A fost singura dată în timpul războiului cînd am văzut la o divizie sau la o unitate mai mare un comandament atît de preocupat de propria sa securitate încît să-şi construiască adăposturi subterane.

Împreună cu locotenent-colonelul Russel F. Akers („Roşcovanul"), unul dintre ofiţerii de stat-major ai lui Fredendall, am pornit imediat pe front, într-o inspecţie care a durat toată noaptea. Pe vremea aceea, Corpul 2 armată consta din trei divizii americane : Divizia 1 blindată, Divizia 1 infanterie şi Divizia 34, în curs de regrupare în zonă. Divizia 9 americană avea ordin să intre în dispozitiv de îndată ce va sosi acolo.

Am făcut o seamă de constatări îngrijorătoare. În primul rînd, era vorba de o anumită lăsare pe tînjeală, care se traducea printr-o nechibzuită întîrziere în lucrările de întărire a poziţiilor de apărare din trecători. De vină era lipsa de pregătire şi de experienţă a comandanţilor. Într-un loc unde cîmpurile de mine încă nu fuseseră instalate mi s-a invocat drept scuză faptul că infanteria se afla acolo doar de două zile. Cu un aer semeţ, comandantul mi-a declarat că întocmise o hartă a cîmpurilor de mine, plantarea acestora urmînd să înceapă a doua zi. Experienţa dobîndită în nordul Tunisiei ne arătase că inamicul era în stare să pună pe picioare o poziţie defensivă puternică, capabilă să reziste la un contraatac, în interval de numai două ore de la sosirea lui la locul respectiv. După ce ocupa o colină sau un teren de altă natură, duşmanul avea invariabilul obicei să-şi îngroape imediat minele, să instaleze cuiburi de mitraliere şi să-şi amplaseze trupele de rezervă prin apropiere, de unde puteau interveni în mod eficient împotriva oricăror forţe trimise de noi. După toate aparenţele, comandanţii americani, pînă şi cei care se aflau de trei luni de zile pe cîmpul de luptă, trecuseră cu vederea aceste lecţii tactice. Am dat ordin de remediere imediată a situaţiei.

Dar deficienţa de departe cea mai gravă consta în faptul că Divizia 1 blindată încă nu se concentrase în suficientă măsură pentru a putea fi folosită ca unitate compactă. Generalul Anderson dispunea în acel moment de rezerve atît de anemice pe tot traseul lungului său

front, încît se văzuse nevoit să oprească jumătate din divizie lîngă Fondouk, unde prevedea că se va desfăşura principalul atac al inamicului. El ţinea aceste tancuri în rezerva corpului de armată, fiind singurul în măsură să decidă angajarea lor în luptă. Restul diviziei se dispersase în mici detaşamente spre sud, pe parcursul întregului front al Corpului 2. Drept urmare, generalul Orlando Ward, comandantul Diviziei 1 blindate, nu mai avea sub ordinele sale directe decît nişte detaşamente mărunte de tancuri uşoare.

În aceeaşi noapte am inspectat frontul între Maknassy şi trecătoarea Faid. În apropierea acesteia am decorat pentru fapte de vitejie un ofiţer american cu numai două sau trei ore înainte ca germanii să dezlănţuie atacul împotriva poziţiilor noastre de la Sidi-Bou-Zid, dincolo de trecătoare.

În valea de lîngă Fondouk, generalul de brigadă Paul McD. Robinett, un vechi prieten de-al meu, comandantul unei unităţi blindate, şi-a exprimat convingerea că inamicul nu va ataca în acest punct, arătîndu-mi ca dovadă pe hartă distanţa pînă la care ajunseseră patrulele lui de recunoaştere. Mi-a povestit că raportase în cîteva rînduri superiorilor săi cele constatate. Convins de exactitatea informaţiilor sale, i-am spus că voi discuta a doua zi problema cu generalul Fredendall şi cu comandanţii de divizii.

Restul acelei istovitoare nopţi l-am petrecut în consfătuiri cu diferiţi comandanţi, trecîndu-mi pe hîrtie chestiunile pe care voiam să le examinez împreună cu generalul Fredendall. Micul nostru grup de inspecţie a pornit pe drumul de întoarcere cu puţin înainte de revărsatul zorilor. La Sbeitla însă ne-au reţinut nişte salve de focuri sporadice care răsunau undeva, în faţa noastră. După o recunoaştere în forţă, în cadrul căreia aghiotantul meu, căpitanul Lee, şi locotenent-colonelul Akers au alcătuit valul de asalt, iar eu şi un pistol de calibru 0,45 am format rezerva mobilă, ne-am reîmbarcat în maşini şi am străbătut oraşul fără nici un incident. La scurt timp după aceea, şoferul meu a adormit la volan şi ne-am pomenit într-un mic şanţ, dar n-am păţit nimic. Sosind la cartierul general al Corpului 2, am aflat că germanii declanşaseră atacul. Era prea tîrziu pentru a mai face vreo modificare în dispozitiv.

În cursul dimineţii, generalul Anderson a primit din

partea trupelor americane numeroase relatări extrem de precise (după cum s-a dovedit mai tîrziu) cu privire la efectivele și direcția atacului german prin trecătoarea Faid. Dar secțiile de informații ale Armatei 1 britanice și Marelui Cartier General al Forțelor Aliate au nesocotit aceste indicații, ca fiind niște exagerări ale unor începători lipsiți de experiență. Atît la statul-major al Armatei 1 britanice, cît și la secția G-2 * a Marelui Cartier General al Forțelor Aliate, după cum am aflat ulterior, persista certitudinea că inamicul va da lovitura principală prin trecătoarea Fondouk. Eroarea comisă de secția G-2 era foarte serioasă, așa că am luat măsuri pentru înlocuirea șefului ei de îndată ce bătălia s-a încheiat. Rezultatul acestei greșeli de anticipare a fost că inamicul a realizat o pătrundere de proporții considerabile înainte ca generalul Anderson să se dezmeticească.

In seara de 14 februarie, dîndu-mi seama că frontul va avea urgentă nevoie de întăriri în oameni și tehnică de luptă, m-am înapoiat în grabă la Marele Cartier General, pentru a le expedia cît mai repede. După ce am mobilizat toate rezervele disponibile, am făcut cale întoarsă spre front.

În cursul retragerii, americanii au purtat o serie de lupte temerare, dar fără rezultat, în intenția de a temporiza înaintarea dușmanului spre trecătoarea Kasserine, punct care trebuia apărat cu toată dîrzenia. Ofițerii noștri de acolo nu au știut însă să aprecieze exact cele ce se întîmplau și trupele cărora li s-a încredințat această misiune nu erau nici destul de numeroase, nici destul de experimentate pentru a păstra în mîinile lor puternica poziție. Dînd peste cap apărarea înjghebată în pripă, blindatele inamicului au răzbătut prin trecătoare.

Pînă la urmă, totuși, în ciuda surprizei și a pierderilor destul de grele, ai noștri și-au venit în fire și s-au repliat pentru a asigura acoperirea importantului centru Tebessa și a căilor de comunicație către nord, de la Kasserine la Le Kef.

A trebuit să părăsim vremelnic aerodromurile înaintate de la Thelepte, dar forțele noastre aeriene au reușit să efectueze retragerea fără pierderi în oameni sau avioane și cu neînsemnate sacrificii de combustibil și alte mate-

* În cadrul forțelor armate americane, G-2 este indicativul secției de informații (cercetare) de la statul-major al unității respective. — *Nota trad.*

riale. Chiar în spatele Tebessei se afla aerodromul de la Youks-les-Bains, astfel încît pentru Corpul 2 armată păstrarea acestui centru de comunicaţii era de două ori mai importantă. Mai spre nord, unităţile sale trebuiau să reziste unei pătrunderi germane spre Thala, în direcţia Le Kef. Poziţiile de pe flancul nordic erau ocupate de Divizia 34 americană, care, în ciuda dispersării sale şi a unei îndelungate perioade de inactivitate, s-a descurcat bine în apărare. Pentru a contribui la respingerea presiunii inamice spre Thala, am adus în grabă artilerie şi tancuri britanice din sectorul de nord, unde germanii îşi cam descompletaseră liniile ca să poată asigura efectivele necesare ofensivei de la Kasserine. La acţiune a mai luat parte cu succes şi artileria Diviziei 9 americane. În seara zilei de 21 februarie era vădit că inamicul ajunsese la capătul puterilor şi că asigurarea lui materială începea să se lovească de dificultăţi. Mai mult, liniile sale de comunicaţii treceau prin vulnerabila breşă de la Kasserine, iar trupele germane aflate la vest de acest punct erau din ce în ce mai expuse la lovituri din partea forţelor pe care le-am fi putut aduce acolo.

La 22 februarie, înaintarea germanilor s-a oprit cu desăvîrşire. George Patton, căruia totdeauna i-a plăcut să evoce precedente istorice, remarca : „Von Arnim ar fi trebuit să citească despre atacul lui Lee la Fort Stedman". Acolo, în apropiere de oraşelul Petersburg, ultimul contraatac desperat al sudiştilor a fost respins de puternicele rezerve ale nordiştilor, transformîndu-se într-o sîngeroasă retragere.

Avînd sarcina de a prezenta de fiecare dată latura întunecată a unei situaţii, statul-major a întocmit un plan de acţiuni pentru eventualitatea că inamicul va pătrunde pînă la principala linie de comunicaţie a Armatei 1 britanice. Am spus colaboratorilor mei că planul nu merita să mai fie luat în consideraţie, deoarece duşmanul fusese oprit. În cele din urmă însă am convenit că nu ar strica deloc ca subalternii noştri să ştie cum să reacţioneze într-o împrejurare ca aceasta, cu totul neprevăzută. Alexander, Spaatz şi alţii au căzut de acord că nu ne mai ameninţa o primejdie imediată şi ne-am îndreptat cu toţii atenţia asupra loviturilor pe care trebuia să le administrăm inamicului.

Tocmai atunci, condiţiile atmosferice, care fuseseră atît de păcătoase încît ne împiedicaseră să folosim efectiv

forţele noastre aeriene din ce în ce mai puternice, s-au îmbunătăţit pe neaşteptate şi toate avioanele de luptă pe care le aveam au intrat în foc. În cursul acestor raiduri aeriene a avut loc un incident penibil ; deşi atribuit în mod oficial lipsei de experienţă a echipajelor, el ilustrează destul de bine anumite dificultăţi tehnice despre care criticii militari, instalaţi confortabil în fotoliul de unde dirijează bătăliile, habar nu au.

O grupă de avioane „Fortress" a primit ordin să bombardeze trecătoarea Kasserine. Decolarea a avut loc pe un timp noros şi căutarea obiectivului a cerut timp. Navigînd exclusiv după estimă, grupa s-a rătăcit rău de tot. În cele din urmă, cînd li s-a părut că se aflau deasupra ţintei, echipajele au lansat bombele, dar au nimerit peste Souk-el-Arba, un oraş important în interiorul liniilor noastre, situat la peste o sută de mile de trecătoarea Kasserine. Un număr de arabi au fost ucişi şi răniţi, iar foarte multe case au fost distruse. Pentru a evita consecinţe dezagreabile trebuia să luăm măsuri de urgenţă. Aflasem mai de mult că populaţia băştinaşă se arăta dispusă să reglementeze aproape orice diferend în schimbul unei compensaţii în bani. În cazul de faţă, vinovăţia noastră era atît de evidentă, încît am aprobat la iuţeală plata unei sume de cîteva mii de dolari, care să însoţească scuzele prezentate de aliaţi. În război survin frecvent asemenea întîmplări, pentru care îţi trebuie fonduri la îndemînă. Recunoscînd această evidenţă, Departamentul de Război a deschis credite considerabile fiecărui comandant al unui teatru de acţiuni militare pentru a le folosi la nevoie.

În seara de 22 februarie am discutat personal situaţia cu generalul Fredendall, căruia i-am spus că inamicul nu mai era capabil de operaţii ofensive. I-am mai adus la cunoştinţă că nu comitea nici o imprudenţă dacă îşi lua riscul moderat de a lansa contraatacuri locale, care puteau fi susţinute în mod corespunzător de artileria sa. Eram atît de sigur de această apreciere a situaţiei, încît am declarat comandantului Corpului 2 că îmi asumam toată răspunderea pentru eventualele dezavantaje rezultate de pe urma unei acţiuni energice din partea sa. Fredendall era de părere că inamicului îi mai rămăsese „un ultim sfanţ în buzunar" şi că corpul său de armată ar trebui să se ocupe, în următoarele 24 de ore, de completarea şi întărirea poziţiilor defensive, iar nu să încerce

o concentrare de forţe pentru a contraataca în direcţia Kasserine. Era greu să aduci obiecţii categorice împotriva acestei opinii ; propriile mele convingeri şi intenţii se întemeiau pe arzătoarea dorinţă de a profita imediat de efemerul prilej pentru a zdrobi duşmanul înainte ca el să iasă din impasul în care se afla.

Încă din dimineaţa următoare ne-am putut da seama cu toţii că germanii începeau să se replieze. Deplasîndu-se cu repeziciune în timpul nopţii şi beneficiind din nou de zile cu cer noros, ei au izbutit să-şi retragă o mare parte din forţele de atac. De-a lungul întregului front însă, aliaţii exercitau acum o permanentă presiune şi, în scurt timp, inamicul a fost silit să revină pe poziţiile iniţiale, de unde nu s-a mai hazardat niciodată să lanseze vreun contraatac serios.

În ultimele cîteva zile ale bătăliei, generalul Alexander se afla pe cîmpul de luptă, unde preluase comanda operaţiilor. Calităţile sale de ostaş mi-au inspirat curînd un mare respect şi o sinceră admiraţie, sentimente care au crescut necontenit în anii următori ai războiului. De anumite deficienţe ale frontului, care au favorizat succesele iniţiale ale germanilor, mă făceam vinovat eu însumi. Dacă aş fi stăruit categoric şi din primul moment ca trupele franceze, încadrate în dispozitivul aliat în noiembrie 1942, să fie subordonate generalului Anderson, confuzia iscată ulterior nu ar fi luat asemenea proporţii. Desigur, o bucată de vreme am fi avut de furcă cu resentimente şi dificultăţi sporite, dar rezultatul de ansamblu ar fi fost avantajos. De asemenea, pînă ce avea să se apropie armata lui Montgomery, venind din deşert, ar fi trebuit să delimitez precis zona din flancul nostru de sud unde Corpul 2 armată putea fi autorizat să opereze în forţă. Extinzînd spre sud frontul Corpului 2 pentru a cuprinde şi Gafsa, ne încumetasem, fără îndoială, să întreprindem prea multe cu mijloace prea puţine.

Gafsa ca atare nu prezenta importanţă pentru noi înainte ca Armata 8 britanică să ajungă în vecinătatea frontierelor sudice ale Tunisiei şi ca forţele noastre să capete posibilitatea de a conlucra cu ea. Localitatea oferea însă cea mai bună poziţie de apărare dinspre sud împotriva oricărui raid sau atac avînd ca obiectiv importantul aerodrom de la Thelepte. Resimţeam o nevoie acută de aerodromuri înaintate şi la Thelepte se afla cel mai bun dintre toate. Construit pe o cîmpie nisipoasă, permitea

desfăşurarea operaţiilor şi pe timp de ploaie, numai cîte o furtună de nisip făcîndu-l din cînd în cînd neutilizabil. Profitînd de calităţile sale, am adus acolo mari formaţii aeriene, împreună cu materiale de aprovizionare în cantităţi corespunzătoare şi cu ateliere de întreţinere şi reparaţii. Ar fi fost mai chibzuit să trimitem la Gafsa doar un detaşament de recunoaştere şi să ţinem forţele de apărare mai departe, în spatele frontului. Păstrarea acestei localităţi ducea la slăbirea altor sectoare din linia atît de lungă a Corpului 2 şi, dat fiind că Divizia 1 blindată americană nu mai era o formaţie compactă, în stare să efectueze contraatacuri energice şi viguroase, situaţia de ansamblu prezenta incontestabile riscuri.

Pe plan tehnic, impasul în care ne găseam avea patru cauze principale. Prima şi de departe cea mai importantă o constituiau consecinţele inevitabile ale eşecului nostru în cursa contra cronometru de ocupare rapidă a Tunisului. Cursa se desfăşurase din ordinul meu personal. După aceea, unităţile dispersate nu s-au mai putut regrupa şi pregăti din timp pentru a face faţă reacţiei inamicului, de care eram sigur că avea să urmeze. Dacă la sfîrşitul lui noiembrie m-aş fi împăcat cu gîndul că deocamdată dădusem greş şi că trebuia să trecem la defensivă, nici un atac împotriva noastră nu ar fi înregistrat nici măcar un succes trecător.

A doua cauză de seamă consta în activitatea defectuoasă a secţiilor de informaţii. La statele-majore domnea tendinţa excesivă de a se lua în considerare un segment izolat de informaţie, căruia i se acorda implicit tot creditul, şi de a se închide ochii la orice posibilitate contrară. Specialiştii de la G-2 au hotărît că atacul german urma să se desfăşoare prin strîmtoarea Fondouk. Deşi unităţile noastre de cercetare din valea Ousseltia, de lîngă Fondouk, au anunţat în repetate rînduri că forţele inamice nu se concentrau în zona respectivă, secţiile de informaţii au persistat orbeşte în convingerea lor, ceea ce l-a determinat pe comandantul corpului de armată să greşească în alcătuirea dispozitivului.

A treia mare cauză a fost incapacitatea noastră de a sesiza corect posibilităţile inamicului şi de a găsi cele mai bune metode pentru a le contracara. Situaţia de pe frontul Corpului 2 impunea apărarea trecătorilor din munţi cu elemente uşoare de cercetare şi de întîrziere, avînd imediat în spatele lor cele mai puternice rezerve

mobile, care să atace repede și în forță orice străpungere a barierei muntoase. În această privință, instrucțiunile cu privire la structura generală a apărării erau corecte, dar temerile ivite ici-colo și din nou informațiile defectuoase au dus la o dispersare a rezervelor mobile, care le-a văduvit de eficiență atunci cînd s-a produs atacul.

A patra cauză a fost lipsa de experiență, mai ales în rîndul comandanților de mari unități. Diviziile americane angajate în luptă nu beneficiaseră de programele intensive de pregătire introduse în Statele Unite după izbucnirea războiului. În majoritatea lor, ele fuseseră trimise în pripă în Marea Britanie și, deoarece mijloacele de transport nu ajunseseră încă la nivelul perfecționat de mai tîrziu, tehnica de luptă le lipsise în cursul unor îndelungate perioade. În cea mai mare parte a anului 1942, instruirea soldaților fusese practic imposibilă. Consecințele acestei stări de lucruri se făceau simțite în rîndul ofițerilor și al trupei ; deși nu le-a lipsit îndrăzneala și dîrzenia, randamentul lor inițial nu suferea comparație cu cel al diviziilor americane aruncate ulterior în luptă, după un an întreg de pregătire intensivă.

Aceste lecții le-am plătit scump, dar își aveau valoarea lor. Pînă la urmă, prețul s-a mai redus, majoritatea pierderilor în personal fiind reprezentată de prizonieri, pe care i-am recuperat în mare parte la sfîrșitul războiului. Firește, am suferit pierderi în oameni și tehnică de luptă, dar, atunci cînd inamicul a reușit să se retragă pe vechile sale poziții, pierderile lui din ambele categorii erau egale cu ale noastre. Între 14 și 23 februarie, americanii au înregistrat 192 de morți, 2 624 de răniți și 2 459 de prizonieri și dispăruți.

Săptămîna în care germanii au atacat a fost pentru noi plină de griji și neliniști. Ori de cîte ori inițiativa trece în mîinile inamicului, tensiunea și frămîntările devin inevitabile, căci oricînd se poate întîmpla orice. Nimeni nu scapă de preocupări, deoarece, în ciuda încrederii în situația de ansamblu și în rezultatul final, există mereu riscul unui dezastru local.

Bătălia de la Kasserine a marcat sfîrșitul unei faze a campaniei. Înfrîngerea atacului german a dovedit limpede că inamicul pierdea ultima șansă de a întreprinde o ofensivă de amploare. Ceea ce nu l-a împiedicat să dezlănțuie, în scurt timp, o serie de violente atacuri locale împotriva Armatei 1 britanice, din nord. În toată luna

martie, această înverşunată hărţuială a continuat : germanii încercau să-şi lărgească şi să-şi consolideze dispozitivul de apărare din jurul Tunisului şi Bizertei, iar britanicii se străduiau să păstreze şi să recîştige poziţii favorabile pentru o ultimă ofensivă nimicitoare. Luptele necontenite şi lungimea frontului, care trebuia acoperit de formaţii descompletate, l-au silit, în cele din urmă, pe Alexander să folosească o parte din Divizia 1 americană pentru a veni în ajutorul Armatei 1 britanice. Dar atacurile germane erau în majoritate frontale şi nu prezentau pericolul ca inamicul să realizeze cîştiguri substanţiale. Această certitudine ne-a permis să reluăm procesul de triere şi reorganizare a poziţiilor de luptă, de îmbunătăţire a asigurării noastre materiale şi de pregătire pe toate căile a unei ofensive de proporţii imediat ce condiţiile atmosferice aveau să devină favorabile.

După încheierea bătăliei de la Kasserine, poziţiile noastre s-au consolidat permanent în mai multe privinţe. În primul rînd, ca urmare a luptelor ce avuseseră loc, cele patru divizii ale Corpului 2 armată s-au concentrat, în sfîrşit, în regiunea Tebessa, unde a format o verigă solidă între forţele aliate din nordul Tunisiei şi Armata 8 britanică, care înainta dinspre deşert. Trupa, comandanţii şi ofiţerii de stat-major au dobîndit o mare doză de experienţă, de care s-au folosit ulterior în permanenţă.

În afară de aceasta, în urma unei strălucite acţiuni întreprinse la Washington, pe teatrul de acţiuni militare a sosit un lot suplimentar de 5 400 de autocamioane. Ele au contribuit într-o uriaşă măsură la îmbunătăţirea situaţiei transporturilor şi asigurării noastre materiale, jucînd, de asemenea, un rol deosebit de activ în operaţiile ulterioare. Aducerea camioanelor s-a realizat în împrejurări de natură să dea de gîndit celor ce-şi imaginaseră Departamentul de Război şi Departamentul Marinei Militare ca pe nişte cuiburi de birocraţi înrăiţi. Transportul a necesitat un convoi special, într-o perioadă cînd atît cargoboturile, cît şi escortoarele erau la mare preţ. Profitînd de faptul că generalul Sommervell se afla întîmplător în vizită la cartierul meu general, i-am explicat cîtă nevoie aveam de aceste vehicule. Mi-a răspuns că în trei zile ele ar putea fi încărcate în porturile americane, cu condiţia ca marina militară să furnizeze escortoarele. M-am adresat în această problemă amiralului King, care se afla pe atunci la Casablanca, şi după cîteva ore am

primit de la el răspunsul, un simplu „Da". Camioanele au început să sosească în Africa la mai puţin de trei săptămîni de la prima mea cerere.

Generalul Sommervell se mai afla încă la cartierul meu general cînd am primit din partea Departamentului de Război mesajul că ultimul camion fusese expediat. Telegrama, semnată de locţiitorul lui Sommervell, generalul-maior Wilhelm D. Styer, relata elocvent istoria nesfîrşitelor ore de muncă intensă necesitate de organizarea acestui transport de urgenţă. Fraza finală suna cam plîngăreţ : „Dacă vi se năzare cumva să aveţi nevoie acolo de Pentagon, vă rugăm anunţaţi-ne cu aproximativ o săptămînă înainte".

Imensa valoare a camioanelor a avut drept rezultate concrete creşterea capacităţii noastre de a subveni cerinţelor frontului şi, mai mult, posibilitatea de a disloca repede trupe dintr-un sector într-altul. Fără aceste vehicule în plus, Corpul 2 armată nu s-ar fi putut deplasa mai tîrziu, în totalitatea sa, din regiunea Tebessa în nordul Tunisiei. În acelaşi timp, geniştii noştri, de sub comanda generalului de brigadă Carl Gray, au făcut adevărate minuni, punînd pe picioare mizerabila cale ferată de construcţie franceză, care ducea spre front. Cînd am debarcat în Africa de Nord, trenurile de pe această linie puteau livra zilnic materiale de aprovizionare în cantitate maximă de 900 de tone. Graţie unor metode moderne, Gray a ridicat tonajul zilnic la 3 000 încă înainte de a primi vreo locomotivă sau vreun vagon de marfă suplimentar din Statele Unite.

O altă evoluţie satisfăcătoare au marcat-o creşterea constantă a efectivelor şi eficienţei aviaţiei noastre, ca şi construirea unor aerodromuri şi baze aeriene adecvate. Remarcabilă a fost şi rapiditatea cu care Armata 8 britanică a redeschis şi a început să utilizeze portul Tripoli, recent ocupat. Acum eram siguri că înaintarea englezilor nu va mai putea fi oprită, aşa cum se întîmplase de atîtea ori în trecut, din cauza lipsurilor în aprovizionare.

Un ultim avantaj de care am avut parte în această perioadă a fost constituirea unui întreg sistem de comandament pe o bază sănătoasă şi permanentă, în conformitate cu cele convenite la Casablanca. Toate forţele aeriene au fost concentrate sub conducerea mareşalului aerului Tedder, cu generalul Spaatz ca locţiitor, în vreme ce comandamentul trupelor de uscat de pe frontul tunisian a

fost încredinţat generalului Alexander. Eliberat de necesitatea de a comanda şi o armată, ceea ce reprezentase un handicap pentru generalul Anderson, Alexander a putut să-şi consacre toată atenţia muncii cotidiene de coordonare tactică.

Imediat după 1 martie l-am înlocuit pe Fredendall cu Patton în funcţia de comandant al Corpului 2 armată. Nu aveam cîtuşi de puţin intenţia să recomand retrogradarea lui Fredendall sau să arunc pe umerii lui răspunderea pentru înfrîngerea iniţială în bătălia de la Kasserine, lucru pe care i l-am şi adus la cunoştinţă. Mulţi alţii, inclusiv eu însumi, purtam răspunderea pentru săptămîna în care suferisem atîtea eşecuri. Dar starea de spirit a Corpului 2 armată era proastă, aşa că trebuia neapărat să ridicăm moralul oamenilor. Pentru o astfel de treabă Patton nu-şi avea pereche în toată armata, în vreme ce, după părerea mea, Fredendall se potrivea mai bine unei munci legate de pregătirea de luptă a trupelor în Statele Unite decît unui post de comandă pe cîmpul de bătălie. Am recomandat generalului Marshall să-l avanseze la gradul de general de armată în S.U.A., unde, într-adevăr, a devenit general-locotenent.

Nestăvilita energie a generalului Patton şi accentul pus de el pe instaurarea unei stricte discipline au insuflat repede o nouă tinereţe Corpului 2 armată, aducîndu-l la un înalt nivel de combativitate. Am înlocuit în scurt timp pierderile noastre în tancuri, personal şi tehnică de luptă, iar pe toate aerodromurile din est, încăpute din nou pe mîinile noastre, ne-am instalat aviaţia de luptă.

În deşert, condiţiile atmosferice şi de teren erau mult mai bune decît în nordul Tunisiei şi Armata 8 britanică a generalului Montgomery şi-a continuat înaintarea spre vest, în intenţia de a face joncţiunea cu flancul drept al forţelor noastre din această zonă. Pentru a atinge acest obiectiv, se prevedea că Montgomery va da principala bătălie de-a lungul liniei Mareth, un complex defensiv construit mai de mult de francezi la frontiera Tunisiei, unde ne aşteptam ca forţele Axei să opună o rezistenţă îndîrjită. Pentru a veni în sprijinul englezilor, generalul Alexander a ordonat Corpului 2 armată să-şi concentreze grosul trupelor în zona Gafsa şi de acolo să exercite o presiune spre est, astfel încît să atragă cît mai multe forţe ale lui Rommel de pe frontul Armatei 8 britanice. Ma-

nevra a avut efectul dorit, deoarece Rommel, neputîndu-şi lăsa descoperită linia de comunicaţii, s-a văzut silit să folosească o considerabilă parte din efectivele sale pentru a se pune la adăpost de această ameninţare.

În noaptea de 20 martie, generalul Montgomery şi-a încheiat pregătirile de atac împotriva liniei Mareth. Luptele au fost grele, dar în toiul bătăliei, printr-o rapidă şi strălucită deplasare de forţe, el a reuşit să ia prin surprindere inamicul, depăşindu-l prin flanc şi obligîndu-l să bată precipitat în retragere spre nord. Curînd, flancul stîng al Armatei 8 a făcut joncţiunea cu Corpul 2 armată al lui Patton. Toate trupele noastre se întîlneau, în sfîrşit, pe poziţiile uneia şi aceleiaşi linii a frontului.

La scurt timp după luptele de pe linia Mareth i-am făcut o vizită lui Montgomery. Armata 8 britanică, de sub ordinele lui, avea foarte mult pitoresc, fiind, probabil, cea mai cosmopolită oştire care a luptat în Africa de Nord de la Hanibal încoace. În afară de unităţi engleze, în rîndurile ei se aflau scoţieni, neozeelandezi, indieni (printre care *gurkhi* *, înarmaţi cu *kukri*-uri — cuţite lungi şi arcuite, cu care-şi decapitau vrăjmaşii), polonezi, cehi, francezi liberi, australieni şi sud-africani. Nu toţi au ajuns chiar pînă în Tunisia. Ataşate Armatei 8, cîteva escadrile aeriene americane erau cele dintîi unităţi ale S.U.A. care se angajaseră în luptă împotriva germanilor în Africa, participînd la întreaga campanie încă de la El-Alamein. Din fericire, am avut prilejul să stau de vorbă cu piloţii şi cu echipajele în timpul vizitei mele la Montgomery, iar ceva mai tîrziu le-am putut trimite unele bunătăţi după care se dau în vînt soldaţii şi de care fuseseră înţărcaţi în cursul lungii traversări a deşertului.

Pentru a tăia retragerea germanilor din faţa Armatei 8, generalul Alexander a dezlănţuit un atac menit să străpungă poziţiile inamice din trecătoarea Fondouk şi să preseze spre est, în direcţia mării. Acţiunea a implicat flancul stîng al Corpului 2 armată american, dar conducerea întregii operaţii a revenit unui comandant britanic de corp de armată. Singura divizie americană care a participat efectiv la atac nu avea decît o pregătire sumară de luptă ; de multe săptămîni, ea se îndeletnicea cu paza liniei noastre de comunicaţii, astfel că-i lipsise prilejul

* Populaţie din Nepal vestită pentru însuşirile războinice. — *Nota trad.*

de a acționa ca o unitate în totalitatea ei. Misiunea ce i se atribuise era dificilă și atacul a dat greș. Pînă la urmă, formațiile britanice au realizat o străpungere, care nu s-a soldat însă cu rezultate deosebite, deoarece germanii izbutiseră să se retragă spre nord. În prezența corespondenților de presă, generalul sir John Crocker, comandantul britanic al corpului de armată, a criticat cu severitate eșecul diviziei americane, fiind poate singura dată în cursul operațiilor din Africa cînd cei doi aliați și-au adus aprige învinuiri reciproce. Era un fapt îngrijorător, cu atît mai mult cu cît nu avea nici un rost. Cu ajutorul lui Alexander, am luat măsuri prompte pentru a curma polemica. Nimic nu dă naștere — atît de lesne și de frecvent — la fricțiuni între aliați ca discuțiile inutile, mai ales cele care discreditează pe unul dintre ei. Opinia publică acordă totdeauna certurilor de familie o importanță mult exagerată.

Deși rezultatul atacului menționat ne-a dezamăgit, rapida repliere a germanilor a avut ca efect scurtarea liniei lor de apărare, astfel încît Corpul 2 armată american a rămas disponibil pentru un alt sector al frontului.

Era oare nimerit ca acest corp să participe efectiv la bătălia finală ? Întrebarea a prilejuit oarecare dezbateri. Statul-major al lui Alexander era de părere că trebuia să trimitem o bună parte din efectiv în regiunea Constantine, pentru a-și completa instrucția. Într-adevăr, unii dintre soldați se comportaseră ca niște începători. Totuși, atît eu, cît și Patton eram convinși că acum Corpul 2 atinsese un înalt nivel de combativitate, fiind în măsură să-și asume răspunderea unui important sector al frontului. În orice caz, soldații fuseseră cuprinși, în sfîrșit, de întărîtare, nu numai din cauza brutalității cu care-i tratase inamicul, ci mai ales pentru că comentariile sarcastice și jignitoare lansate de prizonierii germani pe seama calităților ostășești ale americanilor se bucurau de o circulație destul de largă pe tot cuprinsul teatrului de război.

Într-o întrevedere personală cu Alexander am stăruit asupra folosirii întregului Corp 2 ca o unitate întrunită, aducînd cîteva argumente în acest sens. În primul rînd, Statele Unite urmau să furnizeze grosul trupelor de uscat necesare aliaților occidentali pentru a înfrînge Germania. Nevoia unei pregătiri de luptă pe scară mare se impunea, așadar, de la sine. În al doilea rînd, în toate bătăliile

sale precedente, Corpul 2 fusese nevoit să acţioneze fracţionat, în formaţii mici, neavînd niciodată prilejul să-şi exercite forţa în mod unitar. În al treilea rînd, de la 1 martie, moralul se ridicase simţitor şi corpul de armată căpătase acum dreptul să-şi demonstreze propria sa eficienţă, ca şi calităţile armamentului american.

Un eventual succes avea să-i sudeze unitatea, dînd, totodată, poporului american sentimentul datoriei împlinite, sentiment meritat cu prisosinţă ţinînd seama de strădaniile sale de pînă acum. Dintr-o izbîndă repurtată în comun de ambele noastre ţări avea să se nască o solidaritate care altfel nu se putea dobîndi. Soldaţii înşişi meritau să se angajeze într-o operaţie în care, pentru prima oară, condiţiile aveau să le fie favorabile, în loc să le ridice obstacole în drum. O victorie autentică avea să le insufle un puternic elan pentru încercările şi mai grele care îi aşteptau.

Numaidecît Alexander s-a arătat de acord cu intenţiile mele de a folosi Corpul 2 armată în totalitatea sa şi ca o unitate întrunită. Am aprobat propunerea lui de a disloca corpul prin spatele Armatei 1 britanice, ca să ocupe poziţiile de pe flancul de nord, în faţa Bizertei. Deplasarea necesita o foarte minuţioasă muncă de stat-major, pentru a se evita interferarea cu liniile de asigurare tehnico-materială ale Armatei 1, dar comandamentele lui Anderson şi Patton au pus la punct detaliile cu atîta precizie, încît nu s-a produs nici o încurcătură. Era o mişcare pe care colegiile antebelice de stat-major ar fi considerat-o imposibilă. Dar respectarea cu stricteţe a orarelor şi competenta dirijare a circulaţiei la intersecţiile de drumuri au asigurat reuşita acţiunii.

Tot atunci am făcut o altă schimbare în comandamentul Corpului 2. Pe la sfîrşitul lui februarie, generalul-maior Omar N. Bradley se prezentase la mine în calitate de „inspector". În afară de remarcabilele sale însuşiri personale, el acumulase multă experienţă în cursul luptelor din martie şi de la începutul lunii aprilie. Motivul determinant al schimbării a fost dorinţa de a permite generalului Patton să se înapoieze la cartierul general al Armatei 7 americane, unde să ducă la bun sfîrşit pregătirile pentru debarcarea în Sicilia, care urma să aibă loc cît mai repede cu putinţă după încheierea campaniei din Africa. Un al doilea motiv, mai puţin important, dar singurul dat publicităţii, deoarece în acel moment nu

puteam, bineînțeles, dezvălui adevărul, era că viitoarele operații ale Corpului 2 aveau să angajeze mai curînd infanteria decît tancurile : trecerea pe postul de comandă a unui expert în infanterie în locul unui tehnician al tancurilor devenea, așadar, logică. Bradley a preluat comanda la 15 aprilie 1943, după ce o parte din corpul de armată își ocupase pozițiile în sectorul de nord.

Între timp, generalul Montgomery continua să înainteze spre nord, pînă ce a ajuns la linia din fața orașului Enfidaville, unde s-a izbit de foarte puternicele poziții ale inamicului, care i-au blocat orice posibilitate de a avansa.

Totul era însă aproape complet pregătit pentru asaltul final și hotărîtor împotriva dușmanului. Profitînd cu promptitudine de îmbunătățirea condițiilor atmosferice, aviația noastră a început să hărțuiască linia de comunicație a inamicului dintre Africa și Italia, astfel că situația Axei a devenit din ce în ce mai precară. Sub protecția unei crescînde superiorități aeriene, forțele navale aliate și-au sporit, de asemenea, activitatea, creînd dușmanului noi dificultăți. Trupele noastre de uscat erau pline de încredere și ardeau de dorința de a încheia cu bine campania. Pe flancul de vest, inamicul deținea încă o parte din zona montană, așa că prima noastră mișcare a constat în lansarea de atacuri menite să-l împingă pînă la marginea cîmpiei tunisiene. Atacurile le-am început la 23 aprilie, înregistrînd progrese satisfăcătoare pe toată linia. Coordonarea dintre forțele aeriene și cele de uscat era incomparabil mai bună decît la începutul campaniei și toate acțiunile noastre ofensive s-au bucurat de un real sprijin din partea aviației. Un alt avantaj ni-l asigura superioritatea pe care o aveam în materie de artilerie.

În clipa cînd Alexander a atins la vest linia de unde voia să declanșeze asaltul final, ne-am dat seama că în sud acțiunile lansate da Armata 8 ar fi fost și costisitoare și nedecisive, din cauza terenului accidentat pe care se

---

Ofensiva de primăvară în Tunisia

Linia întreruptă indică situația frontului la 21 martie 1943
British First Army = Armata 1 britanică
French = unități franceze
U.S. II Corps = Corpul 2 armată american

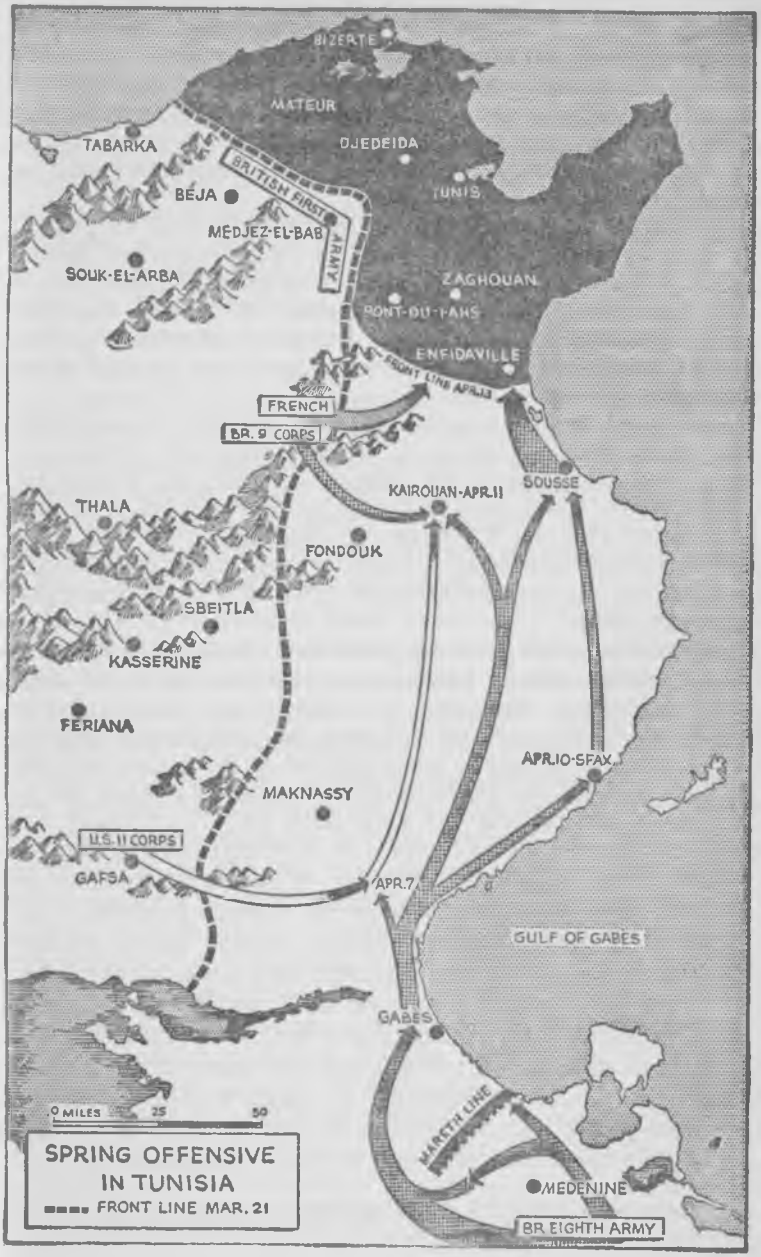
BIZERTE
MATEUR
TABARKA
OJEDEIDA
TUNIS
BRITISH FIRST ARMY
BÉJA
MEDJEZ-EL-BAB
SOUK-EL-ARBA
ZAGHOUAN
PONT-DU-FAHS
ENFIDAVILLE
FRONT LINE APR.13
FRENCH
BR. 9 CORPS
SOUSSE
KAIROUAN-APR.11
THALA
FONDOUK
SBEITLA
KASSERINE
FERIANA
APR.10-SFAX
MAKNASSY
U.S. II CORPS
GAFSA
APR.7
GULF OF GABES
GABES
MARETH LINE
MEDENINE
BR. EIGHTH ARMY
0 MILES 25 50
SPRING OFFENSIVE IN TUNISIA
FRONT LINE MAR. 21

afla linia de la Enfidaville. În acelaşi timp însă aveam credinţa certă că germanii aşteptau ofensiva principală tocmai din această direcţie : ţinînd seama de strălucita reputaţie pe care şi-o făurise Armata 8 în cursul îndelungatei urmăriri prin deşert, era firesc ca inamicul să se aştepte să-i încredinţăm ei administrarea loviturii de graţie.

Plecînd, aşadar, de la premisa că duşmanul va păstra, în orice caz, forţe puternice în faţa lui Montgomery, generalul Alexander a luat repede şi în secret cîteva dintre cele mai bune divizii ale Armatei 8 şi le-a deplasat pe flancul celălalt, ataşîndu-le Armatei 1 britanice. Aceste dislocări s-au încheiat la vreme, astfel că asaltul final a început la 5 mai 1943.

În scurt timp, rezultatele s-au dovedit hotărîtoare. Pe aripa stîngă, Corpul 2 armată american, împreună cu cîteva detaşamente de *goumiers* * francezi, a înaintat triumfal, în ciuda unei îndîrjite împotriviri, şi a ocupat Bizerta în ziua de 7 aprilie. Imediat mai spre sud, susţinînd efortul principal, Armata 1 britanică, sub comanda generalului Anderson, a intrat în Tunis la aproximativ aceeaşi dată.

În ultimele zile ale campaniei din Tunisia, două bătălii locale desfăşurate la nord, una în sectorul britanic, cealaltă în sectorul american, au monopolizat atenţia întregului teatru de operaţii militare. Ambele poziţii beneficiau de un relief care le făcea extrem de puternice, ambele au fost apărate cu înverşunare şi ambele ne erau indispensabile pentru sprintul final spre victorie. Poziţia din sectorul britanic purta denumirea codificată „Longstop" şi luptele duse pentru cucerirea ei de la începutul pînă la sfîrşitul campaniei din Africa au costat, probabil, mai multe vieţi decît ciocnirile pentru oricare alt punct din Tunisia. În sectorul american, locul se numea „Colina 609" şi a fost pînă la urmă luat cu asalt de Divizia 34, spre nemărginita satisfacţie mai ales a Înaltului Comandament al trupelor S.U.A. Intr-o măsură mai mare decît oricare alta, această divizie suferise de lipsa posibilităţilor de a-şi face pregătirea de luptă, astfel că succesul ei pe formidabila Colină 609 dovedea în mod concludent că tor-

* Odinioară, băştinaşi din Maghreb şi, în general, din Africa încadraţi în formaţii de miliţie, puse sub comandament francez. — *Nota trad.*

ţele de uscat americane ajunseseră la o deplină maturitate.

Imediat după străpungerea frontului inamic, Alexander a trimis rapid înainte unităţi blindate de tancuri ale Armatei 1 britanice care au tăiat baza peninsulei Bon, unde ne temeam că se vor replia germanii pentru a încerca să ne oţună o ultimă rezistenţă, de tipul celei de la Bataan. În ciuda miilor de soldaţi inamici care mai luptau în unităţi dispersate pe frontul Armatei 1, prompta acţiune a lui Alexander a răpit Axei cea din urmă speranţă. Cu începere de atunci, operaţiile au avut caracter de curăţire a terenului. Lupte răzleţe au continuat pînă la 12 mai, dar în ziua de 13, cu excepţia cîtorva rătăciţi de unităţile lor, care se ascundeau prin munţi, singurii germani în viaţă din Tunisia erau cei din captivitate. Numai în ultima săptămînă a campaniei am luat 240 000 de prizonieri, dintre care aproximativ 125 000 germani. În dosul gardurilor de sîrmă ghimpată se afla acum tot ceea ce rămăsese din „Afrika Korps" şi dintr-un număr de alte unităţi de elită germane şi italiene.

Înainte de dezastrul final, Rommel a părăsit teatrul de operaţii militare, prevăzînd, pare-se, inevitabilul deznodămînt şi ferm hotărît să-şi salveze pielea. Mitul invincibilităţii sale, ca şi mitul invincibilităţii naziştilor fuseseră însă nimicite cu desăvîrşire. Von Arnim a dat ordin de capitulare trupelor germane, iar feldmareşalul Messe, care preluase pe hîrtie comanda tuturor forţelor Axei, s-a predat împreună cu trupele italiene. În drum spre locul său de prizonierat, von Arnim a trecut prin Alger şi unii membri ai statului meu major şi-au dat cu părerea că, din respect pentru uzanţele vremurilor de demult, se cuvenea să-i permit să-mi facă o vizită.

Obiceiul îşi are obîrşia în faptul că soldaţii mercenari de odinioară nu nutreau sentimente de reală duşmănie împotriva adversarilor lor. Ambele părţi luptau de dragul de a lupta, dintr-un simţ al datoriei sau, cel mai probabil, pentru bani. În secolul al XVIII-lea, un conducător de oşti căzut în captivitate devenea, pe o perioadă de cîteva săptămîni sau de cîteva luni, oaspetele de onoare al celui ce-l făcuse prizonier. Rămăşiţe ale tradiţiei conform căreia

toți militarii de carieră sînt, în fond, camarazi de arme au supraviețuit pînă astăzi.

Pentru mine însă, cel de-al doilea război mondial era ceva prea personal ca să mai lase loc unor astfel de sentimente. Zi de zi creștea în mine convingerea că, mai mult ca în orice altă conflagrație din trecut între mai multe popoare, forțele ce apărau drepturile omului și binele umanității înfruntau o funestă conspirație a răului, cu care nu se putea ajunge la nici un compromis. Deoarece lumea nu avea posibilitatea să reintre pe făgașul ei normal decît după completa distrugere a Axei, războiul devenise pentru mine o cruciadă în sensul tradițional al acestui cuvînt, folosit adesea într-un mod atît de necorespunzător.

În cazul de față, am ordonat generalului de brigadă Kenneth Strong, șeful serviciului de informații, să obțină tot ce se putea scoate de la generalii căzuți în captivitate. Pe mine însă mă interesau numai generalii pe care nu-i luasem încă prizonieri. Nu am acceptat să fiu vizitat de nici unul dintre comandanții inamici capturați, rămînînd credincios acestui principiu în tot cursul războiului. Nu am adresat niciodată cuvîntul unui general german pînă în mai 1945, cînd feldmareșalul Jodl a semnat capitularea la Reims ; chiar și atunci nu i-am spus altceva decît că-l vom considera personal și în întregime răspunzător de aducerea la îndeplinire a condițiilor de capitulare.

Rezultatele campaniei din Tunisia ne-au dat, bineînțeles, profunde satisfacții, dar Înaltul Comandament Aliat era atît de ocupat cu pregătirile în vederea debarcării în Sicilia, încît nu prea ne-a rămas timp pentru a sărbători succesul. Totuși, în ziua de 20 mai 1943 a avut loc la Tunis o paradă a victoriei, pentru a celebra prăbușirea imperiului Axei în Africa.

Proporțiile înseși ale victoriei noastre — sau, cel puțin, marele număr de inamici căzuți în captivitate — ne-au complicat și mai mult munca de pregătire a debarcării în Sicilia. Aveam peste un sfert de milion de prizonieri în lagărele din Tunisia, unde starea proastă a căilor de comunicații făcea ca paza și alimentarea lor să fie dificile, iar o evacuare rapidă, imposibilă. Dar încheierea campaniei a avut ca efect eliberarea comandanților și

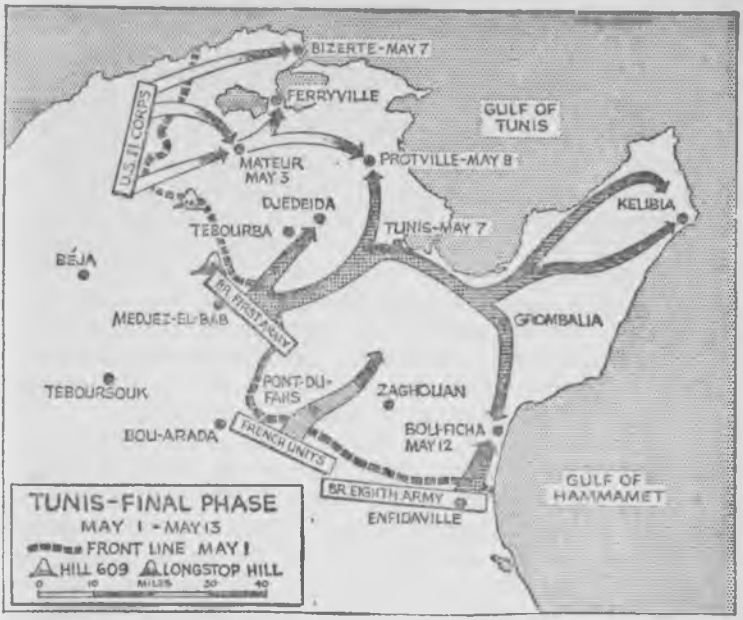

Tunis — faza finală
1—13 mai 1943
Linia frontului la 1 mai

---

a statelor-majore de sarcinile unor operaţii imediate, îngăduindu-le să-şi concentreze atenţia asupra noilor probleme care-şi aşteptau rezolvarea. Elaborarea de planuri pregătitoare a revenit, încă din februarie, unui grup special ataşat Marelui Cartier General Aliat şi condus de generalul Alexander. După victorie, grupul a fost complet absorbit de statul-major al lui Alexander şi întregul proces de pregătire s-a desfăşurat într-un ritm mult mai viu.

Naţiunile Unite au salutat cu bucurie izbînda repurtată în Tunisia. Ea dovedea limpede, atît prietenilor, cît şi duşmanilor, că aliaţii luaseră, în sfîrşit, iniţiativa. După ce în iarna precedentă germanii suferiseră zdrobitoarea înfrîngere de la Stalingrad, fiind siliţi să renunţe la celelalte ofensive pe frontul sovietic şi să treacă la o deznădăjduită apărare, ei au trebuit după Tunisia să se gîn-

deasca numai cum să păstreze ceea ce cuceriseră, iar nu cum să-şi mai extindă cuceririle.

Pe teatrul de operaţii militare din Africa, unul dintre cele mai importante rezultate ale victoriei a fost progresul realizat în sudura unităţii aliate şi crearea unui colectiv de comandament ai cărui membri dovedeau de pe acum cît de mult le crescuse încrederea în ei înşişi, ca şi încrederea reciprocă. E lesne să minimalizezi piedicile ce se ridică de obicei în calea făuririi unui mecanism eficient de conducere a unor mari forţe aliate. Unele obstacole sînt uşor de identificat, ca, de exemplu, cele determinate de deosebirile în tehnica şi pregătirea de luptă, în tezele tactice, în modul cum funcţionează statele-majore şi în metodele de organizare. Dar toate acestea sînt eclipsate de mîndria şi prejudecăţile naţionale.

În războiul modern, cu vastele sale posibilităţi de informare rapidă a unui mare număr de oameni despre cele ce se întîmplă pe front, fiecare diferend mărunt ia proporţii uriaşe. Angajat într-o luptă pe viaţă şi pe moarte, ostaşul are tendinţa să se comporte foarte pătimaş ; pînă şi veterani încercaţi, care în mod normal sînt senini şi capabili de abnegaţie, pot reacţiona brusc şi exploziv la citirea unui titlu de ştire care, după părerea lor, favorizează pe nedrept soldaţi de altă naţionalitate. Problema este delicată, complexă şi importantă. Succesul unei operaţii aliate poate fi asigurat însă dacă principalele autorităţi civile şi militare îşi dau seama de necesităţile situaţiei şi refuză să încalce principiul de bază al unităţii, atît în public, cît şi în confidenţialele contacte personale cu subalternii şi membrii statelor-majore. Lealitatea nemijlocită şi permanentă faţă de conceptul de unitate şi de comandamentul aliat este indispensabilă victoriei. În clipa cînd un comandant încetează să mai beneficieze de încrederea fie a guvernelor din coaliţie, fie a majorităţii principalilor săi subalterni, el trebuie să fie înlocuit.

Acestea au fost marile învăţăminte pe care le-au tras aliaţii în Tunisia. La fel de importantă, pe plan tehnic, s-a dovedit valoarea pregătirii de luptă. O cît mai completă pregătire tehnică, psihică şi fizică constituie scutul şi arma pe care orice ţară trebuie să le pună la îndemîna ostaşilor săi înainte de a-i arunca în foc. Deoarece însă

pentru un stat democratic războiul se prezintă totdeauna sub forma unei necesităţi neprevăzute, instrucţia trebuie realizată în bună parte încă din timp de pace. Pînă ce lumea va fi pusă în rînduială, iar dezarmarea universală va surveni ca o consecinţă logică, este o crimă să lipseşti pe soldaţi de acele metode şi categorii de instrucţie care le oferă o şansă serioasă de supravieţuire pe cîmpul de luptă. Multe dintre crucile mormintelor din Tunisia stau mărturie acestui adevăr.

Capitolul al IX-lea

„Husky"

În cursul ultimelor săptămîni ale campaniei din Tunisia, mai ales după ce deznodămîntul nu mai lăsa loc la nici o îndoială, comandamentele superioare lucrau de zor la planurile viitoarei noastre operaţii. Aşa cum stabilise Conferinţa de la Casablanca, era vorba de ocuparea Siciliei. În timpul conferinţei, Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore a discutat diverse posibilităţi de acţiune în Mediterana. Una era luarea cu asalt a Siciliei în cel mai scurt timp cu putinţă, alta era debarcarea în Sardinia şi Corsica.

Aşa cum am declarat participanţilor la Conferinţa din ianuarie, Sicilia reprezenta, după părerea mea, obiectivul cel mai indicat, dacă ţelul nostru rămînea mai departe eliminarea inamicului din Mediterana, pentru ca aliaţii să poată naviga fără teamă pe această mare. Sicilia se învecinează atît de aproape şi cu Africa şi cu Italia, încît practic taie Mediterana în două, ocuparea ei ducînd la o considerabilă scădere a riscurilor noastre pe această rută maritimă. Pe de altă parte însă, dacă veritabilul ţel al aliaţilor era o debarcare în Italia, pentru a desfăşura acolo operaţii de mare amploare, menite să scoată complet din luptă această ţară, consideram că cele mai nimerite obiective iniţiale ar fi fost Sardinia şi Corsica. Evaluările făcute în privinţa efectivelor inamice arătau că cele două insule puteau fi cucerite cu forţe mai mici decît era necesar în cazul Siciliei, ceea ce însemna că şi operaţia putea fi efectuată mai curînd. De asemenea, dat fiind că Sardinia şi Corsica se află în apropiere de lungul carîmb al cizmei italiene, ocuparea lor ar fi silit duşmanul să-şi disperseze într-o măsură mult mai mare

forţele din Italia decît o simplă debarcare în Sicilia, care se găseşte în imediata vecinătate a vîrfului muntos al peninsulei.

Dezbaterea ne-a ajutat să ne concentrăm din nou atenţia asupra necesităţii de a fixa, odată pentru totdeauna, obiectivele finale în bazinul mediteranean. Era perfect normal să se ivească unele divergenţe de opinii ; nu ajunsesem încă destul de departe pe drumul spre înfrîngerea Axei pentru a trage concluzii unanime şi limpezi ca cristalul cu privire la care anume acţiuni ne vor asigura mai neîndoielnic victoria. Generalul Marshall şi cu mine împărtăşeam convingerea că tot ce se făcea în Mediterana trebuia să fie subordonat şi folosit în sprijinul principalului obiectiv — atacul peste Canalul Mînecii la începutul anului 1944. Unii s-au declarat de acord cu noi, dar alţii au susţinut că în război trebuia să profităm de orice prilej care se ivea şi că, dacă ne mergea bine lovind în „pîntecele moale" al Europei, nu avea rost să ne întrerupem din treabă numai pentru că ne hotărîsem să efectuăm debarcarea în nord-vestul Franţei. Doctrina oportunismului, atît de frecvent aplicabilă în domeniul tacticii, devine periculoasă în materie de strategie. Pe acest tărîm, orice schimbare mai importantă are repercusiuni pînă şi asupra uzinei care lucrează pentru război sau a centrului de instrucţie a recruţilor. Aceste consecinţe trebuie analizate cu atenţie. În plus, în cazul de faţă rămăseseră în picioare toate motivele iniţiale care ne determinaseră să considerăm expediţia peste Canalul Mînecii drept obiectivul nostru strategic de bază. Dar chiar dacă slujeam cu fidelitate acest ţel, tot se mai ridicau, şi aveau să se ridice şi mai tîrziu, probleme importante privind cele mai bune metode de utilizare a forţelor noastre în sud pentru a veni în sprijinul marelui asalt proiectat pentru 1944.

La Casablanca s-a optat în favoarea debarcării în Sicilia din două motive, primul fiind imensul avantaj imediat al deschiderii rutelor maritime în Mediterana. Al doilea era că ocuparea suprafeţei relativ mici a insulei nu avea să reclame din partea aliaţilor efective excesiv de numeroase, chiar dacă inamicul ar fi trecut la o contraofensivă pe scară mare. Acest considerent a cîntărit greu în ochii generalului Marshall. În plus, hotărîrea luată la Casablanca în ianuarie 1943 ne scutea de angajarea într-o serie de ofensive strategice imprecise în bazinul

mediteranean. O debarcare reușită în Sicilia ne punea la dispoziție baze și mai înaintate pentru bombardierele noastre, fără a ne obliga neapărat să ducem o campanie în stare să devoreze necontenit resurse prețioase. Comitetul Unificat al Șefilor de State-Majore a ordonat ca Alexander să fie nu numai locțiitorul meu, ci și comandantul trupelor de uscat în cadrul operației din Sicilia.

Importanța bazelor aeriene mediteraneene pentru intensificarea campaniei de bombardamente asupra Germaniei centrale a contat totdeauna ca un factor de seamă în planurile noastre. În primăvara anului 1943 s-a elaborat la Washington proiectul unui raid extraordinar împotriva regiunii petrolifere Ploiești, cea mai importantă sursă de țiței natural de care dispunea Axa. Întocmit pe baze științifice, planul ne-a fost prezentat de un grup de ofițeri de stat-major veniți special de la Washington în acest scop. Din cauza puternicii apărări antiaeriene germane, a distanței pînă în România, a naturii terenului și a presupusei eficiențe a bombardamentului „orizontal", planul prevedea un singur atac prin surprindere, executat în zbor razant, echipajul fiecărui avion avînd instrucțiuni să atace o anumită instalație din cadrul vastului complex. Autorii proiectului studiaseră cele mai mărunte probabilități matematice, stabilind apoi efectivele la dublul numărului de bombardiere socotit necesar. După calculele lor, raidul putea să atingă aproape culmile perfecțiunii în privința rezultatelor destructive.

O particularitate a planului împotriva căreia am avut de obiectat era încrederea în deplina eficacitate a unui singur raid. De prea multe ori constatasem că întreprinderi ale inamicului trecute de experții noștri pe lista celor distruse lucrau din nou, cu tot randamentul, după numai cîteva săptămîni sau chiar cîteva zile. Am mai pus și o altă întrebare : cît de indicată era acțiunea ? Ținta era o mare rafinărie, dar informațiile arătau că germanii dispuneau de mai multe capacități de rafinare a țițeiului, dificultățile lor situîndu-se la nivelul producției și al distribuției. Obiecțiile și îndoielile noastre nu au jucat însă un rol decisiv în desfășurarea operației, deoarece formațiile aeriene cărora li se încredințase executarea acestei misiuni speciale ne fuseseră trimise direct din Statele Unite.

Raidul a avut loc la 1 august 1943 și echipajele s-au ilustrat printr-o remarcabilă vitejie (cinci oameni au fost

decorați cu Medalia de Onoare). Ca de obicei, calculele matematice nu au putut depăși anumite condiții neprevăzute, dar acțiunea s-a soldat cu succese destul de mari *. Era al doilea atac aerian american împotriva Ploieștiului. În primăvara lui 1942, pe cînd eram încă șeful secției operații a Marelui Stat-Major, o formație restrînsă de bombardiere mari decolase de la bazele din Orientul Apropiat, inițiind un raid prin surprindere, dar fără a obține nici un rezultat și pierzînd majoritatea aparatelor. Aterizînd forțat în Turcia, cîteva echipaje au fost internate. Această primă tentativă, denumită „Proiectul Halverson" (HALPRO), după numele comandantului formației, a contribuit întrucîtva la risipirea iluziei că războiul putea fi cîștigat cu cîteva avioane mari.

Elaborarea planului de debarcare în Sicilia, purtînd denumirea codificată de „Husky" („Voinicul"), a început în februarie. Principalele puncte asupra cărora trebuia să ne hotărîm erau efectivele necesare atacului, data declanșării acestuia și locul exact unde avea să se desfășoare. Firește, nu puteam să ne bizuim exclusiv pe trupele angajate atunci în campania din Tunisia. Dacă am fi procedat așa, ar fi trebuit să amînăm decizia de fixare a datei pînă după ultima operație din Africa și, în lipsa unui calendar precis, tot restul planului ar fi plutit în vag, iar comandanții și statele-majore nu ar fi acționat cu încredere.

Ținînd seama de efectivele garnizoanei inamice, am apreciat că vom disloca vreo cinci sau șase divizii pentru debarcarea inițială, ceea ce presupunea concentrarea unui foarte mare număr de nave de desant și de nave suplimentare ale marinei militare.

În cursul primăverii anului 1943 am menținut un permanent contact cu Comitetul Unificat al Șefilor de State-Majore pentru a stabili resursele pe care contam și momentul cînd deveneau disponibile. Marele Stat-Major al trupelor de uscat americane a ajuns la concluzia că ne putea trimite Divizia 45, cu o admirabilă pregătire de

* Operația a fost executată de 178 de bombardiere de tip B-24, concentrate în secret pe un aerodrom de lîngă Benghazi. După ce a parcurs peste 1 600 km (cel mai lung raid de bombardament întreprins pînă atunci), formația a atacat obiectivul, provocînd pagube numeroase, dar relativ superficiale. 54 de avioane au fost doborîte, alte 7, avariate, trebuind să aterizeze forțat în Turcia. — *Nota trad.*

luptă şi îmbarcată după toate regulile în convoaie de asalt. În afară de aceasta, mai dispuneam de Divizia 3, pe care nu aveam de gînd s-o folosim în Africa. De asemenea, planurile noastre prevedeau ca Divizia 1 americană să fie scoasă de pe cîmpul de luptă tunisian de îndată ce succesul avea să devină o certitudine. Cele trei divizii, completate cu Divizia 2 blindată, care se afla încă în Maroc, cu paraşutişti din Divizia 82 aeropurtată şi cu trupe de comando, aveau să formeze componenta americană a forţelor de asalt. De partea britanică s-a stabilit aducerea unui corp de armată canadian din Anglia, urmînd ca Armata 8 să repartizeze o fracţiune din efectivele sale pentru pregătirea debarcării în Sicilia încă înainte de încheierea campaniei în Tunisia. Forţele aliate urmau să atace insula la începutul lunii iulie şi toate pregătirile au pornit de la premisa respectării acestei date. Ţinînd seama de amplasamentul trupelor noastre şi de punctele de îmbarcare, convoaiele aveau să se îndrepte spre Sicilia venind dinspre est, vest şi sud.

Alegerea zonei de debarcare constituia o problemă complicată. Luînd drept criterii posibilităţile de acces ale navelor noastre, care plecau din porturi răspîndite pe litoral, protejarea căilor aliate de comunicaţie şi relieful ţărmului, regiunile din sud-estul insulei prezentau, pare-se, anumite avantaje. La comandamentele serviciilor de asigurare materială s-a exprimat însă convingerea că plajele existente nu puteau asigura întreţinerea unei forţe de asemenea proporţii. Chiar admiţînd că am fi ocupat de la început Siracuza, pe coasta de est a insulei, experţii afirmau categoric că, în lipsa altor porturi, operaţia va eşua datorită carenţelor în materie de întăriri, muniţie şi materiale de aprovizionare. Cealaltă cale era de a organiza acţiunea în aşa fel încît să cucerim cît mai multe porturi şi puncte de intrare, dar, din cauza numărului limitat al navelor de desant, fiecare dintre aceste atacuri avea să fie relativ slab. Experienţa de pînă atunci ne îndemna să nu punem prea mare preţ pe calităţile defensive ale unităţilor italiene, dar de data aceasta ele aveau să-şi apere propriul teritoriu, aşa că rezistenţa putea fi mult mai dîrză.

O misiune deosebit de importantă a serviciilor noastre de informaţii era să afle de ce forţe dispunea garnizoana

germană. După părerea noastră — şi evenimentele ulterioare au demonstrat că apreciasem corect —, dacă germanii aveau în insulă, la data debarcării, considerabil mai mult de două divizii cu armament şi efective complete, asaltul conceput de noi era prea slab şi ar fi fost mai cuminte să amînăm operaţia pînă ce am fi putut realiza o concentrare mai mare a forţelor noastre.

Întrucît calculele arătau că nu vom putea asigura cu materiale diviziile operative şi condiţiile lor de întărire prin plajele de la sud şi est, am studiat şi am adoptat, cu titlu de încercare, un plan prevăzînd eşalonarea asaltului ; o debarcare în sud-est avea să fie urmată de o a doua în sud şi de o a treia în apropiere de Palermo, pe coasta de nord. Porneam de la ideea că fiecare dintre aceste acţiuni va oferi o acoperire aeriană celei următoare şi că vom ocupa astfel cît mai curînd cu putinţă un număr de plaje şi porturi, ceea ce va facilita şi aprovizionarea.

Pericolul unei asemenea operaţii era că eşecul oricărei desantări antrena după sine anularea celor următoare şi că, chiar dacă debarcările iniţiale reuşeau, concentrarea ulterioară de forţe era dificilă şi riscam să fim înfrînţi în etape succesive. Această ultimă posibilitate nu ni se părea serioasă decît dacă, încă înainte ca asaltul nostru să înceapă, efectivele germane ar fi depăşit considerabil punctul critic, adică două divizii. Dar planul era complicat, ceea ce constituie totdeauna un dezavantaj, deşi la început părea să fie singura soluţie a problemei.

Pe măsură ce timpul trecea, era vădit că germanii îşi întăreau garnizoana din Sicilia, dar informaţiile de care dispuneam ne îndrituiau să apreciem că inamicul încă nu atinsese — sau cel puţin nu depăşise — ceea ce socoteam a fi nivelul critic.

De fapt, nimănui dintre noi nu-i surîdea atacul eşalonat. Complicaţiile pe care le comportă, dispersarea forţelor şi debarcările desfăşurate succesiv în locul unui asalt simultan ni se păreau a fi riscuri mai mari decît cele determinate de lipsa instalaţiilor portuare. Îndeosebi Montgomery, adept dintotdeauna al concepţiei superiorităţii de forţe, dorea să arunce efective puternice în zona de sud-est a insulei. Am cerut din nou serviciilor de asigurare materială să studieze problema şi iată că, de data aceasta, estimările lor au fost mai optimiste decît cu cîteva săptămîni mai înainte.

Schimbarea se datora unei neprevăzute dotări cu un număr considerabil de nave de desant pentru tancuri (L.S.T.-uri) şi producţiei în serie a „raţei", vehicul amfibiu care s-a dovedit unul dintre cele mai preţioase utilaje fabricate de Statele Unite în timpul războiului. Menţionez în treacăt că alte patru elemente ale tehnicii de luptă pe care ofiţerii superiori au ajuns să le considere printre cele mai necesare succeselor noastre în Africa şi Europa au fost buldozerul, automobilul de 0,250 tone, cunoscut sub numele de jeep, camionul de 2,5 tone şi avionul de tip C-47. Partea curioasă este că nici una dintre aceste maşini nu fusese proiectată în scopuri militare.

Cu imense cantităţi de utilaje perfecţionate în perspectivă, comandamentele formaţiilor de servicii au convenit că estimările lor puteau fi simţitor revizuite în sus. În consecinţă, s-au cristalizat planuri prevăzînd că forţele britanice vor ataca litoralul de est al Siciliei, iar americanii porţiunea estică a coastei de sud.

Înainte de a trece mai departe, cîteva cuvinte despre „ce ar fi fost dacă ar fi fost" conform planului iniţial. După război, diverşi specialişti şi nespecialişti au afirmat cu tărie în discuţiile pe care le-am avut cu ei că, dacă am fi evaluat corect slaba capacitate combativă a enormei garnizoane italiene, am fi rămas la planul de „încercuire", ocupînd astfel insula în 10—15 zile, în locul celor 39 de care am avut pînă la urmă nevoie. S-a susţinut, de asemenea, că am fi capturat grosul forţelor defensive ale germanilor, în loc să-l respingem doar înapoi, în Italia. Dacă Siracuza, Gela şi Palermo ar fi căzut repede în mîinile noastre, am fi reuşit poate să ocupăm şi Messina, poziţia-cheie, înainte ca germanii să-şi fi concentrat suficient trupele pentru a respinge atacurile noastre. Dar nici măcar judecînd situaţia cu mintea noastră de acum nu am putea garanta că întreaga garnizoană italiană ar fi capitulat. Consider şi astăzi că am procedat înţelept concentrînd maximum de forţe posibile şi trecînd la ocuparea sistematică a unei insule apărate de 350 000 de soldaţi şi ofiţeri. În orice caz, planul pe care l-am adoptat a fost acela al asaltului simplu şi simultan.

Pentru a efectua debarcarea în sectorul britanic, generalul Alexander a desemnat Armata 8, comandată de generalul Montgomery, în timp ce sectorul american a

fost încredinţat generalului Patton, care fusese scos de pe frontul tunisian la mijlocul lunii aprilie. Generalului Alexander îi revenea comanda directă a tuturor forţelor de uscat, cartierul său general primind denumirea de Grupul 15 de armate.

Pe cînd planurile se aflau încă în faza de elaborare, o analiză a situaţiei a arătat că era oportun să ocupăm în prealabil insula Pantelleria, situată între Sicilia şi coasta de nord-est a Tunisiei. Cunoscută sub porecla de „Gibraltarul Mediteranei centrale", această insulă era socotită de mulţi ca inexpugnabilă. Aerodromul său, de unde avioanele Axei operau împotriva noastră, ne-ar fi prins foarte bine la completarea sprijinului de aviaţie pentru debarcarea în Sicilia. Cu excepţia unui mic număr de avioane P-38, noi mai utilizam încă „Spitfire"-ul britanic, cu rază scurtă de acţiune, şi aparatele americane P-40, aşa că o mutare a bazelor mai aproape de obiectivul stabilit ar fi reprezentat un imens avantaj.

Din punct de vedere topografic, Pantelleria ridica în calea unui asalt obstacole de proporţii aproape înspăimîntătoare. Relieful ei era cu totul impropriu pentru o intervenţie a trupelor aeropurtate, iar litoralul, atît de stîncos, încît numai dacă navele de desant intrau în rada unicului şi minusculului port al insulei, se putea efectua o debarcare. Era limpede că trebuia să dăm asaltului nostru un caracter nimicitor, cu alte cuvinte, volumul de foc să fie atît de mare la punctul de atac, încît, în ciuda lipsei elementului de surpriză, trupele noastre de desant să poată ajunge pe ţărm şi să-şi consolideze poziţiile.

Mulţi dintre experimentaţii noştri comandanţi şi ofiţeri de stat-major s-au pronunţat cu hotărîre împotriva unei astfel de operaţii, pe motiv că orice eşec ar fi avut un efect demoralizant asupra unităţilor care urmau să debarce în Sicilia. Amiralul Cunningham însă s-a numărat printre cei care erau de acord cu mine că Pantelleria putea fi cucerită fără pierderi prea mari. Convingerea noastră se întemeia pe prezumţia că majoritatea italienilor să săturaseră pînă peste cap de război şi căutau un pretext plauzibil ca să se predea. După părerea noastră, dacă supuneam insula unui bombardament aerian intensiv timp de cîteva zile şi cîteva nopţi, nelăsînd garnizoanei nici o clipă de somn sau de răgaz, desantul nu avea să întîmpine dificultăţi, cu condiţia să fie sprijinit

de un puternic foc de artilerie navală. Nu era exclus ca italienii să capituleze chiar înainte ca noi să începem debarcarea.

Am pornit de la această premisă deoarece forţele noastre aeriene sporiseră în asemenea măsură, încît un bombardament de genul celui prevăzut devenise lesne de executat. Mareşalul aerului Tedder, generalul Spaatz şi cei din aviaţie au aderat cu entuziasm la proiect. De-a lungul a şase zile şi şase nopţi, aproximativ 5 000 de tone de explozive brizante au fost lansate deasupra părţii de est a insulei, pe un perimetru extrem de limitat, astfel că am realizat o concentraţie de foc superioară tuturor celor obţinute de noi anterior.

În cele din urmă, cucerirea Pantelleriei s-a dovedit atît de uşoară — garnizoana a capitulat la 11 iunie, exact atunci cînd trupele noastre au început să treacă de pe vasele de transport la bordul navelor de desant —, încît puţini au fost cei cărora le-au ajuns la ureche îndoielile şi temerile pe care le avusesem de biruit înainte de a declanşa operaţia. De fapt, obiecţiile deveniseră din ce în ce mai insistente, aşa că m-am decis să fac personal o cercetare în ajunul asaltului pentru a stabili dacă poziţiile de apărare ale inamicului suferiseră destul de pe urma bombardamentului ca să fim siguri de succes. Cercetarea a îmbrăcat forma unui bombardament aerian şi naval al insulei cu două zile înainte de debarcare, executat în aşa fel ca să dea italienilor impresia că acţiunea de desantare era iminentă şi ca să simuleze cît mai fidel operaţia reală. Împreună cu amiralul Cunningham, m-am îmbarcat într-o seară la Bône pe un crucişător şi am pornit spre est cu toată viteza, pentru a ajunge în aceeaşi noapte la punctul de concentrare a escadrei, lîngă Pantelleria. Cunningham mi-a spus că toată zona era minată, cu excepţia îngustului culoar pe care navigam noi şi care fusese curăţit. Ceea ce m-a îndemnat să-l întreb :

— Dar mine plutitoare nu sînt pe aici ?

— Ba da — mi-a răspuns el —, dar la viteza aceasta valul de provă le îndepărtează de nave. Ar fi curat ghinion să ne lovim de o mină.

Pe la ora 11 dimineaţa, escadra, alcătuită din vreo şase crucişătoare şi zece distrugătoare, a deschis focul, în timp ce avioanele veneau în valuri succesive, lansînd bombele deasupra obiectivelor fixate. Reacţia inamicului a fost slabă şi sporadică. Deşi toate navele noastre s-au apropiat

sensibil de coastă, iar navele de desant, mici și rapide, au ajuns pînă la marginea digului, nici una din ele nu a suferit vreo avarie. Cunningham și cu mine ne-am convins, o dată mai mult, că debarcarea nu se va lovi de o rezistență puternică și că, dacă am fi avut trupe la bord, am fi putut ocupa Pantelleria chiar atunci.

Winston Churchill, care în zilele acelea venise în vizită la cartierul meu general din Africa, ardea de dorința de a lua parte personal la debarcarea pe insulă. Am evitat să-i dau un răspuns direct, deși nu aș fi fost niciodată de acord, deoarece era un risc inutil pentru o personalitate de talia lui. În schimb, nu mi-a fost deloc la îndemînă cînd a trebuit să-i explic ulterior că amiralul Cunningham și cu mine avusesem de la bun început intenția să participăm la acțiune. Doi ani mai tîrziu, primul ministru mi-a reamintit că mă purtasem foarte incorect față de el cu acel prilej, cu atît mai mult cu cît la mijloc se mai afla și o investiție financiară personală.

Era o aluzie la rămășagul pe care-l pusese cu mine, susținînd că în Pantelleria nu se aflau mai mult de 3 000 de italieni și oferindu-se să-mi plătească cinci centime de fiecare prizonier în plus față de această cifră. Am capturat 11 000 de oameni și, deși eu uitasem, firește, de glumeața prinsoare, Churchill și-a achitat datoria cu promptitudine, calculînd el însuși totalul în valută americană și declarînd că la prețul acesta (a douăzecea parte dintr-un cent pe cap de om) era gata să cumpere toți prizonierii pe care-i puteam lua.

După ocuparea Pantelleriei, am adus puternice formații de aviație pe aerodromul local. Simultan, ne-am consolidat și mai ferm situația pe acest plan, construind o nouă pistă pe insula Gozo, din imediata vecinătate a Maltei. Pe teritoriul Maltei înseși, bazele aeriene erau pline ochi de avioane.

Pe la sfîrșitul lui mai, cu o lună înainte de termenul prevăzut pentru debarcarea în Sicilia, primul ministru Churchill, însoțit de generalul Marshall și de generalul Brooke, șeful Marelui Stat-Major Imperial al Marii Britanii, au venit la cartierul meu general pentru a discuta în amănunțime și celelalte obiective ale campaniei proiectate, în afară de simpla ocupare a insulei cu scopul de a ne asigura o circulație liberă pe ruta maritimă a Mediteranei. Odată Sicilia în mîinile noastre, se iveau argu-

mente puternice în favoarea sistării operațiilor de amploare în bazinul mediteranean și a concentrării tuturor forțelor noastre în vederea ofensivei principale din Europa de nord-vest.

Existau însă și contraargumente serioase. Încetarea atacurilor de anvergură ar fi însemnat înlăturarea oricărui pericol pentru Germania pe frontul de sud, ceea ce ar fi dat inamicului o mare libertate de acțiune. În Europa, trupele de uscat ale aliaților ar fi urmat să stea cu brațele încrucișate din vara anului 1943 pînă la începutul verii anului 1944. Aveam o stringentă nevoie de excelentele aerodromuri din sudul Italiei. În sfîrșit, speram că, sub continua noastră presiune în această zonă, Italia avea să se prăbușească și să iasă din luptă. Într-o asemenea eventualitate, garnizoanele italiene ar fi abandonat Balcanii, silind Germania să-și disperseze și mai mult forțele.

La conferința cu Churchill, Marshall și Brooke au fost invitați Alexander și Montgomery, alături de amiralul Cunningham, mareșalul aerului Tedder, generalul Spaatz și șeful statului meu major, Bedell Smith. Primul ministru a atins culmile elocinței, zugrăvind trandafiriile perspective pe care considera că ni le va deschide ocuparea Siciliei. În discuțiile ulterioare, el a repetat că nu avea cîtuși de puțin de gînd să se amestece în pregătirile pentru debarcarea din 1944 în Europa de nord-vest, dar că ținea ca eu să înțeleg dorința guvernelor american și britanic de a da posibilitate forțelor aliate să exploateze repede toate avantajele rezultate din cucerirea Siciliei. Churchill și-a exprimat teama ca nu cumva să interpretăm atît de îngust misiunea ce ne revenea încît, după ocuparea insulei și indiferent de împrejurări, să ne suspendăm complet activitatea.

Exploatarea la maximum a victoriei făcînd parte integrantă din orice bătălie, nu prea m-am lămurit ce anume dorea sau spera primul ministru al Angliei. Trebuie să spun, totuși, că nu l-am auzit cu urechile mele propunînd vreo campanie de importanță majoră, care să aibă Balcanii sau chiar nordul Italiei ca obiectiv minim. În acel moment, după cîte știu, părea sincer preocupat doar de cucerirea rapidă a Italiei meridionale și de nimic altceva.

Într-o convorbire între patru ochi însă, Brooke mi-a

mărturisit că ar fi revizuit bucuros proiectul expediției peste Canalul Mînecii, mergînd pînă acolo încît să elimine această temerară idee din planurile strategice definitive ale aliaților. În cursul scurtei campanii din Franța, în 1940, Brooke comandase un corp de armată, avînd sub ordinele sale pe Alexander și Montgomery. Impulsiv din fire — așa cum se cuvenea unui vlăstar de neam irlandez —, era extrem de inteligent și se devotase trup și suflet unui singur țel — cîștigarea războiului. La prima noastră întîlnire, în noiembrie 1941, mi s-a părut mai mult abil și viclean decît profund și înțelept. Treptat însă mi-am dat seama că aerul lui afectat, care-mi făcea o impresie bizară, nu era decît o aparență, sub care se ascundea un fond de sinceritate. Deși îi lipsea capacitatea, atît de caracteristică generalului Marshall, de a cîntări cu calm datele contradictorii ale unei probleme spre a ajunge astfel la o concluzie de nestrămutat, m-am deprins repede să lucrez cu el. Cînd era cazul, nu ezita să-și exprime dezacordul în mod categoric și vehement, dar totdeuna cinstit și pe față. Oricît de înverșunată ar fi fost discuția oficială, relațiile sale personale de prietenie cu susținătorul părerii opuse, ca și sprijinul fără rezerve pe care i-l acorda nu aveau nimic de suferit. Putea fi considerat un ostaș strălucit, de aceea am ascultat cu atenție opiniile sale de atunci.

Brooke preconiza folosirea forțelor noastre navale și aeriene pentru a realiza o și mai strictă blocadă a Germaniei și a-i distruge industria, evitînd însă marile operații pe fronturile principale pe uscat. După părerea lui, luptele purtate pe un vast teatru de acțiuni militare terestre ne-ar fi pus într-o marcantă inferioritate, cerîndu-ne jertfe uriașe și inutile. Șeful Marelui Stat-Major Imperial nu vedea nici un motiv pentru a deschide vreun front mai larg decît cel pe care puteam să-l susținem în Italia. Nu știu dacă Churchill era de acord cu Brooke în privința amînării *sine die* a debarcării în Franța ; cert este însă că primul ministru ținea morțiș să arunce împotriva Italiei maximum de forțe aliate disponibile în bazinul mediteranean.

Orice sugestie sau aluzie în legătură cu renunțarea la operația „Overlord" ne provoca automat, lui Marshall și mie, o reacție extrem de violentă, care se traducea printr-un refuz categoric și fără echivoc de a lua în consi-

derație, fie și pentru o clipă, o asemenea intenție. Amîndoi continuam să credem — și nu ne sfiam s-o repetăm oricît de des — în valabilitatea motivelor care ne determinaseră încă de la început să acordăm planului „Overlord" principala pondere în strategia noastră din Europa. Dar nu numai atît : Marshall și cu mine examinam îndeaproape orice propunere de angajare a trupelor pe alt teatru de acțiuni militare numai prin prisma repercusiunilor pozitive sau negative pe care le-ar fi putut avea asupra șanselor de succes ale operației „Overlord". Eram amîndoi dispuși să recunoaștem roadele posibile ale unei ofensive reușite în sudul Italiei și să ne dăm toată silința pentru a le culege, dar respingeam cu hotărîre ideea de a ne lăsa antrenați, împreună cu trupele noastre, într-o campanie pe viață și pe moarte menită să ne aducă victoria finală pe cîmpul de luptă italian.

Din aceste motive, precum și din altele, am ajuns la un acord potrivit căruia valorificarea operației „Husky" era lăsată de fapt la aprecierea mea, contîndu-se pe faptul că voi profita de orice prilej favorabil pentru a debarca în Italia și scoțîndu-se în relief deosebita importanță pentru noi a aerodromurilor de la Foggia. Cum pentru a ne menține în peninsulă aveam nevoie de un port încăpător, orașul Napoli a fost desemnat drept cea de-a doua localitate principală în obiectivul aliaților.

La conferință s-a discutat pe larg despre oportunitatea bombardării gărilor de triaj din apropierea Romei. Am căzut cu toții de acord să nu provocăm daune inutile Cetății Eterne — aceasta fiind, de fapt, atitudinea noastră față de toate vestigiile de civilizație antică din Italia —, dar nu era un secret pentru nimeni că germanii profitau de reticențele noastre pentru a utiliza capitala drept verigă principală în sistemul lor de comunicații. Nu s-a tras atunci nici o concluzie definitivă, dar ulterior am fost autorizați să bombardăm stațiile de triaj, avînd grijă să nu aducem stricăciuni Romei și Cetății Vaticanului.

În linii mari, planul campaniei în Sicilia a fost comunicat corespondenților de presă cu o lună înainte de a fi executat. În mod paradoxal, această măsură fără precedent a avut drept scop tocmai păstrarea secretului.

Simțeam că trebuia să curm speculațiile corespondenților de război pe marginea viitoarelor intenții ale for-

ţelor aliate, căci ştiam că germanii ne pîndesc cu atenţie. Este uimitor cu cîtă pricepere reuşeşte personalul bine stilat al unui serviciu de informaţii să pună cap la cap frînturi disparate de informaţii, aparent fără importanţă, pentru a obţine un tablou al planurilor inamice. În acel moment, Africa de Nord se transformase într-un furnicar vînzolit de pregătirile pentru debarcarea în Sicilia. Se făcea instrucţie pe fiecare colţişor liber de plajă ; porturile mai mari gemeau de materiale de toate categoriile necesare operaţiei, pe cînd porturile mici şi golfuleţele de pe litoral adăposteau nave de desant. Dacă reporterii, în goană după subiecte de senzaţie pentru ziarele şi staţiile de radio la care lucrau, ar fi continuat să transmită ştiri despre activitatea pe cuprinsul teatrului de acţiuni militare, era inevitabil ca în scurt timp inamicul să tragă concluzii destul de precise despre efectivele şi calendarul operaţiei, chiar dacă am fi reuşit să nu ne dăm de gol în privinţa locului.

În perioadele de stagnare pe cîmpul de luptă, ziariştii au obiceiul să-şi împăneze corespondenţele cu tot soiul de speculaţii. Cum cîteva luni de experienţă pe un teatru de acţiuni militare sînt suficiente pentru a înarma pe orice ziarist cu o remarcabilă competenţă în pronosticarea evenimentelor dintr-un viitor apropiat, se contura tot mai ameninţător pericolul ca germanii să ne afle planurile aproape în amănunţime. După părerea mea, duşmanul nu se alege cu cine ştie ce de pe urma speculaţiilor la care se dedau aşa zişii comentatori militari aflaţi în ţară, la mare depărtare de front. Teleconcluziile lor se bazează pe informaţii dintre cele mai sumare, fiind mai curînd amuzante decît nocive, deşi devin din ce în ce mai primejdioase pe măsură ce se apropie de adevăr şi ce aduc date statistice în sprijinul tezelor lor. Cu totul alta este situaţia pe un teatru de acţiuni militare în plină activitate : iată de ce, dintr-o ură înnăscută faţă de cenzura aplicată fără justificare şi, mai mult decît atît, mizînd pe încrederea pe care o dobîndisem în integritatea ziariştilor acreditaţi pe lîngă mine, m-am hotărît să le dezvălui taina.

A fost o experienţă pe care nu aş ţine cu tot dinadinsul să o repet, căci o asemenea deconspirare pune o grea povară pe umerii celui care poartă răspunderea princi-

pală pentru păstrarea secretului. Procedînd aşa însă, am insuflat fiecărui corespondent sentimentul că poartă aceeaşi răspundere ca mine şi colaboratorii mei. Succesul a fost desăvîrşit. Din acea clipă şi pînă după lansarea atacului, nici o speculaţie nu a mai emanat de pe teatrul nostru de război şi nici un corespondent de presă nu a încercat să mai trimită vreun material cît de cît susceptibil de a fi utilizat de către inamic. După încheierea operaţiei „Husky", mulţi corespondenţi mi-au vorbit despre spaimele prin care trecuseră la gîndul că s-ar fi putut face vinovaţi fie şi de o deconspirare involuntară. În perioada de pregătire nu le mai venea să abordeze subiectul nici măcar între ei, inventînd cele mai complicate nume de cod pentru a desemna diverse piese de armament sau detalii ale proiectatei debarcări.

Ţin minte cum auditoriul meu a rămas cu gura căscată cînd am deschis conferinţa de presă, anunţînd pe corespondenţi că vom efectua un desant maritim în Sicilia la începutul lui iulie, atacînd plajele meridionale cu Armata 7 americană, sub ordinele generalului Patton, şi coasta de est, la sud de Siracuza, cu Armata 8 britanică, comandată de generalul Montgomery. Tăcerea a devenit aproape apăsătoare cînd am continuat, arătînd că generalul Alexander va dirija ambele armate şi că începusem deja campania preliminară, menită să nimicească forţele aeriene germane, să taie liniile de comunicaţii maritime şi terestre ale Axei şi să-i slăbească poziţiile defensive. Am mărturisit presei că organizasem ofensiva aeriană în aşa fel ca inamicul să creadă că debarcarea va avea loc în extremitatea occidentală a insulei. Am mai informat pe corespondenţi că în cadrul acţiunii vom folosi trupe de desant aerian pe o scară mult mai largă decît se încercase vreodată pe un cîmp de luptă. Atacul s-a desfăşurat exact în felul descris, începînd din noaptea de 9 iulie.

Deoarece Malta dispunea de o admirabilă reţea de comunicaţii navale, am ales-o drept cartier general pentru fazele iniţiale ale operaţiei. Cum însă majoritatea formaţiilor noastre de aviaţie erau masate pe aerodromurile din nord-estul Tunisiei, statul-major general al forţelor aeriene a trebuit să rămînă în vecinătatea străvechii Cartagine. Împreună cu generalul Alexander şi cu amiralul Cunningham am ajuns în Malta cam cu o zi înainte de data fixată pentru atac, ca să putem lua toate măsurile care s-ar fi

dovedit necesare. Eram oaspeții feldmareșalului lord Gort, guvernatorul insulei.

Malta avea cu totul altă înfățișare decît cu cîteva luni mai înainte, cînd asupra ei se mai înverșuna încă aviația inamică, care nu întîmpina decît o foarte slabă împotrivire. În ciuda ravagiilor provocate de bombe, moralul apărătorilor nu a fost zdruncinat nici o clipă. După cucerirea Africii de Nord, cînd au început să beneficieze de sprijinul aerian și naval al aliaților, ei s-au dovedit la mare înălțime. Iar cînd a sunat ceasul să recurgem la avantajele oferite de Malta, am găsit aerodromurile sale într-o stare excelentă și garnizoana arzînd de nerăbdare să intre în luptă.

Un exemplu din perioada pregătirilor ilustrează cîtă senzație stîrneau uneori metodele americane ale producției de masă. Pe mica insulă Gozo, în vecinătatea Maltei, se construia un aerodrom. Terenul era atît de neprielnic, încît geniștii britanici, care se bizuiau într-o largă măsură pe unelte manuale și utilaj ușor, își luaseră orice speranță de a mai amenaja pista în timp util pentru campania din Sicilia. Din fericire, tocmai la momentul critic, mareșalul aerului Park, comandantul forțelor aeriene de pe insulă, a primit vizita unui ofițer din trupele americane de geniu, specializat în construcția de aerodromuri.

Park i-a înfățișat problema neobișnuită ce i se punea și, ducîndu-l la locul unde se desfășurau lucrările, l-a întrebat cît timp i-ar lua realizarea unei piste pentru operații.

— Zece zile, a sunat răspunsul plin de dezinvoltură.

Park — el însuși un dinam cu chip de om — a considerat răspunsul atît de absurd, încît s-a crezut o clipă victima unei farse. Remarcînd, totuși, seriozitatea cu care genistul american analiza problema, l-a întrebat :

— Cînd puteți începe ?

— De îndată ce-mi parvine utilajul, adică peste cîteva zile.

Urmarea a fost că prin văzduh au început să zboare mesaje și, la treisprezece zile după ce prima unitate americană de construcții a pus piciorul pe insulă, primul avion de vînătoare decola de pe pistă.

Pentru a săvîrși ceea ce părea o minune, geniștii au folosit aproape toate tipurile curente de buldozere și escavatoare care se întîlnesc pe marile șantiere de construcții din Statele Unite. Uitîndu-se cu jind la aceste utilaje, en-

glezilor nici nu le-ar fi trecut prin minte că ele puteau fi aduse într-un ungher atît de îndepărtat al unui teatru de acțiuni militare. Ofițerii britanici din Malta mi-au istorisit de nenumărate ori această întîmplare și admirația lor pentru geniștii americani friza veneratia. Pista astfel construită ne-a oferit o bază suplimentară de susținere a operației noastre în Sicilia.

Convoaiele de vase care aduceau trupele la punctul de concentrare soseau din porturi răspîndite de-a lungul întregului litoral mediteranean. Coordonarea și manevrele finale ale diferitelor coloane de nave trebuiau efectuate nu numai foarte precis — în strîmta fîșie de mare înțesată de mine care desparte Sicilia de continentul african —, ci și într-un fel care să semene, pînă în ultimul moment, derută și confuzie în rîndurile inamicului. Amiralul Cunningham, amiralul Hewitt și toți cei de sub ordinele lor și-au îndeplinit impecabil misiunea.

Totul părea să decurgă perfect pînă în ziua asaltului, cînd vremea, de obicei senină în lunile de vară prin acest colț al Mediteranei, a început să se strice din ce în ce mai rău, periclitînd posibilitățile noastre de debarcare. Cum vîntul sufla mai ales dinspre vest, ne preocupa situația de pe plajele meridionale, căci cele de pe coasta de est erau protejate chiar de insulă.

Am petrecut cîteva ore în biroul amiralului Cunningham, căruia meteorologii îi aduceau într-una buletine și prognoze. Cei din marina militară au obiceiul să se refere la viteza vîntului folosind termenul „forță". Intra, de pildă, cîte unul și spunea „Forța IV, domnule amiral!" sau „Forța V, domnule amiral!". Eu trebuiam să traduc aceste formule în mile pe oră, dar, uitîndu-mă la figura pe care o făcea Cunningham, nu mi-a fost greu să pricep că forța V era mai rea decît forța IV. Prognoza anunța, totuși, o reducere a vitezei vîntului către asfințit, ceea ce ne-a mai reconfortat, căci dacă această scădere continua, la miezul nopții condițiile aveau să fie satisfăcătoare.

Unii dintre noi au mai ieșit pe afară să facă o scurtă plimbare, dar privirile pline de teamă, ba chiar rugătoare ale tuturor erau ațintite asupra anemometrelor, căci se apropia repede ora dincolo de care nu mai puteam întoarce forțele de desant maritim de la locurile fixate pentru debarcare. Ne-a sosit un mesaj din partea generalului Marshall: „Asaltul mai are loc sau nu?" Mi-a venit să-i

răspund : „Ce n-aș da să știu și eu !“. Seara începea să coboare și prognozele indicau o ușoară ameliorare a vremii. Ne-am hotărît să acționăm conform planului și am trimis o radiogramă în acest sens generalului Marshall. Îmi spuneam că, chiar dacă pe coasta meridională forțele noastre se vor vedea nevoite să-și amîne debarcarea, cele de pe coasta de est vor ajunge cu siguranță la țărm. În felul acesta, inconvenientele și dezordinea ar fi fost mai mici decît dacă am fi încercat să oprim întreaga expediție.

Dar seara se scurgea și viteza vîntului creștea, luînd proporții alarmante. Nu ne mai rămînea altceva de făcut decît să ne rugăm cu desperare.

Capitolul al X-lea

Sicilia şi Salerno

Primele trupe care urmau să ajungă pe insulă erau detaşamentele aeropurtate. Deoarece unele avioane care le transportau treceau exact deasupra Maltei, cîţiva dintre noi s-au urcat pe o coamă de deal pentru a le petrece cu privirea. Vîntul şi furtuna le făceau să-şi păstreze cu greu direcţia. Planşeta cartografică din biroul operaţii arăta că multe avioane şi planoare remorcate fuseseră abătute la mare distanţă de itinerarul lor de deplasare, dar, în general, coloanele şi-au păstrat capul spre obiective. După ce formaţia pe care o urmărisem s-a îndepărtat, ne-am înapoiat la cartierul general ca să aşteptăm rapoarte de pe cîmpul de luptă, iar cei mai mulţi s-au grăbit să fure cîteva ore de somn.

Primele mesaje recepţionate în dimineaţa respectivă erau un amestec de veşti bune cu veşti rele. Un număr de planoare care participau la acţiunea de desant aerian pe frontul britanic fuseseră detaşate de avioane pe cînd se aflau încă prea departe de ţintă şi vîntul dezlănţuit zvîrlise cîteva dintre ele în mare. Ne temeam de pierderi masive în vieţi omeneşti şi, deşi statisticile au demonstrat ulterior că jertfele nu atingeau cifrele la care ne gîndeam, incidentul nu a avut mai puţin un caracter tragic. Pe ambele flancuri, efectuarea desanturilor maritime părea să se desfăşoare în condiţii bune, întîmpinînd doar o împotrivire moderată.

Pe frontul de sud, paraşutiştii au aterizat cu bine, deşi în anumite cazuri cam departe de punctele fixate. În sectorul american, situaţia se prezenta atît de favorabil, încît mai că nu ne venea să credem comunicările primite. Doar

ne pregătisem sufletește pentru eventualitatea ca comandantul convoiului de asalt, contraamiralul Alan Kirk, să amîne cîteva ore îmbarcarea oamenilor pe navele de desant, în așteptarea unor condiții meteorologice mai bune. Atît de puțin plauzibile i s-au părut amiralului Cunningham debarcările în zona meridională, încît a pornit repede la bordul unui distrugător să vadă cu propriii lui ochi cum se prezenta situația. La înapoiere mi-a relatat că debarcările în sectorul Diviziei 45 reprezentau una dintre cele mai reușite demonstrații de măiestrie marinărească la care îi fusese dat să asiste în cei patruzeci și cinci de ani ai săi de activitate.

Pe măsură ce începeau să curgă știrile de pe front, devenea din ce în ce mai evident că inamicul se lăsase păcălit rău de tot în privința punctului de atac. Cele mai bune formații ale sale erau amplasate mai ales la extremitatea occidentală a insulei, pe care își închipuise că o vom alege ca teatru de operații din cauza apropierii de porturile noastre din Africa de Nord. Reacționînd în mod caracteristic, germanii și-au trimis spre est și spre sud forțele cele mai mobile, atacînd Divizia 1 americană, debarcată la Gela. Oamenii noștri nici nu coborîseră bine pe țărm, cînd acest atac amenința serios cu ruperea pozițiilor lor de apărare pînă la plajă. Dar inamicul ducea lipsă de trupe de sprijin, mai ales de infanterie și artilerie. Acțiunile pline de îndrăzneală ale Diviziei 1, sprijinite cu fermitate de o formație aeropurtată și bucurîndu-se de sprijinul unui foc de artilerie navală, au respins contraatacul după cîteva ore de lupte înverșunate de hărțuială.

Gîndindu-mă la posibilitatea ca inamicul să contraatace în continuare în acest sector, am plecat în noaptea aceea din Malta la bordul unui distrugător britanic pentru a mă întîlni cu Patton și Hewitt, comandanții forțelor de uscat și navale direct implicate. Ajuns la destinație în dimineața următoare, am constatat că germanii se repliau, probabil în intenția de a-și consolida linia de apărare din regiunea Catania, care avea o importanță decisivă. Ai noștri erau cu toții în formă și, deși de la bordul distrugătorului nu prea am văzut mare lucru din bătălie, în afara unui foc sporadic de artilerie, ne-am format o imagine corectă despre întreaga acțiune de pe coasta meridională. Am profitat de ocazie pentru a coborî pe plajă

și a trimite corpului de armată canadian un mesaj de bun venit în rîndurile forțelor aliate.

Istoria nu cunoștea pînă la acea dată nici un alt asalt amfibiu care să se apropie ca amploare de cel întreprins de noi în Sicilia. Pe distanțe de mile întregi de-a lungul coastei pluteau cu sutele nave de luptă și nave de desant, în vreme ce, asemenea unor furnici, coloane de soldați înaintau pe țărm, protejate din văzduh de avioanele noastre de vînătoare.

Obiectivul pe care doream să-l cucerim cît mai repede era Messina, port situat la extremitatea de nord-est a Siciliei, chiar în dreptul îngustei strîmtori ce separă insula de Italia continentală. Prin Messina trebuia să se efectueze aproape toată asigurarea materială a inamicului, așa că ocuparea portului ar fi adus garnizoana într-o situație desperată. Inamicul a sesizat această realitate la fel de limpede ca și noi și și-a concentrat repede forțele pentru a tăia calea lui Montgomery, care se afla cel mai aproape de țintă. Natura terenului favoriza considerabil mișcările germanilor. Muntele Etna, care domină tot colțul de nord-est al insulei, nu oferea Armatei 8, în înaintarea ei spre nord, decît un drumeag strîmt, pe povîrnișul dinspre mare. La început ofensiva lui Montgomery a progresat în ritm susținut, depășind repede plajele răsăritene, inclusiv portul Siracuza, deosebit de prețios pentru planul nostru de asigurare tehnico-materială. De acolo și pînă spre Catania, rezistența a sporit necontenit în intensitate. Începînd din ziua de 17 iulie, Armata 8 a ocupat poziții în cîmpia Cataniei, față în față cu bastionul Muntelui Etna, prin ale cărui trecători britanicii nu prea aveau șanse să răzbată spre nord. Montgomery a început să-și aducă întăriri, în intenția de a trimite spre vest o coloană de încercuire, unicul mijloc de care dispunea pentru a continua înaintarea spre obiectivul final.

Cîmpia era infestată de paludism. În nici o altă zonă a teatrului de acțiuni militare din Mediterana nu am înregistrat un procentaj similar de pierderi din cauză de boală. Malaria a făcut numeroase victime și în alte puncte din Sicilia, dar Catania era focarul de infecție al întregului teritoriu.

Între timp, Patton continua să preseze energic spre centrul insulei, trimițînd simultan coloane mobile ale flancului său de la extrema stîngă în jurul perimetrului occidental al Siciliei și intrînd în Palermo la numai 12 zile

după debarcarea primului eşalon. Rapidele sale manevre au avut drept consecinţe că inamicul nu a mai rămas decît în posesia unui singur port — Messina —, moralul imensei garnizoane italiene s-a prăbuşit, iar Armata 7 americană a dobîndit posibilitatea să atace dinspre vest, pentru a scoate din impas flancul de est al forţelor noastre.

Studiind cu mult discernămînt principiile de strategie şi tactică, Patton a ştiut dintotdeauna să preţuiască aşa cum se cuvine rapiditatea în conducerea operaţiilor. Repeziciunea de mişcare îţi permite adesea să reduci la minimum orice avantaj vremelnic al inamicului, dar, lucru şi mai important, face posibilă exploatarea deplină a tuturor prilejurilor favorabile şi împiedică pe inamic să-şi reorganizeze forţele, pentru a ţine piept unor atacuri succesive. Astfel, graţie rapidităţii şi hotărîrii, fiecare succes se dobîndeşte mai uşor şi la un preţ mai mic decît cel precedent. Aplicat perseverent, procedeul duce în final la demoralizarea inamicului, fază în care trebuie sporită şi mai mult viteza, căci urmărirea rapidă şi neîntreruptă este cea mai avantajoasă operaţie în război.

Pentru a asigura rapiditatea de acţiune, toţi ostaşii trebuie să ştie cum să recunoască o posibilitate favorabilă atunci cînd ea se iveşte şi să fie însufleţiţi de nezdruncinata hotărîre de a profita la maximum de ea. Pe măsură ce fiecare operaţie progresează, comandantul mai înalt în grad trebuie să planifice necontenit şi să-şi dirijeze în aşa fel trupele, încît succesul să le găsească în situaţii şi condiţii prielnice pentru a parcurge fără întrerupere cîteva etape succesive. Lungile perioade de inactivitate pentru regruparea forţelor nu se justifică decît în cazuri de strictă necesitate. Soldaţii călîţi în lupte îşi dau seama că, înaintînd în permanenţă şi atacînd implacabil un inamic zdruncinat, obţin izbînzile cele mai substanţiale la preţul cel mai scăzut. Rapiditatea de acţiune necesită o bună pregătire de luptă şi condiţie fizică, un climat de încredere şi un moral ridicat, mijloace de transport corespunzătoare şi o conducere competentă. Patton a aplicat neabătut această tactică, reuşind astfel nu numai să-şi reducă la minimum pierderile, ci şi să zgîlţîie violent întregul guvern italian, ceea ce a dus la prăbuşirea lui Mussolini spre sfîrşitul lunii iulie 1943.

Pe măsură ce Armata 7 americană se apropia de versantul occidental al Muntelui Etna, luptele deveneau din ce în ce mai grele. Bătălia de la Troina, purtată cu pre-

cădere de Divizia 1, a fost una dintre cele mai aprig disputate acţiuni de mai mică amploare din anii războiului. În cursul ei, inamicul a lansat 24 de contraatacuri separate.

Pe terenul stîncos şi accidentat se aflau tainice ascunzişuri, care erau greu de curăţat. La cîteva zile după cucerirea poziţiei, ai noştri au avut surpriza să descopere într-o mică vale cîteva sute de cadavre germane, pînă atunci nepuse la socoteală, care căzuseră victime focului de artilerie al americanilor.

Înaintînd de la Palermo spre est, de-a lungul coastei, flancul stîng al Armatei 7 a efectuat o serie de mici operaţii amfibii, efectivele desanturilor maritime variind de la unul la două batalioane. O grupare de proporţii reduse, sub comanda contraamiralului Lyal A. Davidson, împreună cu infanteria care avansa printre falezele stîncoase ale litoralului sicilian au atins un remarcabil nivel de coordonare şi eficienţă în executarea acestor atacuri. Singurul drum disponibil era de gen „raft" — o biată nişă în faleză, întreruptă de numeroase poduri şi podeţe, pe care inamicul, retrăgîndu-se prin luptă, le distrugea sistematic. Înaintarea Armatei 7 pe linia de coastă spre Messina a reprezentat un triumf al neobosiţilor genişti, al iscusiţilor navigatori şi al vitejilor infanterişti.

Pe la sfîrşitul lui iulie, întreaga garnizoană italiană capitulase, cu excepţia cîtorva mici formaţii aflate sub directa dominaţie a germanilor. Dar pe marea creastă zimţată care avea în centru Muntele Etna, trupele naziste luptau cu dibăcie şi înverşunare. Unităţile blindate şi formaţiile de paraşutişti de acolo se numărau printre cele mai combative cu care am avut de-a face în cursul războiului. Înainte de a cîştiga fiecare poziţie, a trebuit să nimicim cu desăvîrşire pe cei ce o apărau.

Totuşi, în clipa cînd armatele 7 americană şi 8 britanică au făcut joncţiunea, pregătindu-se să declanşeze atacul final împotriva bastionului de pe Muntele Etna, germanii au înţeles că partida se încheiase şi au început evacuarea prin strîmtoarea Messina. Bombardierele noastre s-au năpustit asupra acestei căi de comunicaţii, dar îngustimea căii de apă a permis inamicului să-şi salveze, la adăpostul întunericului, cea mai mare parte din trupele sale snopite în bătaie.

În dimineaţa zilei de 17 august, Divizia 3 americană a pătruns în oraşul Messina. Ceva mai tîrziu a sosit şi

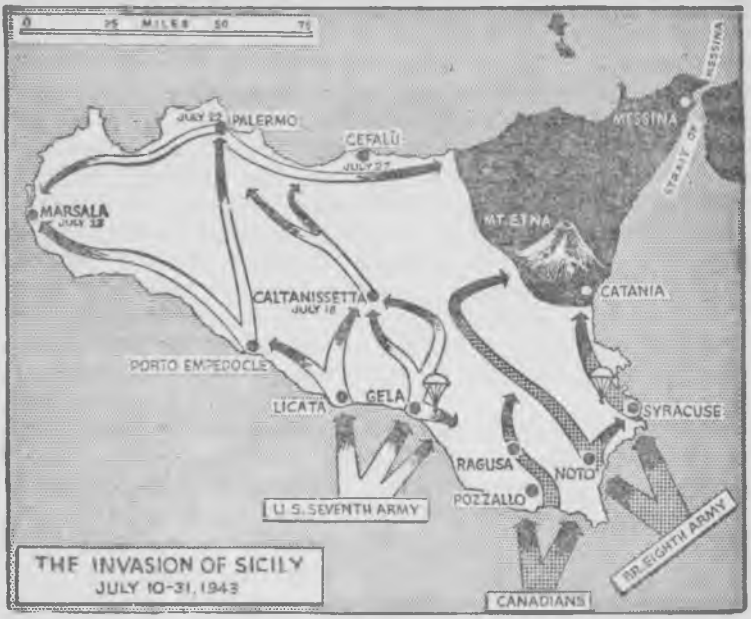

Debarcarea în Sicilia
10—31 iulie 1943

---

un eşalon al Armatei 8 şi, la aceeaşi dată, a fost eliminată ultima rămăşiţă a forţelor inamice de pe insulă.

În cadrul proiectului iniţial al operaţiei „Husky", Alexander nutrise vaga speranţă că trupele aliate debarcate pe coasta de est vor răzbi repede spre nord, pînă în apropierea Messinei. De acolo, ele puteau să blocheze efectiv calea de evacuare aflată la îndemîna inamicului şi aveau posibilitatea să traverseze îngusta strîmtoare, debarcînd prin surprindere pe celălalt mal şi oferind astfel un sprijin viitoarelor acţiuni de desant în Italia continentală.

Operaţiile lui Montgomery pe coasta de est începuseră sub auspicii bune şi în primele cîteva zile se părea că speranţele lui Alexander vor fi împlinite. Dar pînă ce Montgomery să-şi încheie pregătirile pentru a ataca bariera naturală de apărare care se întindea de la Muntele Etna pînă la mare, inamicul a adus efective foarte pu-

ternice. Şansa unei lovituri pe neaşteptate s-a irosit, dacă o fi existat cumva vreodată. De atunci, drumul spre nord al Armatei 8 a fost tot atît de dificil în ceea ce priveşte terenul ca şi înaintarea spre est executată de flancul stîng al Armatei 7. În plus, Montgomery avea de furcă cu superioritatea numerică a inamicului. Pe falezele vecine cu marea, imediat la est de Etna, am fost martorul unei isprăvi aproape neverosimile a genieştilor. Aruncat în aer pe o distanţă de vreo 180 m, drumul dispăruse cu desăvîrşire, făcînd o spărtură în peretele stîncos, înalt mai bine de o sută de metri. Peste această spărtură, genieştii britanici au construit o estacadă capabilă să reziste la încărcăturile cele mai grele. Era încă un exemplu de ceea ce pot face ostaşii pe cîmpul de luptă atunci cînd împrejurările le-o cer.

Cu toate acestea, au răsunat voci care-l criticau pe Montgomery pentru „prudenţa" lui excesivă. Asemenea reproşuri la adresa lui le mai auzisem din gura unor corespondenţi de presă şi a unor ofiţeri de aviaţie pe vremea cînd conducea lunga urmărire a lui Rommel prin deşert. E uşor să critici ; eşecul unei ofensive stîrneşte ţipete împotriva „măcelarului", aşa cum orice pauză în acţiune dă naştere la văicăreli pe seama „timidităţii". Sînt învinuiri la care nu ai cum să răspunzi, căci nu există dovezi pro sau contra. În război, singurul criteriu după care poate fi judecat un comandant este bilanţul său general de victorii şi înfrîngeri. Dacă succesele precumpănesc, el merită să fie apreciat pentru competenţa sa, pentru discernămîntul cu care deosebeşte posibilul de imposibil şi pentru calităţile lui de conducător. Criticii care afirmă că Montgomery nu a reuşit să obţină totdeauna rezultate optime trebuie să recunoască, cel puţin, că nu a suferit niciodată vreo înfrîngere majoră. În cazul Siciliei am examinat cu atenţie amănuntele situaţiei împreună cu el şi cu Alexander. Am fost de părere atunci — şi sînt de părere şi acum — că un atac frontal împotriva dispozitivului german de pe Muntele Etna cu mijloacele de care dispuneam la mijlocul lui iulie s-ar fi soldat cu un eşec. Nu strică să ne amintim că prudenţa nu este sinonimă cu timiditatea, aşa cum nu sînt sinonime nici îndrăzneala cu nesăbuinţa.

Dintre generalii americani, Bradley s-a descurcat atît de bine în Sicilia, încît spre sfîrşitul lui august, atunci cînd generalul Marshall mi-a cerut să-i recomand pe ci-

neva pentru postul de comandant al trupelor de uscat ale S.U.A. în Marea Britanie, i-am răspuns :

— Adevărul gol-goluț este că ar trebui să-l luați pe Bradley. Mai mult, sînt gata să-l țin la dispoziția dumneavoastră la orice dată veți crede de cuviință.

La scurt timp după aceea, el și-a preluat noile sarcini în Anglia.

Unul dintre rezultatele cele mai de preț ale campaniei în Sicilia a fost dezvoltarea continuă a spiritului de camaraderie între soldații britanici și cei americani în luptele purtate umăr la umăr. Primind pe insulă botezul focului, Armata 7 a dobîndit o faimă care a făcut o profundă impresie veteranilor Armatei 8 britanice, iar americanii erau sincer entuziasmați de calitățile combative ale partenerilor lor englezi și canadieni.

Operațiile au ridicat la un înalt nivel de eficiență activitatea de coordonare între forțele de uscat, aeriene și navale. În misiunile sale de escortă, de sprijin cu foc și de asigurare materială, marina militară a săvîrșit adevărate minuni și totdeauna într-o perfectă corelare cu nevoile și contribuția celorlalte arme. Veritabilul prolog al asaltului l-a constituit un colosal bombardament aerian. Fără a mai vorbi de victoria repurtată asupra forțelor aeriene inamice, această acțiune a provocat grave stricăciuni căilor de comunicații din Sicilia și sudul Italiei, știrbind materialmente din mobilitatea trupelor Axei și ridicînd numeroase obstacole în calea asigurării lor materiale.

Întronarea unui spirit de colaborare între cei trei aliați și cele trei categorii de arme începuse încă din iulie 1942, odată cu înființarea la Londra a unui comandament aliat. La sfîrșitul campaniei în Sicilia, acest spirit se înrădăcinase adînc în mințile noastre, făcînd parte integrantă din viața de zi cu zi a comandanților și ofițerilor de statmajor, încît cooperarea nu mai constituia practic o problemă.

Tot în cursul operației „Husky" a avut loc nefericitul incident al „pălmuirii", în care a fost implicat generalul Patton. Pe cînd acesta vizita cîteva spitale de campanie pentru a sta de vorbă cu răniții, i-au ieșit în cale, unul după altul, doi pacienți care nu lăsau să se vadă nici o vătămare fizică. Pe cel dintîi, Patton l-a întrebat de ce se internase în spital.

— Cică din pricina nervilor, domnule general, i-a răspuns soldatul.

Patton a simţit că îl copleşea furia. De zile în şir se afla el însuşi într-o stare de înspăimîntătoare tensiune. Pe deasupra, era sincer convins că ceea ce se numeşte „nevroza de front" nu există cu adevărat. Dintotdeauna fusese de părere că unui om al cărui sistem nervos cedează sub presiunea condiţiilor de pe cîmpul de luptă i se poate reda, printr-un şoc, simţul răspunderii şi conştiinţa datoriei ce se cere îndeplinită. De asemenea, în acel moment, Patton era extrem de surescitat din cauza celor văzute în spital şi a suferinţelor pe care şi-a dat seama că le îndurau răniţii. Fapt este că a izbucnit într-un potop de injurii la adresa soldatului. Tirada debitată de el a stîrnit proteste din partea medicilor şi a surorilor, dar ieşirea era atît de violentă, încît nimeni nu a cutezat să intervină.

Peste numai cîteva clipe s-a întîlnit cu cel de-al doilea soldat, în condiţii oarecum similare. De data aceasta, Patton, pierzîndu-şi cumpătul, i-a tras celuilalt o palmă peste casca pe care o purta pe cap, zvîrlind-o de-a dura pe podea. Biruindu-şi sfiala firească pe care le-o impunea prezenţa unui general, medicii şi surorile s-au interpus între el şi pacient.

Amîndoi soldaţii au suferit, bineînţeles, un şoc foarte puternic, mai ales unul care era grav bolnav (ulterior, medicii au depus mărturie că avea o febră de 38°8). Patton şi-a venit repede în fire, ducîndu-şi pînă la capăt inspecţia şi părăsind apoi spitalul. Dar în tot restul vizitei, el a continuat să vorbească cu glas tare despre laşii care pretindeau că suferă de psihonevroze şi cărora n-ar fi trebuit să li se permită internarea în acelaşi spital cu vitejii care fuseseră răniţi.

Vestea despre incident s-a răspîndit cu iuţeala fulgerului prin tot spitalul şi apoi la unităţile vecine. Curînd am primit un raport neoficial din partea medicului-şef al spitalului şi, la numai cîteva ore după aceea, au venit la mine cîţiva corespondenţi de presă care fuseseră la faţa locului pentru a culege amănunte. Cele relatate de ei confirmau în esenţă informarea pe care mi-o trimisese medicul. Se punea întrebarea ce să fac ? După cum ştie orice veteran trecut prin foc, în primele linii ale frontului sînt adesea necesare măsuri severe pentru a determina pe fiecare om din unitatea respectivă să-şi facă

CERCETARE PRINTRE RUINE

«Pe teritoriul Germaniei... s-a aşternut un covor de pustiire şi jale: podurile erau rupte, oraşele în ruine...» (p. 37)

O patrulă de infanterie traversează localitatea Zweibrücken.

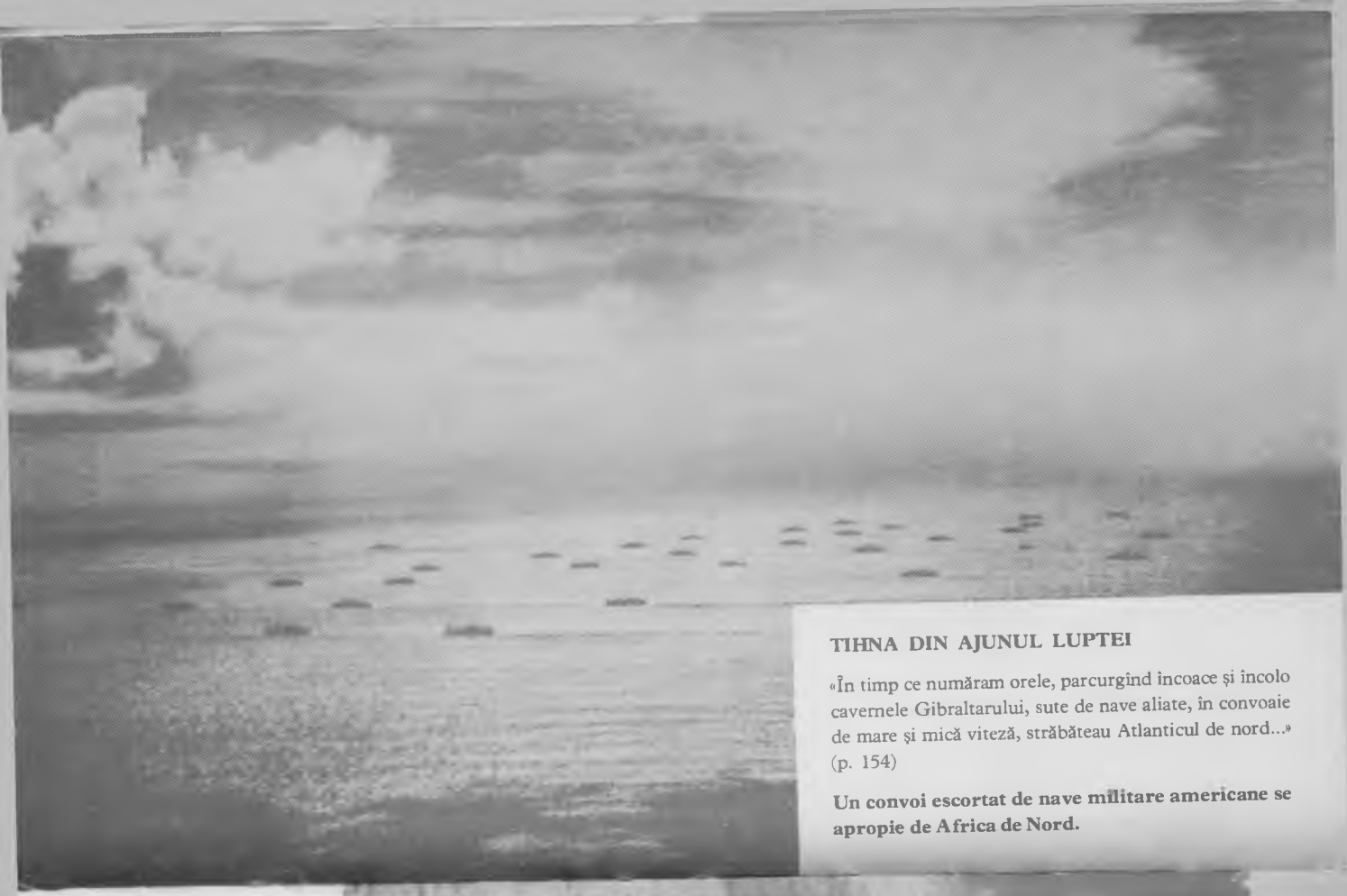

TIHNA DIN AJUNUL LUPTEI

«În timp ce număram orele, parcurgînd încoace și încolo cavernele Gibraltarului, sute de nave aliate, în convoaie de mare și mică viteză, străbăteau Atlanticul de nord...» (p. 154)

Un convoi escortat de nave militare americane se apropie de Africa de Nord.

LICHIDAREA UNUI SNAIPER

«Ostașul american instruit posedă calități aproape fără pereche. Datorită spiritului de inițiativă și inventivității sale, precum și facultății de a se adapta la condiții noi și ingeniozității cu care se descurcă în împrejurări grele...» (p. 569)

În Normandia, tunul antitanc joacă un rol nou.

CUCERITORI ÎN ȘIR INDIAN

«Înaintînd de la Palermo spre est... singurul drum disponibil era de gen «raft», o biată nișă în faleză, întreruptă de numeroase poduri și podețe, pe care inamicul, retrăgîndu-se prin luptă, le distrugea sistematic» (p. 252)

Infanteriști înaintînd de-a lungul falezei siciliene.

BOMBARDIERELE FAC PRĂPĂD

În Italia, «atacurile frontale împotriva dispozitivului german din inima munților progresau încet și erau extrem de costisitoare» (p. 295-296).

Încă de la începutul bombardamentului, trîmbele de fum învăluie Monte Cassino.

ÎN SPATELE DUNEI — EUROPA

«Veți pătrunde pe continentul european și... veți executa operații având drept scop să ajungeți până în inima Germaniei și să-i distrugeți forțele armate» (p. 312).

Trupele de asalt ajung pe plajele Normandiei în ziua Z.

CARGOURI FOLOSITE LA DEBARCARE

«...trebuia să concentrăm în zona de debarcare rezerve de trupe, muniții și provizii care să ne permită, după scurgerea unui interval corespunzător, să inițiem ofensive în adîncime...» (p. 324)

Nave, trupe, camioane, materiale aglomerează plajele franceze.

NOROIUL — ALIATUL AXEI

«Un ostaș a spus într-un rînd «Vremea este totdeauna neutră». Nimic mai puțin adevărat!» (p. 330). În Tunisia, în Italia și pe continentul european, noroiul a reprezentat o barieră greu de trecut, în calea înaintării aliaților.

Pînă și jeep-ul cădea victimă noroiului din Italia.

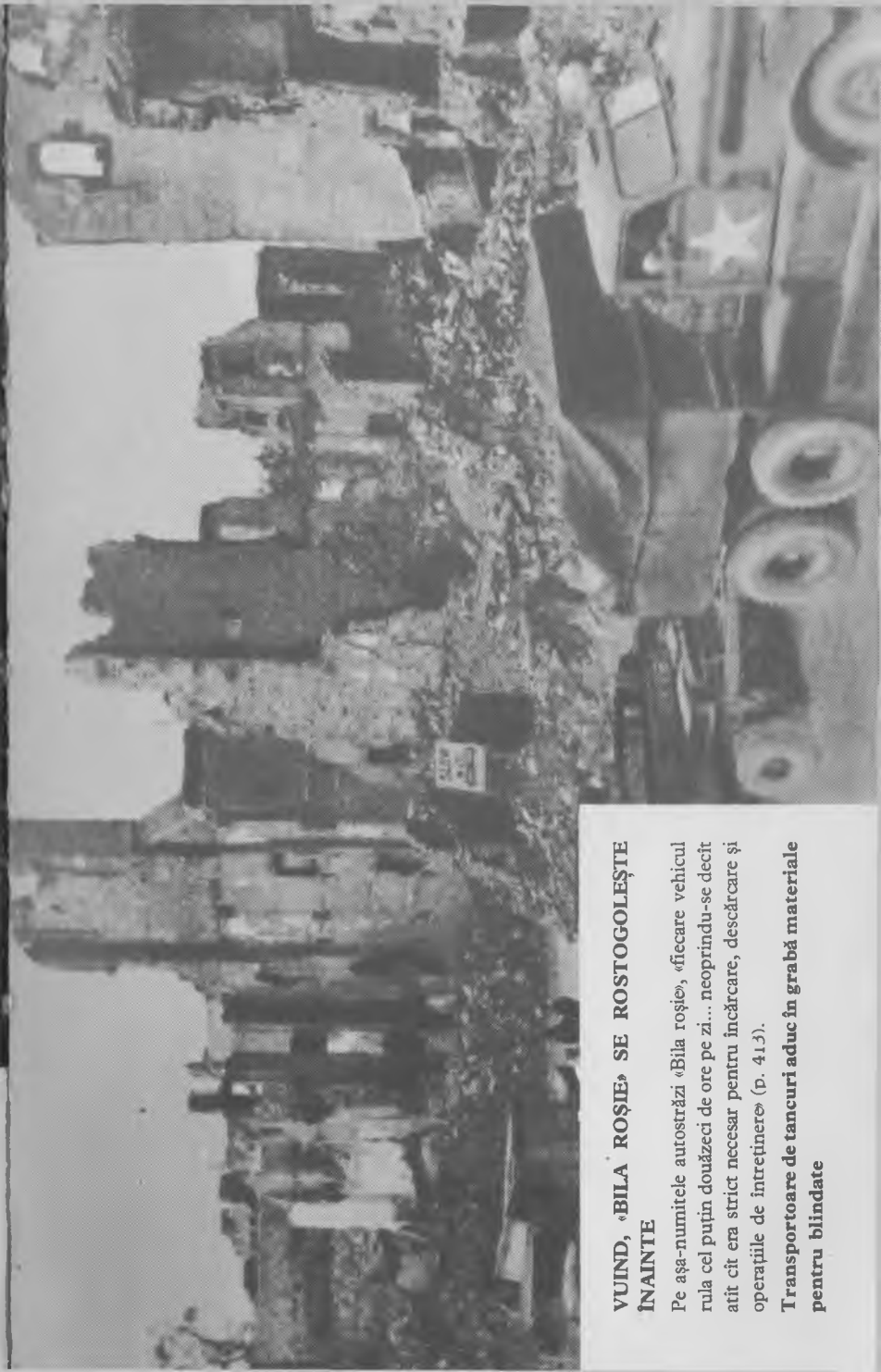

VUIND, «BILA ROȘIE» SE ROSTOGOLEȘTE ÎNAINTE

Pe așa-numitele autostrăzi «Bila roșie», «fiecare vehicul rula cel puțin douăzeci de ore pe zi... neoprindu-se decît atît cît era strict necesar pentru încărcare, descărcare și operațiile de întreținere» (p. 413).

Transportoare de tancuri aduc în grabă materiale pentru blindate

PUSTIETATEA CÎMPULUI DE LUPTĂ

«...precumpănește un sentiment de singurătate... mai fiecare individ cade pradă spaimei și panicii, la gîndul că e destul să se miște sau să se facă văzut, pentru ca moartea să-l secere într-o clipită» (p. 420)

Tunurile germane de 88 mm trag în trupele aliate aeropurtate, lîngă Arnhem.

IZOLAȚI, APOI ANIHILAȚI

«...luptele de anihilare nu sînt posibile decît împotriva unei grupări izolate din întreaga forță a inamicului. Distrugînd podurile, căile ferate, șoselele și canalele, aviația tinde să izoleze trupele atacate....» (p. 431)

Depoul de cale ferată din Ulm, după raidul din decembrie 1944.

SUPREMAȚIE ÎN VĂZDUHUL GERMANIEI

«La începutul anului 1945, consecințele campaniei noastre aeriene deveneau catastrofale pentru economia germană... se agrava și criza permanentă de care sufereau transporturile și efortul de război nazist, în toate stadiile sale» (p. 477—478).

Formații de bombardiere B-17 și B-24 atacă portul Bremen.

ACESTEA ERAU TRUPELE DE ELITĂ ALE LUI HITLER

«...după numai 18 zile din momentul cînd s-a realizat încercuirea Ruhrului, inamicul a capitulat, lăsînd în mîinile noastre un număr și mai mare de prizonieri decît luasem cu prilejul prăbușirii forțelor Axei în Tunisia» (p. 522).

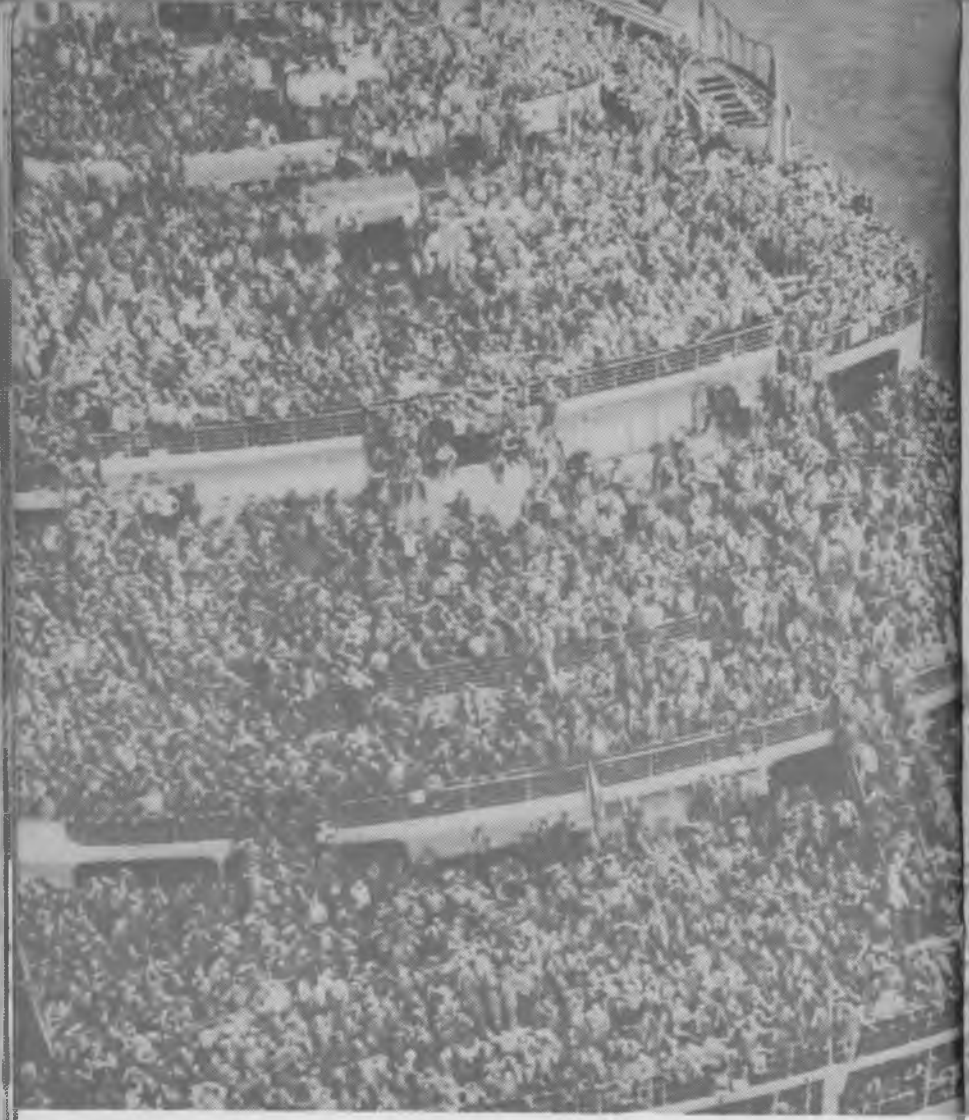

DIRECȚIA SPRE CASĂ, CU DUBLĂ ÎNCĂRCĂTURĂ

Planul prevedea: «...un om va trebui să doarmă ziua, pentru ca altul să-i poată folosi cușeta în timpul nopții... Niciodată nu mi-a ajuns la ureche o plîngere a vreunuia dintre ei...» (p. 539—540).

Pachebotul «Queen Elizabeth» aduce ostașii americani acasă.

A SUPRAVIEȚUIT BOMBELOR ȘI LUI HIT

Dar nici un edificiu, oricît de sfînt, nu va suprav
războiului atomic. «...pînă și ruinele rămase de pe
bombardării Germaniei nu ne-au mai adresat, p
decît un palid avertisment despre ceea ce ar put
însemne un viitor război pentru locuitorii Pămînt
(p. 572).

Catedrala din Köln se înalță printre ruine.

PĂRTAȘI LA VICTORIE

«Rușii sînt generoși. Le place să invite oaspeți și să facă daruri... În ochii mei, rusul obișnuit are o pronunțată asemănare cu așa-numitul «american mijlociu» (p. 588).

Apusul și Răsăritul în sărbătoare, la Torgau.

prompt datoria. Într-un pluton sau într-un batalion, orice simptom de sustragere sau şovăială în îndeplinirea obligaţiilor trebuie reprimat repede şi cu asprime. Soldaţii nu urmează cu încredere pe un comandant decît atunci cînd ştiu că el cere fiecărui membru al colectivului să-şi facă pe deplin datoria. Cînd gloanţele şuieră prin jur şi cînd viaţa şi securitatea fiecăruia depind de modul cum acţionează ceilalţi camarazi din unitate, ostaşii nu acceptă ca frînele conducerii să fie în mîinile unui ofiţer slab de inger. Dacă ar fi fost proferate în cadrul unui pluton de asalt, chiar pe linia frontului, insultele lui Patton nu ar mai fi fost insulte, ci un simplu incident de luptă, pe care nimeni nu l-ar fi luat în seamă, decît poate gîndindu-se în treacăt : „Iată un comandant care nu înghite chiulul !"

Dar, din cauza locului şi momentului cînd se produsese, gestul jignitor al lui Patton era grav, mai ales avînd în vedere gradul şi prestigiul său. Lovirea şi insultarea unui soldat în spital era pur şi simplu o brutalitate, deşi explicaţia trebuia căutată în surescitarea în care se afla Patton însuşi. Impulsivitatea şi permanenta sa tensiune nervoasă reprezentau tocmai acele calităţi care făceau dintr-însul un admirabil conducător de oşti pe cîmpul de luptă. Pentru urmărirea inamicului şi exploatarea succeselor este nevoie de un comandant care să nu ştie de nimic altceva decît de necesitatea de a înainta. Cu cît îşi mînă mai aprig oamenii, cu atît le cruţă mai mult viaţa, de aceea el trebuie să se arate indiferent faţă de oboseala lor şi să le ceară, fără cruţare, pînă şi ultimul strop de energie fizică.

Toate acestea le înţelegeam şi puteam să mi le explic mie însumi, în ciuda indignării pe care mi-o stîrnise purtarea lui. După părerea mea, Patton trebuia să rămînă la conducerea trupei, căci ne aşteptau încă bătălii grele în Europa, dar îmi revenea mie sarcina să găsesc modalitatea de a reduce la minimum inevitabilele consecinţe dăunătoare ale ieşirii lui impulsive şi de a mă asigura că ea nu se va mai repeta. Lucram pe atunci de zor la planurile pentru debarcarea în Italia, aşa că nu mă puteam deplasa imediat în Sicilia. În aceste împrejurări am trimis acolo trei persoane care îmi inspirau deplină încredere prin înţelepciunea, tactul şi integritatea lor. Pe unul din cei trei l-am trimis la generalul Patton, al doilea s-a dus la spitalul unde se petrecuse incidentul, iar al treilea a investi-

gat prin diviziile de sub ordinele lui Patton pentru a stabili personal în ce măsură aflaseră soldaţii despre cele întîmplate şi care era reacţia lor. Voiam nu numai să capăt informări independente una de cealaltă, din cîteva surse diferite, ci şi să termin ancheta cît mai repede cu putinţă.

Rezultatul a fost că m-am decis să-l păstrez pe Patton. I-am trimis mai întîi o scrisoare de mustrări, foarte tăioasă, în care îi aduceam la cunoştinţă că repetarea unei astfel de abateri va fi sancţionată cu destituirea imediată. I-am mai comunicat că, pentru a rămîne comandant în cadrul teatrului meu de acţiuni militare, trebuia să-şi ceară scuze celor doi soldaţi pe care îi insultase, precum şi întregului personal al spitalului, care fusese de faţă la incident. În sfîrşit, i-am cerut să se prezinte înaintea ofiţerilor şi a unor grupuri reprezentative de soldaţi din toate diviziile sale, cărora să le declare că se lăsase furat de un impuls şi să-i asigure de respectul pe care-l purta calităţii lor de combatanţi ai unei ţări democratice.

Patton s-a executat fără întîrziere şi din nou m-am informat despre rezultate printr-o serie de „observatori" şi „inspectori".

De îndată ce m-am decis asupra liniei ce o aveam de urmat, am convocat grupul de gazetari care îmi aduseseră ştirea despre neplăcuta întîmplare şi le-am explicat în amănunţime ce măsuri luasem şi din ce motive. Le-am citit scrisoarea pe care o trimisesem lui Patton, precum şi fragmente din scrisoarea lui de răspuns. În ceea ce mă privea pe mine, incidentul era închis.

La multe interpretări greşite a dat naştere unul dintre aspectele acestei afaceri — şi anume, prezumţia că s-ar fi aplicat cenzura. Or, tocmai dimpotrivă, eu am ordonat statului meu major şi generalului Patton că, indiferent de împrejurări, nu le era permis să schiţeze nici cel mai mic efort pentru a opri relatarea incidentului. Aceste indicaţii precise, pe care le-am adus la cunoştinţa grupului de ziarişti, se refereau atît la cenzura directă, cît şi la „presiunile indirecte". Am spus fără ocolişuri corespondenţilor de presă să procedeze aşa cum vor găsi cu cale ! Cea mai concludentă dovadă că ei au refuzat din proprie iniţiativă să scrie sau să discute despre acest caz a fost faptul că Demaree Bess şi Quentin Reynolds, doi dintre cei care îmi povestiseră în amănunţime întîmplarea, s-au înapoiat în Statele Unite cîteva zile mai tîrziu şi au respectat con-

semnul, deşi nu se mai aflau sub influenţa directă sau indirectă a Marelui Cartier General Aliat.

Un epilog îndepărtat al incidentului a dus, totuşi, la o vremelnică încordare a relaţiilor noastre — de obicei perfecte — cu presa. Cîteva luni mai tîrziu, cînd vestea a ajuns, în cele din urmă, la Washington pe calea bîrfelilor, a izbucnit un mare scandal public imediat după difuzarea ei de către un comentator de radio. Pentru a respecta regulile jocului faţă de ziariştii acreditaţi pe lîngă noi, şeful statului meu major a hotărît să ţină o conferinţă neoficială de presă, unde să le furnizeze toate detaliile de care ar mai fi putut avea nevoie. Singura indicaţie pe care i-am dat-o a fost de a spune tot adevărul.

În cursul acestei conferinţe s-a pus o întrebare referitoare la sancţiunile disciplinare aplicate lui Patton. Şeful statului-major a răspuns că generalul nu primise nici o mustrare, ceea ce era adevărat din punct de vedere tehnic, deoarece scrisoarea mea nu figura în evidenţele oficiale, dar fals sub raportul faptelor. Îndată după terminarea conferinţei, unul dintre ziarişti m-a chemat la telefon pentru a protesta împotriva „ruşinosului tratament aplicat presei". Imediat am dat ordin să se rectifice eroarea, dar era prea tîrziu : în numai zece minute, corespondenţa ajunsese în Statele Unite ! Şeful statului-major regreta amarnic gafa comisă şi îşi făcea atîtea reproşuri, încît era limpede că nu va mai cădea niciodată într-un astfel de păcat. În plus, păţania lui a avut darul să ne demonstreze amîndurora cît de iute lucrau ziariştii ; cu ei trebuia să fim foarte atenţi, căci nu ne lăsau timp să ne reparăm greşelile.

După ce incidentul a fost dat uitării, vechiul meu prieten George Patton mi-a trimis o lungă scrisoare, în care spunea printre altele : „Nu mă simt în stare să găsesc cuvinte ca să-mi exprim durerea şi amărăciunea pe care le încerc la gîndul că ţi-am dat motive de nemulţumire tocmai ţie, omul căruia îi datorez totul şi pentru care mi-aş jertfi bucuros viaţa".

Campania din Sicilia a vut şi rezultate de mai mare anvergură decît simpla capturare a garnizoanei inamice. După cum am mai arătat, Mussolini cel bombastic căzuse de la putere. Semnele de nelinişte şi de nemulţumire în rîndurile poporului italian deveneau din ce în ce mai marcate şi era evident că această ţară căuta cea mai uşoară cale pentru a ieşi din război. În locul lui Mussolini, postul

de prim-ministru a fost ocupat de bătrînul general Pietro Badoglio. La început, declarațiile lui lăsau să se înțeleagă că guvernul de la Roma voia să continue lupta, dar lumea își dădea seama că asemenea fraze nu aveau altă menire decît de a-i liniști pe germani și de a oferi o portiță de scăpare italienilor, amenințați de represaliile arogantului lor aliat.

Într-adevăr, șansele lor de a negocia o capitulare separată erau foarte firave. Mussolini permisese sau fusese obligat să accepte infiltrarea în întregul sistem guvernamental și administrativ italian a unui mare număr de germani, care abia așteptau cel mai mărunt simptom de defecțiune pentru a se repezi să pună mîna pe putere, nu numai de fapt, ci și de drept. Dar, în ciuda vigilenței lor, guvernul Badoglio a încercat să intre în contact cu noi, trimițînd un emisar la Lisabona *. Am delegat, la rîndu-mi, pe doi dintre cei mai de încredere colaboratori ai mei — generalul W. Bedell Smith, șeful statului meu major, și generalul de brigadă Kenneth Strong, șeful serviciilor noastre de informații — pentru a ne reprezenta ca emisari la tratative și a obține capitularea necondiționată a forțelor italiene.

A început astfel un lung șir de negocieri, mesaje cifrate, călătorii clandestine ale agenților secreți, frecvente întîlniri prin locuri ascunse și alte asemenea peripeții pe care cineva, găsindu-le într-un roman, le-ar trata cu dispreț drept aventuri neverosimile de melodramă. S-au pus la cale tot soiul de comploturi, la care s-a renunțat din cauza împrejurărilor mereu în schimbare. Printre aceste planuri conspirative s-a numărat și lansarea unui puternic desant aerian aliat în apropierea Romei. În ultimul moment a trebuit să anulăm acțiunea fie din cauza panicii în care intrase guvernul Badoglio, fie pentru că, așa cum pretindeau italienii, germanii își mobilizaseră rezervele ; pînă în ziua de astăzi nu cunosc adevăratul motiv. Dar între timp, generalul de brigadă Maxwell D. Taylor, care avea să devină mai tîrziu bravul comandant al Diviziei 101 aeropurtate, a fost trimis de urgență și în mare secret la Roma, unde aventurile sale și ale însoțitorului său au adăugat încă un capitol de senzație acestui roman palpitant. În tot cursul războiului nu am cerut nici unui

* E vorba de generalul Castellano, care, de fapt, a plecat mai întîi (15 august) la Madrid, de unde Ambasada britanică l-a trimis la Lisabona. — *Nota trad.*

alt agent sau emisar să înfrunte riscuri atît de mari ca Taylor : purta pe umeri o răspundere copleşitoare şi s-a achitat de ea cu o impecabilă competenţă, deşi îl pîndea în fiecare clipă primejdia de a fi descoperit şi ucis.

Italienii ardeau de dorinţa de a capitula, dar numai cu condiţia ca o foarte puternică forţă aliată să debarce în peninsulă exact în momentul ieşirii lor din război, astfel încît să pună la adăpost guvernul şi ţara de represaliile germane. De aceea au încercat să afle planurile noastre în toate detaliile, lucru cu care nu am fost de acord, întrucît nu puteam elimina cu desăvîrşire eventualitatea unei trădări. Pe deasupra, o debarcare cu efectivele pe care italienii le socoteau necesare era absolut imposibilă, pentru simplul motiv că nu dispuneam de atîtea trupe pe acest teatru de acţiuni militare şi, chiar dacă le-am fi avut, nu existau navele cu care să le transportăm. Autorităţile militare italiene nu concepeau ca aliaţii să se lanseze într-o astfel de operaţie cu mai puţin de 15 divizii, care să alcătuiască valurile de asalt. Noi însă intenţionam să nu folosim decît trei divizii plus cîteva unităţi de întărire, în afara celor două divizii care urmau să forţeze strîmtoarea Messina.

Acestea din urmă, sub comanda lui Montgomery, s-au strecurat într-o noapte pe ţărmul celălalt fără a întîmpina nici o împotrivire, astfel că, în timp ce tratativele îşi urmau cursul *, debarcarea aliată pe continentul european a devenit un fapt împlinit. Ea a avut loc la 3 septembrie, cu zece zile mai tîrziu decît sperasem eu că va fi cu putinţă. Pregătirile pentru o acţiune de desant maritim cer mult timp, dar în cazul de faţă, dacă am fi economisit cîteva zile, problemele noastre în golful Salerno ar fi fost mult mai uşor de rezolvat. Totuşi, programarea s-a dovedit destul de bună pentru a ne permite să utilizăm, în cadrul asaltului principal, o parte din navele de desant folosite de Montgomery pentru traversarea strîmtorii Messina. Îndată după debarcare, Montgomery a început să înainteze spre nord, în botul cizmei, în vreme ce forţele inamicului duceau lupte prudente de întîrziere, stră-

* De la Lisabona, negocierile cu generalul Castellano şi cu un alt emisar italian, generalul Zanussi, au continuat în Sicilia. La 31 august, aliaţii au cerut guvernului Badoglio un răspuns categoric în următoarele 24 de ore. La 1 septembrie, Roma a anunţat prin radio Marele Cartier General Aliat că acceptă armistiţiul pe care generalul Castellano l-a semnat în prezenţa lui Eisenhower la 3 septembrie 1943. — *Nota trad.*

duindu-se să ghicească unde vom da viitoarea noastră lovitură principală.

După căderea lui Mussolini a urmat o scurtă perioadă în care am diminuat intensitatea raidurilor de bombardament asupra Italiei și am făcut publicitate în jurul acestui fapt, ca fiind menit să dea prilej noului guvern de a cruța țara de alte distrugeri și de a accepta fără întîrziere cererile noastre de capitulare necondiționată a tuturor forțelor sale armate. Campania noastră propagandistică a provocat un protest violent din partea Londrei, ceea ce ne-a reamintit că un conducător modern de oști nu se află niciodată la distanță mai mare de o oră de capitalele aliate și de opinia publică din spatele frontului. De fapt, reducerea bombardamentelor se datora necesității de a disloca unitățile aeriene și de a aduce materiale de aprovizionare — cu alte cuvinte, nu făcusem altceva decît să ascundem necesitatea sub masca virtuții. De îndată ce am fost din nou în măsură să folosim forțele aeriene cu maximum de randament, am reluat raidurile la aceeași scară ca mai înainte.

În elaborarea planurilor tactice s-a ridicat o problemă care a dat naștere unei profunde divergențe de opinii. Unii susțineau că metoda cea mai sigură, deși mai puțin decisivă, de a înainta în Italia era să urcăm mai departe, spre tocul cizmei, după stabilirea capului de pod inițial de către Montgomery și să ne croim drum încet-încet, pe șoselele strîmte și întortocheate, spre inima țării. Era un plan lipsit de riscuri, dar care nu putea oferi rezultate demne de luat în seamă, căci, de îndată ce s-ar fi convins că principalul nostru efort venea din acea unică direcție, inamicul putea să ne blocheze cu ușurință pe o serie de poziții din munți, unde nu am fi avut posibilitatea să ne desfășurăm și să facem uz de forțele noastre.

Era evident de preferat o debarcare pe un front mai larg și, după ce am examinat fiecare colțișor al litoralului între Roma și vîrful cizmei, ne-am oprit asupra golfului Salerno. Cel mai mare neajuns al acestui plan era că logica sa interioară apărea deopotrivă de limpede inamicului ca și nouă. Majoritatea avioanelor noastre de vînătoare mai sufereau încă de pe urma razei lor mici de acțiune, și golful Salerno se afla aproximativ la limita maximă a capacității lor efective de sprijinire a unei acțiuni de desant maritim. În afară de aceasta, între golf și vîrful cizmei nu exista nici o altă plajă deosebit de

convenabilă pentru debarcări, așa că am lansat operația fără a ne face nici o iluzie că vom lua prin surprindere pe dușman.

Între timp, negocierile pentru capitularea Italiei progresau cu o viteză de melc. Ce e drept, erau extrem de încîlcite, implicînd flota maritimă militară italiană, încă puternică, rămășițele forțelor aeriene și trupele de uscat din peninsulă și din Balcani. Problema cea mai delicată era însăși posibilitatea capitulării în timp ce germanii dominau categoric țara. În cele din urmă, am căzut de acord ca armistițiul să intre în vigoare în seara de 8 septembrie, iar Badoglio și cu mine să-l anunțăm simultan. Alesesem această dată deoarece la miezul aceleiași nopți urma să înceapă debarcarea la Salerno. Din partea aliaților, aceste lungi și uneori exasperante tratative au fost purtate de către șeful statului meu major, generalul W. Bedell Smith.

Totul se desfășura conform planului, cînd, la amiaza zilei de 8 septembrie, am primit un mesaj expediat pe căi clandestine care mă anunța că Badoglio se răzgîndise, pe motiv că acțiunea noastră era pripită și nu ar fi dus decît la o completă subjugare a Italiei de către germani, precum și la pedepsirea sîngeroasă a celor implicați în negocieri. Dar ajunsesem prea departe pentru a mai tărăgăna deznodămîntul. Am replicat printr-o radiogramă categorică, arătînd că, indiferent de atitudinea lui Badoglio, eu voi anunța armistițiul la ora 6,30, așa cum convenisem în prealabil, iar dacă el nu va proceda la fel, Italia va rămîne fără nici un prieten în acest război.

Mă aflam pe atunci la comandamentul meu din apropierea Cartaginei. Mesajul lui Badoglio fusese mai întîi recepționat la Marele Cartier General Aliat din Alger, al cărui stat-major, complet derutat, a cerut prin radio instrucțiuni de la Comitetul Unificat al Șefilor de State-Majore, în timp ce-mi transmitea mie mesajul original. Hotărît să acționez așa cum îmi dicta rațiunea mea proprie, am ordonat să se anuleze radiograma către Comitetul Unificat sau, dacă nu mai era posibil, să se explice că luasem deja măsurile necesare. În aceeași seară, la ora 6,30 am anunțat capitularea Italiei și după o oră și jumătate, tremurînd de spaimă, Badoglio s-a hotărît, în sfîrșit, să procedeze la fel.

Această acțiune nu a schimbat cu nimic planurile noastre de debarcare. De cîteva zile știam că trupele ita-

liene din zona golfului Salerno erau înlocuite treptat cu forțe germane de elită. Serviciile noastre de informații pronosticau lupte aprige în capul de pod, culminînd cu violente contraatacuri între a patra și a șasea zi de la prima operație de desant maritim.

Angajînd asaltul cu valoarea a patru divizii — pe lîngă cele două aflate în Italia, dar încă departe spre sud-est, în vîrful cizmei —, declanșam ofensiva într-o țară unde trupele inamicului erau evaluate la 18 divizii. Deși efectivele noastre inițiale urmau să fie dublate de forțe debarcate ulterior, în anumite privințe operația părea nesăbuită. Am întreprins-o totuși, deoarece ne bizuiam pe capacitatea aviației noastre, care, concentrîndu-și puterea de foc, avea să asigure capului de pod acoperirea aeriană și sprijinul în caz de nevoie pînă la aducerea unor forțe suficiente. Aveam, de asemenea, încredere în posibilitățile marinei militare de a acorda trupelor debarcate un sprijin de foc continuu și susținut, pînă ce ele vor fi în măsură să se descurce singure.

Operația de desant maritim și cele următoare s-au desfășurat aproape exact așa cum prevăzuseră secțiile G-2. Pentru a pune piciorul pe țărm, ai noștri au susținut o luptă înverșunată, dar de durată relativ scurtă și, cu mici excepții, diversele etape ale debarcării au mers bine. Potrivit obiceiului său, inamicul a lansat imediat contraatacuri și, pînă spre ziua de 13 septembrie, strînsese efective suficiente pentru a trece la o acțiune de mare amploare, destinată să ne arunce în mare. În această perioadă, propaganda germană ridiculiza debarcarea noastră, calificînd-o drept o imensă greșeală și prevestind lumii întregi, pe calea undelor, eșecul total al operației aliate.

La 13 septembrie, inamicul a dezlănțuit un atac furibund, după care a urmat o perioadă îndelungată de lupte crîncene. Presiunea cea mai puternică, care se exercita în centrul sectorului, a permis germanilor să ajungă la două-trei mile distanță de țărm. Situația a devenit destul de critică, mai ales atunci cînd Divizia 36 americană, izbită dintr-o direcție neașteptată, a suferit grele pierderi înainte de a se desprinde și regrupa. La un moment dat părea atît de probabil ca forțele de desant să fie tăiate în două, încît generalul Clark, pentru orice eventualitate, a întocmit un plan de reîmbarcare a comandamentului său, în scopul de a putea supraveghea ambele sectoare și de a continua lupta în cel care oferea șanse mai mari de

succes. Acest plan provizoriu, comunicat Marelui Cartier General Aliat într-o formă trunchiată, a produs consternare, fiind interpretat ca o dovadă că în golful Salerno comandanţii se demoralizaseră şi pregăteau retragerea întregului desant. Lucrurile nu stăteau chiar aşa. Nici generalul Clark, nici generalul Richard L. McCreery, comandantul Corpului 10 armată britanic, nu se clintiseră măcar o clipă din hotărîrea lor de a păstra capul de pod.

Înainte de a i se încredinţa comanda Armatei 5 americane la Salerno, generalul Clark nu participase încă la nici o bătălie din cel de-al doilea război mondial. El s-a dovedit însă un excelent conducător de oameni, justificînd pe deplin încrederea personală pe care i-o acordasem numindu-l într-un post atît de important. Ceva mai tîrziu, cînd generalul Alexander a devenit comandant suprem al teatrului de acţiuni militare din Mediterana, Clark a fost avansat la rangul de comandant al Grupului de armate din Italia, promovare care constituie o mărturie concludentă că autorităţile militare, atît britanice, cît şi americane, erau pe de-a-ntregul satisfăcute de serviciile sale.

Informaţiile care ne soseau în continuare, ca şi acţiunile de cercetare efectuate la 13 septembrie ne-au furnizat amănunte despre ofensiva germană. În aceeaşi zi, mareşalul aerului Tedder a primit ordin să concentreze toate efectivele sale, pînă la ultimul avion capabil să-şi ia zborul, într-un atac asupra punctelor vulnerabile ale formaţiilor inamice. În dimineaţa zilei de 14 septembrie, acest bombardament aerian de mare amploare s-a desfăşurat cu multă precizie şi eficienţă, afectînd în asemenea măsură căile de comunicaţii şi de asigurare tehnico-materială ale naziştilor, ca şi mobilitatea trupelor lor, încît forţele noastre de uscat, bucurîndu-se şi de sprijinul cu foc al artileriei navale, au reluat iniţiativa în mîinile lor. De atunci încolo, contraatacurile germane nu au mai reuşit niciodată să pericliteze dispozitivul nostru general.

Dar faza luptelor grele nu fusese încă depăşită. Cele două mari obiective iniţiale ale debarcării noastre în Italia erau ocuparea, în primul rînd, a portului Napoli, menit să asigure aprovizionarea tehnico-materială a forţelor noastre, şi, în al doilea rînd, a aerodromurilor de la Foggia. De acolo urma să ne aducem contribuţia la bombardarea Europei centrale, operaţie care, pînă la acea dată, fusese întreprinsă aproape exclusiv de escadrile decolînd de la bazele din Marea Britanie.

La 16 septembrie m-am deplasat personal în capul de pod de la Salerno pentru a investiga împrejurările în care, pare-se, unul sau mai mulți comandanți americani dăduseră dovadă de incompetență. După o anchetă amănunțită am considerat necesar să aprob propunerea generalului Clark de a-l înlocui pe comandantul corpului de armată american *.

În timp de război, înlăturarea unui comandant pe cîmpul de luptă nu este o treabă ușoară. Primul rezultat este că trupele respective interpretează măsura ca o dovadă a nemulțumirii față de activitatea lor, căci altfel comandantul ar fi elogiat, nu destituit. Acest efect, mai mult decît probabil, trebuie bine pus în balanță cu îndoielnicul avantaj de a numi în postul rămas liber un alt ofițer, poate lipsit de experiență. Pe de altă parte însă, un comandant cu adevărat incapabil trebuie reperat cît mai repede și înlăturat pe loc. Sînt în joc viețile a mii de oameni, așa că problema nu se mai pune de a face dreptate unui ofițer, ci de a avea ca preocupare soarta celor mulți și dobîndirea victoriei.

Din pricina depărtării la care se afla frontul de la Salerno de bazele noastre aeriene din Sicilia, ni se impunea cu o deosebită pregnanță necesitatea de a cuceri repede aerodromurile de la Foggia. Pentru a facilita această operație, studiasem în prealabil o serie de planuri.

La sfîrșitul campaniei din Sicilia am început să dislocăm șapte divizii — patru americane și trei britanice — de pe teatrul de acțiuni militare din Mediterana în Anglia, în cadrul pregătirilor pentru marele asalt peste Canalul Mînecii. În lipsa acestei trupe pentru operațiile în Italia, singura unitate de care mai dispuneam pentru o expediție în călcîiul cizmei și în porțiunea meridională a peninsulei, cu direcția Foggia, era o divizie britanică aeropurtată. Locul stabilit pentru acțiunea de desant era Taranto, o bază navală pe care speram s-o obținem în vir-

* Este vorba de generalul-maior Ernest Dawley, comandantul Corpului 6 armată american, debarcat la sud de rîul Sele, care desparte ca o bisectoare țărmul în formă de semilună al golfului Salerno. Unii istorici și analiști militari apreciază că Dawley a căzut victimă erorilor comise de Clark și încetinelii cu care înainta Montgomery (în ciuda ordinelor lui Alexander de a-și accelera ritmul, la 13 septembrie Armata 8 britanică se mai afla încă la o depărtare de 50 de mile). — *Nota trad.*

tutea clauzelor de armistiţiu cu Italia şi unde forţele germane erau aproape inexistente. Dacă reuşeam să debarcăm acolo fie numai şi cîteva formaţii mici, aveam şanse să ocupăm importantele aerodromuri de la Foggia repede şi cu pierderi minime.

Miza era valoroasă, dar, din păcate, cu excepţia cîtorva nave de luptă, toate mijloacele noastre de transport maritim erau angajate în operaţia de la Salerno. Pe lîngă aceasta, nedispunînd nici de vehicule terestre, nici de tehnică grea de luptă, divizia aeropurtată nu era o formaţie deosebit de indicată pentru o acţiune de desant care să necesite o lungă înaintare pe uscat. Am hotărît să ne mai încercăm norocul şi, de rîndul acesta, amiralul Cunningham şi-a asumat o copleşitoare răspundere. Fără nici o şovăire — fără să ţină seama de eventualitatea unei trădări şi de pericolul cîmpurilor de mine —, el a căzut de acord să intre cu escadra sa direct în rada portului Taranto pentru a aduce pînă în docuri Diviza 1 aeropurtată britanică. Operaţia s-a desfăşurat conform planului, la 9 septembrie, singura pierdere înregistrată fiind cea a unui brav crucişător britanic, care s-a lovit de o mină chiar în radă, scufundîndu-se împreună cu cei peste două sute de oameni aflaţi la bord.

Raportul oficial menţionează un incident dramatic survenit în cursul acţiunii :

„În după-amiaza de 9 septembrie, cuirasatul «Howe», însoţit de patru crucişătoare şi ducînd la bord unităţi ale Diviziei 1 aeropurtate britanice, naviga pe canalul dragat de mine spre Taranto. Cu puţin înainte, escadra din Taranto a Flotei de luptă italiene ieşise din radă. Momentul cînd cele două formaţii s-au încrucişat a fost plin de încordare. Nu exista nici o garanţie că escadra italiană va respecta clauzele armistiţiului şi că, pînă în cele din urmă, nu va deschide focul asupra noastră. Dar ultimul gest de sfidare din partea amiralului Cunningham, făcut cu acelaşi sînge rece care a caracterizat dintotdeauna acţiunile acestui neîntrecut navigator, a rămas fără răspuns. Escadra italiană s-a pierdut în zare, îndreptîndu-se spre locul fixat pentru capitulare“ *

* Escadra din Taranto s-a îndreptat spre Malta, unde la 8 septembrie se refugiase grosul marinei militare italiene, care îşi avea baza la Spezia. — *Nota trad.*

La capătul acestei operaţii debarcasem pe teritoriul Italiei continentale în trei locuri : golful Salerno, portul Taranto şi Reggio Calabria.

Crîncenele lupte de la Salerno au obligat pe inamic să aducă acolo trupe de pe frontul Armatei 8 britanice şi Montgomery a putut să înainteze mai repede spre nord. La 16 septembrie, flancul său stîng a efectuat joncţiunea cu flancul drept al lui Clark imediat la sud de golful Salerno. Aripa dreaptă a Armatei 7 a înaintat, la rîndul ei, pentru a face joncţiunea cu Divizia 1 aeropurtată, care îşi croia drum spre Foggia. Peste cîteva zile, preţioasa pradă pe care o constituiau aerodromurile de acolo cădea în mîinile noastre. Clark a continuat să avanseze prin luptă spre Napoli, unde forţele sale şi-au făcut o intrare triumfală la 1 octombrie 1943 *.

Echipa mixtă de genişti şi de experţi în lucrări subacvatice de salvare, ale cărei realizări în materie de repunere în funcţiune a porturilor ne umpluseră mereu de uimire, s-a apucat îndată de treabă. Toate succesele sale de pînă atunci la Casablanca, Alger, Oran, Bizerta şi Palermo păreau nişte fleacuri în comparaţie cu rapiditatea şi eficienţa cu care a reparat instalaţiile portuare — după toate aparenţele, distruse şi inutilizabile — din Napoli. Cu refacerea acestei baze şi cu luarea în stăpînire a aerodromurilor de la Foggia ne atinsesem primele obiective majore ale campaniei din Italia. Principalul ţel al tuturor luptelor pe care aveam să le susţinem ulterior în această ţară era de a imobiliza forţele germane departe de zona asaltului principal, prevăzut pentru anul următor, peste Canalul Mînecii. Un al doilea scop era, bineînţeles, de a secătui permanent resursele naziştilor, obligîndu-i să trimită pe întortocheatele şi vulnerabilele căi de comunicaţii italiene diverse materiale şi rezerve pentru înlocuirea pierderilor. Un al treilea obiectiv era de natură politică : ameninţarea constantă pe care o făceam să planeze asupra Romei şi a centrelor industriale din nordul Italiei avea să dea naştere unei stări de nelinişte în Balcani şi în alte regiuni din Europa, scăzînd moralul germanilor şi ridicîndu-l pe al nostru.

În esenţă însă, de atunci încolo campania din Italia a

* La data cînd au intrat trupele americane (2 octombrie, după alţi istorici), oraşul Napoli fusese eliberat prin insurecţia victorioasă a locuitorilor săi. — *Nota trad.*

devenit o operație cu totul secundară, deși rezultatele obținute de ea au jucat un rol imens, aproape incalculabil, în înfrîngerea efectivă a naziștilor. Era limpede, totuși, că poarta de acces italiană nu se deschidea ca atare spre o cale favorabilă ofensivei hotărîtoare împotriva teritoriului german. Aceasta nu se putea realiza decît peste Canalul Mînecii, prin Franța și Țările de Jos.

La începutul lui septembrie, imediat după capitularea Italiei, în estul bazinului mediteranean s-a creat o situație care nu numai că ne-a dat multă bătaie de cap, dar avea să constituie, încă multă vreme, subiectul unor dezbateri contradictorii. Importantele insule ale arhipelagului Dodecanez erau, în majoritatea lor, apărate de garnizoane italiene ; de aceea, după armistițiul acceptat de Badoglio, ele ar fi putut fi ocupate de noi aproape fără luptă. Cu condiția de a convinge garnizoanele respective să le apere mai departe în numele aliaților, aveam posibilitatea să dobîndim, cu minimum de efort, un uriaș avantaj strategic în această zonă.

Sesizînd perfect situația, comandamentul aliat din Orientul Mijlociu, condus de generalul Sir Henry Maitland, a trimis mici detașamente în insulele Dodecanezului, printre care Leros și Rhodos, înregistrînd astfel un prim succes. Foarte repede însă ne-am dat seama că trupele italiene nu mai aveau destulă vlagă pentru a lupta împotriva cuiva. Dacă doreau să păstreze insulele, aliații trebuiau să le apere ei înșiși, iar efectivele necesare nu puteau fi luate decît din cadrul forțelor angajate în crîncenele lupte din Italia.

Deoarece primul ministru Churchill ținea foarte mult să trimitem întăriri în Dodecanez, statul meu major și cu mine am studiat problema, cu sincera dorință de a-i face pe plac, dar am ajuns la concluzia că nu puteam oferi nimic altceva în afară de un sprijin aerian temporar. Detașarea unui număr prea mare de avioane și, mai ales, dislocarea unor trupe de uscat în acea zonă ar fi dăunat în mod grav — poate că ar fi fost chiar fatală — bătăliei pe care o duceam în Italia. Pe de altă parte, întăririle pe care le-am fi trimis în estul Mediteranei nu ar fi avut, probabil, efective suficiente pentru a păstra insulele.

Insistențele primului ministru britanic de a întreprinde ceva pentru a veni în ajutorul Dodecanezului au luat asemenea proporții, încît ni s-a ordonat să ținem o consfă-

tuire cu comandanţii şefi din Orientul Mijlociu. Ne-am întîlnit cu toţii în Tunisia, unde convocasem pe comandanţii şefi ai forţelor de uscat, navale şi aeriene de la cartierul meu general.

A fost cea mai simplă şi mai puţin controversată conferinţă dintre toate cele similare la care am participat în timpul războiului. Am prezentat în linii mari situaţia de ansamblu aşa cum o vedeam noi şi am anunţat hotărîrea pe care o luasem şi care rămînea definitivă, afară de cazul cînd ar fi fost anulată de Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore. În esenţă, se stabilea că nu era indicat să dislocăm forţe de pe frontul italian şi că nu puteam şi nu aveam să facem nimic în problema Dodecanezului. După părerea mea, deşi insulele aveau o considerabilă importanţă strategică, păstrarea lor nu se compara, pe planul valorii militare, cu un rezultat favorabil al bătăliei din Italia. Toţi ofiţerii prezenţi la consfătuire şi-au exprimat deplinul acord cu concluziile mele, deşi ele reprezentau o mare deziluzie pentru comandanţii din Orientul Mijlociu, fiind, totodată, o pilulă foarte amară pentru Churchill. Am adus aceste concluzii la cunoştinţa Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore, care a subscris la decizia mea. În scurt timp, inamicul a ocupat din nou insulele.

Încă de la începutul debarcării în Sicilia ne revenise o nouă sarcină, aceea de a guverna populaţia unui teritoriu ocupat. Ofiţeri cu o pregătire specială în materie de „probleme cetăţeneşti" — unii americani, alţii britanici — însoţeau forţele de asalt şi înaintau pas la pas cu acestea, pentru a prelua din mîinile trupelor combatante misiunea de mare răspundere de a cîrmui populaţia civilă.

Contingentul american îşi făcuse ucenicia la şcoala din Charlottesville (statul Virginia). Ulterior, grupuri de ofiţeri — atît britanici, cît şi americani — din cadrul guvernămîntului militar şi-au continuat pregătirea în Africa de Nord. Ei lucrau sub controlul unei secţii speciale a cartierului meu general.

Sănătatea publică, administraţia, igiena publică, agricultura, industria, transporturile şi o sută de alte activităţi firești ale colectivităţilor umane se aflau sub supravegherea şi îndrumarea acestor ofiţeri. Sarcina lor era dificilă, dar extrem de importantă, nu numai pe plan umanitar, ci şi pentru succesul armatelor noastre. Orice comandament are nevoie de liniştе şi ordine în spatele

frontului, altfel trebuie să repartizeze o parte din unități pentru a proteja rețelele de transmisiuni și comunicații, a păzi depozitele și convoaiele și a reprima activitatea subversivă.

Era o îndatorire nouă pentru noi și, în ciuda unor greșeli inevitabile, ea a fost îndeplinită admirabil, dîndu-ne prilejul să cîștigăm experiență și să învățăm lecții în vederea misiunilor și mai grele din același domeniu care ne așteptau în Italia și Germania.

Capitolul al XI-lea

Conferința de la Cairo

În timp ce luptele din vara și toamna anului 1943 erau în toi, ni s-a dat de știre că președintele Roosevelt și primul ministru Churchill, împreună cu suitele lor de colaboratori, se pregăteau pentru o nouă întîlnire, de data aceasta lîngă Cairo. Pe atunci, Egiptul nu se afla în limitele teatrului nostru de operații militare, dar, în afară de misiunea de a ne ocupa de securitatea participanților în cursul trecerii lor prin zona de care răspundeam, ni s-a ordonat să asigurăm sedii protejate împotriva tuturor riscurilor pentru ședințele preliminare și pentru cazarea diferitelor persoane. Ca de obicei, o puzderie de agenți ai serviciului secret au împînzit fiecare localitate unde președintele urma să se oprească, fie și pentru scurtă vreme. Împreună cu membrii statului meu major, ei au început să desfășoare activitatea de „cercetare", avînd drept scop să garanteze securitatea lui Roosevelt, dar ducînd, totodată, în mod inevitabil la anunțarea cu surle și trîmbițe a sosirii sale.

Secretul care învăluia planurile legate de conferință a fost deconspirat, după cît se pare, fie la Washington, fie la Londra, și guvernele noastre erau foarte îngrijorate de imensul număr de comentarii apărute în presa mondială, printre care cîteva detalii jenant de exacte publicate de ziarele din Cairo. Chiar și după ce președintele Statelor Unite și primul ministru al Marii Britanii au pornit la drum, Washingtonul și Londra ne-au propus o radicală modificare a programului. Departamentul de Război ne-a sugerat ca locul conferinței să fie mutat în Malta sau, dacă era posibil, chiar la Khartoum. Povara răspunderii

ce ne revenea de a garanta securitatea lui Roosevelt şi Churchill creştea considerabil la gîndul că orice adept fanatic al nazismului era la curent cu toate mişcările lor. După matură chibzuinţă însă am recomandat stăruitor preşedintelui să nu modifice cu nimic planul iniţial. Consideram că, dacă nu eram în stare să punem la adăpost de orice pericol pe participanţii la conferinţă după ce luasem toate măsurile imaginabile de asigurare — inclusiv îngrădirea unor perimetre cu garduri de sîrmă ghimpată, păzite de numeroase sentinele, precum şi amplasarea unor baterii de artilerie antiaeriană —, atunci nu am fi izbutit decît să sporim riscurile mutîndu-ne brusc în altă parte, unde pregătirile nu mai puteau fi la fel de minuţioase. Pentru o escală-surpriză de o zi sau două ne-ar fi convenit aproape orice loc, dar securitatea unei conferinţe care urma să dureze cîteva săptămîni putea fi asigurată numai prin pregătirile cele mai serioase.

Sosind în bazinul mediteranean înaintea lui Roosevelt, Churchill a avut o întrevedere cu mine în Malta, unde am purtat o lungă convorbire. După multe dezbateri, primul ministru s-a declarat de acord cu mine că era mai cuminte să respectăm planul iniţial al conferinţei şi a trimis preşedintelui o radiogramă în acest sens.

Churchill era însoţit de statul său major militar, ceea ce mi-a dat prilejul să-mi petrec toată ziua revăzînd o serie de teme importante atît pentru operaţiile în curs, cît şi pentru cele viitoare.

Ca de obicei, Churchill spunea lucruri interesante şi spirituale. Nu am mai avut niciodată de-a face cu cineva capabil să întreţină o atmosferă atît de însufleţită printre comeseni. Comentariile sale pe marginea evenimentelor şi a personalităţilor erau incisive şi sarcastice, adesea extrem de amuzante. Aştepta cu mult entuziasm întîlnirea cu preşedintele Roosevelt, la care, după spusele lui, găsea totdeauna sursele de inspiraţie pentru a aborda problemele războiului şi ale păcii ce avea să urmeze. Primul ministru a zăbovit îndelung asupra unuia dintre subiectele lui favorite — importanţa unui atac împotriva Germaniei prin „pîntecele moale" al Europei şi deci necesitatea de a menţine ritmul ofensivei noastre în Italia şi de a-i lărgi cadrul, cuprinzînd o mare parte din litoralul septentrional al Mediteranei. În bazinul acesteia, el vedea mereu posibilităţi uriaşe şi hotărîtoare, pe cînd planul unei debarcări peste Canalul Mînecii îl lăsa rece. Cît de frec-

vent l-am auzit spunînd în legătură cu perspectivele operaţiei „Overlord" :

— Trebuie să avem grijă ca nu cumva sîngele tinerilor americani şi englezi să înroşească fluxul mării, iar trupurile lor să acopere ţărmul.

Nu mă puteam debarasa de sentimentul că opiniile lui Churchill erau influenţate inconştient de două considerente care ieşeau din cadrul imediat al problemei militare. Nu mă bizuiam pe nimic concret pentru a-mi justifica acel sentiment, ştiu doar că nu eram singurul care se întreba din cînd în cînd ce pondere prezentau pentru el cele două considerente. Era vorba, în primul rînd, de preocuparea sa, în calitate de lider politic, pentru viitorul Balcanilor. Aveam toată înţelegerea pentru această preocupare, dar ca ostaş mă feream ca de foc de asemenea criterii în orientarea propriei mele atitudini. În al doilea rînd, exista la Churchill un fel de impuls lăuntric de a reabilita concepţiile sale strategice din primul război mondial, cînd fusese principalul promotor al campaniei din peninsula Gallipoli *. Mulţi specialişti erau de acord că debarcarea de acolo eşuase mai mult din cauza erorilor de execuţie decît dintr-un calcul greşit al posibilităţilor sale. Uneori aveam impresia că primul ministru ţinea morţiş să profite de cel de-al doilea război mondial pentru ca acest punct de vedere să fie acceptat de toată lumea.

În străvechiul palat al cavalerilor de Malta, Churchill ne-a decorat, pe Alexander şi pe mine, cu o medalie specială pe care ne-o trimisese regele Angliei şi din care nu aveau să se mai toarne altele la fel. Lucrurile s-au petrecut fără nici o ceremonie, ceea ce l-a determinat pe unul dintre oaspeţi să remarce că un astfel de eveniment în acelaşi palat cu patru sute de ani mai înainte ar fi oferit garnizoanei din insulă ocazia să petreacă zile de-a

* La 25 aprilie şi 6—8 august 1915, trupe australiene şi neozeelandeze au debarcat în peninsula Gallipoli, la vestul strîmtorii Dardanele, în tentativa de a scoate Turcia din război şi de a asigura comunicaţiile maritime cu Rusia. Pregătită defectuos şi executată lamentabil, operaţia s-a soldat cu un grav eşec, înregistrînd pierderea a 252 000 de ofiţeri şi soldaţi ; aliaţii au trebuit să se retragă, evacuîndu-şi ultimele contingente la 6—8 ianuarie 1916. Socotit unul dintre principalii vinovaţi, Winston Churchill a trebuit să-şi dea demisia din postul de prim lord al Amiralităţii. — *Nota trad.*

rîndul în turniruri, alaiuri sărbătoreşti şi alte îndeletniciri tumultuoase.

La scurt timp după aceea am fost convocat în întîmpinarea lui Roosevelt, care sosea, pe calea mării, la Oran. Acolo l-am îmbarcat într-un avion şi l-am dus la o vilă de pe litoralul tunisian, care, printr-o coincidenţă, era cunoscută prin partea locului sub numele de „Casa albă". La acea dată, preşedintele avea un aer sănătos, optimist şi plin de încredere. El a rămas o zi în plus pentru a vizita cîmpurile de luptă din Tunisia şi, în timp ce le parcurgea, a făcut tot felul de ipoteze în jurul posibilităţii ca tot pe acele meleaguri să se fi desfăşurat bătăliile din antichitate, mai ales cea de la Zama *. După cîte ştiam noi doi, istoricii nu identificaseră niciodată cu precizie locul respectiv, dar, ţinînd seama de elefanţii pe care îi utilizaseră cartaginezii, eram siguri că trebuia să se fi aflat într-o cîmpie plată, şi nu în munţii unde se desfăşuraseră cele mai multe dintre luptele noastre. Gustul pentru istorie al preşedintelui şi frecventele sale referiri la evenimentele trecutului făceau şi mai atractive convorbirile cu el pe teme militare. Acelaşi lucru se putea spune despre George Patton şi Winston Churchill.

În timp ce Roosevelt îşi lua prînzul împreună cu fata din Corpul auxiliar feminin care îi servea drept şofer, m-am îndepărtat puţin pentru a examina nişte tancuri incendiate. La înapoiere, el m-a întrebat :

— Ike, dacă în urmă cu un an ai fi vrut să pariezi că astăzi preşedintele Statelor Unite va prînzi la o margine de drum în Tunisia, pe cît te-ai fi încumetat să pui rămăşag ?

Plecînd de la acest punct, gîndul i s-a îndreptat spre extraordinarele evenimente ale anului care tocmai se încheia, spunîndu-mi, la început, cît de dezamăgit fusese că debarcarea în Africa avusese loc puţin după — în loc de puţin înainte de — alegerile din 1942. Mi-a vorbit despre Darlan, Boisson şi Giraud, apoi despre Italia şi Mussolini, precum şi despre neliniştea pe care o resimţise în perioada contraofensivei inamice de la Kasserine. Mi-a relatat unele

* Bătălia de la Zama a avut loc în anul 202 î.e.n. între romani, conduşi de Scipio Africanul, şi cartaginezi, în frunte cu Hanibal, soldîndu-se cu înfrîngerea acestora din urmă, din rîndul cărora au murit 20 000, iar 10 000 au fost luaţi prizonieri. — *Nota trad.*

împrejurări cînd fusese în dezacord cu Churchill, dar a adăugat, grav şi aproape cu emoţie :

— Nimeni nu şi-ar putea dori un aliat mai bun şi mai dîrz decît acest bătrîn conservator.

Roosevelt dădea impresia că se distra de minune, dar amintirile sale au fost întrerupte de un agent din serviciul secret, care s-a apropiat de el pentru a-i spune :

— Domnule preşedinte, stăm aici de prea multă vreme. Ar trebui s-o pornim.

— Ce noroc pe dumneata că nu ai, ca mine, atîţia şefi pe cap ! — mi-a spus Roosevelt zîmbind.

Serviciul secret adusese energice obiecţii împotriva prezenţei preşedintelui pe fostele cîmpuri de luptă, dar eu cunoşteam atît de bine condiţiile locale, încît am considerat că excursia nu prezenta nici un pericol. Fiind vorba de o deplasare efectuată prin surprindere, despre care nimeni nu fusese prevenit, securitatea oaspetelui nostru, departe de a suferi vreo ştirbire, nu avea decît de cîştigat.

Pentru a oferi generalului Marshall şi amiralului King răgazul să mai scape puţin din chinga inevitabilelor restricţii ale oricărei călătorii împreună cu o suită prezidenţială, i-am invitat să stea în vilişoara mea din Cartagina. Amîndoi şi-au exprimat fără rezerve plăcerea de a beneficia de o seară liniştită. Ambii mi s-au părut perfect sănătoşi şi într-o excelentă stare de spirit. Într-o discuţie înainte de cină, amiralul King a abordat subiectul viitorului comandament al operaţiei „Overlord", spunîndu-mi că, în primele lor convorbiri, preşedintele Statelor Unite şi primul ministru al Marii Britanii conveniseră ca comanda supremă să fie încredinţată unui ofiţer englez, poate pentru că în Mediterana conducerea aparţinea deja unui american. Ulterior însă, cînd şi-a dat seama că efectivele americane în „Overlord" vor precumpăni, pînă la urmă, asupra celor britanice, Roosevelt a ajuns la concluzia că opinia publică va reclama un comandant american. El l-a informat în acest sens pe Churchill, care a căzut de acord, deşi aceasta îl punea într-o situaţie cam jenantă faţă de Alan Brooke, căruia apucase să-i promită comanda.

În acelaşi timp, preşedintele spusese primului ministru că, dat fiind acest aranjament, era logic ca în Mediterana comandamentul să revină englezilor, deoarece acolo urma ca trupele din Imperiul britanic să furnizeze grosul efectivelor de uscat şi navale. Pentru moment, Roosevelt

era decis să numească pe Marshall la conducerea operației „Overlord", în ciuda stăruitoarei și presantei opoziții a lui King și a altora, care se temeau de consecințele ieșirii generalului din Comitetul Unificat al Șefilor de State-Majore.

În timpul expunerii făcute de amiral, generalul Marshall, cu un aer stînjenit, a păstrat cea mai deplină tăcere. Amiralul King a avut amabilitatea să adauge că, numai datorită faptului că eu eram cel desemnat să iau locul lui Marshall la Washington, putea să privească proiectul fără un sentiment de consternare. Dar, după părerea lui, era o greșeală să schimbi între ei componenții de bază ai unei echipe învingătoare și avea de gînd să mai prezinte o dată președintelui argumentele sale.

În Malta, cu cîteva zile mai înainte, Churchill îmi vorbise și el de această problemă. Era însă prima oară cînd auzeam pe un american discutînd despre comandamentul operației „Overlord" altfel decît pe bază de zvonuri și speculații. Cele relatate de amiralul King coincideau în cele mai mărunte detalii cu spusele primului ministru, așa încît le-am considerat drept înștiințarea cvasioficială că va trebui curînd să părăsesc comandamentul teatrului de operații militare pentru a mă înapoia la Washington.

În treacăt fie zis, deși dezamăgit că „Overlord" nu va fi condus de Brooke, Churchill îmi vorbise cu o satisfacție fără margini despre perspectiva numirii lui Marshall.

— E hotărîrea președintelui — mi-a declarat el. — Noi, englezii, vă vom accepta bucuroși fie pe dumneavoastră, fie pe Marshall. Numirea lui — a continuat primul ministru — constituie o garanție că guvernul american va investi toate resursele sale în această acțiune.

Apoi s-a grăbit să adauge că Washingtonul „a procedat totdeauna așa", dar acum, ținînd seama de personalitatea viitorului comandant suprem, o va face cu și mai mare intensitate. Atent, ca de obicei, să nu jignească amorul propriu al cuiva, Churchill m-a asigurat că era încîntat de rezultatele obținute pînă acum în Mediterana, dar și-a exprimat convingerea că voi înțelege cît de chibzuită era măsura de a trece conducerea acestui teatru de război în mîinile unui englez, de vreme ce un american va comanda operația principală peste Canalul Mînecii.

În dimineața care a urmat convorbirii mele cu amiralul King, președintele Roosevelt mi-a pomenit pe scurt

despre viitorul comandament al operației „Overlord" și, pînă la urmă, am reușit să înțeleg că această problemă prezenta un imens interes pentru oficialitățile și opinia publică din țară. Președintele nu a făcut nici o aluzie la decizia sa finală, mărginindu-se să-mi spună că se îngrozea la gîndul că nu-l va mai avea pe Marshall la Washington.

— Dumneata și cu mine știm cum îl chema pe șeful Marelui Stat-Major în războiul de secesiune, dar, cu excepția militarilor de carieră, puțini americani cunosc numele lui. Numai că este primejdios să faci schimbări într-o echipă învingătoare, a adăugat el, ca și cum ar fi gîndit cu glas tare.

M-am mulțumit să-i declar că mă voi strădui să fac tot ce pot în funcția în care guvernul va găsi de cuviință să mă folosească.

În ziua următoare, Roosevelt și suita sa au plecat la Cairo, lăsîndu-mi dispoziția să viu și eu acolo peste douătrei zile, pentru a participa la conferință. Însoțit de principalii mei colaboratori, cu excepția lui Alexander, care era bolnav, am pornit spre capitala Egiptului, pentru a ne expune părerea cu privire la forțele noastre în bazinul mediteranean.

Astfel de călătorii îmi dădeau posibilitatea să ofer o vacanță celor care alcătuiau personalul meu auxiliar. În mod normal, acestor oameni nu le rămînea aproape nimic de făcut în absența mea de la Marele Cartier General, așa că invitam cu mine cît de mulți încăpeau în avion. Drept urmare, vestea unui voiaj spre o destinație îndepărtată era primită totdeauna cu multă satisfacție, deoarece însemna că patru pînă la șase dintre ei vor petrece un mic concediu, vizitînd locuri exotice și văzînd priveliști interesante. Ofițeri, soldați și membre ale Corpului auxiliar feminin au profitat de cîteva ocazii bine meritate, care altfel nu li s-ar fi ivit niciodată.

În măsura în care se puteau înregistra divergențe de opinii în materie de strategie între britanici și americani la Conferința de la Cairo, eu și colaboratorii mei am constatat că englezii se pronunțau și acum în favoarea campaniei din Mediterana, pe care voiau s-o continue viguros, cu toate forțele disponibile, chiar dacă aceasta ar fi dus la o nouă întîrziere în declanșarea operației „Overlord". Americanii, dimpotrivă, refuzau să accepte cea mai

mică sustragere din efectivele destinate ofensivei care urma să se desfăşoare la începutul verii următoare dincolo de Canalul Mînecii. Reprezentanţii Statelor Unite insistau ca toate proiectele în legătură cu bazinul mediteranean să fie examinate exclusiv prin prisma eventualului folos pe care ele le-ar fi putut aduce debarcării în Franţa. Pe de altă parte, englezii erau de părere că o concentrare maximă pe frontul italian avea şanse să ducă la un succes neaşteptat, care ar fi făcut din „Overlord" fie ceva inutil, fie o simplă acţiune de curăţire.

Churchill şi unii dintre consilierii săi militari priveau încă planul de debarcare în Franţa cu suspiciuni abia voalate. Din atitudinea lor reieşea că, pentru a evita gravele riscuri suplimentare pe care le implica o nouă operaţie de desant maritim, era suficient să investim în bazinul mediteranean toate resursele noastre terestre, aeriene şi navale. Cu alte cuvinte, lăsau britanicii să se înţeleagă, depunînd eforturi sporite pe frontul din Italia, debarcînd în Iugoslavia, ocupînd Creta, insulele Dodecanezului şi Grecia, am fi dat o grea lovitură Germaniei, fără a mai înfrunta primejdiile inerente unui atac de mare anvergură în Europa de nord-vest. Propriul meu stat-major — inclusiv ofiţerii englezi din cadrul său — continua însă, ca şi mine, să adere la punctul de vedere stabilit cu un an şi jumătate mai înainte, şi anume că numai o operaţie efectuată peste Canalul Mînecii putea să concentreze toate forţele noastre şi să dobîndească rezultate hotărîtoare.

Debarcarea în Normandia înfăptuindu-se ulterior cu succes, fără pierderi excesiv de mari, este lesne ca astăzi să treci cu vederea foarte autenticele riscuri şi pericole pe care le prezenta planul operaţiei. Dacă am fi suferit o înfrîngere zdrobitoare în Franţa, cei ce critică actualmente rezervele unora faţă de „Overlord" ar condamna la fel de necruţător pe cei ce au stăruit în favoarea debarcării. Adversarii acesteia se temeau de o reeditare a războiului de tranşee din 1914—1918. Pentru britanici, amintirea luptelor de lîngă Passchendaele şi de pe creasta Vimy * era încă vie şi dureroasă. Nimeni dintre noi nu

* La 9—10 aprilie 1915, trupele canadiene au luat cu asalt poziţiile germane de pe creasta Vimy, în nordul Franţei ; a fost singurul „succes" al unei ofensive britanice care a continuat pînă la 15 aprilie fără nici un rezultat, dar cu pierderi imense (britanicii — 84 000 de morţi şi răniţi, germanii — 75 000).

** La 16 iulie 1917, în apropiere de satul Passchendaele (Belgia).

dorea ca asemenea experienţe să se repete. În plus, raidul de la Dieppe din vara anului 1942 nu făgăduia deloc o debarcare uşoară pe ţărmul francez. Efectuat de o puternică formaţie canadiană, raidul se soldase cu un ridicat procent de pierderi *. De pe urma lui am tras o serie de învăţăminte care mai tîrziu ne-au prins bine, dar preţul plătit de canadieni încă ne mai stătea pe suflet.

Sensibilizaţi de asemenea experienţe ale trecutului, unii — printre care şi cîţiva americani — s-au lăsat ispitiţi de ideea că era mai înţelept să evităm riscurile unei traversări a Canalului Mînecii, intensificînd în schimb, pînă la limita capacităţilor aliate, campania în Italia şi în restul bazinului mediteranean.

Adaug, totuşi, că nu l-am auzit niciodată pe Churchill cerînd sau propunînd să renunţăm cu desăvîrşire la „Overlord". După cîte îmi puteam da seama, el era convins că, odată şi odată, într-un viitor imprecis, aliaţii vor întreprinde expediţia peste Canalul Mînecii. În acelaşi timp însă aprecia că trebuia să atacăm energic pe alte fronturi, pînă în ziua cînd inamicul va fi silit să-şi retragă majoritatea trupelor din Europa de nord-vest, permiţîndu-ne să debarcăm acolo uşor şi fără riscuri.

În numele Marelui Cartier General Aliat am expus la Conferinţa de la Cairo un alt punct de vedere, şi anume că, aşa cum stipulau ordinele primite de noi, ţelurile imediate ale campaniei din Italia fuseseră atinse odată cu capturarea aerodromurilor de lîngă Foggia şi cu intrarea în Napoli, port care satisfăcea necesităţile noastre de asigurare tehnico-materială. Eram de acord că armatele aliate din Mediterana ar fi adus cel mai substanţial ajutor cu putinţă viitoarei ofensive din nord-vestul Europei dacă ar fi putut ajunge repede pînă în valea Padului, unde să-şi concentreze forţele pentru a ameninţa inamicul cu pătrunderea noastră în Franţa pe drumurile de munte ale Rivi-

britanicii şi francezii au declanşat o ofensivă care a durat pînă la 10 noiembrie. Aliaţii au reuşit să înainteze numai 5 mile, englezii pierzînd aproximativ 300 000 de oameni, francezii — 8 258, iar germanii — 260 000. — *Nota trad.*

* La 29 august 1942, 5 000 de ofiţeri şi soldaţi, în majoritate canadieni, dar şi cu participare britanică, au întreprins un raid împotriva portului francez Dieppe, ocupat de nazişti. După o luptă scurtă şi sîngeroasă, atacatorii au pierdut 3 350 de morţi şi răniţi, 28 de tancuri şi cîteva nave de desant, supravieţuitorii fiind nevoiţi să se retragă în grabă. — *Nota trad.*

erei. Tot de acolo mai aveam posibilitatea să înaintăm spre nord-est, în direcţia Triest şi defileul Ljubljana, pînă în Austria, fiind, totodată, în stare să lansăm, pe căile maritime cele mai scurte, operaţii de desant maritim în sudul Franţei sau pe ţărmul Mării Adriatice. După părerea noastră însă, nu am fi fost în stare să înaintăm pînă în valea Padului în cursul iernii 1943—1944 decît cu condiţia să oprim imediat dislocarea în Anglia a trupelor noastre din bazinul mediteranean, unde să concentrăm la maximum forţele aliate. Numai cu efectivele pe care le aveam pe atunci în vedere nu consideram că vom reuşi să ajungem în valea Padului înainte ca sezonul de vară să permită din nou efectuarea de operaţii terestre, aeriene şi navale.

În concluzie, pe frontul din Mediterana era necesar să ne mulţumim cu un obiectiv mai modest, căci, pentru a asigura ocuparea văii Padului, ar fi trebuit să reţinem de la plecarea în Anglia trupe atît de numeroase şi tehnică de luptă de o importanţă atît de vitală, încît operaţia „Overlord“ nu ar mai fi putut fi întreprinsă în primăvara anului 1944.

Recomandarea pe care am făcut-o Conferinţei de la Cairo a fost, ca şi în alte dăţi, să nu angajăm nici o acţiune în Mediterana decît dacă ea reprezenta un sprijin direct pentru „Overlord“ şi să accelerăm cît mai mult regruparea forţelor noastre în Anglia, potrivit planului. Firește, în bazinul mediteranean trebuia să reţinem efective suficiente pentru a păstra ceea ce cucerisem şi a sili pe nazişti să-şi imobilizeze în zonă un număr considerabil de soldaţi.

Acesta a fost programul adoptat de Conferinţa de la Cairo, aşa că transportul de trupe şi tehnică de luptă spre Marea Britanie a continuat fără întrerupere. Totuşi, ni s-a atras atenţia asupra valorii psihologice pe care urma să o aibă intrarea noastră în Roma, punct pe care Churchill l-a subliniat stăruitor.

Din nou am avut prilejul să mă întreţin în particular cu preşedintele Roosevelt, care, în cursul unei asemenea întîlniri, m-a decorat, fără nici o ceremonie, cu Legiunea de Merit. Discuţiile sale se axau mai mult asupra problemelor postbelice decît ale celor privind operaţiile din viitorul apropiat. Mi-a înfăţişat opiniile sale în legătură cu ocuparea Germaniei după victorie şi a plecat urechea cu simpatie la teza mea că ocupaţia va trebui să devină

sarcina unor organe civile de guvernămînt, imediat ce exigenţele războiului o vor permite. Preşedintele a menţionat doar în treacăt situaţia politică internă a Statelor Unite, mărginindu-se să-mi spună că, oricît de mult îşi dorea să devină iar un simplu cetăţean, trebuia, pare-se, să candideze din nou la preşedinţie.

Într-o seară, generalul Marshall m-a invitat pe mine şi pe alţi cîţiva ofiţeri la cină. A fost o masă excelentă, tipic americană, cu curcan şi cu tot ce se mai serveşte de obicei împreună cu această pasăre. Pe cînd oaspeţii se pregăteau de plecare, unul dintre ei i-a spus generalului Marshall :

— Vă mulţumesc din suflet pentru minunata cină de Ziua recunoştinţei *.

M-am uitat, uluit, de jur împrejurul meu :

— Iată ce-i în stare să facă războiul dintr-un om. Habar nu aveam că azi este Ziua recunoştinţei.

O întîmplare agreabilă pe plan personal care s-a petrecut cu ocazia călătoriei la Cairo a fost ordinul primit din partea şefului Marelui Stat-Major de a-mi lua două zile de odihnă şi recreaţie. Am profitat de ele pentru a face o vizită în goană la Luxor, unde Egiptul antic înălţase cetatea Tebei, şi o plimbare de cîteva ore la Ierusalim şi Betleem. Era primul meu contact cu aceste părţi ale lumii şi, mai mult decît orice altceva în cursul războiului, viul interes cu care am contemplat vestigiile civilizaţiilor străvechi mi-a descătuşat fugitiv mintea de necontenitele preocupări în legătură cu problemele militare.

---

* Sărbătoare oficială în Statele Unite (ultima joi a lunii noiembrie), în amintirea primilor coloniști britanici care au traversat cu bine Oceanul Atlantic pentru a se stabili pe teritoriul actualului stat Massachusetts. Curcanul este o mîncare tradiţională în această zi. — *Nota trad.*

Capitolul al XII-lea

Italia

De la Cairo, președintele Roosevelt și suita sa de consilieri și-au continuat drumul spre Teheran, în vreme ce eu m-am întors la teatrul meu de operații militare. Statul-major înaintat era tocmai în curs de mutare la Caserta, un orășel lîngă Napoli. Se punea la punct, într-un ritm accelerat, planul de a transfera tot acolo în întregime Marele Cartier General, schimbare pe care o consideram necesară, căci mă aducea mai aproape de linia frontului. În afară de aceasta, treburile noastre în Africa nu mai prezentau atîta importanță, deoarece acum necesitățile de a recurge la porturile acestui continent se reduceau necontenit, pe măsură ce transporturile maritime plecate din Statele Unite și Marea Britanie puteau ajunge direct în porturile italiene ocupate. Un alt obiectiv al mutării era de a permite concentrarea masivă a sistemelor de comandă și asigurare tehnico-materială în apropiere de cîmpul de luptă. În sfîrșit, mutarea cartierului general se recomandă de fiecare dată cînd personalul său se „oploșește" așa ca cel de la Alger, adică atunci cînd ofițerii de stat-major se lasă prea absorbiți de avantajele unui trai dus la mare distanță de trupele din linia întîi și de adevăratele probleme ale războiului.

O inspecție făcută imediat de-a lungul întregului front mi-a dovedit încă o dată cît de întemeiată era previziunea noastră că operațiile în Italia pe timpul iernii vor avea de înfruntat gigantice piedici și dificultăți, mai ales pentru că nu vor beneficia de sprijinul continuu cu foc al marelui nostru atu — o forță aeriană covîrșitor superioară celei inamice. Știam că, pentru a susține moralul trupelor, vor fi necesare un control atent al tuturor acti-

unilor de luptă și eforturi neprecupețite din partea comandanților. Evident, aveam intenția să mă aflu prin apropiere, pentru a da o mînă de ajutor la nevoie.

O nouă piesă de tehnică militară pe care am început s-o primim pe atunci a fost un veritabil dar al zeilor. E vorba de așa-numitul „tankdozer". Ori de cîte ori se retrăgeau cu un pas înapoi, germanii luau măsuri pentru a arunca în aer toate podurile și podețele de pe traseul mizerabilelor șosele de țară ; în același fel era nimicit fiecare drum tăiat în povîrnișurile abrupte ale munților. Pentru a le face cît de cît utilizabile, ne vedeam siliți să recurgem la omniprezentele buldozere. Aceste mașini trebuiau să lucreze în linia întîi, uneori chiar în fața ei, astfel ca materialele de aprovizionare necesare să parvină trupelor, iar răniții să poată fi evacuați.

Pentru a contracara această activitate, inamicul folosea cuiburi mascate de mitraliere și alte arme de calibru mic, dar cu tragere lungă, care, de la adăpostul unei distanțe de peste 300 m, își concentrau focul asupra celor ce lucrau pe buldozere, adesea distrugînd și mașinile. Aflînd despre această dificultate, cineva cu imaginație și cu scaun la cap de pe frontul producției din Statele Unite a rezolvat problema, transformînd pur și simplu în buldozere o serie de tancuri de tip „Sherman". Acestea erau invulnerabile la focul oricărei arme de infanterie și nu puteau fi distruse decît cu proiectile antitanc sau mine de mare calibru. De atunci, formațiile noastre de genişti de pe linia frontului au început să beneficieze de un grad de securitate atît de ridicat, încît oamenii simțeau un real imbold să solicite acest gen de activitate aventuroasă. Nimeni dintre noi nu a izbutit să identifice pe inventatorul „tankdozerului", dar, dacă s-ar fi aflat în mijlocul nostru, l-am fi aclamat și decorat cu toate medaliile pe care i le-am fi putut prinde pe piept.

Un principiu de bază în efectuarea unei operații auxiliare sau de sprijin este că ea trebuie să coste cît mai puțin cu putință. Scopul fiind de a provoca o risipire a forțelor vrăjmașe, acțiunea nu poate fi considerată ca reușită decît atunci cînd afectează proporțional mai serios resursele inamicului decît pe ale noastre. E limpede însă că operația auxiliară trebuie să pună în pericol ceva de preț pentru inamic și că forțele noastre trebuie să fie destul de masive pentru a da consistență pericolului. Dacă nu se

respectă aceste două condiţii, duşmanul îşi poate îngădui să nici nu ia în seamă întreaga operaţie.

Cîteva motive ne făceau să credem că în Italia naziştii vor reacţiona la ameninţarea pe care o reprezentau trupele noastre şi că vor rezista pînă la limita capacităţilor lor. „Complexul cuceritorului“ aproape că îi silea să procedeze aşa, după cum îi determinase să trimită mai departe oameni şi muniţii în Tunisia mult timp după ce nu le mai rămăsese nici o şansă de a restabili situaţia. La fel se întîmplase şi în Sicilia la o scară mai redusă. Roma avea, de asemenea, o imensă valoare psihologică, iar resursele industriale ale Italiei de nord prezentau o mare importanţă economică pentru germani.

Deţinînd supremaţia pe mare şi dispunînd de Napoli ca punct terminus al căii de comunicaţii, nouă ne venea mult mai uşor să întreprindem operaţii active în Italia meridională şi centrală decît inamicului, care era obligat să-şi aducă toate cele necesare pe ruta lungă, sinuoasă şi vulnerabilă care traversează Alpii. Problema care a început să se ridice în faţa noastră acum era aceea de a provoca lupta, dar cu prudenţă şi chibzuinţă, pentru a nu irosi inutil efective şi tehnică de luptă, care puteau fi folosite în cadrul operaţiei „Overlord“. Trebuia să ne călăuzim după un plan care să evite eşecurile, atacurile prea costisitoare şi cheltuielile excesive de materiale, continuînd însă să stîrnească nelinişte în tabăra inamică şi împiedicînd-o să-şi reducă forţele din Italia pentru a-şi întări dispozitivul în Europa de nord-vest.

În cadrul campaniei de iarnă aveam de gînd să declanşez ofensive de proporţii mici, minuţios planificate şi cu succes garantat în fiecare caz. Aşa ne cerea obiectivul stabilit şi necesitatea de a susţine moralul trupei în condiţiile inevitabil deprimante din munţii Italiei.

Odată cu venirea toamnei, vremea se înrăutăţise considerabil. Soldaţii americani, plini de un sarcastic dezgust, făceau frecvente aluzii la „însorita Italie“. Avînd de furcă cu căi ferate distruse, poduri năruite şi numeroase tronsoane de drumuri aruncate în aer, înaintarea se efectua cu dificultate, chiar în lipsa unei împotriviri a inamicului. Ţinutul însuşi era ideal pentru apărare. Terenul era întretăiat de rîuri, unele dintre ele încolăcindu-se în atîtea meandre, încît trebuia să le traversăm de cîteva ori.

Divizia 34, de pildă, a întîlnit de trei ori în drumul său rîul Volturno. Într-o noapte, locţiitorul comandantului

generalul de brigadă B.F. Caffey, se înapoia de pe front într-un jeep al cărui şofer i-a declarat că nu pricepea nici în ruptul capului cum de o ţară putea să fie atît de „trăsnită". Întrebat de Caffey de ce şi-a format această părere despre Italia, soldatul a dat o replică antologică :

— Păi, în ţara asta aiurită, fiecare nenorocit de rîu se cheamă Volturno.

În defileurile muntoase, germanii au construit poziţii de apărare aproape inexpugnabile, punînd ingeniozitatea americană la cele mai grele încercări. La scurt timp după cucerirea Muntelui Camino am fost dus într-un loc unde, pentru a ataca din flanc una dintre aceste fortăreţe montane, un mic detaşament făcuse o remarcabilă demonstraţie de alpinism. Nu am înţeles niciodată cum de au fost în stare oamenii noştri, în ciuda echipamentului greu care le stînjenea mişcările, să se caţere cu ajutorul frînghiilor pe nişte stînci atît de abrupte şi de înalte. Cred că orice specialist în sporturi alpine ar fi cercetat cu inima îndoită locul respectiv înainte de a-l escalada. Cu toate acestea, detaşamentul a ajuns în vîrf şi, dibuind unde era adăpostul comandantului de companie, a dat năvală şi l-a luat prizonier pe căpitan, care a bolborosit :

— Cum de aţi ajuns aici ? Pe stîncile astea e imposibil de urcat !

Atît Armata 5 americană, cît şi Armata 8 britanică luptau în ţinuturi cu relief dificil, deşi în sectorul american terenul era mai muntos. Principalele probleme care i se puneau lui Montgomery în perioada sfîrşitului de toamnă erau rîurile, noroiul şi inamicul. Şi totuşi, ai noştri înaintau pe întregul front, încet, dar fără întrerupere.

La 15 noiembrie 1943, Armata 5 era alcătuită din diviziile americane 3, 34 şi 45 infanterie, 82 aeropurtată şi 1 blindată, precum şi din diviziile 46 şi 56 infanterie britanice şi 7 blindată. Dar divizia 1 blindată nu-şi dislocase încă tot efectivul în Italia, iar diviziile 82 aeropurtată şi 7 blindată urmau să fie retrase curînd de pe front pentru a fi transferate în Anglia. Armata 8 a lui Montgomery avea 6 divizii : 5, 78 şi 1 — toate trei canadiene —, 8 indiană, 2 neozeelandeză şi 1 aeropurtată.

În toamnă am luat măsuri pentru a aduce din Africa pe cîmpul de luptă italian corpul de armată francez de sub comanda generalului Juin. Pentru a dispune de efective sporite într-o campanie care, după părerea mea, avea să fie de mare ajutor viitoarei debarcări în nord-vestul Eu-

ropei, am propus Washingtonului întărirea contingentului american cu două-trei divizii proaspete de îndată ce se va ivi vreo posibilitate.

La 2 decembrie 1943, un incident extrem de regretabil și de supărător a avut loc la Bari. Foloseam acest port pentru asigurarea tehnico-materială a Armatei 8 și a puternicelor forțe aeriene pe care le concentram în Italia. Rada era veșnic înțesată de nave și portul însuși se situa neplăcut de aproape de cîteva baze aeriene inamice de pe celălalt țărm al îngustei Mări Adriatice.

În noaptea amintită, Bari a fost supus unui raid de bombardament care ne-a pricinuit cele mai mari pierderi suferite vreodată de pe urma unui singur atac aerian în tot cursul campaniilor aliate din Mediterana și Europa. Inamicul ne-a scufundat 16 vase, unele dintre ele avînd la bord o încărcătură deosebit de prețioasă. Consecințele cele mai grave le-a avut lovirea unui tanc petrolier : țîșnind din rezervoarele sparte, lichidul arzînd a incendiat multe din navele din apropiere. În situația creată, o împrejurare specială ar fi putut avea cele mai nefaste repercusiuni. Unul dintre vasele cuprinse de flăcări transporta în cală o cantitate de iperită pe care eram siliți s-o cărăm tot timpul cu noi, nefiind siguri dacă germanii aveau sau nu intenția de a utiliza gazele toxice. Din fericire, vîntul sufla dinspre țărm, așa încît iperita, care se răspîndea în văzduh, nu a făcut victime. Dacă însă vîntul ar fi bătut în direcție contrară, urmările ar fi fost catastrofale, mai ales că ne-ar fi venit extrem de greu să explicăm prezența gazului, chiar dacă îl fabricam și îl transportam numai pentru a putea trece la represalii în eventualitatea unei inițiative luate prin surprindere de inamic.

Ca rezultat al acestei nefericite întîmplări, am înființat un sistem mult mai perfecționat de informare și control pentru coordonarea apărării antiaeriene a forțelor de uscat, navale și aeriene. A fost ultima lovitură serioasă înregistrată de trupele de sub comanda mea din partea aviației inamice în bazinul mediteranean.

Un incident legat de cele petrecute la Bari ilustrează în mod convingător faptul că războiul se duce mai curînd pe tărîmul posibilului și al estimărilor decît pe cel al certitudinilor. Nu e bine niciodată să fii prea sigur de viitor ! În după-amiaza premergătoare atacului de la Bari, mareșalul aerului Sir Arthur Coningham, comandantul aviației de sprijin a Armatei 8, a ținut o conferință de presă. For-

țele aeriene germane suferiseră o înfrîngere zdrobitoare, fiind aproape eliminate din zona propriu-zisă a frontului, așa încît Coningham ajunsese la concluzia că nu mai aveau capacitatea de a interveni în cursul campaniei. Ziariștilor care îl ascultau le-a declarat pe un ton categoric :

— Voi lua drept o insultă și un afront personal orice încercare făcută de „Luftwaffe“ de a întreprinde vrec acțiune cît de cît importantă pe acest front.

În dimineața următoare, Coningham nu mai știa pe unde să scoată cămașa, iar amicii săi din presă nu l-au lăsat cu nici un chip să uite arbitrara și incompetenta declarație din ajun.

În prima zi de Crăciun, ultima dată cînd am inspectat trupele noastre care luptau în Italia, linia frontului avea în mare traseul Ortona-Arielli-Orsogna-malul de est al riurilor Sangro, Peccia și Gorigliano. Lunga și sîngeroasa bătălie pentru Muntele Cassino a început după plecarea mea de pe teatrul de operații militare.

Soldatului de pe front nu-i pasă prea mult dacă Înaltul Comandament trece o operație în rîndul celor „secundare“. În cazul de față, calificativul nu diminua cu nimic dificultățile de care se izbeau trupele noastre. Ploua cu găleata și cursurile de apă se transformau în torente. Vremea se răcea zi de zi. Oamenii și vehiculele se înfundau în noroi. Luptele continuau însă cu aceeași îndîrjire. Pozițiile de apărare ale germanilor, săpate adesea direct în stîncă, țineau sub foc toate căile de acces, și fiecare metru de teren era cucerit numai cu prețul unor trudnice manevre pe povîrnișurile muntoase și numai după ce artileriștii sau geniștii noștri îi scoteau pe mitraliorii inamici din adăposturile lor.

La începutul lui decembrie mi s-a adus la cunoștință că pe drumul de întoarcere în Statele Unite președintele Roosevelt va trece din nou prin zona noastră. Am plecat la Tunis pentru a-i ieși în întîmpinare. Cu cîteva ore înainte de sosirea lui am primit din partea generalului Marshall o radiogramă cam trunchiată, în care era vorba despre niște detalii administrative legate de iminenta mea numire într-un alt post. Scriind mesajul, generalul Marshall își închipuise probabil că, pe baza informațiilor sosite la statul-major, eram la curent cu toate amănuntele noii mele misiuni. Nefiind însă în posesia unor astfel de informații, nu am putut descifra exact semnificația radiogramei. Președintele a sosit pe la mijlocul după-amiezii și,

de cum s-a instalat în mașină, a lămurit misterul printr-o singură frază scurtă :

— Știi, Ike, dumneata vei comanda operația „Overlord".

Trebuind să punem de îndată la punct detalii ale programului său din ziua următoare, nu am avut pe moment posibilitatea să mai vorbim despre noua mea misiune, așa că nu am reușit să-i spun decît :

— Domnule președinte, îmi dau seama că o asemenea numire v-a obligat să luați hotărîri dificile. Sper să nu vă dezamăgesc.

Restul după-amiezii l-am petrecut organizînd călătoria lui Roosevelt în Malta și Sicilia. În Malta, președintele dorea să înmîneze lordului Gort și, prin el, garnizoanei din insulă o Citație prezidențială pentru brava luptă de apărare purtată în 1941 și 1942. În Sicilia voia să inspecteze un aerodrom american și să-l decoreze personal pe generalul Clark. Ambele dorințe i-au fost împlinite, dar, din cauza unor defecțiuni mecanice ale avionului său, nu și-a putut continua drumul spre Statele Unite în aceeași zi, așa cum prevedea programul. Cei de la serviciul secret erau enervați și plini de teamă, dar Roosevelt mi-a mărturisit că se decisese în orice caz să petreacă încă o noapte la Cartagina și că, dacă nu s-ar fi ivit un motiv temeinic de întîrziere, ar fi născocit el un pretext. Mi-am exprimat mirarea, deoarece îmi închipuiam că nimeni nu ar fi cutezat să pună în discuție dreptul președintelui Statelor Unite de a stabili amănuntele propriei sale călătorii. El mi-a răspuns apăsînd pe fiecare cuvînt :

— Se cunoaște că n-ai avut ocazia să te cerți cu cei de la serviciul secret !

În timpul vizitei, Roosevelt a abordat în cîteva rînduri probleme legate de iminentul meu transfer la Londra. Mi-a spus că, avînd deplinul acord al generalului Marshall, mă numise comandant al „Overlord"-ului, deoarece aprecia că factorul timp nu mai îngăduia nici o întîrziere în ocuparea postului respectiv. Mi-a mai spus că la început se gîndise să încredințeze generalului Marshall această misiune, pe considerentul că era indicat ca ofițerii superiori să facă rotație între activitatea și onorurile statului-major și cele ale comandamentului de campanie. După matură chibzuință însă ajunsese la concluzia că nu se putea lipsi de Marshall la Washington, mai ales pentru funcția sa din cadrul Comitetului Unificat al Șefilor de State-Majore.

Roosevelt a subliniat că tocmai prestigioasa prezență a lui Marshall în sînul Comitetului i-a inspirat dintotdeauna un puternic sentiment de încredere în deciziile adoptate de acest organism. A mai adăugat apoi că, deși englezii l-ar fi acceptat cu plăcere pe Marshall la conducerea „Overlord"-ului, toți colaboratorii președintelui se declarau satisfăcuți de hotărîrea pe care o luase.

Pe Roosevelt îl preocupau în mod deosebit două probleme care mie nu mi se păreau chiar atît de importante, dar cărora el și Harry Hopkins le atribuiau o semnificație specială. Prima privea momentul cînd se va anunța numirea mea ; pînă la urmă, s-a stabilit că președintele o va face la Washington, pînă atunci ea rămînînd strict secretă. A doua problemă se referea la titlul pe care aveam să-l port în calitate de conducător al operației „Overlord". Roosevelt a adus de cîteva ori în discuție termenul „suprem", dar deocamdată nu s-a pronunțat definitiv, mulțumindu-se să arate că va trebui să inventeze un titlu care să scoată în relief importanța acordată de aliați acțiunii ce se pregătea.

La cîteva zile după plecarea sa am primit din partea generalului Marshall o foaie de hîrtie care a rămas și astăzi pentru mine una dintre cele mai dragi amintiri din cel de-al doilea război mondial.

Din partea președintelui către mareșalul Stalin.

S-a adoptat hotărîrea ca generalul Eisenhower să fie numit în funcția de comandant al operației „Overlord".

Roosevelt

Cairo, 7 dec. 43

Dragă Eisenhower, m-am gîndit că ți-ar face plăcere să păstrezi rîndurile de mai sus spre aducere aminte. Le-am scris eu, în mare grabă, la încheierea ședinței finale de ieri și președintele le-a semnat imediat.

Gl. M.

Pentru mine, valoarea reală a acestei însemnări neoficiale rezidă în postscriptumul lui Marshall. Încă din

---

Campania în Italia

Septembrie—decembrie 1943

Săgețile albe indică forțele americane Săgețile punctate indică forțele britanice

ITALIAN CAMPAIGN
SEPTEMBER TO DECEMBER 1943
AMERICAN
BRITISH
MILES
0 25 50 75 100
TERNI
AQUILA
ROME
VASTO
ADRIATIC SEA
MT. CASSINO
ANZIO
ISERNIA
FOGGIA
MT. CAMINO
MINTURNO
BARI
CASERTA
ALTAMURA
NAPLES
SALERNO
POTENZA
MATERA
AULETTA
TARANTO
SAPRI
CASTROVILLARI
TYRRHENIAN
SEA
CATANZARO
PIZZO
CITTANOVA
MESSINA
PALERMO
REGGIO
CALABRIA
CATANIA
SICILY
MEDITERRANEAN SEA
SICATA

toamna anului 1943 circulau bîrfeli mincinoase și răuvoitoare potrivit cărora între el și mine izbucnise un conflict personal pe tema funcției de comandant al operației „Overlord". Mulți prieteni de-ai mei știau că aș fi preferat să rămîn undeva pe teatrul de acțiuni militare decît să mă întorc la munca de birou de la Washington. Dar nici eu, nici generalul Marshall nu ne-am pretat vreodată la manevre de culise pentru a ocupa un post, fie în perioada de pace, fie în anii războiului. Niciodată nu mi-am manifestat în prezența cuiva preferința pentru o funcție anume și știu că nici Marshall nu a făcut una ca asta. De fapt, sub raport personal, aș fi dorit mai mult ca orice să rămîn comandantul forțelor aliate din bazinul mediteranean.

Solicitudinea cu care Marshall mi-a trimis scrisoarea de la Cairo, știind bine cît de mult o voi prețui, nu era nicidecum gestul unui adversar iritat de înfrîngerea suferită în cursa pentru „slujbă". Deși cu el nu am abordat niciodată chestiunea în mod direct, am intuit de la bun început că cuvîntul lui atîrnase în balanță mai greu decît al oricărei alte persoane în problema numirii mele la conducerea „Overlord"-ului. Încă de la prima noastră întîlnire, la începutul războiului, nu am simțit pentru el decît lealitate și un respect fără margini. Dealtfel, comunicasem președintelui Roosevelt convingerea mea că nimeni nu putea dirija operația „Overlord" cu mai mari perspective de succes decît Marshall. Eram sigur pe atunci — așa cum sînt sigur și acum — că pe cîmpul de luptă ar fi dovedit aceleași calități excepționale ca și în complexele sarcini pe care le avea de îndeplinit la Washington.

Bineînțeles, îmi dădeam seama de aprecierea și încrederea ce mi se arătau prin alegerea mea în această dificilă funcție și le prețuiam așa cum se cuvenea. Totuși, în vreme de război, un comandant militar care este mutat dintr-o muncă într-alta cade totdeauna pradă unei stări de oarecare deprimare. Prin însăși natura activității sale, el și-a creat strînse legături cu prietenii și colaboratorii apropiați și s-a familiarizat cu nenumărate probleme complicate, astfel că resimte un fel de șoc traumatic la gîndul că va trebui să ia treaba de la capăt, punînd pe picioare organismele de lucru, alcătuind statele-majore și elaborînd planurile necesare pentru declanșarea unei noi operații. Colac peste pupăză, în plină campanie activă, eu și cei pe care îi luam cu mine abandonam pe o perioadă de cîteva luni arena

crîncenelor înfruntări nemijlocite pentru a trece la o muncă de studiu, cercetare și planificare.

Sistemul de organizare a comandamentului care ființa în bazinul mediteranean la sfîrșitul anului 1943 era rezultatul unui proces evolutiv, al cărui debut trebuia căutat cu mult în urmă, în vremea febrilelor zile de la Londra din vara și toamna lui 1942.

În noiembrie 1942, aliații debarcaseră în Africa cu o serie de idei preconcepute despre zonele în care aveau să fie folosite trupele britanice și americane. Comandamentul fusese structurat în așa fel, încît să se potrivească condițiilor prevăzute. În clipa cînd am constatat că cerințele militare se deosebeau radical de cele la care ne așteptam, a trebuit să purcedem la reorganizarea comandamentului și a statului-major. Se desprindea limpede concluzia că în viitoarea operație trebuia să ne ferim de situații necesitînd o revizuire fundamentală a structurii comandamentului în toiul luptelor și să adoptăm o formulă care, avînd o bază trainică și flexibilă, putea face față oricărei eventualități probabile.

Experiența noastră în Mediterana a confirmat adevărul că unitatea, coordonarea și conlucrarea sînt cheile succesului. Războiul se desfășoară în cele trei elemente, dar nu există un război terestru separat de cel naval sau de cel aerian. Atunci cînd mijloacele disponibile din toate trei elementele se combină și se coordonează în mod eficient împotriva unui obiectiv comun, ales cu grijă, se obține un randament maxim. Obiectivele fizice pot fi despărțite între ele de suprafața unui întreg continent sau ocean, totuși, nimicirea lor trebuie să contribuie în cea mai mare măsură posibilă la realizarea planului complex de operații. Iată în ce constă coordonarea.

Aveam nevoie de colaboratori care nu numai să înțeleagă acest adevăr, ci să aprecieze corect și importanța moralului trupelor, dovedind că sînt capabili să instaureze și să mențină o stare de spirit corespunzătoare în rîndurile lor. Luînd pe fiecare în parte, printre factorii de care depinde succesul în război, moralul se situează pe primul loc. Superioritatea față de inamic în alte domenii esențiale — conducere, disciplină, efective, tehnică de luptă, mobilitate, aprovizionare tehnico-materială și servicii — reprezintă condiția prealabilă a unui moral ridicat. Bineînțeles, acesta atinge nivelul cel mai înalt atunci cînd se înregistrează succese, dar un comandant destoinic îl men-

dispozitivului german din inima munților progresau încet și erau extrem de costisitoare. Trebuia rezolvată de fapt problema dacă interesele de ansamblu ale aliaților aveau mai mult de beneficiat de pe urma alocării unor resurse suficiente pentru a imprima un ritm viu înaintării noastre pe frontul din Italia sau dacă, dimpotrivă, nu trebuia să ne limităm la atacuri minore, dar bine pregătite în regiunea muntoasă, urmărind obiective modeste, dar făcînd maximum de economie în oameni și materiale. Deocamdată, nu dispuneam nici de trupe, nici de nave de desant în număr suficient pentru a efectua operații de mare amploare pe ambele flancuri. Litoralul de vest al Italiei era mai indicat decît cel estic pentru asemenea acțiuni, deoarece oferea condiții relativ mai favorabile aducerii de întăriri ulterioare.

Am convenit că, în general, era oportun să ne continuăm înaintarea, dar am subliniat că debarcarea a două divizii cu efective incomplete în portul Anzio, la o sută de mile dincolo de linia frontului, va fi o treabă plină de riscuri, iar atacul ca atare nu-i va obliga pe germani să bată în retragere. Chiar dacă strategia militară seamănă întrucîtva cu jocul de șah, este primejdios să împingi analogia prea departe. La șah, un rege amenințat de adversar trebuie apărat prin retragerea altor piese ; în război, s-ar putea ca el să prefere lupta. Naziștii nu s-au repliat imediat din Africa și Sicilia numai pentru că spatele frontului le era periclitat. Dimpotrivă, și-au adus întăriri și s-au bătut pînă la capăt. Bineînțeles, în cazul de față, unul dintre primele noastre obiective era de a sili inamicul să aducă întăriri, sporindu-și astfel efectivele în Italia, dar la fel de important era să ne atingem țelul plătind un preț cît mai redus. Tocmai din punctul de vedere al prețului am insistat să se analizeze cu atenție întregul plan al operației, arătînd că numai dacă vom trimite la Anzio cîteva divizii puternice vom obține rezultate semnificative. Am subliniat de asemenea că, din cauza distanței pînă la Anzio, va fi greu să concentrăm acolo forțele de atac într-un interval scurt, așa că navele de desant vor fi necesare încă multă vreme după termenul la care căzusem de acord să fie trimise în Anglia.

Churchill era însă hotărît să treacă la înfăptuirea operației de desant maritim. Primul ministru și statul său major erau atît de siguri de marele și rapidul succes al debarcării, încît s-au angajat să dea disponibile navele de

desant de îndată ce ambele divizii se vor afla pe țărm. I-am avertizat din nou asupra rezultatului probabil, dar am acceptat fermele angajamente luate de britanici cu privire la data cînd urmau să restituie aceste nave, de care era urgentă nevoie în Anglia, învoindu-mă să recomand Comitetului Mixt al Șefilor de State-Majore din S.U.A. rămînerea lor în Mediterana încă două săptămîni.

Pînă la urmă, operația de la Anzio a dat rezultate destul de frumoase, dar în fazele ei inițiale a evoluat exact așa cum pronosticasem noi, cei de la cartierul general. În plus, navele de desant care urmau să fie transferate în Regatul Unit au fost nevoite să mai rămînă foarte mult timp în Mediterana, pentru a aduce cît mai prompt întăriri trupelor noastre de la Anzio, pe care inamicul le supunea unei puternice presiuni. Din fericire, această întîrziere nu a avut consecințe dăunătoare pentru „Overlord". S-a dovedit însă că, înainte de a dobîndi un succes demn de luat în seamă, a trebuit să concentrăm la Anzio mai bine de șase divizii și să luptăm, în condiții vitrege, vreme de vreo patru luni. Pe de altă parte, nu încape îndoială că operația a reușit să-l convingă pe Hitler că aliații intenționau să dea mari proporții operației din Italia, determinîndu-l să trimită ca întăriri trupelor sale din peninsulă opt divizii suplimentare. Ceea ce a reprezentat un mare avantaj pentru celelalte fronturi ale noastre.

În ajunul plecării mele la Londra m-am trezit cufundat pînă în gît într-o grămadă de amănunte finale privind teatrul de acțiuni militare din Mediterana. Nu puteam să mă debarasez de sentimentul de neplăcere pe care mi-l stîrnea proiectul de debarcare la Anzio. Spre uimirea mea, am aflat că urma să se renunțe la planul de a se concentra Marele Cartier General Aliat, în întregimea sa, la Caserta. Decizia mi s-a părut că reflecta o lipsă de înțelegere a situației și a îndatoririlor ce revin comandantului suprem ; indiferent de preocupările pe care i le creează multitudinea problemelor de mare importanță, el nu trebuie să înceteze niciodată de a lua „pulsul" trupelor. Desigur, el poate și trebuie să delege responsabilitatea tactică și să evite amestecul în sfera de autoritate a subalternilor pe care și i-a ales. În cursul unei campanii importante și dificile însă va eșua inevitabil dacă nu se va menține într-un foarte strîns contact cu oamenii, pe plan atît faptic, cît și spiritual. Acest contact presupune nume-

roase vizite făcute direct trupelor. Comandantul unor forțe aliate constată, ce-i drept, că asemenea vizite la unități de altă naționalitate îmbracă, din păcate, un aspect formal, pe care însă poate și trebuie să-l evite atunci cînd se duce la soldați din aceeași țară cu el.

Nu mi-a fost deloc greu să predau succesorului meu sarcinile legate de conducerea operațiilor. Marea majoritate a ofițerilor de stat-major și principalii colaboratori ai comandantului suprem rămîneau în bazinul mediteranean. Ei cunoșteau îndeaproape planurile, cît și resursele, ca, dealtfel, și noul comandant, generalul Wilson, care se aflase în fruntea trupelor britanice din estul Mediteranei. El asistase la consfătuirea cu Churchill de la Tunis din ziua de 25 decembrie, unde se analizase exhaustiv fiecare aspect al situației noastre militare. Murphy și Macmillan rămîneau mai departe consilierii politici ai generalului Wilson. În consecință, nu aveam de ce să mă tem că acesta va întîmpina dificultăți, chiar dacă nu făcuse încă cunoștință cu principalele oficialități franceze și nu era la curent cu planurile americane de a furniza armament forțelor franceze.

În domeniul administrativ însă mai erau multe de făcut. În afara sarcinilor de comandant al forțelor aliate, îmi revenea, bineînțeles, și răspunderea trupelor americane din bazinul mediteranean. Gospodărirea unei asemenea oștiri — cu veșnicele ei probleme de asigurare, întreținere tehnică, înlocuiri, avansări, destituiri, plus o voluminoasă corespondență cu Departamentul de Război — constituia un proces foarte complex și, uneori, cu caracter foarte personal.

Una dintre primele chestiuni care trebuiau puse la punct era alegerea ofițerului american care să devină acum locțiitor al generalului Wilson, preluînd, totodată, îndatoririle administrative legate de prezența trupelor Statelor Unite în Mediterana.

Aceasta a pus pe tapet problema completării funcțiilor de conducere care reveneau americanilor pe ambele teatre de acțiuni militare. Firește, generalul Marshall și cu mine doream ca fiecare ofițer să dețină funcția în care calitățile sale specifice vor fi cît mai bine valorificate în fazele următoare ale războiului.

Pe vremea aceea, părerile mele despre formula ideală de repartizare a comandanților americani pe cele două

teatre de război și-au găsit expresia în radiograma trimisă generalului Marshall la 23 decembrie 1943 :

„În etapele inițiale ale operației «Overlord» nu văd necesitatea unor comandanți britanici și americani ai grupurilor de armate. Mai mult chiar, o astfel de organizare ar afecta în mod grav coordonarea absolut indispensabilă dintre forțele de uscat și cele aeriene. Cînd vom avea nevoie de comandanți ai grupurilor de armate, sper din adîncul inimii să numesc un ofițer care are experiența frontului în acest război. Cel pe care-l prefer pentru acest post, în clipa cînd «Overlord» va necesita mai mult decît o singură armată americană, este generalul Bradley. Unul dintre comandanții de armată din subordinea sa va fi, probabil, Patton ; celălalt — un om care poate că se va face remarcat chiar în cadrul «Overlord»-ului sau, eventual, un ofițer ca Hodges sau Simpson, cu condiția să poată veni din timp în Marea Britanie, pentru a fi alături de Bradley în fazele inițiale ale operației.

După părerea mea, Bradley ar trebui să conducă armata de asalt și, atunci cînd va fi cazul, să devină comandantul grupului de armate.

V-am expediat la Washington o lungă scrisoare în care îmi expun opiniile cu privire la structura comandamentelor americane atît în bazinul mediteranean, cît și în cadrul operației «Overlord». Sper că veți găsi scrisoarea cînd veți ajunge în capitală, dar, pentru imediata dumneavoastră informare, o rezum aici. Pentru funcția de comandant al forțelor americane de pe teatrul mediteranean de acțiuni militare îl propun pe Devers, lăsîndu-l pe Clark disponibil, astfel încît, la momentul oportun, să răspundă din toate punctele de vedere de «Anvil»“ *.

Stima mea față de Bradley, care data încă din vremea studenției la West Point, a crescut zi de zi în cursul lunilor petrecute împreună cu el în Mediterana. În februarie 1943, la cererea mea, venise în Africa, avînd gradul de general-maior, ca să-mi dea concursul într-o calitate pe care am botezat-o „Ochii și urechile comandantului“. Era imputernicit — și totodată dator — să meargă unde și cînd găsea de cuviință prin sectorul american pentru a observa și a-mi raporta tot ceea ce aprecia că era demn de atenția mea. Bradley era deosebit de potrivit pentru acest rol de

*„Anvil“ („Nicovală“) era numele inițial de cod — ulterior schimbat în „Dragoon“ — al operației de desant maritim în sudul Franței, care s-a efectuat la 15 august 1944. — *Nota trad.*

ţine destul de sus chiar dacă trupele sale înfruntă perioade lungi de eşecuri. Metodele de ridicare a moralului diferă atît de mult de la comandant la comandant, încît prescrierea unei anume reţete este imposibilă. O singură regulă însă are o valabilitate perenă : în cursul unei campanii îndelungate şi dificile, moralul va avea de suferit dacă ostaşii de toate gradele nu sînt pe deplin convinşi că principala şi consecventa preocupare a comandanţilor lor este bunăstarea trupelor care duc greul luptelor. Capacitatea de a înţelege problemele oamenilor şi priceperea firească de a trăi cot la cot cu ei, pe bază de egalitate, fac mai mult decît dibăcia tehnică, oricît de departe ar ajunge ea.

Am avut şansa de a-l obţine pe mareşalul aerului Tedder ca locţiitor al meu la conducerea „Overlord"-ului. În Mediterana, el cucerise respectul şi admiraţia tuturor camarazilor săi, fiind nu numai un strălucit aviator, ci şi un adept de neclintit al principiului „aliat", aşa cum îl aplicam noi în cadrul comandamentului. Mi s-a permis, de asemenea, să-l iau pe şeful statului meu major, generalul W. Bedell Smith, fără ajutorul căruia mi-ar fi fost greu să organizez comandamentul unei mari operaţii aliate. La început am crezut că fie generalul Alexander, fie generalul Montgomery aveau să fie disponibili pentru a conduce forţele britanice care participau la „Overlord". Pe atunci mi-am arătat preferinţa faţă de Alexander, mai cu seamă pentru că colaborasem foarte strîns cu el şi îmi inspira sentimente de admiraţie şi prietenie, care au crescut odată cu scurgerea anilor. Îl consideram cel mai competent comandant britanic în probleme de strategie. În plus, avea o fire deschisă şi plăcută, iar americanii îl simpatizau instinctiv.

Pînă la urmă însă, Churchill a hotărît să nu-l scoată pe Alexander de la conducerea campaniei din Italia, care urma să joace un rol important în desfăşurarea cu succes a operaţiei „Overlord" şi de la care primul ministru încă mai aştepta rezultate aproape decisive. În consecinţă, l-a numit pe generalul Montgomery în fruntea trupelor britanice care aveau să debarce în nord-vestul Europei, alegere care mi s-a părut acceptabilă. Generalul Montgomery este neîntrecut în două privinţe. Mai întîi, reuşeşte foarte repede să cîştige admiraţia şi devotamentul soldaţilor de rînd, ceea ce reprezintă cea mai de seamă însuşire a unui comandant. În al doilea rînd, dovedeşte o mare pricepere tactică în ceea ce s-ar putea numi „bătălia pregătită" : pentru a obţine un succes tactic, el studiază dispozitivul

și situația inamicului cu aceeași atenție și meticulozitate cu care își grupează blindatele, artileria, aviația și infanteria, mergînd apoi la sigur.

Mi-a făcut o deosebită plăcere să-l capăt pe amiralul Ramsay în calitate de comandant al forțelor navale. Cu cîteva săptămîni mai înainte, amiralul Cunningham ne părăsise, fiind numit prim-lord al Amiralității, dar Ramsay era un comandant la care competența se îmbina cu curajul, ingeniozitatea și o fantastică energie. De asemenea, îl știam cu toții ca pe un om săritor și sociabil, deși uneori zîmbeam pe sub mustață văzînd grija cu care veghea, conform tradiției și practicii naționale, ca marina militară să-și păstreze rangul de regină a mărilor.

În ajunul Crăciunului am ascultat la radio importanta cuvîntare pe care aflasem că o va ține Roosevelt. În cuprinsul ei, președintele a făcut prima declarație publică despre numirea mea la conducerea operației „Overlord", anunțînd, totodată, și titlul pe care urma să-l port : comandant suprem al forțelor expediționare aliate. Suna foarte impunător, ceea ce l-a determinat pe comandorul Butcher, aghiotantul meu naval, să declare că în săptămîna următoare sarcina lui principală avea să fie elaborarea unui antet care să se potrivească cu mărețul meu titlu.

Cea mai semnificativă dintre ultimele treburi pe care le-am făcut în bazinul mediteranean a fost cea din prima zi de Crăciun, cînd am efectuat o nouă inspecție a frontului din Italia și am plecat cu avionul în Tunisia, unde m-am întîlnit cu Churchill. De față se mai aflau noul comandant al teatrului de acțiuni militare din Mediterana, generalul Sir Henry Maitland Wilson, generalul Alexander și o serie de ofițeri de stat-major. Discuția avea ca temă propunerea de a se efectua o operație de desant maritim în portul Anzio. Debarcarea nu putea să aibă loc decît în ianuarie, deci după plecarea mea, așa că părerile mele despre acest proiect nu aveau o pondere decisivă. Totuși, problema mă privea și pe mine, deoarece declanșarea atacului urma să provoace o oarecare întîrziere în programul conform căruia se expediau în Anglia anumite nave de desant. Iată de ce mi se solicita acordul.

Așa cum se prezenta pe atunci situația în Italia, era limpede că o înaintare substanțială spre nordul peninsulei nu se putea realiza decît printr-un șir de desantări maritime, care să depășească inamicul prin flanc, preferabil chiar prin ambele flancuri. Atacurile frontale împotriva

consilier intim nu numai din cauza vechii noastre prietenii, ci și datorită competenței și reputației sale de om cu judecată, scrupulos și de o vastă cultură. Curînd după venirea lui în Africa a fost numit locțiitor al comandantului Corpului 2 armată american, care lupta pe atunci în regiunea Tebessa. La 16 aprilie 1943 a fost avansat la comanda acestui corp, unde a dovedit reale calități de conducător. Subtil cunoscător de oameni, știa să le evalueze capacitățile cu desăvîrșită corectitudine și imparțialitate. În afară de aceasta, avea un sistem nervos echilibrat și sesiza ușor problemele cu o arie mai largă, ceea ce îl făcea foarte potrivit pentru o funcție de răspundere. Abia așteptam să reînnodăm strînsa noastră colaborare în cadrul expediției peste Canalul Mînecii.

Avansîndu-l pe Bradley la rangul de comandant al tuturor trupelor de uscat ale Statelor Unite din cadrul „Overlord"-ului, prevedeam și eventualitatea apariției unor fricțiuni, deoarece aveam de gînd să-l folosesc și pe Patton în aceeași operație, cu condiția ca el să accepte noua scară ierarhică, cu alte cuvinte inversarea pozițiilor pe care le ocupaseră, unul față de celălalt, cei doi generali în victorioasa campanie din Sicilia. Eram de mulți ani prieten intim cu amîndoi și știam că vor accepta fără să crîcnească orice misiune li se va încredința. Speram, totuși, că Patton, care pentru anumite genuri de acțiuni era cel mai eminent ostaș pe care-l dăduse țara noastră, va adera fără nici o rezervă la schema concepută de mine. Am avut o convorbire deschisă cu el și am constatat cu bucurie că era total de acord că locul cel mai nimerit pentru el personal era în fruntea unei armate. În acel moment nu rîvnea la o funcție mai înaltă. Avînd la dispoziție pentru „Overlord" pe cei doi generali capabili și cu experiență, consideram că nu aveam nevoie de la început, în cadrul aceluiași comandament, de generalul-locotenent Jacob L. Devers, pe atunci comandantul forțelor americane în Marea Britanie. Calitățile sale recunoscute de excelent administrator erau deosebit de valoroase în Africa, pe cînd lipsa lui de experiență pe cîmpul de luptă nu constituia o piedică, căci conducerea operațiilor tactice ale trupelor americane pe frontul din Italia aparținea generalului Clark, comandantul Armatei 5 a Statelor Unite. Departamentul de Război a aprobat recomandările mele și generalul Devers a primit ordinul de transfer în bazinul mediteranean, unde avea să fie ofițerul american cel mai înalt în grad.

Doream, de asemenea, să-l iau în Anglia pe generalul Spaatz. Conform acordului realizat de Conferința de la Cairo, aviația strategică de bombardament din Mediterana urma să fuzioneze cu cea din Marea Britanie, sub comanda operativă unică a lui Spaatz, ceea ce făcea mai necesară ca oricînd prezența lui în insulele britanice, de unde avea să pornească ofensiva principală. Transferul s-a efectuat prin aducerea generalului-locotenent Ira C. Eaker din Regatul Unit în calitate de comandant al tuturor forțelor aeriene din bazinul mediteranean. În Anglia, funcția lui Eaker de comandant al Flotei 8 aeriene a Statelor Unite a fost încredințată generalului Doolittle.

Mă ocupam de toate aceste detalii, intenționînd să plec în Anglia în jurul datei de 10 ianuarie. De Crăciun însă am primit o radiogramă de la generalul Marshall, care mă convoca de urgență la Washington pentru a avea cîteva scurte consfătuiri cu el și cu președintele Roosevelt și pentru a petrece o mică vacanță în Statele Unite înainte de a-mi lua în primire noua funcție. Am protestat, pe motiv că timpul juca un rol capital și că, pe deasupra, nu puteam realiza mare lucru ducîndu-mă la Washington înainte de a fi stat la Londra măcar atît cît să mă familiarizez cu problemele esențiale de acolo. Generalul Marshall nu a fost de acord, sfătuindu-mă să las „pe altcineva să ducă războiul vreme de douăzeci de minute" și să viu la Washington. În sensul strict al cuvîntului primeam ordine numai de la Comitetul Unificat al Șefilor de State-Majore, dar, dîndu-mi seama de seriozitatea cu care trata generalul Marshall această problemă, m-am pus repede de acord cu partea britanică și m-am pregătit de plecare în Statele Unite. Aveam de gînd să mă întorc în Africa după o săptămînă, pentru a pune la punct ultimele amănunte în legătură cu predarea comandamentului american în mîinile generalului Devers, care nu sosise încă de la Londra. Toate acestea aveau să consume timp, elementul cel mai prețios.

Pentru a da unele indicații statului-major din Anglia pînă la sosirea mea acolo, am socotit necesar să trimit la Londra pe cineva care să fie la curent cu concepțiile mele generale. Din fericire, generalul Montgomery era disponibil și putea pleca imediat. Am avut cu el o discuție la cartierul meu general și i-am spus că cu cîteva săptămîni în urmă văzusem o schiță sumară a proiectului de atac peste Canalul Mînecii, pe care mi-o adusese generalul de brigadă William E. Chambers din armata de uscat a Statelor Unite.

Aveam îndoieli cu privire la planul tactic, care prevedea o acţiune de desant maritim pe un front relativ îngust, unde urmau să lupte trei divizii, plus un total de numai cinci divizii la bordul navelor de transport în momentul asaltului. I-am mărturisit, de asemenea, lui Montgomery că, pe lîngă nemulţumirea pe care mi-o stîrnea proiectul unei manevre atît de înghesuite, mă îngrijora şi faptul că schiţa pe care o văzusem nu prevedea măsuri eficiente pentru o rapidă ocupare a portului Cherbourg. După părerea mea, în afară de cazul cînd surveniseră modificări între timp, planul nu insista suficient asupra necesităţii de a ocupa de la început porturi importante şi de a aduce repede efective cît mai numeroase.

I-am ordonat lui Montgomery să acţioneze în calitate de reprezentant al meu pînă ce voi veni în Anglia, analizînd şi revizuind planul de bază al debarcării, cu un accent special asupra punctelor care mă preocupau. I-am spus că putea comunica cu mine la Washington repede şi uşor. Am împărtăşit aceleaşi puncte de vedere generalului W. Bedell Smith, şeful statului meu major, care urma să plece la Londra de îndată ce succesorul său avea să se familiarizeze cu complexa activitate de la Marele Cartier General din Mediterana.

Pe cînd mă ocupam de aceste detalii în Italia şi la Alger, Churchill, aflat încă la Tunis, s-a îmbolnăvit grav. Pe la sfîrşitul anului, el s-a restabilit suficient pentru a ajunge pînă la Marrakech, în Maroc, unde însă medicii au decis să-l reţină cîteva săptămîni pentru a-şi face convalescenţa. De acolo mi-a trimis un mesaj urgent, invitîndu-mă să mă opresc la el, pentru o consfătuire, în drum spre Statele Unite. Am ajuns la Marrakech în după-amiaza de 31 decembrie.

La data aceea, operaţia de la Anzio primise toate aprobările. Cu obişnuita sa energie şi în ciuda unei sănătăţi foarte şubrede, primul ministru se consacra cu trup şi suflet sarcinii de a scoate la iveală toate resursele pentru a întări atacul şi a-l lansa cît mai devreme cu putinţă, sperînd că el va permite aliaţilor ocuparea întregii Italii. Eu mi-am exprimat din nou îndoiala că succesul va atinge asemenea proporţii. Churchill mi-a adresat cererea personală de a permite generalului W. B. Smith să rămînă şeful statului-major în Mediterana, lucru cu care nu am putut fi de acord. Raporturile dintre un comandant şi şeful statului său major îmbracă o natură foarte personală, care

diferă de la comandant la comandant. Mă împăcam atît de bine cu generalul Smith, încît consideram că nu ar fi fost deloc cuminte să scindăm cuplul nostru tocmai în ajunul celei mai grandioase operaţii din cursul războiului. Eram convins, de asemenea, că generalul Wilson avea el însuşi anumite intenţii cu privire la numirea unui membru atît de important al echipei pe care o conducea şi că i-ar fi displăcut să-i fie băgat pe gît cineva din afară, chiar dacă iniţiativa aparţinea şefului propriului său guvern. Vizibil afectat de boală şi arătînd foarte rău, Churchill punea, totuşi, atîta pasiune în pregătirea acţiunii de la Anzio, încît discuţia noastră a durat pînă seara tîrziu.

Am plecat din Marrakech în zorii zilei de Anul Nou, la ora 4.45, şi am ajuns la Washington în noaptea următoare, la ora 1.00. Călătoria a fost lipsită de incidente, cu o singură excepţie : pe cînd zburam deasupra ţărmului uneia dintre insulele Azore, servanţii mai nervoşi ai unei baterii portugheze de artilerie antiaeriană au tras cîteva focuri fără rezultat în direcţia noastră.

Ajuns în Statele Unite, am fost primit mai întîi la Departamentul de Război şi apoi la Casa Albă. Roosevelt căzuse la pat bolnav de gripă, dar avea un aer foarte bine dispus şi m-a ţinut la căpătîiul lui peste o oră, pentru a discuta sute de amănunte referitoare la trecutele şi viitoarele operaţii. Ca de obicei, m-a uimit prin profundele lui cunoştinţe geografice : cele mai obscure localităţi, de peste ţări şi mări, erau situate corect pe harta memoriei lui. Profitînd de ocazie, preşedintele mi-a dezvăluit planurile sale de ocupaţie postbelică a Germaniei. Ţinea neapărat ca zona de nord-vest să revină Statelor Unite, dar a ascultat cu atenţie obiecţiile mele împotriva împărţirii Germaniei în „sectoare naţionale". Recunoşteam cît de dificilă avea să fie o ocupaţie cu adevărat în comun, dar socoteam că trebuia să stăruim în acest sens, ca fiind singurul procedeu aplicabil, care, pe deasupra, avea să pună repede la încercare posibilităţile unei veritabile „acţiuni cvadripartite". Am cerut din nou ca administraţia teritoriilor ocupate să fie încredinţată cît mai curînd cu putinţă autorităţilor civile. Roosevelt părea impresionat de argumentele mele, dar nu s-a pronunţat într-un sens sau altul.

În nici una dintre diferitele convorbiri avute cu el nu au fost abordate decît cu totul în treacăt probleme de politică internă. Fiul său, Elliott, pe care l-am întîlnit de

cîteva ori atît în Anglia, cît și în Africa, evita, de asemenea, în conversație subiectele politice, în afară de faptul că vorbea uneori despre sine însuși, pe un ton glumeț, ca despre „oaia cea neagră și reacționară a familiei".

— Vă urez din adîncul inimii grabnică însănătoșire, i-am spus președintelui la plecare.

— De ani de zile nu m-am simțit atît de bine ca acum — mi-a răspuns el în grabă. — Stau în pat numai pentru că doctorilor le e teamă să nu se întoarcă boala dacă mă dau jos prea devreme.

Nu l-am mai văzut niciodată.

În timpul scurtei mele șederi în Statele Unite am avut fericitul prilej de a mă duce la West Point împreună cu soția mea pentru a-l vedea pe fiul nostru. După aceea am făcut în pripă o călătorie pînă în orașul Manhattan (statul Kansas), unde se adunaseră, pentru a se întîlni cu mine, mama și frații mei, părinții soției și alți cîțiva membri ai familiilor noastre. Aceste vizite m-au reîmprospătat sufletește — pînă atunci nu-mi dădusem seama cît de insistent tinde războiul să îndepărteze pe cei ce iau parte la el de interesele, țelurile și preocupările unei vieți normale.

Bineînțeles, temporara mea despărțire de preocupările războiului era departe de a fi completă. De la Londra primeam periodic cablograme care ridicau probleme dintre cele mai serioase, cerîndu-mi-se, în anumite împrejurări, să iau hotărîri definitive înainte de a mă familiariza cu toate datele cazului respectiv. Totuși, am constatat cu satisfacție că Montgomery lucra din răsputeri la un plan prevăzînd un front de asalt pentru cinci divizii, cu alte două ca întăriri îmbarcate pe mare. Știind aceasta, nu-mi mai făceam chiar atîta sînge rău în așteptarea plecării spre Anglia.

Între timp, guvernul britanic începuse să manifeste o oarecare neliniște în legătură cu situația comandamentului aliat în Mediterana. Atîta vreme cît mă mai aflam nominal în fruntea tuturor forțelor din acea regiune, se făcea simțită o anumită nehotărîre în activitatea de pregătire a debarcării la Anzio, care urma să aibă loc după plecarea mea de la Marele Cartier General Aliat din bazinul mediteranean. Mi-a ajuns la ureche că ofițerii cărora avea să le revină răspunderea finală șovăiau înainte de a adopta o serie de decizii, deoarece, din punct de vedere oficial, eram încă superiorul lor. În consecință, am renunțat

imediat la proiectul de a mă mai întoarce în Africa şi i-am recomandat generalului Marshall să ia măsuri prompte pentru a mă elibera de orice legătură cu acest teatru de acţiuni militare şi a încredinţa întreaga autoritate din cuprinsul lui generalului Wilson. Am făcut aceasta cu inima niţeluş grea, căci aş fi vrut să mai trec o dată pe la vechiul meu comandament, pentru a spune „mulţumesc" şi „la revedere" tuturor celor care mă ajutaseră cu lealitate, eficienţă şi devotament. Îmi părea bine însă că apucasem să adresez trupelor un mesaj scris de rămas bun, în care le prevesteam că ne vom întîlni din nou în inima Germaniei.

Capitolul al XIII-lea

Planuri pentru „Overlord"

Am plecat din Statele Unite la 13 ianuarie 1944, pentru prelua conducerea celei mai puternice oştiri pe care o puteau strînge cei doi aliaţi occidentali. În seara de 14 ianuarie eram la Londra. O luam de la capăt cu pregătirea unei debarcări, dar, în comparaţie cu treaba asemănătoare din urmă cu un an şi jumătate, rînduiala luase locul haosului, iar încrederea şi certitudinea luaseră locul temerilor şi îndoielilor. Printre subalternii mei apropiaţi se numărau mareşalul aerului Sir Arthur Tedder, generalul-locotenent Omar Bradley, generalul Sir Bernhard Montgomery, generalul-locotenent Carl Spaatz şi amiralul Sir Bertram Ramsay. Toţi se dovediseră conducători încercaţi pe cîmpul de luptă, toţi aveau experienţă pe tărîmul făuririi unei veritabile unităţi aliate, în cadrul unei operaţii de proporţii ample. Mareşalul aerului Sir Trafford Leigh-Mallory, repartizat de Marele Cartier General în calitate de comandant-şef al aviaţiei militare, avea multă experienţă, dobîndită mai ales în bătălia Angliei, dar nu dirijase pînă atunci operaţii aeriene efectuate în strînsă cooperare cu trupele de uscat.

Ca şi în iunie 1942, cînd sosisem pentru prima oară la Londra, am găsit statul-major încartiruit în centrul capitalei. De data aceasta însă eram hotărît să nu mă dau bătut şi să găsesc un sediu convenabil în afara oraşului. Am găsit unul care a provocat proteste şi sumbre proorociri. Dar, după ce ne-am instalat în suburbia Bushey Park, am devenit repede o mare şi unită familie, ceea ce a răsplătit cu vîrf şi îndesat micile inconveniente pricinuite de distanţa care ne separa de sediile centrale ale autori-

tăților britanice. Comandamentul meu purta denumirea oficială de *Supreme Headquarters, Allied Expeditionary Force* (Statul-major al Comandamentului Suprem al Forței Expediționare Aliate). Din inițialele celor cinci cuvinte s-a născut SHAEF.

Doar specialiștii și școlile militare vor studia în amănunțime perioada de pregătiri și de elaborare a planurilor care a urmat sosirii mele la Londra. În legătură cu structura comandamentului și a statului-major, trebuiau luate în considerație cîteva puncte importante. Primul consta în a stabili cea mai nimerită compunere a statului-major. Încă de cînd fusesem numit comandant aliat, în iulie 1942, avînd sub ordinele mele forțe de uscat, navale și aeriene, am descoperit și am studiat anumite avantaje ale unui stat-major cu adevărat integrat, în care să fie reprezentate în mod aproximativ egal forțele de uscat, aeriene, navale și de asigurare tehnico-materială. O astfel de alcătuire mi se părea necesară în anumite situații, cînd importante grupări operative aveau de executat acțiuni de amploare la mari distanțe de comandamentul suprem. Așa avusesem de gînd să ne organizăm la începutul perioadei cînd pregăteam operația „Torch", în 1942. Dar, pînă la urmă, am renunțat la idee, deoarece implica un personal prea numeros, de care nu era nevoie în condițiile noastre.

Am constatat că sistemul cel mai convenabil, care permitea tuturor comandanților să se întrunească aproape momentan, era de a considera pe șefii forțelor navale, aeriene și de uscat ca funcționînd în două ipostaze. În cea dintîi, fiecare făcea parte integrantă din statul meu major, lucrînd împreună cu colaboratorii săi la elaborarea planurilor ; în cea de-a doua ipostază, fiecare avea rolul comandantului răspunzător de execuția părții ce-i revenea din întreaga operație. Acesta a fost sistemul general pe care l-am aplicat în cursul întregii noastre campanii în Mediterana și eram convins că, ținînd seama de condițiile noului teatru de operații militare, trebuia să-l adoptăm ca mijloc de orientare în alcătuirea actualului comandament, deși unele excepții erau inevitabile.

Prima excepție privea forțele aeriene. Pentru fazele pregătitoare ale asaltului și pentru a dispune de cuvenitul sprijin cu foc în cursul criticelor etape inițiale ale operațiilor terestre — pînă cînd ne vom fi implantat destul de ferm pentru ca riscul unui eșec să fie eliminat — era de dorit ca toată aviația militară din Anglia, cu excepția

Comandamentului de coastă, să treacă sub controlul meu, inclusiv aviația strategică, formată din Comandamentul aviației britanice de bombardament, în frunte cu mareșalul aerului Sir Arthur Harris, și Flota 8 aeriană a Statelor Unite, în frunte cu generalul Doolittle. Ideea s-a ciocnit repede de oarecare împotrivire, mai ales din partea lui Winston Churchill și a șefilor săi de stat-major. De asemenea, comandanții aviației strategice nu admiteau să primească ordine de la comandantul aviației tactice. Eram convins că, departe de a izvorî din motive de ordin personal, obiecțiile lor porneau de la premisa că un comandant al aviației tactice nu putea să aprecieze așa cum s-ar fi cuvenit rolul și posibilitățile aviației strategice, riscînd astfel să-i dea o utilizare necorespunzătoare. O teză și mai categorică afirma că niciodată, nici măcar vremelnic, activitatea acestor mari formații de bombardiere, care aveau capacitatea de a ataca orice punct din Europa occidentală, nu trebuia limitată la un rol atît de mărunt ca sprijinirea cu foc a unei singure acțiuni terestre.

Replicînd acestor obiecții, am subliniat că operația pe cale de a fi efectuată acum de către Statele Unite și Marea Britanie nu putea fi trecută în categoria obișnuitelor mișcări tactice, ale căror consecințe nu depășeau ca proporții succesul sau eșecul unei bătălii. Cele două țări ale noastre își investeau toate speranțele și toate mijloacele de care dispuneau într-un unic și uriaș efort de a stabili un teatru de acțiuni militare în Europa occidentală. O înfrîngere ar fi dus la rezultate aproape fatale. O astfel de catastrofă ar fi putut însemna ca Statele Unite să disloce pe alte teatre de război toate forțele concentrate în Regatul Unit, iar lovitura pe care ar fi avut-o de suferit moralul și spiritul combativ al aliaților ar fi atins proporții incalculabile. În sfîrșit, era cert că repercusiunile unui asemenea eșec asupra situației de pe frontul sovietic ar fi fost dintre cele mai violente : dacă U.R.S.S. ajungea la concluzia că aliații săi occidentali erau cu desăvîrșire neputincioși să întreprindă o acțiune majoră în Europa, nu ar fi fost exclus să ia în considerație posibilitatea unei păci separate.

În stăruințele depuse pe atunci pentru a avea sub ordinele mele toate forțele aeriene și-au spus cuvîntul și învățămintele concludente pe care le-am tras la Salerno : într-o bătălie care necesită aruncarea în luptă a tuturor forțelor disponibile, comandantul nu trebuie să fie pus în situația de a le obține prin solicitări și tratative. În fa-

zele critice ale debarcării era de o importanţă capitală să putem folosi întreaga noastră capacitate de asalt, inclusiv ambele aviaţii strategice. Am declarat fără ocol că, atîta vreme cît deţineam funcţia de comandant suprem, nu aveam de gînd să accept altă soluţie. Am convenit doar ca şefii celor două aviaţii de bombardament greu să nu fie subordonaţi comandantului forţelor aeriene tactice, ci să primească ordine direct de la mine. Aceasta nu însemna că-mi luam o povară suplimentară prea grea, deoarece locţiitorul meu, mareşalul aerului Tedder, era un experimentat comandant al forţelor aeriene, care se bucura în plus de încrederea tuturor celor din aviaţie, fie ei britanici sau americani.

Nu intenţionam să utilizăm bombardierele strategice în chip de simplă anexă a Comandamentului aviaţiei tactice. Dimpotrivă, dorinţa noastră expresă era de a continua opera de distrugere a industriei germane, şi îndeosebi a celei petroliere. Generalul Spaatz mă convinsese că scăderea treptată a rezervelor de petrol, care punea Germania într-o situaţie tot mai grea, va avea un efect extrem de puternic asupra luptelor de uscat, grăbind în mod corespunzător victoria noastră finală în război.

Argumentele mele au fost acceptate la începutul lunii aprilie şi începînd de atunci şi pînă ce fazele critice ale campaniei în Franţa şi Belgia au fost depăşite Doolittle şi Harris s-au aflat sub ordinele mele. Autoritatea lui Leigh-Mallory se exercita numai asupra aviaţiei care fusese definitiv repartizată forţelor expediţionare, făcînd parte integrantă din ele. Era vorba de forţele aeriene britanice de sprijin ale Grupului de armate 29, Flota 9 americană de sprijin a Grupului de armate 12 şi, mai tîrziu, forţele aeriene americane de sprijin ale Grupului de armate 6 (francez şi american) în sudul Franţei. Comandamentul său cuprindea, de asemenea, avioane mari de transport, avioane de recunoaştere şi alte unităţi speciale.

Nu aveam în perspectivă numirea specială a unui „comandant-şef al trupelor de uscat", care să dirijeze aceste forţe. Dat fiind că operaţia noastră de desant maritim urma să se desfăşoare pe un front relativ strîmt, cu participarea doar a două armate, sarcina de a le coordona pe plan tactic în fazele iniţiale trebuia să revină, în mod permanent şi nemijlocit, unui comandant al frontului. Această misiune a fost încredinţată lui Montgomery. Dar planurile noastre prevedeau ca, la scurtă vreme după debar-

carea în Franţa, să se constituie acolo grupuri distincte de armate, unul britanic, celălalt american. Atunci cînd ele aveau să dispună de suficiente efective pentru a realiza o rupere decisivă a frontului inamic şi a începe să înainteze rapid prin Europa occidentală, era logic ca gruparea de uscat de pe fiecare direcţie naturală de marş să-şi aibă propriul său comandant, care să depindă direct de cartierul meu general. Aceeaşi schemă se aplica şi grupului de armate care trebuia să debarce ulterior în sudul Franţei. Un comandament intermediar între cei trei comandanţi ai grupurilor de armate şi cartierul meu general ar fi dat naştere la o desăvîrşită confuzie — un caz tipic cu prea multe moaşe. În consecinţă, fiecare dintre aceşti comandanţi ai trupelor de uscat avea să fie, de fapt, un comandant-şef în zona atribuită lui şi fiecare avea să beneficieze de un sprijin aerian tactic pentru acţiunile de zi cu zi.

Problema a fost dezbătută sub toate aspectele şi bine lămurită pentru toţi cu mult înainte de declanşarea operaţiei „Overlord". Totuşi, o serie de ofiţeri britanici — dar fără ca printre ei să se numere şi cei de la cartierul meu general —, care respectau cu stricteţe tradiţia „triumviratului" în materie de comandament, considerau că ar fi trebuit să existe la cartierul general un comandant-şef al trupelor de uscat avînd funcţia de locţiitor al meu.

Colectivul nostru a dobîndit un nou şi important membru odată cu venirea lui George Patton, al cărui transfer din bazinul mediteranean îl cerusem. Uneori îşi petrecea seara în apartamentul meu şi, deşi aceasta însemna cu certitudine că nu mă voi culca pînă la orele mici ale dimineţii, discuţiile cu el erau atît de pasionante, încît îmi venea greu să-mi amintesc că ziua de lucru începea înainte de revărsatul zorilor.

Mi-am dat multă osteneală dăscălindu-l pe George să evite conferinţele de presă şi declaraţiile publice. Dotat cu un veritabil talent pentru discursuri explozive, care cel mai adesea îi stupefiau pe ascultătorii săi, practica de atîta vreme obiceiul de a-şi năuci prietenii şi colaboratorii cu afirmaţii ţinînd de domeniul fantasticului, încît deprinderea devenise o a doua natură, care se manifesta indiferent de împrejurări. Puţin după venirea sa în Anglia ţinuse în faţa unei divizii americane o cuvîntare care stîrnise destulă uimire şi dăduse loc la numeroase comentarii de presă. Ştiam perfect că mi-ar fi venit incompa-

rabil mai ușor să-i rezerv un rol important în război dacă ar fi renunțat la exhibițiile sale oratorice. Mi-a făgăduit solemn că așa va face.

Ceva mai tîrziu însă, în cursul primăverii, o nouă furtună s-a abătut asupra sa : vorbind în fața unui auditoriu britanic, el și-a exprimat o seamă de păreri cu totul nesocotite și deplasate despre necesitatea ca Marea Britanie și Statele Unite să-și unească puterile pentru a conduce lumea după obținerea victoriei în război.

Palma trasă soldatului în spitalul din Sicilia fiind încă proaspătă în amintirea tuturor, spusele lui, reproduse pe larg în presă, au atras atenția într-o măsură mai mare decît ar fi fost normal în alte împrejurări. Cei ce-l criticau în public s-au convins, o dată mai mult, că Patton nu corespundea deloc sarcinii de comandant al unei armate. Pentru prima oară, eu însumi am început să mă îndoiesc serios că-l voi putea scoate basma curată pe vechiul meu prieten, în a cărui capacitate de ostaș aveam, totuși, o nemărginită încredere. Ceea ce mă neliniștea însă nu era atît ultima sa cuvîntare, virulent criticată în Statele Unite, cît faptul că-și călcase făgăduiala, cu implicita concluzie că nu se va îndrepta niciodată în această privință.

Cercetările întreprinse au scos repede la iveală două aspecte care mi-au influențat hotărîrea. În primul rînd, înainte de adunarea respectivă, Patton refuzase să țină vreun discurs și, la insistența gazdelor sale, nu făcuse altceva decît să se ridice pentru a rosti două-trei cuvinte în spiritul acelei întruniri. În al doilea rînd, i se dăduseră asigurări că era vorba de o întîlnire cu caracter privat, fără nici un ziarist de față, deci fără riscul ca vreun amănunt despre cele spuse acolo să transpire.

Între timp, incidentul a format obiectul unui schimb de cablograme cu Departamentul de Stat, dar, ca de obicei, secretarul acestui departament și șeful Marelui Stat-Major m-au lăsat pe mine să iau hotărîrea finală, bazată exclusiv pe modul cum apreciam necesitățile frontului.

În cursul anchetei, George a venit la mine și, în felul său caracteristic — generos și temperamental —, mi-a propus să mă scoată din încurcătură demisionînd din funcția pe care o căpătase. În cele din urmă, cînd l-am anunțat că mă hotărîsem să clasez incidentul și să-l mențin în funcția de viitor comandant al Armatei 3, a fost atît de emoționat, încît a izbucnit în lacrimi. În asemenea

clipe, generalul Patton îşi dezvăluia o latură a firii sale greu de înţeles pentru cei ce nu-i erau prieteni intimi. După spusele lui, avea remuşcări foarte mari nu numai pentru necazurile pe care mi le pricinuise, ci şi fiindcă mă criticase vehement în faţa colaboratorilor săi, închipuindu-şi că-l voi demite. Registrul său emoţional era extrem de larg, el trăind de obicei fie la o extremă, fie la cealaltă.

— Ne eşti debitor cu cîteva victorii — i-am spus eu rîzînd. — Achită-ţi datoria şi lumea mă va considera un înţelept pentru că te-am păstrat.

Deosebit de importantă era elaborarea din vreme a unei strategii de lungă durată pentru ofensiva noastră, în cadrul căreia acţiunea de desant maritim nu reprezenta decît prima etapă. Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore îşi formulase foarte simplu directivele, ordonîndu-ne doar să debarcăm pe litoralul francez, nimicind ulterior forţele germane de uscat. Paragraful cel mai semnificativ glăsuia : „Veţi pătrunde pe continentul european şi, mînă în mînă cu celelalte Naţiuni Unite, veţi executa operaţii avînd drept scop să ajungeţi pînă în inima Germaniei şi să-i distrugeţi forţele armate". Nimicirea maşinii de război naziste constituia dintotdeauna principiul nostru director ; nu intenţionam să ocupăm diverse puncte geografice decît în măsura importanţei lor — fie pentru inamic, în realizarea acţiunilor sale, fie pentru noi, ca centre de asigurare materială şi comunicaţii, în cadrul efortului de a distruge forţele duşmane terestre şi aeriene.

Inima Germaniei de apus era bazinul Ruhrului, centrul principal al industriei de război din această ţară. Bazinul Saarului era cea de-a doua importantă regiune industrială a Germaniei de apus. Naziştii obţineau cea mai mare parte din armele şi muniţiile de care aveau nevoie din zona cuprinzînd Ruhrul şi Saarul.

Printre căile naturale de trecere a Rinului cu puternice forţe armate, una se afla la nord de bazinul Ruhrului, alta străbătea regiunea Frankfurt, iar şi mai la sud, în regiunea Strasbourg, se puteau efectua, de asemenea, traversări ale fluviului. Dintre toate aceste itinerare posibile, din punctul nostru de vedere, cel mai important era primul, la nord de Ruhr. În primul rînd, acolo terenul de lîngă Rin avea o configuraţie mai prielnică pentru acţiuni ofensive. În al doilea rînd, o înaintare relativ mică în această regiune era suficientă pentru a despărţi Ruhrul

și fabricile sale de armament de restul Germaniei. Un al treilea avantaj al traseului nordic îl constituia prezența Anversului, cel mai bun port din nord-vestul Europei sub raportul asigurării noastre tehnico-materiale. Ocuparea și folosirea acestui port ar fi scurtat enorm liniile noastre de comunicații. Or, era limpede că, odată ajunși la frontierele germane, problemele noastre în legătură cu transporturile aveau să fie foarte critice.

Totuși, distrugerea ultimelor cuiburi de rezistență ale germanilor nu se putea realiza aruncînd în luptă toate resursele noastre numai pe un singur front, care să se deplaseze pe direcția căii de coastă din nord. Se punea în continuare problema de a nimici forțele armate ale naziștilor pe cîmpul de luptă și nu încăpea îndoială că aveam să ne lovim frontal de aceste trupe oriunde își va simți inamicul mai puternic amenințată securitatea. Utilizarea în scop ofensiv doar a unei fracțiuni din forțele noastre, în indiferent care sector al frontului, nu ar fi dus decît la o ciocnire directă între avangărzile noastre și totalitatea forțelor defensive de care dispuneau germanii. Dar noi intenționam să-i atacăm cu toate efectivele noastre — toate fiind mobile și toate contribuind nemijlocit la anihilarea completă a mașinii lor de război.

Spre a evita un impas și spre a ajunge la poziția de forță și mobilitate necesară pentru distrugerea forțelor germane, am prevăzut ca, îndată după ruperea pozițiilor de apărare dușmane, să efectuăm înaintarea pe un front larg, acordînd prioritate flancului stîng. În felul acesta aveam posibilitatea să ne folosim cît mai repede de porturile extrem de importante ale Belgiei. Înaintarea avea să ne ducă mai întîi prin locuri unde știam că tocmai se instalau niște misterioase „arme secrete", iar apoi pe poziții de unde să amenințăm direct bazinul Ruhrului. De asemenea, încă de la început se stabilise ca după cucerirea porturilor belgiene să înaintăm cît mai departe cu putință în direcția Saar, ajungînd cu flancul stîng într-un punct de unde să exercităm o altă presiune asupra Ruhrului. Era firesc ca inamicul să opună rezistență, pentru a proteja bazinul Saarului. Între timp, forțele noastre care atacau în acest sector urmau să facă repede joncțiunea cu trupele aliate debarcate în sudul Franței, care, conform planului, urcau spre nord pe valea Ronului. Absolut necesară, această închegare a unui front unitar avea cîteva avantaje mari și imediate : ne permitea să

eliberăm Franţa într-un interval scurt ; oferea o importantă cale suplimentară de comunicaţii, în stare să asigure aducerea trupelor din Statele Unite într-un ritm rapid şi asigurarea lor tehnico-materială în condiţii satisfăcătoare ; în sfîrşit, izola unităţile germane rămase în Franţa de restul armatei naziste, scoţîndu-le din luptă, ceea ce ne dădea posibilitatea să ne angajăm cu toate forţele în înfruntarea şi atacarea inamicului, scutindu-ne de costisitoarea obligaţie de a ne apăra pe flancuri lungi, unde soldaţilor noştri nu le-ar fi revenit decît misiuni statice şi negative.

Dacă toate aceste mişcări aveau să fie încununate de succes, trebuia să purcedem, în faza următoare, la anihilarea finală a duşmanului, care în acea etapă avea să se apere, probabil, pe linia Siegfried * şi în valea Rinului.

În mai 1944 am calculat că, beneficiind de porturile de destinaţie pe care contam să le ocupăm, vom dispune, probabil, de 68 de divizii complete — fără a mai socoti pe cele venite din bazinul mediteranean — atunci cînd va sosi momentul să declanşăm ofensiva hotărîtoare peste Rin. Potrivit evaluărilor serviciilor, pe direcţia de înaintare Amiens—Maubeuge—Liège—Ruhr se putea realiza asigurarea tehnico-materială a maximum 35 de divizii. Rămîneau celelalte aproximativ 33, plus diviziile debarcate în sudul Franţei pentru diverse operaţii pe lungul aliniament care se întindea de la Wesel, pe malul Rinului, pînă jos, în sud, la frontiera elveţiană. Prin urmare, în afară de cazul cînd am fi străpuns linia Siegfried, nu am fi putut face altceva decît să ne apărăm pe frontul situat la sud de Ruhr. Profitînd de avantajele astfel dobîndite, inamicul îşi putea concentra forţele după bunul lui plac, pentru a lansa puternice contraatacuri.

Perspectiva s-ar fi schimbat însă în mod radical dacă reuşeam să ajungem cu efective numeroase pe aliniamentul întregului curs al Rinului. Atingînd acest obiectiv, ne-am fi bucurat de o relativă securitate pe tot frontul, ceea ce ne-ar fi îngăduit practic să încredinţăm misiuni

* Linia Siegfried, căreia naziştii îi spuneau şi „Zidul de vest", era un complex de fortificaţii construite încă înainte de război la frontiera occidentală a Germaniei, de la graniţa cu Elveţia pînă în punctul unde Rinul pătrunde în Olanda. Întinzîndu-se pe o adîncime de aproape 5 km, era compusă din sute de cazemate, culoare subterane, puncte de observaţie blindate, obstacole antitanc naturale şi artificiale, cîmpuri de mine etc. — *Nota trad.*

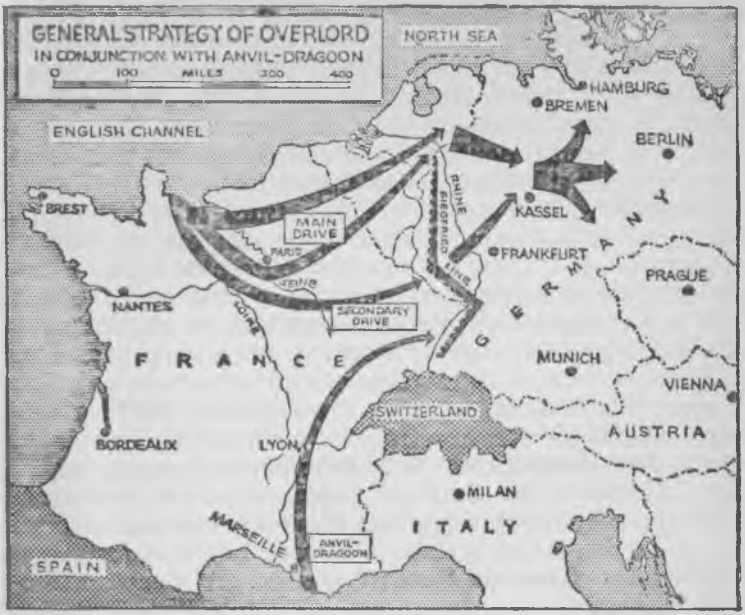

Strategia generală „Overlord"

îmbinată cu operaţia „Anvil-Dragoon"
Main Drive = direcţia ofensivei principale
Secondary Drive = direcţia ofensivei secundare

---

ofensive oricăror dintre forţele noastre, nu numai celor 35 de divizii din coridorul situat la nord de Ruhr.

Mai existau şi alte considerente care ne impuneau să înaintăm pînă în valea Rinului, pe întreaga sa lungime, înainte de a declanşa asaltul final împotriva Germaniei centrale. Ţelul nostru era nimicirea forţelor naziste. Dacă izbuteam să zdrobim covîrşitoarea lor majoritate *la vest* de fluviu, nu încăpea îndoială că germanilor nu le mai rămîneau decît efective slabe pentru a se apăra ulterior pe Rin. Forţele sovietice intraseră deja în Polonia şi o considerabilă parte din trupele germane erau imobilizate pe frontul de est pentru a face faţă viitoarelor ofensive ale ruşilor. În sfîrşit, dacă nu reuşeam să distrugem armatele inamice la vest de obstacolul reprezentat de Rin, unde

căile noastre de asigurare materială erau cele mai scurte cu putință, cum am fi obținut un asemenea succes la est de fluviu, unde avantajul căilor scurte trecea de partea dușmanului ? Generalii Bradley și Patton, împreună cu tot statul meu major, au sprijinit permanent ideea de a include în planuri două înaintări simultane, atît prin brеșa de la Metz, cît și la nord de Ardeni.

Abordînd etapa următoare, am ajuns la concluzia că, pentru a ocupa bazinul Ruhrului, pe care era de așteptat ca inamicul să-l apere cu cele mai puternice efective disponibile, soluția cea mai nimerită consta într-o dublă manevră de învăluire. Pentru realizarea ei, am proiectat să atacăm în nord cu maximum de forțe pe care ni-l va îngădui capacitatea de asigurare tehnico-materială a căilor de comunicații și în regiunea Frankfurt cu restul efectivelor. După părerea noastră, de îndată ce trupele de pe aceste două sectoare vor face joncțiunea în apropiere de orașul Kassel, la est de Ruhr, Germaniei nu-i va mai rămîne nici o speranță din punct de vedere militar. În orice caz, știam că, odată ajunși la Kassel, ne-ar fi fost lesne să acționăm ofensiv pe flancuri, punînd astfel capăt războiului în Europa.

Toate aceste faze succesive, împreună cu alternativele posibile, au format obiectul unor discuții prelungite. În cele din urmă, s-a aprobat următorul plan general al operației pe care urma să o efectuăm.

Debarcați pe coasta Normandiei.

Concentrați resursele necesare pentru o bătălie decisivă în zona Normandia-Bretania și rupeți dispozitivul de încercuire al inamicului. (În primele două faze, operațiile de uscat urmau să se efectueze sub conducerea tactică a lui Montgomery.)

Urmăriți inamicul pe un front larg, cu două grupuri de armate, punînd accent pe flancul stîng, pentru a ocupa porturile necesare, a ajunge la granițele Germaniei și a ține sub amenințare bazinul Ruhrului. Pe flancul drept, efectuați joncțiunea cu forțele debarcate în sudul Franței.

Concentrați noi forțe de-a lungul frontierei occidentale a Germaniei, cucerind porturile necesare în Belgia și Bretania, precum și în bazinul mediteranean.

Pe timpul acțiunii de concentrare a forțelor pentru bătălia finală, mențineți-vă într-o permanentă stare de ofensivă, în limita posibilităților existente, atît pentru a

uza forțele inamice, cît și pentru a dobîndi avantaje în vederea ultimelor lupte.

Desăvîrșiți lichidarea forțelor inamice la vest de Rin, căutînd între timp să stabiliți capete de pod peste fluviu.

Lansați atacul final ca o dublă mișcare de învăluire a Ruhrului, punînd din nou accentul asupra flancului stîng. Imediat după aceea, lansați o ofensivă pe teritoriul Germaniei, pe o direcție care se va stabili la momentul oportun.

Curățiți restul Germaniei.

Acest plan general, elaborat în amănunțime de statul-major înainte de ziua debarcării în Normandia, nu a fost dat uitării, nici măcar pentru o clipă, de-a lungul întregii campanii.

Calendarul operației era greu de stabilit. La Teheran, președintele Roosevelt și primul ministru Churchill făgăduiseră generalissimului Stalin că atacul va începe în mai 1944. Nouă ni s-a dat însă de înțeles că orice zi din această perioadă a anului va corespunde angajamentelor luate de cei doi lideri politici.

Pentru a beneficia de o perioadă cît mai lungă de timp frumos, trebuia să declanșăm operația „Overlord" cît mai devreme. Un alt factor în favoarea unei date timpurii era efortul necurmat și frenetic al germanilor de a-și întări fortificațiile de coastă. Ținînd seama de condițiile atmosferice în Canalul Mînecii, luna mai reprezenta momentul cel mai apropiat în care se putea întreprinde cu succes o acțiune de desant maritim. Prima combinație prielnică între orarul fluxului și cel al răsăritului de soare se situa la începutul lunii. Aceasta a fost data aleasă inițial și cu titlu de încercare pentru ziua Z.

Știri alarmante, furnizate de serviciile de informații, cu privire la progresele înregistrate de germani în producția noilor arme cu bătaie lungă și mare capacitate de distrugere pledau, de asemenea, pentru lansarea atacului cît mai curînd.

În lunile de primăvară, o serie de ofițeri de stat-major au venit de la Washington la cartierul meu general pentru a-mi aduce la cunoștință cele mai recente ipoteze pe marginea realizărilor naziștilor în domeniul armamentului, inclusiv posibilitatea ca ei să fie pe cale de a fabrica bomba atomică și arma bacteriologică. Aceste expuneri aveau un caracter strict secret și îmi erau prezentate exclusiv pe cale

orală. Mi s-a relatat că oamenii de știință americani făcuseră pași înainte în realizarea ambelor tipuri importante de arme și că, bazîndu-se pe propria lor experiență, ei puteau trage concluzii interesante privind amănuntele activității similare pe care o depuneau naziștii. Toate aceste date erau completate de rapoartele periodice ale serviciilor de informații din Londra. În plus, se examinau cu cea mai mare atenție fotografiile aeriene, pentru a se descoperi eventual unele instalații recente ale dușmanului, capabile să servească, după toate aparențele, numai introducerii în luptă a unor arme noi.

Atît în Marea Britanie, cît și în Statele Unite se făcea apel la cei mai competenți savanți pentru a ne ajuta să evaluăm și să anticipăm diferitele probabilități. În cursul lunilor de pregătire din anul 1944, singurul nostru mijloc eficient de a contracara intențiile inamicului a fost raidul de bombardament. Am trimis, rînd pe rînd, escadrilele aviației strategice deasupra fiecărui colț din Europa unde, după presupunerile oamenilor noștri de știință, fie că se elaborau noi tipuri de arme, fie că se construiau rampe de lansare pe țărmul mării.

În cursul acestei lungi perioade, calculele serviciilor de informații se bazau, în mod inevitabil, pe un număr foarte sărăcăcios de elemente, așa încît nu era de mirare că din cînd în cînd surveneau modificări în evaluarea progresului făcut de germani. Totuși, înainte de a declanșa „Overlord", specialiștii serviciilor de informații au reușit să ne furnizeze date remarcabil de precise în legătură cu existența, caracteristicile și potențialul noilor arme naziste.

Două considerente — unul dintre ele cu caracter decisiv — s-au conjugat, determinîndu-ne să amînăm pentru luna iunie acțiunea de desant maritim. Primul și cel mai important a fost insistența noastră ca debarcarea să se efectueze pe un front mai larg decît cel prevăzut inițial de către statul-major de la Londra, care lucrase sub conducerea generalului-locotenent Frederick Morgan. Înzestrat cu calități excepționale, acest ofițer inspirase generalului Marshall un profund sentiment de admirație și respect, cu mult înainte de sosirea mea în Anglia din ianuarie 1944. În scurt timp am ajuns și eu să-i apreciez competența, în aceeași măsură ca și șeful Marelui Stat-Major. În lunile dinaintea venirii mele, el elaborase nenumărate proiecte amănunțite, adunase o mulțime de

date şi stocase suficiente materiale pentru a face posibilă ziua Z. Generalul Morgan era de acord cu modul cum vedeam eu desfăşurîndu-se debarcarea, dar, silit să-şi întocmească planul pe baza unui număr fix de nave de transport, de desant şi alte resurse, nu-i rămăsese decît să preconizeze efectuarea acţiunii de desant maritim pe un front de trei divizii. Eu însă am stăruit pentru aruncarea în luptă, de la bun început, a celor cinci divizii şi am adus la cunoştinţa Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore că trebuia neapărat să ni se livreze navele de desant suplimentare, precum şi celelalte mijloace tehnice necesare unei operaţii de amploare mai mare, chiar dacă aceasta ar fi însemnat amînarea debarcării cu o lună. Comitetul unificat s-a declarat de acord.

Un alt factor care a acţionat în favoarea unei date mai tîrzii l-a reprezentat părerea noastră că reuşita operaţiei „Overlord" depindea de activitatea pregătitoare a forţelor aeriene. Un atac întreprins prea devreme nu ar fi oferit aviaţiei aliate decît puţine prilejuri de a bombarda cu precizie centrele nevralgice de comunicaţii din Franţa, pe cînd îmbunătăţirea condiţiilor atmosferice, prevăzută de meteorologi pentru luna mai, i-ar fi lăsat un răgaz mult mai lung şi ar fi creat condiţii mai prielnice pentru a stînjeni dislocările rezervelor inamice şi a distruge fortificaţiile germane de coastă. Bombardarea punctelor vitale de pe şoselele şi căile ferate care duceau spre zona debarcării constituia o trăsătură capitală a planului „Overlord". Totuşi, amînarea operaţiei „Overlord" ne-a făcut sînge rău, căci am fi vrut să nu pierdem nici o zi de vară pentru campania din Europa.

În afară de elaborarea planului general de operaţii, ne-am străduit din răsputeri să găsim mijloace pentru a-l induce în eroare pe inamic în legătură cu locul şi data atacului. Intenţia noastră era de a-l convinge că vom da lovitura direct peste tronsonul cel mai îngust al Canalului Mînecii, asaltînd fortăreaţa Calais. De fapt, dacă am fi dus cu bine la capăt acţiunea de desant maritim în această regiune, ne-am fi ales, din multe puncte de vedere, cu foarte serioase avantaje. Plajele erau nu numai cele mai bune de pe întregul litoral de nord al Franţei, dar şi cele mai apropiate de porturile britanice şi de frontiera germană. Pe deplin conştient de aceasta, inamicul reţinuse efective puternice în sectorul Calais şi întărise linia de

coastă de acolo mai mult decît pe oricare alta. Lucrările de fortificație erau atît de masive, încît nimeni dintre noi nu putea să conceapă un asalt izbutit dinspre mare, afară de cazul cînd l-am fi plătit cu pierderi înspăimîntătoare, din cauza cărora întreaga expediție risca să ajungă pe țărm vlăguită și incapabilă de a întreprinde vreo acțiune. Dar ne bizuiam pe impresia inamicului că vom ceda ispitei și vasta gamă de măsuri pe care le-am luat pentru a-l întări în această părere s-a bucurat de un credit extraordinar la serviciile naziste de informații.

Debarcarea complementară în sudul Franței fusese de mult considerată — cel puțin de mine și de generalul Marshall — ca o parte integrantă și necesară a marii operații de peste Canalul Mînecii. La începutul anului 1944, pe cînd lucram la elaborarea planurilor, îmi închipuiam că toți comandanții principali, ca și Comitetul Unificat al Șefilor de State-Majore ajunseseră la un acord deplin în această privință. Analizînd însă situația la cartierul meu general de la Londra, am constatat repede că, chiar amînînd „Overlord" pentru luna iunie, aliații tot nu dispuneau de suficiente nave de desant și de celelalte utilaje necesare pentru a declanșa concomitent cele două operații — peste Canalul Mînecii și în Mediterana — cu efectivele pe care le doream.

La acea dată, Statele Unite erau angajate în acțiuni ofensive pe teatrul de război din Oceanul Pacific, de unde nu se puteau deci retrage navele de desant suplimentare, de care aveam nevoie. În această situație, generalul Montgomery a propus să renunțăm cu desăvîrșire la debarcarea în sudul Franței (care purta pe atunci denumirea codificată „Anvil"), scriindu-mi la 21 februarie 1944 : „Recomand foarte insistent să ne pronunțăm cu toată hotărîrea împotriva operației «Anvil»". Am refuzat să mă raliez acestui punct de vedere, dar devenise limpede că singura soluție era de a amîna această debarcare cu un interval suficient pentru ca navele de transport și de desant să participe mai întîi la „Overlord" și apoi să treacă în Mediterana, unde să contribuie la punerea în aplicare a planului „Anvil". După părerea noastră, această modificare de program nu prezenta inconveniente deosebite, fiind, în orice caz, cu mult preferabilă unei anulări a operației complementare. Prezența aliaților în bazinul mediterancan nu îngăduia germanilor să-și evacueze

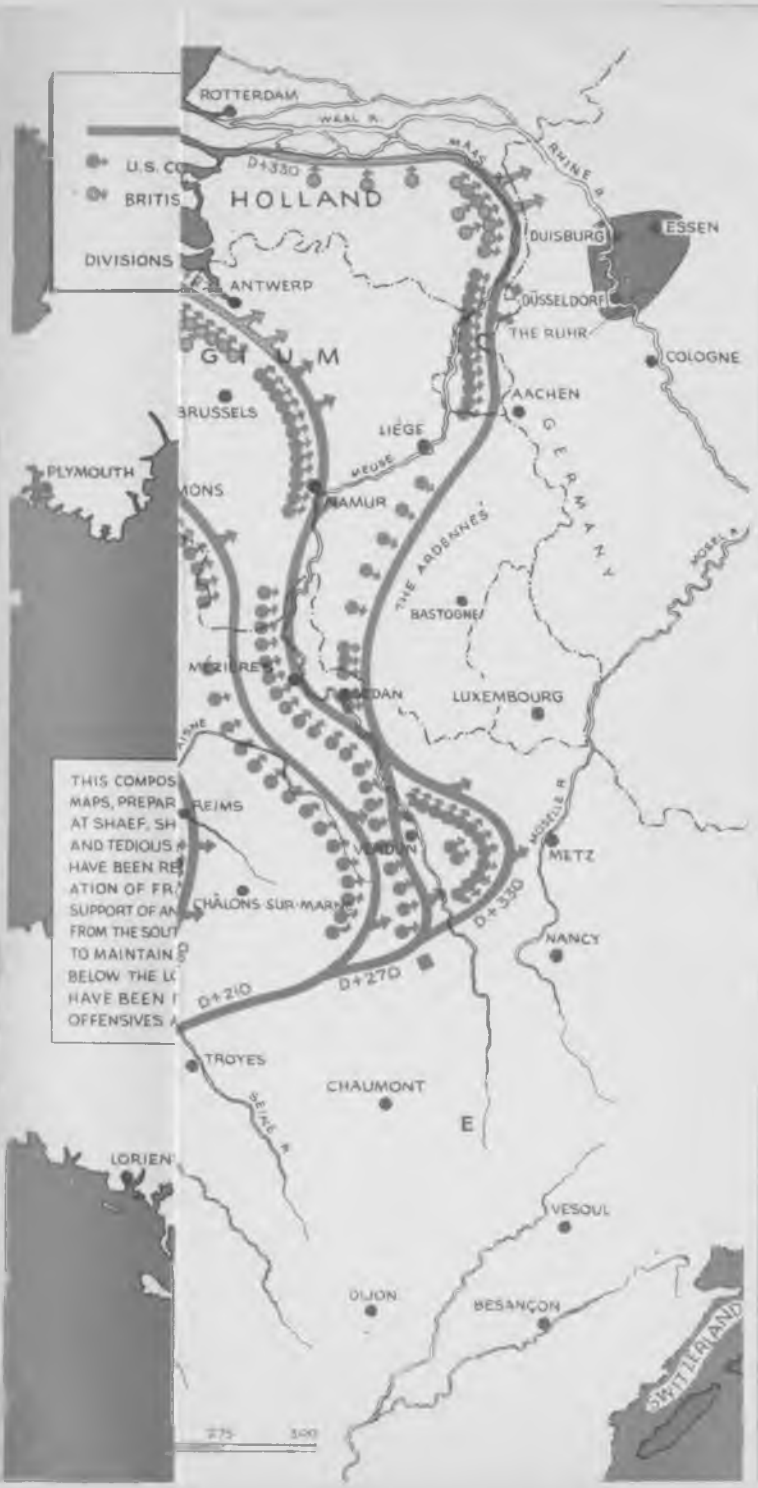
ROTTERDAM
WAAL R.
MAAS R.
RHINE R.
U.S. CO
BRITIS
D+330
HOLLAND
DIVISIONS
DUISBURG
ESSEN
ANTWERP
DÜSSELDORF
THE RUHR
COLOGNE
GIUM
AACHEN
BRUSSELS
LIÈGE
GERMANY
PLYMOUTH
MONS
MEUSE
NAMUR
THE ARDENNES
MOSELLE R.
BASTOGNE
MEZIÈRES
SEDAN
LUXEMBOURG
THIS COMPOS
MAPS, PREPAR
AT SHAEF, SH
AND TEDIOUS
HAVE BEEN RE
ATION OF FR
SUPPORT OF AN
FROM THE SOUT
TO MAINTAIN
BELOW THE L
HAVE BEEN
OFFENSIVES
REIMS
VERDUN
METZ
CHÂLONS SUR-MARNE
D+330
NANCY
D+210
D+270
TROYES
CHAUMONT
SEINE R.
E
LORIEN
VESOUL
DIJON
BESANÇON
SWITZERLAND
275
300

HEREFORD
OVERLORD FORECAST
U.S. FRONT LINE
BRITISH FRONT LINE
U.S. COMBAT DIVISION
U.S. DIVISION ON DEFENSIVE LINE
BRITISH COMBAT DIVISION
BRITISH DIVISION ON DEFENSIVE LINE
PLANNED OFFENSIVE ATTACKS
DIVISIONS EXPECTED TO BE IN REST AREAS AND IN RESERVE ARE NOT SHOWN.
NORTH SEA
GREAT BRITAIN
ENGLISH CHANNEL
FRANCE
BELGIUM
HOLLAND
GERMANY
SWITZERLAND
MARGATE
SOUTHAMPTON
BRIGHTON
PLYMOUTH
ROTTERDAM
ANTWERP
OSTENDE
CALAIS
COURTRAI
BRUSSELS
LILLE
LIÈGE
AACHEN
COLOGNE
DUISBURG
ESSEN
DÜSSELDORF
THE RUHR
MONS
NAMUR
ARRAS
ABBEVILLE
AMIENS
DIEPPE
CHERBOURG
LE HAVRE
ROUEN
CAEN
ST. LÔ
EVREUX
ARGENTAN
AVRANCHES
ALENÇON
CHARTRES
PARIS
LAON
COMPIÈGNE
SOISSONS
REIMS
EPERNAY
CHÂTEAU THIERRY
CHÂLONS SUR MARNE
VERDUN
METZ
NANCY
BASTOGNE
MEZIÈRES
SEDAN
LUXEMBOURG
THE ARDENNES
MEUSE R.
MOSELLE R.
SAAR R.
RHINE R.
MAAS R.
WAAL R.
SEINE R.
YONNE R.
OISE R.
MARNE R.
LOIRE R.
RENNES
LAVAL
LE MANS
ORLÉANS
TROYES
CHAUMONT
VESOUL
DIJON
BESANÇON
LORIENT
ST. NAZAIRE
NANTES
ANGERS
SAUMUR
TOURS
BLOIS
CHOLET
BOURGES
D+60
D+90
D+120
D+150
D+180
D+210
D+270
D+330
D+60 TO D+90
D+120 TO D+330
D+150 TO D+180
D+210 TO D+330
5 DIVISIONS
ON OFFENSIVE AT D+120 CHANGE TO DEFENSIVE D+150 TO D+180
THIS COMPOSITE OF EIGHT PLANNING MAPS, PREPARED IN THE SPRING OF 1944 AT SHAEF, SHOWS THE CONSTRICTED AND TEDIOUS CAMPAIGN THAT WOULD HAVE BEEN REQUIRED FOR THE LIBERATION OF FRANCE WITHOUT THE SUPPORT OF ANVIL-DRAGOON, DRIVING UP FROM THE SOUTHERN COAST. COMPELLED TO MAINTAIN A LONG DEFENSIVE LINE BELOW THE LOIRE, THE ALLIES WOULD HAVE BEEN RESTRICTED TO LOCAL OFFENSIVES AGAINST THE GERMANS
0 25 50 75 100 125 MILES 175 200 225 250 275 300

coas
de
noi
afar
tăto
pe
țiun
ispi
a-l
ordi
I
mul
Mar
rații
pe c
toți
Șefil
în a
meu
amîr
neau
nece
rații
tivel
L
ofens
nu s
de ca
gome
carea
codifi
coma
rea
raliez
singu
interv
desan
treacă
aplica
modif
bite,
a ope
medit

PROGNOZA «OVERLORD»

Linia frontului american. Linia frontului britanic.

Divizie americană în ofensivă. Divizie americană pe linie de apărare.

Divizie britanică în ofensivă. Divizie britanică pe linie de apărare.

Acțiuni ofensive planificate.

Nu figurează pe hartă diviziile de rezervă și din zonele de refacere.

Acest complex de 8 hărți de plan, întocmite în primăvara 1944 la Comandamentul suprem al forțelor expediționare aliate, arată cît de limitată și de migăloasă ar fi fost campania de eliberare a Franței fără sprijinul operației «Anvil-Dragoon», care a contribuit cu presiunea exercitată de trupele aliate debarcate pe coasta de sud. Obligați să organizeze o lungă linie de apărare la sud de Loire, aliații ar fi trebuit să se mărginească la ofensive locale împotriva germanilor.

D + ... = Ziua Z + numărul respectiv de zile

toate trupele din sudul Franței. În cazul, totuși, cînd ei și le-ar fi retras treptat, forțele noastre debarcate ulterior pe țărmul meridional ar fi putut înainta mult mai ușor. În consecință, am căzut de acord să amînăm operația „Anvil", cu recomandarea ca ea să fie efectuată cît mai curînd după 15 iulie.

Proiectele noastre de a utiliza aviația de bombardament în pregătirea marelui asalt a întîmpinat o foarte sinceră și serioasă împotrivire, în special la nivelul politic. Distrugerea podurilor principale, a gărilor de mărfuri și a celor mai importante artere de cale ferată ale Franței avea să ducă la pierderi inevitabile în rîndurile populației civile. Deși intenționam să dezorganizăm rețeaua căilor de comunicații bombardînd cu prioritate punctele-cheie din jurul marilor orașe, în loc de a ataca pe cele din interiorul centrelor dens populate, unii statisticieni au calculat că ofensiva noastră aeriană va costa cel puțin 80 000 de vieți. O astfel de calamitate fiind de natură să stîrnească resentimentele francezilor, primul ministru britanic și mulți dintre colaboratorii săi ne-au cerut stăruitor să găsim o altă cale pe care operația „Overlord" să beneficieze de sprijinul forțelor aeriene. Profund zguduit de înfiorătorul tablou pe care i-l zugrăveau adversarii planului nostru, Churchill mi-a adresat apeluri insistente și patetice, declarînd : „Franța postbelică trebuie să devină prietena noastră. Nu este numai o problemă de umanitarism, ci și una de înaltă politică statală".

Comandanții de aviație din subordinea mea contestau, ca și mine, exactitatea cifrelor avansate de statisticieni. Pierderile anticipate de noi nu se ridicau decît la o fracțiune din totalul de 80 000, mai ales că aveam de gînd să prevenim populația civilă printr-o serie de avertismente, unele cu caracter general, altele destinate locuitorilor dintr-o anumită regiune. Am folosit toate mijloacele posibile pentru a cere în repetate rînduri francezilor și belgienilor să se îndepărteze de punctele-cheie ale rețelei de comunicații. Mai mult, plănuisem ca înaintea fiecărui raid să invităm prin radio și prin manifeste pe locuitori să evacueze vremelnic perimetrele în cuprinsul cărora se găseau obiectivele atacului. Ne puteam permite să lansăm astfel de avertismente precise deoarece știam, pe de o parte, că „Luftwaffe" înregistrase pierderi grele, iar pe de altă parte, că inamicul nu dispunea de suficientă arti-

lerie antiaeriană pentru a asigura, de la o zi la alta, apărarea fiecărui nod nevralgic de comunicaţii din Franţa. Planul asaltului aerian a trebuit să fie astfel conceput, încît să nu dezvăluie prin schema generală a obiectivelor atacate zona pe care o alesesem pentru debarcare. Am continuat, aşadar, să-l păcălim pe inamic, efectuînd cu regularitate bombardamente grele asupra unor obiective din sectorul Calais, concomitent cu raiduri de pregătire a operaţiei „Overlord".

Valoarea şi necesitatea bombardamentelor au fost discutate îndelung, cu multă seriozitate şi, firește, cu toată compasiunea, din cauza factorilor umani implicaţi. În cele din urmă, Winston Churchill, guvernul britanic şi generalul Pierre Joseph Koenig, comandantul Forţelor franceze din interior, s-au declarat cu toţii de acord ca raidurile aeriene să fie efectuate conform planului, în speranţa că măsurile adoptate pentru a preveni populaţia civilă vor reduce la minimum numărul victimelor. Evenimentele ulterioare aveau să dovedească limpede cît de importantă a fost contribuţia bombardamentelor aeriene la succesul dobîndit de trupele noastre de uscat. De asemenea, nu numai că pierderile suferite de populaţia civilă nu au atins decît o fracţiune din cifrele pronosticate de statisticieni, dar întregul popor francez le-a acceptat cu calm, ca pe o necesitate, fără să manifeste din cauza lor vreo animozitate împotriva forţelor aliate. În afară de loviturile aplicate reţelei de comunicaţii din Franţa, am continuat să bombardăm rafinăriile de petrol din Germania şi alte ramuri vitale ale industriei naziste de război. De asemenea, aviaţia noastră s-a străduit permanent să angajeze lupte cu formaţiile inamice, pentru a le provoca pierderi cît mai mari încă înainte ca trupele noastre să debarce pe teritoriul francez şi bătălia să ajungă la un stadiu critic.

Între timp, statele-majore ale forţelor noastre de uscat şi aeriene lucrau de zor la perfecţionarea măsurilor de coordonare a activităţii lor viitoare. Încetasem de mult să ne mai referim la „sprijinul cu foc al aviaţiei pentru trupele de uscat", utilizînd doar formula „lupte sol-aer". Această interdependenţă este caracteristică pentru războiul modern. Trupele de uscat trebuie totdeauna să ocupe şi să apere localităţile care oferă forţelor aeriene bazele necesare pentru a opera în imediata apropiere a liniei frontului, în vreme ce, pe de altă parte, sprijinul cu foc

permanent al avioanelor de vînătoare și bombardament trebuie considerat o chestiune curentă. În diverse faze critice ale campaniei noastre în Europa, aviația aliată a efectuat mai bine de 10 000 de ieșiri de luptă pe zi, dîndu-și astfel contribuția la bătălia sol-aer.

Una dintre cele mai dificile probleme, care se ridică invariabil ori de cîte orî se elaborează planurile unei ofensive tactice, este cea legată de măsurile de asigurare tehnico-materială, evacuare și înlocuire.

Înainte de cel de-al doilea război mondial se considera că orice acțiune majoră de desant maritim, fără excepție, trebuie să ducă în cîteva zile la cucerirea unor instalații portuare, în caz contrar urmînd să se renunțe la continuarea operației. Introducînd în practică utilaje eficiente de debarcare — printre care L.S.T.-uri, L.C.T.-uri, „rațe" și alte nave de desant —, aliații au contribuit într-o mare măsură la reducerea dependenței nemijlocite de instalații portuare fixe. Se poate spune, fără exagerare, că fabricarea în cantități mari de către aliați a unor tipuri cu totul noi de vehicule amfibii a constituit unul dintre factorii cei mai de seamă în zădărnicirea planurilor Înaltului Comandament German.

Totuși, existența utilajului și a vehiculelor care permit debarcarea de materiale pe țărmuri, în aer liber, nu exclude cîtuși de puțin necesitatea unor porturi — adevăr care era deosebit de valabil pentru „Overlord". Așa cum arată clar o istorie multiseculară, Canalul Mînecii este bîntuit de furtuni crîncene în tot cursul anului, iarna fiind de departe perioada cea mai critică. Unica metodă sigură, așadar, pentru a aproviziona trupele aliate debarcate era cucerirea unor instalații portuare de mare capacitate.

Deoarece natura fortificațiilor de care aveam să ne izbim elimina posibilitatea ca aliații să ocupe repede porturile corespunzătoare trebuințelor noastre, era, de asemenea, necesar ca materialele de asigurare materială de pe țărm să fie puse la adăpost de efectele furtunilor. Știam că, chiar după ce aveam să capturăm Cherbourgul, capacitatea radei sale, ca și căile de comunicații care-l legau de interiorul țării nu erau suficiente pentru a ne satisface toate nevoile. Pentru a rezolva această problemă — care în aparență nu avea soluție —, am recurs la un mijloc atît de ieșit din comun, încît mulți sceptici l-au socotit pur și

simplu de domeniul fantasticului. Este vorba de construirea unor porturi artificiale de-a lungul coastei normande.

Am auzit prima oară despre această idee în primăvara anului 1942, cînd amiralul Mountbatten, care participa la o consfătuire cu o serie de comandanţi, a declarat la un moment dat :

— Dacă nu vor fi porturi disponibile, va trebui, probabil, să le construim noi şi să le transportăm, în piese detaşate, pînă în zona de debarcare.

Primită cu huiduială şi comentarii sarcastice, propunerea a devenit peste doi ani o realitate. S-au conceput două categorii mari de rade protejate. Prima, denumită „Agrişa", consta doar dintr-un şir de vase scufundate, amplasate pupa la pupa, în număr suficient pentru a oferi la bordul de sub vînt o linie de coastă adăpostită, unde vasele mici şi navele de desant puteau să descarce fără întrerupere pe orice vreme, cu excepţia furtunilor violente. Celălalt tip, „Aguda", era de fapt un port complet. Două exemplare din această categorie au fost proiectate şi realizate în Marea Britanie, urmînd să fie remorcate, în piese detaşate, pînă la coasta Normandiei. Principala unitate de construcţie a „Agudei" era un vas enorm din beton, denumit „Phoenix" şi avînd forma unei cutii. Greutatea „Phoenix"-urilor era atît de mare, încît scufundate cap la cap de-a lungul unei fîşii de coastă formau un scut masiv de protecţie împotriva valurilor, aproape indiferent de forţa acestora. Potrivit planurilor, s-a realizat un utilaj auxiliar complex, care facilita manevrele de descărcare, precum şi tot soiul de mecanisme necesare bunei funcţionări a unui port modern. Sectoarele de debarcare american şi britanic urmau să primească fiecare cîte o „Agudă", prevăzîndu-se, de asemenea, instalarea a cinci „Agrişe".

Din experienţa luptelor din bazinul mediteranean învăţasem că o divizie întărită a aliaţilor angajată în operaţii active consumă zilnic materiale în cantitate de aproximativ 600—700 de tone, pe care unităţile de servicii trebuie să le aducă cu regularitate. În afară de aceasta, trebuia să concentrăm în zona de debarcare rezerve de trupe, muniţii şi provizii care să ne permită, după scurgerea unui interval corespunzător, să iniţiem ofensive în adîncime, cu certitudinea că le vom susţine în cursul unor îndelungate perioade de acţiuni decisive. În plus, trebuia să mai aducem şi materialele grele de construcţie necesare ge-

niştilor pentru a restaura şi reutila porturile cucerite, a repara căile ferate, podurile şi drumurile şi a construi aerodromuri. Un alt punct — şi încă unul dintre cele mai importante — al planului de servicii privea rapida evacuare a răniţilor de pe litoralul francez şi transportarea lor de urgenţă la numeroasele spitale din Anglia.

În cadrul Comandamentului Suprem, principalii mei colaboratori în domeniul serviciilor erau generalul-locotenent Sir Humphrey Gale şi generalul-maior R. W. Crawford, ambii foarte experimentaţi şi competenţi. În fruntea unităţilor de servicii americane se afla generalul-locotenent John C. H. Lee, încercat ofiţer de geniu şi reputat ca om care îşi îndeplinea exemplar sarcinile.

În cadrul atacului iniţial am anticipat numeroase probleme speciale de ordin tactic, unele dintre ele extrem de greu de rezolvat. Mă întîlneam adesea cu principalii comandanţi pe care îi aveam în subordine şi cu membrii statului-major ca să discutăm şi să punem de acord planurile în curs de elaborare. La aceste consfătuiri participau frecvent experţi şi specialişti din cele mai diferite ramuri, pentru a-şi da avizul în chestiunile tehnice.

Consilierii mei permanenţi în toate problemele tactice şi operative erau ofiţeri în care aveam cea mai deplină încredere, ca generalul-maior Harold R. Bull, generalul de brigadă Arthur S. Nevins — ambii din forţele de uscat americane — şi generalul-maior J. F. M. Whitley din armata britanică.

Într-un colţ izolat din estul Angliei, trupele de uscat britanice au reprodus toate tipurile de obstacole tactice la care puteau recurge naziştii pentru a respinge atacul nostru. În poligoane speciale, englezii au construit cazemate, ziduri masive de piatră şi suprafeţe întinse acoperite cu reţele de sîrmă ghimpată, au plantat cîmpuri de mine, au înălţat obstacole de oţel cu utilizare subacvatică şi terestră, au săpat şanţuri antitanc — toate acestea fiind copii fidele ale unor mijloace de apărare pe care ştiam că germanii le şi instalaseră. Apoi, englezii s-au apucat să proiecteze tehnica de luptă capabilă să uşureze distrugerea acestor obstacole artificiale. În sfîrşit, au folosit poligoanele respective pentru a verifica în practică armele astfel create şi a încerca noi procedee de luptă.

Un interesant exemplu al acestei activităţi experimentale l-a oferit o nouă metodă de utilizare a torpilei Ban-

galore. Nimic altceva decît un simplu tub lung, umplut cu exploziv, torpila era lansată într-un cîmp de mine, unde, detonînd, arunca în aer toate minele îngropate de-a lungul ei. În felul acesta se forma o potecă îngustă, pe care soldaţii puteau să înainteze, continuîndu-şi atacul, în vreme ce alţii, veniţi din urmă, curăţau restul cîmpului. Arma ca atare intrase de mult în folosinţă curentă, dar britanicii găsiseră un mod original de întrebuinţare a ei, montînd pe un tanc model „Sherman" o serie de ţevi, fiecare dintre ele prevăzută cu o torpilă Bangalore. Orientate drept înainte, ţevile erau de fapt nişte tunuri cu mici încărcături de praf de puşcă în partea posterioară. Din mers, tancul trăgea automat, succesiv din aceste tunuri improvizate, astfel că torpilele zburau prin văzduh şi explodau la vreo zece metri în faţă, croind mereu drum prin cîmpul de mine. Fiecare tanc ducea cu sine suficiente torpile pentru a deschide o cărare lungă de aproximativ 50 m. Cu alte cuvinte, această muncă primejdioasă, în loc de a reveni unor soldaţi pedeştri, lipsiţi de apărare, era încredinţată unui echipaj de car blindat, aflat la adăpostul relativ al unei cuirase protectoare. Nu am văzut niciodată tancul cu torpile în acţiune, dar el reprezintă un exemplu de inovaţie prin care încercam să rezolvăm problemele cu care avea de-a face infanteristul. Poduri transportabile pentru trecerea şanţurilor antitanc, tancuri aruncătoare de flăcări, precum şi îmblăciuri, pluguri şi rulouri compresoare grele pentru distrugerea minelor se numărau printre utilajele în curs de fabricare şi verificare.

Ca totdeauna, moralul trupelor de uscat polariza atenţia constantă a tuturor ofiţerilor superiori. Uneori, această atenţie trebuia să se îndrepte asupra anumitor puncte speciale. De pildă, un comentator de presă a apreciat că orice tentativă de debarcare pe coasta fortificată a Europei de nord-vest va provoca unităţilor de asalt pierderi ajungînd la 80—90% din efective. Această afirmaţie irresponsabilă a avut o circulaţie destul de largă pentru a da naştere unui sentiment de jenă şi îndoială în sînul comandamentului. Cu prilejul numeroaselor vizite făcute prin diverse unităţi, Bradley şi alţi ofiţeri s-au grăbit să înfiereze articolul cu pricina, arătînd că era o născocire menită să inducă în eroare şi să stîrnească panică şi că autorul nu cunoştea realitatea şi habar nu avea de război. Bradley a prevăzut că pierderile aliaţilor nu vor depăşi pe cele

dintr-o bătălie îndîrjită de o amploare corespunzătoare. Pentru a nu îngădui lugubrei profeţii a comentatorului să zdruncine încrederea soldaţilor aliaţi, am folosit toate mijloacele aflate la dispoziţia noastră, mergînd atît de departe, încît am dat publicităţii pronosticul lui Bradley.

Am întocmit în cele mai mărunte detalii planul de acţiuni aeriene — în fazele sale atît de pregătire, cît şi de sprijin cu foc —, iar în cursul primăverii am analizat săptămînal rezultatele obţinute în faza de pregătire. Submarinele şi avioanele au efectuat o serie nesfîrşită de recunoaşteri, dar informaţiile strînse de noi proveneau şi din multe alte surse. Planul de acţiuni navale cuprindea protecţia de ansamblu, dragarea minelor, escortarea, sprijinul cu foc şi, concomitent cu toate celelalte sarcini, construirea de porturi artificiale, repararea porturilor capturate şi asigurarea aprovizionării tehnico-materiale peste Canalul Mînecii. Am studiat fortificaţiile de coastă ale naziştilor şi am elaborat planuri aparte pentru distrugerea fiecărui punct de sprijin, a fiecărei cazemate. Am cercetat îndeaproape fotografiile, constatînd cu îngrijorare că ele aduceau mereu mărturia unei densităţi crescînde a obstacolelor de pe plaje, majoritatea subacvatice în timpul fluxului. Pentru îmbarcarea trupelor, a tehnicii de luptă şi a proviziilor s-au redactat planuri voluminoase şi foarte precise în amănunte. S-au stabilit cu anticipaţie şi, în măsura posibilului, s-au verificat în prealabil itinerarele de deplasare spre porturi, orarul plecărilor şi sosirilor, amplasarea, apărarea şi mascarea bivuacurilor provizorii şi o mie de alte măsuri de acest gen.

Comandanţii superiori profitau de fiecare clipă liberă pentru a vizita şi inspecta trupele. Din însemnările pe care ni le-a lăsat un ofiţer de stat-major reiese că în patru luni, de la 1 februarie la 1 iunie, am vizitat personal 26 de divizii, 24 de aerodromuri, patru nave de luptă şi numeroase depozite, ateliere, spitale şi alte centre importante. Bradley, Montgomery, Spaatz şi Tedder aveau un program similar. Astfel de vizite, efectuate în scurtele răgazuri dintre nenumăratele consfătuiri şi şedinţe de stat-major, erau necesare şi extrem de rodnice.

Soldaţilor le place să vadă în carne şi oase pe cei ce conduc operaţiile. Jigniţi, pe drept cuvînt, de orice manifestare de indiferenţă sau de lipsă de grijă din partea comandanţilor lor, ei interpretează orice vizită, chiar şi una

scurtă, drept o dovadă a interesului ce li se poartă. Timiditatea sau modestia nu trebuie să-l abată pe comandant de la datoria de a veni în mijlocul oamenilor săi, de a le vorbi şi de a fi mereu cît mai aproape de ei, în limita posibilităţilor fizice. Efectul acestei atitudini se resimte pe plan moral, iar moralul — în condiţiile cînd toţi ceilalţi factori sînt aproximativ echivalenţi — joacă rolul principal pe cîmpul de luptă.

Cînd a bătut ceasul să ne deplasăm trupele în porturi, partea de sud a Angliei a devenit un unic şi uriaş bivuac, depozit şi aerodrom *. La cererea noastră, guvernul britanic a suspendat toate comunicaţiile dintre această zonă şi restul Regatului Unit, aşa cum mai înainte procedase cu Irlanda de Sud, stat neutru, în care mişunau spionii inamici. Guvernul a luat chiar măsura fără precedent de a opri, în mod arbitrar, întregul curier diplomatic dintre Marea Britanie şi alte ţări, atrăgîndu-şi proteste indignate şi prelungite. De asemenea, a fost suprimată navigaţia de cabotaj, ale cărei nepreţuite vase ne-au fost repartizate nouă, în scopuri militare. Aceasta a aruncat o povară aproape insuportabilă în seama reţelei feroviare, care şi aşa era suprasolicitată : a încetat practic orice trafic de pasageri şi pînă şi transportul produselor de primă necesitate se lovea de imense dificultăţi. Construcţia „Agudelor“ şi „Agrişelor“ cerea mii de oameni, provocînd o indescriptibilă înghesuială în porturile şi aşa aglomerate.

Populaţia civilă a Marii Britanii, istovită de anii războiului, s-a resemnat, fără să crîcnească, în faţa noilor lipsuri şi neplăceri. Încurajaţi de certitudinea unei iminente ofensive hotărîtoare şi însufleţiţi de exemplul şi conducerea lui Winston Churchill, oamenii au acceptat de bună voie riscul de a fi accidentaţi de tancurile şi camioanele militare care mişunau pe propriile lor străzi şi şosele, de a-şi vedea ogoarele şi grădinile călcate în picioare de soldaţi, de a face cozi lungi în aşteptarea unor trenuri care rareori soseau, de a suferi o nouă reducere a

* În vederea operaţiei „Overlord“, s-au concentrat în Anglia 45 de divizii aliate (dintre care două treimi americane), cu un efectiv total de aproximativ un milion de oameni destinaţi primului eşalon. Un număr aproape egal (circa 980 000) îl aveau unităţile de servicii şi administrative, care răspundeau de asigurarea materială a trupelor. În rîndurile forţelor de sprijin navale şi aeriene din cadrul operaţiei „Torch“ se aflau 896 000 de ofiţeri şi soldaţi. — *Nota trad.*

raţiei alimentare, deja sărăcăcioasă — toate acestea pentru a da cale liberă mişcărilor de trupe şi transportului muntilor de provizii, pe care noi le consumam cu atîta lăcomie.

După ce am renunţat să declanşăm „Overlord" în luna mai, prima combinaţie dintre faza lunii, orarul fluxului şi răsăritul soarelui pe care o consideram prielnică pentru debarcare survenea în zilele de 5, 6 şi 7 iunie. Intenţia noastră era de a ordona convoaielor să traverseze Canalul Mînecii în cursul nopţii, pentru ca întunericul să mascheze efectivele şi direcţiile celor cîteva acţiuni de desant maritim. Aveam nevoie de lună pentru asalturile aeropurtate. Înaintea atacului pe uscat ne erau necesare aproximativ 40 de minute de lumină a zilei pentru a duce la capăt bombardamentele aeriene şi navale. Trebuia să debarcăm în timpul refluxului, deoarece nu puteam elimina obstacolele de pe plaje decît atunci cînd deveneau vizibile. Dar alegerea zilei exacte urma să depindă de prognoza meteorologică.

În eventualitatea că nici una dintre cele trei zile din iunie nu s-ar fi dovedit satisfăcătoare din punctul de vedere al condiţiilor atmosferice, consecinţele ar fi fost înspăimîntătoare. Secretul nu ar mai fi putut fi păstrat. Trupele de asalt ar fi fost nevoite să coboare de la bordul navelor şi să se îngrămădească din nou în locuri de aşteptare împrejmuite cu sîrmă ghimpată şi arhipline deja cu soldaţii aparţinînd valurilor următoare. Tabele complicate de deplasare ar fi trebuit anulate. Moralul s-ar fi prăbuşit. Ar fi devenit necesară o aşteptare de cel puţin 14 — dacă nu 28 — de zile, un fel de pas întrerupt, cu piciorul suspendat în aer, implicînd peste două milioane de oameni ! Am fi rămas cu şi mai puţină vreme bună la dispoziţie pentru operaţiile majore ale campaniei, iar fortificaţiile inamicului ar fi devenit şi mai puternice ! Întreaga Anglie şi-ar fi dat seama că s-a întîmplat ceva rău şi demoralizarea britanicilor şi americanilor ar fi putut duce la dezastre imprevizibile. În sfîrşit, din umbră pîndea necontenit certitudinea că pe coasta franceză naziştii puneau la punct noi arme secrete, probabil eficiente, şi nici măcar nu îndrăzneam să ne întrebăm care ar fi fost consecinţele folosirii lor împotriva porturilor noastre aglomerate, şi îndeosebi împotriva Portsmouthului şi Plymouthului.

A fost o perioadă plină de încordare, cu atît mai greu

de suportat cu cît acel unic factor capabil să ne împingă la catastrofă scăpa cu desăvîrşire de sub controlul nostru. Un ostaş a spus într-un rînd : „Vremea este totdeauna neutră". Nimic mai puţin adevărat ! Vremea proastă este indiscutabil duşmanul taberei care se străduie să lanseze operaţii necesitînd condiţii atmosferice favorabile, ca şi al taberei aflate în posesia unei arme valoroase (cum ar fi o aviaţie puternică), a cărei eficienţă depinde de starea timpului. Pentru a apăra coasta Normandiei, naziştii nu aveau nevoie de nimic altceva decît de o vară cu ploi şi furtuni !

Proiectatul nostru atac aeropurtat în peninsula Cotentin ridica o problemă deosebit de dificilă. Planul „Overlord" includea o acţiune de desant maritim pe o plajă denumită în cod Utah şi situată pe litoralul de est al acestei peninsule ; după părerea mea, la care se raliase şi Bradley, numai aşa devenea posibilă ocuparea rapidă a portului Cherbourg. Dacă nu izbuteam să capturăm în scurt timp acest port, inamicul avea posibilitatea să încercuiască atît de strîns capul nostru de pod, încît întreaga operaţie „Overlod" risca să eşueze. De succesul prompt şi complet pe plaja Utah, am apreciat noi, depindea reuşita întregii campanii.

Peninsula Cotentin nu avea decît o singură plajă abordabilă, din păcate, foarte păcătoasă. Imediat în spatele ei se afla o lagună întinsă, peste care se putea trece numai pe cîteva diguri strîmte, ce duceau de la plajă spre interiorul peninsulei. Dacă inamicul controla punctele de ieşire de pe diguri, trupele noastre de desant cădeau într-o capcană, riscînd, pînă la urmă, să fie masacrate de focul artileriei şi al altor arme fără a putea să dea o replică substanţială.

Pentru a preveni o asemenea eventualitate, am proiectat să lansăm două divizii americane aeropurtate dincolo de lagună, cu misiunea principală de a cuceri şi păstra în mîinile lor vitalele extremităţi ale digurilor. Terenul — aşa-numitul *bocage* — era extrem de neprielnic pentru o acţiune de desant aerian, din cauza mulţimii de garduri vii, înalte şi viguroase. Baterii antiaeriene înţesau liniile de coastă, deasupra cărora trebuiau să treacă vulnerabilele planoare şi avioane de transport. În regiune se aflau, de asemenea, unităţi mobile ale inamicului, care, în afara unui tir antiaerian susţinut, mai aveau posibilitatea să acţioneze împotriva paraşutiştilor şi a planoriştilor noştri

încă înainte ca ei să apuce să se regrupeze în dispozitiv de luptă.

De la bun început s-au purtat aprige discuţii pe marginea acestui proiect, dar Bradley şi generalul-maior Matthew Ridgway, care comanda trupele americane aeropurtate, s-au declarat tot timpul de acord cu mine că acţiunea era necesară şi posibilă. Primind aprobarea de a fi inclusă în plan încă din prima perioadă a pregătirilor, o consideram drept o problemă rezolvată, dar ea avea să se ridice din nou, într-un mod dramatic, chiar în ajunul operaţiei „Overlord".

Ofiţerii de stat-major care puneau la punct, coordonau şi înregistrau toate aceste detalii lucrau, desigur, în permanent contact cu numeroase instituţii şi personalităţi din Londra şi Washington. În perioada de pregătire, la cartierul nostru general veneau nenumăraţi ofiţeri de stat-major din S.U.A., ca să ne informeze dacă tehnica de care aveam nevoie era disponibilă, să confirme datele unor transporturi maritime, să discute planuri în vederea înlocuirilor de personal, a măsurilor de securitate, a procurării de fotografii şi încă alte o mie de treburi de genul acesta.

Unul dintre principalii colaboratori ai generalului Somervell, generalul-maior LeRoy Lutes, a rămas cîteva săptămîni cu noi, în Marea Britanie, studiind metodele prin care putea fi organizat un flux neîntrerupt al materialelor de la fabricile din Statele Unite şi pînă la linia frontului. Cu diferite prilejuri am avut consfătuiri cu membri ai cabinetului britanic, ca Anthony Eden şi Ernest Bevin, cu emisari ai Washingtonului, ca Edward R. Stettinius şi Henry L. Stimson, cu reprezentanţii Statelor Unite la Londra, Averell Harriman şi Francis Biddle, precum şi cu generalul de Gaulle, care a venit din Africa special în acest scop. Discuţiile se purtau în jurul celor mai variate teme, printre care şi cum vom exercita controlul asupra regiunilor unde aveam intenţia să operăm, sau cum vom administra teritoriile germane şi austriece după ce vom pătrunde în cele două ţări.

În toată această perioadă am avut frecvente şi rodnice contacte cu primul ministru britanic. Îl interesa îndeaproape fiecare amănunt mai important şi ne dădea o mînă de ajutor ori de cîte ori revendicările noastre impuneau autorităţilor civile britanice — şi aşa suprasolicitate — un efort suplimentar.

La Chequers mă duceam, mai de fiecare dată, cu treburi urgente. Dar împrejurimile erau atît de plăcute şi tihnite, încît mă destindeam hoinărind din cînd în cînd cîte o oră pe cîmpii şi prin păduri. La Chequers, unde odinioară locuise Cromwell, cadrul, arhitectura şi mobila prezentau un mare interes din punct de vedere istoric.

Churchill îşi invita de obicei oaspeţii spre seară. După cină urma un film de scurt metraj şi apoi, pe la 10.30, începea şedinţa de lucru, care uneori dura pînă la 3 dimineaţa. Aproape totdeauna erau de faţă Eden şi unul sau mai mulţi şefi de stat-major britanici. Se discuta orice fel de problemă şi se ajungea adesea la hotărîri precise. La fiecare cîteva ore parveneau rapoarte operative de la Marele Cartier General britanic din Londra, şi Churchill participa de fiecare dată, alături de şefii săi de stat-major, la redactarea şi expedierea instrucţiunilor, pînă şi a celor strict militare, chiar dacă uneori aveau numai un caracter tactic.

Cu prilejul unor asemenea consfătuiri am început să admir şi să îndrăgesc pe mulţi dintre oamenii cu care eram într-un contact atît de frecvent. Unul dintre ei era mareşalul aerului Sir Charles Portal, şeful Marelui Stat-Major al forţelor aeriene militare britanice.

Dar arareori i se întîmpla lui Churchill să scape ocazia de a aduce o notă emotivă în aceste şedinţe. Într-o zi s-a nimerit ca un general să spună „corpuri" referindu-se la soldaţi (termen utilizat curent în limbajul tehnic al statului-major britanic). Primul ministru l-a întrerupt, criticîndu-l cu asprime într-o înflăcărată cuvîntare. Cît de inuman era să vorbeşti cu atîta indiferenţă despre ostaşi, a arătat el, ca şi cum ai avea de-a face cu nişte baloturi de marfă sau — şi mai rău — cu nişte cadavre ! Mărturisesc că nici eu nu puteam să sufăr expresia, dar de data aceasta am fost de partea bietului ofiţer, care o băgase vizibil pe mînecă, constatînd că, fără să vrea, atrăsese asupră-şi fulgerele lui Churchill.

Ca în majoritatea locuinţelor britanice, la Chequers exista o „carte de oaspeţi", în care fiecare musafir trebuia să iscălească ori de cîte ori trecea pragul casei. Într-un rînd, în drum spre coasta de sud a Angliei, m-am oprit acolo pentru o convorbire de zece minute cu Churchill, după care am dat buzna pe uşă ca să-mi continuu călătoria. Tocmai cînd mă instalam în maşină, m-am

pomenit cu valetul familiei, care, arborînd un aer plin de demnitate, mi-a spus :

— Domnule general, aţi uitat să semnaţi în carte !

Tonul lui solemn îmi dădea de înţeles cît de greu îi venea să mă ierte pentru gafa pe care o comisesem. Mi-am îndreptat greşeala şi am pornit-o mai departe.

În ciuda tuturor preocupărilor, Churchill îşi manifesta în permanenţă caldele sale sentimente de omenie. Cînd Londra a trebuit să îndure o nouă serie de bombardamente germane, în februarie 1944, el mi-a oferit insistent unul dintre adăposturile subterane construite special în capitală. Primul ministru a mers pînă acolo încît a luat măsuri să mi se amenajeze un apartament în toată puterea cuvîntului, cu salon, dormitor, bucătărie şi telefoane secrete. Deşi, nu numai că nu l-am folosit niciodată, dar nici măcar nu l-am văzut, Churchill a continuat să acorde o mare atenţie securităţii mele personale, în timp ce de a lui nu se sinchisea cîtuşi de puţin. În cursul raidurilor aeriene inamice, singura-i preocupare era, pare-se, de a se duce să o vadă pe fiica lui, Mary, înrolată ca servant într-o baterie de antiaeriană care proteja Londra.

La toate întîlnirile noastre de lucru, Churchill şi-a expus limpede şi concret atitudinea faţă de „Overlord" şi speranţele legate de această operaţie. Treptat, el a devenit mai optimist decît fusese în trecut, dar tot nu îngăduia nădejdilor să-i spulbere cu desăvîrşire îndoielile. Nu o dată mi-a declarat :

— Generale, dacă iarna viitoare vă găseşte, împreună cu cele 36 de divizii aliate de sub ordinele dumneavoastră, bine consolidaţi pe continent şi avînd în mîini peninsulele Cotentin şi Bretania, voi proclama, în auzul întregii lumi, că a fost una dintre operaţiile cele mai reuşite ale războiului. Iar dacă, în plus, mai ocupaţi portul Le Havre şi eliberaţi frumosul Paris din ghearele inamicului, voi afirma sus şi tare că aţi repurtat cea mai grandioasă victorie din istoria contemporană.

— Domnule prim-ministru — răspundeam eu cu regularitate —, vă asigur că iarna va găsi forţele aliate chiar la frontierele Germaniei. Dumneavoastră vă bizuiţi doar pe cele 36 de divizii de care dispunem acum. Dar noi vom mai aduce alte zece din Mediterana, iar prin porturile capturate vor începe curînd să curgă spre front încă 40 de divizii din Statele Unite.

— Toate astea sînt planuri de viitor, deocamdată ră-

min la părerea mea, replica adesea Churchill, care se îndoia că vara şi toamna anului 1944 ne vor oferi răgazul necesar pentru a atinge obiectivele planului nostru. La stăruitoarele mele tentative de a-l convinge că tabloul zugrăvit de mine nu era exagerat de trandafiriu, chiar şi în cazul cînd naziştii aveau să lupte cu înverşunare, el îmi răspundea zîmbind : — Iubite generale, aşa se cuvine — un conducător de oşti trebuie să fie optimist. Vă admir entuziasmul, dar eliberaţi Parisul pînă la Crăciun şi nimeni nu va mai avea vreo pretenţie la dumneavoastră.

La 7 aprilie, generalul Montgomery, care colaborase cu statele-majore naval şi aerian, era în măsură să prezinte planul complet şi amănunţit al operaţiei de desant maritim în Normandia. Timp de o zi întreagă, numeroşii participanţi la o şedinţă convocată în localul Şcolii Sf. Paul din Londra s-au ocupat cu expunerea, analizarea şi coordonarea fiecărui detaliu.

Planul prevedea ca trupele noastre să fie dirijate direct spre sud, debarcînd pe litoralul francez cu americanii în flancul drept şi cu britanicii şi canadienii în flancul stîng. La extremitatea flancului drept se afla plaja Utah, în peninsula Cotentin, iar capătul flancului stîng se situa aproximativ la vărsarea fluviului Orne. Lungimea totală a frontului de asalt depăşea 60 de mile.

Dorind să aducem mai aproape de linia întîi avioane de vînătoare-bombardament în număr cît mai mare şi să ocupăm zone în care puternicele noastre efective de tancuri aveau posibilitatea să opereze cu maximum de randament, planul prevedea ca Armata 2 britanică să cucerească repede şesurile plate de la sud de Caen. La vest de acest oraş, americanii debarcaţi pe plaja Utah urmau să înainteze spre sud în acelaşi ritm cu britanicii. Şi mai spre vest, corpul de armate american comandat de generalul-maior J. Lawton Collins şi debarcat pe aceeaşi plajă trebuia să aibă ca principal obiectiv grabnica ocupare a portului Cherbourg. Deoarece în sectorul Calais staţionau numeroase trupe germane, era de presupus că, pentru a păstra legătura dintre această regiune şi Normandia, inamicul va masa puternice efective în sectorul Caen. Era, de asemenea, sigur că naziştii se vor strădui cu desperare să nu piardă Cherbourgul, ca să nu putem folosi noi acest port. Speram totuşi că, datorită elementului surpriză şi rapidităţii de acţiune, vom intra repede în posesia cîmpiei de lîngă Caen. Bradley aprecia că ame-

ricanii vor intra în Cherbourg într-un interval de zece pînă la treizeci de zile de la debarcare, după cum le va surîde norocul.

Planul detaliat al lui Montgomery conţinea, de asemenea, aprecierile sale cu privire la zonele probabile pe care le vom ocupa la diverse termene succesive după debarcare. Aceste anticipări sînt indicate în harta „Prognoza Overlord".

Bineînţeles, previziunile referitoare la înaintarea noastră, aşa cum se înfăţişează ele în contururile care delimitează fazele, nu constituiau un element esenţial al planului de desant maritim ; obiectivul primordial consta în atacarea litoralului şi ocuparea unui cap de pod suficient de larg şi capabil să reziste oricăror contraatacuri, unde să ne putem concentra forţele cît mai repede, în vederea viitoarei bătălii hotărîtoare pentru Franţa. Dar anticiparea modului cum se va desfăşura înaintarea este totdeauna utilă celor ce răspund de asigurarea tehnico-materială : ei îşi pot planifica astfel propriile lor activităţi, orientîndu-se după cîteva repere care le dau o imagine despre amploarea sarcinilor ce le vor reveni. Am ocupat cu puţin înainte de termen teritoriul pentru care ne rezervasem un interval de 90 de zile. În schimb, datele-limită ale primelor zile s-au dovedit cu neputinţă de respectat, din care cauză s-au ivit anumite dificultăţi.

Deja în curs de aplicare, planul de acţiuni aeriene prevedea uzura treptată a aviaţiei germane şi distrugerea nodurilor de comunicaţii feroviare şi rutiere, pentru a izola regiunea de coastă unde urma să aibă loc debarcarea. În ziua Z, forţele noastre aeriene aveau misiunea de a ataca fortificaţiile inamice de pe litoral, nimicind obiective dinainte stabilite, de a asigura acoperirea aeriană şi de a asigura, prin avioanele de vînătoare-bombardament, sprijinul cu foc trupelor noastre care înaintau spre interior.

Planul de acţiuni navale avea de rezolvat complicaţiile determinate de configuraţia şi natura regiunii de coastă, care nu oferea vaselor decît un spaţiu strîmt pentru manevre, precum şi de întinderea şi densitatea cîmpurilor de mine. Totuşi, s-a stabilit foarte precis întregul program, care cuprindea dragarea minelor, escortarea, bombardamentele preliminare, sprijinul cu foc şi apărarea de ansamblu împotriva navelor de suprafaţă şi a submarinelor inamice. Planul de transport, subzistenţă şi deser-

vire a trupelor, precum și de asigurare tehnico-materială era la fel de cuprinzător și amănunțit ca toate celelalte.

La 15 mai, sub conducerea SHAEF, a avut loc o ultimă consfătuire la Școala Sf. Paul. Au participat toți membrii de seamă ai Cabinetului de Război, prezidat de Churchill, și ai Consiliului Britanic al Șefilor de State-Majore, alături de regele Angliei și de zeci de generali aliați. Feldmareșalul Smuts * a venit împreună cu vechiul său prieten Winston Churchill. În toți anii războiului nu am mai pomenit vreodată o ședință la care să se înghesuie atîția înalți dregători și comandanți de oști. Scopul reuniunii era de a verifica dacă clarificasem și corectasem toate punctele rămase încă sub semnul îndoielii la consfătuirea precedentă. În același timp am atras atenția tuturor comandanților asupra obiectivelor generale ale Comandamentului Suprem și am prezentat fiecăruia dintre ei o imagine completă și exactă a ajutorului pe care putea conta. Am controlat și confirmat instrucțiunile cu privire la ordinele care urmau să fie transmise unităților mici și la măsurile care trebuiau luate în perioada dislocării lor în porturi. Un factor precumpănitor îl constituia păstrarea secretului absolut.

Ședința ne-a oferit prilejul de a asculta cuvintele rostite de regele Angliei și de primul ministru britanic. Acesta din urmă a ținut unul dintre tipicele sale discursuri pline de combativitate, folosind în cursul lui o expresie care ne-a frapat în mod deosebit pe mulți dintre noi, mai cu seamă pe americani. „Domnilor — a spus el —, această operație mă atrage din ce în ce mai puternic". Ceea ce pentru noi însemna că, deși se îndoise multă vreme de oportunitatea „Overlord"-ului, deși pledase pentru o nouă amînare a lui în favoarea unor operații de pe alte fronturi, el ajunsese, în cele din urmă, să se convingă, alături de noi ceilalți, că aceasta era într-adevăr calea cea mai directă către victorie. Consfătuirea a avut o profundă semnificație nu numai fiindcă a marcat practic încheierea fazei preliminare de planificare și pregătire, ci și pentru că a insuflat o încredere și mai mare zecilor de comandanți și ofițeri de stat-major prezenți acolo, fie-

* Ian Christiaan Smuts (1870—1950), ofițer sud-african de origine olandeză, inițial inamic al Angliei, apoi susținător fervent al Imperiului britanic, a fost prim-ministru al Africii de Sud în 1919—1924 și 1939—1948. În 1941 a devenit membru al Cabinetului de Război britanic. — *Nota trad.*

care aflînd în ce va consta sprijinul pe care-l va primi pentru a duce la bun sfîrşit partea ce-i revenea din giganticul asalt.

Înainte de declanşarea atacului, secţiile operaţii din SHAEF şi cartierul general al Grupului de armate 21 * s-au instalat la Portsmouth, pe coasta de sud a Angliei. Aici se afla principalul nostru punct de îmbarcare şi tot aici marina militară înfiinţase o reţea de transmisiuni care avea să ne ţină la curent, în primele ore ale zilei Z, cu rezultatele obţinute de fiecare element component al uriaşei oştiri.

După transferarea la Portsmouth a secţiilor operaţii, mi-am dat seama că mai rămăsese de luat o singură hotărîre importantă înainte de ziua Z, şi anume stabilirea exactă a zilei şi orei asaltului. Totuşi, comandantul-şef al aviaţiei, mareşalul aerului Leigh-Mallory, nu considera încă definitiv rezolvată vechea problemă a oportunităţii acţiunii aeropurtate în peninsula Cotentin. Cîteva zile după şedinţă, la 30 mai, a venit la mine pentru a protesta din nou împotriva a ceea ce el numea „masacrul inutil" al celor două divizii de elită. După părerea lui, terenul nefavorabil unei operaţii de desant aerian, conjugat cu rezistenţa inamicului, probabil foarte puternică, constituiau laolaltă un risc prea mare. Nu aceeaşi era primejdia în flancul stîng, unde urma să fie lansată divizia aeropurtată britanică şi unde nu se anticipau jertfe deosebit de grele. În schimb, după evaluările lui Leigh-Mallory, americanii aveau să piardă 70% din planoare şi cel puţin 50% din paraşutişti încă înainte de aterizare. În consecinţă, cele două divizii fiind văduvite de orice forţă tactică, atacul avea perspectiva să se soldeze cu sacrificiul multor mii de vieţi omeneşti, fără măcar să contribuie cu ceva la reuşita asaltului general.

De o sinceritate incontestabilă, Leigh-Mallory, cunoscut pentru curajul său personal, nu-şi făcea decît datoria expunîndu-mi fără ocol modul cum vedea el lucrurile.

Greu de conceput o problemă mai tulburătoare ! În eventualitatea că expertul meu în materie de aviaţie avea dreptate, acţiunea nu era decît o nesăbuinţă condamnabilă — dacă nu şi mai rău —, deoarece, nici măcar plătind enormul preţ pe care-l anticipam, tot nu atingeam obiec-

* Acest grup era alcătuit din Armata 1 britanică si Armata 2 americană şi reprezenta totalitatea efectivelor primului val de asalt. — *Nota trad.*

tivul principal al desantului. Mai mult, dacă dreptatea era de partea lui Leigh-Mallory, însemna că nici debarcarea pe plaja Utah nu avea, probabil, şanse de succes, astfel încît operaţia „Overlord" prezenta dintr-o dată riscuri incalculabile, devenind aproape un act necugetat, care prevestea un eşec gigantic, poate chiar înfrîngerea forţelor aliate în Europa.

Pentru a-l descărca de orice răspundere în cazul cînd nu aş fi ţinut seama de avizul său, i-am cerut lui Leigh-Mallory să-şi aştearnă în scris recomandările şi i-am făgăduit să-i dau un răspuns peste cîteva ore. Nu m-am sfătuit însă cu nimeni. Opiniile şi consideraţiile specialiştilor nu mai ajutau la nimic.

M-am retras în cortul meu de unul singur şi am început să chibzuiesc. Am recapitulat de cîteva ori fiecare etapă parcursă, cam în aceeaşi ordine ca în lucrarea de faţă, dar mult mai complet şi mai exhaustiv. Firește, îmi dădeam seama că, dacă treceam cu bună ştiinţă peste avizul expertului meu în acest domeniu şi dacă pronosticurile sale se dovedeau corecte, aveam să port pînă la moarte insuportabila povară a unei conştiinţe care m-ar fi învinuit, pe drept cuvînt, de sacrificarea nătîngă şi iresponsabilă a mii de soldaţi, floarea tineretului nostru. Dar, dincolo de orice problemă personală, dacă temerile lui Leigh-Mallory erau justificate, exista posibilitatea ca efectele dezastrului să nu se limiteze la cadrul local, ci să se repercuteze asupra întregii operaţii „Overlord".

Analizînd totuşi situaţia, am ajuns la concluzia că punctele nevralgice erau următoarele :

Dacă anulam acţiunea de desant aerian, trebuia fie să renunţ la debarcarea pe plaja Utah, fie să pun forţele de asalt sub spectrul unei catastrofe şi mai cumplite decît cea prezisă diviziilor aeropurtate.

Dacă anulam debarcarea de la Utah, provocam asemenea perturbări în complexele planuri întocmite pentru „Overlord", încît diminuam şansele de succes pe întregul front şi făceam imposibilă buna desfăşurare de mai tîrziu a asigurării tehnico-materiale. Studiind cu calm şi pe îndelete planul cel mare în ansamblul său, convenisem cu toţii că debarcarea la Utah juca un rol capital în dobîndirea succesului. A renunţa la ea însemna, de fapt, a renunţa la un plan în care de mai bine de doi ani îmi pusesem toată încrederea.

În definitiv, ipoteza lui Leigh-Mallory nu era decît o ipoteză, atît şi nimic mai mult. Experienţa noastră din Sicilia şi cea din Italia nu justificau cîtuşi de puţin negrul său pesimism. Bradley împreună cu Ridgway şi cu alţi comandanţi ai trupelor aeropurtate se declaraseră totdeauna de acord cu mine şi cu statul-major în problema desantului aerian din peninsula Cotentin.

Toate aceste consideraţii mi-au insuflat curajul de a rămîne la convingerea că Leigh-Mallory se înşela. I-am dat un telefon, spunîndu-i că atacul se va desfăşura conform planului şi că îi voi confirma în scris hotărîrea. Ulterior, cînd acţiunea a fost încununată de succes, el a fost primul care mi-a telefonat, spunîndu-mi cît de bucuros era şi exprimîndu-şi regretul că găsise de cuviinţă să-mi sporească bătăile de cap în zilele pline de încordare dinaintea debarcării în Normandia.

Bineînţeles, în aşteptarea deciziei finale cu privire la data atacului, mai erau multe de făcut. Am primit vizita multor personalităţi de seamă. Printre ultimii noştri oaspeţi s-a numărat generalul de Gaulle, cu care am avut unele neînţelegeri în legătură cu programarea şi conţinutul exact al apelurilor ce urmau să fie adresate populaţiei franceze imediat după debarcare. Generalul de Gaulle voia ca guvernele american şi britanic să-l recunoască, în mod categoric şi fără echivoc, drept şeful statului francez, subliniind cu insistenţă că numai lui îi revenea dreptul să dea francezilor ordin de a conlucra cu forţele aliate.

Preşedintele Roosevelt a refuzat net să-i acorde această recunoaştere de un fel mai special. Ca şi în alte dăţi, el a scos în relief faptul că în Franţa poporul era suveran şi că aliaţii nu intrau pe teritoriul acestei ţări cu scopul de a impune cetăţenilor un anume guvern sau un anume cîrmuitor. De aceea, susţinea preşedintele, proclamaţiile noastre trebuiau să arate că eram gata să colaborăm cu orice grupare dispusă să participe la lupta pentru nimicirea trupelor germane. Dacă toate sau măcar unele dintre aceste grupări se hotărau să-l urmeze pe de Gaulle, Roosevelt era de acord să cooperăm cu ele prin intermediul lui, dar nu putea accepta ideea de a-l impune cu de-a sila pe general altor formaţii politice.

Misiunea de a elabora un plan care să-l mulţumească pe de Gaulle şi totuşi să nu depăşească limitele fixate de cele două guverne aliate a revenit în mare măsură cartierului nostru general, dîndu-ne mult de furcă, deoarece ne

bizuiam pe un sprijin considerabil din partea luptătorilor din Rezistență. Știam că aceștia erau numeroși mai ales în Bretania și pe dealurile și munții din sud-estul Franței, astfel că un conflict făţiş cu de Gaulle ne-ar fi dăunat enorm, stîrnind resentimente amare și ducînd la inutile pierderi de vieți omenești.

Statul nostru major aprecia că, într-un sens, disputa avea un caracter academic : cel puțin în stadiile inițiale ale operației, de Gaulle reprezenta singura autoritate capabilă să unifice și să coordoneze activitatea grupărilor franceze, așa că nu aveam nimic de pierdut dacă-i acordam recunoașterea pe care o cerea. Trebuia doar să i se atragă atenția că, după eliberarea țării, guvernul și șeful statului francez vor fi aleși prin voința liber exprimată a poporului. Cu consimțămîntul Washingtonului și Londrei, îl acceptasem deja în cadrul Comandamentului Suprem, sub ordinele mele directe, pe generalul Koenig, reprezentantul lui de Gaulle, în calitate de comandant al Forțelor franceze din interior.

Țineam neapărat ca în ziua debarcării de Gaulle să se adreseze prin radio, împreună cu mine, populației franceze, recomandîndu-i să evite răscoalele și jertfele inutile în regiunile situate deocamdată departe de front, dar să fie gata în orice clipă să ne dea ajutor acolo unde aveam nevoie. În limitele directivelor primite, ne-am străduit din răsputeri să-l aducem pe de Gaulle pe pozițiile noastre, dar el nu s-a lăsat convins pe moment, deși, după declanșarea campaniei, avea să colaboreze cu noi în mod eficient.

În zilele petrecute la Portsmouth înaintea debarcării, mai rămăseseră de pus la punct o serie de alte detalii. Dar marele semn de întrebare pe care-l aveam veșnic în fața ochilor îl constituia starea vremii în singura perioadă utilizabilă de la începutul lui iunie, zilele de 5, 6 și 7.

Întreg sudul Angliei era o imensă tabără militară, gemînd de soldați care așteptau ordinul de atac și doldora de armament și subzistențe, care așteptau să fie transportate pe partea cealaltă a Canalului Mînecii. Regiunea era izolată de restul Angliei, guvernul stabilind o linie de demarcație pe care nimeni nu avea voie s-o treacă, într-un sens sau într-altul, fără o autorizație specială. Fiecare bivuac, fiecare cazarmă, fiecare parc auto, fiecare unitate erau notate cu grijă pe hărțile noastre. Planul de dislocare fusese astfel întocmit încît fiecare unitate

urma să ajungă la punctul de îmbarcare exact în clipa cînd nava respectivă era în măsură s-o primească. Bivuacurile de la extremitatea de sud, unde se găseau trupele de asalt, erau împrejmuite cu garduri de sîrmă ghimpată, pentru ca soldaţii să nu mai poată ieşi de acolo după ce li se făcuse instructajul privind rolul fiecăruia în cadrul „Overlord"-ului. Formidabila oştire era încordată ca un resort sub tensiune. La drept vorbind, chiar asta era : un uriaş resort uman, aşteptînd sub tensiune momentul cînd i se va declanşa energia care-l va propulsa dincolo de Canalul Mînecii, în cea mai mare operaţie de desant maritim întreprinsă vreodată.

De două ori pe zi, la nouă şi jumătate seara şi la patru dimineaţa, ţineam şedinţă cu comisia meteorologică, alcătuită atît din britanici, cît şi din americani şi condusă de un scoţian posac, dar priceput, colonelul de aviaţie J.M. Stagg. La aceste şedinţe, cele mai mărunte indicii atmosferice erau migălos prezentate, migălos analizate de către experţi şi migălos studiate de către comandanţii de faţă. Pe măsură ce se apropia termenul stabilit, tensiunea creştea necontenit, căci perspectivele de vreme favorabilă scădeau văzînd cu ochii.

La 4 iunie, ora patru dimineaţa, era programată ultima şedinţă care trebuia să decidă dacă atacul putea fi declanşat la data stabilită în principiu — 5 iunie. Încă dinainte însă, o parte din navele care transportau trupele de asalt primiseră ordinul de a ieşi în larg, căci dacă întregul efectiv avea să debarce la 5 iunie, unele unităţi importante staţionate în nordul Angliei nu puteau rămîne pe loc, aşteptînd decizia finală din dimineaţa de 4 iunie.

În dimineaţa aceea, cînd comandanţii s-au întrunit, prognoza meteo era descurajantă : plafonul jos de nori, vîntul puternic şi marea foarte agitată ameninţau să pună în primejdie debarcarea. Meteorologii prevesteau că protecţia aeriană se va dovedi imposibilă, sprijinul cu foc al marinei militare nu va da rezultate şi pînă şi manevrarea navelor de desant se va lovi de dificultăţi. Amiralul Ramsay şi-a exprimat părerea că acţiunea de desant maritim putea fi dusă la capăt, dar s-a declarat de acord că reglarea tragerilor artileriei navale va fi foarte grea. Îngrijorat, pe drept cuvînt, de gravele inconveniente ale unei amînări, generalul Montgomery a fost de părere să pornim la atac. Tedder s-a pronunţat contra.

Cîntărind toţi factorii, am hotărît să amîn operaţia.

Această decizie impunea trimiterea imediată de ordine către navele şi trupele aflate deja în largul mării, ceea ce dădea naştere la unele îndoieli cu privire la capacitatea lor de a fi din nou gata de luptă peste 24 de ore în cazul cînd ziua următoare s-ar fi dovedit propice pentru asalt. Şi într-adevăr, din cauza furtunii, navele au manevrat extrem de greu în Marea Irlandei. Faptul că, pînă la urmă, ele au izbutit să se înapoieze în porturi, să se realimenteze cu combustibil şi să se pregătească pentru a lua totul de la capăt a doua zi a reprezentat o culme a artei marinăreşti şi a strădaniilor depuse de comandanţi şi ofiţerii de stat-major.

Şedinţa din seara de 4 iunie nu a adus mai nici o rază de lumină în sumbrul tablou de dimineaţă. Tensiunea a sporit şi mai mult, deoarece inevitabilele consecinţe ale unei noi amînări erau atît de grave, încît nici nu îndrăzneam să le luăm în consideraţie.

În dimineaţa următoare, la ora trei şi jumătate, un vînt care atingea aproape proporţiile unui uragan zgîlţîia fără milă micul cantonament al cartierului general, iar ploaia curgea parcă în şuvoaie orizontale. Drumul lung de o milă, pe şoseaua noroioasă, pînă la statul-major naval nu era deloc reconfortant, căci în asemenea împrejurări s-ar fi zis că nici nu mai avea rost să discutăm situaţia.

La începutul şedinţei, colonelul de aviaţie Stagg şi colaboratorii săi ne-au informat că pe coasta Franţei domneau exact condiţiile meteorologice nefavorabile anticipate în ajun şi că, dacă ne-am fi încăpăţînat să debarcăm la 5 iunie, ne-ar fi pîndit cu siguranţă un dezastru cumplit. Această introducere era menită, probabil, să ne inspire încredere în ceea ce avea să urmeze — surprinzătoarea prognoză pentru a doua zi dimineaţă : se anunţa o perioadă de vreme relativ bună, pe care nimic nu o lăsase să se prevadă pînă atunci şi care avea să dureze aproximativ 36 de ore. Ulterior, timpul avea să se strice din nou, dar specialiştii ne-au asigurat că scurtul răgaz de acalmie va surveni între sfîrşitul furtunii care bîntuia şi începutul următoarei perioade de vreme proastă.

Perspectiva nu prea era strălucită : chiar dacă primele valuri de asalt reuşeau să debarce, riscam să ne trezim apoi în imposibilitate de a aduce întăriri, fiind astfel nevoiţi să lăsăm izolată avangarda, care putea deveni pradă uşoară pentru contraatacurile germane. Totuşi, consecinţele unei noi amînări justificau asumarea acestui risc şi m-am grăbit

să anunț hotărîrea de a lansa atacul la 6 iunie. Era exact ora patru și un sfert în dimineața zilei de 5 iunie. Nimeni dintre cei de față nu s-a opus. Cu chipul vizibil luminat, fără a mai rosti vreun cuvînt, fiecare a pornit spre locul de unde avea să transmită celor din subordinea sa dispozițiile care urmau să pună în mișcare întreaga oștire.

O serie de persoane au apelat la mine, cerîndu-mi permisiunea de a se îmbarca la bordul navelor de sprijin ca să asiste la atac. Orice ofițer de stat-major este în stare să demonstreze oricînd, invocînd o grămadă de argumente, de ce tocmai el trebuia să participe la o expediție, în loc să rămînă la singurul loc unde poate fi util, de exemplu, la centrul de transmisiuni. Nu am acordat nimănui permisiunea solicitată, cu excepția celor ce aveau o răspundere militară precisă și, bineînțeles, corespondenților de presă și radio acreditați pe lîngă SHAEF.

Printre cei refuzați se număra și Winston Churchill. Dorința lui izvora în egală măsură din pornirile sale războinice, ca și din nerăbdarea la gîndul că va trebui să stea la Londra, cu brațele încrucișate, așteptînd veștile. I-am răspuns că riscul ca el să pățească ceva avea prea multă importanță pentru întregul efort de război și că trebuia să-l refuz. La rîndul său, mi-a ripostat cu argumentul, întru totul exact, că, deși eram comandantul unic al operației „Overlord", în virtutea autorității pe care mi-o delegaseră cele două guverne, nu intra sub jurisdicția mea și controlul administrativ asupra forțelor britanice.

— Așa stînd lucrurile, iubite general — mi-a declarat el —, nu este de competența dumneavoastră să stabiliți compunerea echipajului pe nici una din navele aparținînd flotei Maiestății-Sale. Și dacă acesta e adevărul — a continuat el cu șiretenie —, nu aveți dreptul să mă împiedicați de a mă îmbarca în calitate de simplu membru al unui echipaj de vas.

Cu durere în suflet, am recunoscut că așa era, dar am subliniat cu tărie că, încălcîndu-mi dispozițiile, Churchill nu făcea decît să-mi complice și mai mult dificultățile personale. Tocmai cînd eram pe cale să mă dau bătut, am primit o neașteptată mînă de ajutor. După cum am auzit mai tîrziu, regele Angliei, aflînd de intențiile primului ministru și fără a se hazarda să se amestece direct în hotărîrea acestuia, i-a trimis un mesaj : dacă Churchill găsea de cuviință să însoțească expediția, atunci și el, regele, considera că era de datoria lui — și, totodată,

un privilegiu — să participe la atac în fruntea trupelor. Aceasta a pus imediat problema într-o altă lumină și nu mi-a mai fost dat să aud nimic despre ea.

Totuși, simpatizam pe deplin cu poziția primului ministru. Din nou a trebuit să îndur interminabila așteptare care survine între ultima hotărîre a Înaltului Comandament și prima clipă cînd este cu putință să se stabilească dacă operația a reușit sau nu. Mi-am trecut vremea vizitînd trupele care urmau să ia parte la asalt. Tîrziu, în seara de 5 iunie, am ajuns la cantonamentul Diviziei 101 aeropurtate americane, una dintre unitățile a cărei participare fusese atît de sever criticată de comandantul aviației, Leigh-Mallory. Într-o formă excelentă, soldații m-au interpelat în glumă, spunîndu-mi că nu aveam nici un motiv de frămîntare, deoarece divizia lor era pe față și totul va merge strună. Am rămas acolo pînă pe la miezul nopții, cînd ultimul dintre ei și-a luat zborul. După două ore de călătorie, înapoiat la cantonamentul meu, nu-mi mai rămînea decît un scurt răgaz înainte de a primi cele dintîi vești.

Capitolul al XIV-lea

Bătălia capului de pod

Primul raport, primit din partea diviziei aeropurtate pe care o vizitasem abia cu cîteva ore mai înainte, suna foarte încurajator *. Pe măsură ce se scurgeau orele dimineţii, reieşea că debarcarea se desfăşura în condiţii destul de bune. Îmbarcîndu-se pe un contratorpilor, Montgomery a plecat să inspecteze plajele şi să găsească un loc unde să-şi instaleze statul-major avansat. I-am făgăduit că voi trece pe la el a doua zi.

În sectorul Utah, unde acţiunea de desant maritim trebuia coordonată cu acţiunea americană de desant aerian, operaţiile progresau satisfăcător, ca şi cele de la extre-

* Operaţia „Overlord" a început imediat după miezul nopţii de 5 spre 6 iunie, cînd dragoarele de mine au curăţat şi balizat zece coridoare prin cîmpurile de mine din Canalul Mînecii, iar bombardierele britanice au atacat coasta de nord a Franţei, revărsînd asupra ei 10 000 de tone de explozive. În jurul orei 2 a.m., au avut loc operaţiile de desant aerian pe cele două flancuri : în dreapta diviziile 82 şi 101 aeropurtate americane, în stînga Divizia 6 aeropurtată britanică. Peste 4.000 de nave de transport şi de desant, avînd la bord 176 000 de oameni şi escortate de aproximativ 600 nave de luptă, au traversat Canalul Mînecii, primind o foarte slabă replică din partea bateriilor de coastă naziste. La ora 5.50 a.m. s-a declanşat pregătirea de artilerie, cu toate gurile de foc de pe navele de luptă aliate, nimicind multe poziţii fortificate şi detonînd cîmpuri de mine ale germanilor. Debarcarea trupelor americane pe plajele *Utah* şi *Omaha* a început la ora 6.30, iar cea a trupelor britanice, pe plajele *Gold* şi *Sword*, şi canadiene, pe plaja *Juno*, a început la ora 7.40. Acoperirea aeriană a fost asigurată de circa 7 000 de avioane de vînătoare şi vînătoare-bombardament. La sfîrşitul zilei de 6 iunie, aliaţii aveau cîte o divizie în fiecare dintre cele cinci capete de pod, în afara celor trei divizii care efectuaseră operaţia de desant aerian. — *Nota trad.*

mitatea flancului stîng. În sectorul Omaha, în schimb, informările primite în cursul zilei indicau lupte crîncene. Într-acolo am hotărît să pornesc în dimineaţa următoare.

Am traversat Canalul Mînecii la bordul unui distrugător şi, ajuns pe ţărm, am constatat că diviziile 1 şi 29 americane, care asaltau Omaha, reuşiseră, în cele din urmă, să rupă dispozitivul inamic şi înaintau repede spre interior. Germanii mai păstrau încă centre izolate de rezistenţă, unele dintre ele susţinînd un tir de artilerie extrem de supărător împotriva punctelor de debarcare şi a navelor noastre de desant. Am avut răgazul să stau de vorbă cu generalul Bradley, care, ca de obicei, era plin de curaj şi încredere. În definitiv, rezistenţa pe care o întîmpinam la Omaha avea aproximativ dîrzenia cu care ne temusem că vor lupta germanii pe întregul front. Convingerea naziştilor că nu vom debarca pe o vreme atît de proastă ne-a ajutat considerabil să obţinem un efect de surpriză, explicînd pînă la un punct slaba împotrivire activă de pe majoritatea plajelor. Pe de altă parte, în sectorul Omaha, prezenţa unei dinamice unităţi a duşmanului, Divizia 352 — care, după spusele prizonierilor germani, se afla acolo pentru manevre şi aplicaţii de apărare —, era una din cauzele înverşunatelor lupte de pe această plajă.

În cursul zilei de 7 iunie am navigat de-a lungul plajelor, găsind prilejul să stau de vorbă cu toţi comandanţii superiori, printre care şi Montgomery. Spre seară, în timp ce treceam în mare viteză pe lîngă ţărm, distrugătorul nostru a eşuat pe o limbă de uscat, avariindu-se atît de grav, încît a trebuit să ne îmbarcăm pe altă navă pentru a ajunge la Portsmouth.

Următoarele cîteva zile au pus la grea încercare programul aducerii de întăriri la capul de pod din Normandia, conform planului pe care-l întocmisem cu infinită răbdare luni şi luni de-a rîndul. În general, previziunile lui au făcut faţă de minune împrejurărilor, dar, ici şi colo, condiţiile de pe cîmpul de luptă au impus unele retuşuri minore, pe care cartierul meu general de la Portsmouth le-a putut efectua repede şi fără zguduiri.

Cînd un astfel de plan este pus în aplicare, se ivesc mereu dificultăţi neprevăzute, care adesea afectează două sau mai multe categorii de arme. Ele pot fi rezolvate destul de lesne dacă Înaltul Comandament urmăreşte îndeaproape situaţia şi are posibilitatea să intervină pe loc, pentru ca neajunsul să nu capete proporţii exagerate. De

pildă, atunci cînd nu se respectă orarul de circulaţie a vaselor sau cînd instalaţiile de încărcare şi descărcare se defectează, navele încep să se aglomereze la punctele de îmbarcare sau debarcare. Astfel se iroseşte un timp preţios şi navigaţia se blochează, riscînd să dea naştere la o harababură generală dacă nu se găseşte nimeni cu autoritate care să ia repede măsurile necesare. Pentru a preîntîmpina asemenea încurcături, înfiinţasem un fel de comisie a statului-major în care erau reprezentate toate armele şi prin intermediul căreia s-a rezolvat în mod satisfăcător coordonarea activităţii în porturi, astfel ca îmbarcarea trupelor şi încărcarea materialelor de aprovizionare să corespundă orarului de sosiri şi plecări ale vaselor. Odată depăşite greutăţile primelor zile, am avut remarcabil de puţine necazuri în această privinţă.

Curînd am aflat că, în lunga perioadă de pregătire de dinaintea invaziei, atmosfera devenise încordată şi la Washington. Abia pusesem piciorul pe ţărm, cînd în Anglia şi-au făcut apariţia generalul Marshall, amiralul King şi generalul Arnold, împreună cu un grup de ofiţeri de la statele lor majore. În ziua de 12 iunie am luat măsuri pentru a-i duce la capul nostru de pod, unde au cutreierat diversele sectoare, manifestîndu-şi fără reţinere satisfacţia. Prezenţa lor a dat şi mai mult curaj oamenilor. Vizitele înalţilor comandanţi şi, uneori, ale membrilor proeminenţi ai guvernului joacă un rol extrem de important în ridicarea moralului soldaţilor, care sînt foarte bucuroşi ori de cîte ori prin preajma lor se ivesc şefii cei mari. Poate că într-asta trupele văd o dovadă că sectorul lor este la adăpost de primejdie, altfel şefii nu ar veni acolo !

Intervalul dintre 6 iunie şi 25 iulie, cînd am rupt frontul inamic, a constituit o etapă bine precizată a operaţiei „Overlord“, cunoscută sub numele „Bătălia capului de pod“ *.

Oprindu-se asupra bătăliilor din trecut, istoricii — fie ei militari sau civili — acordă adesea o deosebită atenţie unor laturi şi aspecte care nu au prezentat prea multă importanţă la data cînd au avut loc evenimentele sau, cel puţin, nu au făcut o impresie specială asupra participanţilor. Pentru a stabili, de exemplu, cine a fost autorul

* Forţele aliate au atins aliniamentul Caen-Caumont-St. Lô cu aproximativ o lună mai tîrziu decît prevedea planul „Overlord“, care acorda acestei acţiuni un termen de cinci zile de la debarcare. — *Nota trad.*

unei concepții strategice originale este necesară o intensă muncă de cercetare și de analiză, trebuie studiat în amănunțime felul cum evoluția situației a corespuns planurilor, de unde au emanat anumite decizii și care a fost influența cutărui sau cutărui individ asupra cutărei sau cutărei acțiuni, fără a mai pune la socoteală obligația de a răspunde istoricilor care sînt de altă părere.

„Bătălia capului de pod" din Normandia, care nu face excepție de la această regulă, a dat și ea naștere la numeroase și înverșunate polemici teoretice, ca și la multe investigații migăloase și obiective, menite să vină în sprijinul diverselor teze și interpretări. Acestea se ocupă de probleme care ar fi fost definitiv clarificate pentru posteritate dacă cei ce le-au rezolvat pe cîmpul de luptă le-ar fi acordat însemnătatea cuvenită, lăsînd mărturii scrise despre modul cum au procedat.

Din fericire, în război, ostașii, în majoritatea lor, devin foarte obiectivi, considerînd că, în toiul unei bătălii, dobîndirea victoriei atîrnă mai greu în balanță decît judecata istoriei. În plus, veșnica criză de timp și necurmata solicitare a atenției tuturor comandanților și ofițerilor de stat-major nu îngăduie ținerea unui jurnal de bord, în care zi de zi și minut de minut să se noteze fiecare eveniment. Numeroase acțiuni importante se inițiază prin contacte verbale, fără nimic în scris. De multe ori, ordinele de luptă, chiar pentru unitățile mari, se redactează abia după ce instructajul s-a făcut în cadrul unor istovitoare ședințe, unde nu s-a întocmit nici un soi de proces-verbal. Dealtfel, curiozitatea istoricilor și a comentatorilor militari se concentrează atît de frecvent asupra intențiilor și ideilor, în dauna faptelor și rezultatelor, încît nici cel mai sîrguincios cronicar n-ar fi în stare să lase o relatare clară și de necontestat a tuturor celor ce se petrec în cursul unei campanii.

Cît despre întrebări gen „Cine a fost autorul planului X ?" sau „Cine a luat hotărîrea Y ?", convingerea mea este că, în mod normal, nici un comandant nu poate să jure că un anume plan sau o anume concepție s-a zămislit în mintea lui. Preocupările sale curente sînt atît de numeroase, încît ulterior îi va fi imposibil să spună dacă prima scînteie a unei idei (care, pînă la urmă, devine un plan foarte reușit) a licărit mai întîi în propriul său creier sau a apărut într-o sugestie venită din afară. Una dintre problemele ce se pun oricărui comandant este de a-și păstra

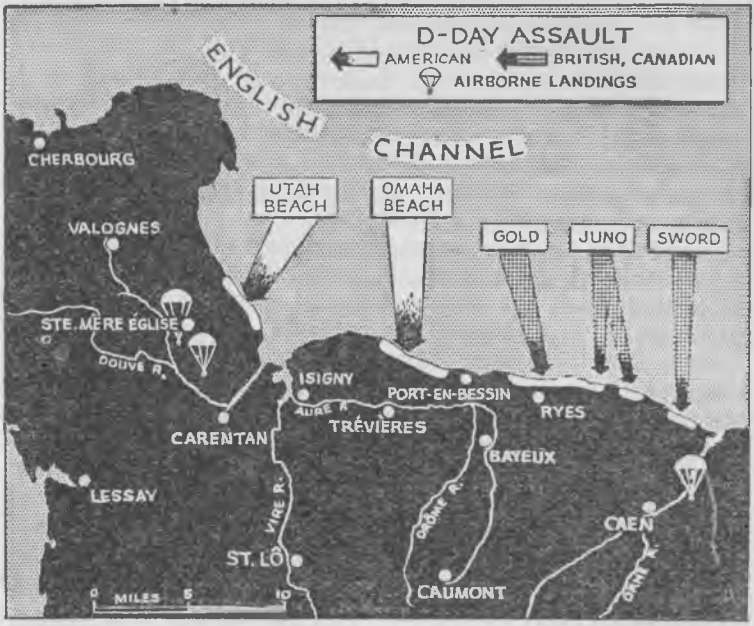

Asaltul Zilei Z

Săgeţile albe indică forţele americane. Săgeţile punctate indică forţele britanice şi canadiene. Paraşutele indică acţiunile de desant aerian

---

receptivitatea, de a evita să confunde fermitatea indispensabilă cu încăpăţînarea în prejudecăţi sau idei preconcepute.

Încă ceva : există o enormă diferenţă între planul precis al unei lupte sau al unei campanii şi rezultatele finale pe care se speră că le va obţine operaţia. Trupele sînt trimise la luptă pentru a atinge un minimum de obiective, în caz contrar operaţia eşuînd. Dincolo de aceste obiective se află domeniul aşteptărilor justificate, iar şi mai departe începe tărîmul speranţelor, care se realizează şi ele dacă norocul surîde constant comandantului respectiv.

Un plan de luptă se străduie, de obicei, să ofere puncte de reper şi pe tărîmul speranţelor, astfel încît nici un prilej de exploatare a succesului să nu se piardă din cauză că trupele nu cunosc intenţiile comandantului lor. Aceste

faze ale planului nu cuprind instrucţiuni rigide, ci numai indici de orientare. Un plan bine conceput prevede o anumită elasticitate în timp şi spaţiu, în aşa fel ca să se realizeze scopul final al comandantului. Rigiditatea duce inevitabil la înfrîngere, şi comentatorii care invocă o modificare de amănunt ca dovadă că planul a fost deficient demonstrează altceva — o totală ignoranţă în ceea ce priveşte caracteristicile frontului.

„Bătălia capului de pod" a însemnat o perioadă de necurmate şi grele ciocniri, care, în afară de ocuparea Cherbourgului, nu ne-au prilejuit decît puţine cîştiguri teritoriale. Dar tocmai în această perioadă s-au pus bazele spectaculoasei eliberări a Franţei şi Belgiei, care avea să urmeze. Luptelor din Normandia li se datorează numeroase progrese, pe plan atît practic, cît şi teoretic, care ne-au fost de un mare folos pînă la sfîrşitul războiului.

Ştiind că Rommel, vechiul său adversar din deşert, deţinea comandamentul tactic al dispozitivului de apărare nazist *, Montgomery a prezis că inamicul va recurge la neîncetate contraatacuri, efectuate de orice unitate imediat disponibilă, de la divizie pînă la batalion sau chiar la companie. Fostul comandant al Armatei 8 britanice a arătat că Rommel nu-şi va alege niciodată o puternică linie naturală de apărare, în spatele căreia să înceapă apoi, calm şi răbdător, să concentreze efective în număr cît mai mare, pentru a lansa ulterior o ofensivă hotărîtoare împotriva poziţiilor noastre de pe plajă. Prevestirea lui Montgomery s-a adeverit cuvînt cu cuvînt.

Din ziua debarcării şi cu excepţia unor puncte izolate, bătălia nu a îmbrăcat niciodată un aspect cît de cît similar celui al războiului de poziţii din 1914—1918. Dar tocmai o asemenea posibilitate nu o puteau trece cu vederea aliaţii, şi îndeosebi camarazii noştri britanici, cu amintirile lor de la Vimy şi Passchendaele.

Pronosticînd că ocuparea Cherbourgului ne va da mult de furcă, Bradley se bizuia pe viteză şi îndrăzneală, în

---

* Feldmareşalul Erwin Rommel fusese numit, în ianuarie 1944, comandantul Grupului de armate „B" din Franţa, care cuprindea armatele 7 şi 15 — cea dintîi staţionată în Normandia, cea de-a doua în sectorul Calais. În primele zile după debarcare, luptele cu forţele aliate au fost duse exclusiv de către cele şapte divizii de infanterie ale Armatei 7, sub ordinele generalului Friedrich Dollman, cărora li s-au adăugat alte două divizii de infanterie şi şapte divizii blindate de tancuri din Grupul de blindate „Vest", comandat de generalul Heinrich Eberbach. — *Nota trad.*

aceeaşi măsură ca şi pe puternicele sale formaţii de asalt, pentru a repurta un succes rapid în sectorul lui. „Zece zile dacă avem şansă, treizeci dacă nu avem", socotea el. Bineînţeles, toate aceste previziuni depindeau, printre altele, de măsura în care izbuteam să aducem întăriri în proporţiile planificate. Programele de debarcare stabileau în cele mai mici amănunte, pe zile şi ore, sosirea unui număr precis de unităţi militare de toate categoriile, alternînd cu descărcarea de muniţii şi alte materiale de aprovizionare. Aceste întăriri erau necesare nu numai pentru operaţiile cotidiene, ci şi pentru formarea de rezerve, care să efectueze atacuri neîntrerupte, odată ce am fi ajuns în stadiile decisive ale bătăliei.

Pe flancul estic, localitatea Caen nu a fost cucerită din prima lovitură, aşa cum sperasem, ceea ce ne-a împiedicat să pătrundem în zona de la sud şi sud-est de oraş, unde avusesem de gînd să beneficiem din capul locului de superioritatea noastră în materie de blindate şi aviaţie. Dar luptele din acest sector s-au dus într-un ritm susţinut şi intens. Rommel se apăra cu înverşunare ; pe măsură ce se desfăşura bătălia, am descoperit de ce era obligat să procedeze astfel.

În sprijinul diviziilor sale aflate în zona debarcării, inamicul a adus mai întîi toate trupele pe care le putea scoate din peninsula Bretania, apoi pe cele din sudul Franţei, precum şi din Olanda şi Belgia. Singurele rezerve germane importante, rămase în nord-vestul Europei şi nearuncate încă în foc, făceau parte din Armata 15 şi se aflau în portul şi în sectorul Calais. Pentru a menţine legătura cu ele, Rommel trebuia să păstreze Caen. Dacă pierdea oraşul, cele două armate de sub comanda sa se separau una de cealaltă şi nu mai puteau acţiona laolaltă decît după ce ambele se repliau pe o distanţă considerabilă. De aceea, feldmareşalul a trimis în grabă la Caen diviziile cele mai puternice şi mai bine instruite, făcînd toate pregătirile posibile pentru a apăra oraşul pînă la capăt.

Faptul că nu am izbutit să ne atingem ţelurile tactice imediate în sectorul de est nu a adus cu sine nici o schimbare în obiectivele generale ale planului operativ. Era doar o nouă confirmare a străvechiului adevăr că orice asemenea plan nu prevede decît ordinea de angajare în luptă a trupelor, conform raportului — calculat de comandant — dintre obiectivele urmărite şi resursele ne-

cesare, dar fără a pierde nici o clipă din vedere că reacția inamicului va cere o permanentă adaptare a tacticii la imperativele momentului. De îndată ce ne-am convins că Rommel intenționa să păstreze cu orice preț orașul Caen, ca pe un fel de balama a dispozitivului său, am înțeles că era în avantajul nostru să-i dăm cît mai mult de furcă în acel sector, facilitînd astfel toate celelalte operații aliate.

La extremitatea flancului apusean, Corpul 7 armată al generalului Collins a atacat mai întîi în linie dreaptă spre vest, pentru a tăia în două peninsula Cotentin, apoi a virat repede spre Cherbourg, asigurîndu-și însă și pe flancul de sud un dispozitiv puternic, pentru a bloca orice încercare a întăririlor inamice de a pătrunde în peninsulă.

La 12 iunie 1944, prima bombă zburătoare, cunoscută și sub denumirea V-1, a lovit Londra. Era vorba, de fapt, de un mic avion fără pilot care se deplasa cu mare viteză pe un traseu prestabilit și își încheia zborul la punctul dictat de un mecanism de direcționare. V-1 conținea o enormă cantitate de exploziv, care detona la primul contact, cu un înspăimîntător efect destructiv. Prima bombă V-2 nu a intrat în uz decît la începutul lui august. Era o rachetă lansată la o mare înălțime și căzînd atît de repede, încît primul semn al operației sale era însăși explozia. Dar V-2 nu a provocat aceeași teroare ca V-1, deoarece în timpul zborului nu putea fi nici văzută, nici auzită, nici interceptată.

Bomba V-2 se dovedea deosebit de primejdioasă atunci cînd cădea direct peste vreo construcție oarecare. Datorită vitezei, ea pătrundea adînc în pămînt și uriașa sa forță detonantă se exercita în sus, pe verticală. De aceea, căzînd pe un spațiu liber, era relativ inofensivă, în schimb, din cauza marii sale încărcături explozive, atunci cînd lovea o clădire, o năruia aproape complet.

Fără îndoială, punerea la punct și darea în folosință a acestor arme au suferit o serioasă întîrziere din cauza campaniei noastre de bombardamente din primăvară, cînd am atacat locurile unde bănuiam că se fabrică V-1 și V-2. Împotriva regiunii Peenemünde din Germania, unde știam că funcționa una dintre cele mai vaste uzine experimentale naziste, am trimis periodic puternice formații de bombardiere. Mai existau și alte puncte pe hartă asupra cărora planau suspiciuni, ca, de exemplu, Trondheim, în Nor-

vegia, unde se presupunea că germanii lucrau la arma atomică. Am bombardat, de asemenea, rampele de lansare de pe coasta de nord-vest a Europei, unde fotografiile efectuate de avioanele noastre de recunoaştere arătau numeroase amenajări şi instalaţii a căror funcţionare nu putea fi pusă în legătură cu nici una dintre armele cunoscute. Am atacat fără întrerupere aceste regiuni.

Moralul populaţiei civile a avut vizibil de suferit din cauza noilor arme germane. Marea Britanie rezistase cu succes crîncenelor raiduri aeriene întreprinse de „Luftwaffe", dar în iunie 1944, cînd aliaţii au reuşit să debarce pe coasta Normandiei, este indiscutabil că cetăţenii au răsuflat profund uşuraţi, nu numai la perspectiva victoriei, ci şi în speranţa că vor fi cruţaţi de alte bombardamente. Această speranţă s-a risipit în clipa cînd deasupra Londrei au început să apară un număr considerabil de V-1 şi V-2. La drept vorbind, efectul demoralizant al bombelor nu s-a limitat doar la populaţia civilă ; pe front, soldaţii britanici au început din nou să se frămînte pentru soarta celor dragi de acasă şi mulţi soldaţi americani mi-au cerut, pe un ton îngrijorat, veşti despre cutare sau cutare oraş din sudul Angliei unde fuseseră cantonaţi înainte de declanşarea operaţiei „Overlord".

Dacă germanii ar fi izbutit să pună la punct şi să utilizeze noile lor arme cu şase luni mai devreme, debarcarea noastră în Europa de nord-vest ar fi fost, probabil, extrem de dificilă, poate chiar imposibilă. Sînt convins că, după şase luni de bombardament cu V-1 şi V-2, îndeosebi dacă printre ţintele principale s-ar fi numărat zona Portsmouth-Southampton, am fi fost nevoiţi să renunţăm la „Overlord".

Măsurile de apărare împotriva bombei V-1 au ajuns repede la un înalt grad de eficienţă, dar, chiar şi aşa, primejdia pîndea, ameninţătoare, la orice oră din zi şi din noapte şi pe indiferent ce vreme. Noi, cei de pe front, voiam să cucerim cît mai grabnic poziţiile de unde erau lansate aceste arme împotriva părţii de sud a Angliei. Spre cinstea conducătorilor politici britanici însă trebuie să subliniez că nici unul dintre ei nu mi-a cerut vreodată să modific fie şi un detaliu din planul operativ, numai pentru a pune capăt acestui flagel.

La 18 iunie, Montgomery încă mai credea că situaţia ne permitea să ocupăm în scurt timp Caenul. La data aceea, directivele sale glăsuiau : „Este evident că trebuie să cucerim acum oraşele Caen şi Cherbourg, ca prim pas

spre desfășurarea completă a planurilor noastre. Caen este realmente cheia Cherbourgului...". În aceeași directivă, el dădea Armatei 2 britanice următoarele instrucțiuni : „Misiunea imediată a Armatei 2 este de a ocupa orașul Caen". Ordinul se încheia astfel : „Sper că pînă la 24 iunie atît Caenul, cît și Cherbourgul vor fi în mîinile noastre".

Pe flancul stîng, tancurile naziștilor și puternicul lor dispozitiv de apărare au continuat să dejoace intențiile noastre. În schimb, portul Cherbourg a căzut la 26 iunie, adică exact la douăzeci de zile după debarcare. Generalul Collins a dobîndit acest succes atacînd fără încetare și dovedind, prin rezultatele ofensivei sale, că-și merita pe deplin porecla de „Joe-Fulgerul". Asaltul final asupra portului a primit un substanțial sprijin cu foc, de mare precizie, din partea artileriei navale.

În privința acelui factor imponderabil numit noroc, avusesem parte de un coeficient aproximativ mijlociu între nivelul maxim și cel minim anticipat de Bradley. Șansa noastră a constat mai ales în surpriza pe care o provocasem debarcînd pe plaja Utah — considerată de inamic ca improprie pentru o acțiune majoră de desant maritim — și în excelentele rezultate obținute de cele două divizii aeropurtate — 82 și 101 —, care aterizaseră aproape în centrul peninsulei. Ghinionul s-a manifestat prin uraganul care s-a dezlănțuit la 19 iunie și care vreme de patru zile a curmat aproape orice activitate amfibie, îngreuind considerabil toate celelalte operații și atingînd o asemenea violență, încît ofensiva noastră a devenit extrem de dificilă.

În timpul furtunii, comunicațiile pe mare între Anglia și continent s-au întrerupt cu desăvîrșire, avioanelor fiindu-le, totodată, aproape imposibil să aterizeze pe minusculele piste pe care le construisem în cuprinsul capului de pod. În sectorul american, „Aguda" de lîngă plaja Omaha a suferit avarii ireparabile. Un mare număr de nave și ambarcații au eșuat sau au fost aruncate pe țărm.

Germanii s-ar fi bucurat de condiții ideale pentru un contraatac dacă, în prealabil, forțele noastre aeriene nu ar fi dus atît de bine la capăt campania de izolare a dușmanului. Ca totdeauna, a ieșit și atunci la iveală rolul hotărîtor al aviației în luptele de uscat.

În ziua cînd a încetat uraganul, am trecut în avion pe deasupra liniei noastre de coastă, de la un capăt al ei la

celălalt, numărînd peste 300 de nave de dimensiuni medii care căzuseră victime vîntului și valurilor, unele dintre ele atît de avariate, încît nu mai puteau fi salvate.

Cînd izbucnise furtuna, Divizia 83 americană se afla încă la bordul vaselor de transport, în apropiere de țărm. Nici vorbă nu putea fi de debarcare, așa că pe toată durata vijeliei oamenii au trecut prin încercări extrem de neplăcute și chinuitoare. Făcîndu-le o vizită în ziua cînd, în sfîrșit, au coborît pe uscat, am constatat că mulți sufereau încă de pe urma răului de mare și erau sleiți de puteri.

Nici o scenă din război nu mi-a oferit o asemenea imagine asupra forței industriale a Statelor Unite ca spectacolul epavelor zvîrlite de furtună pe plajele de debarcare. Pentru orice altă țară, pierderile materiale ar fi fost practic fatale, dar capacitatea de producție a S.U.A. se ridicase la un nivel atît de înalt, încît nimicitorul uragan abia de a stînjenit cu ceva operațiile de aducere a întăririlor.

Imediat după ocuparea Cherbourgului a început munca de repunere în funcțiune a portului. Germanii aruncaseră în aer toate instalațiile mai importante, iar rada și apele din vecinătate erau înțesate de mine de diverse feluri. Cele de tip nou nu puteau fi neutralizate decît de scafandrii de mare adîncime, care trebuiau să coboare pînă în fundul mării pentru a le dezamorsa. Era o activitate dramatică și plină de curaj, ca și cea a echipajelor de pe dragoarele de mine din rada portului Cherbourg.

În cele douăzeci de zile cît a durat pînă ce Corpul 7 armată american a cucerit Cherbourgul, pe tot restul frontului luptele nu au încetat o clipă. Nu am înregistrat nicăieri decît cîștiguri de teren locale, cu excepția sectorului Caen, unde intrasem în impas.

Manevrele tactice efectuate de trupele britanice și canadiene pe flancul de est și coordonarea acestor operații cu cele ale americanilor pe flancul de vest constituiau tocmai genul de activitate în care Montgomery era neîntrecut. Datorită faptului că sesiza de minune mentalitatea soldatului britanic, moralul oamenilor săi rămînea ridicat, în ciuda unor decepții și pierderi capabile să zdruncine cu ușurință niște trupe care ar fi avut mai puțină încredere în comandantul lor.

Generalul Bradley a dat dovadă de perseverență, energie, competență militară și un dar al înțelegerii umane — calități atît de evidente pentru superiorii săi, ca și pentru subalternii săi, încît colectivul american de comandament, călit pe numeroasele cîmpuri de luptă ale capului de pod din Normandia, a rămas ferm sudat pînă la sfîrșitul războiului. Generalul-maior Elwood R. Quesada, un tînăr și activ comandant de aviație, conducea grupările aeriene tactice care dădeau lui Bradley un sprijin cu foc nemijlocit. Atmosfera de încredere reciprocă pe care au creat-o cei doi generali, procedeele și metodele pe care le-au elaborat împreună pentru o mai bună coordonare pe cîmpul de luptă, curajoasa stare de spirit pe care au știut s-o insufle tuturor subalternilor lor contrastau foarte plăcut cu alte cazuri pe care le cunoscusem mai înainte. Marina militară se încadra și ea admirabil în acest tablou general. Succesele repurtate în Europa de cele trei categorii de arme ale Statelor Unite, sub un comandament unificat, aveau să mă determine să pledez cu insistență la Washington, în perioada postbelică, în favoarea unei organizări similare a forțelor noastre armate.

În stadiile inițiale ale bătăliei, viața mea a fost un șir neîntrerupt de călătorii. O vizită la Montgomery, la Bradley sau la trupele de pe front era urmată imediat de o perioadă de activitate la cartierul general din Portsmouth, unde munca de coordonare și de sincronizare a transporturilor, în conformitate cu prevederile fazelor principale ale planului, se împletea cu nenumărate discuții și ședințe, fără a mai vorbi, bineînțeles, de permanenta datorie de a vizita unitățile aflate încă în Anglia și pe cale de a pleca pe front.

Un eveniment care mi-a făcut multă plăcere, dovedind, totodată, constanta solicitudine a generalului Marshall față de subordonații săi, a fost sosirea fiului meu în Marea Britanie pe la mijlocul lunii iunie. Absolvind Colegiul militar de la West Point exact în ziua debarcării în Normandia, John căpătase permisiunea, cu aprobarea generalului Marshall, de a-și petrece scurta sa vacanță de diplomă alături de mine, pe cîmpul de luptă, cu condiția de a se reîntoarce în Statele Unite înainte de 1 iulie, cînd trebuia să înceapă pregătirea superioară. M-a însoțit pretutindeni și singura decepție i-a pricinuit-o refuzul meu de a mă amesteca în destinul lui de tînăr

absolvent şi de a-l repartiza la una din diviziile americane de infanterie aflate pe atunci în Europa.

Atît forţele britanice, cît şi cele americane aduceau necontenit întăriri masive în Normandia. În ciuda întreruperii transporturilor şi a pagubelor provocate de furtuna izbucnită la 19 iunie, întîrzierile survenite au avut un caracter temporar şi au afectat prea puţin ducerea la bun sfîrşit a planului final.

Fluxul neîntrerupt de efective proaspete ne permitea să ne menţinem în ofensivă, deşi condiţiile atmosferice şi de teren erau neprielnice. Aveam acum drept scop la est să reţinem cea mai mare parte din trupele germane, iar la vest să înaintăm suficient pentru a putea lansa atacul final şi coordonat de rupere a liniilor inamice şi de ieşire din perimetrul restrîns al capului de pod.

Sfîrşitul lui iunie a însemnat o perioadă grea pentru noi toţi. Mulţi dintre înalţii noştri oaspeţi au început să-şi exprime temerea că intrasem într-un impas şi că dreptatea se vădea a fi de partea celor ce prorociseră o soartă tristă operaţiei „Overlord". Într-adevăr, orice acţiune de desant maritim împotriva unei mase de uscat continental prezintă riscul ca atacanţii să se trezească zăvorîţi într-un cap de pod. Dobîndirea unui spaţiu de mişcare suficient este condiţia *sine qua non* a aducerii de întăriri şi materiale de aprovizionare, necesare unei bătălii mobile şi decisive.

Cînd atît posibilităţile de întărire şi aprovizionare, cît şi natura terenului favorizează defensiva, se conturează perspectiva ca, în ciuda unei debarcări izbutite, cîmpul de luptă să devină mai curînd o rană sîngerîndă în coasta atacatorului decît preludiul unei nimicitoare campanii împotriva forţelor principale ale apărătorului. Aşa au păţit aliaţii la Gallipoli, în primul război mondial. O experienţă în parte similară a reprezentat-o, vreme de cîteva luni, la începutul anului 1944, debarcarea de la Anzio. Cu mult înainte de 6 iunie examinasem pe toate feţele o asemenea eventualitate şi luasem măsuri pentru a preveni apariţia ei. În acest sens, cel mai de seamă atu era supremaţia noastră în aer şi pe mare. Ne bizuiam pe aviaţie pentru a bloca liniile de aprovizionare şi comunicaţii ale inamicului, a pune piedici mişcărilor de trupe şi a distruge fortificaţiile dispozitivului de apărare. Graţie dominaţiei pe mare şi construirii de porturi artificiale,

dispuneam de un mecanism robust pentru aducerea de întăriri şi provizii. În consecinţă, eram convinşi că vom ieşi învingători în cursa de viteză pentru concentrarea forţelor în zona debarcării. În afară de aceasta, mai exista posibilitatea unei contramanevre, prin lansarea unei a doua acţiuni de desant maritim şi, eventual, de desant aerian în peninsula Bretania.

Încă de la primele schiţe de planuri, acordasem o foarte mare importanţă porturilor bretone. Dacă inamicul îşi slăbea dispozitivul de apărare de acolo, în dorinţa de a opune trupelor noastre debarcate în Normandia o linie inexpugnabilă, ne rămînea deschisă calea unui atac prin surprindere în Bretania, care i-ar fi ameninţat pe germani din flanc şi din spate. Ştiind din experienţă că ei nu evacuau niciodată un port din proprie iniţiativă, fără a lăsa în urmă un morman de ruine fumegînde, care făceau extrem de dificile reparaţiile grabnice, am stabilit că locul cel mai convenabil pentru a asigura aprovizionarea şi întreţinerea tehnică a forţelor noastre era golful Quiberon, o radă încăpătoare şi bine adăpostită, dar cam primitivă, pe coasta de sud a peninsulei.

Pe măsură ce se apropia luna iulie, urmăream din ce în ce mai atent evoluţia situaţiei, pentru a hotărî dacă o debarcare secundară va fi sau nu în avantajul nostru. În ce mă privea pe mine, soluţia îmi surîdea tot mai puţin. Unul dintre motive era că raidurile aviaţiei aliate şi ameninţările pe care le simulam împotriva sectorului Calais îi împiedicau pe germani să aducă în Normandia efective suficiente pentru a rezista la infinit forţelor noastre. De asemenea, ştiam că orice tentativă de a efectua o a doua debarcare va duce la întîrzieri inevitabile în concentrarea de trupe şi materiale de aprovizionare direct pe frontul principal. Eram şi acum convins că vom avea foarte multă nevoie de porturile Bretaniei, dar eram la fel de convins că le vom obţine mai repede continuînd să atacăm în Normandia decît slăbind presiunea pe frontul principal de dragul de a efectua o a doua acţiune de desant maritim.

Am petrecut o bună parte din timp în Franţa, unde am avut numeroase consfătuiri cu generalul Bradley şi generalul Montgomery în legătură cu datele viitoarelor operaţii şi cu efectivele pe care proiectam să le angajăm în luptă. Vizitele la Bradley îmi făceau totodeauna plăcere,

căci, ca și mine, era mare amator de plimbări prin pozițiile înaintate, pentru a sta la taifas cu cei ce duceau efectiv greul războiului. Pînă la sfîrșitul războiului, multe dintre ședințele noastre în doi s-au desfășurat în timpul frecventelor escapade pe care le făceam împreună în linia întîi.

În Franța eram însoțit pretutindeni de un sergent motociclist din poliția militară pe nume Sidney Spiegel. Devotamentul său, grija cu care voia să mă ocrotească și să-mi fie de folos nu cunoșteau margini. Ținea, de asemenea, foarte mult să aibă o înfățișare cît mai ostășească și, oricît de desfundată și noroioasă ar fi fost șoseaua pe care era nevoit să circule, de îndată ce soseam la destinație, se apuca să-și lustruiască motocicleta și să se ferchezuiască, redevenind un model de soldat. În cele din urmă, cînd a trebuit să ne despărțim, am pierdut în el un prieten credincios și un prețios colaborator.

În această perioadă am întreținut o vastă corespondență scrisă, telefonică și prin radio atît cu Bradley, cît și cu Montgomery. La sfîrșitul lui iunie, suprafața capului de pod era încă prea restrînsă ca să permită Comandamentului Suprem să se instaleze în Franța, dar, pentru a fi în permanent contact cu ambii comandanți principali ai trupelor de uscat, mi-am mutat în Normandia statul-major personal în cursul lunii iulie. Uneori, cîștigurile de teren și concentrarea resurselor se realizau cu o exasperantă încetineală, ceea ce dădea naștere la severe critici în presa britanică și cea americană. Firește, autorii articolelor respective nu cunoșteau situația : în război, dacă toată lumea ar ști totul, nu ar mai fi cu putință să iei prin surprindere un inamic care este cu ochii în patru.

Ori de cîte ori se ivește un impas temporar însă se pune problema de a menține ridicat moralul celor din linia întîi, care, după ce că suferă pierderi, mai au și prilejul să afle cît de aspru sînt judecați comandanții lor. Din micile aparate de radio, de care oamenii nu se despărțeau nici în ruptul capului, vocile comentatorilor răsunau în fiecare grupă și în fiecare pluton.

Efectele sînt și mai serioase atunci cînd criticile nu lipsesc nici din scrisorile primite de soldați de la cei de acasă, cărora li s-a făgăduit imposibilul. Problema devine cu atît mai gravă cu cît oamenii sînt mai puțin căliți

în lupte. Cît despre veterani, atitudinea lor s-a reflectat admirabil într-o remarcă pe care mi-a făcut-o într-o zi un sergent, în timp ce aştepta, împreună cu unitatea lui de feroviari, să plece mai departe pe front pentru a începe lucrul la nu ştiu ce construcţie de terasamente :

— Domnule general — mi-a spus el —, pe hartă ziceaţi că treaba asta o să meargă şnur, dar uite că şi friţii au un cuvînt de spus. Nu-i nimic, după ce le tragem o mamă de bătaie, uităm noi de toate belelele !

Capitolul al XV-lea

În ofensivă

La sfîrşitul lui iunie, primul obiectiv esenţial al campaniei din Normandia — stabilirea unui cap de pod ferm, cu linii adecvate de aprovizionare, în zona dintre Cherbourg şi vărsarea rîului Orne — fusese îndeplinit pe de-a-ntregul.

Încă de la început, Montgomery, Bradley şi cu mine fuseserăm de părere că marea manevră de ieşire din limitele capului de pod se va efectua printr-o enormă mişcare de rotaţie spre stînga, pentru a aduce frontul pe linia Senei şi a lăsa în mîinile noastre toată regiunea cuprinsă între acest fluviu şi Loira şi întinzîndu-se spre est pînă la Paris. Departe de a însemna implicit adoptarea unei rigide scheme tactice de ansamblu, aceasta reprezenta doar prognoza noastră despre cele ce se vor întîmpla atunci cînd vom fi reuşit să concentrăm toate forţele noastre de uscat, aeriene şi navale împotriva inamicului întîlnit în nord-vestul Franţei.

Un punct de seamă în calculele noastre se referea la linia de pe care intenţionam iniţial să executăm mişcarea de rotaţie. În această privinţă, anticipările noastre tactice neadeverindu-se, au necesitat rectificări. Prezentat în mod oficial de Montgomery la 15 mai, planul stabilea : „De îndată ce vom lua sub controlul nostru principalul aliniament inamic Granville-Vire-Argentan-Falaise-Caen şi vom ocupa ferm zona delimitată de acest traseu, vom dispune de suprafaţa dorită pentru concentrarea de întăriri şi vom putea începe înaintarea".

Speram să atingem aliniamentul de mai sus pînă la 23 iunie sau, altfel spus, în termen de ziua Z plus 17. Într-o

expunere mai amănunţită făcută la 7 aprilie, Montgomery a arătat că, în cea de-a doua mare fază a operaţiei, care urma să înceapă puţin după Z plus 20, Armata 2 britanică va pivota pe flancul ei stîng, la Falaise, pentru „a-şi împinge flancul drept în direcţia Argentan-Alençon". Asta însemna că trebuia să ocupăm oraşul Falaise înainte de a începe marea mişcare de rotaţie. Dar linia pe care ne aflam de fapt în ziua de Z plus 50 (25 iulie), cînd am declanşat ofensiva, corespundea aproximativ celei prevăzute pentru Z plus 5.

Situaţia era, aşadar, cu totul alta decît cea pe care o anticipasem, dar nu aveam încotro. Războiul nu este o treabă unilaterală, ci o împletire de acţiuni şi contraacţiuni reciproce, care se repetă mereu, adversarii străduindu-se să cîştige teren şi alte avantaje, graţie cărora să provoace maximum de pierderi inamicului respectiv.

În cazul de faţă, germanii puneau atîta preţ pe sectorul Caen, încît l-au apărat cu forţe considerabile. Pentru noi, ocuparea acestui teritoriu a devenit deocamdată o imposibilitate sau, cel puţin, o operaţie prohibitivă prin preţul în vieţi omeneşti pe care ar fi trebuit să-l plătim.

Firește, această întorsătură a situaţiei ne-a pricinuit dificultăţi. Dacă am fi reuşit să ajungem, din primul elan, pe cîmpia de la sud de Caen, înaintarea americanilor spre Avranches s-ar fi transformat într-o urmărire a trupelor naziste în retragere, în loc să dea loc, ca acum, la o crîncenă încleştare. Cu alte cuvinte, un succes iniţial mai substanţial pe flancul stîng ar fi înlesnit flancului drept să ajungă pe o linie convenabilă pentru demarajul mişcării de rotaţie.

După 6 iunie, pe măsură ce treceau zilele, presa îşi exprima tot mai apăsat nemulţumirea faţă de imobilitatea flancului stîng al forţelor noastre din Normandia. Bineînţeles, alături de ceilalţi comandanţi şi ofiţeri superiori de stat-major, eram şi eu profund preocupat de situaţia statică de lîngă Caen. Am folosit toate mijloacele de natură să ne urnească din acest punct mort şi în repetate rînduri i-am cerut lui Montgomery să acţioneze mai rapid şi să nu precupeţească nici un efort. El a lansat atac după atac, dar, în ciuda bravurii cu care s-au bătut britanicii şi a puternicului sprijin cu foc furnizat de artilerie şi aviaţie, rezistenţa germanilor nu a putut fi înfrîntă.

Pe de altă parte, trebuie să se ştie că, atunci cînd iz-

buteşte să ţină piept unei părţi din forţele noastre, fie printr-o activitate intensă, fie prin concentrarea de trupe, inamicul ajunge, de obicei, la acest rezultat în dauna propriei sale capacităţi de luptă în alte sectoare ale frontului. În cazul de faţă, chiar dacă atacul nostru trebuia acum să pornească de pe o linie situată mai înapoi decît prevedea planul, era evident că, din moment ce masa forţelor inamice era reţinută în jurul Caenului, pe flancul de vest erau mai puţine trupe germane care să se opună coloanelor americane. Era un adevărat noroc, dacă aveam în vedere relieful accidentat al terenului pe care trebuiau să înainteze americanii. Am discutat de nenumărate ori aceste lucruri cu Bradley şi Montgomery, acesta din urmă continuînd să răspundă de coordonarea tactică a trupelor de uscat pe aglomeratul cap de pod.

Pe la 30 iunie, Montgomery s-a convins şi el — aşa cum ne convinsesem, încă mai dinainte, Bradley şi cu mine — că ruperea liniilor inamice trebuia să se facă în sectorul unde apărarea era mai slabă. Directiva sa, emisă în acea zi, arăta foarte clar că Armata 2 britanică va continua să atace pe flancul stîng pentru a atrage acolo cît mai multe efective germane, în timp ce americanii, care cuceriseră Cherbourgul cu patru zile în urmă, vor începe atacul în direcţia sud, pentru a sparge frontul inamic pe flancul drept. De atunci încolo, acest plan de luptă nu s-a mai modificat, deşi natura terenului şi rezistenţa naziştilor, conjugate cu condiţiile atmosferice nefavorabile, au amînat atacul hotărîtor pînă la 25 iulie. Cele peste trei săptămîni de întîrziere s-au scurs în lupte pentru cucerirea de noi poziţii şi pentru concentrarea rezervelor necesare.

Bineînţeles, noul plan punea pe umerii forţelor americane o sarcină mai grea şi mai pretenţioasă decît cea prevăzută iniţial. Dar Bradley a sesizat perfect care era situaţia de moment şi, încă de la 20 iunie, şi-a exprimat convingerea că ofensiva de pe flancul drept trebuia declanşată de pe poziţiile de lîngă St. Lô, şi nu de pe o linie situată mai la sud, aşa cum stabilea prima versiune a planului. La fel de imperturbabil ca totdeauna, Bradley şi-a înţeles misiunea şi a purces la îndeplinirea ei ca un meşteşugar care se apucă de lucru, raţionalizînd consumul de muniţii pe tot frontul, alternînd mereu trupele din linia întîi şi pregătindu-şi formaţiile de luptă şi unităţile de servicii în aşa fel încît să fie gata, oricînd se va ivi pri-

lejul, să lovească inamicul pe neașteptate și cu toată puterea.

Problema ofensivei pe frontul american se complica și mai mult datorită prezenței unor formidabile garduri vii în zona de *bocage*. În această parte a Franței, ogoarele au fost împărțite de secole în loturi foarte mici — unele depășind doar cu puțin suprafața necesară pentru construcția unei case —, fiecare dintre ele înconjurat de un gard viu, dens și viguros, care crește de obicei pe un taluz de pămînt, înalt de 0,90—1,20 m. Uneori, gardurile și taluzurile de la baza lor sînt duble, astfel încît între ele se formează o tranșee, care oferă un maximum de protecție și camuflaj natural atunci cînd teritoriul devine cîmp de bătălie. În vara anului 1944, în mai toate tufișurile se ascundeau cuiburi de mitraliere sau mici grupe de luptă, care se tîrau pe nevăzute, pîndind în ambuscade pe orice cale de acces pentru a-i decima pe infanteriștii noștri.

Numai tancurile le puteau veni de hac, dar și ele într-o măsură destul de redusă. Încercînd să străpungă un desiș, carul blindat era silit să se ridice aproape la verticală, expunîndu-și pîntecele lipsit de armură și devenind o pradă ușoară pentru oricare tip de proiectil perforant. La fel de exasperant era faptul că, din cauza poziției perpendiculare pe care o lua, tancul nu-și mai putea îndrepta gurile de foc împotriva inamicului și echipajele erau incapabile nu numai să se apere, ci și să tragă în germani.

În fața acestei situații, un sergent american pe nume Culin a născocit ceva simplu care a redat carului blindat eficiența sa și a ridicat considerabil moralul tuturor trupelor de uscat. Culin a propus să se fixeze de botul tancului două lame dure de oțel care, acționînd oarecum ca niște coase, retezau taluzurile de pămînt și tufișurile de deasupra lor. Rezultatul era că vehiculul putea trece peste obstacol în poziție orizontală și trăgînd din tunuri, ba chiar ducînd cu sine, pe o anumită distanță, camuflajul natural al gardului ciopîrțit.

De îndată ce sergentul Culin a prezentat-o căpitanului companiei sale, invenția a fost adusă la cunoștința generalului Walter M. Robertson, comandantul Diviziei 2. La rîndul său, acesta a făcut o demonstrație lui Bradley, care s-a apucat în grabă să echipeze cu „coase" un număr cît mai mare de tancuri, în vederea iminentei bătălii. Un

aspect al acestui eveniment i-a umplut de satisfacţie şi veselie pe soldaţii noştri : oţelul necesar pentru lamele tăioase era furnizat de obstacolele pe care germanii le plantaseră cu atîta generozitate pe plajele din Normandia pentru a împiedica debarcarea aliaţilor pe litoral.

Dar inovaţia lui Culin nu intrase încă în uz atunci cînd Armata 1 americană şi-a început trudnica înaintare spre sud, în dorinţa de a ajunge pe o linie convenabilă de start pentru atacul cel mare. Ne venea foarte greu să căpătăm o imagine reală a cîmpului de luptă. Într-o zi m-am urcat, împreună cu cîţiva colaboratori, într-un turn de observaţie situat pe o colină, ridicîndu-ne astfel la o înălţime de mai bine de 30 m deasupra gardurilor vii din vecinătate. Totuşi, cîmpul nostru vizual a rămas atît de limitat, încît am apelat la aviaţie, cerînd un avion de vînătoare care să mă ducă de-a lungul liniei frontului, doar-doar îmi voi putea face o idee despre ceea ce ne aştepta în faţă. Din nefericire, nici măcar de la o altitudine de o mie şi ceva de metri nu se prea zărea ceva care să ne fie de vreun ajutor. După cum era şi de aşteptat în asemenea condiţii, în afara tirului de hărţuială la distanţă, artileria nu era de cine ştie ce folos. Aveam de-a face cu o luptă de speţa cea mai păcătoasă — corp la corp, între „pifani". Toate diviziile care au luat parte la ea au ieşit din această acţiune mult mai călite, cu o vastă experienţă şi pline de încredere în forţele lor.

Tactica, serviciile şi moralul — iată cele trei probleme cărora comandamentele superioare şi statele-majore şi-au închinat fiecare clipă de activitate. Tactica — pentru a ajunge la cea mai avantajoasă linie, de unde să declanşăm atacul cel mare împotriva naziştilor care ne încercuiau. Serviciile — pentru a subveni nevoilor noastre zilnice, a clădi munţii de provizii şi a aduce efectivele de rezervă care ne erau necesare pentru a da atacului un caracter decisiv. Moralul — o problemă care ne obseda necontenit, deoarece angajam mereu trupele în lupte grele, fără însă a le da satisfacţia unor lungi înaintări, care sînt de natură să insufle elan soldaţilor.

Pînă la 2 iulie 1944 am debarcat în Normandia aproximativ 1 000 000 de oameni, printre care 13 divizii americane, 11 britanice şi una canadiană. În aceeaşi perioadă am adus acolo 566 648 de tone de materiale de aprovizionare şi 171 532 de vehicule. A fost o muncă grea şi istovitoare, dar ducerea ei la bun sfîrşit s-a dovedit extrem

de avantajoasă atunci cînd am fost în măsură să aruncăm toate forţele noastre împotriva inamicului. În cursul acestor prime trei săptămîni am luat 41 000 de prizonieri, pierderile noastre ridicîndu-se la 60 771, dintre care 8 975 ofiţeri şi soldaţi ucişi.

„Bătălia capului de pod" a pus în evidenţă un aspect caracteristic al acelei perioade — progresele neîntrerupte pe care le-au înregistrat aliaţii în materie de utilizare a forţelor aeriene ca sprijin direct al trupelor de uscat angajate în luptă.

Din păcate, este greu, dacă nu chiar imposibil, să se atingă perfecţiunea pe tărîmul coordonării sol-aer. Pilotul unui avion de vînătoare care zăreşte o ţintă terestră dedesubtul lui are multe şanse să se înşele în privinţa identităţii acesteia. Aflîndu-te în văzduh la o altitudine de 3 000—5 000 m, în afară de cazul cînd vizibilitatea este fără cusur, nu-i deloc lesne să recunoşti punctul exact de pe sol deasupra căruia zbori. Dorind din tot sufletul să-ţi ajuţi camarazii din infanterie, ajungi dintr-o dată la concluzia că bateria, autocamionul sau unitatea pe care le vezi jos aparţin inamicului. În aceeaşi clipă începi lansarea în picaj, cu o viteză înspăimîntătoare. De îndată ce ai luat hotărîrea de a ataca, toată atenţia ţi se concentrează asupra obiectivului, singurul tău scop fiind de a pricinui duşmanului maximum de pierderi cu putinţă în unicul şi trecătorul moment pe care-l ai la dispoziţie. Numai o pregătire de luptă intensivă, căreia i se adaugă dotarea avionului cu cele mai moderne dispozitive de locaţie şi detectare, pot să contribuie la reducerea riscului ca pilotul să greşească şi să atace propriile-i forţe.

Una dintre metodele utilizate de noi consta în îmbarcarea unui detaşament de transmisiuni aero la bordul unui tanc aparţinînd unităţii pornite în atac. Fiecare asemenea detaşament avea un emiţător-receptor radio capabil să intre în legătură cu avioanele aflate în văzduh. În acest fel nu numai că am contribuit la evitarea accidentelor, dar am reuşit să dirijăm aviaţia împotriva unor anumite obiective deosebit de preţioase. Acţionînd în colaborare, forţele de uscat şi aeriene au pus la punct tehnici şi mecanisme perfecţionate, care au înregistrat remarcabile succese.

În trecut, antagonismele dintre cele două arme fuseseră foarte frecvente. Nu o singură dată, un avion de-al nostru, străduindu-se să ajute trupele de uscat, era în-

tîmpinat cu salvele de foc ale armelor de infanterie. Numeroşi piloţi, înapoiaţi la bazele lor, s-au plîns cu mult năduf că „pifanului" nu-i plăcea să-şi vadă propria aviaţie deasupra capului. În primele zile ale campaniei din Africa, asemenea accidente se petreceau aproape zilnic, dar, la data cînd am încheiat victorioşi „bătălia capului de pod", ele încetaseră aproape cu desăvîrşire.

Pentru noi, cei de la Comandamentul Suprem, aprecierea corectă a raportului dintre bombardamentele strategice efectuate împotriva Germaniei şi necesităţile de acoperire aeriană a forţelor de uscat prezenta o importanţă capitală, dacă voiam să acţionăm în slujba ţelului comun şi să obţinem maximum de rezultate posibile. Pe măsură ce această concepţie a cîştigat de partea sa pe comandanţii ambelor arme, a dispărut complet şi rezistenţa unor specialişti ca mareşalul aerului Harris şi generalul Doolittle — comandanţii forţelor de bombardament ale Marii Britanii şi, respectiv, ale Flotei 8 aeriene a Statelor Unite — faţă de utilizarea formaţiilor lor împotriva aşa-numitelor obiective tactice. La data cînd am rupt liniile inamice în Normandia, intervenţia în caz de necesitate a întregii aviaţii de bombardament în luptele de uscat era acceptată de toţi, ca ceva de la sine înţeles.

Nu a existat decît o singură excepţie demnă de relevat de la această regulă generală. Printr-un nefericit concurs de împrejurări, Divizia 30 americană a suferit pierderi considerabile în urma unui bombardament efectuat de aviaţia noastră, accident care s-a repetat ceva mai tîrziu. Pînă la sfîrşitul războiului, ori de cîte ori a primit ordin de atac, comandantul acestei divizii a cerut insistent să se interzică participarea la misiune a bombardierelor grele şi mijlocii.

A devenit necesar să fixăm o dată la care întregul sistem de comandament al trupelor de uscat să-şi capete forma definitivă — adică fiecare grup de armate să intre în subordonarea nemijlocită a Comandamentului Suprem. Aveam intenţia ca la 1 august să angajăm în luptă armata lui Patton, creînd, cu acest prilej, în Franţa Grupul de armate 12, sub comanda lui Bradley. Conducerea Armatei 1 urma atunci să fie preluată de generalul-locotenent Courtney H. Hodges, care în prima fază a bătăliei fusese locţiitorul lui Bradley. Ceea ce însă nu putea fi anticipat atunci era durata de timp necesară pentru ruperea liniilor germane, pentru desăvîrşirea înfrîngerii lor în lupta corp

la corp pe frontul din Normandia și pentru delimitarea definitivă a celor două grupuri de armate, fiecare din ele pe propria sa direcție principală de mișcare.

Pînă la atingerea tuturor acestor obiective și atîta vreme cît toate trupele noastre luptau în vederea țelului comun de a distruge forțele germane din Normandia, era evident că un singur comandant trebuia să fie învestit cu autoritatea de a coordona activitatea de uscat pe întregul front. După calculele noastre, această situație avea să dureze pînă la 1 septembrie. În consecință, am adus la cunoștința comandanților superiori că, de la acea dată, fiecare grup de armate va opera în subordonarea nemijlocită a Comandamentului Suprem. Din fericire, statul meu major personal era situat la o distanță foarte convenabilă față de cartierele generale ale lui Montgomery și Bradley, așa că mi-era lesne să mă deplasez oricînd la amîndoi.

În cursul lunii iulie s-au desfășurat pe întregul front lupte care s-au numărat printre cele mai înverșunate din tot războiul. În sectorul american, fiecare atac era îngrădit de mlaștini și cursuri de apă, iar terenul era deosebit de favorabil pentru defensivă. În această perioadă, mulți dintre subalternii lui Bradley și-au cîștigat o frumoasă reputație, intrînd în rîndul celor mai competenți tacticieni ai Statelor Unite. Comandanții de corp de armată și de divizii, ca să nu mai vorbim de sute de ofițeri cu grade mai mici, și-au dovedit din plin calitățile de conducători și priceperea tactică, adevăr valabil, dealtfel, și pentru armatele aliaților noștri. Iar în rîndul soldaților, indiferent de naționalitatea lor sau de drapelul sub care luptau, curajul și dîrzenia s-au manifestat ca trăsături caracteristice, prevestind inevitabila înfrîngere a inamicului.

Îndată după mijlocul lunii iulie, Armata 1 americană a atins, în sectorul ei, aliniamentul St. Lô — coasta de vest a peninsulei Cotentin, de pe care putea lansa un puternic asalt. În acel moment, vremea — care fusese proastă — s-a stricat și mai mult, iar în săptămîna următoare am trecut cu toții printr-o perioadă de chinuitoare tensiune. A trebuit să întocmim o serie de planuri, pentru a profita de prima ameliorare a condițiilor atmosferice, avînd, totuși, grijă să evităm veșnicele alarme și dislocări de trupe pe care le provoacă o succesiune prea frecventă de ordine și contraordine. Într-un stadiu mai de început

al războiului, o asemenea perioadă ar fi avut consecințe extrem de dăunătoare asupra moralului și eficienței trupelor, dar soldații americani, care între timp se călișeră în luptă, au îndurat tortura așteptării ca niște veritabili veterani.

În cele din urmă, în ziua de 25 iulie, la șapte săptămîni după debarcarea în Normandia, atacul s-a declanșat de pe aliniamentul aproximativ pe care ne așteptasem să ajungem la data de Z plus 5 și care se întindea de la Caen, prin Caumont, pînă la St. Lô. Un formidabil bombardament în zonă (sau un „covor de bombe", cum i se mai spune), efectuat în sectorul St. Lô al frontului american, a avut asupra inamicului un efect paralizant, care a durat toată ziua. Din nenorocire, o greșeală comisă de formațiile de bombardiere a provocat un mare număr de pierderi unui batalion din Divizia 9 și Diviziei 30, ucigîndu-l pe generalul McNair, care se dusese la un post de observare pentru a urmări începutul atacului. Moartea lui a îndoliat pe toți cei care îl cunoscuseră pe acest competent și devotat ofițer.

În prima zi, înaintarea a fost lentă, dar seara generalul Bradley mi-a amintit că așa se întîmpla totdeauna în fazele inițiale ale unui astfel de atac și și-a exprimat convingerea că zilele următoare vor fi martorele unor extraordinare succese ale forțelor noastre. Evenimentele i-au confirmat întru totul previziunile. În cursul săptămînii următoare, Bradley și-a croit drum spre sud pînă la baza peninsulei Cotentin, trecînd prin porțiunea foarte îngustă de la Avranches și lansîndu-și coloanele în spatele trupelor germane. În momentul acela, la 1 august, generalul Patton, în fruntea cartierului general al Armatei 3 americane, s-a angajat în luptă, luînd conducerea operațiilor de la flancul drept al Armatei 1. Simultan, Montgomery, care tot mai avea de-a face cu poziții inamice de apărare eșalonate în adîncime, și-a deplasat centrul de greutate de la Caen spre vest, la Caumont, și s-a îndreptat spre platoul înalt dintre rîurile Vire și Orne.

De îndată ce a reușit o rupere decisivă a liniilor germane, lui Bradley i-a revenit sarcina nemijlocită de a provoca inamicului pierderi cît mai grele. Toate celelalte rezultate depindeau de modul cum urma să fie exploatată această ocazie extrem de favorabilă, deoarece aveam certitudinea că orice alt obiectiv devenea ușor de atins din clipa cînd forțele naziste erau nimicite. Bradley plănuise

să utilizeze toate unităţile de care se putea dispensa în alte sectoare pentru a ataca direct spatele trupelor duşmane, aflate încă între Caen şi Avranches. El urmărea, de fapt, o încercuire a acestor forţe, silite în continuare să se apere la nord de loviturile englezilor şi canadienilor.

Pentru a-şi transpune în viaţă proiectul, Bradley a făcut o primă modificare a planurilor originale, reducînd efectivele forţelor care aveau ca sarcină să captureze peninsula Bretania. În loc să trimită acolo grosul Armatei 3, generalul Patton a primit ordin să disloce în acest scop numai Corpul 8 armată american, sub comanda generalului-maior Troy H. Middleton.

Văzînd că ofensiva Armatei 1 americane spre sud prindea un avînt din ce în ce mai mare, reuşind, pînă la urmă, să forţeze gîtuirea de la Avranches, inamicul a reacţionat prompt şi caracteristic. Obligat să nu-şi părăsească dispozitivul general de apărare, atît ca urmare a ordinelor lui Hitler, cît şi datorită acţiunii paralizante a aviaţiei noastre, comandamentul german şi-a dislocat imediat spre vest toate blindatele şi rezervele disponibile în sectorul Caen, pentru a contraataca îngusta fîşie de teren prin care americanii pătrundeau adînc în spatele lor. Dacă s-ar fi soldat cu un succes, contraatacul ar fi izolat trupele noastre care rupseseră liniile inamice şi le-ar fi pus într-o situaţie foarte grea. Culoarul nostru de înaintare fiind încă limitat, germanii apreciau, după toate aparenţele, că riscurile pe care şi le luau erau justificate, chiar dacă, în eventualitatea unui eşec, pierderile suferite de ei ar fi sporit considerabil. Contraatacurile au început la 7 august, primul obiectiv fiind oraşul Mortain, la est de Avranches.

Cu acest prilej, contribuţia forţelor aeriene aliate la zăgăzuirea valurilor de asalt inamice s-a dovedit de o eficienţă extraordinară. Flota 9 aeriană a Statelor Unite şi Royal Air Force * au distrus sute de tancuri şi vehi-

* Royal Air Force (R.A.F.) — forţele aeriene militare ale Marii Britanii. — *Nota trad.*

Ieşirea din încercuire

25 iulie—6 august

La 1 august, lîngă Avranches, Armata 3 americană a devenit operativă şi forţele americane au acţionat pe frontul a două armate.

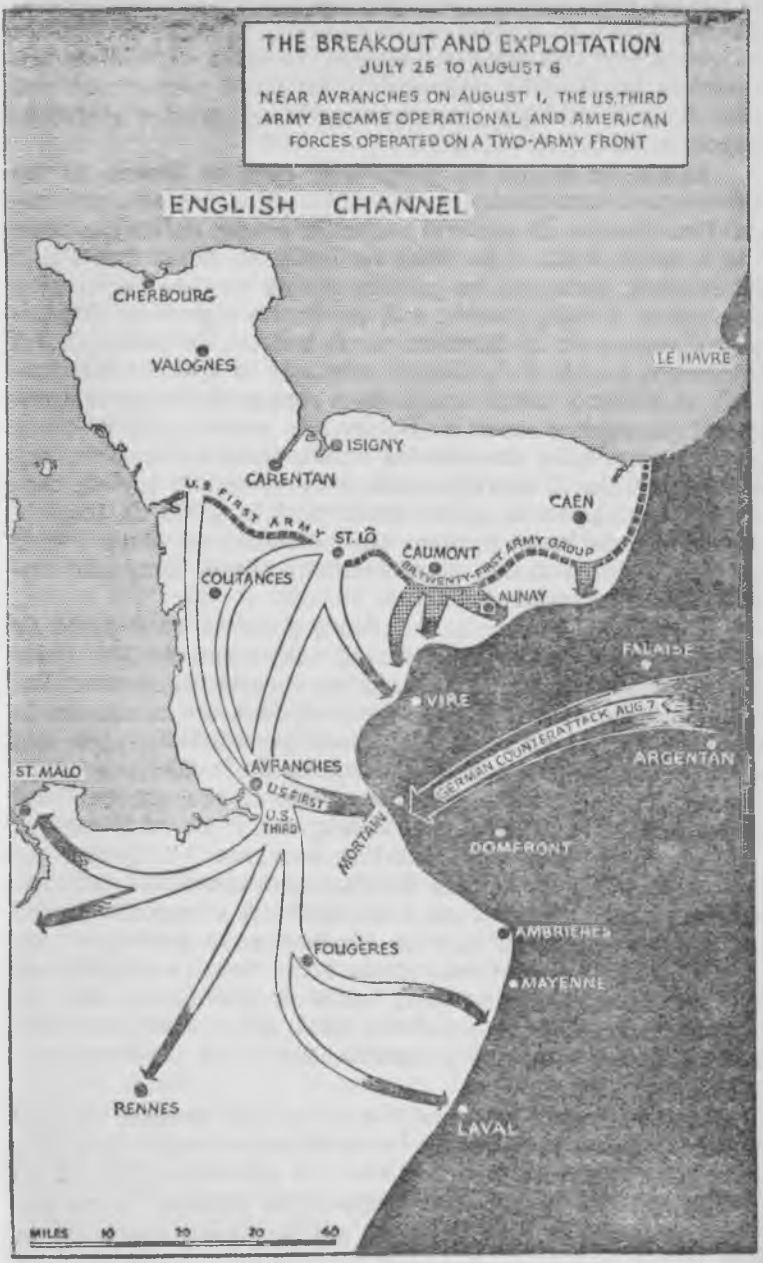
THE BREAKOUT AND EXPLOITATION
JULY 25 TO AUGUST 6
NEAR AVRANCHES ON AUGUST 1, THE U.S. THIRD ARMY BECAME OPERATIONAL AND AMERICAN FORCES OPERATED ON A TWO-ARMY FRONT
ENGLISH CHANNEL
CHERBOURG
VALOGNES
LE HAVRE
ISIGNY
CARENTAN
U.S. FIRST ARMY
CAEN
ST. LÔ
CAUMONT
TWENTY-FIRST ARMY GROUP
COUTANCES
ALNAY
FALAISE
VIRE
GERMAN COUNTERATTACK AUG. 7
ARGENTAN
ST. MÁLO
AVRANCHES
U.S. FIRST
U.S. THIRD
MORTAIN
DOMFRONT
AMBRIÈRES
FOUGÈRES
MAYENNE
RENNES
LAVAL
MILES 10 0 10 20 40

cule ale dușmanului. În rîndurile R.A.F.-ului, numeroase avioane de tip „Typhoon", dotate cu instalații de lansare a rachetelor, au efectuat atacuri la mică altitudine împotriva blindatelor germane și au ținut permanent sub foc trupele inamice, acordînd astfel un prețios ajutor în apărare infanteriei noastre.

Dîndu-ne seama de pregătirile care se făceau în vederea contraatacului, Bradley și cu mine am analizat minuțios situația. În sectorul respectiv aveam suficiente efective, astfel încît, chiar dacă ne hotăram să ne limităm la defensivă, germanii nu puteau cîștiga nici un centimetru de teren. Totuși, pentru a fi pe deplin siguri de dispozitivul nostru de la Mortain, ar fi trebuit, în principiu, să reducem numărul de divizii aruncate în spatele inamicului, sacrificînd astfel ocazia de a realiza distrugerea completă pe care o speram. Pe de altă parte însă, în zilele acelea, condițiile atmosferice ameliorîndu-se simțitor, puteam recurge la serviciul nostru de transport aerian, care avea capacitatea să aducă zilnic pînă la 2 000 de tone de materiale de aprovizionare pe indiferent ce pistă i-ar fi indicat oricare dintre marile unități aliate, temporar izolată de restul forțelor noastre.

După ce i-am arătat lui Bradley că va avea parte de acest sprijin pe linia asigurării tehnico-materiale, chiar în eventualitatea unui succes provizoriu al germanilor, el s-a decis, fără șovăire, să rețină doar un minimum de efective la Mortain, dislocîndu-le pe celelalte spre sud și spre est, pentru a începe mișcarea de învăluire a avangărzilor inamice. Mă aflam la cartierul său general cînd l-a chemat la telefon pe Montgomery ca să-i explice planul. Deși și-a manifestat o oarecare îngrijorare în privința pozițiilor de la Mortain, comandantul britanic s-a declarat de acord că avantajele în perspectivă erau enorme și a lăsat întreaga răspundere a problemei pe seama lui Bradley, dînd repede ordin tuturor trupelor să acționeze conform acestui plan și întîlnindu-se apoi cu Bradley și cu generalul-locotenent Miles Dempsey, comandantul Armatei 2 britanice, pentru a coordona detaliile operației.

Un alt factor pe care s-a întemeiat această decizie foarte îndrăzneață era încrederea dobîndită acum de Bradley și de mine în principalii noștri comandanți de campanie. Patton, care a luat conducerea Armatei 3 imediat după ruperea liniilor inamice, era un mare specialist în

exploatarea unei situații mobile. Pe flancul stîng al americanilor îl aveam pe dîrzul și cumintele Hodges pentru a continua presiunea asupra germanilor și în ambele armate existau comandanți — de corp și de divizie — încercați în luptă, pe care ne puteam bizui ca în orice situație să acționeze prompt și eficient, fără a aștepta instrucțiuni amănunțite de sus.

Cele întîmplate ulterior au confirmat pe de-a-ntregul aprecierea lui Bradley despre posibilitățile sale de a păstra pozițiile-cheie de la Mortain. Dar situația creată acolo oferă încă un exemplu al delicatelor hotărîri pe care trebuie să le ia adesea un comandant pe cîmpul de luptă. Dacă tancurile și infanteria inamicului reușeau să rupă liniile noastre la Mortain, situația tuturor trupelor aliate aflate la sud de această localitate ar fi fost grea, în ciuda capacității noastre parțiale de a le aproviziona pe calea aerului. Nu aveam nici o îndoială că, pînă la urmă, vom repurta o victorie, chiar dacă germanii vor reuși să ne întrerupă temporar comunicațiile. Totuși, într-un asemenea caz, la fel de sigur era că inevitabilele replieri ale trupelor noastre și rezultatele mai puțin satisfăcătoare pe care le-am fi obținut ar fi fost caracterizate în mod public drept o bătălie pierdută.

Situația prezenta numeroase similitudini cu cea care s-a ivit în Ardeni cu vreo patru luni mai tîrziu și care a dus la „bătălia intrîndului". În ambele împrejurări, calculele noastre pe termen lung s-au dovedit corecte, dar într-una din ele germanii au înregistrat un succes vremelnic, în timp ce la Mortain ei au fost respinși imediat, neizbutind decît să sporească și mai mult propriile lor pierderi pe cîmpul de luptă.

Inamicul și-a concentrat grosul blindatelor disponibile la Mortain și a continuat să atace cu încăpățînare pînă la 12 august, dată la care acțiunile lui Bradley se desfășurau satisfăcător, în conformitate cu planul.

La indicația generalului Bradley, generalul Patton trimisese Corpul 15 armată american, în frunte cu generalul-maior Wade H. Haislip, direct spre sud, către localitatea Laval. Ajuns la est de aceasta, Haislip a cotit spre nord, în direcția orașului Argentan. Corpul 12, sub comanda generalului-maior Gilbert R. Cook, a primit ordin să înainteze spre Orleans, pe flancul de sud al Armatei 3, iar Corpul 20, sub ordinele generalului-maior Walton H. Walker, s-a îndreptat spre Chartres. Mai tîrziu, Corpul 19,

comandat de generalul-maior Charles H. Corlett, a participat, de asemenea, la învăluire. Montgomery a ordonat Armatei 1 canadiene să-şi continue presiunea spre sud, în direcţia oraşului Falaise, în scopul de a face joncţiunea cu americanii la Argentan şi de a închide astfel cercul în jurul forţelor inamice aflate la vest de acest punct. Între timp, Armata 1 americană şi Armata 2 britanică căpătaseră misiunea de a ataca pe germanii prinşi în capcană, pentru a desăvîrşi rapida lor nimicire.

Mişcarea de învăluire dinspre sud avea, aşadar, ca prim obiectiv distrugerea sau capturarea trupelor inamice în regiunea Mortain-Falaise, existînd, totodată, posibilitatea de a lichida şi unele rămăşiţe ale armatelor 1 şi 7 germane dacă acţiunea se desfăşura pe un arc de cerc şi mai larg, pînă la punctele de trecere peste Sena. Operaţia îmbrăca următorul aspect de ansamblu : grupul de armate al lui Montgomery ataca în general spre sud, lovindu-se de vechiul dispozitiv german de apărare din Normandia, în vreme ce forţele lui Bradley, cu flancul lor stîng ancorat în apropiere de locul unde rupseseră iniţial liniile inamice, efectuau marile mişcări de învăluire, menite să încercuiască toate trupele duşmane aflate încă între coloanele americane în marş şi frontul Grupului 21 de armate britanic. Între timp, forţele aeriene aliate ţineau sub un foc continuu toate punctele de trecere peste Sena, pentru a împiedica retragerea acelor unităţi germane care ar fi încercat să traverseze fluviul, repliindu-se în direcţia nord, înainte de a se închide capcana. În materie de coordonare a unei asemenea operaţii este greu de conceput un grad mai înalt de perfecţiune.

În noaptea de 13 august, Divizia 5 blindată a Statelor Unite, comandată de generalul Oliver, un veteran al campaniei din Africa, îşi făcea intrarea în periferiile Argentanului. Divizia 2 blindată franceză, sub conducerea generalului Jacques Leclerc, se afla în imediată vecinătate, iar diviziile americane 79 şi 90 de infanterie sprijineau acţiunea din apropiere. Germanii continuau să opună o rezistenţă desperată chiar la sud de Caen, unde îşi creaseră cel mai puternic dispozitiv de apărare din cîte am întîlnit de-a lungul întregii campanii. Canadienii au lansat atacuri violente şi susţinute, dar n-au putut ocupa Falaise decît la 16 august. Transformat într-un morman de ruine, Caen fusese cucerit la 9 iulie.

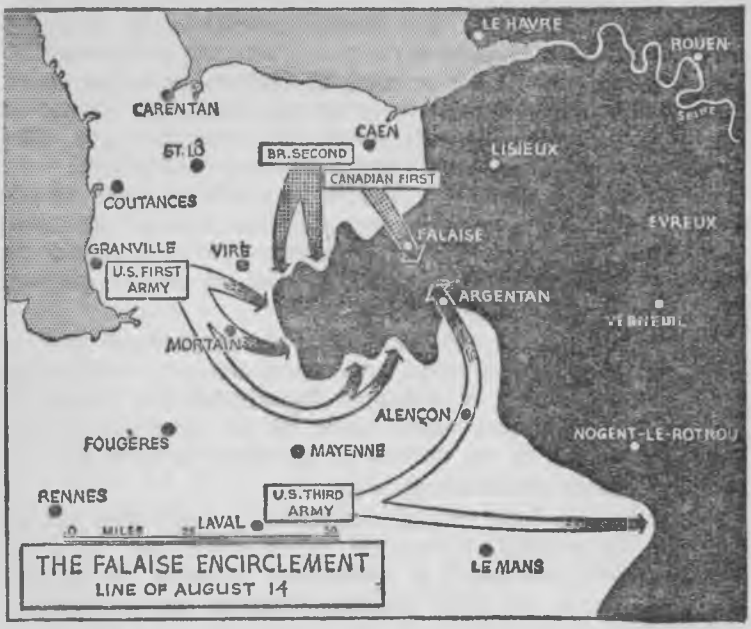

Acțiunea de împresurare de la Falaise

Linia frontului la 14 august

Br. Second = Armata 2 britanică. *Canadian First* = Armata 1 canadiană. *U.S. First Army* și *U.S. Third Army* = Armatele 1 și 3 americane

---

La sfîrșitul lui iulie, grăbindu-se din răsputeri, inamicul își aducea întăriri peste Sena. În săptămîna 5—12 august, el a aruncat în luptă cinci divizii, dar, ca și mai înainte, nu a fost în stare să influențeze cu ceva rezultatul bătăliei.

La 13 august am trimis comandamentului aliat un mesaj, în care spuneam printre altele :

„Deoarece nu vom putea profita de acest prilej decît dovedind un zel fără margini, o neclintită hotărîre și o exemplară rapiditate de acțiune, vă adresez acest apel, mai stăruitor ca oricînd pînă acum.

Cer fiecărui ostaș din forțele aeriene să considere că are misiunea personală de a ataca inamicul fără încetare, zi și noapte, neîngăduindu-i să se simtă la adăpost nici în luptă, nici în retragere.

Cer fiecărui ostaş din forţele maritime să facă tot ce-i stă în putinţă pentru ca nici o unitate a duşmanului să nu scape sau să nu primească întăriri pe calea mării şi pentru ca nici unul dintre camarazii noştri din forţele de uscat să nu ducă lipsă de nimic din ceea ce-i pot oferi artileria navală, vasele militare şi echipajele acestora.

Cer fiecărui ostaş din forţele de uscat să atace obiectivul ce i s-a fixat cu hotărîrea de a nu lăsa să supravieţuiască decît inamicii care se predau. Nici o palmă de pămînt cucerită să nu fie cedată, nici un singur german să nu scape prin liniile noastre".

Dat fiind că, în covîrşitoarea lor majoritate, forţele aliate atacau dinspre arcul unui uriaş semicerc în direcţia unui centru comun, o problemă deosebit de complexă era precizarea punctului exact unde să se oprească fiecare unitate, pentru ca nu cumva să se nască ciocniri cu alte unităţii aliate, venite din sens opus.

În cazul de faţă, trupele lui Bradley, executînd marea mişcare de rotaţie, aveau un drum mult mai lung de parcurs decît britanicii şi canadienii. Aceştia, pe de altă parte, trebuiau să rupă poziţiile întărite ale inamicului, mişcările lor limitîndu-se la înaintările pe care le puteau efectua prin zone foarte puternic apărate. Montgomery urmărea îndeaproape evoluţia situaţiei, dar americanii progresau într-un ritm atît de rapid, încît era aproape imposibil de realizat acea coordonare de oră cu oră care ne-ar fi permis să cîştigăm pe deplin bătălia de anihilare.

Pe front s-au ivit o serie de confuzii şi singurul mijloc ca să le punem capăt era de a opri trupele în loc, chiar dacă asta însemna că unele unităţi germane vor ieşi din încercuire. Pînă la urmă ne-a scăpat un foarte mare număr de inamici, pe care această evadare însă i-a costat sacrificii imense şi abandonarea completă a tehnicii grele de luptă.

Mă aflam la cartierul general al lui Bradley atunci cînd au început să sosească mesaje din partea comandanţilor de coloane americane în marş, care se plîngeau că limitele stabilite de ordinele ce le fuseseră transmise permiteau germanilor să iasă din încercuirea proiectată. L-am susţinut însă fără rezerve pe Bradley, care le-a răspuns că trebuiau să se supună ordinelor şi să respecte scrupulos hotarele dintre grupurile de armate, exact aşa

cum le fuseseră indicate, pentru a evita declanşarea unei catastrofale bătălii între aliaţi.

Ameninţat de un dezastru total, inamicul a luptat cu desperare pentru a păstra un coridor de ieşire din cercul pe cale de a se închide şi pentru a salva cît mai multe unităţi din capcană. Comandanţii germani şi-au concentrat atenţia mai ales asupra elementelor blindate : un număr supărător de mare din diviziile lor de tancuri au reuşit să traverseze înapoi Sena, dar cu preţul pierderii unei importante proporţii din tehnica lor de luptă. În mîinile noastre au căzut 8 divizii de infanterie şi două divizii blindate, cu efectivele aproape complete.

Cîmpul de luptă de la Falaise era, incontestabil, unul dintre cele mai impresionante „abatoare" pe care le-a cunoscut războiul. Drumurile, şoselele şi ogoarele erau atît de ticsite cu tehnică avariată şi cu cadavre de oameni şi animale, încît trecerea pe acolo se făcea cu extremă dificultate. La 48 de ore după desăvîrşirea încercuirii am parcurs regiunea pe jos, asistînd la scene pe care doar Dante ar fi capabil să le descrie : era literalmente posibil să mergi pe cîte o sută de metri şi mai bine călcînd numai pe cărnuri moarte şi intrate în putrefacţie.

În cadrul mişcării mai largi de rotaţie în direcţia punctelor de trecere peste Sena din spatele armatei germane, americanii s-au văzut din nou nevoiţi să se oprească, după o înaintare rapidă, pentru a evita să-şi depăşească obiectivele şi să tragă în trupele aliate. Inamicul a profitat şi de data aceasta, reuşind să-şi salveze efective simţitor mai numeroase decît în cazul cînd am fi prevăzut din timp care va fi situaţia exactă.

În vreme ce grosul forţelor lui Bradley, angajate în aceste bătălii de amploare, străbăteau Franţa îndreptîndu-se spre Paris, Corpul 8 armată al generalului Middleton a virat spre vest, pentru a ocupa peninsula Bretania şi a captura porturile sale. Deoarece noi, cei de la Comandamentul Suprem, încă mai credeam că va trebui să recurgem, într-o măsură sau alta, la golful Quiberon şi poate chiar la portul Brest, Middleton a primit ordin să ocupe cît mai repede aceste puncte de pe litoral. El a efectuat o înaintare rapidă şi a împresurat St. Malo, un mic port de pe coasta de nord a Bretaniei. Garnizoana a rezistat cu înverşunare, dar, bucurîndu-se de sprijinul cu foc al forţelor aeriene şi navale, Middleton a exercitat o presiune suficient de puternică pentru a intra în

St. Malô la 14 august, deşi rămăşiţe ale garnizoanei au mai luptat încă trei zile în citadela oraşului. Middleton a înaintat apoi spre vest, ajungînd în apropiere de Brest, unde garnizoana germană era condusă de un ofiţer foarte combativ, pe nume Ramcke.

Asediul, întreprins cu multă energie de Middleton, s-a lovit de poziţiile întărite ale apărătorilor, care luptau cu îndîrjire, aşa că orice tentativă de a lua oraşul cu asalt ar fi fost extrem de costisitoare pentru noi. Din fericire, începînd cu a doua jumătate a lunii august, au devenit din ce în ce mai probabile perspectivele noastre de a ocupa porturi mai bune decît Brest, pe care, în orice caz, nu contasem niciodată să-l folosim ulterior în aceeaşi măsură ca golful Quiberon. În consecinţă, s-a ordonat Corpului 8 armată să evite pierderile grele în sectorul Brest, dar să-şi continue presiunea, pînă ce garnizoana va capitula.

Vizitîndu-l pe Middleton în timpul asediului şi examinînd poziţiile fortificate pe care trebuia să le străpungem, am admirat dibăcia cu care acesta lansa atac după atac, fiecare din ele astfel conceput încît reducea la minimum pierderile noastre, dar împingea mereu pe germani înapoi, pe un perimetru din ce în ce mai restrîns, unde erau supuşi din cînd în cînd bombardamentelor efectuate de aviaţia aliată.

Garnizoana cuprindea şi un număr de trupe SS. În loc să le strîngă pe toate într-o singură formaţie, generalul Ramcke le-a împrăştiat printre celelalte unităţi din dispozitivul de apărare, folosind astfel fanatismul lor pentru a obliga întregul efectiv să se bată cu desperare : la cel mai mic semn de slăbiciune, vinovatul era executat pe loc de un SS-ist.

Brest a căzut la 19 septembrie, dar portul şi toate instalaţiile sale — bombardate de noi şi aruncate în aer de inamic — suferiseră distrugeri atît de mari, încît nici măcar nu am încercat vreodată să le utilizăm.

Atunci cînd armatele aliate au încheiat, în cele din urmă, manevra de împresurare a trupelor inamice, la vest de Sena, înfrîngerea finală a Germaniei în Europa occidentală a devenit o certitudine, singura problemă care mai rămînea deschisă fiind cea a duratei de timp pînă la acest deznodămînt. Totuşi, s-a ivit imediat primejdia ca popoarele şi guvernele Statelor Unite şi Marii Britanii, subestimînd misiunea pe care o mai aveam de îndeplinit,

să slăbească eforturile pe frontul producției, ceea ce putea avea cele mai grave consecințe. Nu numai că am atras atenția superiorilor mei asupra acestui pericol, dar încă la 15 august am ținut o conferință de presă în care am prezis că forțele aliate mai aveau de dus la capăt o sarcină dificilă — anihilarea armatelor germane pe aliniamentul general Rin-Siegfried. Aceste cuvinte precaute s-au înecat însă în valul de bucurie stîrnit de victoria pe care o dobîndisem. Pînă și printre ofițerii superiori din cadrele active ale forțelor noastre armate a început să se manifeste un sentiment de optimism, ba chiar de seninătate nemotivată, care refuza să țină seama de factori ca fanatismul unei însemnate părți din armata nazistă sau capacitatea de rezistență a germanilor, împinși la o luptă desperată fie și numai de teama slugilor devotate cu trup și suflet lui Hitler — Gestapoul și SS-ul.

Noua situație a dat naștere uneia dintre controversele cele mai prelungite pe care le-am avut cu primul ministru Churchill în tot cursul războiului. Începută aproape concomitent cu ruperea liniilor inamice din Normandia, spre sfîrșitul lui iulie, disputa a ținut pînă pe la 10 august, una dintre ședințe durînd cîteva ore. Tema discuțiilor a constituit-o oportunitatea operației purtînd mai întîi numele de cod „Anvil" și ulterior „Dragoon" — debarcarea forțelor conduse de generalul Devers în sudul Franței.

Una dintre rațiunile inițiale pentru efectuarea acestei acțiuni de desant maritim fusese dobîndirea unui port de intrare suplimentar, prin care diviziile de întărire, pregătite în Statele Unite, să poată ajunge repede pe teatrul de război din Franța. Churchill susținea că acum, cînd știam că vom reuși să utilizăm curînd porturile din Bretania, aveam posibilitatea să aducem pe acolo trupele din bazinul mediteranean sau, încă și mai bine, puteam să le lăsăm în continuare pe frontul din Italia, cu scopul final de a intra în Balcani pe la nord de Marea Adriatică.

M-am împotrivit categoric oricărei asemenea modificări a planurilor. Deoarece, conform practicii sale uzuale, Comitetul Mixt al Șefilor de State-Majore din S.U.A. a refuzat să pună în discuție concluziile comandantului suprem al teatrului de acțiuni militare, am devenit imediat omul cu care primul ministru a purtat întreaga polemică. Pe scurt, argumentele sale erau următoarele :

„Marsilia și linia de comunicații care duce la nord de

acest port nu ne mai sînt necesare. Trupele din Statele Unite pot debarca în Bretania.

Atacul prin sudul Franței se va desfășura la o distanță geografică atît de mare de frontul din nordul Franței, încît între ele nu se va stabili o legătură tactică.

Trupele de sub comanda generalului Devers, care ar urma să efectueze acțiunea în sudul Franței, ar contribui mai mult la cîștigarea războiului dacă și-ar continua înaintarea în Italia și apoi în Balcani, amenințînd Germania dinspre sud, decît dacă s-ar conforma planului inițial de acțiune.

Pătrunderea noastră în Balcani ar insufla curaj întregii regiuni să se ridice la insurecție fățișă împotriva lui Hitler și ne-ar permite să aducem arme și muniții forțelor din rezistență, ale căror eforturi ar deveni astfel mai rodnice".

Propria mea poziție se definea după cum urmează :

„Experiența trecutului dovedește că ne așteaptă, probabil, mari decepții în ceea ce privește posibilitatea de folosire a porturilor din Bretania. Nu numai că ele vor fi apărate cu înverșunare, dar putem fi siguri că vor fi complet distruse înainte ca noi să le cucerim. Nu credem că distrugerile vor fi la fel de mari la Marsilia, deoarece știm că o bună parte din efectivele garnizoanei au fost dislocate la nord, spre a face față atacurilor noastre. Capturarea portului va trebui efectuată atît de rapid, încît germanilor să nu le mai rămînă timp pentru aruncarea în aer a instalațiilor.

Distanța de la Brest pînă în sectorul Metz este mai mare decît cea dintre Marsilia și Metz. Liniile de cale ferată Brest-Metz sînt cu mult mai întortocheate și mai vulnerabile decît cele care urcă de-a lungul fluviului Ron.

Fără a avea Marsilia în mîinile noastre nu vom putea accelera sosirea diviziilor americane din Statele Unite.

Debarcarea unor forțe importante în sudul Franței va reprezenta un incontestabil sprijin tactic și strategic pentru propria noastră operație.

În primul rînd, trupele generalului Devers vor acoperi și sprijini flancul nostru drept, în timp ce ne vom continua înaintarea spre centrul de rezistență al germanilor. În al doilea rînd, după joncțiunea lor cu flancul nostru drept, vom izola în mod automat toată zona situată la vest de această linie, vom captura toate trupele inamice

de pe cuprinsul ei şi vom elibera întreaga Franţă, care astfel ne va putea ajuta în mod atît pasiv, cît şi activ.

În condiţiile în care nu are loc operaţia «Dragoon» ar trebui să ne protejăm flancul drept pe toată distanţa dintre baza peninsulei bretone şi cel mai înaintat punct al avangărzilor noastre. Aceasta ar însemna imobilizarea unui mare număr de divizii aliate, amplasate pe flancul drept numai pentru a ne asigura împotriva atacurilor din partea unor mici forţe mobile. Aceste divizii de apărare nu ar putea participa decît cu mare dificultate la acţiuni ofensive ulterioare.

Pînă acum, singurul port de care dispuneam este Cherbourg. Liniile sale de comunicaţii cu interiorul nu au deloc capacitatea necesară deservirii forţelor noastre de pe front. Situaţia noastră pe plan administrativ şi în ceea ce priveşte asigurarea tehnico-materială nu va fi la înălţimea cerinţelor impuse de înfrîngerea finală a Germaniei dacă nu vom cuceri Anversul în nord şi Marsilia — sau instalaţii portuare echivalente — în sud. Sînt convins că, de îndată ce le vom dobîndi, vom putea trimite spre frontierele Germaniei suficiente efective şi materiale de aprovizionare pentru a declanşa ultimele ofensive hotărîtoare care vor scoate pe inamic din război. În lipsa unor asemenea instalaţii portuare, capacitatea noastră de asigurare tehnico-materială va fi inevitabil depăşită şi ne vom trezi în situaţia prin care au trecut atît de frecvent forţele britanice din Egipt atunci cînd au înaintat spre vest, situaţie în care s-a găsit şi Rommel atunci cînd a ajuns la linia El Alamein, fără să fie în stare să-şi exploateze succesul.

Un alt factor este acela că guvernul Statelor Unite a făcut cheltuieli imense pentru a dota şi aproviziona un număr de divizii franceze. Acestea doresc, firește, să participe la bătălia pentru eliberarea patriei lor. Nicăieri altundeva nu ar lupta ele cu aceeaşi înflăcărare şi devotament, nicăieri altundeva nu ar găsi efectivele necesare pentru înlocuirea pierderilor suferite. Aceste trupe, staţionate în Italia şi Africa de Nord, nu pot fi angajate repede în luptă decît pe calea acţiunii de desant maritim în sudul Franţei.

Sînt categoric de părere că trebuie să realizăm cea mai puternică concentrare de forţe pe lungul traseu de frontieră dintre Elveţia şi Marea Nordului, de unde vom putea rupe cel mai repede dispozitivul inamic, pătrunzînd

în inima Germaniei şi făcînd pînă la urmă joncţiunea cu Armata Roşie care înaintează dinspre est".

În sprijinul tezei sale, Churchill întrevedea sîngeroase perspective pentru forţele debarcate în sudul Franţei, fiind convins că vor avea de furcă săptămîni de-a rîndul cu anihilarea lucrărilor de fortificaţii şi temîndu-se că nu vor putea înainta spre nord, pînă la Lyon, în mai puţin de trei luni. Primul ministru credea că se vor înregistra pierderi mari şi că se vor reedita acolo cele petrecute la Anzio. Poate că el nu dădea crezare datelor furnizate de serviciile noastre de informaţii, dar noi eram convinşi că în sudul Franţei nu mai rămăseseră, în afara unor divizii precumpănitor imobile, decît puţine forţe germane. În consecinţă, nu ne îndoiam că dispozitivul de apărare inamic va fi rupt în scurtă vreme şi că trupele lui Devers vor înainta spre nord într-un ritm rapid.

Deşi nu l-am auzit niciodată vorbind despre aceasta, aveam impresia că principala obiecţie a lui Churchill era de natură mai curînd politică decît militară. S-ar putea ca el să fi considerat că, dacă sfîrşitul războiului ar fi găsit mari forţe ale aliaţilor occidentali staţionate în Balcani, lumea postbelică s-ar fi bucurat de o situaţie mai stabilă. I-am declarat că, dacă acestea erau motivele sale, trebuia să se ducă imediat la preşedintele Roosevelt şi să-i expună deschis atît faptele, cît şi propriile sale concluzii. Îmi dădeam seama că strategia poate fi afectată de considerente politice. Iar în cazul cînd preşedintele Statelor Unite şi primul ministru al Marii Britanii hotărau că merita să prelungim războiul — chiar dacă asta antrena cu sine pierderi şi mai mari de vieţi omeneşti şi de bunuri materiale — pentru a se atinge obiectivele politice pe care ei le socoteau necesare, eram gata, pe loc şi fără rezerve, să-mi schimb planurile în consecinţă. Atîta vreme însă cît argumentele lui Churchill îşi păstrau un caracter pur militar, nu puteam să le recunosc temeinicia.

După părerea mea, în acest domeniu special, numai mie îmi revenea răspunderea şi datoria de a lua hotărîri, de aceea am refuzat să modific cu ceva planurile din motive de ordin exclusiv militar. Primul ministru al Marii Britanii nu a recunoscut că se lăsa influenţat de raţiuni politice, dar sînt convins că nici un ostaş cu experienţă

nu va pune niciodată la îndoială — din punct de vedere strict strategic — oportunitatea respectării planului de debarcare în sudul Franței.

Ca de obicei, Churchill a continuat discuția pînă exact în clipa cînd s-a declanșat operația. Și iarăși, ca de obicei, în momentul cînd s-a convins că teza lui nu va triumfa, a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a sprijini acțiunea. Luînd un avion, el a plecat în Mediterana pentru a asista la debarcare și, după cîte am auzit, atunci cînd a început atacul, se afla pe puntea de comandă a unui distrugător pentru a urmări bombardamentul naval de pregătire.

În lunga și serioasa controversă avută cu mine, primul ministru s-a bucurat de sprijinul unora dintre membrii statului său major, dar ofițerii britanici care lucrau în cadrul Comandamentului Suprem au fost tot timpul și cu nezdruncinată fermitate de partea mea.

Deși pe vremea cînd elaboram planurile, la începutul anului 1944, Montgomery pledase în favoarea abandonării definitive a operației „Anvil", pentru ca „Overlord" să obțină mai multe nave de desant, acum, la începutul lui august, el era de acord cu mine ca debarcarea în sudul Franței să se desfășoare în conformitate cu planul.

În timp ce dezbaterea se prelungea, Montgomery mi-a propus pe neașteptate să păstreze, pînă la sfîrșitul campaniei, controlul asupra coordonării tactice a tuturor forțelor de uscat. I-am răspuns că era imposibil, mai ales datorită faptului că voia să rămînă, concomitent, și comandantul direct al propriului său grup de armate. Pentru mine și pentru întreg statul meu major, propunerea aceasta ținea de domeniul fanteziei. Rațiunea de a fi a unui comandant de grup de armate este să asigure conducerea directă, de zi cu zi, a unui anumit sector al frontului, într-o măsură care depășește posibilitățile unui comandant suprem. Este evident că nimeni nu poate să îndeplinească această funcție în partea din dispozitiv ce-i revine și, în același timp, să controleze, în mod logic și inteligent, vreun alt sector al frontului. Singurul rezultat al unei astfel de organizări ar fi fost situarea lui Montgomery pe o treaptă ierarhică de pe care să poată utiliza la discreție efectivele întregului Comandament Suprem pentru traducerea în viață a propriilor sale idei.

Într-o situație de felul celei cu care aveam de-a face în Europa, un comandant suprem nu poate, de obicei, să

supervizeze zi de zi şi ceas de ceas nici un sector al frontului. Totuşi, el este acea unică persoană din sistemul de comandament care deţine autoritatea necesară pentru a stabili obiectivele principale ale marilor unităţi. El este, de asemenea, singurul în măsură să repartizeze efective şi tehnică de luptă diferitelor comandamente superioare în conformitate cu misiunile lor, să stabilească modul cum se distribuie materialele de aprovizionare primite şi să dirijeze operaţiile tuturor forţelor aeriene în sprijinul oricărui sector al frontului. În consecinţă, existenţa unui comandament al trupelor de uscat — ca verigă intermediară între comandantul suprem şi comandantul unui grup de armate — ar fi constituit o anomalie, căci i-ar fi lipsit nu numai de autoritatea de a dirija fluxul de întăriri şi provizii, ci şi de dreptul de a da instrucţiuni pentru valorificarea marilor posibilităţi combative ale aviaţiei.

Practica modernă a britanicilor era însă de a menţine trei comandanţi-şefi — unul pentru forţele aeriene, unul pentru forţele de uscat şi unul pentru forţele maritime. Orice abatere de la acest sistem trecea în ochii multora drept ceva de neconceput, de natură să ducă direct la catastrofă. Le-am explicat răbdător că pe un teatru de acţiuni militare de proporţii vaste, ca al nostru, fiecare comandant al unui grup de armate trebuia să fie comandant-şef al trupelor de uscat din propriul său sector, astfel încît, în loc de unul singur, funcţionau trei aşanumiţi comandanţi-şefi ai forţelor de uscat, fiecare dintre ei dispunînd de sprijinul propriei sale aviaţii tactice. În spatele tuturor se afla comandantul suprem, învestit cu autoritatea de a concentra, pe orice front era necesar, întreaga forţă aeriană, inclusiv aviaţia de bombardament. Din cînd în cînd, efectivele fiecărui grup de armate sufereau modificări, în funcţie de importanţa pe care o prezenta dispozitivul inamic pentru înaintarea forţelor aliate în ansamblul lor.

Punctul meu de vedere a fost acceptat, chiar dacă cei formaţi la o altă şcoală îl socoteau drept o erezie. Într-o formă diferită, problema s-a mai ridicat o dată, într-o fază ulterioară a campaniei, dar hotărîrea mea a rămas neclintită.

În ciuda unor asemenea întîmplătoare divergenţe de opinii, în acţiunile noastre cotidiene se putea constata, lună după lună, un nivel atît de înalt de conlucrare şi

de muncă colectivă, încît incidente de felul celor menţionate erau cu totul excepţionale. Ori de cîte ori se iveau, totuşi, astfel de excepţii, ele trebuiau discutate pe larg, cu fermitate, dîndu-li-se soluţiile corespunzătoare. De mirare este că doar foarte puţine dintre ele au devenit vreodată probleme cu adevărat serioase.

Ca şi generalul Patton, feldmareşalul Montgomery nu putea fi încadrat într-o categorie bine definită. Cultiva cu premeditare anumite excentricităţi, una dintre ele fiind aceea că, de obicei, se izola de statul său major, locuind într-o rulotă împreună cu cîţiva colaboratori. Aceasta crea dificultăţi în activitatea de stat-major, care trebuie să se desfăşoare prompt şi eficient, pentru ca fiecare bătălie să se soldeze cu un succes. În mod sistematic, Montgomery refuza să aibă de-a face cu vreun ofiţer de Stat-major care nu aparţinea propriului său cartier general. În discuţii îşi susţinea cu tenacitate punctul de vedere, pînă în clipa cînd se lua hotărîrea.

Efectele negative pe care le-ar fi putut avea această comportare au fost reduse la minimum datorită şefului de stat-major al Grupului 21 de armate, un om care se bucura de o reputaţie şi de un prestigiu demne de invidiat în rîndul întregii forţe expediţionare aliate. Este vorba de generalul-maior Francis de Guingand — „Freddy", cum îi spuneau toţi camarazii săi din SHAEF şi din alte cartiere generale. Întruchipare vie a spiritului de colaborare dintre aliaţi, de Guingand îşi punea imensa lui putere de muncă, toată competenţa şi inepuizabila sa energie în slujba coordonării planurilor şi a punerii la punct a detaliilor, activităţi de o importanţă capitală pentru dobîndirea victoriei.

Cel mai reuşit portret al lui Montgomery este cel zugrăvit de el însuşi într-o scrisoare pe care mi-a trimis-o la scurtă vreme după capitularea Germaniei şi în care spunea :

Dragă Ike,

Acum, după ce am semnat cu toţii documentele de la Berlin, presupun că, în curînd, vom începe să ne vedem de treburile noastre. Înainte de aceasta însă ţin să spun că a fost un privilegiu şi o onoare pentru mine să lupt sub ordinele dumitale. Rămîn profund îndatorat înţelepciunii cu care m-ai îndrumat şi binevoitoarei indulgenţe pe care mi-ai arătat-o. Îmi cunosc foarte bine cusu-

rurile și știu că nu sînt un subordonat comod — îmi place să fac totul după capul meu.

De la dumneata însă, care m-ai împiedicat să deraiez de pe șine în momente grele și tumultuoase, am avut multe de învățat.

Pentru toate acestea îți sînt profund recunoscător. Și-ți mulțumesc pentru tot ce ai făcut pentru mine.

Foarte devotatul dumitale prieten, Monty.

În răspunsul meu i-am scris, respectînd întru totul adevărul :

Locul de cinste pe care-l ocupi printre comandanții militari ai Marii Britanii este bine precizat și nu mi-a venit niciodată ușor să fiu în dezacord cu ceea ce știam că sînt sincerele dumitale convingeri. Dar voi fi totdeauna bucuros să aduc mărturie că, atunci cînd se lua o hotărîre, ne puteam bizui fără ezitare pe lealitatea și eficiența dumitale pentru traducerea ei în viață, indiferent ce părere personală ai fi avut înainte.

O altă discuție interesantă, deși cu un caracter mai puțin presant, am avut-o cu secretarul Departamentului de Finanțe, Morgenthau*. Într-o vizită făcută la cartierul nostru general în primele zile ale lunii august 1944, el mi-a spus că rata cursului valutar care urma să fie introdus în Germania ocupată nu trebuia, în nici un caz, să ofere vreun avantaj acestei țări. I-am răspuns cu toată sinceritatea că fusesem mult prea prins de treburi pentru a mă ocupa în mod special de viitoarea economie a Germaniei, dar că aveam o secție foarte competentă a statului meu major care lucra în această problemă. Acesta a fost punctul de plecare al unei conversații de ansamblu pe tema viitorului Germaniei, în cursul căreia mi-am exprimat aproximativ următoarele opinii :

„Asupra acestor chestiuni vor decide alții, dar, în ceea ce mă privește, consider că, după încheierea ostilităților, nu va trebui să încapă nici cea mai mică îndoială în legătură cu cine a cîștigat războiul. Germania va trebui să fie ocupată. Mai mult decît atît, să nu li se permită

* Henry Morgenthau Jr. (născut în 1891) a fost secretar al Departamentului de Finanțe al Statelor Unite de-a lungul aproape întregii administrații Roosevelt, mai precis din 1934 pînă în 1945. — *Nota trad.*

germanilor să se eschiveze de la un sentiment de vinovăţie, de complicitate cu autorii tragediei care a zguduit lumea. Căpeteniile naziste împreună cu anumiţi industriaşi să fie traduse în faţa justiţiei şi pedepsite. Să se socotească apartenenţa la Gestapo şi la SS drept o dovadă peremptorie de vinovăţie. Să fie desfiinţat Marele Stat-Major general, să i se confişte toate arhivele şi să fie judecaţi toţi membrii săi suspectaţi de complicitate la dezlănţuirea războiului sau la comiterea vreunei crime de război. Germanii să plătească reparaţii de război unor ţări ca Belgia, Olanda, Franţa, Luxemburg, Norvegia şi Uniunea Sovietică. Să nu se mai lase Germaniei nici o posibilitate de a provoca un nou conflict, aceasta realizîndu-se eventual fie prin exercitarea unui control foarte strict asupra ramurilor industriale care folosesc maşini-unelte grele, fie prin simplul expedient de a se interzice fabricarea avioanelor. Germanilor să li se îngăduie, ba chiar să li se ceară să subvină propriilor lor nevoi, şi nu să trăiască de pe urma ajutoarelor americane. Iată de ce distrugerea resurselor naturale ar fi o greşeală prostească".

Am respins categoric o propunere care îmi ajunsese la ureche, anume de a se inunda minele din bazinul Ruhrului, ceea ce mi se părea stupid şi criminal. În sfîrşit, am arătat că administrarea Germaniei ocupate ar trebui să treacă, cît mai repede cu putinţă, din mîinile militarilor în cele ale civililor.

Am prezentat opiniile de mai sus tuturor celor care, atunci sau mai tîrziu, mi-au pus întrebări în această problemă. În cele din urmă, am avut prilejul să le expun preşedintelui Truman şi secretarului Departamentului de Stat, Byrnes, atunci cînd au venit la Potsdam în iulie 1945.

Capitolul al XVI-lea

Urmărirea inamicului și bătălia aprovizionării

În timpul „bătăliei capului de pod", inamicul și-a ținut Armata 15 concentrată în sectorul Calais. Convins că intenționam să atacăm dinspre mare și dinspre uscat această fortăreață, el a refuzat cu încăpățînare să trimită de aici forțe în ajutorul celor din Normandia. Pentru a-l întări în părerea lui greșită, am folosit toate subterfugiile posibile. De exemplu, am atribuit în mod semipublic generalului McNair, aflat pe teatrul european de acțiuni militare, comanda unei armate care exista doar în imaginația noastră. Numele lui figura pe lista secretă, dar am avut grijă ca taina să fie divulgată în Anglia, astfel încît orice agent nazist să fie convins că, aflînd despre prezența lui, deținea o informație importantă, pe care trebuia s-o comunice de urgență germanilor. Speram ca aceștia să creadă că misiunea „armatei" conduse de McNair era o ofensivă pe frontul Pas de Calais.

Pînă la urmă însă, inamicul a căpătat o imagine mai clară a situației, lucru de care ne-am dat repede seama și noi. Identificarea unităților inamice de pe linia frontului reprezintă una dintre sarcinile permanente ale tuturor serviciilor de informații pe cîmpul de luptă. Culegînd asemenea date, noi reconstituiam zilnic — și, de obicei, cu o remarcabilă precizie — „ordinea de bătaie" a germanilor. Ea ne-a dezvăluit, spre sfîrșitul lui iulie, că diviziile Armatei 15 începuseră să treacă Sena, pentru a participa la „bătălia capului de pod". Veneau însă prea tîrziu și fiecare soldat care ajungea atunci în Normandia era înghițit de vîrtejul înfrîngerii, fără a influența cu ceva desfășurarea luptelor. Aceluiași eșec îi erau sortite

și o serie de divizii pe care inamicul le adusese din sudul Franței, din Bretania, din Olanda și chiar din Germania. Cînd toate aceste întăriri s-au dovedit incapabile să zăgăzuiască înaintarea noastră, inamicul nu a mai fost în stare, pentru moment, să ne opună un front continuu.

La 1 august, odată cu intrarea în acțiune a Armatei 3, de sub comanda generalului Patton, forțele noastre de uscat s-au extins, cuprinzînd patru armate. Pe flancul drept se afla Armata 3 americană a generalului Patton, care forma împreună cu vecina ei din stînga, Armata 1 americană a generalului Hodges, Grupul de armate 12, sub comanda generalului Bradley. Pe flancul stîng, sub ordinele generalului Montgomery, lupta Grupul de armate 21 britanic, care cuprindea Armata 2 britanică a generalului Dempsey și Armata 1 canadiană a generalului-locotenent Henry D. G. Crerar. Aviația britanică de sprijin pentru grupul de armate al generalului Montgomery era condusă de mareșalul aerului Coningham, în vreme ce grupul de armate al lui Bradley avea sprijinul Flotei 9 aeriene a Statelor Unite, comandată de generalul-maior Hoyt S. Vandenberg. În subordinea acestuia, generalul-maior Otto R. Weyland răspundea de comandamentul aviației tactice, care asigura acoperirea aeriană a Armatei 3 americane, iar generalul Quesada comanda formațiile aeriene care sprijineau Armata 1 americană.

Tuturor forțelor aeriene atașate armatelor și grupurilor de armate le revenea misiunea curentă de a efectua atacurile cerute de comandanții trupelor de uscat respective. Pe de altă parte, toate unitățile aviației tactice se aflau în subordinea lui Leigh-Mallory, care le putea folosi atît pe cele americane, cît și pe cele britanice, masate laolaltă, pentru a lovi orice obiectiv desemnat de SHAEF. Un exemplu tipic de acțiune unitară l-a oferit contribuția forțelor aeriene britanice la respingerea atacului german împotriva orașului Mortain, în sectorul lui Bradley. Grație caracterului flexibil al comandamentului său, aviația tactică venea, ori de cîte ori era necesar, în ajutorul puternicelor bombardiere strategice, chiar cînd acestea pătrundeau adînc deasupra teritoriului german.

La sfîrșitul lui august, efectivele aproximative ale aliaților pe continent se ridicau la 20 de divizii americane, 12 divizii britanice, 3 divizii canadiene, una franceză și una poloneză. Anglia nu mai dispunea de alte divizii, dar pe teritoriul ei se găseau încă șase divizii americane, prin-

tre care trei aeropurtate. În rîndul forţelor noastre aeriene operative intrau circa 4 035 de bombardiere grele, 1 720 de bombardiere uşoare, medii şi torpiloare şi 5 000 de avioane de vînătoare. Acestora li se adăuga Comandamentul aviaţiei de transport, în cadrul căruia formaţiile americane şi britanice numărau împreună peste 2 000 de avioane.

Aproape orice risc calculat îşi găseşte justificare împotriva unui inamic înfrînt şi demoralizat, iar succesele învingătorului se judecă, de regulă, după îndrăzneala, ba chiar nechibzuinţa manevrelor sale. Scopul costisitoarei ofensive din Normandia şi al furtunoaselor atacuri din cele trei săptămîni următoare era tocmai de a ajunge la o situaţie de felul celei în care ne aflam acum. Întocmisem planuri menite să ne ofere posibilitatea de a culege cele mai bogate roade de pe urma succesului iniţial, dar dificultăţile de aprovizionare, care s-au ivit de îndată ce coloanele noastre au început să gonească înainte, constituiau o problemă care trebuia rezolvată în mod eficient dacă voiam să nu pierdem nimic din beneficiile dobîndite.

De-a lungul întregii „bătălii a capului de pod", formaţiile noastre de servicii fuseseră îngrădite în limitele unei zone foarte strîmte. Singurele porturi operative erau Cherbourg şi rada artificială „Aguda" din sectorul britanic, lîngă Arromanches. Repunerea în funcţiune a Cherbourgului a prezentat numeroase dificultăţi, rada şi căile de acces trebuind să fie dragate de mine, dintre care multe erau de tipuri noi, deosebit de eficiente. Am început să folosim portul în iulie, dar abia pe la mijlocul lui august s-a ajuns la utilizarea întregii sale capacităţi. „Aguda" din sectorul american fusese distrusă de furtuna din iunie. Pornind de la Arromanches şi Cherbourg, nu am putut să amenajăm în prealabil drumurile, căile ferate şi depozitele provizorii de campanie de pe traseu, aşa cum am fi făcut dacă ofensiva s-ar fi declanşat de pe o linie situată mult mai spre sud, la baza peninsulei Cotentin, de unde contasem la început că vom ataca. Ne-am văzut nevoiţi, aşadar, să aprovizionăm toate coloanele noastre în marş din stocuri situate în apropierea ţărmului şi să transportăm materialele pe drumuri şi căi ferate care trebuiau reparate pe măsură ce înaintam.

Cu asemenea mijloace necorespunzătoare nu se putea realiza la infinit asigurarea tehnico-materială şi era inevitabil să existe undeva, în direcţia Germaniei, o limită

unde să ne oprim, din cauza nu atît a acţiunilor întreprinse de inamic, cît a suprasolicitării pînă la refuz a liniilor noastre de aprovizionare.

O divizie întărită angajată în operaţii active consumă între 600 şi 700 de tone de materiale de aprovizionare pe zi. Dacă lupta se duce de pe poziţii staţionare, muniţia formează majoritatea tonajului, pe cînd în marş, cea mai mare parte este alcătuită din benzină şi lubrifianţi.

Cu 36 de divizii angajate în luptă ni se punea problema să livrăm zilnic 20 000 de tone de materiale, transportîndu-le de pe plajele litoralului şi din porturi pînă la linia frontului. În plus, avangărzile se deplasau repede, uneori cu 75 de mile pe zi, şi serviciile de asigurare tehnico-materială trebuiau să se ţină după ele, cu coloanele lor de autocamioane încărcate. Fiecare milă parcursă reprezenta o distanţă dublă, deoarece camionul cu materiale trebuia să facă totdeauna un drum dus şi întors — pînă la plaje şi înapoi — pentru a furniza o nouă încărcătură trupelor în marş. Alte mii de tone erau necesare lucrărilor de construcţie şi, ulterior, de întreţinere a aerodromurilor înaintate, iar refacerea drumurilor şi a podurilor cerea, de asemenea, însemnate cantităţi de utilaj greu.

Cîtă vreme ne-am aflat în ţarcul pe care-l constituia capul de pod, nu aveam cum să prevedem reacţia exactă a inamicului după ruperea liniilor sale pe flancul drept al aliaţilor. Cea mai logică manevră părea să fie replierea pînă la Sena, pentru a apăra punctele de trecere peste fluviu. În spatele acestui obstacol natural, trupele germane ar fi putut opune o înverşunată rezistenţă, pînă ce forţele noastre în ofensivă ar fi reuşit să le depăşească prin flancuri, obligîndu-le să se retragă.

Dacă am fi fost obligaţi să angajăm o bătălie de mare anvergură pe Sena, am fi beneficiat de linii de comunicaţii relativ scurte, iar problemele asigurării tehnico-materiale s-ar fi rezolvat treptat, adaptîndu-se ritmului de înaintare a forţelor noastre. Cînd însă Hitler a ordonat trupelor sale să rămînă pe loc şi să lanseze contraatacul de la Mortain, în flancul coloanelor aliate în marş, perspectiva de ansamblu s-a modificat.

Grăbindu-ne să profităm de ocazia de a cădea, dinspre sud, în spatele frontului nazist, speram să obţinem lichidarea completă a tuturor forţelor germane. Dacă reuşeam, nu mai trebuia să angajăm bătăliile intermediare pe care, în anticipările noastre, le socotisem dintotdeauna ca fiind

posibile pe Sena şi pe Somme. Ne mai rămînea o singură problemă de rezolvat : să calculăm cea mai avansată linie pe care speram s-o atingem înainte ca sistemul nostru de asigurare tehnico-materială să fie cu desăvîrşire depăşit.

În consecinţă, în timp ce generalul Bradley lansa grosul forţelor sale spre spatele frontului german, pentru mine a devenit necesară o reexaminare a întregului plan de campanie, pentru a stabili ce modificări mai importante îmi recomanda noua situaţie.

Cele mai promiţătoare perspective care ni se conturau pe atunci erau ocuparea rapidă a Marsiliei, la extremitatea meridională a Franţei, şi a Anversului, în Belgia. Capturarea portului Anvers — cu condiţia să fie în stare de funcţiune — ne-ar fi rezolvat problemele aprovizionării pentru întreaga jumătate de nord a frontului. Cel mai mare port din Europa, Anvers, situat nu departe de frontierele Germaniei, ar fi redus transporturile noastre feroviare şi rutiere în aşa măsură, încît asigurarea tehnico-materială nu ar mai fi fost un factor limitativ pentru continuarea campaniei, cel puţin în sectoarele de nord.

Speram că vom putea să utilizăm în scurt timp Marsilia, deoarece germanii scoseseră din zonă o mare parte din diviziile lor mobile, astfel că o ocupare rapidă a portului ne-ar fi permis să evităm distrugerile. Un succes în acest sector oferea flancului drept al aliaţilor cele mai bune linii de aprovizionare. Tot pe această rută urmau să intre în Franţa primele întăriri din Statele Unite. Capacitatea admirabilelor linii de cale ferată care străbăteau valea Ronului era atît de mare, încît, după repunerea lor în funcţiune, nu am mai fi întîlnit nici un obstacol mai de seamă în asigurarea tehnico-materială a vreunui sector al frontului nostru la sud de graniţa Luxemburgului.

Pentru a valorifica pe deplin cele două posibilităţi, se impunea, bineînţeles, ca flancul drept al armatelor noastre să facă joncţiunea cît mai repede cu Grupul 6 de armate al generalului Devers, venit din sud, şi, concomitent, să atacăm în direcţia nord-est cu efective foarte puternice. Pe această cale am fi izbutit, printre altele, să punem mîna pe zona de unde naziştii trimiteau sistematic bombele V-1 şi V-2 împotriva Angliei de sud. Dar obiectivul principal era cucerirea Anversului şi împingerea liniei frontului spre est, pentru a putea utiliza nestingheriţi marele port.

Toate acestea erau conforme cu planurile inițiale, în afară de faptul că eventualitatea unui progres rapid, în locul unei înaintări prin luptă, ne deschidea perspectiva de a folosi într-un termen mai scurt porturile de pe coasta de nord și ne făcea mai puțin dependenți de porturile din Bretania. Mai rămînea însă de răspuns la întrebarea dacă sistemul nostru de asigurare tehnico-materială, handicapat de condițiile specifice ale primelor șapte săptămîni de la debarcare, era sau nu capabil să sprijine acțiunile întreprinse de noi pentru atingerea acestor obiective.

Nu încăpea îndoială că toate unitățile vor duce lipsă de materiale. Se punea însă problema de a repartiza în așa fel deficitele, încît să evităm oprirea trupelor înainte de a-și fi realizat misiunile principale, ceea ce însemna, pe de altă parte, că nici o formație nu avea dreptul să capete nici măcar un kilogram în plus față de strictul necesar pentru îndeplinirea sarcinilor de bază.

Cînd o operație se desfășoară cu viteza celei din Franța febrilelor zile de la sfîrșitul lui august și începutul lunii septembrie 1944, pe fiecare general care comandă de la o divizie în sus începe să-l obsedeze gîndul că, dacă ar dispune de cîteva tone de materiale în plus, ar continua să înainteze fulgerător și ar cîștiga războiul. Aceasta este, dealtfel, starea de spirit în care se dobîndesc victoriile și, ca atare, trebuie să fie încurajată totdeauna. Inițiativa, siguranța de sine și îndrăzneala se numără printre cele mai prețioase trăsături caracteristice ale bunului conducător de oști. Iată de ce, în timp ce goneam după inamic prin Franța și Belgia, fiecare comandant ne implora sau ne soma să-i dăm prioritate față de toți ceilalți, fiind incontestabil că fiecăruia i se ofereau posibilități de exploatare atît de rapidă a succesului, încît solicitările sale erau pe deplin justificate.

Pe la sfîrșitul verii anului 1944 însă aveam cunoștință de faptul că inamicul dispunea încă de rezerve importante în propria lui țară și că ar fi fost cu desăvîrșire absurd să trimitem înainte un mic eșalon care să forțeze Rinul și să înainteze spre inima Germaniei. Chiar dacă o asemenea formație ar fi totalizat la început 10—12 divizii — și e cert că nu aveam cum să aprovizionăm mai mult de atît, nici măcar temporar —, coloana de atac s-ar fi redus treptat, văzîndu-se nevoită să lase pe parcurs unități care să-i acopere flancurile, și ar fi sfîrșit printr-o

inevitabilă înfrîngere. O astfel de tentativă ne-ar fi pus la discreţia inamicului.

Cu cît studiam mai îndeaproape situaţia, cu atît mai bine ne dădeam seama că planul la care lucrasem săptămîni şi luni de-a rîndul îşi păstra încă aplicabilitatea, chiar dacă condiţiile imediate de îndeplinire a prevederilor sale nu corespundeau întocmai cu amănunţitele posibilităţi anticipate de noi pentru operaţie. În consecinţă, am hotărît să înaintăm pe flancul drept pînă la efectuarea joncţiunii cu forţele generalului Devers, într-un punct care, după părerea noastră, urma să fie situat în regiunea Dijon. Pe flancul stîng, Montgomery a primit ordin să avanseze cît mai iute, pentru a avea certitudinea că va ajunge la un aliniament capabil să protejeze, în mod corespunzător, portul Anvers. Bradley a dat directive Armatei 1 a lui Hodges să asigure succesul flancului stîng, înaintînd cot la cot cu formaţiile britanice şi avînd ca direcţie aproximativă de marş oraşul german Aachen.

Speram că această ofensivă spre nord-est se va desfăşura atît de repede şi că prăbuşirea rezistenţei germane va fi atît de manifestă, încît, înainte de a surveni inevitabila oprire, vom dobîndi şi un cap de pod dincolo de Rin, de unde să ţinem bazinul Ruhrului sub ameninţarea noastră.

Luptele din săptămînile următoare au avut loc conform acestui plan general.

În vreme ce treaba mergea strună pe frontul grupurilor de armate 12 şi 21, Armata 7 americană, sub comanda generalului Alexander M. Patch, obţinea şi ea remarcabile rezultate în sudul Franţei *.

La Conferinţa de la Teheran, unde s-au întîlnit şefii guvernelor celor trei mari puteri aliate, la sfîrşitul lui 1943 **, Roosevelt şi Churchill l-au informat pe generalissimul Stalin că o debarcare secundară în sudul Franţei va face parte integrantă din operaţia efectuată de noi peste Canalul Mînecii, în scopul de a crea un al doilea front în Europa. Totuşi, la începutul anului 1944, aliaţii erau angajaţi în campania din Italia şi se pregăteau pentru marea aventură a „Overlord"-ului. De aceea, în tot

* Armata 7 americană debarcase în sudul Franţei la 15 august 1944. — *Nota trad.*

** Conferinţa de la Teheran a avut loc între 28 noiembrie şi 1 decembrie 1943. — *Nota trad.*

cursul primei jumătăți a anului, generalului Wilson, comandantul teatrului de acțiuni militare din bazinul mediteranean, i-a fost imposibil să capete date estimative despre forțele eventual disponibile pentru „Dragoon".

Hotărîrea luată de mine în ianuarie, ca operația „Overlord" să fie efectuată pe un front de cinci divizii, nu a mai permis aliaților să lanseze acțiunea „Dragoon" simultan cu debarcarea în Normandia, așa cum se proiectase inițial. Ulterior, un imens volum de analize ale situației militare și de corespondență telegrafică a circulat între Comitetul Unificat al Șefilor de State-Majore, generalul Wilson și cartierul meu general cu privire la oportunitatea respectării în continuare a planului. Încă de la început am susținut cu înflăcărare atacul în sudul Franței și niciodată, în nici un moment al lungii perioade de discuții, nu am fost de acord să-l eliminăm din planurile noastre. Generalul Marshall a sprijinit punctul meu de vedere.

Toate aceste polemici și dezbateri țineau acum de domeniul trecutului. Nu mai încăpea îndoială că, într-un răstimp foarte scurt, în sudul Franței va acționa Grupul de armate 6 al generalului Devers — alcătuit din cel puțin zece divizii americane și franceze, care vor înainta spre nord, pentru a face joncțiunea cu noi — și că, în curînd, vor debarca tot acolo divizii de întărire venite din Statele Unite. În acea perioadă, nici un eveniment cu caracter militar nu ne-a adus beneficii mai hotărîtoare și nu a contribuit mai substanțial la dobîndirea victoriei finale și complete asupra Germaniei decît această ofensivă secundară, care progresa pe valea Ronului.

Date fiind distanța dintre trupele generalului Patch și cartierul meu general, ca și lipsa de comunicații între noi, se stabilise ca generalul Wilson să păstreze controlul operativ asupra Armatei 7 pînă cînd îmi va fi posibil să creez mecanismul corespunzător de comandament, ceea ce, conform prevederilor noastre, trebuia să se întîmple pe la 15 septembrie. Dar încă din primele zile ale acțiunii „Dragoon", toate cîmpurile de bătălie din Franța s-au contopit, de fapt, într-un singur front și toate planurile — de ordin atît tactic, cît și al serviciilor — au fost elaborate plecîndu-se de la premisa că nu va trece mult pînă ce se va forma, de la un capăt la celălalt al țării, un unic și continuu dispozitiv aliat de luptă. Dorința noastră era de a ajunge cît mai iute în această situație și, la sfîrșitul

lui august, odată cu încheierea luptelor de pe Sena, Bradley a ordonat Armatei 3 a lui Patton să urmărească inamicul mai departe, spre est, cu misiunea principală de a face grabnic joncțiunea cu Armata 7, pentru a forma un front neîntrerupt.

Celelalte forțe aliate și-au continuat ofensiva în direcția generală nord-est, pentru a elibera Belgia, a cuceri Anversul și a amenința Ruhrul. Înaintarea s-a efectuat pe un front larg, fiind jalonată pe parcurs de numeroase incidente, pe care le vor relata doar cronicile foarte amănunțite. De exemplu, corpurile 7 și 19 de armată au avansat cu asemenea viteză, încît în apropiere de Mons — scenă a uneia dintre marile bătălii din primul război mondial — au prins în capcană un întreg corp de armată german și, după o înverșunată ciocnire, au luat 25 000 de prizonieri. Într-un moment obișnuit, această faptă ar fi fost salutată ca o victorie de mare amploare. Momentul fiind însă departe de a fi obișnuit, cele întîmplate nu și-au găsit aproape nici un ecou în presă.

O problemă aparte, care a devenit acută spre sfîrșitul lui august, era de a stabili ce trebuia făcut în privința Parisului. În cursul diverselor acțiuni preliminare ne străduisem din răsputeri să evităm bombardarea directă a capitalei franceze. Pînă și în campania de distrugere a căilor de comunicații am preferat să atacăm mai degrabă nodurile feroviare din regiunea pariziană decît stațiile terminus din cuprinsul orașului. Consecvenți cu această concepție și dorind să nu transformăm Parisul într-un cîmp de luptă, am proiectat să înaintăm prin zona din jurul metropolei și s-o împresurăm, pentru a sili garnizoana germană să capituleze. Bineînțeles, nu cunoșteam exact condițiile și situația în care se afla populația orașului. În momentul acela țineam neapărat să păstrăm pentru viitoarele acțiuni de luptă fiecare gram de combustibil și de muniții, astfel încît să împingem dispozitivul nostru la maximum de distanță înainte. Iată de ce speram să amîn eliberarea propriu-zisă a capitalei, afară de cazul

---

Operația „Anvil-Dragoon"

După joncțiunea efectuată la Epinal, între Armatele 3 și 7 americane, linia frontului aliat a devenit continuă, de la frontiera cu Elveția pînă la Marea Nordului.

TROYES
U.S.THIRD ARMY
U.S.THIRD ARMY
BACCARAT
EPINAL
ST.LOUP
VESOUL
SIXTH ARMY GROUP
MULHOUSE
BELFORT
BASEL
GERMANY
SWITZERLAND
AUXERRE
SOMBERNON SEPT. 11
DIJON
BESANCON SEPT.7
POLIGNY
ANVIL-DRAGOON
AFTER LINK-UP OF U.S. THIRD AND U.S. SEVENTH ARMIES AT EPINAL, ALLIED FRONT LINE WAS CONTINUOUS FROM SWITZERLAND TO THE SEA.
VICHY
SAONE R.
BOURG SEPT.3
RHONE R.
LYON SEPT.3
THE ALPS
GRENOBLE AUG.24
VALENCE
TURIN
MONTELIMAR
ITALY
FRENCH FIRST ARMY
SISTERON AUG.20
AVIGNON AUG.25
RHONE R.
CANNES
ST.RAPHAEL
ST.MAXIME
ST.TROPEZ
MARSEILLE CAPITULATED AUG.28
TOULON AUG.28
DRAGOON AUG.15

cînd aș fi aflat că locuitorii săi sufereau de foame sau de alte calamități.

Dar acțiunile întreprinse de Forțele franceze libere din Paris mi-au forțat mîna. Pe tot cuprinsul țării, aceste forțe se dovediseră de o valoare inestimabilă în cursul campaniei. Deosebit de active în Bretania, ele ne-au dat ajutor în nenumărate feluri și pe toate sectoarele frontului. Fără imensul lor sprijin, eliberarea Franței și zdrobirea inamicului în Europa occidentală ar fi luat mult mai mult timp și s-ar fi soldat cu pierderi mult mai grave pentru noi. Astfel că, atunci cînd Forțele franceze libere din interiorul capitalei au organizat insurecția, a trebuit să le dăm de îndată ajutorul necesar. Informațiile pe care le dețineam arătau că nu va avea loc o mare bătălie, pentru eliberarea orașului fiind suficientă apariția pe străzile sale a una sau două divizii aliate.

Pentru onoarea de a fi prima unitate care intra în Paris, generalul Bradley a ales Divizia 2 franceză, a generalului Leclerc. Veteranii ei porniseră, cu trei ani înainte, de la Lacul Ciad, efectuaseră un marș aproape imposibil de conceput prin deșertul Saharei și se alăturaseră Armatei 8 britanice, participînd la ultima fază a campaniei din Africa de Nord. Iar acum, la 25 august, generalul Leclerc a primit capitularea generalului german care comanda garnizoana din Paris. Acesta a fost punctul culminant al unei odisee al cărei itinerar complet începuse în Africa Centrală și avea să se termine la Berchtesgaden, în Germania.

Totuși, înainte de a reduce la tăcere pe inamic și de a restabili ordinea în oraș, a fost nevoie să intervină și Divizia 4 americană. Din fericire, Parisul nu a avut prea mult de suferit de pe urma luptelor. Din punctul nostru de vedere, cea mai importantă dintre aceste împrejurări prielnice a fost că podurile de peste Sena au rămas intacte.

Imediat după eliberarea Parisului i-am transmis generalului de Gaulle că speram să-și facă, în cel mai scurt timp, intrarea în capitală, ca simbol al Rezistenței franceze, înainte ca eu însumi să mă opresc sau să trec pe acolo.

În sîmbăta care a urmat eliberării orașului m-am dus la cartierul general al lui Bradley, unde am aflat că generalul de Gaulle își stabilise deja comandamentul într-una din clădirile guvernamentale ale Parisului. M-am decis

numaidecît să mă reped pînă în capitală, pentru a-i face o vizită oficială. Dorind să prezint opiniei publice o poziţie aliată comună, l-am informat pe Montgomery de intenţiile mele şi l-am invitat să mă însoţească. El nu a putut da curs invitaţiei din cauza situaţiei de pe front, care evolua cu repeziciune, aşa că m-am mulţumit să iau cu mine pe colonelul Gault, consilierul meu britanic.

În drum spre oraş, Bradley şi cu mine am luat-o pe o şosea lăturalnică pentru a ocoli o regiune unde se mai dădeau încă lupte şi ne-am făcut intrarea în linişte şi taină (sau, cel puţin, aşa credeam noi) înainte de amiaza duminicii de 27 august. Ne-am dus imediat la de Gaulle, pe care, încă de pe atunci, îl păzeau gărzile republicane, înveşmîntate în strălucitoarele lor uniforme, apoi l-am vizitat pe generalul Gerow, la cartierul general al Corpului 5 armată american, şi ne-am oprit la generalul Koenig, care, în calitatea sa de subordonat al SHAEF-ului, era comandantul tuturor Forţelor franceze libere din interior. În timp ce circulam pe străzile Parisului s-a răspîndit, pare-se, vestea despre sosirea noastră şi, cînd am ajuns în dreptul Arcului de Triumf, în Piaţa Etoile, ne-am trezit înconjuraţi de o mulţime entuziastă. Exuberantele saluturi ale locuitorilor eliberaţi ni s-au părut niţeluş cam stînjenitoare, aşa că ne-am grăbit să părăsim cît mai iute capitala, înapoindu-ne la cartierul general al lui Bradley, lîngă Chartres.

În cursul convorbirii purtate cu mine, generalul de Gaulle m-a pus la curent cu cîteva dintre problemele şi preocupările lui. Astfel, el ne-a solicitat alimente şi materiale de aprovizionare. Dorea, de asemenea, să primească tehnică de luptă suplimentară, cu care să doteze noi divizii franceze.

Dată fiind dezorganizarea care domnea în oraş, o problemă serioasă o constituia necesitatea ca de Gaulle să-şi impună cît mai prompt autoritatea şi să restabilească ordinea. El ne-a cerut să-i „împrumutăm“ temporar două divizii, menite, după spusele lui, să facă o demonstraţie de forţă şi să-l ajute la consolidarea propriei sale poziţii. Gîndul m-a dus imediat la evenimentele din Africa de Nord, în urmă cu aproape doi ani, şi la problemele noastre politice de atunci. Acolo, deşi acceptasem să păstrăm organizarea administrativă pe care o găsisem, niciodată — de-a lungul întregii noastre prezenţe pe acele meleaguri — nu ne-a cerut vreuna din personalităţile oficiale

franceze să impunem sau să consolidăm autoritatea sa pe plan local. Acum însă, ca o ironie a soartei, simbolul Franței descătușate trebuia să apeleze la forțele aliate pentru a-și instaura și menține propria sa poziție în inima capitalei eliberate.

Am înțeles, totuși, în ce consta problema lui de Gaulle și, deoarece nu aveam divizii disponibile pentru a le încartirui la Paris, i-am făgăduit că două dintre ele, în drum spre front, vor defila pe principalele artere de circulație ale orașului. I-am mai propus ca aceste divizii să străbată Parisul în formație de paradă și l-am invitat să le treacă în revistă, considerînd că această demonstrație de forță, ca și prezența lui la tribună vor atinge exact țelurile pe care și le dorea. Personal, am declinat cinstea de a fi prezent la manifestare, dar i-am spus că generalul Bradley se va înapoia la Paris și va sta alături de el în tribună, pentru a marca unitatea dintre aliați.

Deoarece parada coincidea exact cu planul de luptă din acest sector, a devenit posibil, pentru prima oară în istorie, ca niște trupe să defileze pe străzile capitalei unei țări mari înainte de a participa, în aceeași zi, la o violentă ciocnire pe front.

O parte din presa britanică a comentat că „americanilor le plac parăzile", remarcînd, în mod critic, că trupele engleze participaseră și ele la campania de eliberare a Franței și că nici unul dintre aliați n-ar fi trebuit să-și asume singur toată gloria. Din rîndul oficialităților însă, nimeni nu a înțeles greșit împrejurările și nimeni nu a găsit ceva de obiectat la cele întîmplate. Dealtfel, imediat ce au aflat rațiunile defilării, ziarele care ne criticaseră s-au grăbit să-și retragă observațiile, dar incidentul a constituit o nouă dovadă a necesității ca, în războiul modern, comandantul să se preocupe totdeauna de aparențele unei acțiuni în ochii opiniei publice în egală măsură ca și de efectuarea acțiunii respective. Nu ajută la nimic să-ți spui că opinia publică poate fi trecută cu vederea, pe motiv că o victorie dobîndită ulterior va face să se uite neînțelegerile vremelnice.

O situație analoagă, în care a fost implicată presa din Statele Unite și din Marea Britanie, s-a ivit în august, cînd ziarele americane au publicat știrea că generalului Montgomery nu-i mai revenea sarcina de a coordona trupele de uscat și că avea acum același rang ca și generalul Bradley, fiindu-mi amîndoi direct subordonați. Vestea a

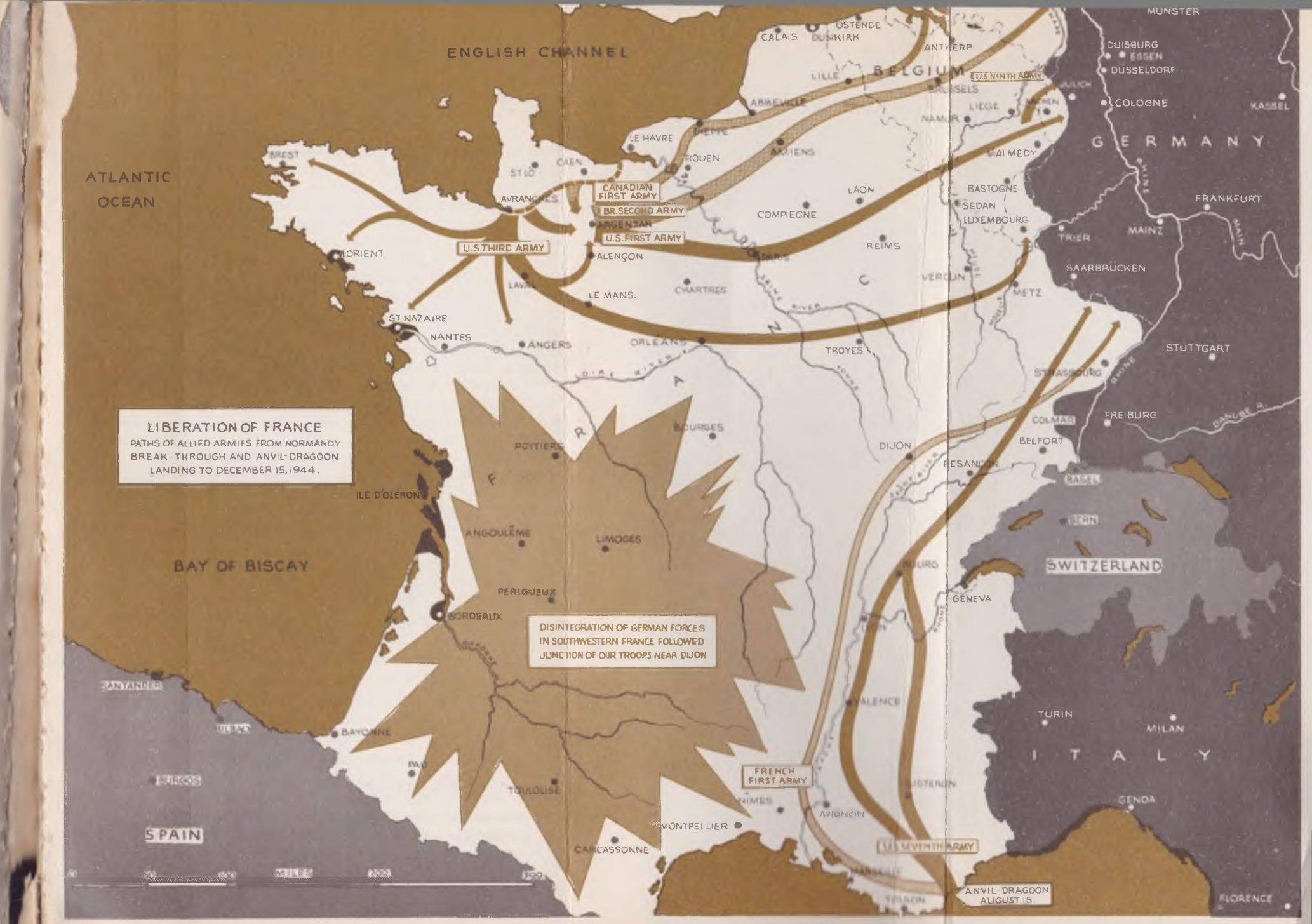
ENGLISH CHANNEL
ATLANTIC OCEAN
BAY OF BISCAY
SPAIN
BELGIUM
GERMANY
SWITZERLAND
ITALY
CALAIS
DUNKIRK
OSTENDE
ANTWERP
LILLE
BRUSSELS
U.S NINTH ARMY
LIEGE
NAMUR
MALMEDY
MUNSTER
DUISBURG
ESSEN
DÜSSELDORF
COLOGNE
KASSEL
JULICH
BASTOGNE
SEDAN
LUXEMBOURG
FRANKFURT
MAINZ
TRIER
SAARBRÜCKEN
METZ
VERDUN
STUTTGART
STRASSBURG
FREIBURG
COLMAR
BELFORT
BASEL
BERN
GENEVA
DIJON
BESANÇON
TROYES
REIMS
LAON
COMPIEGNE
PARIS
SEINE RIVER
LE HAVRE
DIEPPE
AMIENS
ROUEN
ABBEVILLE
BREST
ST LÔ
CAEN
AVRANCHES
CANADIAN FIRST ARMY
BR. SECOND ARMY
U.S. FIRST ARMY
U.S. THIRD ARMY
ARGENTAN
ALENÇON
LE MANS
CHARTRES
LAVAL
ST NAZAIRE
NANTES
ANGERS
ORLEANS
LORIENT
ILE D'OLERON
POITIERS
BOURGES
ANGOULÊME
LIMOGES
PERIGUEUX
BORDEAUX
DISINTEGRATION OF GERMAN FORCES IN SOUTHWESTERN FRANCE FOLLOWED JUNCTION OF OUR TROOPS NEAR DIJON
LIBERATION OF FRANCE
PATHS OF ALLIED ARMIES FROM NORMANDY BREAK-THROUGH AND ANVIL-DRAGOON LANDING TO DECEMBER 15, 1944.
SANTANDER
BILBAO
BAYONNE
PAU
BURGOS
TOULOUSE
CARCASSONNE
NIMES
MONTPELLIER
AVIGNON
VALENCE
FRENCH FIRST ARMY
U.S SEVENTH ARMY
ANVIL-DRAGOON AUGUST 15
TURIN
MILAN
GENOA
FLORENCE
MILES

ELIBERAREA FRANȚEI

Coridoarele armatelor aliate, începînd cu ofensiva din capul de pod din Normandia și operația «Anvil-Dragoon» pînă la 15 decembrie 1944. După joncțiunea efectuată de trupele aliate lîngă Dijon a urmat dezintegrarea forțelor germane în sud-vestul Franței.

fost dezmințită de SHAEF numai pentru că nu pusesem încă în aplicare acest sistem de organizare. Cele apărute în presă erau absolut exacte, dar premature : proiectasem de mult modificarea, care însă nu urma să intre în vigoare decît la 1 septembrie.

Ziarele britanice au reacționat cu o profundă nemulțumire, afirmînd că Montgomery fusese retrogradat din cauza succeselor sale. Pe de altă parte, presa americană a salutat știrea cu o imensă satisfacție, considerînd-o drept un indiciu că forțele Statelor Unite operau acum într-un mod cu adevărat independent, pe propria lor direcție de înaintare. Iată de ce prompta dezmințire dată de SHAEF a creat confuzie în S.U.A. și generalul Marshall a găsit de cuviință să mă întrebe, printr-o telegramă, care era situația. A trebuit să repet, cu foarte multe detalii, în ce consta exact reorganizarea noastră în materie de comandament. Mi-am îngăduit, de asemenea, să dau glas unei oarecare iritări, remarcînd în telegrama mea că „opiniei publice nu-i este suficient să obținem o mare victorie, părîndu-i-se mai important felul în care a fost repurtată". Totuși, reacția în ambele țări era perfect normală : fără fierbintele patriotism și fără înflăcărata stare de spirit cărora li se datora această mîndrie națională ne-ar fi fost imposibil să ne organizăm și să rezistăm în fața necontenitelor pierderi pe care le înregistram. Incidentul a constituit doar o nouă și utilă lecție despre modul cum trebuie tratate problemele de mare interes pentru opinia publică.

În timp de război nu se poate realiza niciodată o coordonare desăvîrșită și o conlucrare perfectă între presă și autoritățile militare. Secretul, socotit de presă o pacoste, reprezintă pentru comandant o armă de apărare. Problema constă în a se pune la punct un procedeu care să țină seama de ambele puncte de vedere.

Preocuparea de căpetenie a presei este, pe bună dreptate, să ofere informații publicului cititor de acasă. Populația civilă — prin eforturile căreia se realizează tehnica de luptă și celelalte lucruri necesare forțelor armate pentru a dobîndi victoria — are dreptul să afle despre război tot ceea ce nu este obligatoriu să rămînă secret din imperativele precumpănitoare ale securității militare. Pe cîmpul de luptă, comandantul nu trebuie să uite niciodată că este de datoria lui să colaboreze cu conducerea gu-

vernului în strădania de a menține moralul populației civile la un nivel capabil să facă față oricărei împrejurări.

Pentru a atinge acest obiectiv, ustensila principală pe care o are la îndemînă comandantul este corpul corespondenților de presă de pe teatrul său de acțiuni militare. Ei reprezintă toate categoriile de ziare și periodice, stațiile de radio, serviciile foto și jurnalele de actualități cinematografice. Pe unii ofițeri superiori îi deranjează prezența acestor necombatanți, care uneori ajung la un total considerabil : pe teatrul european de acțiuni militare se aflau, la un moment dat, 943 de corespondenți de presă.

Cînd m-am întîlnit prima oară cu ei în Africa de Nord, generalii Alexander și Montgomery aveau tendința să impună ziariștilor reguli și norme foarte stricte, lista subiectelor interzise fiind lungă. Deși știau că corespondenții de război se aflau acolo printr-o decizie a guvernului, cei doi generali erau atît de obsedați de păstrarea secretului, încît tratau presa mai mult ca pe un rău necesar decît ca pe o prețioasă verigă de legătură cu patria și ca pe un factor de mare utilitate în purtarea unei campanii.

Britanicii aveau un motiv temeinic, mai ales la începutul războiului, de a adopta o atitudine mai rezervată și mai conservatoare față de presă decît cea promovată mai totdeauna de către comandamentele americane. În prima perioadă a conflictului, mai cu seamă în 1940 și 1941, cînd Anglia înfrunta de una singură pe naziști, printre puținele arme cu ajutorul cărora britanicii se împotriveau germanilor era înșelătoria. Ei recurgeau la tot soiul de subterfugii, printre care și constituirea de comandamente imaginare și expedierea de mesaje false, pentru a semăna confuzie printre germani cu privire la efectivele militare existente și, îndeosebi, la dispozitivul lor de luptă. Din cauza acestei necesități s-a născut o deprindere de care, mai tîrziu, oamenii s-au dezbărat cu greu.

După părerea mea, cea mai indicată atitudine a comandantului față de reprezentanții presei era de a-i considera ca pe un fel de ofițeri de stat-major, de a recunoaște că aveau și ei o anumită misiune în cadrul războiului și de a-i ajuta să și-o aducă la îndeplinire. În mod normal, singura rațiune de existență a cenzurii este de a interzice publicarea de informații importante, pe care inamicul nu le-ar putea obține pe altă cale. De-a lungul ostilităților, eu însumi am violat această regulă generală, impunînd o cenzură politică provizorie în Africa de Nord și nepermi-

ţînd difuzarea cu anticipaţie a ştirilor despre reorganizarea finală a comandamentului în Normandia. Deşi în ambele cazuri motivele mi s-au părut temeinice, nu m-am putut niciodată împiedica să regret ceea ce ulterior s-a dovedit a fi o greşeală.

În cel de-al doilea război mondial, marea majoritate a corespondenţilor de presă americani şi britanici era alcătuită dintr-un grup de oameni inteligenţi, energici şi plini de patriotism, cărora comandantul putea să le încredinţeze — în deplină securitate şi spre binele reciproc — mai toate secretele sale militare. Ori de cite ori am procedat aşa, grupul însuşi a devenit cel mai bun instrument pentru chemarea la ordine a celui ce încălcase regulile de securitate sau de conduită conform cărora activau ziariştii. În tot cursul campaniilor din bazinul mediteranean şi Europa, am constatat că, de obicei, corespondenţii aveau o comportare deschisă, sinceră şi înţelegătoare.

În tratamentul aplicat presei, practica americană consta în a pune la dispoziţia unui ziarist toate mijloacele care să-i îngăduie să meargă oriunde voia şi oricînd voia. Deşi asta ne punea în spinare unele sarcini administrative suplimentare, avantajele nu erau deloc neglijabile, deoarece toată lumea căpăta convingerea că nu se făcea nici o încercare de a se ascunde greşelile şi prostiile. Odată descoperite, acestea puteau fi imediat date în vileag, evitîndu-se astfel transformarea lor în focare de infecţie, aşa cum s-ar fi întîmplat după cine ştie ce tentativă de a le ţine sub obroc.

Interzicînd să se publice denumirea unităţilor deja angajate în luptă, comandantul se privează de unul dintre mijloacele cele mai de seamă pentru ridicarea moralului în rîndul trupelor şi pentru menţinerea lui la un nivel înalt. Soldatul doreşte să fie identificat, vrea să ştie că suferinţele şi lipsurile pe care le îndură sînt cunoscute şi probabil apreciate de ceilalţi. Nimic nu-i face mai multă plăcere decît să găsească o menţiune favorabilă în presă despre propriul său batalion, propriul său regiment sau propria sa divizie. Atunci cînd totul se acoperă sub o umbrelă impersonală, soldatului i se răpeşte această satisfacţie, ceea ce, mai devreme sau mai tîrziu, se răsfrînge în proteste făţişe. În afară de aceasta, orice inamic cît de cît eficient află repede, prin intermediul contactelor de front, identitatea tuturor unităţilor care îi stau în faţă şi a persevera în politica struţului, pretinzînd contrarul, nu

duce decît la scoaterea din sărite a presei, nefiind nimănui de nici un folos.

Potrivit metodelor practicate de forţele americane în Europa, corespondenţilor de presă acreditaţi le revin mari răspunderi, una dintre ele fiind de a scrie nepărtinitor şi cu un simţ al perspectivei. Unii ziarişti tind să devină avocaţi şi susţinători ai cutărei unităţi sau ai cutărui comandant, lucru care devine deosebit de serios atunci cînd este vorba de un comandament aliat şi cînd subiectivismul capătă şi o nuanţă naţionalistă. Bineînţeles, s-au produs incidente neplăcute, vina fiind uneori categoric a presei, aşa cum alteori era a comandantului respectiv. Dar luînd în considerare nenumăratele prilejuri cînd s-ar fi putut scrie cu părtinire, semănîndu-se astfel disensiuni între unităţi, între categorii de arme şi chiar între popoare întregi, trebuie să conchidem că corespondenţii de război, asemenea tuturor celorlalte colectivităţi de pe cîmpul de luptă, au fost la înălţimea cerinţelor de bază ale cooperării intraaliate.

Începînd cu luna august 1944, relaţiile noastre de prietenie cu presa s-au întărit şi mai mult prin numirea generalului de brigadă Frank A. Allen Jr. ca şef al serviciului meu de informare publică. Deşi comandase cu succes o brigadă blindată în Africa de Nord şi Franţa, am socotit că excepţional de valoroasă pentru efortul de război se va dovedi priceperea sa în materie de asigurare a securităţii militare şi, totodată, de aducere la cunoştinţa publicului a informaţiilor de care acesta avea nevoie. Prin numirea lui Allen la statul-major am pierdut un încercat comandant de unitate, dar am scăpat de multe dureri de cap.

Eliberarea Parisului, la 25 august 1944, a produs o adîncă impresie pretutindeni. Pînă şi scepticii au început să-şi dea seama că sfîrşitul lui Hitler se apropia. De la debarcare încoace, inamicul suferise pierderi enorme, iar trei dintre feldmareşalii săi şi un comandant de armată fuseseră fie înlăturaţi din posturile lor, fie scoşi din luptă în urma rănilor primite. La 19 iulie, un avion aliat de vînătoare l-a rănit grav pe Rommel, care, cîteva luni mai tîrziu, s-a sinucis pentru a nu fi adus în faţa tribunalului sub acuzaţia de complicitate la atentatul împotriva lui Hitler de la 20 iulie. Un comandant de armată, trei comandanţi de corpuri şi 15 comandanţi de divizii fuseseră ucişi sau luaţi prizonieri. Inamicul pierduse 400 000 de oa-

meni, uciși, răniți sau prizonieri. Aceștia din urmă reprezentau peste 50% din total și 135 000 dintre ei fuseseră capturați în perioada 25 iulie—25 august.

Pierderile germane în materiale se ridicau la 1 300 de tancuri, 20 000 de alte vehicule, 500 de tunuri de asalt și 1 500 de piese de artilerie. „Luftwaffe" înregistrase, de asemenea, pierderi uriașe, peste 3 500 dintre avioanele sale fiind distruse, și asta în ciuda faptului că forțele aeriene naziste avuseseră serios de suferit încă înainte de debarcare.

Moralul inamicului scăzuse considerabil. În rîndul prizonierilor, fenomenul se putea constata mai ales la ofițerii superiori, care, grație pregătirii lor de specialitate, își dădeau seama de inevitabilitatea înfrîngerii finale. Dar trupele de uscat, în ansamblul lor, nu atinseseră încă stadiul prăbușirii de masă și nu încăpea îndoială că, în condiții favorabile, diviziile germane mai erau capabile să opună o rezistență foarte dîrză.

Odată cu eliberarea Parisului ne aflam în mare pe aliniamentul pe care, înainte de ziua Z, prevăzusem că vom ajunge la trei-patru luni după debarcare. În felul acesta, din punctul de vedere al prognozei pe termen lung, ne îndeplinisem misiunea cu cîteva săptămîni mai devreme, dar pe importantul tărîm al capacității de aprovizionare rămăsesem în urmă rău de tot. Deoarece aproape întreaga zonă fusese ocupată în urma rapidelor manevre de după 1 august, șoselele și căile ferate redate circulației, depozitele, atelierele de reparații și utilajele bazelor, adică tot ce era necesar pentru păstrarea unui ritm susținut de înaintare, se aflau încă departe în spatele frontului.

După ce trupele germane, în ciuda înfrîngerilor suferite și a confuziei care domnea, reușiseră să retragă efective substanțiale dincoace de Sena, ne mai rămăsese încă o speranță de a le prinde în capcană înainte de a se putea reorganiza într-un dispozitiv corespunzător de apărare. Părți din Armata 15 germană se mai aflau în sectorul Calais, în jurul lor urmînd să se concentreze armatele 1 și 7, în curs de repliere. Se anticipa din partea inamicului posibilitatea unei tentative de rezistență pe liniile naturale de apărare formate de căile de apă ale Belgiei. În această eventualitate, cele mai mari șanse de încercuire păreau să ofere o mișcare de învăluire verticală prin surprindere, executată de trupe aeropurtate.

De îndată ce zdrobirea naziștilor pe frontul din Nor-

mandia a devenit o certitudine, forţele noastre aeropurtate au primit ordin să elaboreze planuri pentru acţiuni de desant aerian într-un număr de poziţii succesive, locul exact urmînd a fi ales atunci cînd evoluţia situaţiei ni-l va indica pe cel mai promiţător. Deşi laborioasă, întocmirea de planuri pentru astfel de operaţii era o treabă simplă, dar, atunci cînd se trecea la pregătirea propriu-zisă a paraşutării proiectate, se iveau dileme aflate într-un delicat echilibru. Preparativele pentru un atac al forţelor aeropurtate impunînd scoaterea avioanelor de transport din activitatea de aprovizionare, era greu de stabilit uneori dacă, dimpotrivă, lăsîndu-le să-şi continue această activitate, nu s-ar fi obţinut cumva rezultate mai favorabile.

Din păcate, reţinerea avioanelor de la alte sarcini trebuia să preceadă acţiunea de desant aerian cu cîteva zile, ca să se creeze răgazul necesar pentru reutilarea lor în acest scop şi pentru instructajul şi pregătirea de luptă a echipajelor. Pe la sfîrşitul lui august, în timp ce situaţia asigurării tehnico-materiale devenea din ce în ce mai disperată, iar noi cu toţii urmăream cu încordare desfăşurarea luptelor în căutarea unei noi posibilităţi de a împresura efective inamice în număr cît mai mare, problema folosirii Comandamentului aviaţiei de transport nu lipsea niciodată din discuţiile noastre cotidiene. În medie — şi ţinînd seama de diversele condiţii atmosferice —, avioanele noastre puteau livra frontului aproximativ 2 000 de tone pe zi. Deşi cifra nu reprezenta decît un mic procent din totalul livrărilor, fiecare tonă era atît de preţioasă, încît adoptarea unei decizii întîmpina serioase dificultăţi.

După părerea mea, în regiunea Bruxelles se conturau perspective frumoase de succes pentru lansarea unui atac aeropurtat şi, deşi s-au exprimat diferite opinii cu privire la oportunitatea scoaterii avioanelor din activitatea de aprovizionare de dragul unei operaţii cu şanse îndoielnice, m-am decis să-mi asum acest risc. La 10 septembrie, Comandamentul aviaţiei transportoare de trupe a încetat provizoriu să mai execute misiuni de aprovizionare şi a trecut la intense pregătiri pentru o acţiune de desant aerian în regiunea Bruxelles. Curînd însă a devenit evident că operaţia va eşua, deoarece germanii se retrăgeau foarte repede, nefăcînd nici o tentativă de a apăra zona, în afara unor acţiuni de ariergardă.

De-a lungul întregului front am înaintat necontenit,

urmărindu-l îndeaproape pe inamicul în fugă. În patru zile, avangărzile britanice au acoperit o distanță de 195 de mile, în paralel cu forțele americane de pe flancul lor drept, care au avansat la fel de rapid. A fost unul dintre multele recorduri pe care le-au stabilit formațiile noastre la proba de marș în cadrul marii curse de urmărire de-a curmezișul Franței. La 5 septembrie, Armata 3 a lui Patton a ajuns la Nancy și a forțat trecerea rîului Moselle, între acest oraș și Metz. La 13 septembrie, Armata 1 a lui Hodges a atins fortificațiile liniei Siegfried, declanșînd puțin după aceea atacul în direcția orașului Aachen. Obligate să se retragă spre propriile lor frontiere, trupele germane au început să dea semne evidente de combativitate sporită. La 4 septembrie, armatele lui Montgomery au intrat în Anvers, de unde — așa cum am avut bucuria să aflăm — germanii fuseseră izgoniți atît de repede, încît nu avuseseră timp să se dedea la distrugeri de prea mari proporții. Cucerit la 28 august, încăpătorul port al Marsiliei era pe cale de a fi repus în funcțiune.

Aceste succese ne garantau că problemele noastre de asigurare tehnico-materială își vor găsi, în cele din urmă, soluțiile, ceea ce însemna că, într-un viitor destul de apropiat, vom fi capabili să asaltăm granițele Germaniei la o scară și cu o intensitate cărora inamicul nu putea spera să le facă față. Totuși, mai erau multe de făcut înainte de a ajunge în această fericită situație și suprasolicitatele noastre linii de aprovizionare mai aveau puțin pînă la limita maximă a capacității lor de extindere. În sud, forțele lui Patch nu făcuseră încă joncțiunea cu cele ale lui Bradley, iar căile ferate din valea Ronului urmau de-abia să fie reparate. În nord întîmpinam dificultăți și mai mari.

Anversul este un port interior, legat de mare prin vastul estuar al fluviului Scheldt. Pentru a-l putea utiliza, trebuia să rupem dispozitivul german, încă intact, care ținea sub acoperirea lui aceste căi de acces.

Sarcinile noastre în nord se divizau în trei părți. Trebuia să ajungem la un aliniament destul de avansat spre est pentru a proteja Anversul împreună cu șoselele și căile ferate care duceau de acolo spre front. Trebuia să nimicim lucrările de apărare germane dintre port și mare. În sfîrșit, speram să pot trimite cît mai înainte cu putință avangărzile noastre, care să stabilească eventual și un cap de pod peste Rin, pentru a ține sub amenințare bazinul Ruhrului și a facilita viitoarele ofensive.

La flancul grupului de armate al lui Montgomery se cerea rezolvată imediat problema ordinii de prioritate care urma să se dea acestor sarcini. Ca prim obiectiv se impunea cu necesitate avansarea liniilor noastre suficient de departe spre est ca să pună la adăpost Anversul, căci altfel portul şi instalaţiile sale deveneau inutilizabile pentru noi. Această acţiune trebuia întreprinsă imediat şi pînă la realizarea ei nu puteam nici măcar declanşa celelalte operaţii. La fel de limpede era că portul nu prezenta nici o valoare pentru noi atîta vreme cît nu degajam căile sale de acces. Operaţia se anunţa grea şi de lungă durată, deoarece inamicul ocupa poziţii întărite în insulele Bevelandul de Sud şi Walcheren, de aceea, cu cît începeam mai devreme, cu atît era mai bine. Se punea însă întrebarea dacă ne convenea sau nu ca, înainte de a ne înhăma la ingrata misiune de a distruge lucrările de apărare germane din împrejurimile Anversului, să ne continuăm înaintarea spre est, pe urmele inamicului în retragere, în intenţia de a dobîndi un eventual cap de pod peste Rin, în vecinătatea Ruhrului.

În timp ce studiam datele problemei, Montgomery ne-a prezentat pe neaşteptate propunerea să furnizăm Grupului de armate 21, de sub comanda sa, toate materialele de aprovizionare disponibile, pentru a-i permite să înainteze în trombă direct pînă la Berlin şi — după spusele lui — să pună capăt războiului. Nu mă îndoiesc că, în lumina evenimentelor ulterioare, feldmareşalul Montgomery a înţeles cît de greşită era concepţia lui. Pe moment însă, rapidele progrese din săptămîna precedentă îi stîrniseră entuziasmul şi, convins că germanii erau complet demoralizaţi, declara sus şi tare că nu-i trebuia decît o aprovizionare corespunzătoare pentru a ajunge dintr-un salt la Berlin.

La începutul lui septembrie, întorcîndu-mă dintr-o inspecţie făcută pe poziţiile avansate, am avut niţeluş de pătimit de pe urma unei aterizări forţate pe o plajă. Prinşi într-o furtună iscată brusc, nu am mai avut posibilitatea să ne înapoiem la mica pistă din vecinătatea cartierului general, singurul loc unde am putut ateriza fiind o plajă din apropiere, într-unul din sectoarele fortificate şi minate de germani înainte de 6 iunie. Nu ne simţeam tocmai la largul nostru, totuşi, ne-am străduit să tragem avionul cît mai departe de apă, ca să nu-l inunde fluxul, şi, opintindu-mă, mi-am scrîntit rău un genunchi. În vreme ce

pilotul meu, locotenentul Underwood, mă ajuta să străbat plaja, îmi aţinteam neliniştit privirea asupra nisipului moale din faţa noastră, iscodind semne care să trădeze prezenţa explozivelor îngropate. În cele din urmă, am ajuns la un drum de ţară şi am luat-o pe jos spre îndepărtatul sediu al cartierului general. Era o călătorie trudnică, pe o ploaie torenţială şi fără prea mari speranţe de autostop, deoarece pe această şosea dosnică circulau rareori trupele noastre.

Peste cîteva minute însă, în spatele nostru s-a ivit un jeep, în care reuşiseră să se înghesuie opt soldaţi. Le-am făcut semn să oprească şi, recunoscîndu-mă imediat, au sărit să-mi dea o mînă de ajutor. Pe feţele lor se putea citi cît de uimiţi erau văzîndu-l pe comandantul lor suprem cum şchiopăta prin ploaie într-un cotlon uitat de dumnezeu. Cînd i-am rugat să mă ducă la cartierul general, mi-au manifestat atîta solicitudine, încît m-au luat practic pe sus pentru a mă instala pe scaunul din faţă al maşinii. Plini de grijă ca nu cumva piciorul meu vătămat să aibă ceva de suferit, soldaţii nu au permis decît şoferului să stea alături de mine. Nici pînă în ziua de astăzi nu înţeleg cum de au încăput cu toţii în jeep şi pe jeep, izbutind să-l ia pînă şi pe pilot la bord.

Am stat două zile ţintuit la pat, fiind obligat după aceea să umblu o bucată de vreme cu piciorul în gips. Corespondenţii de presă, remarcînd absenţa mea de la cartierul general, au presupus că mă îmbolnăvisem, probabil din cauza surmenajului. Un ziar a publicat o ştire în acest sens, obligîndu-mă să dau în vileag detaliile accidentului, în speranţa că soţia mea nu-i va acorda o importanţă exagerată pînă la primirea scrisorii de explicaţii pe care i-o trimisesem.

Un timp mi-a venit greu să mă deplasez, dar, pentru a avea siguranţa că Montgomery va fi pe deplin la curent cu planurile noastre, m-am întîlnit cu el la Bruxelles în ziua de 10 septembrie. Erau prezenţi, de asemenea, mareşalul aerului Tedder şi generalul Gale.

I-am arătat lui Montgomery care era situaţia sistemului nostru de aprovizionare şi de ce aveam urgentă nevoie de Anvers. Am subliniat că, fără a dispune de poduri de cale ferată peste Rin şi fără a avea stocuri masive de materiale de aprovizionare la îndemînă, nu exista nici o posibilitate de a întreţine în Germania o forţă capabilă să răzbată pînă la Berlin. Inamicul avea încă rezerve

considerabile în propria sa țară și orice pătrundere cu efective restrînse în inima Germaniei, așa cum propunea Montgomery, era sortită unei inevitabile pieiri — adevăr valabil, dealtfel, pentru oricare dintre sectoarele frontului. Iată de ce nu puteam accepta o asemenea idee.

Era posibil, poate chiar era cert că, la sfîrșitul lui august, dacă am fi oprit orice acțiune aliată pe tot restul frontului, Montgomery ar fi reușit să stabilească un puternic cap de pod care să amenințe bazinul Ruhrului, așa cum oricare dintre grupările aliate ar fi izbutit să ajungă mai repede într-un punct mai îndepărtat dacă i s-ar fi permis să opereze pe seama celorlalte forțe ale noastre, condamnate la post negru. Nicăieri însă nu s-ar fi obținut un succes hotărîtor și, în schimb, pe alte sectoare ale frontului am fi ajuns în situații critice, din care cu greu ne-am fi putut descurca.

Feldmareșalul Montgomery, care nu cunoștea decît situația din propriul său sector, își dădea seama că propunerea lui însemna paralizarea pe săptămîni de-a rîndul a tuturor unităților, cu excepția Grupului 21 de armate, dar nu înțelegea în ce impas risca să intre tot restul marelui nostru front în cazul cînd el, epuizînd orice posibilitate de asigurare, se vedea nevoit să se oprească sau să se retragă.

I-am precizat că obiectivele noastre în nord erau Anversul în stare de funcționare și un aliniament care să acopere acest port. În plus, consideram ca posibilă stabilirea unui cap de pod peste Rin, în regiunea Arnhem, cu participarea trupelor aeropurtate, astfel încît să depășim prin flanc lucrările de apărare ale liniei Siegfried. Operația necesară pentru a dobîndi acest cap de pod — purtînd denumirea codificată „Market-Garden" („Grădina de legume") — nu urma să constituie decît un incident menit să ne împingă spre est, pînă la linia de care aveam nevoie pentru a ne asigura o temporară securitate și care, pe flancul de nord, era formată din însuși cursul inferior al Rinului. Dacă ne poticneam de acest obstacol, rămîneam foarte expuși, mai ales în perioada cînd Montgomery trebuia să concentreze forțe mari pentru operația de pe insula Walcheren.

În eventualitatea că izbuteam să ne atingem obiectivele stabilite, nu mai aveam de gînd să realizăm alte cîștiguri substanțiale de teren în sectorul de nord înainte de a pune la punct serviciile înapoia frontului. În schimb,

puteam şi intenţionam să lansăm acţiuni de mică anvergură de-a lungul întregului front, cu scopul de a facilita marile ofensive de mai tîrziu. Montgomery ţinea neapărat să se angajeze cît mai repede în tentativa de cucerire a unui cap de pod.

Iată de ce, la şedinţa de la Bruxelles din ziua de 10 septembrie, s-a aprobat ca feldmareşalul Montgomery să amîne operaţiile de curăţire a împrejurimilor Anversului şi să-şi îndrepte eforturile spre cucerirea capului de pod pe care mi-l doream. În sprijinul său am repartizat Armata 1 aeropurtată aliată, formată de curînd sub comanda generalului-locotenent Lewis H. Brereton din forţele aeriene militare ale Statelor Unite. Data atacului a fost fixată provizoriu pentru ziua de 17 septembrie şi am promis feldmareşalului să fac tot ce-mi stătea în putinţă pentru asigurarea sa materială pînă la încheierea operaţiei. După cucerirea capului de pod îi revenea misiunea de a trece imediat cu toate efectivele sale la ocuparea insulei Walcheren şi a celorlalte poziţii de pe care germanii apărau căile de acces spre Anvers. Montgomery s-a pus pe treabă cu obişnuita lui energie.

Apreciind că la noi lucrurile stăteau relativ bine în toate privinţele, cu excepţia asigurării tehnico-materiale, Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore, întrunit la Quebec, a hotărît că nu mai era necesar să reţin sub comanda mea directă şi personală cele două forţe de bombardament din Marea Britanie. S-a ajuns la concluzia ca bombardierele strategice să intre în subordonarea Comitetului Unificat prin intermediul unui stat-major unificat, cu sediul la Londra. Din punctul meu de vedere, sistemul adoptat acum era greoi şi ineficient, ceea ce însă nu avea absolut nici o importanţă pentru desfăşurarea operaţiilor noastre, deoarece directivele conţineau un paragraf potrivit căruia cererile formulate de comandantul suprem în Europa se bucurau de prioritate asupra tuturor celorlalte misiuni ce s-ar fi putut încredinţa aviaţiei strategice de bombardament. Avînd la mînă această garanţie şi dispunînd de o neîndoielnică autoritate, nu am mai găsit nimic de obiectat împotriva noului sistem, oricît de puţin funcţional mi s-ar fi părut.

Aflînd de reorganizarea efectuată, Spaatz a protestat cu vehemenţă pînă ce l-am potolit, arătîndu-i că nu mă afecta cu nimic. Pînă şi Harris — cunoscut odinioară ca omul care voia să cîştige războiul numai pe calea bom-

bardamentelor şi despre care se spunea că luase în derîdere mobilizarea forţelor de uscat şi navale — era acum extrem de mîndru de calitatea sa de membru al „colectivului aliat". Iată cîteva fragmente din scrisoarea pe care mi-a trimis-o atunci cînd a primit ordinul de a intra din nou în subordonarea Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore :

21 septembrie 1944

Dragul meu Ike,

Conform noii repartizări, eu şi comandamentul meu nu mai luptăm sub comanda dumitale directă. Profit de acest prilej pentru a te asigura — deşi sînt convins că vei socoti de prisos asigurările mele — că vom continua, ca şi mai înainte, să ne facem datoria, răspunzînd la orice chemare şi venind în sprijinul forţelor dumitale cu toată priceperea de care ne simţim capabili şi pînă la ultima noastră picătură de energie.

În numele meu personal, ca şi în numele comandamentului meu, ţin să-ţi exprim recunoştinţa şi mulţumirile noastre pentru statornicia cu care ne-ai ajutat, ne-ai încurajat şi ne-ai sprijinit de-a lungul întregii campanii, atît în cursul luptelor încununate de succes, cît şi în situaţiile critice apărute întîmplător...

Noi, cei de la Comandamentul aviaţiei de bombardament, îţi transmitem nu numai felicitări şi mulţumiri, ci şi promisiunea că vom fi la dispoziţia dumitale ori de cîte ori va fi nevoie. Sper din tot sufletul că vom continua să ne facem datoria laolaltă, ducînd la îndeplinire misiunea ce revine fiecăruia dintre noi în domeniul respectiv de activitate.

Al dumitale,
Bert

Pe toată lungimea frontului simţeam din ce în ce mai pronunţat efectele strangulării provocate de starea necorespunzătoare a căilor noastre de comunicaţii. Pentru a ne asigura mobilitatea pînă în ultima clipă, formaţiile de servicii au depus eforturi eroice şi eficiente, folosind principalele şosele ale Franţei ca artere de circulaţie în sens unic ale unor reţele de transporturi auto. Erau aşa-

numitele autostrăzi „Bila roşie“ *, pe care camioanele le străbăteau fără încetare, fiecare vehicul rulînd cel puţin douăzeci de ore pe zi. S-au recrutat şoferi de schimb din toate unităţile unde au putut fi găsiţi, iar vehiculele nu se opreau decît atît cît era strict necesar pentru încărcare, descărcare şi operaţiile de întreţinere.

Geniştii feroviari munceau zi şi noapte pentru a repara podurile şi căile ferate şi pentru a repune în funcţiune materialul rulant. Aduse pe continent cu ajutorul unor conducte flexibile, instalate pe fundul Canalului Mînecii, benzina şi motorina erau pompate de pe ţărm pînă la principalele centre de distribuţie prin conducte montate la suprafaţa solului. Cu o viteză uimitoare, geniştii de aviaţie construiau piste de aterizare. Toate formaţiile de servicii vădeau acelaşi moral ridicat şi îşi făceau datoria cu acelaşi devotament ca oricare dintre unităţile combatante ale întregului comandament.

În lunile de după încheierea ostilităţilor am avut numeroase prilejuri să analizez diferitele campanii împreună cu principalii comandanţi ai armatei sovietice. Am vorbit nu numai cu mareşali şi generali, ci am abordat acest subiect şi într-o lungă discuţie purtată cu generalissimul Stalin. Fără excepţie, toţi comandanţii ruşi mi-au cerut foarte stăruitor să răspund la o întrebare : cum am organizat asigurarea tehnico-materială în aşa fel încît să pot declanşa marea ofensivă care ne-a scos de pe strîmtul nostru cap de pod din Normandia, permiţîndu-ne să străbatem, dintr-un singur elan, toată Franţa, Belgia şi Luxemburgul, pînă exact la frontierele Germaniei ? A trebuit să le descriu în detaliu activitatea de reparaţii şi construcţii feroviare, sistemul de cărăuşie, metodele de evacuare şi aprovizionare pe calea aerului.

Interlocutorii mei mi-au declarat că, dintre toate realizările spectaculoase din cursul războiului, inclusiv cele sovietice, succesul aliaţilor occidentali în asigurarea materială a ofensivei din Franţa va intra în istorie ca cel mai uimitor. Poate că spuneau asta din politeţe, dar ce n-aş fi dat să-i poată auzi toţi cei care s-au străduit din răsputeri în săptămînile acelea fierbinţi pentru ca frontului să nu-i lipsească nici măcar un gram de muniţie, combustibil, alimente, echipament şi alte materiale !

* Aluzie la cea mai importantă piesă din jocul de biliard american, prin intermediul căreia sînt puse în mişcare celelalte bile. — *Nota trad.*

bardamentelor şi despre care se spunea că luase în derîdere mobilizarea forţelor de uscat şi navale — era acum extrem de mîndru de calitatea sa de membru al „colectivului aliat". Iată cîteva fragmente din scrisoarea pe care mi-a trimis-o atunci cînd a primit ordinul de a intra din nou în subordonarea Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore :

21 septembrie 1944

Dragul meu Ike,

Conform noii repartizări, eu şi comandamentul meu nu mai luptăm sub comanda dumitale directă. Profit de acest prilej pentru a te asigura — deşi sînt convins că vei socoti de prisos asigurările mele — că vom continua, ca şi mai înainte, să ne facem datoria, răspunzînd la orice chemare şi venind în sprijinul forţelor dumitale cu toată priceperea de care ne simţim capabili şi pînă la ultima noastră picătură de energie.

În numele meu personal, ca şi în numele comandamentului meu, ţin să-ţi exprim recunoştinţa şi mulţumirile noastre pentru statornicia cu care ne-ai ajutat, ne-ai încurajat şi ne-ai sprijinit de-a lungul întregii campanii, atît în cursul luptelor încununate de succes, cît şi în situaţiile critice apărute întîmplător...

Noi, cei de la Comandamentul aviaţiei de bombardament, îţi transmitem nu numai felicitări şi mulţumiri, ci şi promisiunea că vom fi la dispoziţia dumitale ori de cîte ori va fi nevoie. Sper din tot sufletul că vom continua să ne facem datoria laolaltă, ducînd la îndeplinire misiunea ce revine fiecăruia dintre noi în domeniul respectiv de activitate.

Al dumitale,
Bert

Pe toată lungimea frontului simţeam din ce în ce mai pronunţat efectele strangulării provocate de starea necorespunzătoare a căilor noastre de comunicaţii. Pentru a ne asigura mobilitatea pînă în ultima clipă, formaţiile de servicii au depus eforturi eroice şi eficiente, folosind principalele şosele ale Franţei ca artere de circulaţie în sens unic ale unor reţele de transporturi auto. Erau aşa-

numitele autostrăzi „Bila roşie“ *, pe care camioanele le străbăteau fără încetare, fiecare vehicul rulînd cel puţin douăzeci de ore pe zi. S-au recrutat şoferi de schimb din toate unităţile unde au putut fi găsiţi, iar vehiculele nu se opreau decît atît cît era strict necesar pentru încărcare, descărcare şi operaţiile de întreţinere.

Geniştii feroviari munceau zi şi noapte pentru a repara podurile şi căile ferate şi pentru a repune în funcţiune materialul rulant. Aduse pe continent cu ajutorul unor conducte flexibile, instalate pe fundul Canalului Mînecii, benzina şi motorina erau pompate de pe ţărm pînă la principalele centre de distribuţie prin conducte montate la suprafaţa solului. Cu o viteză uimitoare, geniştii de aviaţie construiau piste de aterizare. Toate formaţiile de servicii vădeau acelaşi moral ridicat şi îşi făceau datoria cu acelaşi devotament ca oricare dintre unităţile combatante ale întregului comandament.

În lunile de după încheierea ostilităţilor am avut numeroase prilejuri să analizez diferitele campanii împreună cu principalii comandanţi ai armatei sovietice. Am vorbit nu numai cu mareşali şi generali, ci am abordat acest subiect şi într-o lungă discuţie purtată cu generalissimul Stalin. Fără excepţie, toţi comandanţii ruşi mi-au cerut foarte stăruitor să răspund la o întrebare : cum am organizat asigurarea tehnico-materială în aşa fel încît să pot declanşa marea ofensivă care ne-a scos de pe strîmtul nostru cap de pod din Normandia, permiţîndu-ne să străbatem, dintr-un singur elan, toată Franţa, Belgia şi Luxemburgul, pînă exact la frontierele Germaniei ? A trebuit să le descriu în detaliu activitatea de reparaţii şi construcţii feroviare, sistemul de cărăuşie, metodele de evacuare şi aprovizionare pe calea aerului.

Interlocutorii mei mi-au declarat că, dintre toate realizările spectaculoase din cursul războiului, inclusiv cele sovietice, succesul aliaţilor occidentali în asigurarea materială a ofensivei din Franţa va intra în istorie ca cel mai uimitor. Poate că spuneau asta din politeţe, dar ce n-aş fi dat să-i poată auzi toţi cei care s-au străduit din răsputeri în săptămînile acelea fierbinţi pentru ca frontului să nu-i lipsească nici măcar un gram de muniţie, combustibil, alimente, echipament şi alte materiale !

* Aluzie la cea mai importantă piesă din jocul de biliard american, prin intermediul căreia sînt puse în mişcare celelalte bile. — *Nota trad.*

Prevederi și realizări

Cînd realizările au depășit prevederile de plan, căile de asigurare s-au extins, subțiindu-se.

Linia întreruptă indică aliniamentul conform planului. Linia continuă indică aliniamentul atins.

Totuși, în pofida neprecupețitelor eforturi depuse de formațiile de servicii, acesta era domeniul unde întîmpinam dificultățile cele mai acute. Întregul front răsuna de strigătele celor care cereau mai multă benzină și mai multă muniție. Cu o asigurare mai bună, oricare dintre avangărzile noastre ar fi fost în stare să ajungă mai departe decît ajunsese și într-un timp mai scurt. Am fost și am rămas convins că Patton ar fi reușit să cucerească orașul Metz. Dar trebuia să dăm fiecărei grupări cele necesare pentru executarea misiunilor de bază, și numai a misiunilor de bază.

La 11 septembrie, adică exact după 27 de zile de la debarcarea în sudul Franței, flancul nostru drept a rea-

lizat joncțiunea, lîngă Dijon, cu forțele lui Patch, aflate în ofensivă. Începînd din clipa aceea, singura piedică în calea unei abundente asigurări materiale a tuturor trupelor noastre la sud de Metz au reprezentat-o reparațiile de care aveau nevoie liniile ferate din valea Ronului. Ca urmare a joncțiunii cu forțele lui Patch, un număr considerabil de trupe germane au fost încercuite în sud-vestul Franței. Ele au început să capituleze în grupuri mici, cu o singură excepție, cînd s-au predat in corpore 20 000 de oameni.

La extremitatea flancului stîng, operația de la Arnhem s-a declanșat conform planului, la 17 septembrie. Trei divizii aeropurtate au fost desantate pe o axă nord-sud. La capătul de nord se găsea Divizia 1 aeropurtată britanică, urmată în direcția sud de Divizia 82 aeropurtată și Divizia 101 aeropurtată, ambele americane. Acțiunea a început bine și nu încape îndoială că s-ar fi încheiat cu succes dacă nu ar fi intervenit o înrăutățire a vremii. Condițiile atmosferice nefavorabile nu ne-au dat posibilitatea să aducem întăriri avangărzii de la extremitatea de nord, ceea ce a dus, pînă la urmă, la decimarea diviziei aeropurtate britanice și la o reușită doar parțială a întregii operații. Nu am putut stabili un cap de pod peste Rin, dar aliniamentul nostru a ajuns suficient de departe pentru a apăra Anversul.

Desfășurarea luptelor a captivat atenția tuturor celor de pe teatrul de operații. E drept că unitățile noastre aeropurtate ne inspirau o mîndrie cu totul ieșită din comun, dar interesul pentru această bătălie avea rădăcini mai profunde decît sentimentul mîndriei. După părerea noastră, la Arnhem urma să ne dăm seama dacă germanii mai erau în stare să opună și acum o rezistență eficace. În funcție de rezultatul bătăliei puteam evalua severitatea luptelor care ne mai așteptau. S-a creat impresia generală că acțiunea de desant aerian era, de fapt, o tentativă în toată puterea cuvîntului de a declanșa imediat ofensiva spre inima Germaniei, ceea ce sporea și mai mult interesul pentru o luptă care avea loc în condiții neobișnuit de dramatice.

În ciuda eroicelor lor strădanii, diviziile aeropurtate și forțele terestre de sprijin au fost oprite în loc de inamic. Atunci am căpătat dovada concludentă că viitorul ne rezerva încă multe ciocniri înverșunate. În avangardă, Divizia 1 aeropurtată britanică s-a angajat într-una dintre

cele mai brave acțiuni desfășurate în cursul războiului și dîrzenia cu care a luptat a ajutat cele două divizii americane din spatele ei, ca și forțele terestre de sprijin ale Grupului 21 de armate să ocupe și să păstreze regiuni importante. Dar britanicii au suferit pierderi grele, doar 2 400 dintre ei izbutind să se retragă la adăpost pe malul stîng al Rinului.

Acum trebuia să evităm cu orice preț o nouă întîrziere în cucerirea căilor de acces spre Anvers. Deocamdată, forțele lui Montgomery erau foarte dispersate. Linia frontului său, care forma o proeminență neregulată, atingea cursul inferior al Rinului. Britanicii trebuiau să concentreze o forță considerabilă în estuarul Scheldtului și, concomitent, să asedieze cîteva porturi mici, înșirate pe coastă, unde garnizoanele inamice continuau să reziste. Spre a le da posibilitatea să se regrupeze pentru operația din estuarul fluviului, le-am trimis două unități americane — Divizia 7 blindată, sub comanda generalului-maior Lindsay McD. Sylvester, și Divizia 104 infanterie, sub comanda generalului-maior Terry Allen, veteran al campaniilor din Tunisia și Sicilia.

Ajunsă la capătul strălucitului marș care o adusese de pe malurile Senei la granița Reichului, Armata 1 americană a declanșat aproape imediat operații care s-au soldat cu ocuparea orașului Aachen, una dintre porțile de intrare în Germania. Naziștii s-au apărat cu o tenace înverșunare, dar Collins și Corpul 7 armată, de sub comanda lui, a atacat cu atîta abilitate, încît la 13 septembrie au încercuit garnizoana și au intrat în localitate, presînd necontenit inamicul și silindu-l să se retragă în ultima sa fortăreață, o clădire masivă din centrul Aachenului. Împotriva acesteia s-a recurs la simplul expedient de a se aduce tunuri de 155 mm, supranumite „Long Tom", pînă la mai puțin de 70 m distanță și de a

---

Operația „Market-Garden"

Liniile întrerupte indică traseele trupelor aeropurtate decolate din Anglia. Parașutele indică acțiunile de desant aerian. Săgețile indică acțiunile planificate ale trupelor de uscat.

În casetă :

Arnhem și Nijmegen

17 septembrie 1944

Hașurile indică pozițiile puternic apărate de germani

OPERATION MARKET-GARDEN
AIRBORNE ROUTE FROM ENGLAND
AIRBORNE LANDING
PLANNED FOLLOW-UP BY GROUND FORCES
0 25 50 MILES 100 150
HOLLAND
NORTH SEA
NORWICH
ENGLAND
EMDEN
AMSTERDAM
ARNHEM
MÜNSTER
THE HAGUE
WAAL
NIJMEGEN
MAAS
EINDHOVEN
ESSEN
DUISBURG
DÜSSELDORF
DOVER
ANTWERP
BELGIUM
CALAIS
BRUSSELS
LIÈGE
AACHEN
COLOGNE
RHINE
LILLE
MEUSE
NAMUR
ST.VITH
SIEGFRIED LINE
ABBEVILLE
BASTOGNE
DIEPPE
AMIENS
LUXEMBOURG
TRIER
FRANCE
SAARBRÜCKEN
1ST BR. AIRBORNE
UTRECHT
ARNHEM
LOWER RHINE
WAAL
NIJMEGEN
RHINE
OSS
KLEVE
MAAS
GRAVE
82D U.S. AIRBORNE
'S HERTOGENBOSCH
VEGHEL
BREDA
TILBURG
101ST U.S. AIRBORNE
MEUSE
COLMAR
HELMOND
EINDHOVEN
DEURNE
BELFORT
ARNHEM AND NIJMEGEN
SEPT. 17, 1944
HEAVILY HELD BY GERMANS
0 MILES 10 20 30 40

se trage sistematic în ziduri pentru a le nărui. La 21 octombrie, după ce cîteva proiectile au perforat clădirea dintr-o parte în cealaltă, comandantul german s-a predat, remarcînd dezolat :

— Dacă americanii se apucă să utilizeze tunurile de 155 ca arme pentru trăgătorii de elită, a sosit timpul să capitulăm !

În sud, Grupul de armate 6 al lui Devers a devenit operativ, trecînd sub comanda mea. SHAEF controla acum un front continuu, care se întindea pe cîteva sute de mile, de la țărmul Mediteranei, în sud, pînă la vărsarea Rinului, în nord.

În compunerea forțelor lui Devers intrau Armata 7 americană, comandată de generalul-locotenent Patch, și Armata 1 franceză, sub comanda generalului de Lattre de Tassigny (pînă atunci aflat sub controlul operativ al lui Patch). Grupul american de armate al lui Bradley era alcătuit din armatele 1, 3 și 9, aceasta din urmă recent formată sub comanda generalului-locotenent William H. Simpson. Montgomery avea în continuare Armata 2 britanică a lui Dempsey și Armata 1 canadiană a lui Crerar, în vreme ce Armata 2 aeropurtată aliată, care îi fusese repartizată provizoriu, era direct subordonată Comandamentului Suprem.

În luna octombrie am aflat că Leigh-Mallory era solicitat pe un alt teatru de operații. Deși îmi părea rău să-l pierd, structura noastră organizatorică se cristalizase definitiv la acea dată și munca colectivă ajunsese la un nivel atît de înalt, încît am aprobat transferul. Nu a trecut mult și Leigh-Mallory și-a pierdut viața într-un accident de avion. Astfel a pierit unul dintre cutezătorii și distinșii comandanți din cel de-al doilea război mondial.

Spre sfîrșitul verii, Marele Cartier General SHAEF s-a mutat de la Granville *, unde se stabilise după debarcare, la Versailles, în imediata apropiere a Parisului. Alegînd un nou sediu, aș fi vrut să găsesc un loc convenabil, situat la est de capitală și destul de departe de ea pentru a nu fi obligat să trec prin aglomerata regiune metropolitană ori de cîte ori plecam pe front. Totuși, din cauza modului cum erau amplasate principalele canale de transmisiuni, ca și din cauza lipsei de instalații adec-

* Mic port de pescari și stațiune balneară pe coasta de vest a peninsulei Cotentin. — *Nota trad.*

vate în zonele situate la est de Paris, statul-major s-a văzut nevoit, inițial, să accepte Versailles ca fiind sediul cel mai nimerit. Am creat, de asemenea, un punct de comandă înaintat în suburbiile orașului Reims, de unde puteam să ajung cu ușurință în orice sector al frontului, chiar și în zilele cînd zborul avioanelor era imposibil.

În cursul lunilor septembrie, octombrie și noiembrie, deplasările mi-au absorbit o mare parte din timp. Frontul se extindea fără încetare și distanțele creșteau, astfel că fiecare drum dura din ce în ce mai mult. Aceste călătorii îmi erau însă de mare folos și își meritau pe deplin prețul în timp și eforturi. Practicîndu-le cu consecvență, am putut să-i vizitez pe comandanți la propriile lor cartiere generale, să păstrez un contact personal cu problemele pe măsură ce se ridicau și, mai presus de orice, să iau pulsul trupei. Dar după două luni, cînd iarna a prins să se apropie, drumurile întortocheate care duceau la micul meu bivuac de lîngă Reims au început să devină uneori impracticabile. Într-o după-amiază, împotmolindu-mă, am așteptat trei ore pînă ce a venit un tractor să-mi scoată mașina din șanț. În aceste condiții am fost silit să mă întorc la Cartierul general de la Versailles și, de atunci încolo, nu m-am mai putut deplasa atît de ușor, în afară de zilele cînd condițiile atmosferice permiteau avioanelor să-și ia zborul.

Cu prilejul unei inspecții efectuate în toamna acelui an, m-am oprit puțin pe o poziție avansată pentru a sta de vorbă cu cele cîteva sute de oameni dintr-un batalion al Diviziei 29 infanterie. Ne aflam cu toții pe panta alunecoasă și plină de noroi a unui deal. După cîteva minute, cînd am dat să plec, am căzut pe spate, cît eram de lung. Judecînd după hohotele de rîs care au izbucnit, sînt convins că, în tot cursul războiului, nici o întîlnire de-a mea cu soldații nu a repurtat un succes atît de mare. Pînă și cei care s-au repezit pentru a mă ajuta să mă ridic din mocirlă abia puteau să se miște de tare ce rîdeau.

Din cînd în cînd, prietenii mei mă sfătuiau insistent să renunț la astfel de vizite pe front sau măcar să le scurtez, subliniind, pe bună dreptate, că nu puteam niciodată să discut personal decît cu un infim procent din masa soldaților. În consecință, argumentau ei, nu reușeam să fac altceva decît să mă surmenez, fără a obține un rezultat cît de cît semnificativ în ceea ce privea trupa. Eu nu eram de acord cu acest punct de vedere. În primul

rînd, aveam sentimentul că, vorbind mereu cu ostaşii, îmi formam o imagine precisă a stării lor de spirit. Discutam cu ei despre cîte în lună şi în soare. De exemplu, îmi plăcea să întreb dacă nu cumva grupa sau plutonul respectiv pusese la cale vreun şiretlic sau născocise vreo maşinărie care să aducă foloase în lupta de infanterie. Eram gata să vorbesc oricît de mult, pe orice temă, numai pentru a-l determina pe soldat să-mi vorbească, la rîndul său.

Ştiam, desigur, că vestea despre o discuţie a mea — fie şi numai cu o mînă de oameni dintr-o divizie — se va răspîndi repede în întreaga unitate, ceea ce era de natură a-i încuraja pe soldaţi să vorbească cu superiorii lor, obicei care, după părerea mea, contribuie la sporirea eficienţei. În masa celor ce fac războiul cu puşca pe umăr există imense rezerve de ingeniozitate şi iniţiativă. Dacă soldaţii pot să se adreseze ofiţerilor în mod firesc şi fără reticenţe, resursele lor se valorifică, devenind un bun al tuturor. În plus, dintr-o asemenea deprindere se nasc încrederea reciprocă şi sentimentul unei participări pe picior de egalitate, ceea ce formează însăşi esenţa spiritului de solidaritate. O armată în care domină teama de ofiţeri nu va fi niciînd la fel de bună ca una ai cărei comandanţi se bucură de un credit nelimitat în rîndul trupei.

Pentru oricine a asistat la o bătălie, vechea expresie „pustietatea cîmpului de luptă" este o descriere corectă şi semnificativă. În afară de cazul unei neobişnuite concentrări de activităţi tactice — aşa cum se întîmplă, de exemplu, la forţarea unui curs de apă sau într-o acţiune de desant maritim —, pe poziţiile înaintate precumpăneşte un sentiment de singurătate. Privirea nu prea are pe ce să zăbovească : duşmanul şi prietenul, ca şi maşinile de război se spulberă parcă în neant atunci cînd trupa ocupă dispozitivul de luptă. Controlul şi coeziunea se pierd cu uşurinţă, căci mai fiecare individ cade pradă spaimei şi panicii, la gîndul că e destul să se mişte sau să se facă văzut, pentru ca moartea să-l secere într-o clipită. În asemenea împrejurări îşi dau roade încrederea în comandanţi, spiritul de camaraderie între ei şi trupă, convingerea acesteia că se poate bizui pe ofiţeri.

Eforturile mele personale şi directe nu aveau cum să ducă la cine ştie ce rezultate în această privinţă. Ştiam însă că, dîndu-şi seama că puteau vorbi cu „coşcogea ge-

neralul", soldaţii se simţeau mai puţin intimidaţi în prezenţa unui locotenent. În plus, poate că exemplul meu avea darul să stimuleze la unii ofiţeri dorinţa de a afla anumite lucruri de la soldaţi şi de a le cîştiga încrederea. În orice caz, am rămas fidel acestei practici în tot cursul războiului şi nu a existat nici o discuţie cu un soldat sau cu un grup de soldaţi pe care s-o fi considerat vreodată inutilă.

Vizitele făcute de mine au reprezentat, de asemenea, tot atîtea prilejuri pentru dezbaterea aprofundată a unor probleme privind îndeosebi înlocuirile, muniţia, echipamentul şi tehnica de luptă necesare pentru sezonul de iarnă şi pentru efectuarea viitoarelor operaţii. Bineînţeles, de aceste domenii se ocupă sistematic state-majore la diferite niveluri, ceea ce — afirmă manualele — asigură în mod automat satisfacerea tuturor nevoilor trupei. Nimic nu poate înlocui însă contactul direct între comandanţi şi acesta devine cu mult mai valoros atunci cînd superiorul este cel care face deplasarea, în loc să stea la cartierul său general, aşteptînd ca subordonaţii să vină la el cu problemele lor.

Moralul primului eşalon operativ trebuie urmărit totdeauna cu multă atenţie. Soldaţii au o capacitate aproape inepuizabilă de a rezista la suferinţe şi de a îndura privaţiuni, cu condiţia să fie convinşi că nu li se face nici o nedreptate, că ofiţerii le poartă de grijă şi că faptele lor de arme sînt înţelese şi apreciate. Cea mai mică suspiciune că li se aplică un tratament incorect le stîrneşte, pe drept cuvînt, mînia şi indignarea, iar resentimentele lor se pot răspîndi ca pecinginea, în întreaga unitate. Într-un rînd, în Africa, soldaţii din linia întîi mi s-au plîns că nu căpătaseră nici batoane de ciocolată, nici ţigări, deşi ştiau că şi unele şi celelalte se găseau din abundenţă în depozitele serviciilor de asigurare. M-am interesat la comandamentul unităţii locale, care mi-a declarat că, la repetatele lui solicitări, i se răspunsese că nu existau mijloace de transport pentru a aduce aceste lucruri pe front.

M-am mulţumit să dau un telefon la cartierul general şi să ordon : pînă ce toate aerodromurile înaintate şi toate unităţile din primul eşalon operativ nu vor primi cele două articole în cantităţi corespunzătoare, nu se va mai repartiza nimănui din formaţiile de servicii nici un dulce, nici o ţigaretă şi nici o ţigară de foi. Într-un răstimp surprinzător de scurt mi s-a raportat cu bucurie de pe

front că toate solicitările erau satisfăcute cu promptitudine.

În toamna anului 1944 a ieşit la iveală o afacere deplorabilă. Cele două lucruri a căror lipsă se resimţea cel mai acut pe front păreau să fie benzina şi ţigările. Conform unui raport primit de mine, la Paris, ambele articole se vindeau la o înfloritoare bursă neagră, manipulată de oameni din formaţiile de servicii. Cei cîţiva inspectori pe care i-am trimis să investigheze au scos la lumină toată murdăria acestor matrapazlîcuri. Nu era de mirare că unii se lăsaseră ispitiţi de preţurile fabuloase care se ofereau pentru benzină şi ţigări. În cazul de faţă însă, o unitate devenise, în cvasitotalitatea ei, o bandă organizată şi eficientă de răufăcători, care vindeau aceste articole cu vagonul sau cu tona. Chiar şi aşa, ticăloşia cea mare consta nu atît în valoarea furturilor, cît în jefuirea celor de pe front. Am fost profund revoltat.

Mi-am dat seama, totuşi, că o unitate americană nu se abătuse peste noapte de la drumul cel drept. Logica te îndemna să presupui că dezolanta panama fusese pusă la cale de cîţiva escroci, ceilalţi lăsîndu-se treptat atraşi în combinaţie, aproape fără a fi conştienţi de ceea ce făceau şi, odată implicaţi, nu mai ştiau pe unde să scoată cămaşa.

Am dat dispoziţie organelor justiţiei militare să deschidă acţiune împotriva celor vinovaţi — din fericire, numărul lor era mai mic decît cel anunţat la început —, dar să nu considere nici o sentinţă ca definitivă înainte de a mi-o aduce la cunoştinţă. Ulterior, după ce s-a procedat aşa cum ordonasem, mi-am dat în vileag planul — şi anume, de a oferi tuturor celor condamnaţi posibilitatea de a se reabilita propunîndu-se ca voluntari pe front. Sentinţele, care erau severe, fuseseră deja aduse la cunoştinţa ostaşilor, astfel că cei din primul eşalon operativ ştiau că vinovaţii nu vor scăpa de pedeapsă. Eu însă eram hotărît să le ofer o şansă, de care majoritatea dintre ei s-au grăbit să beneficieze, ştergînd pata de pe numele lor şi trecînd în rezervă, la sfîrşitul războiului, cu un cazier intact. De această posibilitate nu au avut însă dreptul să profite şi ofiţerii care fuseseră amestecaţi în afacere.

Din cauza mizerabilelor condiţii atmosferice din zona frontului, trupele aliate au început să sufere un mare număr de pierderi, dar nu în luptă. Una dintre princi-

palele cauze era aşa-numitul „picior de tranşee“ *. Tratamentul curativ al acestei maladii este dificil şi uneori nu dă nici un rezultat, dar medicii au descoperit că prevenirea ei se poate realiza destul de simplu, fiind doar o problemă de disciplină : trebuia exercitat un control strict, pentru ca nimeni să nu neglijeze aplicarea procedeului recomandat. Acesta consta în scoaterea bocancilor şi ciorapilor cel puţin o dată pe zi şi masarea picioarelor timp de cinci minute. Pentru o mai mare siguranţă că indicaţia era corect executată, s-a introdus practicarea tratamentului preventiv în perechi, fiecare partener masînd picioarele celuilalt pe durata prescrisă. Nu era cine ştie ce, dar, din clipa cînd am cunoscut soluţia şi am aplicat-o riguros în toate zonele afectate, am redus numărul cazurilor serioase cu cîteva mii pe lună.

Serviciul medical funcţiona atît de eficient, încît la trupele de uscat americane, în cel de-al doilea război mondial, proporţia de decese la suta de răniţi nu ajungea nici la jumătatea celei din primul război mondial. Situaţia se datora mai multor cauze, printre care se numărau prezenţa penicilinei şi a sulfamidelor în arsenalul terapeutic, folosirea din vreme a plasmei sangvine şi un sistem eficace de evacuare, în mare parte pe calea aerului. În ceea ce-l priveşte pe rănit, datoria medicului este de a-l face cît mai repede apt să reia lupta, iar atunci cînd plaga provoacă o invaliditate permanentă, să-l trimită grabnic, în condiţii de confort şi securitate, la un spital din patrie. Medicii, infirmierele şi restul personalului mediu sanitar şi-au îndeplinit în mod remarcabil ambele misiuni. Au existat răniţi care au fost spitalizaţi de cîteva ori într-un singur an de campanie, întorcîndu-se de fiecare dată pe front. Am văzut pe alţii internîndu-se în spitale situate la sute de mile depărtare de front după numai cîteva ore de la rănirea care le provocase o invaliditate permanentă.

Grija faţă de soldat preocupă totdeauna pe comandanţii de toate gradele, dar în toamna anului 1944 ea prezenta o deosebită importanţă. Ostaşul aliat înfrunta toate greutăţile şi primejdiile caracteristice oricărui război, în timp ce, din pricina vremii rele, viaţa lui cotidiană era aproape

* Afecţiune a circulaţiei periferice la membrele inferioare datorată şederii prelungite în tranşee în sezonul friguros şi umed ; simptomele se apropie întrucîtva de cele ale degerăturilor. — *Nota trad.*

de neîndurat. Lupta se desfăşura simultan în gospodăria proprie şi împotriva inamicului. Totuşi, statul meu major şi cu mine eram convinşi de necesitatea de a menţine ritmul operaţiilor. Aveam datoria să nu slăbim nici o clipă presiunea împotriva naziştilor, să concentrăm forţele noastre umane şi materiale în cursul toamnei şi al iernii şi să fim gata la primăvară să dăm loviturile de graţie.

Pe toţi comandanţii trupelor de uscat din Corpul expediţionar american îi alesesem eu. În privinţa aceasta, încă de la începutul campaniei în Africa exista între generalul Marshall şi mine un acord foarte precis :

— Nu eşti obligat să iei sau să păstrezi nici un comandant în care nu ai deplină încredere — îmi spusese el. — Pentru mine, atîta vreme cît cineva deţine o funcţie de conducere în teatrul dumitale de operaţii, se presupune că eşti mulţumit de el. Sînt în joc multe vieţi, aşa că nu vreau să ai nici cea mai mică îndoială despre dreptul şi datoria dumitale de a nu accepta sau de a destitui pe cel care nu te satisface pe de-a-ntregul.

Generalul Marshall nu a călcat niciodată această regulă, pe care şi eu, la rîndul meu, am aplicat-o comandanţilor superiori subordonaţi mie.

La începutul operaţiei „Overlord", prim-ministrul Churchill şi feldmareşalul Brooke au găsit de cuviinţă să mă anunţe că şi ei erau dispuşi să înlocuiască imediat pe oricare dintre principalii mei colaboratori britanici faţă de care mi-aş fi exprimat vreo nemulţumire. Ce distanţă străbătuse cooperarea dintre aliaţi faţă de primele zile ale operaţiei „Torch" !

Aveam soldaţi minunaţi şi ofiţeri admirabili atît în rîndul trupelor de uscat, cît şi al forţelor militare aeriene. În fiecare zi veneau întăriri din Statele Unite. Tot ce ne mai lipsea era asigurarea în zonele înaintate. Eram convinşi că, atunci cînd vom reuşi să rezolvăm şi această problemă, vom dispune de tăria necesară pentru a angaja bătălia finală, în care să lichidăm inamicul în Europa occidentală.

Înaintarea noastră rapidă în această parte a continentului a suscitat un entuziasm fără margini în sînul populaţiei locale. Pretutindeni, în Franţa, Belgia, Olanda şi Luxemburg, întîlneam acelaşi tablou : locuitorii erau subalimentaţi şi sufereau de sărăcie, dar faptul că îşi recîştigaseră libertatea individuală, că puteau să vorbească în voie cu vecinii lor şi că aflau ce se mai întîmplase

prin lumea mare atîrnau parcă mai greu în balanţă — cel puţin pentru moment — decît foamea şi lipsurile.

În perioada ocupaţiei, schimburile comerciale ale acestor ţări cu străinătatea încetaseră cu desăvîrşire, industria lor fusese aservită naziştilor, iar viaţa de zi cu zi a oamenilor se scurgea permanent sub spectrul spaimei de arestare sau de o soartă şi mai rea. Pînă şi veştile din restul lumii le parveneau filtrate de presa şi radioul aflate sub controlul hitlerist. Bineînţeles, călcînd legile în vigoare, locuitorii căpătau unele informaţii transmise de posturile de radio britanice şi americane, dar ştirile aflate nu puteau circula liber în rîndurile întregii populaţii, iar cei prinşi în timp ce ascultau emisiunile interzise erau pasibili de sancţiuni grave. La venirea aliaţilor, exuberanţa maselor lua uneori proporţii care puneau în încurcătură pe militarii noştri, dar neţărmurita bucurie a popoarelor eliberate de sub jugul nazist nu lăsa loc la nici o îndoială.

Reinstalate la cîrma statelor respective, guvernele din Europa occidentală cooperau din toată inima cu Înaltul Comandament Aliat. Pe măsura posibilităţilor fiecărei ţări în parte, ni se puneau la dispoziţie braţe de muncă şi ni se dădea sprijin pe multe alte căi. Existau, desigur, şi elemente care făceau notă discordantă. Oameni care luptaseră îndelung, cu arma în mînă, în mişcarea de rezistenţă şi care se obişnuiseră să lucreze în secret şi cu mijloace violente pentru a-şi îndeplini misiunile de sabotaj se adaptau cu dificultate cerinţelor ordinii sociale.

Războiul nu a pus capăt tendinţelor de dezbinare din Franţa. Dar veşnicele disensiuni dintre diversele partide în spatele frontului nostru nu au afectat cu nimic situaţia militară a aliaţilor. Indiferent de opiniile lor politice, popoarele eliberate aveau o atitudine prietenoasă faţă de noi. Primejdia de natură să pericliteze viitoarele noastre operaţii ofensive consta însă în slăbiciunea sistemului nostru de comunicaţii, care se întindea de la litoralul francez pînă în zona frontului. Fluxul vital al asigurării tehnico-materiale ajungea în proporţii periculos de reduse pînă la poziţiile cele mai înaintate ale forţelor terestre aliate.

Capitolul al XVII-lea

Lupte de toamnă la granița Germaniei

În luna septembrie 1944, forțele noastre se concentrau la frontierele Germaniei, unde inamicul dispunea de poziții de apărare consolidate prin obstacole naturale și artificiale. Armata 7 americană și Armata 1 franceză, sub comanda lui Devers, înaintau spre est în direcția lanțului Munților Vosgi, care alcătuiau o tradițională barieră defensivă. În nord, linia Siegfried, sprijinindu-se pe valea Rinului, forma un sistem de apărare pe care nu putea să-l rupă decît o forță bine asigurată, care să atace cu hotărîre.

Deocamdată ne bizuiam încă pe porturile Cherbourg și Arromanches, care, avînd o capacitate limitată și căi de comunicații de mîna a doua, nu ne permiteau acumularea rezervelor de materiale în apropierea liniei întîi. Ne venea greu să asigurăm pînă și subzistența trupelor angajate zi de zi în lupte necurmate pentru cucerirea de noi poziții. Situația avea să dureze pînă ce porturile Anvers și Marsilia puteau fi repuse în funcțiune la întreaga lor capacitate. La 21 septembrie, Bradley îmi scria : „...toate planurile viitoarelor operații ne obligă să ținem seama de faptul că portul Anvers prezintă o importanță capitală pentru asigurarea materială a unei acțiuni de indiferent ce amploare dincolo de Rin". Comandantul Grupului de armate 12 nu scăpa niciodată din vedere că serviciile urmau să joace un rol esențial în zdrobirea finală a Germaniei.

Odată cu înrăutățirea condițiilor meteorologice, întreținerea drumurilor a ridicat noi probleme formațiilor de servicii, din cauza șubredelor fundații ale multor șosele din Europa și, mai ales, din Belgia. În numeroase rînduri, autocamioanele noastre supraîncărcate au spart în bucăți învelișul de beton al unor magistrale. Pentru a restabili

cît de cît circulația, mlaștinile formate în porțiunile avariate trebuiau să fie umplute cu pietre și prundiș, lucru care părea aproape cu neputință de realizat.

Ca să depindem mai puțin de traficul rutier, am adus o mare cantitate de material rulant feroviar, menit să înlocuiască pe cel distrus în fazele anterioare ale războiului. Pentru a-și duce cît mai prompt această misiune la capăt, geniștii au pus la punct un procedeu simplu care, odată adoptat, a dat rezultate splendide. Ca orice utilaj greu, vagoanele de cale ferată nu pot fi aduse de obicei pe un teatru de operații decît dacă sînt descărcate în docuri speciale. Operația este dificilă, deoarece necesită utilizarea celor mai puternice tipuri de macarale. Dar geniștii noștri au instalat șine de tren atît în calele L.S.T.-urilor, cît și pe malul apei, la punctele de îmbarcare și debarcare. Apoi, ei au unit șinele de pe uscat cu cele din nave prin tronsoane flexibile, pe care au împins pur și simplu vagoanele la încărcare și descărcare.

În lunile de toamnă, pe cînd dădeam și cîștigam bătălia pentru asigurare, luptele de pe front nu ne acordau nici un răgaz. Deși nu atinseseră efectivele maxime, forțele noastre de uscat continuau să crească. La 1 august aveam pe continent 35 de divizii, iar în Anglia alte patru divizii americane și două britanice. La 1 octombrie, totalul efectivelor noastre pe continent — inclusiv Grupul de armate 6, care înainta dinspre sudul Franței — era de 54 de divizii, alte șase fiind încă în curs de așteptare în Regatul Unit. Toate diviziile noastre duceau lipsa infanteriei de înlocuire, astfel că, din punct de vedere numeric, trupele de uscat germane se aflau încă într-o netă superioritate. Dispozitivul nostru urma o linie care, începînd la nord pe malul Rinului, cobora spre sud, pe o distanță de 500 de mile, pînă la frontiera Elveției. La sud de aceasta, detașamente aliate apărau granița franco-italiană de eventuale incursiuni executate împotriva căilor noastre de comunicații de către germanii din Italia.

Cu alte cuvinte, punînd la socoteală toate tipurile de divizii — infanterie, blindate și aeropurtate —, puteam desfășura, în medie, ceva mai puțin de o divizie la fiecare zece mile de front.

Date fiind toate aceste condiții, aveam motive puternice să trecem de pe acum la apărare, pentru a ne consacra toată energia organizării sistemului de asigurare și pentru a evita suferințele unei campanii de iarnă. Am re-

fuzat, totuşi, să merg pe această linie şi comandanţii principali s-au declarat în unanimitate de acord cu mine că, presînd în continuare pe inamic, nu aveam decît de cîştigat.

Una dintre dovezile concludente ale avantajului de a duce mai departe ofensiva, în limita efectivelor şi a capacităţii noastre de asigurare, era că — după cum aflasem — inamicul organiza şi dota în pripă noi divizii, pentru a înlocui grelele pierderi suferite în iulie, august şi septembrie. De multe ori, el se vedea nevoit să aducă aceste trupe în primul eşalon, deşi nu făcuseră decît o pregătire sumară. La început, ele aveau un grad de eficienţă scăzut, şi acţiunile întreprinse împotriva lor erau acum cu mult mai puţin costisitoare decît urmau să devină mai tîrziu, cînd noile formaţii germane aveau să-şi desăvîrşească pregătirea şi să-şi organizeze lucrările de apărare.

Serviciile de informaţii au primit ordin să facă zilnic analize exhaustive ale pierderilor înregistrate de inamic în toate sectoarele frontului, scopul fiind de a ne abţine de la atacuri acolo unde balanţa acestor pierderi înclina în favoarea germanilor. Principiul general care ne-a călăuzit în această perioadă a fost că — în afară de punctele unde aveam un obiectiv precis şi esenţial, ca în cazul barajelor de pe rîul Roer — nu calificam drept rentabile decît operaţiile care se soldau cu pierderi duble pentru inamic faţă de cele ale noastre.

Eram convinşi că, în ciuda dificultăţilor şi a lipsurilor, susţinînd o ofensivă neîntreruptă, vom mai culege şi alte roade şi, îndeosebi, vom pune mai curînd capăt războiului, cruţînd astfel mii de vieţi din rîndul forţelor aliate.

În consecinţă, toamna anului 1944 a rămas de neuitat din cauza unor ciocniri înverşunate, care au avut loc, de obicei, în condiţii atmosferice şi de teren extrem de grele. În acele luni, insula Walcheren, oraşul Aachen, pădurea Hurtgen, barajele de pe Roer, bazinul Saarului şi Munţii Vosgi şi-au împrumutat numele unor bătălii care, prin suma rezultatelor lor, au scurtat considerabil durata războiului în Europa. În afară de piedica pe care o reprezenta vremea rea, ne loveam şi de dificultăţile pricinuite de lipsa muniţiilor şi a altor materiale. Niciodată ca în această perioadă, bărbăţia, cutezanţa şi ingeniozitatea

soldatului aliat nu au fost supuse la un examen mai sever şi nu au obţinut rezultate mai strălucite.

Prezenţa unei viguroase şi eficiente forţe aeriene făcea să sporească enorm puterea crescîndă a trupelor noastre de uscat.

Din punct de vedere tactic, aviaţia dispune de o mobilitate care oferă Înaltului Comandament o armă utilizabilă de la o zi la alta împotriva unor obiective situate la sute de mile distanţă unele de celelalte. Bombardamentele aeriene se efectuează într-o formă extrem de concentrată, provocînd forţelor de apărare un şoc pe care artileria nu-l obţine mai niciodată, oricîte guri de foc ar folosi.

În schimb, aviaţia nimerea, de obicei, ţintele accesibile cu mai puţină exactitate decît artileria, iar în ceea ce priveşte obiectivele generale, ea nu distrugea, ci avaria. Un singur raid nu a nimicit niciodată o zonă industrială şi nici măcar bombardamentele repetate nu i-au pricinuit decît rareori pagube care să nu poată fi reparate parţial. Cu excepţia perioadelor prelungite de vreme bună, căile de comunicaţie nu puteau fi niciodată scoase cu desăvîrşire din uz. Dar aviaţia aducea daune serioase tuturor obiectivelor pe care le ataca şi — utilizată pe scară mare şi în condiţii ideale de zbor — putea atinge o deosebită eficacitate.

Atacul aerian executat de un singur avion are un caracter pasager, şi rezultatele obţinute nu coincid totdeauna cu primele evaluări. Rapoartele menţionînd distrugerea unor vehicule — mai ales a celor blindate — erau totdeauna mult prea optimiste, şi asta nu din vina piloţilor. Fiecare avion de vînătoare-bombardament era dotat cu o cameră de filmat, care înregistra automat rezultatele aparente ale fiecărui atac. La aerodrom, filmele erau examinate, servind drept bază pentru „palmaresul aviaţiei", dar am constatat că această metodă nu aprecia corect distrugerile provocate, care puteau fi evaluate exact abia după ocuparea teritoriului respectiv de către trupele de uscat.

În ceea ce priveşte concentrarea dintr-o singură lovitură a unui imens tonaj de explozive asupra unei anumite zone, capacităţile aviaţiei sînt fără seamăn. Utilizarea bombardierelor mari în acest scop are avantajul de a nu impune nici o povară căilor de comunicaţii avansate. Dimpotrivă, fiecare proiectil de artilerie trebuie să fie adus

mai întîi la o bază principală, de unde porneşte spre front prin intermediul suprasolicitatelor transporturi feroviare sau rutiere şi, după diverse manipulări, ajunge, în cele din urmă, lîngă gura de foc, gata de a fi folosit. Marile bombardiere staţionează departe, înapoia frontului — în cazul nostru, ele se găseau în Anglia. Bombele utilizate erau fie produse în această ţară, fie aduse în cala cargourilor din Statele Unite. De la fabrică sau din port, ele soseau la aerodromul respectiv, iar de acolo, printr-o singură manipulare, erau trimise direct împotriva inamicului.

Aviaţia poate fi folosită în diferite moduri pentru a contribui la reuşita luptelor terestre. Misiunile ei cele mai curente constau în prevenirea intervenţiei avioanelor inamice împotriva forţelor noastre de uscat, acordarea de asistenţă tactică trupelor în ofensivă prin atacarea unor obiective de pe front de către avioanele de vînătoare-bombardament şi bombardarea masivă a punctelor de apărare fortificate, pentru a facilita cucerirea lor. Bineînţeles, în această activitate de sprijin nemijlocit, forţele aeriene se lovesc de anumite limite. Cel mai mare duşman al lor în Europa era vremea rea : apariţia pe neaşteptate a ploii, ceţei sau norilor dădea adesea peste cap un plan de luptă. La mijlocul lunii decembrie 1944, condiţiile atmosferice defavorabile au împiedicat aviaţia aliată să semnaleze concentrările de trupe germane proaspete în Ardeni şi să intervină în mod activ în cursul primei săptămîni din „bătălia intrîndului". În plus, prin însăşi natura sa, aviaţia nu poate rămîne în permanenţă pe front şi fiecare avion trebuie să se înapoieze periodic pentru a lua carburanţi şi a i se face întreţinerea. Aceasta limita numărul aparatelor prezente pe front la o fracţiune din totalul celor disponibile, aşa că, din cînd în cînd, forţele aeriene inamice puteau da lovituri dispozitivului nostru, deşi din punctul de vedere al efectivelor globale, supremaţia noastră era copleşitoare.

Aviaţia mai avea şi alte utilizări importante, printre care şi atacarea căilor de comunicaţii inamice. O altă misiune care îi revenea era aceea de a întări caracterul decisiv al luptelor terestre. Orice comandant din rîndul trupelor de uscat rîvneşte să cîştige o bătălie de anihilare şi, în măsura în care condiţiile o permit, încearcă să reedi-

teze clasicul exemplu de la Cannae* într-o versiune modernă. La începutul unei campanii de mari proporţii, luptele de anihilare nu sînt posibile decît împotriva unei grupări izolate din întreaga forţă a inamicului. Distrugînd podurile, căile ferate, şoselele şi canalele, aviaţia tinde să izoleze trupele atacate, chiar dacă nu rupe cu totul căile lor de comunicaţii.

În toamna anului 1944, efectivele noastre aeriene încadrate în unităţi operative, inclusiv aviaţia de bombardament care ne seconda, se ridicau la aproximativ 4 700 de avioane de vînătoare, 6 000 de bombardiere uşoare, mijlocii şi grele şi 4 000 de avioane de cercetare, transport şi alte tipuri.

În afară de procesul de concentrare a forţelor aliate, mai rămăseseră încă multe de făcut, potrivit planurilor iniţiale, în domeniul operativ propriu-zis. În nord, pe lîngă cucerirea căilor de acces spre Anvers, era de dorit să ajungem cît mai aproape de Rin, deoarece din acest sector urma să lansăm atacurile cele mai puternice pentru a forţa trecerea fluviului. Mai spre sud, pe frontul lui Bradley, ne convenea să efectuăm operaţii preliminare în vederea lichidării complete a tuturor forţelor germane rămase la vest de Rin. În felul acesta, nu numai că reduceam efectivele inamice disponibile pentru apărarea ulterioară a fluviului, dar ocupam şi acele puncte din regiunea Saar de unde intenţionam să lansăm atacuri puternice, conjugate cu cele din nord, atunci cînd aveam să fim gata pentru manevra de învăluire a Ruhrului.

În cursul luptelor de toamnă ne-am ciocnit iarăşi de vechiul nostru duşman — starea vremii. Uraganul care bîntuise în iunie pe ţărmul mării stabilise un record de violenţă pe ultimii patruzeci de ani. Inundaţiile survenite în toamnă au doborît un alt record meteorologic pe ultimele cîteva decenii. Pînă la 1 noiembrie, numeroase cursuri de apă au ieşit din matca lor, iar condiţiile atmosferice de pe întregul front au încetinit ritmul atacurilor noastre. În ciuda acestor situaţii nefavorabile însă, am continuat să aplicăm planul general, care prevedea : construirea de baze şi legături spre frontiera Germaniei,

* Marcînd punctul culminant al carierei militare a lui Hannibal, bătălia de la Cannae (2 august, anul 216 î.e.n.) s-a soldat cu o zdrobitoare victorie a cartaginezilor asupra romanilor, ale căror pierderi (peste 60 000 de morţi) au fost de zece ori mai mari decît cele înregistrate de oastea generalului african. — *Nota trad.*

apropierea de Rin — la început, mai ales, pe flancul stîng —, preparative pentru lichidarea forțelor inamice la vest de fluviu, pe toată lungimea acestuia, pregătirea asalturilor finale spre inima Germaniei.

Cucerirea căilor de acces spre Anvers constituia o operație dificilă. Estuarul Scheldtului era puternic minat, iar trupele germane de pe insulele Walcheren și Bevelandul de sud dominau complet căile de apă care duceau spre oraș. Era păcat că nu reușisem să ocupăm toată regiunea încă din primele zile ale lunii septembrie, cu prilejul marii noastre ofensive spre nord.

Ocuparea pozițiilor fortificate ale naziștilor necesita o operație conjugată navală, aeriană și terestră. Montgomery a dat generalului Crerar, comandantul Armatei 1 canadiene, misiunea de a elabora și pune în aplicare planurile acestei operații. Pregătirile au început la scurt timp după 4 septembrie, cînd Anversul a căzut în mîinile noastre.

Singura cale de acces pe uscat spre pozițiile inamice era o îngustă limbă de pămînt care unea Bevelandul de sud cu continentul. Planul prevedea un atac lansat din acest istm în direcția vest, simultan cu o acțiune de desant maritim. Forțele necesare operației nu au putut fi adunate înainte de sfîrșitul lunii octombrie. Dacă n-aș fi făcut tentativa de la Arnhem, poate că am fi reușit să declanșăm asaltul împotriva insulelor cu vreo două-trei săptămîni mai devreme.

Divizia 2 canadiană a primit ordin să pătrundă în istm și de acolo să atace spre vest pe germanii de pe insula Bevelandul de sud. Trupele noastre s-au văzut nevoite adesea să lupte în apă pînă la brîu împotriva unei puternice rezistențe inamice, așa că le-au trebuit trei zile pentru a ajunge la extremitatea de vest a istmului. Dar la 27 octombrie, Divizia 2 se afla pe teritoriul propriu-zis al insulei. Divizia 52 britanică a debarcat pe țărmul de sud al Bevelandului în noaptea de 25 spre 26 octombrie. Cele două unități au atacat apoi convergent, realizînd joncțiunea și ocupînd întreaga insulă Bevelandul de sud la 30 octombrie.

Garnizoana de pe insula Walcheren era alcătuită din trupe germane care scăpaseră din Beveland și din detașamente ale Armatei 15 germane, staționată inițial în sectorul Calais.

Asaltul amfibiu, declanșat împotriva insulei Walcheren

la 1 noiembrie, a întîmpinat una dintre cele mai puternice rezistenţe locale cu care ne-am întîlnit pe vreo linie de coastă în cursul campaniei noastre în Europa. Ca surse ale sprijinului cu foc nu puteam utiliza decît nave mici, care s-au apropiat însă fără şovăire de ţărmul insulei, angajînd în permanenţă artileria grea a germanilor, pentru a veni în ajutorul trupelor de uscat care debarcau. Pierderile înregistrate de aceste nave au fost neobişnuit de ridicate, dar îndrăznelii şi tenacităţii echipajelor li s-au datorat atît succesul operaţiei de desant, cît şi reducerea la minimum a pierderilor suferite de trupele de asalt.

O trăsătură specifică a dificilei campanii din zona Anvers a reprezentat-o inedita misiune încredinţată bombardierelor grele — aruncarea în aer a unor porţiuni din digurile care împiedicau marea să acopere terenurile cu nivel mai coborît ale insulei Walcheren. Avariile provocate, permiţînd apei să inunde sectoare-cheie ale dispozitivului de apărare, s-au dovedit de o mare utilitate într-o operaţie care a prezentat, în tot cursul desfăşurării sale, dificultăţi ieşite din comun.

Ultima rezistenţă germană pe insulă a fost lichidată la 9 noiembrie, dată la care capturasem 10 000 de prizonieri, inclusiv un general comandant de divizie. Dar şi preţul plătit de noi a fost ridicat. În cursul întregii serii de operaţii din această zonă, pierderile noastre — aproape în întregime britanice şi canadiene — au totalizat 27 633 de oameni, în comparaţie cu mai puţin de 25 000 în campania din Sicilia, unde învinsesem o garnizoană de 350 000 de ofiţeri şi soldaţi.

După încheierea acţiunii, am început să dragăm minele din estuarul Scheldtului. Ca de obicei, germanii le plantaseră la mare adîncime şi, în ciuda muncii fără preget a scafandrilor din marina militară, treaba nu a putut fi dusă la capăt decît în două săptămîni.

Primele cargouri au început să descarce la Anvers în ziua de 2 noiembrie. Încă de pe la mijlocul lunii octombrie, germanii lansau asupra oraşului bombe V-1 şi V-2. Dacă cele dintîi cădeau adesea la întîmplare, aşa cum făcuseră şi la Londra, rachetele V-2 au pricinuit mari pagube. Numeroşi civili şi militari au fost ucişi, iar comunicaţiile şi serviciile au trebuit să-şi întrerupă activitatea în multe rînduri, deşi de obicei numai pe perioade scurte. Populaţia Anversului a rezistat cu dîrzenie acestor atacuri.

O bombă V-2 a lovit un teatru arhiplin, omorînd cîteva sute de civili și un număr aproape egal de militari.

Inamicul folosea, de asemenea, pe scară mare așa-numitele *E-boot*-uri (vedete-torpiloare rapide de mic tonaj) și submarine de proporții reduse pentru a stînjeni activitatea noastră în rada portului. Împotriva acestor mijloace am utilizat energice acțiuni aeriene și navale. În ciuda tuturor dificultăților, Anversul a devenit bastionul de nord al întregului nostru sistem de asigurare tehnico-materială.

În timp ce pe flancul de nord se desfășura, în condiții satisfăcătoare, această operație spectaculoasă, nici pe restul frontului nu domnea deloc liniștea. În sectoarele Grupului de armate 21, Montgomery a reușit să concentreze efective suficiente, astfel încît în ziua de 15 noiembrie, imediat după căderea insulei Walcheren, a lansat o ofensivă spre est. Iarna se apropiase și înaintarea a trebuit să se efectueze pe un teren dificil, dar pînă la 4 decembrie Montgomery a lichidat ultima grupare nazistă la vest de Maas — rîul care, ceva mai în amonte spre sud, în Franța și Belgia, se numește Meuse.

Din cauza lungului front pe care îl ocupa, Grupul de armate 21 nu avea pentru moment posibilitatea să lanseze noi și puternice ofensive în sectorul său. Grupul lui Montgomery căpătase de mult toate trupele provenite din Imperiul britanic și disponibile în Anglia, inclusiv Armata 1 canadiană și divizia poloneză. Noi întăriri erau imposibil de obținut, afară de cazul — așa cum s-a întîmplat în cele din urmă — cînd erau aduse cîteva unități suplimentare de pe teatrul de operații din Mediterana. Americanii se aflau într-o situație diferită : diviziile de întărire soseau rapid din Statele Unite și, ajungînd pe front, furnizau efectivele necesare pentru îndeplinirea unor misiuni importante și permiteau lărgirea sectorului american ori de cîte ori se punea problema de a se realiza concentrări de trupe pe flancuri.

Imediat la sud de sectorul britanic, Bradley a adus pe front, la 22 octombrie, Armata 9 americană, sub comanda generalului Simpson. La 16 noiembrie, Bradley a reluat ofensiva spre Rin în partea de nord a sectorului său, folosind în acest scop armatele 1 și 9, după un puternic bombardament aerian și de artilerie. La raid au participat 1 204 bombardiere grele americane și 1 188 britanice, operația constituind un alt exemplu de măsura în care utili-

zam pe atunci bombardierul greu pentru intervenţii în luptele terestre.

Ofensiva a început cu 14 divizii, numărul lor crescînd repede la 17, dar înaintarea s-a făcut lent şi ciocnirile erau violente. Pe flancul drept, Armata 1 a pătruns în pădurea Hurtgen, arena uneia dintre cele mai înverşunate bătălii din întreaga campanie. Inamicul avea toate avantajele unui teren extrem de favorabil apărării, iar americanii în atac trebuiau să se bizuie, aproape în exclusivitate, pe arme de infanterie, celelalte fiind inutilizabile din cauza pădurii dese. Vremea era îngrozitoare şi soldaţii germani rezistau cu o deosebită tenacitate. Pînă la urmă însă, încăpăţînarea yankeilor a ieşit învingătoare. După aceea, ori de cîte ori vorbeau despre lupte grele, veteranii din diviziile 4, 9 şi 28 luau drept termen de comparaţie bătălia din pădurea Hurtgen, pe care o aşezau în fruntea clasamentului.

În ciuda altor numeroase ciocniri de amploare redusă, dar cu acelaşi caracter sîngeros, unităţile noastre au fost imobilizate zile de-a rîndul pînă ce au izbutit să-l scoată pe inamic din dispozitiv. Totuşi, am continuat să înaintăm pe întregul front, Armata 9 ajungînd, în ziua de 3 decembrie, la malurile rîului Roer.

Acolo ne aştepta un nou gen de problemă tactică, determinat de prezenţa în amontele rîului, la Schmidt, a unor mari baraje. Ele erau deosebit de preţioase pentru apărarea germanilor, deoarece, prin acţionarea porţilor de reglaj, se putea varia nivelul apei din aval. Din cauza aceasta, era imposibilă o forţare nemijlocită a rîului Roer, căci trupele care reuşeau să-l treacă riscau să fie izolate de inundaţia provocată şi apoi lichidate în urma intervenţiei rezervelor germane.

Am încercat mai întîi să distrugem barajele pe calea aerului. Bombardamentul a fost precis, înregistrînd lovituri directe, dar structurile de beton erau atît de masive, încît avariile au fost neglijabile şi nu ne-a rămas altceva de făcut decît să le cucerim printr-o acţiune de uscat. Barajele fiind situate într-o zonă de munte greu accesibilă, era evident, încă de la început, că operaţia va fi lentă şi costisitoare. După eşecul unui atac întreprins de Divizia 28, Armata 1 a declanşat un puternic asalt în ziua de 13 decembrie.

Între timp, la sud de pădurea Ardeni, Armata 3 a lansat o ofensivă, la 8 noiembrie, în direcţia generală a

O bombă V-2 a lovit un teatru arhiplin, omorînd cîteva sute de civili și un număr aproape egal de militari.

Inamicul folosea, de asemenea, pe scară mare așa-numitele *E-boot*-uri (vedete-torpiloare rapide de mic tonaj) și submarine de proporții reduse pentru a stînjeni activitatea noastră în rada portului. Împotriva acestor mijloace am utilizat energice acțiuni aeriene și navale. În ciuda tuturor dificultăților, Anversul a devenit bastionul de nord al întregului nostru sistem de asigurare tehnico-materială.

În timp ce pe flancul de nord se desfășura, în condiții satisfăcătoare, această operație spectaculoasă, nici pe restul frontului nu domnea deloc liniștea. În sectoarele Grupului de armate 21, Montgomery a reușit să concentreze efective suficiente, astfel încît în ziua de 15 noiembrie, imediat după căderea insulei Walcheren, a lansat o ofensivă spre est. Iarna se apropiase și înaintarea a trebuit să se efectueze pe un teren dificil, dar pînă la 4 decembrie Montgomery a lichidat ultima grupare nazistă la vest de Maas — rîul care, ceva mai în amonte spre sud, în Franța și Belgia, se numește Meuse.

Din cauza lungului front pe care îl ocupa, Grupul de armate 21 nu avea pentru moment posibilitatea să lanseze noi și puternice ofensive în sectorul său. Grupul lui Montgomery căpătase de mult toate trupele provenite din Imperiul britanic și disponibile în Anglia, inclusiv Armata 1 canadiană și divizia poloneză. Noi întăriri erau imposibil de obținut, afară de cazul — așa cum s-a întîmplat în cele din urmă — cînd erau aduse cîteva unități suplimentare de pe teatrul de operații din Mediterana. Americanii se aflau într-o situație diferită : diviziile de întărire soseau rapid din Statele Unite și, ajungînd pe front, furnizau efectivele necesare pentru îndeplinirea unor misiuni importante și permiteau lărgirea sectorului american ori de cîte ori se punea problema de a se realiza concentrări de trupe pe flancuri.

Imediat la sud de sectorul britanic, Bradley a adus pe front, la 22 octombrie, Armata 9 americană, sub comanda generalului Simpson. La 16 noiembrie, Bradley a reluat ofensiva spre Rin în partea de nord a sectorului său, folosind în acest scop armatele 1 și 9, după un puternic bombardament aerian și de artilerie. La raid au participat 1 204 bombardiere grele americane și 1 188 britanice, operația constituind un alt exemplu de măsura în care utili-

zam pe atunci bombardierul greu pentru intervenţii în luptele terestre.

Ofensiva a început cu 14 divizii, numărul lor crescînd repede la 17, dar înaintarea s-a făcut lent şi ciocnirile erau violente. Pe flancul drept, Armata 1 a pătruns în pădurea Hurtgen, arena uneia dintre cele mai înverşunate bătălii din întreaga campanie. Inamicul avea toate avantajele unui teren extrem de favorabil apărării, iar americanii în atac trebuiau să se bizuie, aproape în exclusivitate, pe arme de infanterie, celelalte fiind inutilizabile din cauza pădurii dese. Vremea era îngrozitoare şi soldaţii germani rezistau cu o deosebită tenacitate. Pînă la urmă însă, încăpăţînarea yankeilor a ieşit învingătoare. După aceea, ori de cîte ori vorbeau despre lupte grele, veteranii din diviziile 4, 9 şi 28 luau drept termen de comparaţie bătălia din pădurea Hurtgen, pe care o aşezau în fruntea clasamentului.

În ciuda altor numeroase ciocniri de amploare redusă, dar cu acelaşi caracter sîngeros, unităţile noastre au fost imobilizate zile de-a rîndul pînă ce au izbutit să-l scoată pe inamic din dispozitiv. Totuşi, am continuat să înaintăm pe întregul front, Armata 9 ajungînd, în ziua de 3 decembrie, la malurile rîului Roer.

Acolo ne aştepta un nou gen de problemă tactică, determinat de prezenţa în amontele rîului, la Schmidt, a unor mari baraje. Ele erau deosebit de preţioase pentru apărarea germanilor, deoarece, prin acţionarea porţilor de reglaj, se putea varia nivelul apei din aval. Din cauza aceasta, era imposibilă o forţare nemijlocită a rîului Roer, căci trupele care reuşeau să-l treacă riscau să fie izolate de inundaţia provocată şi apoi lichidate în urma intervenţiei rezervelor germane.

Am încercat mai întîi să distrugem barajele pe calea aerului. Bombardamentul a fost precis, înregistrînd lovituri directe, dar structurile de beton erau atît de masive, încît avariile au fost neglijabile şi nu ne-a rămas altceva de făcut decît să le cucerim printr-o acţiune de uscat. Barajele fiind situate într-o zonă de munte greu accesibilă, era evident, încă de la început, că operaţia va fi lentă şi costisitoare. După eşecul unui atac întreprins de Divizia 28, Armata 1 a declanşat un puternic asalt în ziua de 13 decembrie.

Între timp, la sud de pădurea Ardeni, Armata 3 a lansat o ofensivă, la 8 noiembrie, în direcţia generală a

regiunii Saar, înregistrînd la început un succes remarcabil. La nord de Metz, trupele noastre au stabilit capete de pod peste Mosella, iar pe la mijlocul lunii noiembrie avangărzile au trecut frontiera germană. Garnizoana din oraşul Metz, încercuită şi izolată, a capitulat la 22 noiembrie, dar unele forturi din apropiere au rezistat cu înverşunare, ultimul dintre ele fiind cucerit abia pe la mijlocul lunii decembrie.

Flancul drept al Armatei 3 a înaintat rapid, ajungînd la unul dintre cele mai puternice sectoare ale liniei Siegfried — cel care acoperea triunghiul dintre Mosella şi Rin. În această regiune, Siegfried cuprindea două linii de apărare. Cea mai înaintată, constînd dintr-un sistem continuu de obstacole şi cazemate, nu avea o adîncime prea mare. În spatele ei însă se afla o altă linie, extraordinar de puternică, formată dintr-o serie de forturi de campanie care se sprijineau reciproc cu foc, dispuse pe o adîncime de peste două mile. Aceste lucrări au încetinit înaintarea Armatei 3 şi, anihilarea lor necesitînd muniţie de artilerie în cantităţi enorme, ofensiva noastră a fost suspendată pînă la o ameliorare a condiţiilor de asigurare.

Şi mai la sud, Grupul de armate 6 al lui Devers a avut de dus lupte grele. În cursul lunii septembrie, el a avansat spre nord prin valea Rinului, ajungînd pe un aliniament în prelungirea celui al Armatei 3 şi avînd în faţa sa, spre est, dificila zonă a Munţilor Vosgi. La 14 noiembrie, Devers a atacat această formidabilă barieră, încercînd o străpungere pînă în cîmpiile Alsaciei. Dacă regiunea ar fi căzut în mîinile noastre, grosul forţelor lui Devers s-ar fi putut concentra pe flancul stîng şi germanii care apărau Saarul ar fi trebuit să reziste unor puternice atacuri pe două fronturi.

În sectorul lui Devers, ofensiva a fost declanşată de Armata 1 franceză, care după o săptămînă a reuşit să facă o ruptură la Belfort, avangărzile sale ajungînd repede la Rin. Dispozitivul lor din Vosgi fiind astfel depăşit prin flanc, germanii s-au văzut nevoiţi să execute o retragere generală în faţa Armatei 7 americane, de sub comanda generalului Patch. Atacînd umăr la umăr cu Armata 1 franceză, forţele lui Patch s-au izbit de uriaşe dificultăţi în sinuoasele trecători ale munţilor. Pe flancul drept al Armatei 7 se afla Corpul 6 armată al generalului Edward H. Brook, iar pe flancul stîng Corpul 15 armată al generalului Wade H. Haislip, care luptase înainte sub

comanda lui Patton. Aceste trupe au înaintat cu mare viteză atunci cînd, în urma succesului repurtat de francezi, germanii au început să se replieze. Divizia 44 americană a cucerit orașul Saarbrücken la 21 noiembrie, iar o zi mai tîrziu, forțele noastre au ieșit în cîmpia Rinului. La 22 noiembrie, Divizia 2 blindată franceză a intrat în Strasbourg, oraș situat pe malul fluviului. Conform practicii sale curente, inamicul a lansat aproape imediat un contraatac, la începutul căruia trupele noastre au pierdut ceva teren, dar Divizia 44 a respins tentativa germanilor și a revenit pe vechile poziții. În aceeași linie cu ea a ajuns acum Divizia 79 și cele două unități au înaintat laolaltă spre localitatea Haguenau, pe care au ocupat-o la 12 decembrie.

Pe cînd se desfășura această ofensivă, m-am dus la Devers pentru a examina împreună cu el situația. La extremitatea flancului stîng, o înaintare pînă în cîmpia Rinului nu părea să prezinte vreun avantaj imediat pentru noi. I-am indicat să trimită spre nord Corpul 15 din flancul stîng al armatei lui Patch, pentru a-l aduce pe aceeași linie cu flancul drept al armatei lui Patton, pe versantele de vest ale Vosgilor. Corpului 15 îi revenea misiunea de a sprijini Armata 3 în ofensiva spre Saar, care urma să reînceapă în curînd.

Pe restul frontului său era de dorit, bineînțeles, ca Devers să iasă la Rin cît mai repede și apoi, printr-o manevră spre nord, să ajungă la malul fluviului pe tot parcursul, pînă la confluența cu Saarul. Totuși, i-am atras atenția în mod special să nu inițieze această manevră spre nord, la est de Munții Vosgi, înainte de a fi lichidat toate grupările germane rămase înapoia frontului.

Uneori este recomandabil să depășești anumite grupări inamice, mulțumindu-te să le împiedici să acționeze, pînă ce izolarea și lipsa de materiale le obligă să capituleze. Dar acest procedeu se aplică în mod normal numai dacă trupele inamice sînt complet încercuite. În plus, metoda are totdeauna inconvenientul că imobilizează o parte din forțele proprii. În nici un caz ea nu este aplicabilă atunci cînd punga se găsește într-o zonă pe care o utilizezi în scopuri ofensive sau de unde inamicul poate să-ți amenințe căile de comunicații. Mă săturasem să tot las pe parcurs unități care să poarte grija grupărilor germane rămase în spatele frontului, așa că i-am spus răspicat lui Devers că, dacă va permite unor formații naziste să ră-

mînă în cîmpia Rinului, la vest de cursul superior al fluviului şi la sud de Strasbourg, vom avea cu siguranţă neplăceri mai tîrziu.

Generalul Devers considera însă că Armata 1 franceză, care repurtase un succes remarcabil, realizînd breşa de la Belfort şi ajungînd la Rin, va izbuti să se descurce uşor cu rămăşiţele Armatei 19 germane, care mai existau încă în regiunea Colmar. Descriindu-mi situaţia, el mi-a spus că „Armata 19 germană a încetat să mai existe ca forţă tactică". În consecinţă, aprecia că va putea aduce la îndeplinire instrucţiunile mele cu privire la lichidarea trupelor inamice de lîngă Colmar fără ajutorul Corpului 6 armată al generalului Brooks. Opinia lui avea pe ce să se întemeieze, mai ales ţinînd seama de marile înfrîngeri pe care le suferise şi pînă atunci armata germană. El a ordonat, aşadar, Corpului 6 să execute manevra spre nord, în cîmpia de la est de Vosgi, pentru a coopera, în ofensiva împotriva Saarului, cu Corpul 15, aflat la vest de masivul muntos.

Evaluările lui Devers cu privire la eficienţa imediată a Armatei 1 franceze s-au dovedit excesiv de optimiste. În acelaşi timp, el a subestimat capacitatea de luptă a unităţilor germane atunci cînd se hotărau să apere cu înverşunare o poziţie puternică. Slăbită de recenta ei ofensivă, Armata 1 franceză nu a fost în stare să lichideze rezistenţa naziştilor de pe frontul ei şi astfel s-a format punga de la Colmar, în vecinătatea oraşului cu acelaşi nume, pe un teritoriu uşor de apărat, la vest de Rin, unde s-a instalat şi s-a menţinut o grupare germană a cărei existenţă avea să ne provoace ulterior grave neajunsuri.

Pe întregul front, de la graniţa cu Elveţia pînă la gurile Rinului, luptele din ultimele săptămîni ale toamnei s-au transformat în încăierări de infanterie de cel mai odios tip. Înaintam încet şi trudnic, cîştigurile de teren măsurîndu-se doar în metri. Operaţiile au devenit în esenţă o problemă de artilerie şi muniţii, iar în privinţa infanteriştilor — o chestiune de rezistenţă, energie şi curaj. În asemenea condiţii, pierderile înregistrate de ei au fost mari, mai ales în plutoanele de puşcaşi. Infanteria, care, în orice fel de război, suferă de obicei majoritatea pierderilor, acum le înregistra practic în proporţie de sută la sută. Nu toate se datorau exclusiv acţiunilor întreprinse de inamic, deoarece pe alte planuri infanteria a avut, de

asemenea, de pătimit de pe urma unui procent neobișnuit de pierderi. Din cauza expunerii la frig și umezeală, cazurile de degerături, „picior de tranșee" și afecțiuni respiratorii erau incomparabil mai numeroase printre infanteriști decît în rîndurile soldaților din alte arme. Cu efectivele descompletate, diviziile se epuizau repede în cursul operațiilor. În lipsa oamenilor care să îndeplinească misiunea zilnică de a înainta și manevra sub perdeaua focului de artilerie, capacitatea noastră ofensivă a scăzut considerabil.

În afară de problema micșorării efectivelor în fiecare unitate, ne-am mai lovit de dificultăți în găsirea unui număr suficient de divizii care să ducă la capăt toate misiunile de urgență și care să mențină, concomitent, concentrarea de forțe necesare pentru reușita atacurilor.

Problema infanteriei de înlocuire devenind acută, am recurs la tot felul de expediente pentru a păstra efectivele unităților la un nivel corespunzător. Am expediat rapoarte complete Departamentului de Război, astfel ca eforturile celor din patrie să se concentreze asupra acestei nevoi. Am cernut printr-o sită deasă propriile noastre forțe, căutînd — în formațiile de servicii sau aiurea — oameni cărora să li se poată face o pregătire rapidă pentru a fi încadrați în unitățile de infanterie. Oriunde a fost cu putință, am înlocuit un soldat din servicii cu unul scutit medical sau cu o membră a Corpului auxiliar feminin. Generalul Spaatz a constatat că ne poate fi de un imens ajutor în această problemă, transferînd zece mii de oameni din unitățile sale în rîndul forțelor de uscat. Dar toate aceste măsuri nu au reușit să umple rîndurile formațiilor de infanterie. Dîndu-și seama de aceasta, generalul Marshall mi-a transmis o sugestie care avea aparent un mare merit, și anume ca infanteriștii care-și făcuseră pregătirea în Statele Unite să ne fie trimiși fără a mai aștepta cargourile necesare pentru a transporta artileria, autocamioanele și restul tehnicii lor grele de luptă. Generalul Marshall și cu mine speram ca, în felul acesta, să aducem pe front noi regimente și să le facem o prețioasă pregătire de luptă, alternîndu-le cu unitățile aflate deja în rîndul primului eșalon operativ. Scopul nostru principal era de a da unei divizii veterane de infanterie, obosită și descompletată, posibilitatea de a se reface și de a-și împrospăta tehnica de luptă, în timp ce

locul ei pe front era luat de unul dintre noile regimente cu efective complete.

Rezultatele nu au corespuns pe de-a-ntregul aşteptărilor noastre. Pe măsură ce treceau lunile de iarnă, nevoile noastre de trupe au devenit atît de acute şi întinsul dispozitiv aliat atît de sărac în efective, încît atunci cînd au început să sosească noile regimente, fiecare comandant de armată, în loc să înlocuiască forţele uzate cu cele proaspete, a găsit necesar să repartizeze acestora din urmă sectoare speciale, dîndu-le ca sprijin gurile de foc pe care a putut să le adune de la diferite corpuri şi armate.

Situaţia nu era deloc satisfăcătoare şi reprezenta o nesocotire totală a scopului pentru care noile regimente fuseseră aduse pe teatrul de operaţii atît de grabnic, încît mijloacele lor grele de luptă urmau să sosească abia ulterior. Totuşi, nevoile frontului nu ne permiteau să procedăm altfel şi, deşi oriunde a fost cu putinţă am revenit la planul iniţial de alternare, nu am reuşit niciodată să-l realizăm aşa cum intenţionasem. În privinţa rezultatelor de ansamblu însă, sosirea timpurie a acestor unităţi de infanterie a avut un efect profund pozitiv, căci, în anumite momente critice ale campaniei, ele ne-au dat posibilitatea să efectuăm o masivă concentrare a diviziilor încercate în luptă, ceea ce altfel ar fi fost cu neputinţă.

În ambele războaie mondiale, problema înlocuirii trupelor de infanterie a dat multă bătaie de cap comandanţilor americani din primul eşalon operativ. Numai un mic procentaj din efectivele unui teatru de operaţii luptă în faţa liniei de artilerie uşoară stabilită de către divizii. Acest număr redus de oameni suferă însă 90% din pierderi. Mulţi dintre răniţi se restabilesc repede şi sînt apţi de a se reîntoarce pe front, ceea ce ridică însă o altă problemă deosebit de importantă, mai ales în legătură cu menţinerea moralului.

În mod obişnuit, indiferent dacă sînt recent sosiţi din patrie sau abia externaţi din spitale, soldaţii din trupele de înlocuire ajung pe front prin intermediul centrelor de înlocuire. Astfel ia naştere un amestec foarte pestriţ de veterani din numeroase divizii şi novici care nu au primit încă botezul focului. Cînd nevoia de înlocuiri devine acută, toţi oamenii aflaţi la centrele respective trebuie să fie trimişi cît mai grabnic acolo unde lipsa de efective se resimte cel mai puternic. O repartizare indi-

viduală, potrivit preferinţelor personale, este aproape imposibilă.

Veteranii însă stăruie totdeauna să se înapoieze la vechile lor divizii şi, dacă dorinţa nu le poate fi împlinită, moralul lor trece printr-o incontestabilă criză. În limitele impuse de stringenţa nevoilor, ne-am străduit să trimitem pe veterani înapoi la propriile lor unităţi. Dar în cazuri de forţă majoră, regula a trebuit să fie violată. În toamna anului 1944 ne-am văzut obligaţi să aruncăm peste bord toate considerentele de ordin psihologic, străduindu-ne doar să completăm efectivele în sectoarele care duceau cea mai acută lipsă de oameni.

Menţinerea moralului reprezenta o problemă de maximă importanţă. Elaborasem un plan de permisii care oferea cel puţin unora dintre oameni prilejul de a se înapoia la Paris sau la Londra. În spatele liniilor înfiinţasem, de asemenea, centre divizionare, unde o companie sau un batalion, care puteau din cînd în cînd să iasă din primul eşalon, aveau la dispoziţie băi, paturi calde şi o zi-două de odihnă. Într-unul din cele mai mari hoteluri din Paris am întemeiat un „Club aliat" rezervat exclusiv soldaţilor. A fost una dintre cele mai reuşite iniţiative luate de noi în favoarea celor care aveau prilejul să viziteze capitala Franţei. În domeniul recreativ şi al distracţiilor ne bizuiam pe concursul civililor de la Crucea Roşie şi U.S.O. *

Pe acest plan, armata americană primise sprijin, în primul război mondial, din partea a tot felul de organizaţii civile. Ele lucraseră bine, dar frecventele dificultăţi de ordin administrativ ivite în urma contactelor cu un număr atît de mare de grupuri diferite au determinat Departamentul de Război, la începutul celei de-a doua conflagraţii mondiale, să insiste ca de această activitate să se ocupe două organizaţii principale : Crucea Roşie în domeniul recreativ, şi U.S.O. în cel al distracţiilor. În cadrul lor, devotamentul civililor care s-au consacrat soldaţilor veniţi în permisie de pe front a fost mai presus de orice elogiu. Crucea Roşie avea sub egida sa cluburi

* *United Services Organization* a reunit, pe bază de voluntariat, cîntăreţi de operă şi soliști instrumentişti, actori de teatru şi film, artişti de circ şi de music-hall, ansambluri orchestrale şi companii de balet etc., care făceau turnee pe fronturile unde erau angajate forţele de uscat, aeriene şi navale ale Statelor Unite. — *Nota trad.*

şi cafenele mobile, organiza vizite la răniţii din spitale, scrie scrisori, furniza consultaţii gratuite pe diverse teme şi, în toate privinţele, reuşea să ofere din cînd în cînd soldaţilor noştri răgazul unui ceas în care se simţeau ca acasă, atît pe cît era posibil la mii de mile depărtare de Statele Unite.

Tot astfel, U.S.O. izbutea să dăruiască o oră-două de voie bună celui de pe front, care gusta din plin acest prilej de a se destinde. Am văzut actori de music-hall făcîndu-şi numărul pe poziţii înaintate şi expuse, uneori literalmente sub bombele unui raid inamic. Pretutindeni, în zonele de odihnă, în bivuacuri, la baze şi în toate categoriile de spitale, ei aduceau soldaţilor o clipă de uitare, care, în război, este totdeauna o binefacere.

Spre sfîrşitul toamnei, pe cînd ne apropiam de frontierele Germaniei, am analizat oportunitatea angajării forţelor noastre aeriene în distrugerea podurilor de peste Rin, de care depindea prezenţa trupelor germane la vest de fluviu. Dacă reuşeam să le distrugem pe toate, era cert că puternica noastră aviaţie va şti să limiteze într-atît utilitatea pontoanelor de vase, încît inamicul va trebui să se retragă repede. Nu nutream nici o speranţă de a cruţa podurile permanente, pentru a le folosi ulterior noi înşine. Plecam de la premisa că, atunci cînd se va hotărî să efectueze replierea, inamicul le va arunca în aer pe toate şi noi nu vom găsi nici unul intact, cu excepţia vreunui caz accidental.

Am refuzat să trimitem forţele aeriene aliate împotriva podurilor din considerente de prioritate şi eficienţă. Distrugerea doar a cîtorva dintre ele nu ne-ar fi servit la mare lucru. După cum mi se raportase, 26 de poduri importante treceau de pe un mal al fluviului pe celălalt ; dacă voiam să obţinem mai mult decît un rezultat parţial, trebuia să scoatem din uz vreo douăzeci. Chiar şi în condiţii optime de zbor, treaba ar fi cerut bombardamente prelungite şi de mare anvergură. Dar în această perioadă a anului, Europa cunoaşte doar rareori cîte o zi cu vreme suficient de bună pentru un bombardament de precizie de la mare altitudine. Pe de altă parte, artileria antiaeriană nazistă era încă atît de puternică şi de eficace, încît zborul la joasă înălţime devenea prea costisitor. În consecinţă, singura metodă aplicabilă împotriva podurilor era bombardamentul fără vizibilitate, prin perdelele de nori. Dar statul-major al aviaţiei a calculat că, pentru a

distruge majoritatea podurilor, aveam nevoie de un interval de timp şi de un tonaj de bombe cu mult superioare celor pe care ne puteam îngădui să le abatem de la alte misiuni de importanţă vitală.

Unul dintre obiectivele capitale ale acestor misiuni era epuizarea rezervelor germane de carburanţi. Încă de pe atunci, inamicul se găsea într-o situaţie precară în privinţa acestui material indispensabil. Bombardierele grele aliate aveau ordin să atace fără încetare, pînă la limita maximă a capacităţii lor, sursele de petrol, rafinăriile şi reţelele de distribuţie. Această tactică a avut profunde repercusiuni nu numai în general, asupra întregului potenţial de război al Germaniei, ci şi în mod nemijlocit asupra frontului, toţi comandanţii nazişti fiind obligaţi să-şi elaboreze planurile în funcţie de disponibilităţile de combustibil. Era deci în avantajul nostru să continuăm bombardamentele, pentru a spori şi mai mult dificultăţile inamicului.

Campania aeriană împotriva rezervelor de petrol germane a scos în evidenţă una dintre marile noastre superiorităţi asupra naziştilor, de care beneficiasem în tot cursul luptelor din bazinul mediteranean şi Europa, anume pe planul mobilităţii relative. Armata de uscat americană a ţinut totdeauna seama de mobilitate în organizarea şi dotarea trupelor sale. Înainte de apariţia automobilului, forţele noastre dispuneau proporţional de o cavalerie mai puternică decît majoritatea celorlalte oştiri ale epocii. Cînd a intrat în scenă motorul cu combustie internă, armata terestră a Statelor Unite a pus fără zăbavă mîna pe el pentru a-şi spori mobilitatea. Metodele producţiei de masă ale industriei americane au ridicat la un grad extrem de înalt avantajul nostru în această direcţie. Cu siguranţă că nici o altă ţară din lume n-ar fi fost în stare să producă, să repare şi să întreţină uriaşa flotă de transporturi motorizate pe care au folosit-o forţele armate americane în cel de-al doilea război mondial.

La sfîrşitul lunii noiembrie şi la începutul lui decembrie, lungimea excesivă a aliniamentului nostru ne preocupa necontenit, mai ales în sectorul lui Bradley. Pentru a susţine cele două ofensive pe care le consideram importante, a trebuit să concentrăm forţele disponibile la nord, în vecinătatea barajelor de pe rîul Roer, şi la sud, în apropiere de rîul Saar. Acest amplasament şubrezea gruparea noastră statică sau de acoperire din regiunea Ardeni.

O bucată de vreme nu am avut acolo decît trei divizii în total pe un front de aproximativ 75 de mile, între Trier și Mondschau, unde, dealtfel, nu am izbutit niciodată să aducem mai mult de patru divizii. Statul meu major urmărea cît mai îndeaproape posibil evoluția acestei situații, pe cînd eu am analizat-o personal, împreună cu Bradley, în repetate rînduri. Am ajuns amîndoi la concluzia că în Ardeni ne asumam un risc de netăgăduit, dar că ar fi fost o greșeală să suspendăm acțiunile ofensive pe întregul front numai pentru a ne pune la adăpost pînă ce venirea tuturor întăririlor din Statele Unite ar fi adus totalul efectivelor noastre la nivelul cel mai înalt.

Discutînd problema, Bradley a evidențiat în mod special factorii din sectorul său pe care îi considera favorabili unei continuări a ofensivelor și cu care eu m-am declarat categoric de acord. În primul rînd, el a subliniat remarcabilele succese comparative pe care le repurtam în privința pierderilor, a căror medie zilnică era de două ori mai mare la inamic decît în rîndurile noastre. În al doilea rînd, după părerea lui Bradley, singurul loc unde germanii puteau să lanseze o contraofensivă serioasă era regiunea Ardenilor, la flancurile căreia se aflau cele două puncte unde concentrasem trupe ale Grupului 12 de armate în vederea unor acțiuni ofensive ; Bradley aprecia, așadar, că ne găseam pe poziții optime pentru a lovi din ambele flancuri pe germani dacă încercau să declanșeze o contraofensivă în Ardeni. De asemenea, el considera că, în eventualitatea unei acțiuni prin surprindere în această regiune, inamicul s-ar fi lovit de uriașe dificultăți în asigurarea tehnico-materială din clipa cînd s-ar fi hotărît să înainteze pînă la linia rîului Meusa. Afară de cazul cînd reușea să pună mîna pe marile noastre depozite de materiale, el avea să intre curînd într-o situație grea, mai ales dacă condițiile atmosferice permiteau aviației noastre să opereze în mod eficace. Bradley mi-a desenat pe hartă linia la care, după părerea lui, puteau ajunge avangărzile naziste ; estimările sale s-au dovedit ulterior remarcabil de precise, marja de eroare fiind de maximum cinci mile în oricare dintre puncte. În zona unde anticipa eventuala înaintare a inamicului printr-un atac prin surprindere, el a lăsat foarte puține centre de asigurare. La Liège și la Verdun aveam depozite importante, dar Bradley era convins că germanii nu vor ajunge la nici unul din ele.

La fel de sigur era că vom putea oricînd să împiedicăm inamicul de a forța Meusa și de a răzbate pînă la marile noastre antrepozite de la vest de rîu. Prin urmare, orice asemenea ofensivă a naziștilor trebuia să se soldeze, pînă la urmă, cu un eșec.

Concluzia noastră de ansamblu a fost că nu ne puteam îngădui să stăm cu brațele încrucișate — în timp ce germanii își organizau apărarea și își perfecționau pregătirea de luptă —, numai pe baza presupunerii că, înainte de a se recunoaște definitiv înfrînt, inamicul va declanșa cîndva o contraofensivă de amploare. În încheiere, Bradley a remarcat :

— Ne-am străduit să luăm în prizonierat pe toți acești germani înainte de a se ascunde în spatele liniei Siegfried. Dacă ies de acolo și se angajează iarăși în luptă cu noi, pe teren descoperit, nu avem decît de cîștigat.

Amîndoi consideram că nimic nu ne putea costa mai scump decît stagnarea care ar fi domnit pe tot frontul dacă ne-am fi instalat peste iarnă pe poziții de apărare, așteptînd întăriri suplimentare din patrie.

Mie îmi revine răspunderea pentru cele numai patru divizii păstrate pe frontul Ardenilor și pentru expunerea la riscul unei mari pătrunderi germane în această regiune. Cu începere din ziua de 1 noiembrie aș fi putut trece la apărare în orice clipă și pe întregul front, punînd dispozitivul nostru la cel mai perfect adăpost de orice acțiune inamică și așteptînd întăririle. Dar hotărîrea mea de bază a fost de a continua ofensiva pînă la limita extremă a capacității noastre. Acestei hotărîri i se datoresc uimitoarele succese din prima săptămînă a contraofensivei germane din luna decembrie.

La începutul aceleiași luni, generalul Patton, la comanda Armatei 3, făcea pregătiri pentru a relua ofensiva împotriva Saarului, pe care urma să o declanșeze la 19 decembrie. El își punea mari speranțe într-un rezultat decisiv, dar Bradley și cu mine, hotărîți să evităm angajarea într-o operație de lungă durată, neconcludentă și costisitoare, am căzut de acord să o suspendăm după o săptămînă dacă nu va înregistra succese substanțiale. Știam desigur că, în eventualitatea că Patton va reuși să dobîndească cîștiguri importante, inamicul va trebui să disloce forțe din alte sectoare pentru a-l opri, reușita Armatei 3 aducîndu-ne, prin urmare, un plus de securitate în restul dispozitivului. Dimpotrivă, dacă un număr con-

siderabil de divizii americane se înhămau la o înaintare lentă și costisitoare, nu numai că nu realizam mai nimic, dar nu ne mai stătea în putință să reacționăm prompt în nici un alt sector al frontului.

Între timp, declanșată, potrivit planului, la 13 decembrie, ofensiva Armatei 1 împotriva barajelor de pe Roer nu angrenase decît relativ puține divizii. La începutul lunii, vremea, care pînă atunci se strica cu intermitențe, s-a înrăutățit brusc. Ceața și norii nu au mai permis practic nici o cercetare aeriană, zăpada a început să cadă în zona de munte și frigul s-a întețit.

Armata 6 blindată germană, care apăruse pe frontul nostru, era cea mai puternică și mai eficientă rezervă mobilă rămasă la dispoziția inamicului în întreaga sa țară. La sosirea pe frontul nostru, ea a ocupat o fîșie de apărare în fața flancului stîng al Grupului de armate 12, cu misiunea aparentă de a împiedica forțarea Roerului. La începutul lunii decembrie, cînd ofensiva americană din acest sector a trebuit să fie suspendată, am pierdut urma Armatei 6 blindate și nu am mai putut s-o reperăm cu nici unul dintre mijloacele de care dispuneam. Prin acea perioadă, unele rapoarte ale serviciilor de informații au manifestat o îngrijorare crescîndă față de slabele noastre forțe din Ardeni, unde știam că inamicul aducea acum noi unități de infanterie, deși înainte folosise acest sector al frontului ca loc de refacere pentru diviziile istovite, așa cum procedam și noi.

Astfel de rapoarte însă sosesc în permanență la cartierul general dintr-un punct sau altul al dispozitivului. Comandantul care se bizuie exclusiv pe sumbrele estimări ale serviciilor de informații nu are nici o șansă să cîștige vreodată o bătălie, mulțumindu-se să stea veșnic în colțul său și așteptînd cu spaimă catastrofele anunțate. În cazul de față am aflat ulterior că omul care prevăzuse declanșarea contraofensivei germane a apreciat, în plină fază critică, că inamicul avea gata pentru a angaja în luptă

Riscul în Ardeni

Legenda indică de sus în jos : concentrări în vederea ofensivei ; dispersiune în apărare ; linia Siegfried.

Linia întreruptă de pe hartă arată maximul de pătrundere admisibil.

WAAL R.
MAAS R.
NIJMEGEN
WESEL
RHINE
BR. SECOND ARMY
CANADIAN FIRST ARMY
HOLLAND
DUISBURG
DÜSSELDORF
ANTWERP
U.S. NINTH ARMY
GERMANY
ROER R.
COLOGNE
BELGIUM
BRUSSELS
AACHEN
U.S. FIRST ARMY
LIEGE
MEUSE R.
NAMUR
MONSCHAU
SAMBRE R.
MALMÉDY
STAVELOT
ST. VITH
DINANT
MARCHE
ROCHEFORT
HOUFFALIZE
VIII CORPS
BASTOGNE
ST. HUBERT
VIANDEN
ECHTERNACH
WILTZ
MAXIMUM PERMISSIBLE PENETRATION
TRIER
SEDAN
LUXEMBOURG
MEUSE R.
FRANCE
MILES 0 10 20 30 40 50
THE ARDENNES RISK
OFFENSIVE CONCENTRATION
DEFENSIVE DISPERSION
SIEGFRIED LINE
U.S. THIRD ARMY
SAAR R.
MOSELLE R.

șase sau șapte divizii compuse din rezerve proaspete și încă nefolosite.

În orice caz, operațiile din cursul toamnei anului 1944 s-au desfășurat după schema pe care o concepusem personal. Ne-am menținut în ofensivă, slăbind sectoarele de unde trebuia să luăm forțe în acest scop. Planul meu a furnizat comandamentului german prilejul să dea o lovitură uneia dintre părțile vulnerabile ale dispozitivului nostru. Dacă istoricii vor condamna faptul că am oferit inamicului această șansă, sentința va trebui să fie pronunțată numai la adresa mea.

Capitolul al XVIII-lea

Ultima carte a lui Hitler

În ziua de 16 decembrie 1944, Bradley a sosit la cartierul general ca să discute mijloacele de a remedia acuta lipsă a înlocuirilor de infanterie. Exact în clipa cînd intra în biroul meu, un ofiţer de stat-major a venit să-mi raporteze uşoare infiltrări inamice în liniile noastre din faţa Corpului 8 armată, al generalului Middleton, şi pe flancul drept al Corpului 5, sub comanda generalului Gerow — ambele în regiunea Ardenilor. Ofiţerul a însemnat punctele respective pe harta mea de campanie, iar Bradley şi cu mine ne-am apucat să discutăm semnificaţia celor întîmplate.

Din prima clipă am fost convins că nu aveam de-a face cu o acţiune locală : nu era logic ca inamicul să o efectueze în Ardeni, afară, bineînţeles, de cazul cînd recurgea la o stratagemă pentru a ne distrage atenţia şi a da lovitura principală în altă parte. Bradley şi cu mine am eliminat această posibilitate. În celelalte sectoare ale frontului, fie că eram atît de puternici încît germanii nu puteau conta pe succesul unei ofensive, fie că lipseau obiectivele majore la care ei puteau spera să ajungă. În plus, ni se adusese la cunoştinţă că, de un număr de zile, efectivele trupelor inamice din Ardeni crescuseră treptat. În aceeaşi regiune lansaseră naziştii marea lor ofensivă din 1940, care izgonise pe britanici de pe continent şi scosese Franţa din război. Operaţia fusese condusă de acelaşi comandant care se afla acum în faţa noastră, von Rundstedt, care poate că spera într-o reeditare a succeselor sale din urmă cu mai bine de patru ani. Nutrisem dintotdeauna convingerea că, înainte de a

se recunoaşte definitiv înfrînţi în Europa occidentală, germanii vor încerca să declanşeze o desperată contraofensivă. Bradley şi cu mine aveam impresia că tocmai acest gen de operaţie începea acum.

La nord de sectorul critic, Armata 1 a generalului Hodges, aflată în ofensivă împotriva barajelor de pe Roer, nu angajase decît patru divizii. La sud de aliniamentul din Ardeni, generalul Patton era în curs de concentrare şi pregătire pentru reluarea operaţiei împotriva Saarului, care urma să înceapă la 19 decembrie.

Convinşi că împotriva centrului Grupului de armate 12 se desfăşura o ofensivă de amploare, Bradley şi cu mine am căzut de acord să transferăm unele trupe de pe ambele flancuri în sectorul Ardenilor. Era o manevră preliminară — mai mult o măsură de precauţie —, efectuată pentru a veni în ajutorul celor 75 de mile ale fîşiei ocupate de Corpul 8, cu condiţia, desigur, ca modul cum interpretam noi doi intenţiile germanilor să se dovedească corect.

Am convocat în sala de şedinţe o serie de ofiţeri din cadrul Comandamentului Suprem, printre care mareşalul aerului Tedder şi generalii Smith, Bull şi Strong. Hărţile operative de sub ochii noştri arătau că, pe ambele flancuri ale Ardenilor, grosul cîte unei divizii blindate americane ieşise din dispozitiv şi se putea deplasa rapid. La nord se afla Divizia 7 blindată, sub comanda generalului-maior Robert W. Hasbrouck, iar la sud, în armata lui Patton, se găsea Divizia 10 blindată, comandată de generalul-maior William H. Morris Jr.

Am convenit ca ambele divizii să pornească imediat spre sectorul ameninţat, urmînd ca Bradley să stabilească ulterior destinaţia exactă a fiecăreia. Asta însemnînd amînarea pregătirilor pentru ofensiva împotriva Saarului, ştiam că generalul Patton va protesta. Noua ofensivă îi stătea la suflet, scontînd rezultate grandioase de pe urma ei. Dar Bradley şi cu mine apreciam acum că era pe cale de a lua naştere tocmai situaţia pe care ne simţisem îndreptăţiţi s-o desfidem, bizuindu-ne pe concentrările noastre de trupe din ambele flancuri ale vulnerabilului sector al Ardenilor. Considerasem tot timpul că riscul asumat se întemeia pe convingerea că, în caz de nevoie, puteam să reacţionăm cu promptitudine. După părerea noastră, momentul critic sosise. În afară de directivele pe care le-a dat în vederea acestor manevre pre-

liminare, Bradley a pus în alertă pe toţi comandanţii de armată din grupul său, prevenindu-i să fie gata de a ţine la dispoziţie unităţi suplimentare pentru lupta care, după părerea lui, urma să se desfăşoare.

Laolaltă cu ofiţerii de stat-major am studiat cu atenţie lista rezervelor de care dispuneam pe atunci. Printre cele mai la îndemînă se număra Corpul 18 aeropurtat, sub comanda generalului Ridgway, încartiruit lîngă Reims şi în compunerea căruia intrau diviziile 82 şi 101 aeropurtate, ambele fiind unităţi călite în luptă şi de cea mai bună factură. Cu puţin timp în urmă fuseseră angajate în luptele din Olanda şi încă nu se refăcuseră complet. În plus, ele erau relativ slab dotate cu armament greu de sprijin, dar pe acesta Bradley putea să-l procure din sectoarele calme ale frontului său.

Divizia 11 blindată americană sosise de curînd şi Divizia 17 aeropurtată se afla în Anglia, gata de a veni pe continent, iar Divizia 87 infanterie putea şi ea să fie adusă destul de repede în regiunea Ardenilor.

Sus, la nord, în sectorul britanic, Montgomery se pregătea pentru o nouă ofensivă. În acel moment, Corpul 30 armată din subordinea sa ieşise complet din dispozitiv. Cu resursele de care dispuneam eram siguri că puteam da o ripostă eficace oricărei ofensive lansate de germani, dar nu ne făceam iluzii cu privire la vulnerabilitatea fîşiei de apărare a Corpului 8 sau la posibilitatea ca inamicul să o rupă printr-o lovitură puternică, pătrunzînd la mare adîncime. Am convenit, aşadar, să evităm dispersarea rezervelor în cazul cînd înaintarea germană se va dovedi un asalt hotărîtor. În asemenea împrejurări eşti totdeauna tentat să arunci în luptă fiecare formaţie trimisă ca întărire de îndată ce ajunge pe front. Această deprindere era o slăbiciune a lui Rommel. Procedînd aşa în faţa unei mari ofensive, singurul rezultat este că tăria loviturii inamice copleşeşte pe rînd fiecare unitate de întărire. Ştiam că, chiar dacă am fi reuşit să oprim în modul acesta înaintarea naziştilor, nu ne-ar mai fi rămas nimic cu care să dăm o contralovitură decisivă. Pe de altă parte, se impunea să venim de urgenţă în ajutorul Corpului 8 cu forţe suficiente, pentru a-i permite să se replieze în ordine şi să-şi salveze majoritatea efectivelor proprii.

Din nou am examinat limitele pînă la care puteam accepta, dacă era necesar, o pătrundere inamică în această

regiune, fără a suferi noi înșine consecințe iremediabile. Linia acoperea la sud orașele Luxembourg și Sedan, urma cursul Meusei spre vest și acoperea la nord orașul Liège. Mai mult nu aveam voie să ne retragem, urmînd, bineînțeles, să oprim inamicul și mai devreme dacă ne stătea în putință.

Un factor de natură să ne preocupe în mod deosebit, ba chiar să ne îngrijoreze, era starea vremii. De cîteva zile, puternica noastră aviație fusese ținută la sol din cauza norilor și a unor perdele impenetrabile de ceață. Iată deci că acum, pînă la ameliorarea situației meteorologice, unul dintre cele mai importante atuuri ale noastre era practic inutilizabil. Atîta vreme cît împiedicau decolarea avioanelor noastre, condițiile atmosferice deveneau un aliat al inamicului, valorînd cît numeroase divizii suplimentare.

După consfătuirea de la Bruxelles, Bradley s-a înapoiat la propriul său cartier general, în orașul Luxembourg, de unde, în cursul următoarelor cîteva zile critice, a ținut contactul telefonic cu mine aproape din oră în oră.

Prima lui misiune era de a aduce întăriri care să sprijine replierea Corpului 8. Între timp, statul său major împreună cu al meu trebuiau să adune și să regrupeze rezervele în vederea unei acțiuni pe care urma să o precizăm pe măsură ce ajungeam în posesiunea unor informații mai exacte.

Diviziile pe care Middleton le folosea pe frontul Corpului 8 erau de la nord spre sud : Divizia 106 a generalului-maior Alan W. Jones, Divizia 28 a generalului-maior Norman D. Cota și Divizia 4 a generalului-maior Raymond O. Barton. Divizia 9 blindată, sub comanda generalului-maior John W. Leonard, intra, de asemenea, în compunerea Corpului 8.

În dimineața zilei de 17 decembrie a devenit evidentă forța deosebită a ofensivei germane. Apărarea noastră a fost ruptă în două locuri — unul pe frontul Diviziei 106, celălalt pe frontul Diviziei 28. Primeam rapoarte confuze și foarte puține informații exacte, dar era clar că inamicul folosea un număr considerabil de tancuri și înainta rapid spre vest. Bineînțeles, toate serviciile noastre de informații munceau din răsputeri și curînd am căpătat o imagine foarte corectă a efectivelor de ansamblu implicate în ofensiva germană.

Von Rundstedt concentrase în vederea asaltului trei

armate : armatele 5 şi 6 blindate şi Armata 7 infanterie. În compunerea lor intrau zece divizii blindate, întreaga grupare totalizînd 24 de divizii, împreună cu formaţiile lor de servicii. Unele dintre aceste date nu ne-au parvenit decît într-o fază ulterioară a luptelor, dar în seara de 17 decembrie, serviciile de informaţii identificaseră 17 divizii şi erau convinse că la operaţii participau cel puţin douăzeci.

Inamicul ne surprinsese categoric în două privinţe importante. Prima era programarea ofensivei : date fiind zdrobitoarele înfrîngeri pe care i le provocasem la sfîrşitul verii şi în cursul toamnei, ca şi măsurile excepţionale la care se văzuse nevoit să recurgă pentru a recruta noi trupe, nu ne-am închipuit că va reuşi atît de devreme să fie gata pentru un asalt de proporţii. A doua surpriză a constituit-o tăria loviturii : Armata 6 blindată era acea forţă mobilă căreia îi pierdusem urma ceva mai înainte — o unitate proaspătă şi puternică, abia sosită pe front din Germania ; în schimb, pricinuisem deja pierderi grele Armatei 7 infanterie şi Armatei 5 blindate.

Vremea l-a ajutat pe inamic să dobîndească avantajul surprizei. Cîteva zile de-a rîndul, cercetarea aeriană a devenit imposibilă şi, în lipsa ei, nu puteam afla mai nimic despre amplasarea şi manevrele principalelor rezerve din spatele frontului german. Puternicele lucrări de apărare ale liniei Siegfried au permis naziştilor să folosească efective numeroase în cadrul ofensivei. Obstacolele, cazematele şi gurile de foc fixe formau bariere atît de greu de trecut, încît germanii au avut posibilitatea să adune forţele necesare pentru contralovitură, lăsînd trupe foarte puţine pe lungi sectoare ale frontului.

Deşi, din punctul de vedere al efectivelor angajate de ambele părţi, lupta de la trecătoarea Kasserine, în Tunisia, era o simplă hărţuială în comparaţie cu bătălia Ardenilor, între cele două tentative ale inamicului existau anumite similitudini. Ambele au fost operaţii desperate, ambele au profitat de extraordinara tărie a unor lucrări de apărare pentru a concentra forţele care să dea o lovitură căilor de comunicaţii aliate şi să determine Înaltul nostru Comandament să renunţe la planurile sale cuprinzătoare de ofensive necurmate.

Deşi programarea şi efectivele operaţiei ne-au surprins, nu greşisem prevăzînd că, pînă la urmă, ea va avea loc şi că se va desfăşura în sectorul Ardeni. De asemenea, în

ceea ce privea caracterul general al ripostei noastre, generalul Bradley şi cu mine căzuserăm de mult de acord asupra planurilor corespunzătoare.

Pentru a le îndeplini cu succes, era de o importanţă vitală ca, pe flancurile coridorului de pătrundere a germanilor, dispozitivul nostru de apărare să reziste cu fermitate. La nord, zona critică se afla în apropiere de Monschau ; în momentul cînd s-a declanşat operaţia germană, pe acolo se desfăşura ofensiva Corpului 5 al lui Gerow din compunerea Armatei 1 americane împotriva barajelor de pe Roer. Lovitura iniţială a inamicului s-a îndreptat împotriva Diviziei 2, alcătuită din veterani, sub comanda generalului Robertson, şi a proaspetei Divizii 99 a generalului-maior Walter E. Lauer. În scurt timp, aceasta din urmă a fost silită să se retragă în debandadă. Divizia 2 însă a înfruntat primejdia, manevrînd cu multă abilitate şi hotărîre şi ducînd, în următoarele trei zile, una dintre cele mai strălucite lupte pe care le-a susţinut vreo divizie în cursul războiului din Europa. Germanii au surprins-o în timp ce înainta spre barajele de pe Roer. La început, generalul Hodges, comandantul Armatei 1, nu a realizat proporţiile pericolului şi a ordonat ca americanii să-şi continue ofensiva. Dar generalul Robertson, aflat la faţa locului, a apreciat exact situaţia creată şi a acţionat în mod ferm.

El a trebuit să-şi aleagă mai întîi un aliniament pe care divizia sa să poată organiza o apărare eficientă. Trupele au intrat apoi în dispozitiv, deşi se aflau sub presiunea inamicului, şi s-au pregătit să facă faţă unor asalturi violente. Între timp, efectivele lor au crescut, adăugîndu-li-se coloanele în retragere ale Diviziei 99, care a fost încadrată parţial în rîndurile Diviziei 2.

Împotriva acesteia, germanii au îndreptat lovituri puternice, dar americanii s-au încăpăţînat să nu dea înapoi. Este îndoielnic însă că ei ar mai fi putut rezista singuri cele 36 de ore care s-au scurs pînă la sosirea întăririlor dacă Divizia 7 blindată nu ar fi întreprins o cutezătoare acţiune la St. Vith.

La 17 decembrie, cînd tancurile acestei mari unităţi au coborît de pe flancul de nord, situaţia era încă extrem de neclară. Înaintînd pentru a veni în sprijinul Corpului 8, divizia a rămas pînă la urmă semiizolată în oraşul St. Vith, la aproximativ 15 mile sud de Monschau. Avangărzile germane care se străduiau să înainteze spre vest aveau

nevoie de acest nod important al rețelei rutiere din regiune. Completată acolo cu rămășițele diviziilor 106 și 28, Divizia 7 blindată a rezistat cu tenacitate repetatelor asalturi. Luptele de la St. Vith nu numai că au divizat forțele naziste care atacau spre nord, dar au împiedicat o rapidă încercuire a pozițiilor noastre de la Monschau.

În cele din urmă, necurmata și puternica presiune a germanilor a dus la o izolare și mai pronunțată a Diviziei 7 blindate, care la 20 decembrie, sub loviturile concentrice ale cîtorva divizii inamice, s-a repliat spre vest, în zona situată la nord de St. Vith. A doua zi i s-a ordonat să se retragă, pentru a intra în dispozitivul aliat care se organiza acum pe flancul de nord al intrîndului german. Dar admirabila ei rezistență a dat peste cap planurile avangărzilor naziste și a fost de un imens folos Diviziei 2, care s-a apărat la Monschau, punct de o importanță vitală, pînă ce i-au venit în ajutor Divizia 1, sub comanda generalului de brigadă Clift Andrus, și Divizia 9, sub comanda generalului-maior Louis A. Craig. Din clipa aceea, avînd în dispozitiv aceste trei divizii experimentate și călite în luptă, puteam conta cu certitudine pe securitatea flancului nostru de nord.

Încă din ziua de 17 decembrie, Bradley a căpătat diviziile 82 și 101 aeropurtate, care făceau parte din rezervele SHAEF. S-au luat măsuri de urgență pentru folosirea Diviziei 11 blindate, care abia sosise pe front, și pentru dislocarea în Franța a Diviziei 17 aeropurtate.

Generalul Lee, comandantul uriașei rețele a formațiilor de servicii, a primit ordin să pregătească trupele de geniu disponibile, precum și alte detașamente pentru apărarea punctelor de trecere peste Meusa și, la nevoie, pentru aruncarea în aer a podurilor de peste rîu. Dădusem acest ordin deoarece misiunea încredințată lui Lee avea în principal caracterul unei măsuri statice și de precauție, la realizarea căreia nu voiam să participe divizii mobile. Formațiile de servicii au răspuns cu promptitudine și în sectorul american a început munca de dotare a aliniamentului de pe Meusa cu puternice lucrări de apărare. La rîndul său, generalul Montgomery, în sectorul britanic, a luat și el din timp măsuri de protecție a depozitelor din spatele frontului.

În ciuda eșecului de la Monschau, germanii au înaintat foarte repede prin centrul zonei de ruptură. Pe măsură ce cîștigau teren, ei au început să se orienteze treptat pe direcțiile nord și nord-vest, unde devenise evident că se

afla obiectivul ofensivei. După părerea noastră, inamicul urmărea, în primul rînd, ocuparea oraşului Liège. Acolo putea captura materialele de asigurare, pe care trebuia să se bizuie în parte, chiar dacă îşi fixase un ţel mai ambiţios — recucerirea Anversului. Am ajuns la această concluzie deoarece, încă de la început, contasem pe deficienţele de asigurare ale germanilor şi mai ales pe inevitabilele dificultăţi ale transportului de materiale spre front. Iată de ce considerăm că, aproape indiferent de contramăsurile noastre, înaintarea lor mai departe depindea de capturarea vreunuia dintre marile noastre depozite de materiale.

Chiar dacă ar fi dispus de servicii la fel de eficiente ca ale noastre — ceea ce nu era cazul —, inamicul tot s-ar fi lovit de imense greutăţi în asigurarea avangărzilor sale, dată fiind starea deplorabilă a şoselelor, aglomerate concomitent şi de întăririle germane care se îndreptau spre front.

În consecinţă, ne-a preocupat foarte mult soarta oraşului Liège, unde se aflau enorme cantităţi de materiale esenţiale din cele mai diverse categorii, inclusiv combustibil şi alimente. Dar eram hotărîţi să oprim inamicul înainte de a ajunge acolo şi, într-adevăr, el nu a apucat niciodată să se apropie de oraş. Ulterior am aflat că principalele obiective ale trupelor de asalt germane fuseseră Bruxelles şi Anvers. Totuşi, raţionamentul nostru s-a dovedit corect, deoarece lipsa de asigurare materială a devenit efectiv una dintre piedicile majore de care s-a lovit von Rundstedt în continuarea ofensivei.

În ziua de 17 decembrie, Bradley a ordonat Corpului 18 aeropurtat din cadrul rezervelor să pornească spre front cu destinaţia Bastogne. Generalul Middleton, care se afla acolo, a sesizat marea importanţă a oraşului şi a stăruit să se ia măsuri pentru apărarea lui. Într-o convorbire telefonică cu Bradley, deşi a admis că localitatea putea fi încercuită în scurt timp, Middleton a recomandat să o păstrăm în mîinile noastre. Fiind nevoiţi să trimitem Divizia 82 aeropurtată spre nord, în direcţia Stavelot, Divizia 101 aeropurtată împreună cu detaşamente ale Corpului 8 au luat asupra lor apărarea oraşului Bastogne.

În tot cursul zilelor de 17 şi 18 decembrie am examinat şi analizat în amănunţime desfăşurarea evenimentelor. În seara de 18 am apreciat că informaţiile aflate în posesiunea noastră despre efectivele, intenţiile şi situaţia inamicului,

ca şi despre capacităţile proprii erau suficiente pentru a elabora un plan de contraacţiune. În primele ore ale dimineţii de 19 decembrie, însoţit de mareşalul aerului Tedder şi de un mic grup de ofiţeri de stat-major, am plecat la Verdun, unde convocasem pe generalii Bradley, Patton şi Devers. După ce ne-am strîns cu toţii în jurul unei mese lungi, am deschis consfătuirea cu următoarea precizare :

— Situaţia de faţă trebuie privită ca fiindu-ne favorabilă, nu ca o catastrofă. La această masă nu vreau să văd decît chipuri vesele.

Impulsiv ca totdeauna, generalul Patton a exclamat :

— Ei, drăcie ! Ce-ar fi dacă am avea curajul să-i lăsăm pe... să ajungă pînă la Paris. După aia îi încercuim şi-i facem praf !

Toţi cei de faţă, inclusiv Patton, au zîmbit la această replică, dar eu i-am ripostat că nu vom permite niciodată inamicului să treacă dincolo de Meusa.

Analizînd cu atenţie situaţia, am avut bucuria să constat că toţi participanţii la şedinţă, fie ei comandanţi sau ofiţeri de stat-major, îşi păstraseră sîngele rece şi încrederea. Nu am auzit nici o frază care să indice o stare de isterie sau să dovedească o teamă exagerată.

Într-o situaţie ca aceasta, forţele de apărare reacţionează de obicei în două feluri, cu condiţia ca Înaltul Comandament să nu se sperie atît de tare, încît să ordone o retragere generală pe tot frontul. Unul din procedee constă în făurirea unui masiv dispozitiv de apărare în jurul zonei aflate sub loviturile inamicului, alegîndu-se o trăsătură marcată a reliefului, de exemplu un rîu, pentru a se organiza acolo rezistenţa. O altă cale este ca forţele de apărare să treacă la ofensivă de îndată ce pot grupa trupele necesare. Am ales-o pe cea de-a doua, nu numai pentru că, din punct de vedere strategic, ne aflam în ofensivă, ci şi pentru că eram ferm convins că, ieşind din fortificaţiile liniei Siegfried, germanii ne oferiseră o mare ocazie, de care trebuia să profităm cît mai repede. În această idee, la 19 decembrie i-am trimis o radiogramă lui Montgomery, în care spuneam : „Punctul nostru cel mai slab se găseşte în direcţia Namur. Planul nostru general prevede închiderea rupturilor la nord şi lansarea unei ofensive coordonate dinspre sud". A doua zi, într-un alt mesaj pe care i l-am trimis, precizam : „Te rog să-mi comunici modul cum apreciezi dumneata personal situaţia

de pe flancul de nord, referindu-te şi la posibilitatea de a ceda — dacă va fi necesar — o anumită porţiune de teren, pentru a ne scurta aliniamentul şi a strînge rezerve puternice, cu care să nimicim pe inamic în Belgia".

Ajunsesem deja la concluzia că nu era esenţial să declanşăm simultan contraofensiva pe ambele flancuri. În nord, unde tăria atacului german scădea, urma să mai rămînem cîteva zile în apărare. În sud însă puteam restabili situaţia, începînd cît mai curînd să înaintăm în direcţia nord. La consfătuirea ţinută la Verdun în ziua de 19 decembrie, obiectivul meu imediat consta în organizarea primei faze a asaltului dinspre sud.

Lui Bradley îi revenea misiunea de a delimita exact sectorul fiecărei unităţi şi de a pune la punct alte detalii privind direcţia de mişcare şi coordonare. Deoarece însă forţele lui Devers urmau să-şi extindă flancul stîng pentru a prelua o parte din frontul lui Bradley, oferindu-i astfel posibilitatea de a-şi concentra mai bine trupele, a trebuit ca eu însumi să iau hotărîrile corespunzătoare, inclusiv pe cele privind efectivele generale şi încadrarea în timp.

Mai întîi am stabilit limita pînă la care consideram că Devers putea să-şi lungească flancul stîng fără a expune cu nechibzuinţă aripa noastră de sud. Problema următoare era de a preciza numărul de oameni pe care Patton putea să-i grupeze pentru o contraofensivă, precum şi momentul aproximativ al declanşării acesteia. Nu voiam ca Patton să înceapă înainte de a dispune de forţe suficiente pentru ca — odată angajat — să macine treptat şi fără întrerupere flancul de sud al intrîndului, care creştea mereu. După efectuarea acestei operaţii, trupele germane situate la vest de direcţia noastră de atac aveau să se oprească, deoarece comunicaţiile pe axa est-vest în regiunea Ardenilor erau relativ firave. După estimările noastre, Patton putea începe o contraofensivă cu trei divizii în dimineaţa de 23 decembrie, poate chiar în ziua de 22.

Am transmis ordinele verbale pentru a se lua imediat măsurile necesare, convenind ca ofensiva lui Patton, aflat în subordinea lui Bradley, să înceapă nu mai devreme de 22 decembrie şi nu mai tîrziu de 23. Am mai căzut de acord că forţele sale, după ce vor ajunge în zona Bastogne, îşi vor continua înaintarea, probabil în direcţia generală Houffalize. Am promis un puternic sprijin aerian din clipa cînd vremea, îndreptîndu-se, va permite avioanelor să decoleze. În plus, am adus la cunoştinţa participanţilor

la consfătuire că voi lua măsuri pentru o acțiune ofensivă pe flancul de nord imediat ce tăria loviturii germane în acel sector se va epuiza.

S-a stabilit ca Patton să-și concentreze gruparea de atac, compusă din cel puțin trei divizii, în apropiere de Arlon, pentru a-și începe de acolo înaintarea spre Bastogne. L-am prevenit personal să nu se angajeze într-o ofensivă dispersată și i-am cerut ca înaintarea să se facă sistematic și perseverent. La început, Patton nu prea sesiza tăria asaltului german și vorbea cu atîta dezinvoltură despre misiunea ce i se încredințase, încît am găsit cu cale să insist asupra tăriei și coeziunii necesare propriei sale operații.

Am discutat, de asemenea, în ce măsură era oportun să declanșăm împotriva aripii de sud a intrîndului o ofensivă simultană întrucîtva mai la est. Am ajuns la concluzia că desfășurarea viitoare a evenimentelor ar putea să ceară o astfel de manevră, dar că, deocamdată, trebuia ca acolo să asigurăm doar securitatea aripii, limitîndu-ne acțiunile la sectorul indicat.

Directivele elaborate la Verdun în ziua de 19 decembrie au stabilit schema planului de contraofensivă pe flancul de sud, plan care nu s-a mai modificat ulterior. Emițînd propriul său ordin de atac, Patton, ca de obicei, a fixat forțelor sale un obiectiv situat la o distanță inaccesibilă. Lucrul nu ne stingherea însă cîtuși de puțin, deoarece pe Bradley și pe mine nu ne interesa decît o înaintare metodică spre zona Bastogne. În fazele următoare, Bradley avea să indice care anume manevre trebuiau efectuate.

Punga de la Colmar a avut o influență categoric negativă asupra planurilor întocmite în acea dimineață. Dacă ea nu ar fi existat, Armata 1 franceză ar fi putut ocupa aliniamentul de pe malul Rinului, de la granița elvețiană spre nord, în direcția bazinului Saarului, ceea ce ar fi dat posibilitate întregii Armate 7 americane să intre în luptă la nord de Colmar, sporind astfel considerabil tăria ofensivei lui Patton. Dar punga de acolo reprezenta o amenințare pentru forțele noastre din cîmpia Rinului, la est de Vosgi, de aceea era imprudent și periculos să luăm din zonă toate trupele, de care, altfel, am fi putut dispune.

Am ordonat lui Devers să abandoneze orice ieșind în sectorul său, pentru a face economie de forțe, și, în cazul unei lovituri germane, să cedeze încet teren pe flancul de nord, chiar dacă trebuia să se retragă complet pînă la

Munții Vosgi. Cîmpia din nordul Alsaciei nu prezenta nici o importanță imediată pentru noi. În acel moment nu aveam nimic împotrivă, dacă era necesar, să mă retrag pe frontul lui Devers, pînă la limita de est a Munților Vosgi, dar nu intenționam să-i las pe germani să pătrundă din nou în interiorul masivului, așa că am stabilit acolo aliniamentul definitiv pe care Devers trebuia să reziste.

Am transmis, bineînțeles, aceste instrucțiuni și Armatei 1 franceze, deoarece exista posibilitatea unei mișcări de repliere, care, dacă se extindea, aducea cu sine și eventuala abandonare temporară a Strasbourgului. Comandantul francez a comunicat Parisului directiva primită de la mine, care a stîrnit o mare neliniște în cercurile militare și guvernamentale. Generalul Juin, șeful Marelui Stat-Major al armatei de uscat franceze, a venit la mine, cerîndu-mi cu insistență să apărăm Strasbourgul cu orice preț. I-am răspuns că deocamdată nu puteam garanta securitatea orașului, dar că nu-l voi părăsi dacă nu va fi nevoie. Problema Strasbourgului însă avea să mai îmi dea mult de furcă în tot cursul bătăliei Ardenilor.

Rapoartele primite în noaptea de 19 decembrie la cartierul general de la Versailles arătau că ofensiva germană făcea progrese rapide la centrul intrîndului și că avangărzile inamicului continuau să execute o manevră circulară spre nord-vest. După toate aparențele, direcția loviturii arăta din ce în ce mai categoric că naziștii plănuiau să forțeze trecerea Meusei pe undeva la vest de Liège și de acolo — după încercuirea orașului, conform aprecierii noastre — să continue spre nord-vest, pentru a ajunge la principala cale de comunicații a tuturor forțelor noastre situate la nord de ruptură. Flancul de nord se afla într-un pericol evident și lupta creștea mereu în intensitate. În plus, devenea probabil ca inamicul să lanseze ofensive secundare și de sprijin ceva mai la nord, încercînd astfel să ne disperseze forțele și să realizeze o dublă învăluire a întregii noastre aripi de nord. Secția de informații avea anumite dovezi că asemenea acțiuni de sprijin figurau în planurile inamicului.

Ofensiva germană căpătase curînd numele de „bătălia intrîndului", din cauza rapidei înaintări inițiale, care a fost obținută printr-un puternic asalt împotriva dispozitivului nostru slab apărat și care a dus la o pătrundere în frontul aliat atingînd o adîncime maximă de aproximativ 50 de mile.

Acest gen de luptă apasă extrem de greu pe umerii unei

armate în campanie, de la generalul cu gradul cel mai înalt pînă la ultimul soldat din cadrul trupei. Desigur, efectul moral destructiv se resimte cel mai grav în rîndurile unităţilor asupra cărora se îndreaptă lovitura inamicului. Atacaţi de forţe copleşitoare, necunoscînd măsurile pe care comandanţii lor le pregătesc pentru a le veni în ajutor, soldaţii din primul eşalon operativ, avînd de înfruntat toate riscurile şi primejdiile luptei corp la corp, cad inevitabil pradă confuziei, derutei şi descurajării.

La fel de puternic, deşi în alt fel, se exercită presiunea asupra comandanţilor superiori. Oricît de mare încredere ar avea ei în propria lor capacitate de a zădărnici tentativa inamicului şi chiar de a face ca situaţia să evolueze în favoarea lor, atunci cînd duşmanul preia iniţiativa, există totdeauna pericolul ca ceva să iasă prost. Istoria războaielor este plină de exemple cînd o panică bruscă, o neaşteptată schimbare de vreme sau o altă împrejurare neprevăzută au dat peste cap planurile cele mai judicios elaborate, aducînd înfrîngerea în locul victoriei. Ar fi stupid şi fals să pretind că prima săptămînă a ofensivei din Ardeni nu ar fi provocat o stare de tensiune şi îngrijorare în rîndul forţelor aliate, la toate treptele ierarhice. Ar fi la fel de fals însă dacă aş exagera proporţiile şi gravitatea acestui efect.

În război, nici un om cu simţ al răspunderii nu scapă vreodată de o anumită tensiune psihică, şi aceasta ajunge la un punct culminant în bătălii de tipul celei iniţiate de germani în Ardeni. Dar în cadrul unor forţe armate cu o bună pregătire de luptă, toţi ofiţerii şi soldaţii au învăţat cum să trăiască sub o asemenea tensiune. Isteria generată de o spaimă excesivă se întîlneşte doar în cazuri excepţionale. În astfel de lupte, mai mult ca oricînd, este necesar ca ofiţerii cu funcţii de înaltă răspundere să dea dovadă de fermitate, calm şi optimism, cu care să sfîşie păienjenişul de rapoarte contradictorii, de îndoieli şi de nesiguranţă, pentru a profita de orice slăbiciune a inamicului şi a-l înfrînge, repurtînd victoria. Exact aşa au reacţionat comandanţii americani.

La 22 decembrie, în prima fază a bătăliei, am emis unul dintre puţinele mele „Ordine de zi" din timpul războiului, în care spuneam :

„Ieşind din lucrările sale de apărare, inamicul ne oferă poate prilejul de a transforma marele lui joc de noroc în cea mai zdrobitoare înfrîngere a sa. Iată de ce fac apel la fiecare om din rîndurile tuturor aliaţilor de a se ridica

acum pînă la culmile curajului, ale hotărîrii şi ale efortului. Fiecare dintre noi să nu aibă decît un singur gînd — acela de a nimici inamicul pe uscat, în văzduh, pretutindeni. Să-l nimicim ! Uniţi în această hotărîre şi cu o încredere de nezdruncinat în cauza pentru care luptăm, vom păşi înainte, cu ajutorul lui Dumnezeu, spre măreaţa noastră victorie".

La nord de ruptură, trei armate aliate şi parte dintr-a patra ocupau poziţii pe un mare intrînd, care se întindea, în formă oarecum semicirculară, pe un front de 250 de mile. La extremitatea de nord se afla Grupul de armate 21, al cărui aliniament, orientat spre nord şi est, urma cursul inferior al Rinului şi valea rîului Mosella. Ceva mai la sud era Armata 9 americană, care lupta în direcţia est. Urma apoi acea parte din Armata 1 americană care rămăsese la nord de pătrunderea germană şi care acum era orientată în direcţia sud.

Toate trupele disponibile ale armatelor 1 şi 9 erau actualmente în curs de regrupare, pentru a construi o linie de apărare pe axa est-vest împotriva asaltului inamic. Deocamdată, cele două armate nu puteau oferi nici un fel de rezervă mobilă.

În cadrul Grupului de armate 21 al lui Montgomery exista însă o rezervă disponibilă : Corpul 9 armată britanic, pe atunci în afara primului eşalon operativ şi gata de a interveni pe marea noastră linie semicirculară din nord în orice punct unde ar fi atacat inamicul. Nu mai încăpea îndoială că acel intrînd se transformase într-un singur front, dispunînd de o singură rezervă la care se putea recurge pentru a sprijini fie armatele britanică şi canadiană, fie armatele 9 şi 1 americane. În zilele de 18 şi 19 decembrie, din cauza pătrunderii germane, fuseseră întrerupte toate comunicaţiile normale dintre cartierul general al lui Bradley, în oraşul Luxembourg, şi cartierele generale ale armatelor 9 şi 1. De aceea, lui Bradley îi era cu desăvîrşire imposibil să acorde ofensivei la aripa de sud atenţia pe care aş fi dorit-o eu şi să păstreze, concomitent, contactul corespunzător cu trupele din nord, care suportau cele mai puternice lovituri ale naziştilor.

O singură soluţie părea să fie aplicabilă acestei situaţii de ansamblu — şi anume, de a subordona unui unic comandant toate forţele din intrîndul nostru de nord. Singura cale pentru a realiza unitatea necesară era de a numi temporar pe Montgomery la comanda tuturor trupelor

din nord și de a ordona lui Bradley să-și consacre întreaga atenție situației din sud. Plin de încredere în trăinicia spiritului de muncă colectivă pe care-l instaurasem, nu am ezitat nici o clipă să adopt această soluție. I-am telefonat lui Bradley pentru a-l informa despre hotărîrea luată, apoi l-am chemat pe feldmareșalul Montgomery și i-am transmis ordinele corespunzătoare.

Tîrziu, în aceeași seară, m-a sunat Churchill la telefon, întrebîndu-mă cum se desfășurau luptele. I-am prezentat în linii mari contramăsurile pe care le luasem și i-am adus la cunoștință că înființasem un comandament temporar. Primul ministru a subliniat că planul meu va pune imediat rezerva britanică la dispoziția noastră, indiferent de limitele stabilite anterior între zone.

— Vă asigur — a adăugat el — că trupele britanice se vor socoti totdeauna onorate să participe la o bătălie cot la cot cu prietenii lor americani.

Soluția comandamentului unic a dat roade și, în general, necesitatea ei a fost admisă pe atunci de toată lumea.

Din păcate, după încheierea bătăliei, o conferință de presă ținută de Montgomery, căreia i s-au adăugat o serie de articole scrise de ziariști acreditați pe lîngă Grupul 21 de armate au stîrnit în rîndul americanilor nefericita impresie că, prin modul cum intervenise, feldmareșalul își atribuia rolul de mîntuitor al trupelor S.U.A. Nu cred că Montgomery voia să dea un asemenea înțeles cuvintelor sale, dar asta nu scădea cu nimic din răul făcut.

Acest incident mi-a pricinuit mai multe frămîntări și amărăciune decît toate celelalte cazuri similare din cursul războiului. Mă îndoiesc că Montgomery și-a dat vreodată seama cît de profunde erau resentimentele unora dintre comandanții americani, care, trăgînd concluzia că el îi umilise cu premeditare, nu au întîrziat să-i plătească cu aceeași monedă a disprețului și a desconsiderării. Totuși, învinuirile și recriminările reciproce pe care le-a iscat comandamentul temporar se refereau nu la rațiunile militare ale hotărîrii inițiale, ci la interpretările date de americani conferinței de presă a lui Montgomery și la articolele publicate de corespondenții de război de la cartierul său general. Ce păcat că un astfel de incident a trebuit să întunece satisfacția unanimă provocată de succesul nostru !

Tot atunci, o parte din presa britanică a redeschis vechea problemă a comandamentului unic al forțelor de

uscat. Feldmareşalul Montgomery, care îl considera o chestiune de principiu, mi-a propus să intre el însuşi în subordinea lui Bradley, dacă voi fi de acord. Dar şi eu eram împotriva comandamentului unic ca o chestiune de principiu, aşa că i-am respins şi acum propunerea. Pînă şi generalul Marshall mi-a telegrafiat în această problemă la 30 decembrie, scriindu-mi :

„Poate că au ajuns la cunoştinţa dumitale cîteva articole din anumite ziare londoneze care propun un locţiitor britanic al Comandamentului Suprem pentru toate forţele de uscat aliate, insinuînd, totodată, că ai luat prea multe misiuni asupra dumitale. Am sentimentul că sub nici un cuvînt nu trebuie să faci vreo concesie. Nu plec de la premisa că ai fi avut în gînd o astfel de concesie, vreau doar să fii sigur de poziţia dumitale. Faci o treabă excelentă, vezi-ţi de ea mai departe şi nu te sinchisi de nimeni".

În ziua de Anul Nou i-am răspuns :

„Să nu vă temeţi că aş reflecta la numirea unui locţiitor pentru forţele de uscat. După primirea telegramei dumneavoastră, am citit articolele din gazetele britanice la care vă referiţi. Un anumit grup de ziare şi corespondenţii acestora folosesc dificultăţile noastre actuale pentru a pleda în favoarea unei măsuri pe care au dorit-o dintotdeauna, dar care nu are nimic bun într-însa. În cazul de faţă, ofensiva germană nu s-a desfăşurat la marginea sectorului vreunui grup de armate, ci a lovit exact în centrul unui singur grup. Modificările de urgenţă survenite în structura comandamentelor — cu alte cuvinte numirea cîte unui om care să răspundă de fiecare flanc — au fost determinate de evoluţia situaţiei : inamicul pătrunsese atît de departe, încît Bradley nu mai putea comanda ambele flancuri, iar singurele rezerve disponibile pe flancul de nord erau britanice. În consecinţă, a trebuit să se instituie cîte un control unic atît la nord, cît şi la sud".

Apărarea oraşului Bastogne nu numai că a fost o spectaculoasă faptă de arme, dar a avut şi o mare influenţă asupra rezultatului bătăliei. Localitatea se afla pe direcţia generală de înaintare a Armatei 5 blindate germane, care avea ordin — aşa cum am aflat ulterior — să lase în urma sa Bastogne dacă va fi apărat, trimiţîndu-şi avangărzile mai departe, spre vest, şi apoi spre nord, pentru a se alătura ofensivei principale.

La 17 decembrie, cînd cele două divizii ale Corpului 18 aeropurtat au fost preluate de Bradley şi trimise la

Bastogne, nu bănuiam că în acea zonă se va desfăşura o bătălie, ci ştiam doar că oraşul era un excelent nod rutier. Trupele ajunse acolo puteau fi trimise ulterior oriunde găsea de cuviinţă comandantul local. La 18 decembrie, aceste trupe înaintau spre front, cînd situaţia a devenit atît de serioasă pe flancul de nord, încît generalul Bradley a schimbat spre stînga direcţia de marş a Diviziei 82, aflată în frunte. Divizia 101 şi-a continuat însă drumul spre destinaţia iniţială, Bastogne, de care a început să se apropie în noaptea de 18 decembrie. În acea noapte şi în ziua de 19, în timp ce germanii aveau de-a face cu detaşamente izolate din prima linie de apărare, divizia s-a pregătit de luptă pentru păstrarea oraşului. În dimineaţa de 19 decembrie, cînd am ţinut consfătuirea de la Verdun, nu ştiam dacă oraşul Bastogne fusese deja înconjurat, dar forţa şi direcţia de înaintare a trupelor germane în acea zonă dovedeau că încercuirea nu mai putea să întîrzie.

În consecinţă, Divizia 101 s-a pregătit pentru o apărare circulară. Din acel moment şi pînă ce a fost înlocuită, ea s-a aflat sub permanenta presiune a germanilor, deşi diviziile lor blindate de asalt au depăşit oraşul, pentru a participa la ofensiva în direcţia nord-vest.

Pe frontul de nord al acestei ofensive, situaţia a rămas critică timp de cîteva zile. La 21 decembrie am retras rămăşiţele Diviziei 7 blindate şi detaşamentele ei de sprijin de pe poziţiile lor expuse de lîngă St. Vith, unde rezistaseră, în ziua precedentă, la crîncenul asalt al unor forţe de o copleşitoare superioritate numerică. În zilele următoare, pe flancul de nord au continuat să se desfăşoare lupte desperate. De îndată ce a preluat comandamentul, Montgomery a început să organizeze o grupare americană în vederea unei ulterioare contraofensive pe acest flanc.

Misiunea a fost încredinţată Corpului 7 armată, sub comanda generalului Collins, dar, timp de cîteva zile, pe măsură ce i se repartizau divizii, ele erau aruncate în luptă, pentru a pune stavilă înaintărilor inamice în punctele critice.

Ciocnirile au continuat să se desfăşoare la această scară pînă în ziua de 26 decembrie şi, conform tuturor datelor aflate în posesiunea noastră, germanii aveau să mai facă cel puţin încă o mare tentativă de a rupe liniile noastre din sectorul de nord.

În sud, Bradley îşi lansase ofensiva în dimineaţa de 22 decembrie, dar înaintarea s-a făcut foarte încet şi

manevrele au fost dificile din cauza troienelor de zăpadă care acopereau şoselele şi cîmpiile. Atacul iniţial a fost întreprins de Corpul 3, în compunerea căruia intrau Divizia 4 blindată şi diviziile 80 şi 26. Era genul de luptă pe care generalul Patton nu putea să-l sufere — o deplasare lentă şi trudnică, fără nici o posibilitate de rupere a liniilor inamice. În cursul acţiunii, Patton m-a chemat de cîteva ori la telefon pentru a da glas dezamăgirii pe care i-o pricinuia imposibilitatea de a înainta mai repede ; în cadrul consfătuirii de la Verdun din dimineaţa de 19 decembrie, el lăsase să se înţeleagă, ba chiar pronosticase că va intra în Bastogne din primul elan. I-am răspuns că, atîta vreme cît va cîştiga teren, mă voi declara pe deplin satisfăcut. Acum făcea exact ceea ce mă aşteptasem să facă şi, deşi ştiam că primele sale lovituri nu întîlniseră în cale decît diviziile de apărare ale Armatei 7 germane, condiţiile de teren şi de climă erau atît de vitrege, încît nu puteam conta pe o înaintare mai rapidă.

La 23 decembrie a intervenit unul dintre factorii favorabili nouă — o bruscă şi trecătoare îmbunătăţire a vremii în zonele înaintate, ceea ce a permis aviaţiei noastre să se arunce în luptă. Din clipa aceea, cu unele întreruperi datorate relelor condiţii atmosferice, colectivul nostru tactic sol-aer, călit în foc, a început să funcţioneze din nou, cu obişnuita-i eficacitate. Aviaţia aliată a bombardat puncte nevralgice din reţeaua de comunicaţii a germanilor, a atacat coloane mărşăluind pe şosele, a cercetat şi ne-a raportat toate mişcările semnificative de trupe ale inamicului. Prizonierii capturaţi ulterior se plîngeau regulat şi cu multă vehemenţă de eşecul pe care-l înregistrase „Luftwaffe“ şi de teroarea şi distrugerile pe care le provocau forţele aeriene aliate.

În cele din urmă, la 26 decembrie, Patton a reuşit să strecoare o coloană mică în Bastogne, care a trecut însă printr-un coridor atît de strîmt de pe flancul stîng, încît nu a realizat decît a legătură precară cu trupele asediate de acolo. De-abia după acea dată s-au desfăşurat luptele cu adevărat grele din jurul oraşului, la care au participat atît forţele din Bastogne, cît şi cele care le veneau în ajutor.

Intenţionasem să mă duc la Montgomery în ziua de 23 decembrie, dar în spatele frontului deplasările pe calea aerului nu erau încă recomandabile, iar cele pe şosea se făceau greu şi fără siguranţă. Ar fi fost imprudent din partea mea să plec de la cartierul general într-o călătorie care

putea să dureze cîteva zile. Din fericire, transmisiunile radio şi telefonice cu feldmareşalul şi cu Bradley rămaseseră satisfăcătoare, aşa că am putut să mă menţin într-un contact strîns cu evoluţia situaţiei. Totuşi, m-am hotărît să dau o fugă cu trenul, peste noapte, la Bruxelles, pentru a mă întîlni cu Montgomery, urmînd să mă înapoiez imediat după încheierea consfătuirii. Dar garnitura pe care trebuia să o iau a fost bombardată de germani în noaptea de 26 decembrie şi o alta a fost încropită la iuţeală, permiţîndu-mi să plec în ziua de 27 decembrie.

Călătoria s-a complicat şi mai mult din cauza extraordinarelor temeri ale serviciului de securitate, care era convins că prin regiune circulau asasini trimişi de inamic cu misiunea de a ne ucide pe Montgomery, pe Bradley şi pe mine, poate şi pe alţii. Faptul m-a uimit, căci de cîteva luni cutreieram Franţa în maşină, fără a beneficia de altă protecţie decît cea furnizată de o ordonanţă şi un aghiotant, care călătoreau de obicei în automobil cu mine. Vestea mi-a adus-o, la 20 decembrie, un foarte agitat colonel american, care era sigur că deţinea dovezi complete şi pozitive despre existenţa unui astfel de complot. El mi l-a descris în cele mai mici detalii şi concluziile sale au fost coroborate de alţi membri ai serviciului de securitate. Nu am luat în seamă teoria asasinatului, dar am acceptat să-mi mut domiciliul mai aproape de cartierul general. Pînă atunci locuisem la Saint Germain, într-o casă pe care înainte o ocupase von Rundstedt. Eram convins că inamicul avea prea multă nevoie de oameni pentru a-i lăsa să vagabondeze într-o zonă întinsă, în căutarea victimelor desemnate, printre care nici o persoană nu era de neînlocuit. M-a iritat insistenţa cu care serviciul de securitate îmi cerea să pun limite precise libertăţii mele de mişcare, dar am constatat că, dacă nu mă conformam în mod rezonabil acestei recomandări, singurul rezultat era că se foloseau şi mai mulţi oameni în cadrul măsurilor de pază.

În consecinţă, am promis că nu voi pleca de la cartierul general decît atunci cînd va fi necesar, cu condiţia ca detaşamentele de protecţie să fie reduse la minimum, astfel încît soldaţii să fie trimişi pe front, în loc să se ţină scai după mine. Mi s-a făgăduit că perioada de vigilenţă va lua sfîrşit la 23 decembrie. La 27 decembrie însă, cînd am plecat la Bruxelles, m-am trezit cu gara forfotind de membri ai poliţiei militare şi de santinele înarmate. I-am luat la rost pe ofiţerii din serviciul de securitate

pentru modul cum foloseau oamenii, dar ei m-au asigurat că nu aduseseră în gară decît pe cei care erau în mod normal de gardă prin împrejurimi. După plecarea trenului însă am descoperit că mă însoţea o grupă de soldaţi ; la fiecare oprire — şi opririle surveneau frecvent, din cauza dificultăţilor pricinuite de gheaţă şi de troienele de zăpadă —, aceşti ostaşi săreau din tren şi luau poziţie de alarmă, pentru a ne proteja.

Am arătat ofiţerului inferior care comanda grupa că ar fi fost o adevărată minune ca vreun ambiţios asasin german să poată stabili dinainte că va da peste victima sa în perspectivă într-un vagon al unui anume tren, la un anume moment, într-un anume colţişor din Europa. I-am ordonat să nu-şi mai dea jos oamenii, pentru a nu-i mai expune la gerul aspru de afară. Ofiţerul s-a declarat de acord în principiu, dar într-atît îl impresionase stricteţea ordinelor primite, încît mă îndoiesc că am reuşit să scutesc vreunul dintre soldaţi de inutila şi neserioasa activitate pe care trebuia să o depună *.

Abia pe la amiaza zilei de 28 decembrie am luat contact cu Montgomery. Şoselele fiind impracticabile, transportul auto devenise imposibil şi trenul nostru a trebuit să meargă pe o linie secundară, lungă şi ocolită, pînă la Hasselt, unde m-am întîlnit cu Montgomery. El mi-a dat amănunte cu privire la recentele lovituri germane împotriva aliniamentului nostru de nord, mi-a arătat poziţia rezervei sale generale şi mi-a declarat că începuse din nou să regrupeze corpul de armată al lui Collins, cu care voia să înceapă ofensiva aliată de pe flancul de nord, avînd ca direcţie generală oraşul Houffalize.

La acea dată nu dispuneam de informaţii care să indice categoric intenţia inamicului de a pune capăt ofensivei sale din nord. Bizuindu-se pe informaţiile aflate în posesiunea sa — informaţii corecte în momentul primirii lor —, Montgomery era sigur că germanii aveau de gînd să mai declanşeze cel puţin încă o ofensivă de mare anvergură împotriva flancului nostru de nord. Neîndoindu-se că o va respinge, el voia ca rezerva să fie gata de a porni

* Documente din arhivele naziste, ieşite la iveală după apariţia *Cruciadei în Europa*, au dovedit că măsurile de precauţie pe care le ironizează Eisenhower erau pe deplin întemeiate : asasinarea înalţilor comandanţi aliaţi se înscria printre principalele obiective ale unei ample operaţii hitleriste de diversiune, pusă sub comanda faimosului maior SS Otto Skorzeny. — *Nota trad.*

în urmărirea germanilor în retragere. Bineînțeles, planul prevedea să se profite de cele mai bune condiții pentru inițierea marii contralovituri, singura dificultate fiind că fixarea datei ei depindea de acțiunea inamicului. Am discutat cu Montgomery posibilitatea ca naziștii să nu mai atace din nou în nord, dar, după părerea lui, perspectiva unei lovituri era practic o certitudine. Dacă, totuși, inamicul nu-și va relua asaltul, mi-a spus că va folosi răgazul pentru a-și reorganiza trupele, a le dota din nou cu tehnică de luptă și a le împrospăta. Deocamdată, prima lui misiune era de a se asigura de integritatea liniilor noastre din nord. Germanii se aflau încă departe de orice regiune în care ne-ar fi putut provoca daune grave și nu aveam nimic de care să ne temem, în afara unei rupturi efective, realizată de trupe inamice proaspete aduse pe acest front.

Am căzut de acord că cel mai bun lucru în actuala situație era să întărim frontul, să reorganizăm unitățile și să ne pregătim pe deplin pentru declanșarea unei puternice contralovituri, între timp fiind oricînd gata să respingem orice atac german. Am convenit, de asemenea, că, dacă inamicul nu va lansa nici un astfel de atac, Montgomery să-și înceapă contraofensiva în ziua de 3 ianuarie 1945.

Pînă la urmă, nu a mai avut loc nici o acțiune a germanilor, din cauza unei modificări în planurile lor, ducînd la concentrarea de trupe în zona Bastogne. Trupele aliate de pe flancul de nord au folosit răgazul în avantajul lor și în dimineața de 3 ianuarie au trecut la ofensivă, potrivit planului adoptat la 28 decembrie.

La 29 decembrie m-am înapoiat la cartierul meu general. Cei din serviciul de securitate începuseră, în sfîrșit, să admită că exageraseră în teama lor de asasinatele proiectate. Deși continuau să mă înconjure cu măsuri de pază mai severe decît cele utilizate înainte de declanșarea ofensivei, acum puteam măcar să plec de la cartierul general fără a fi însoțit de un întreg pluton de poliție militară, îmbarcat în jeepuri și mașini de cercetare.

La 26 decembrie, Patton stabilise un firav contact cu trupele din Bastogne, pe cînd la nord tocmai respinsesem un foarte violent atac al germanilor, care s-a dovedit a fi ultima lor acțiune majoră pe acest flanc. Între timp, forțele aliate din Bastogne stăteau ca un ghimpe puternic în

coasta Înaltului Comandament German. Atîta vreme cît oraşul se afla în mîinile noastre, coridorul inamic spre vest se reducea la o trecătoare îngustă, mărginită la sud de Bastogne şi la nord de Stavelot. De-a lungul ei, în direcţia est-vest se găsea o singură şosea demnă de acest nume. La 26 decembrie, inamicul a început să concentreze forţe puternice pentru o ofensivă împotriva regiunii Bastogne, transferînd acolo trupe de pe frontul de nord şi aducînd altele din zona interioară.

Între timp însă adusesem şi noi Divizia 11 blindată şi dislocasem pe continent Divizia 17 aeropurtată din Anglia. Cele două unităţi împreună cu Divizia 87 au ocupat poziţii în apropiere de Meusa, aşteptînd să ne hotărîm unde urmau să fie folosite în modul cel mai eficient. Ţinînd seama de necurmatele lovituri ale germanilor pe flancul de nord între 20 şi 26 decembrie, se părea că noile noastre formaţii ar fi dat cel mai bun randament pe acest flanc. Dar în ziua de 27 decembrie a devenit evident că inamicul îşi îndrepta lovitura principală împotriva oraşului Bastogne, aşa că la 28 decembrie am pus cele trei unităţi la dispoziţia lui Bradley. Diviziile 11 şi 87 au fost trimise în sprijinul flancului stîng al lui Patton, imediat la vest de Bastogne, dar drumurile îngheţate şi întroienite ridicau asemenea dificultăţi, încît noile trupe nu prea au realizat mare lucru. La sfîrşitul lunii, Corpul 8 armată al lui Middleton s-a refăcut şi a reintrat în luptă, participînd la ofensiva spre nord, în direcţia Bastogne. La rîndul său, inamicul nu a încetat să asalteze această regiune dinspre nord, pînă în noaptea de 3 ianuarie.

În cursul luptelor din decembrie nu am întrerupt nici o clipă elaborarea de planuri pentru reluarea ofensivei generale. La 31 decembrie am trimis lui Montgomery şi lui Bradley un plan în linii mari al operaţiilor noastre pînă la Rin, pe tot frontul de la Bonn spre nord.

Spre sfîrşitul bătăliei Ardenilor, germanii au început să lanseze atacuri de diversiune în Alsacia. Efectivele angajate în luptă nu erau mari, dar situaţia trebuia urmărită cu atenţie, deoarece descompletasem liniile noastre din acea regiune. I-am ordonat lui Devers să nu permită, sub nici un motiv, izolarea şi încercuirea vreuneia dintre unităţile sale mai mari.

Securitatea Strasbourgului continua să-i preocupe pe francezi. La 3 ianuarie, de Gaulle a sosit la cartierul meu

general. I-am prezentat situatia şi el s-a declarat de acord că planul meu de a salva trupele din acea regiune era justificat din punct de vedere militar. De Gaulle a insistat însă asupra faptului că, încă de pe timpul războiului din 1870, Strasbourgul devenise un simbol pentru poporul francez. După părerea lui, o pierdere, chiar temporară, a oraşului va duce la o totală demoralizare a Franţei, poate chiar la o revoltă făţişă. Tratînd problema cu o deosebită seriozitate, de Gaulle mi-a spus că, în caz extrem, ar prefera să apere Strasbourgul cu toate forţele franceze, luîndu-şi pînă şi riscul de a le pierde cu desăvîrşire, decît să cedeze oraşul fără luptă. El mi-a adus o scrisoare în care declara că se va vedea nevoit să acţioneze în mod independent dacă nu voi ordona apărarea pînă la capăt a Strasbourgului. I-am atras atenţia că trupele sale nu vor căpăta muniţie, materiale şi alimente dacă nu vor asculta de ordinele mele şi am subliniat că o asemenea situaţie nu s-ar fi ivit dacă francezii ar fi lichidat punga de la Colmar.

La prima vedere, argumentele lui de Gaulle păreau să pornească de la considerente politice întemeiate mai curînd pe sentimente decît pe logică şi pe bun-simţ. Totuşi, pentru mine, problema îmbrăca un aspect militar, din cauza repercusiunilor posibile asupra căilor noastre de comunicaţie şi de asigurare materială, care străbăteau Franţa de la un capăt la celălalt, din două direcţii. Dacă pe traseul lor s-ar fi ivit nelinişte, tulburări sau răscoale, consecinţa pentru noi ar fi fost înfrîngerea pe front. În plus, întîlnirea mea cu de Gaulle avea loc după ce criza din Ardeni fusese complet rezolvată. Acum trecusem la ofensivă în interiorul intrîndului, şi nu pentru a preveni un dezastru, ci pentru a da un caracter şi mai decisiv victoriei noastre voiam să trimit în sectorul lui Bradley toate trupele de care mă puteam dispensa în alte părţi ale frontului. Din aceste motive, am hotărît să modific ordinele date lui Devers. I-am spus generalului de Gaulle că voi trimite instrucţiuni comandantului Grupului de armate 6 să se retragă numai din ieşindurile de la flancul de nord al aliniamentului său şi să ia măsuri, în centru, pentru a păstra ferm Strasbourgul. De asemenea, am promis că nu voi mai scoate trupe din compunerea acestui grup de armată. Aceste modificări au produs o mare satisfacţie lui de Gaulle, care a plecat bine dispus, declarînd că avea o încredere fără margini în competenţa mea militară.

Din întîmplare, la cartierul meu general se afla tot atunci Winston Churchill, care venise într-o vizită. El a asistat la convorbirea noastră fără să rostească un cuvînt, dar, după plecarea lui de Gaulle, a observat pe un ton calm :

— Ai făcut lucrul cel mai înțelept și mai nimerit.

În cursul luptelor care au urmat, „Luftwaffe“ a încercat să opereze mai intens ca oricînd de la începutul campaniei. La 1 ianuarie, aviația germană a lansat împotriva noastră cel mai violent atac din ultimele luni, principalele sale obiective fiind aerodromurile aliate, îndeosebi cele din apropierea intrîndului și de la nord de el. În acea zi, inamicul ne-a distrus numeroase avioane, în majoritatea lor la sol. Reacția propriilor noastre avioane de vînătoare a fost promptă și, deși am suferit pierderi severe și, în parte, inutile, naziștii au plătit succesul lor cu o jumătate din forțele cu care atacaseră.

Peste două zile, la 3 ianuarie, Armata 1 americană, avînd în avangardă Corpul 7, a dezlănțuit ofensiva pe flancul de nord și orice pericol al marii pătrunderi germane a dispărut. Începînd din acea clipă nu s-a mai pus decît o singură întrebare : vom reuși noi oare să înaintăm suficient prin lucrările de apărare ale inamicului și prin nămeții Ardenilor pentru a captura sau lichida o parte însemnată a forțelor sale ?

Ofensiva noastră a continuat de pe ambele flancuri în direcția Houffalize, unde cele două armate au făcut joncțiunea la 16 ianuarie. Înaintarea se desfășurase însă atît de încet și inamicul rezistase cu atîta înverșunare, încît majoritatea trupelor germane, situate la vest de inelul care se închidea, reușiseră să se replieze. După întîlnirea la Houffalize, ambele armate au atacat în direcția generală est, pentru a-i respinge pe naziști dincolo de aliniamentul lor inițial. Armata 1 a reintrat acum sub comanda generalului Bradley. Am repartizat temporar Armata 9 a S.U.A., de pe flancul stîng al forțelor americane, Grupului de armate 21, pe baza unui plan pe care îl elaboram pentru forțarea cursului Roerului și pentru o operație convergentă în sectorul de nord, menită să împiedice inamicul să treacă Rinul. Speram să lansez asaltul în jur de 8—10 februarie și, dat fiind că forțele lui Montgomery ocupau încă un dispozitiv mai puțin avansat, în

vecinătatea Anversului, singura cale prin care puteam oferi cele două armate necesare operaţiei era de a utiliza Armata 9 americană.

„Bătălia Ardenilor“ s-a soldat cu pierderi considerabile de ambele părţi. Comandanţii din primul eşalon operativ au estimat că, în luna care se încheiase la 16 ianuarie, inamicul înregistrase 120 000 de oameni scoşi din luptă. Ţinînd seama că, după război, comandanţii germani au recunoscut că totalul pierderilor lor se ridicase la aproximativ 90 000, rezultă că evaluările noastre fuseseră destul de precise. În afara pierderilor de personal, inamicul înregistrase un mare număr de tancuri, tunuri de asalt, avioane şi vehicule de transport distruse sau avariate. Pe atunci, calculele noastre arătau că totalul lor atingea 600 de tancuri şi tunuri de asalt, 1 600 de avioane şi 6 000 de alte vehicule. În „bătălia Ardenilor“, trupele noastre de uscat au utilizat pentru prima oară în luptă noul „focos de proximitate“, o invenţie care a făcut să crească enorm eficacitatea artileriei aliate.

Pierderile noastre erau şi ele ridicate, cel mai mult avînd de suferit Divizia 106 infanterie. Ocupînd poziţii expuse, ea nu numai că a fost angajată de la început în luptă, dar mulţi dintre oamenii săi au fost izolaţi şi capturaţi. Divizia 28 s-a aflat, de asemenea, în situaţii dificile, iar Divizia 7 blindată a înregistrat pierderi serioase ca urmare a bravurii sale în apărarea oraşului St. Vith. Conform calculelor noastre, pierderile aliate ajungeau la un total de 77 000 de oameni, dintre care aproximativ 8 000 morţi, 48 000 răniţi şi 21 000 prizonieri sau dispăruţi. Pierdusem, de asemenea, 733 de tancuri şi mijloace antitanc.

Ofensiva proiectată pe 8—10 februarie avea să fie doar prima dintr-o serie de lovituri prin intermediul cărora intenţionam să desăvîrşim lichidarea trupelor germane aflate la vest de Rin. Voiam să trec la ofensiva generală cît mai curînd cu putinţă, deoarece eram convins că inamicul îşi aruncase în „bătălia intrîndului“ toate rezervele care îi mai rămăseseră. De acum înainte contam pe o rezistenţă mult mai slabă, din cauza pierderilor suferite de germani, ca şi din cauza profundei demoralizări care eram convins că va cuprinde trupele lor. În plus — şi faptul era foarte important — ruşii declanşaseră la 12 ianuarie puternica şi îndelung aşteptata lor ofensivă de

iarnă *. Încă de pe acum, rapoartele arătau că sovieticii înaintau repede și era evident că, cu cît vom ataca mai prompt, cu atît vom fi mai siguri că inamicul nu se va putea organiza din nou pe frontul de vest în tentativa de a evita înfrîngerea.

* „Așteptarea" nu fusese deloc îndelungată. Iată ce ne spune, în această privință, mareșalul G. K. Jukov („Amintiri și reflecții", Editura militară, 1970, pp. 809—810), relatîndu-ne una din întîlnirile sale postbelice cu Eisenhower :

„Mă interesa mult contraofensiva germană din Ardeni, de la sfîrșitul anului 1944, și acțiunile defensive ale trupelor aliate în acest raion. Trebuie spus că Eisenhower și însoțitorii săi nu au manifestat prea multă dorință de a se angaja în discuții pe această temă. Din zgîrcitele lor relatări rezulta totuși că lovitura executată de trupele germane în Ardeni a constituit o surpriză pentru statul major al Înaltului comandament aliat și pentru comandamentul Grupului 12 de armate al generalului Bradley.

Înaltul comandament aliat a avut mari temeri cu privire la acțiunile pe care le va întreprinde inamicul în continuare în Ardeni. Temerile acestea erau împărtășite întru totul de Churchill, care la 6 ianuarie 1945 i-a adresat o scrisoare personală lui Stalin. El îl informă că în Apus se desfășoară lupte foarte grele și că situația aliaților a devenit alarmantă, ca urmare a pierderii inițiativei.

Acordînd o mare importanță reacției rapide a Uniunii Sovietice la această comunicare, Churchill și Eisenhower au trimis această scrisoare la Moscova prin mareșalul principal al aviației, Tedder. În cazul în care, așa cum sperau Churchill și Eisenhower, guvernul sovietic era de acord ca trupele sovietice să treacă cît mai repede la ofensivă, Hitler ar fi fost nevoit să-și îndepărteze trupele de șoc de pe frontul occidental și să le transfere în est.

După cum se știe, credincios obligațiilor sale de aliat, guvernul sovietic a declanșat după numai o săptămînă o ofensivă grandioasă pe tot frontul, care a zdruncinat din temelii apărarea trupelor germane pe toate direcțiile strategice și le-a obligat să se retragă, suferind pierderi colosale, pe Oder, Neisse, Moravská Ostrava, să cedeze Viena și partea de sud-est a Austriei.

Referindu-se la această ofensivă, Eisenhower a spus :

— Pentru noi a fost o ofensivă mult așteptată. Am răsuflat ușurați mai ales după ce am primit comunicarea că ofensiva se dezvoltă cu mult succes. Eram siguri că acum nemții nu-și vor mai putea întări frontul occidental.

Din păcate, după declanșarea «războiului rece», și mai ales după ce generalii germani rămași teferi au început să inunde piața cu memoriile lor, aprecierile obiective de acest gen, făcute în perioada imediat postbelică, au fost în mod evident deformate. Propagandiștii peste măsură de zeloși din tabăra antisovietică ajung chiar pînă acolo încît să afirme că nu Armata Sovietică i-a ajutat pe americani în bătăliile lor din Ardeni, ci americanii mai că au salvat Armata Sovietică". — *Nota trad.*

Capitolul al XIX-lea

Trecerea Rinului

În tot cursul „bătăliei intrîndului", noi am continuat să întocmim planuri pentru ultimele lovituri ofensive, pe care, odată declanşate, intenţionam să le continuăm fără încetare pînă la zdrobirea Germaniei. Planul operativ prevedea trei faze generale, începînd cu o serie de acţiuni pe întregul front menite să distrugă unităţile germane de la vest de Rin. Stadiul următor consta din forţarea acestui fluviu şi cucerirea unor importante capete de pod. În sfîrşit, ne rămîneau de efectuat ultimele înaintări, care eram siguri că ne vor duce pînă în inima Germaniei, unde vom anihila ceea ce-i mai rămînea acesteia ca posibilitate de rezistenţă.

Ştiam că, în cursul acestei ultime înaintări, vom întîlni pe undeva unităţi ale Armatei Roşii venind dinspre est, aşa că acum devenise important să realizăm o coordonare mai strînsă cu activitatea sovieticilor. În campaniile precedente, Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore ne ţinuse la curent cu intenţiile generale ale trupelor sovietice, ceea ce era suficient pentru coordonarea dintre cele două forţe de la extremităţile Europei atîta vreme cît zonele lor de operaţii erau despărţite prin distanţe mari. Acum însă sosise momentul să facem schimb de informaţii cu privire la obiectivele şi încadrarea în timp a acţiunilor prevăzute în planuri.

Cu aprobarea Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore, am trimis, la începutul lunii ianuarie 1945, pe mareşalul aerului Tedder la Moscova pentru a realiza acordurile necesare acestei coordonări. Îl însoţeau generalul-maior Harold R. Bull şi generalul de brigadă T. J. Betts, doi ofiţeri capabili din statul-major SHAEF. Îl autori-

zasem pe Tedder să furnizeze autorităţilor militare sovietice toate datele referitoare la planurile noastre pentru sfîrşitul iernii şi primăvară, urmînd ca el să obţină informaţii similare privind proiectele ruşilor.

Aflasem deja că sovieticii aveau intenţia să lanseze curînd o ofensivă spre vest, de pe poziţiile din jurul Varşoviei, pe Vistula. Ştiam că ei efectuaseră concentrări în acest scop încă de la 1 ianuarie, dar că, din cauza condiţiilor de teren şi, îndeosebi, din cauza perdelelor dese de ceaţă şi nori, care împiedicau activitatea aeriană, îşi amînaseră lovitura în aşteptarea unei îmbunătăţiri a vremii. Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore ne-a adus însă la cunoştinţă că, chiar în eventualitatea că nu va surveni o ameliorare a condiţiilor, sovieticii vor declanşa ofensiva nu mai tîrziu de 15 ianuarie. Ea a început la 12 ianuarie, obţinînd succese remarcabile.

Mareşalul aerului Tedder şi însoţitorii săi au sosit la Moscova imediat după angajarea acestei operaţii. Generalissimul Stalin şi autorităţile militare sovietice i-au primit cu cea mai deplină cordialitate şi cele două părţi au făcut un schimb complet şi amănunţit de informaţii în legătură cu planurile de viitor. Generalissimul a comunicat trimişilor noştri că, chiar dacă ofensivele în curs nu vor reuşi să-şi atingă obiectivele stabilite, ruşii vor continua să efectueze o serie de operaţii care, în cel mai rău caz, îi vor împiedica măcar pe nazişti să retragă forţe de pe frontul de est pentru a-şi întări dispozitivul din vest.

Un alt rezultat al acestui prim efort de coordonare s-a materializat în autorizaţia pe care mi-a acordat-o Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore de a comunica direct cu Moscova în probleme de natură exclusiv militară. Într-o fază ulterioară a campaniei, Churchill a contestat cu energie interpretarea dată de mine acestei autorizaţii, dificultatea decurgînd din străvechiul adevăr că activităţile politice şi militare nu se pot separa niciodată cu totul.

În războiul modern, necesitatea coordonării între două forţe aliate care înaintează spre un centru comun este cu mult mai acută decît în zilele cînd lupta, exclusiv terestră, se mărginea la o fîşie îngustă de teritoriu, delimitată de raza de tragere a armelor de infanterie şi a tunurilor de campanie. Astăzi, avioanele de vînătoare-bombardament, care sprijină o armată în ofensivă, trec mereu dincolo de liniile inamicului, ajungînd uneori pînă la sute de

mile în spatele frontului său, cu scopul de a găsi și distruge diferite cartiere generale, depozite și poduri, precum și de a ataca unitățile de rezervă. Cu mult înainte ca cele două forțe aliate să stabilească ele însești contactul se ridică delicata problemă a coordonării, pentru a preveni accidente și neînțelegeri cu urmări grave între armate care luptă pentru aceeași cauză, dar la distanță una de cealaltă.

Pe cîmpul de luptă nu este niciodată ușor să deosebești prietenul de dușman. În războiul de secesiune american, unde una din tabere avea uniforme albastre și cealaltă cenușii, nu o dată s-au produs ciocniri violente între unități ale aceleiași armate. În războiul de astăzi, cînd toate uniformele sînt concepute în ideea de a se contopi cu peisajul, cînd nu se mai întîlnesc niciodată formațiile de masă ale secolului al XIX-lea și cînd viteza avioanelor și a vehiculelor nu mai lasă observatorilor decît o clipă fugară înainte de a indica acțiuni hotărîtoare, problema devine greu de soluționat. Aceste aspecte cereau o atenție din ce în ce mai trează, pe măsură ce înaintarea noastră continua. Dar în ianuarie 1945 aveam, în primul rînd, nevoie să cunoaștem data și direcția viitoarei ofensive sovietice și să punem bazele unei cooperări ulterioare pe cîmpul de luptă.

La începutul anului 1945, consecințele campaniei noastre aeriene deveneau catastrofale pentru economia germană. Marile noastre cîștiguri de teren reușiseră să deregleze sistemul de alarmă și apărare antiaeriană al inamicului și să aducă în mîinile noastre numeroase centre — mai ales porturile Europei occidentale folosite drept baze de submarine — care abătuseră pînă atunci multe dintre escadrilele noastre de la obiectivele situate în inima Germaniei. Bombardierele strategice aliate beneficiau acum de un alt avantaj — o mai bună protecție din partea avioanelor de vînătoare care le însoțeau. Formații de vînătoare au putut staționa pe aerodromuri înaintate din apropierea Rinului, așa că, în ciuda razei lor relativ mici de acțiune, au fost în stare să opereze deasupra mai oricărui obiectiv de pe teritoriul Axei.

Forțele noastre aeriene înregistraseră între timp un remarcabil succes în distrugerea rezervelor de petrol ale Germaniei. De luni de zile, resursele de carburanți ale inamicului formau unul dintre principalele obiective ale bombardamentelor strategice și, pe măsură ce se cumulau

efectele ofensivei, se agrava și criza permanentă de care sufereau transporturile și efortul de război nazist, în toate stadiile sale. Această criză avea o considerabilă influență asupra luptelor terestre, căci germanilor le venea din ce în ce mai greu să transfere trupe de rezervă și materiale de pe un front pe altul, iar unitățile lor din toate sectoarele se loveau permanent de lipsa de carburanți pentru vehicule. Efectele erau resimțite și de „Luftwaffe", unde aceleași deficiențe au dus la o scurtare marcată a perioadei de instruire a noilor piloți.

În cursul lungilor lupte de iarnă, serviciile noastre de informații au început să ne aducă vești îngrijorătoare despre marile progrese realizate de germani în construirea avioanelor cu reacție. După părerea comandanților forțelor noastre aeriene, dacă izbutea să trimită în văzduh asemenea avioane într-un număr masiv, inamicul va începe în scurt timp să provoace pierderi insuportabile bombardierelor aliate care operau deasupra Germaniei. În Statele Unite și Marea Britanie, punerea la punct a tehnicii de zbor cu reacție făcea, de asemenea, pași înainte, dar nu ajunsesem suficient de departe pentru a conta pe escadrile formate din astfel de avioane în campania de primăvară.

Singura soluție posibilă pentru noi era de a ne strădui ca, prin intermediul bombardamentelor, să întîrziem producția germană a noii arme. Echipajele noastre știau că avioanele cu reacție au nevoie de piste deosebit de lungi, așa că, ori de cîte ori dădeau peste un aerodrom german cu o asemenea pistă, îl supuneau unor bombardamente intermitente, dar repetate. În plus, formațiile aliate cercetau cu atenție fiecare zonă în care presupuneam că se construiau noile aparate. Aceasta a însemnat o oarecare deviere de la misiunea de a distruge rezervele de petrol germane, dar în ianuarie 1945 efectivele și randamentul forțelor noastre aeriene ajunseseră la un nivel atît de ridicat, încît ne-am putut permite o astfel de abatere fără a afecta pe plan material obiectivul principal. Bombardamentele întreprinse de noi împotriva uzinelor unde se fabricau avioane cu reacție au dat rezultate cel puțin parțiale, deoarece germanii nu au reușit niciodată să le folosească în număr suficient pentru a provoca daune materiale.

Serviciile de informații aliate strîngeau date referitoare la toate aceste probleme, prezentîndu-mi zilnic calculele

și concluziile lor. Ele scoteau în relief dificultățile crescînde ale mașinii de război inamice și coroborau părerea mea și a colaboratorilor mei că încă o campanie de anvergură, purtată cu energie, pe un front larg, va da lovitura de moarte Germaniei hitleriste.

Planul meu s-a lovit însă de o puternică și — pentru mine — surprinzătoare împotrivire din partea unora dintre autoritățile militare superioare ale Angliei.

Raporturile pe care le întreținea Comitetul Mixt al Șefilor de State-Majore din S.U.A. cu comandanții de pe cîmpul de luptă difereau sensibil de cele existente între treptele ierarhice corespunzătoare ale Marii Britanii. Doctrina americană a preconizat dintotdeauna să i se dea comandantului unui teatru de război o misiune, să i se pună la dispoziție un anumit număr de trupe și apoi să se intervină cît mai puțin în modul cum își îndeplinește planurile. Teza este, mai întîi, că omul de la fața locului cunoaște mai bine situația tactică decît cineva aflat la cîteva mii de mile depărtare de front și în al doilea rînd că, dacă rezultatele obținute de comandant devin nesatisfăcătoare, procedeul cel mai indicat nu este de a-l sfătui, admonesta sau hărțui, ci de a-l înlocui cu alt comandant.

Dimpotrivă, șefii de stat-major de la Londra au păstrat, de-a lungul întregului război, cel mai strîns contact cu comandanții din subordinea lor, insistînd să fie permanent ținuți la curent cu detalii despre efective, planuri și situații. Poate că acest obicei se întemeia pe considerente judicioase, pe care le ignoram. Pe mine însă, crescut în tradiția forțelor armate americane, mă șoca ori de cîte ori constatam că șefii de stat-major britanici puneau regulat comandanților lor de pe front întrebări în legătură cu planurile tactice. De exemplu, un comandant britanic trebuia să trimită Londrei un raport zilnic, cuprinzînd toate datele mărunte care în cadrul forțelor S.U.A. nu ar fi ajuns decît în mod excepțional mai sus de statul-major local al unei armate.

În cel de-al doilea război mondial am practicat sistemul de a expedia Washingtonului și Londrei scurte rapoarte zilnice asupra situației, denumite *Cositintreps (Combined situation and intelligence reports* = rapoarte mixte asupra situației și a datelor obținute de serviciile de informații).

În ianuarie 1945, cînd am terminat de redactat planul final, prietenul meu feldmareșalul Brooke mi-a prezentat

— în mod neoficial, dar cu multă gravitate — obiecţii serioase împotriva a ceea ce denumea „dispersarea planificată“ a forţelor noastre. El susţinea că nu vom dispune niciodată de suficiente efective pentru a declanşa mai mult decît o singură ofensivă de mare amploare peste Rin. În consecinţă, spunea Brooke, pentru a ne asigura efectivele necesare unei astfel de ofensive, trebuia, potrivit situaţiei de atunci, să trecem la apărare în toate celelalte sectoare ale frontului.

În purtarea unui război, dispersarea forţelor constituie una dintre cele mai mari crime, dar, aşa cum se întîmplă cu toate celelalte generalităţi, aplicarea corespunzătoare a adevărului este cu mult mai importantă decît simpla cunoaştere a existenţei sale.

În situaţia în care ne găseam în ianuarie, germanii beneficiau de uriaşul avantaj al lucrărilor de apărare din linia Siegfried, începînd cu bazinul Saarului şi în zona situată la nord de acesta. Îngăduindu-le să se adăpostească în complicatul sistem de fortificaţii, le dădeam posibilităţi sporite de a apăra, cu forţe relativ slabe, porţiuni întinse din lungul lor aliniament şi de a se concentra în puncte alese cu grijă, pentru a declanşa acţiuni de hărţuire. Aceasta însemna că o bună parte din forţele aliate ar fi rămas imobilizate în apărare, singurul sector în ofensivă fiind cel de la nord de bazinul Ruhrului. În această unică zonă de înaintare însă nu puteam asigura material mai mult de 35 de divizii.

În schimb, dacă mai întîi lichidam trupele germane de la vest de Rin printr-o succesiune de operaţii masive şi concentrate, dobîndeam, pe toată lungimea marelui front, o linie de apărare la fel de greu de rupt ca şi cea a inamicului. Am calculat că, dacă ocupam malul de vest al Rinului, puteam trimite 75 de divizii întărite împotriva naziştilor, în cadrul unor mari ofensive convergente, pe cînd, dacă le permiteam să rămînă în lucrările liniei Siegfried, la sud de Ruhr, trebuia să ne limităm, aşa cum am văzut, la o singură ofensivă, întreprinsă cu aproximativ 35 de divizii.

Un al doilea avantaj al planului nostru îl reprezenta diminuarea forţelor germane cu care aveam să ne ciocnim mai tîrziu, la punctele de forţare a trecerii Rinului. În plus, efectul unei ofensive convergente sporeşte atunci cînd o susţine o aviaţie de proporţiile celei pe care o aveam

în Europa în primele luni ale anului 1945. Cu ajutorul ei puteam împiedica inamicul să-şi deplaseze trupele încoace şi încolo, după bunul lui plac, împotriva uneia sau alteia dintre coloanele noastre în ofensivă. Aveam, de asemenea, posibilitatea de a utiliza, în orice clipă, întreaga noastră forţă aeriană, pentru a ne sprijini înaintarea în orice sector doream.

Am explicat pe larg feldmareşalului Brooke că, departe de a dispersa efortul, îmi duceam campania în aşa fel încît, atunci cînd vom fi gata să ne angajăm de cealaltă parte a Rinului în ofensiva finală pe teritoriul Germaniei, să putem lovi cu o forţă închegată şi gigantică, pentru a provoca rapida prăbuşire a inamicului. Atingînd cursul Rinului pe toată lungimea sa, beneficiam de avantajul hotărîtor de a spori considerabil proporţia de trupe aliate capabile de a fi utilizate în scopuri ofensive.

Brooke nu s-a lăsat convins pe deplin. Dînd de înţeles că planurile mele fuseseră întocmite pe considerente naţionaliste, el mi-a spus :

— Tare aş vrea ca Grupul de armate 12 să ocupe dispozitivul la nord de Ruhr, iar forţele britanice să se afle la centru.

— Nu ţin cîtuşi de puţin să trimit la moarte pe americani, aruncîndu-i în vîrtejul luptei, aşa cum nu ţin să văd că britanicii suferă grosul pierderilor. Am întărit grupul de armate al lui Montgomery cu o armată americană completă, deoarece este singurul mijloc de a concentra la nord de Ruhr efectivele pe care le consider indispensabile unei prompte execuţii a planurilor mele. Nu am conceput nici un plan în funcţie de un anume individ sau o anume ţară cărora să le revină gloria, căci trebuie să vă spun că nu există glorie dobîndită în luptă care să merite sîngele vărsat pentru ea.

Feldmareşalul Brooke şi-a exprimat speranţa că evenimentele se vor desfăşura în conformitate cu previziunile mele, dar se îndoia, pare-se, de capacitatea aliaţilor de a distruge, printr-o serie de lovituri zdrobitoare, trupele germane situate între noi şi Rin.

În aceeaşi perioadă mi s-a sugerat din nou să numesc un „comandant-şef al trupelor de uscat", care să opereze în subordinea directă a SHAEF. Am respins propunerea, aşa cum o respinsesem şi mai înainte. Eram convins că elaborasem cele mai bune planuri cu putinţă pentru a desăvîrşi înfrîngerea Germaniei. În afară de sentimentul că

reorganizarea propusă era inutilă şi nefuncţională, eram hotărît să evit orice imixtiune în precisa şi rapida îndeplinire a acestor planuri.

La începutul lunii ianuarie am aflat că preşedintele Roosevelt, primul ministru Churchill şi consilierii lor urmau să aibă o nouă conferinţă cu generalissimul Stalin, de data aceasta la Ialta. Am organizat o întîlnire secretă la Marsilia cu generalul Marshall, care venise în Europa separat de restul grupului american. La 25 ianuarie am avut cu el o lungă convorbire pe marginea situaţiei, aşa cum o vedeam atunci.

Generalului Marshall îi parveniseră, la Washington, ecouri ale nemulţumirilor exprimate de şefii de stat-major britanici la adresa planurilor noastre, aşa cum auzise şi despre propunerea de a se institui un comandament unic al trupelor de uscat. I-am explicat cum stăteau lucrurile şi i-am prezentat, în linii mari, în ce constau exact măsurile prevăzute pentru zdrobirea Germaniei. El s-a declarat cu totul de acord.

Pe vremea aceea însă, în planurile noastre se strecurase un calcul eronat, datorat unor defectuoase informaţii tehnice. După ce efectuaseră numeroase studii asupra fluviului Rin, bazîndu-se pe statistici care acopereau o îndelungată perioadă, geniştii îmi raportaseră că, după toate probabilităţile, acest curs de apă nu putea fi forţat cu succes mai devreme de data aproximativă de 1 mai. Această opinie era exprimată atît de categoric, încît, în sinea mea, mă resemnasem cu inevitabila întîrziere şi nu intenţionam să iniţiez pînă atunci principalele asalturi împotriva fluviului. Bineînţeles, acest lucru nu a afectat deloc nici o prevedere a planului cu termen de îndeplinire înainte de forţarea Rinului. Mai tîrziu, avizele tehnice în această privinţă s-au modificat radical şi am descoperit că încă cu mult înainte de 1 mai aveam posibilitatea să forţăm trecerea fluviului, să construim poduri peste el şi să rezolvăm problema asigurării materiale.

Impresionat de temeinicia întregului plan, generalul Marshall mi-a propus să trimit pe generalul Smith, şeful statului meu major, la Malta pentru a participa la o consfătuire care urma să aibă loc acolo între Roosevelt, Churchill şi consilierii lor, în drum spre Ialta.

— Firește — mi-a spus el —, pot să te susţin bazîndu-mă doar pe principiul că asemenea hotărîri intră în sfera răspunderilor dumitale. Dar planul dumitale este

atît de rațional, încît cred că e mai bine să-l trimiți pe generalul Smith la Malta ca să prezinte în detaliu problemele. Logica lor va convinge.

Mi-am dat bucuros consimțămîntul, știind bine că, avînd sprijinul generalului Marshall, nu riscam nici o imixtiune în planurile noastre pe cale de elaborare.

Obiecțiile ridicate de feldmareșalul Brooke în această chestiune izvorau dintr-o convingere sinceră, iar profunda sa preocupare nu avea la bază nimic meschin. Dovadă că, doar cu cîteva săptămîni mai tîrziu, cînd lichidarea trupelor germane de la vest de Rin se încheiase și cînd ne aflam amîndoi pe malul fluviului, asistînd la trecerea lui, efectuată de Armata 9 și de Grupul de armate 21, Brooke s-a întors spre mine, spunîndu-mi :

— Slavă Domnului că nu ți-ai modificat planul, Ike, aveai perfectă dreptate. Iartă-mă dacă temerile mele față de dispersarea forțelor ți-au creat dificultăți suplimentare. Acum, nemții sînt bătuți. Capitularea lor nu mai e decît o chestiune de timp. Slavă Domnului că te-ai ținut tare în privința planurilor.

Schema operativă pentru prima fază a planului nostru strategic — lichidarea trupelor inamice de la vest de Rin — prevedea trei lovituri principale : prima revenea Grupului de armate 21, pe flancul de nord al aliniamentului nostru, cea de-a doua — grupului lui Bradley, la centru, iar cea de-a treia consta dintr-o ofensivă convergentă, efectuată de Bradley și Devers, pentru a lichida unitățile naziste din bazinul Saarului.

De îndată ce armatele 1 și 3 au făcut joncțiunea la Houffalize, în ziua de 16 ianuarie 1945, Montgomery s-a consacrat din nou pregătirilor pentru prima dintre operațiile menționate. La vest de Rin, linia Siegfried se prelungea spre sud dincolo de vărsarea Mosellei în fluviu, cuprinzînd și lucrările de apărare din bazinul Saarului. Imediat la sud de acesta mai rămîneau cîteva detașamente germane în cîmpia Alsaciei, iar și mai la sud aveam de furcă cu punga de la Colmar.

În ianuarie, pe cînd inamicul făcea cale întoarsă după dezastruoasa sa aventură în Ardeni, mi-am îndreptat din nou atenția spre Colmar, hotărîndu-mă să lichidez fără zăbavă acest dispozitiv german, a cărui prezență într-un punct sensibil al frontului nostru mă iritase din-

totdeauna. La 20 ianuarie, Armata 1 franceză a lansat împotriva lui o ofensivă, care, stînjenită de vremea rea, nu a obţinut rezultate substanţiale. Punga era încercuită de două corpuri franceze de armată, dar, hotărît să pun capăt, odată pentru totdeauna, acestei pacoste, i-am repartizat lui Devers unităţi suplimentare, pentru ca să poată sprijini pe francezi cu un corp american de armată complet, format din patru divizii. Misiunea a fost încredinţată Corpului 21, aflat sub comanda generalului-maior Frank W. Milburn şi în compunerea căruia intrau diviziile 3, 28 şi 75 infanterie şi Divizia 5 blindată franceză. Ulterior, Divizia 12 blindată americană şi Divizia 2 blindată franceză au fost, de asemenea, folosite în sectorul Corpului 21. Cu acesta în avangardă, francezii şi americanii au atacat simultan. Apărarea germană s-a dezintegrat repede, trupele din Colmar au capitulat la 3 februarie şi pînă la 9 februarie singurii supravieţuitori inamici din zonă au fost respinşi dincolo de Rin. În această operaţie, naziştii au pierdut peste 22 000 de oameni şi o enormă cantitate de material.

Conform planului de campanie împotriva forţelor germane din faţa unităţilor noastre, prima lovitură urmau s-o dea armata canadiană din cadrul Grupului 21 şi Armata 9 americană, repartizată temporar lui Montgomery. Canadienii atacau în direcţia sud şi sud-est, peste rîul Meusa, iar Armata 9 a lui Simpson trebuia să forţeze cursul Roerului, pentru a înainta spre nord-est, cu scopul de a pune inamicul în faţa unei ofensive convergente şi de a-l sili să se retragă repede spre Rin.

În acest sector se aflau cîteva dintre cele mai încercate trupe rămase la dispoziţia naziştilor. Printre ele se înscria şi Armata 1, ai cărei oameni şi unităţi ajunseseră, printr-o pregătire corespunzătoare, la un înalt nivel de competenţă şi temeritate. O altă dificultate pe frontul lui Simpson

---

Distrugerea forţelor germane la vest de Rin

1) Asaltul forţelor americane, britanice şi canadiene pe flancul de nord, 8 februarie—13 martie 1945.

2) Asaltul Grupului de armate 12 american în centru, 23 februarie—10 martie.

3) Asaltul Armatelor americane 3 şi 7 împotriva ieşindului din Saar, 13—25 martie.

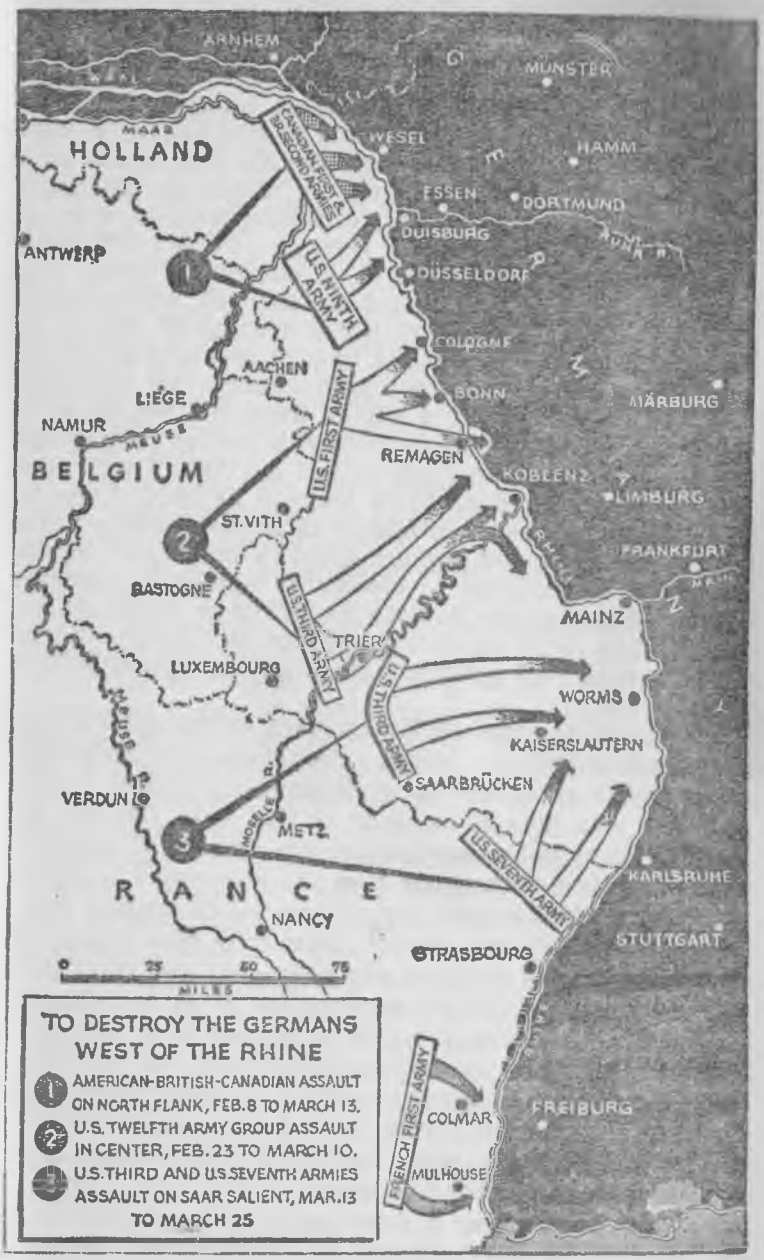
ARNHEM
MUNSTER
HOLLAND
MAAS
WESEL
HAMM
ESSEN
DORTMUND
DUISBURG
RUHR R.
ANTWERP
DÜSSELDORF
CANADIAN FIRST & SECOND ARMIES
U.S. NINTH ARMY
COLOGNE
AACHEN
LIEGE
BONN
MÄRBURG
NAMUR
MEUSE
U.S. FIRST ARMY
REMAGEN
BELGIUM
KOBLENZ
LIMBURG
ST. VITH
FRANKFURT
BASTOGNE
U.S. THIRD ARMY
MAINZ
TRIER
LUXEMBOURG
U.S. THIRD ARMY
WORMS
KAISERSLAUTERN
SAARBRÜCKEN
VERDUN
MOSELLE R.
METZ
U.S. SEVENTH ARMY
KARLSRUHE
FRANCE
NANCY
STUTTGART
STRASBOURG
0 25 50 75
MILES
TO DESTROY THE GERMANS WEST OF THE RHINE
1 AMERICAN-BRITISH-CANADIAN ASSAULT ON NORTH FLANK, FEB. 8 TO MARCH 13.
2 U.S. TWELFTH ARMY GROUP ASSAULT IN CENTER, FEB. 23 TO MARCH 10.
3 U.S. THIRD AND U.S. SEVENTH ARMIES ASSAULT ON SAAR SALIENT, MAR. 13 TO MARCH 25
FRENCH FIRST ARMY
COLMAR
MULHOUSE
FREIBURG

o formau barajele de pe Roer, aflate tot în mîinile inamicului, care le putea utiliza pentru a împiedica forțarea rîului. De aceea, Bradley a ordonat Armatei 1 a lui Hodges să intre cît mai repede în posesiunea barajelor. La 4 februarie, Corpul 5 a angajat lupta în direcția lor și după șase zile de ciocniri înverșunate Armata 1 a izbutit să le cucerească. Dar nici atunci nu am scăpat de dificultăți, căci germanii blocaseră porțile canalelor deversoare, în așa fel încît debitul excedentar al rezervoarelor să umfle apele rîului, provocînd inundații pe o durată de cîteva zile.

Începînd să se pregătească de ofensivă, Montgomery, care dorea, firește, ca Armata 9 americană să dispună de maximum de efective posibile, mi-a recomandat să-i ordon lui Bradley să oprească acțiunile ofensive ale armatelor 1 și 3 în Ardeni, pentru a elibera trupe și a realiza astfel o concentrare superioară la nord. Am respins propunerea, fiind convins că neîncetatele acțiuni din Ardeni vor reține forțele inamicului departe de sectorul de nord. Lucru și mai important, țineam neapărat să împing înainte liniile americane din această regiune, astfel ca, atunci cînd va sosi momentul să participe la ofensivele majore de nimicire, trupele să se angajeze în luptă plecînd de pe poziții cît mai bune. Eram sigur că puteam ajunge la aliniamentul pe care-l doream fără a stînjeni cu nimic regruparea la timp a Armatei 9.

Am căzut de acord cu Montgomery asupra datei la care să dea prima lovitură. Inițial, intenționasem ca americanii și canadienii să lanseze un asalt simultan, ambele armate putînd fi gata de acțiune pe la 10 februarie. Dar nici eu, nici Montgomery nu socoteam că era rațional să așteptăm pînă ce apele revărsate ale Roerului vor reveni în matca lor. Am aprobat, așadar, propunerea lui ca trupele canadiene să atace cît mai repede, chiar dacă apoi trebuia să treacă o perioadă de două săptămîni sau mai mult pînă ce americanii puteau să se angajeze și ei în operație.

Armata canadiană a intrat în acțiune la 8 februarie, obținînd la început rezultate satisfăcătoare, dar împotmolindu-se repede pe terenul inundat și mocirlos și avînd de înfruntat o rezistență înverșunată. Înaintarea era lentă și costisitoare, iar împotrivirea s-a întețit cînd germanii și-au adus trupele din bazinul Roerului pentru a le arunca în calea direcției de atac a canadienilor. Această deplasare de forțe nu l-a prea tulburat pe Montgomery, deoarece

promitea implicit că americanii vor putea înainta foarte rapid.

În această perioadă am inspectat Armata 9 a generalului Simpson, găsind-o cu moralul ridicat și bine pregătită pentru operație. Nu știu ca Simpson să fi comis vreo greșeală în calitate de comandant de armată. După război am aflat că suferea de cîțiva ani de o serioasă afecțiune gastrică, lucru pe care nici nu l-aș fi bănuit în timpul ostilităților.

În compunerea armatei sale intrau trei corpuri. Pe flancul stîng se afla Corpul 16, sub comanda generalului J.B. Anderson. Pe flancul drept era Corpul 19, comandat de generalul-maior Raymond S. McLain, ofițer din Garda națională care intrase în război ca general de brigadă, comandînd artileria Diviziei 45. Mai tîrziu, în cursul grelelor lupte desfășurate imediat după ofensiva noastră din iulie în Normandia, el a preluat Divizia 90, vădind asemenea calități remarcabile, încît a fost avansat la comanda Corpului 19, unde l-a înlocuit pe generalul Corlett, care se îmbolnăvise. La centrul armatei lui Simpson se găsea Corpul 13, sub comanda generalului-maior Alvan C. Gillen Jr.

În zilele care au urmat ofensivei canadiene din nord, americanii nu prea au avut ce face, mulțumindu-se să observe nivelul apelor Roerului și să se pregătească de acțiune de îndată ce reintrarea lor în albie va permite construirea de poduri peste rîu. Lucrul a devenit posibil abia la două săptămîni după intrarea în luptă a canadienilor, comandați de generalul Crerar. La 23 februarie, Simpson a declanșat atacul.

Precedată de un violent bombardament, Armata 9 a ieșit din dispozitiv conform planului și a reușit să forțeze trecerea rîului. La început, ea s-a lovit de mari dificultăți, îndeosebi din cauza focului de artilerie al inamicului asupra pontoanelor de vase și din cauza distrugerilor suferite de orașul Jülich în urma bombardamentelor noastre aeriene și de artilerie. Nevoite să treacă prin această localitate, a fost necesar ca unitățile noastre să aducă mai întîi buldozere, pentru a le croi un drum printre mormanele de ruine. În ciuda întîrzierilor, forțele lui Simpson au înaintat pe distanțe remarcabile, succes care se datora în parte și dislocării trupelor germane de aici în sectorul canadian. În mai puțin de o săptămînă,

Armata 9 a cucerit Mönchen-Galdbach, cel mai mare oraș german ocupat de noi pînă atunci.

Străbătînd orașul, împreună cu Simpson, la scurt timp după ocuparea lui, am văzut prima oară un avion cu reacție. Era un avion de vînătoare german care zbura la mare înălțime. Toate bateriile de antiaeriană din zonă au deschis imediat un foc intens și, în cîteva secunde, de jur împrejurul nostru a început să plouă cu schije. A fost singura dată în cursul războiului cînd mi-am pus pe cap o cască de oțel, altfel ar fi trebuit să opresc jeepul și să mă adăpostesc sub el. În Africa, unul dintre ofițerii noștri cei mai destoinici fusese lovit de o schijă, suferind o rană atît de grea, încît a rămas în spital mai bine de un an. Din fericire, primirea inospitalieră a izgonit repede avionul inamic.

Resimțind acum presiunea puternicei ofensive convergente, forțele germane din zonă au început să se retragă spre Rin. La 3 martie, Corpul 16, din flancul stîng al lui Simpson, luase direcția înainte, făcuse joncțiunea cu canadienii și se îndrepta spre fluviu. Întregul sector era curățat repede de inamici. Din cauza apropierii la care se afla dispozitivul de apărare german de podurile peste Rin, în aceste lupte nu am izbutit să luăm prizonieri într-un număr la fel de mare ca în asalturile ulterioare.

După curățarea malului de vest al Rinului în sectorul de nord, lui Montgomery îi revenea misiunea de a se pregăti pentru o cît mai rapidă forțare a fluviului. Pentru această operație avea nevoie de efective mai numeroase decît cele ale Grupului 21 de armate, așa că am ordonat Armatei 9 să rămînă mai departe sub comanda lui. În timp ce aceste forțe se ocupau cu pregătirile de trecere a Rinului, în sectorul situat mai spre sud evenimentele se desfășurau într-un mod deosebit de satisfăcător.

Ziua de 23 februarie, cînd Simpson a lansat asaltul, a constituit pentru Bradley, aflat la centrul lungului nostru aliniament, un semnal pentru a declanșa o serie de acțiuni ofensive, întreprinse cu mare viteză și strălucit organizate. Sub comanda sa operativă se găseau atunci două armate — 1 pe flancul stîng și 3 pe flancul drept. În urma luptelor purtate de ele la sfîrșitul lui ianuarie și începutul lui februarie, ambele ocupaseră poziții favorabile pentru angajarea unei ofensive importante. Prima manevră în sectorul lui Bradley a aparținut lui Hodges, care și-a trimis înainte Corpul 7, de pe flancul stîng al

Armatei 1, concomitent cu ofensiva lui Simpson şi avînd misiunea iniţială de a sprijini flancul drept al acestuia. În caz de succes, manevra avea să descopere spre sud flancul drept al germanilor, îndată după aceea Corpul 7 urmînd să se întoarcă spre dreapta, pentru a ataca inamicul din flanc. Restul armatei lui Hodges trebuia să declanşeze apoi asaltul în direcţia est. Şi mai spre sud venea, după aceea, rîndul lui Patton să atace, cu scopul mai întîi de a izola şi încercui pe naziști şi apoi de a-i captura sau nimici pe loc.

Totul a mers ca pe roate. La dreapta lui Simpson, Corpul 7 a izbutit curînd să angajeze lupta în direcţia sud, şi din momentul acela am înregistrat numai succese pe toată lungimea frontului.

După ce a zdrobit o îndîrjită rezistenţă în apropierea canalului Erft, Corpul 7 a continuat să înainteze spectaculos, ajungînd la 5 martie în suburbiile Kölnului. Ne aşteptam ca oraşul să fie apărat cu înverşunare, aşa cum se întîmplase la Aachen, dar trupele inamice, instruite în pripă şi surprinse de apariţia noastră, nu se ridicau cîtuşi de puţin la nivelul celor cu care avusesem de-a face în stadiile iniţiale ale campaniei. Pînă în după-amiaza zilei de 7 martie, Collins a ocupat tot oraşul. Infirmînd prevederile noastre, conform cărora Corpul 7 ar fi trebuit să întreprindă acolo un puternic asediu, pe o durată de cîteva zile, rapida cucerire a Kölnului ne-a pus la dispoziţie divizii suplimentare, pentru exploatarea altor victorii, mai spre sud.

În timp ce Corpul 7 al lui Collins înregistra aceste răsunătoare succese, Hodges a trimis corpurile 3 şi 5 în direcţia sud-est, spre Rin. Corpul 3 a ajuns pe malul fluviului în ziua de 7 martie, la Remagen, unde a nimerit peste unul dintre acele extraordinare prilejuri favorabile ale războiului care, sesizate prompt şi ferm, au repercusiuni incalculabile asupra operaţiilor viitoare. La Remagen, coloanele americane de asalt au descoperit că podul Ludendorff de peste Rin rămăsese în picioare.

Fără doar şi poate, germanii făcuseră dinainte pregătiri minuţioase pentru distrugerea podurilor de peste Rin, şi Ludendorff nu reprezenta o excepţie. Dar forţele americane înaintaseră atît de repede, iar în rîndurile naziştilor se stîrnise o derută atît de gravă, încît nehotărîrea şi îndoielile puseseră stăpînire pe detaşamentul care urma să

detoneze încărcăturile de explozive instalate sub pod. Poate că germanii, cărora, după cît se pare, nu le venea să creadă că americanii se apropiau în forță, au crezut de cuviință să amîne distrugerea podului pentru a permite retragerea trupelor lor, aflate încă în număr mare la vest de fluviu.

În fruntea coloanei care înainta spre pod se afla Divizia 9 blindată, sub comanda generalului Leonard. Fără nici o ezitare, un brav detașament al Brigăzii „B" de tancuri a generalului de brigadă William M. Hoge a trecut în viteză peste pod, împiedicînd aruncarea lui în aer, deși o mică încărcătură de explozive fusese, totuși, detonată.

Vestea a fost adusă la cunoștința lui Bradley, la al cărui cartier general se afla întîmplător un ofițer de stat-major din SHAEF, și între ei s-a încins de îndată o discuție referitoare la efectivele care trebuiau să treacă fluviul. Dacă erau prea reduse, forțele din capul de pod riscau să fie zdrobite printr-o rapidă concentrare a trupelor germane de pe malul de est al Rinului. Pe de altă parte, Bradley își dădea seama că, trimițînd dincolo un număr prea mare de oameni, putea stînjeni desfășurarea acțiunilor prevăzute de planul meu de ansamblu. M-a sunat deci imediat la telefon.

Chemarea lui m-a găsit la cartierul meu general de la Reims, unde luam cina împreună cu comandanții de corp de armată și de divizie ai forțelor americane aeropurtate. Cînd Bradley mi-a raportat că cucerisem un pod permanent peste Rin, nu mi-a venit să-mi cred urechilor. Discutasem adesea cu el despre o astfel de perspectivă, considerînd-o drept o posibilitate foarte îndoielnică și nicidecum o speranță întemeiată.

Strigînd în gura mare în receptor, l-am întrebat :

— Cîți oameni ai acolo pe care poți să-i trimiți peste Rin ?

— Am peste patru divizii — mi-a răspuns el —, dar te-am chemat ca să mă asigur că nu-ți încurc cumva planurile dacă-i trimit dincolo.

— Lasă, Brad, doar ne așteptam să imobilizăm patru divizii în jurul Kölnului, dar acum sînt libere. Nu te codi și expediază imediat pe malul celălalt cel puțin cinci divizii cu tot ce trebuie ca să fim siguri de capul de pod.

— Exact ce aveam și eu de gînd — mi-a spus el pe un ton plin de satisfacție —, dar pe aici s-a pus problema

dacă asta nu se bate cap în cap cu planurile tale, așa că am vrut să verific.

A fost, pentru mine, una dintre clipele fericite ale războiului. Într-o conflagrație, succesul de mari proporții este prevăzut cu zile sau săptămîni înainte, încît atunci cînd survine cu adevărat, comandanții și statele-majore nu-l mai iau în seamă, cufundîndu-se în planuri de viitor. Acum însă aveam de-a face cu ceva cu totul neașteptat. Traversasem Rinul pe un pod permanent, străpungînd tradiționala barieră de apărare spre inima Germaniei. Zdrobirea finală a inamicului — pe care, potrivit calculelor, ne așteptam de mult să o realizăm în cursul campaniilor din primăvara și vara anului 1945 — ne apărea acum, brusc, ca o perspectivă imediată.

Entuziasmul care mă însufleția i-a molipsit și pe oaspeții mei de la masă, printre care se aflau veterani ai unor reușite lansări cu parașuta împotriva inamicului și ai unor lupte crîncene purtate în cele mai diferite împrejurări. În unanimitate, ei mi-au prevestit că războiul va lua sfîrșit curînd. Sînt sigur că, din acea clipă, au intrat toți în luptă cu elanul care izvorăște din îmbucurătoarea certitudine a unei victorii triumfale.

Pînă la 9 martie, Armata 1 a extins suprafața capului de pod de la Remagen, care a atins o adîncime de peste trei mile. Inamicul a avut nevoie de o bună bucată de vreme ca să se dezmeticească din surprinderea și confuzia inițială, dar, pînă să aducă întăriri împotriva capului nostru de pod, eram prea puternici pentru a ne mai teme de o înfrîngere. Ca de obicei, naziștii au atacat fracționat, aruncînd în luptă fiecare unitate de îndată ce sosea pe front, dar o tactică atît de slabă nu ne putea împiedica să extindem sistematic teritoriul pe care-l cucerisem într-o zonă vitală pentru inamic.

Încă din ziua cînd am trecut fluviul, el s-a străduit cu desperare să distrugă podul Ludendorff. Artileria cu tragere lungă a deschis focul împotriva lui și „Luftwaffe" l-a atacat cu toate avioanele de bombardament disponibile. Nici una dintre tentative nu a dat rezultate imediate și trupele noastre au continuat să se reverse peste pod. Concomitent însă am construit și pontoane de vase Treadway.

Pontonul Treadway, o excelentă piesă a tehnicii noastre de luptă, avînd capacitatea de a rezista la încărcături militare foarte grele, se transportă relativ ușor și se mon-

tează repede. După trecerea Rinului, generalul Collins, comandantul Corpului 7 armată, preocupat, bineînțeles, de instalarea cît mai promptă a podurilor de vase, a convocat pe colonelul Mason J. Young, șeful trupelor de geniu ale corpului, și i-a spus :

— După cîte știu, Young, dumneata poți monta un ponton peste acest fluviu în 12 ore. Ce premiu vrei de la mine ca să-l faci mai repede ?

— Personal, nu vreau nimic — a răspuns colonelul după o clipă de gîndire —, dar, dacă puteți promite oamenilor mei două lăzi de șampanie, vom munci din răsputeri ca să le cîștigăm !

— În regulă — a declarat Collins —, eu vă fac rost de șampanie dacă dumneata îmi faci rost de un pod în mai puțin de 12 ore.

În 10 ore și 11 minute, geniștii au terminat un ponton de 300 m, peste care a trecut primul transport. Collins și-a respectat bucuros promisiunea. După cîte am auzit, pînă și acest lăudabil record a fost doborît ulterior.

Sub efectele cumulate ale tentativelor germane, podul Ludendorff a început, în cele din urmă, să cedeze. După cinci zile am încetat să-l mai folosim, căci pontoanele Treadway deveniseră pe deplin corespunzătoare pentru asigurarea materială a trupelor noastre de pe malul de est. Geniștii americani însă s-au încăpățînat să depună eforturi necurmate pentru a consolida piesele șubrezite ale construcției, în vederea unei utilizări viitoare. Strădaniile lor s-au dovedit inutile. La 17 martie, traveea de mijloc — cea avariată la 7 martie de încercarea nereușită a inamicului de a arunca podul în aer — s-a prăbușit în fluviu, tîrînd cu ea un număr de bravi geniști de-ai noștri, dintre care unii nu au mai putut fi salvați din apele înghețate ale Rinului.

Folosirea celor cinci divizii pentru cucerirea capului de pod de la Remagen, la începutul lui martie, nu a modificat sau stînjenit cu ceva realizarea planului de lichidare a trupelor germane la nord de Mosella. Toată luna februarie, Armata 3 a făcut pregătiri pentru ofensiva spre Rin. Corpul 8 al lui Middleton a înaintat în direcția est, dincolo de Prüm, iar Corpul 12 al generalului-maior Manton S. Eddy a ocupat Bitburg. La 23 februarie, Corpul 20, sub comanda generalului Walker, a zdrobit rezistența naziștilor în triunghiul Saar-Mosella, cucerind un cap de pod de partea cealaltă a Saarului. Lucrările liniei Siegfried

au fost străpunse și orașul Trier a căzut în mîinile noastre la 2 martie. Peste două zile, Corpul 12 a stabilit capete de pod dincolo de rîul Kyll.

Era semnalul pentru declanșarea loviturii principale a Armatei 3. Corpul 8 a atacat în direcția nord-est și, rupînd toate liniile de apărare germane, a ajuns, în ziua de 9 martie, la Andernach, pe Rin, unde a făcut curînd joncțiunea cu Armata 1. Simultan, Corpul 12 a angajat lupta tot spre nord-est, de-a lungul malului de nord al Mosellei, atingînd Rinul la 10 martie. Ambele corpuri au capturat mari cantități de mijloace și materiale, iar cînd au făcut joncțiunea pe Rin, avangărzile lor au încercuit unități întregi ale inamicului.

Impresionantele victorii ale armatelor 1 și 3 au desăvîrșit cea de-a doua etapă din planul de distrugere a trupelor germane de la vest de Rin. Nu mai rămînea acum decît puternica grupare nazistă din bazinul Saarului, al cărei dispozitiv avea forma unui imens triunghi, cu baza pe valea Rinului și cu cele două laturi întîlnindu-se într-un punct situat la 75 de mile spre vest. Latura de nord era protejată de rîul Mosela, cea de sud consta din cîteva sectoare extrem de puternice ale liniei Siegfried. Analizînd retrospectiv situația, este de neînțeles de ce, după ce a constatat că trupele sale la nord de Mosella se prăbușeau și erau nimicite, inamicul nu a inițiat o retragere rapidă a grupării din bazinul Saarului, pentru a o scoate de pe pozițiile ei expuse și a o utiliza la apărarea Rinului.

În campaniile precedente întîlnisem, nu o singură dată, exemple analoage ale unei tactici care nouă ni se părea pur și simplu stupidă. Personal, cred că motivul trebuie căutat în „complexu cuceritorului“ : teama că abandonarea unei palme de teren cotropit ar duce la demascarea putredelor temelii pe care se clădise mitul invincibilității naziste. Unii ofițeri din statul meu major erau de părere că germanii rămăseseră în bazinul Saarului sub influența încrederii pe care o aveau în capacitatea de apărare a aliniamentului pe Mosella și a liniei Siegfried. În plus, inamicul nu cunoștea, probabil, tăria Armatei 7, care se afla la sud de ieșindul Saarului.

Astfel de motive ar denota o jalnică prostie din partea comandanților și ofițerilor de stat-major germani. Dar atunci cînd avuseseră libertate de acțiune, ei îmi dovediseră prea adesea cît de competenți erau pentru ca să cred că nu

își retrăseseră trupele expuse din motive de ordin militar — treaba semăna mai curînd cu rodul intuiției lui Hitler !

În cursul primelor două acte ale dramei ce se juca lîngă Rin am ordonat grupului de armate al lui Devers să rămînă în apărare, cu excepția lichidării pungii de la Colmar. Între timp am refăcut Armata 7 a generalului Patch din compunerea acestui grup, ale cărei efective au ajuns la neobișnuitul total de 14 divizii, fără a mai socoti una franceză, Divizia 3 algeriană. Actul al treilea putea să înceapă.

Bradley urma să lovească vîrful și latura de nord a ieșindului triunghiular, Devers era gata să atace latura lui de sud.

Planul prevedea ca Armata 7 americană să lanseze un puternic asalt în direcția Worms, străpungînd linia Siegfried și cucerind un cap de pod peste Rin. Bradley urma să forțeze trecerea cursului inferior al Mosellei, astfel încît să pătrundă adînc în spatele germanilor care luptau împotriva Armatei 7. Prin aceste lovituri convergente speram să izolăm forțele inamice și să împiedicăm retragerea lor dincolo de Rin. Concomitent cu aceste două acțiuni la baza ieșindului, flancul drept al Armatei 3 urma să atace vîrful acestuia.

Ofensiva a început la 15 martie. Operațiile din sud și din vest s-au lovit de o împotrivire înverșunată în puternicele lucrări de apărare ale inamicului, dar au reușit atît de bine, încît toată atenția germanilor părea să se fi concentrat exclusiv asupra acestor două mari acțiuni. Ca urmare, asaltul întreprins de Corpul 12 peste cursul inferior al Mosellei s-a soldat cu rezultate excelente : americanii au început să treacă rîul la 14 martie fără a întîmpina vreo rezistență puternică și organizată, poate din cauză că inamicul se aștepta ca ei să înainteze spre nord, în avalul Rinului, pentru a face joncțiunea cu forțele noastre situate la est de fluviu, în capul de pod de la Remagen. În orice caz, germanii au rămas foarte surprinși cînd Corpul 12 a făcut un salt direct spre sud, realizînd una din cele mai spectaculoase înaintări ale războiului,

---

Triunghiul Saar-Palatinat

13—25 martie 1945

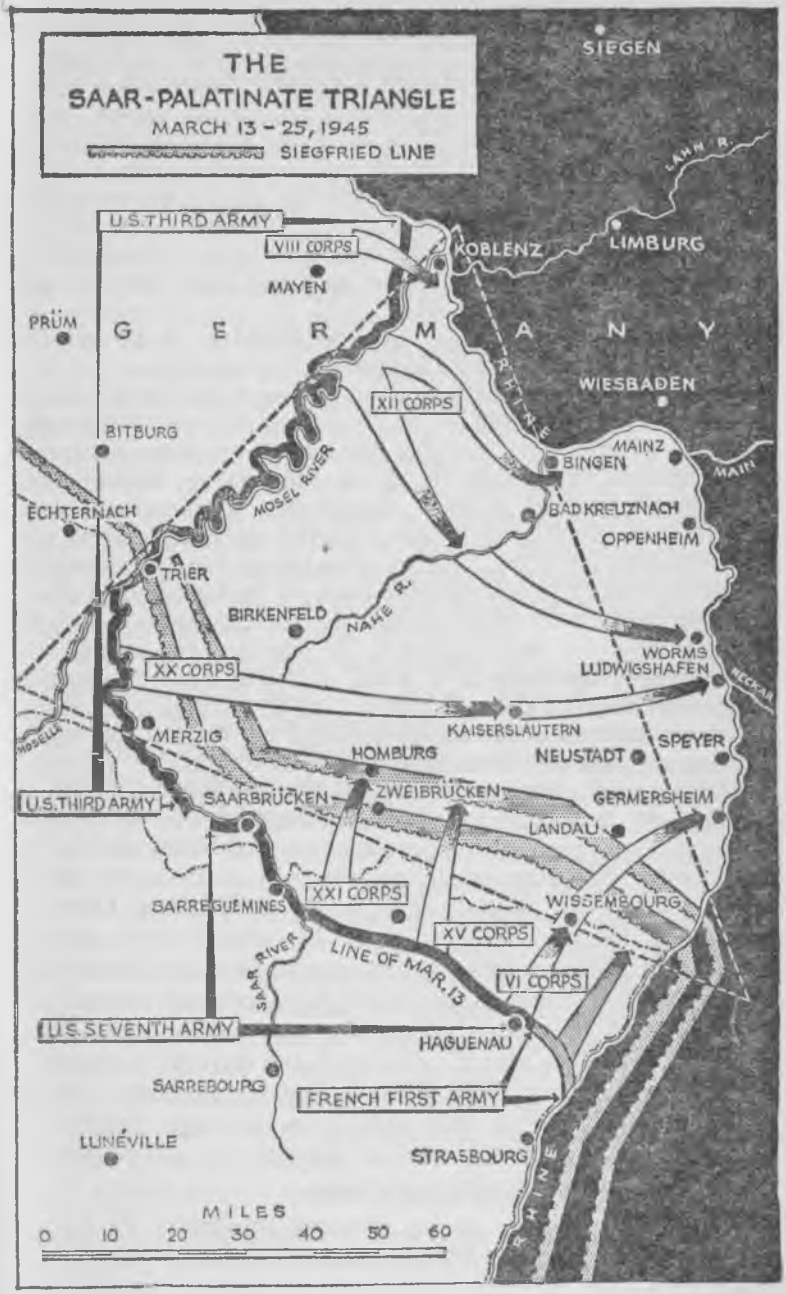
THE
SAAR-PALATINATE TRIANGLE
MARCH 13 - 25, 1945
SIEGFRIED LINE
SIEGEN
LAHN R.
U.S. THIRD ARMY
VIII CORPS
KOBLENZ
LIMBURG
MAYEN
PRÜM
G E R M A N Y
RHINE
WIESBADEN
XII CORPS
BITBURG
MAINZ
BINGEN
MAIN
MOSEL RIVER
ECHTERNACH
BAD KREUZNACH
OPPENHEIM
TRIER
BIRKENFELD
NAHE R.
WORMS
LUDWIGSHAFEN
NECKAR
XX CORPS
MERZIG
KAISERSLAUTERN
SPEYER
HOMBURG
NEUSTADT
U.S. THIRD ARMY
SAARBRÜCKEN
ZWEIBRÜCKEN
GERMERSHEIM
LANDAU
XXI CORPS
SARREGUEMINES
WISSEMBOURG
XV CORPS
SAAR RIVER
LINE OF MAR. 13
VI CORPS
U.S. SEVENTH ARMY
HAGUENAU
SARREBOURG
FRENCH FIRST ARMY
LUNÉVILLE
STRASBOURG
RHINE
MILES
0 10 20 30 40 50 60

pentru a lovi adînc în inima dispozitivului de apărare al Saarului.

Curînd, situaţia inamicului a devenit desperată. De jur împrejurul ieşindului, americanii îşi croiau drum prin luptă, în timp ce Corpul 12 al lui Eddy bloca eficace orice coridor de scăpare. Cînd forţele sale au ieşit la Rin, Patton nu s-a oprit nici o clipă, ci a trimis Divizia 5 a generalului-maior Stafford Irwin peste fluviu fără nici un fel de pregătire de tip clasic. Pierderile lui Irwin au fost neînsemnate şi la 23 martie divizia sa se organizase ferm în cel de-al doilea cap de pod aliat.

Curăţirea Saarului s-a efectuat rapid şi la 25 martie orice rezistenţă organizată la vest de Rin încetase.

Toate aceste operaţii s-au desfăşurat conform procedeului — acum curent — al cooperării sol-aer. Puternica noastră aviaţie, care ajungea departe şi acoperea o suprafaţă întinsă, a atacat în masă obiectivele importante, reducînd aproape la zero capacitatea germanilor de a manevra şi distrugînd uriaşe cantităţi de materiale vitale şi de tehnică de luptă. Deşi nu erau ideale pentru operaţiile aeriene, condiţiile atmosferice nu s-au înrăutăţit niciodată atît de mult încît să ţintuiască la sol avioanele noastre.

De ziua lui Washington *, forţele aeriene aliate au întreprins o operaţie la o scară colosală, bătînd aproape toate recordurile, chiar şi într-o zonă în care se înregistraseră uneori peste 10 000 de misiuni pe cîmpul de luptă într-o singură zi. Denumită codificat „Clarion“ („Trîmbiţă“), operaţia avea drept scop să dea o gigantică lovitură reţelei de transporturi germane, cu anumite obiective special alese pentru a provoca cele mai mari daune şi maximum de întîrzieri în repararea lor. Pornind de la aerodromuri din Anglia, Franţa, Italia, Belgia şi Olanda, 9 000 de avioane au participat la raid, lovind puncte situate în aproape toate zonele nevralgice ale Germaniei. Reacţia a fost slabă, „Luftwaffe“ fiind, pare-se, incapabilă să se opună în mod eficient, din cauza ariei imense pe care a acoperit-o atacul. „Clarion“ s-a dovedit o operaţie excepţional de inventivă şi s-a soldat cu un mare succes, devenind unul dintre episoadele cele mai memorabile ale îndelungatei campanii aeriene purtate de aliaţi pentru nimicirea maşinii de război germane.

* În Statele Unite, aniversarea zilei de naştere a lui George Washington (22 februarie 1732) este sărbătoare legală. — *Nota trad.*

Una dintre remarcabilele trăsături ale luptelor de la sfîrşitul iernii a reprezentat-o faptul că desfăşurarea lor a corespuns extraordinar de fidel prevederilor de plan. În mod normal, în cadrul unor operaţii de mari proporţii, care implică un efectiv atît de numeros pe fronturi atît de vaste, reacţia inamicului şi evenimente neaşteptate determină necontenit rectificări ale planului. Cazul de faţă a fost o excepţie. Exactitatea planului s-a datorat, în primul rînd, enormei forţe aliate aeriene şi terestre angajate în operaţii, în al doilea rînd, calităţilor în luptă ale trupei şi competenţei comandanţilor de plutoane, batalioane şi divizii, în al treilea rînd, crescîndei demoralizări, derute şi confuzii din rîndul naziştilor. Hitler a plătit parte din preţul pentru „bătălia întrîndului" prin zdrobitoarele înfrîngeri pe care le-a suferit în februarie şi martie 1945.

Toate trupele noastre mergeau la luptă avînd ordin să cucerească un cap de pod peste Rin oriunde se ivea cel mai mic prilej şi toate erau prevenite asupra posibilităţii — puţin probabile — de a captura un pod permanent. Şansa pe care o avusesem la Remagen a precipitat sfîrşitul Germaniei, dar nu a avut nici o influenţă efectivă asupra luptelor, pe atunci în toi, la vest de Rin.

O uşoară modificare în planurile noastre a survenit în cursul bătăliei din bazinul Saarului. Limitele dintre grupurile de armate ale lui Bradley şi Devers treceau chiar pe cîmpul de luptă, situaţie creată în mod premeditat, pentru a conferi maximum de tărie loviturilor convergente ale armatelor 7 şi 3 împotriva bastionului inamic. Treptat, în cursul ciocnirilor, Armata 3 a lui Patton a căpătat posibilitatea de a ataca obiective în sectorul Armatei 7 a lui Patch, care erau inabordabile lui Devers. Aflîndu-mă din întîmplare la faţa locului în momentul respectiv, am aprobat efectuarea unor ajustări ale limitelor dintre grupuri, punînd un accent deosebit pe necesitatea unui strîns contact între armate. Măsura implica, de asemenea, transferarea unei divizii blindate a Armatei 7 în compunerea Armatei 3. Caracterul lipsit de orice importanţă al acestei modificări ilustrează precizia cu care statele-majore calculaseră probabilităţile.

În cursul acestei campanii de o lună am luat în medie 10 000 de prizonieri germani pe zi, ceea ce însemna că armata de uscat a naziştilor pierduse valoarea a 20 de

divizii complete, fără a mai pune la socoteală morții și răniții. Inamicul a suferit, de asemenea, mari pierderi în tehnică de luptă și materiale, fiind grav afectate importante zone industriale și surse de materii prime.

La acea dată dispuneam de o organizare administrativă și a asigurării materiale capabilă să facă față unui număr foarte ridicat de prizonieri, astfel încît aceștia nu au stînjenit decît trecător mișcările de trupe și operațiile noastre. Cît de mult progresasem față de epoca luptelor din Tunisia, cînd neașteptata capitulare a 275 000 de soldați ai Axei mă făcuse să spun, cu destulă tristețe, ofițerilor mei din secția de operații, Rooks și Nevins :

— De ce nu ne-a învățat nimeni, la vreo școală de stat-major, ce să facem cu un sfert de milion de prizonieri, îngrămădiți la capătul unei prăpădite de linii ferate, de unde e imposibil să-i transportăm și unde e cumplit de greu să-i păzim și să-i hrănim ?

La 24 martie, în capul de pod de la Remagen se afla o armată americană alcătuită din trei corpuri complete, ferm amplasate și gata să dea lovituri în orice direcție. Mai spre sud, Armata 3 forțase și ea Rinul și în această zonă nu se mai afla acum nici o grupare inamică capabilă să ne împiedice de a cuceri noi capete de pod, aproape la discreția noastră.

Imediat la nord de capul de pod de la Remagen curgea rîul Sieg, care mărginea la sud bazinul Ruhrului. Securitatea acestei regiuni era atît de vitală pentru industria de război germană, încît inamicul, presupunînd că într-acolo se va îndrepta lovitura forțelor noastre de la Remagen, a grupat în pripă de-a lungul Siegului toate trupele disponibile pe care le putea scoate din celelate sectoare amenințate ale frontului de vest.

În această situație, Hitler a recurs la vechiul său obicei de a proceda la schimbări în comandamentul superior și von Rundstedt a fost înlăturat din funcție, urmînd să nu mai ia parte la război. Von Rundstedt, pe care noi l-am considerat totdeauna cel mai capabil dintre generalii germani, era comandantul tuturor trupelor naziste în Europa occidentală la 6 iunie 1944, cînd debarcasem în Normandia. Neputînd să-i arunce pe aliați în mare, așa cum îi ordonase Hitler, fusese demis la trei săptămîni după debarcare și înlocuit cu von Kluge. Cînd nici acesta nu a făcut

o ispravă mai bună decît predecesorul său, Hitler s-a decis din nou în favoarea unei schimbări, rechemînd în funcție pe von Rundstedt. După cîte am înțeles noi pe atunci, cea de-a doua înlocuire avea drept cauză imediată bănuiala că von Kluge participase la complotul de la 20 iulie împotriva lui Hitler.

Acesta s-a hotărît acum să aducă pe feldmareșalul von Kesselring din Italia în locul lui von Rundstedt.

Capitolul al XX-lea

Asalt și încercuire

În timp ce în sectorul de nord Montgomery susținea primele lupte din februarie și martie pentru nimicirea trupelor germane de la vest de Rin, Grupul de armate 21 a început să primească efective suplimentare canadiene și britanice din bazinul mediteranean. Denumit codificat „Goldflake" („Fulg de aur"), transferul implica un corp de armată canadian din Italia și o divizie britanică din Orientul Mijlociu. O bună parte din aceste trupe au sosit la Marsilia, trebuind să traverseze întreaga noastră rețea de comunicații pînă să ajungă la dispozitivul lor de pe flancul de nord. Statele-majore au organizat acest dificil transport cu pricepere, astfel că el s-a desfășurat fără incidente și fără a stînjeni cu ceva asigurarea materială și subzistența frontului. Astfel, pe cînd Bradley și Devers dădeau, mai spre sud, loviturile care au eliberat malul apusean al Rinului, la nord, Montgomery putea conta pe întăriri grabnice în cursul preparativelor sale pentru forțarea trecerii fluviului.

Feldmareșalul britanic era un maestru al pregătirii metodice a forțelor pentru o ofensivă construită după tipicul clasic. În cazul de față, el a făcut preparativele cele mai meticuloase, deoarece știa, ca și noi, că avea în față, imediat la nord de Ruhr, cele mai bune trupe rămase inamicului, inclusiv unități din Armata 1 de parașutiști.

Asaltul lui Montgomery urma să se desfășoare pe un front de patru divizii — două din Grupul de armate 21 și două din Armata 9 americană, cu sprijinul unei acțiuni de desant aerian întreprinse de Divizia 17 aeropurtată americană și Divizia 6 aeropurtată britanică. În mod obișnuit,

forţele aeropurtate precedau în luptă trupele de uscat, cu scopul de a provoca maximum de surprindere şi confuzie în rîndul inamicului înainte de declanşarea operaţiei terestre. De data aceasta, Montgomery intenţiona să inverseze ordinea celor două faze, hotărînd să forţeze trecerea fluviului la adăpostul întunericului şi să întreprindă desantarea aeriană în dimineaţa următoare. Se obişnuia, de asemenea, să se lanseze forţele aeropurtate la o distanţă considerabilă în spatele frontului inamic, unde se presupunea că ele vor întîlni la început o rezistenţă slabă, avînd astfel răgazul să se organizeze pentru a ataca sedii ale statelor-majore, a bloca mişcările de trupe şi, în general, a face ravagii. În această operaţie însă, cele două divizii urmau să fie desantate în apropiere de linia frontului, la o distanţă suficientă doar pentru a nu se găsi în raza de tragere a propriei noastre artilerii. Misiunea lor era de a lovi bateriile de artilerie inamică şi de a participa direct la luptele tactice. Pentru forţarea Rinului s-au luat măsuri complexe în vederea utilizării fumului ca mijloc de mascare artificială şi s-a adus un mare număr de tunuri pentru sprijinirea cu foc a operaţiei.

Rinul constituia un formidabil obstacol militar, mai ales în porţiunea sa de nord, unde era nu numai larg, ci şi periculos ; pînă şi nivelul apei şi viteza curenţilor erau susceptibile de a fi modificate, deoarece inamicul putea manipula barajele existente pe albia afluenţilor răsăriteni ai marelui fluviu. Împotriva acestui risc au fost înfiinţate detaşamente speciale de cercetare şi avertizare. Dată fiind natura obstacolului, acţiunea de forţare a trecerii semăna cu asaltarea unui ţărm maritim, cu deosebirea că, în loc să debarce din vase pentru a ataca malul, trupele trebuiau să se angajeze în luptă de la un mal la celălalt.

Un studiu al condiţiilor locale a scos la iveală că era cît se poate de indicat ca la operaţie să participe forţele maritime militare, deoarece aveam nevoie de ambarcaţii de dimensiuni suficiente pentru a transporta tancuri concomitent cu primele valuri de asalt. În consecinţă, marina a început să transfere pe frontul lui Montgomery nave de desant cunoscute sub numele de L.C.M.-uri * şi L.C.V. (P.)-uri **, parte aduse pe căi de apă, dar multe din ele

* L.C.M. *(Landing Craft Mechanized)* = navă de desant pentru tancuri. — *Nota trad*

** L.C.V.(P) *(Landing Craft, Vehicle Personnel)* = navă mică de desant pentru infanterie. — *Nota trad.*

transportate pe țoselele Europei de nord-vest. În acest scop au fost construite remorci speciale, cu ajutorul cărora micile nave — unele avînd o lungime de aproape 15 m și o lățime de peste 4 m — au călătorit cu bine pe uscat, pentru a lua parte la ofensivă.

La data cînd a început asaltul, efectivele Grupului 21 de armate numărau 15 divizii. Adăugînd la socoteală cele două divizii aeropurtate și Armata 9 a lui Simpson, Montgomery avea sub comanda sa operativă, în acea zi, 29 de divizii și 7 brigăzi separate. Nu toate însă puteau fi angajate imediat în ofensiva spre est, deoarece Montgomery trebuia să-și protejeze flancul stîng, foarte lung, care se întindea spre vest, pe valea Rinului, pînă la Marea Nordului. Pe drum se aflau întăriri formate din trupe ale Imperiului britanic și aduse din bazinul mediteranean.

Declanșată în noaptea de 23 spre 24 martie, ofensiva a fost precedată de un violent bombardament de artilerie. Pe frontul celor două divizii americane trăgeau 2 000 de tunuri de toate calibrele. Împreună cu generalul Simson, am găsit un punct de observație în turla unei vechi biserici, de unde am urmărit focul. Cum bateriile se eșalonau pe șesul plat de pe malul de vest al Rinului, puteam vedea fiecare străfulgerare. Vuietul nu contenea nici o clipă. Între timp, unitățile infanteriei de asalt mărșăluiau pe marginea apei, pentru a se îmbarca pe navele de desant. Apropiindu-ne de cîteva dintre ele, am constatat că oamenii erau însuflețiți de un remarcabil elan în îndeplinirea misiunii lor. Nimic nu contribuie mai mult la ridicarea moralului ca o serie de mari victorii. Tot umblînd pe mal, am dat însă peste un tînăr soldat care mergea în tăcere, cu un aer abătut. L-am întrebat :

— Cum te simți, băiatule ?

— Sînt grozav de nervos, domnule general — mi-a răspuns el. — Acum două luni am fost rănit și abia ieri am ieșit din spital. Nu prea mă simt la largul meu.

— Atunci să știi că ne potrivim : și eu sînt nervos. Dar ofensiva asta am pregătit-o de multă vreme și avem aviație, avem tunuri, avem trupe aeropurtate, avem tot ce ne trebuie ca să-i facem praf pe nemți. Ce-ar fi să mergem împreună pînă la mal, poate că așa o să ne mai vină inima la loc ?

— A, la drept vorbind, *eram* nervos. Acum nu mai sînt. Parcă nu-i dracul chiar atît de negru pe-aici !

Şi am înţeles ce voia să spună.

Pregătirile pentru forţarea cursului de nord al Rinului fuseseră atît de laborioase şi complicate, încît inamicul ştia ce-l aşteaptă. Singurul element de surpriză îl putea furniza numai data şi tăria atacului, aşa că anticipam o puternică rezistenţă. Credeam, mai ales, că naziştii vor ţine fluviul şi malul răsăritean sub bătaia unui mare număr de tunuri, încercînd să oprească prin foc trupele noastre la marginea apei.

Nu ne-am lovit însă de acest gen de împotrivire. Diviziile 30 şi 79 americane, de sub comanda generalului Anderson, din Corpul 16, care efectuau asaltul pe frontul Armatei 9, nu au pierdut în total decît 31 de oameni în cursul trecerii propriu-zise.

În restul nopţii am primit o serie de rapoarte îmbucurătoare. Pretutindeni, forţarea fluviului înregistra un succes deplin. Aveam motive să sperăm că vom reuşi să înaintăm atît de departe spre est, încît să interceptăm căile de acces inamice spre bazinul Ruhrului.

În dimineaţa următoare m-am urcat pe o colină pentru a asista din vîrful ei la desantarea unităţilor aeropurtate, a căror lansare era prevăzută să înceapă la ora 10. Transportul lor a fost efectuat de 1 572 de avioane şi 1 326 de planoare, escortate în timpul zborului de 889 de avioane de vînătoare, alte 2 153 de avioane de vînătoare acoperind zona obiectivului şi formînd un ecran de protecţie în direcţia est.

Ceaţa şi fumul de pe cîmpul de luptă nu mi-au permis să urmăresc desfăşurarea întregii operaţii, dar am putut vedea unele aspecte. Cîteva dintre avioanele noastre au fost lovite de artileria antiaeriană — în general însă abia după ce îşi desantaseră paraşutiştii, pe drumul de înapoiere, deasupra unui punct unde focul bateriilor era deosebit de precis. Aparatele lovite au căzut în interiorul dispozitivului nostru şi, aproape în toate cazurile, echipajele au izbutit să se salveze, aruncîndu-se cu paraşuta. Chiar şi aşa, pierderile noastre în avioane au fost mult mai uşoare decît prevăzusem. Denumită codificat „Varsity" („Universitate"), operaţia aeropurtată din cadrul ofensivei lui Montgomery a fost cea mai reuşită acţiune de acest fel întreprinsă de noi în cursul războiului.

În aceeaşi dimineaţă am avut o întîlnire cu Winston Churchill şi cu feldmareşalul Brooke. Primul ministru bri-

tanic găsea totdeauna mijlocul de a fi în apropiere de locul unde se pregătea declanşarea unei operaţii deosebit de importante. În dimineaţa aceea, încîntat, aşa cum eram cu toţii, exclama într-una :

— Dragă generale, s-a isprăvit cu neamţul ! I-am venit de hac ! Gata cu el !

Primul ministru exprima, de fapt, ceea ce simţeam cu toţii şi ceea ce ne spuneam unul celuilalt. Şi tot în dimineaţa aceea, feldmareşalul Brooke a dat glas imensei lui bucurii că operaţiile din februarie şi martie se desfăşuraseră aşa cum prevedeau planurile elaborate de SHAEF.

Pe la amiază a trebuit să dau o fugă pînă la cartierul general al lui Bradley pentru a discuta pe marginea unor faze importante ale operaţiilor sale. După plecarea mea, Churchill l-a convins pe comandantul local să-l treacă peste Rin într-un L.C.M. Fără îndoială, primul ministru a savurat intensa satisfacţie de a pune piciorul pe malul răsăritean al tradiţionalei bariere a Germaniei. Poate că gestul a reprezentat pentru el un simbol al înfrîngerii finale a inamicului care încolţise cu ferocitate Anglia în urmă cu cinci ani. În orice caz, dacă aş fi fost de faţă, nu i-aş fi permis cu nici un preţ să treacă Rinul în ziua aceea.

Conform practicii noastre curente, aviaţia a participat intens la ofensivă. Cu un număr de zile înainte de 23 martie am organizat un bombardament aerian neîntrerupt împotriva unei largi varietăţi de obiective din regiunea respectivă şi, mai ales, împotriva aerodromurilor inamice, acordînd o deosebită atenţie fiecărei piste de pe care putea opera un avion cu reacţie. Începînd din 21 martie, am revărsat o ploaie de bombe asupra aerodromurilor, ciuruind pistele şi distrugînd avioanele la sol. Aceste măsuri s-au dovedit hotărîtoare : în ziua asaltului, forţele aeriene aliate au efectuat aproape 8 000 de ieşiri, întîlnind mai puţin de 100 de avioane inamice în văzduh. În tot acest timp am beneficiat de condiţii atmosferice excelente şi de o vizibilitate perfectă.

În ziua de 24 martie am efectuat, de asemenea, operaţii aeriene cu caracter de diversiune, pentru a împiedica concentrarea avioanelor de vînătoare inamice în zona unde se desfăşura ofensiva. Un număr de 150 de bombardiere din Flota 15 aeriană, staţionată în Italia, au parcurs în zbor 1 500 de mile, atacînd Berlinul, pe cînd alte formaţii aeriene, decolînd tot din Italia, au întreprins raiduri împotriva aerodromurilor din sudul Germaniei. Încă cu mult

înainte, Comandamentul aviației strategice britanice, conceput inițial numai pentru bombardamente de noapte, începuse să participe regulat la raidurile de zi. Protejate de masele imense ale avioanelor de vînătoare, bombardierele britanice puteau opera în securitate la lumina zilei și precizia lor a crescut considerabil. La 24 martie au intervenit și ele, atacînd nodurile de cale ferată și depozitele de petrol din bazinul Ruhrului și vecinătate.

Operația de la 24 martie a pecetluit soarta Germaniei. Desigur, cucerisem deja două capete de pod peste Rin mai spre sud, dar în ambele cazuri ne favorizaseră șansa și elementul surpriză. Ofensiva din sectorul de nord s-a desfășurat împotriva celei mai înverșunate rezistențe pe care o putea opune inamicul undeva pe linia lungului fluviu. În plus, ea a pătruns direct în coasta bazinului Ruhrului, iar desantările reușite pe malul de est al Rinului au dus la crearea unui puternic dispozitiv aliat, capabil să răpească germanilor posibilitatea de a utiliza mari sectoare din această mare zonă industrială.

Concomitent, în sectoarele de sud, situația evolua rapid. Bradley avea ca prim obiectiv ocuparea unor poziții sigure în regiunea Frankfurt, de unde urma să inițieze o înaintare masivă spre Kassel. Acolo, potrivit așteptărilor noastre, avea să facă joncțiunea cu forțele lui Montgomery venind de la nord, pentru a desăvîrși manevra de împresurare a bazinului Ruhrului.

Din primul moment cînd își trimisese Divizia 5 americană peste Rin, în noaptea de 22 martie, generalul Patton a continuat sistematic să-și extindă capul de pod. În seara de 24 martie, acesta măsura 9 mile în lungime și 6 în adîncime, iar americanii luaseră 19 000 de prizonieri. Întreg Corpul 12 se afla acum pe malul celălalt și Divizia 4 blindată înainta atît de impetuos, încît la 25 martie a capturat intacte podurile de peste rîul Main de la Aschaffenburg.

Încă de la cucerirea sa, capul de pod de la Remagen se lărgise neîncetat, în ciuda repetatelor lovituri fracționate ale germanilor. Generalul Hodges trimisese acolo corpurile 3, 5 și 7. La 26 martie, detașamentele naziste de pe flancul de nord al capului de pod au fost respinse dincolo de rîul Sieg, unde inamicul era convins că aliații vor lansa un asalt important. Dar sectorul Remagen îi rezerva o altă mare surpriză. De îndată ce forțele americane au început să se organizeze acolo, am trecut, împreună

cu Bradley, la elaborarea unui plan care să ne dea posibilitatea valorificării la maximum a acestui succes.

În sectorul lui Bradley avusesem de la bun început intenţia de a trece grosul trupelor peste Rin, în regiunea unde Patton cucerise capetele de pod, deoarece de acolo ne convenea cel mai bine să înfigem cea de-a doua suliţă a giganticei ofensive duble, menită să încercuiască Ruhrul. Desigur, de la Remagen puteam îndrepta Armata 1 spre nord şi nord-est, pentru a asalta direct dispozitivul german. Dar aceasta presupunea o lovitură frontală peste rîul Sieg şi nu ducea la marea şi completa încercuire a rîvnitului bazin — obiectiv esenţial al planului nostru de ansamblu. Iată de ce Bradley şi cu mine hotărîserăm de mult să dirijăm trupele din capul de pod de la Remagen în direcţia sud-est, pentru a realiza joncţiunea cu Patton în apropiere de Giessen. După aceea, Bradley urma să-şi concentreze forţele, în vederea obţinerii de noi succese rapide şi sigure.

La 26 martie a început ofensiva care avea ca punct de plecare capul de pod de la Remagen. Corpul 5, acum sub conducerea generalului-maior Clarence R. Huebner, a înaintat repede spre sud-est şi a ocupat Limburg. Puternicele lovituri convergente ale lui Patton şi Hodges au dus la demoralizarea completă a inamicului în acest sector.

Corpul 8 al lui Middleton, din compunerea Armatei 3, se afla încă pe malul vestic al Rinului, la nord de Braubach, unde, din cauza malurilor abrupte, trecerea fluviului sub focul inamicului părea aproape imposibilă. Totuşi Corpul 8 a încercat să realizeze această operaţie şi, în ciuda unei aprige rezistenţe iniţiale, a ajuns de partea cealaltă, putînd astfel să înainteze în linie dreaptă şi să participe la marea ofensivă. La 29 martie, Frankfurtul a fost complet ocupat şi avangărzile blindate au pornit în direcţia Kassel.

Şi mai spre sud, în sectorul Grupului de armate 6, Armata 7 a lui Patch s-a alăturat, de asemenea, ofensivei. În zilele cînd această unitate lupta încă în bazinul Saarului prevăzusem că va trebui să o sprijinim cu trupe aeropurtate pentru a-i asigura forţarea cu succes a Rinului, unde apreciam că dispozitivul de apărare german era foarte puternic. În acest scop, Divizia 13 aeropurtată americană a primit ordin să întocmească planul unei acţiuni de desant. Dar aceasta s-a dovedit inutilă, într-atît a fost de mare confuzia inamicului după prăbuşirea grupării sale din

Saar. La 26 martie, Corpul 15 al generalului Haislip din compunerea Armatei 7 a forţat trecerea Rinului lîngă Worms. Îndîrjita împotrivire a detaşamentelor naziste de pe malul de est a fost repede înfrîntă şi, pînă la 27 martie, Corpul 15 a trecut în întregime fluviul. Imediat, Armata 7 a reluat ofensiva şi, după ce a făcut joncţiunea cu Armata 3, a înaintat repede, ocupînd oraşul Mannheim. În ziua de 1 aprilie, Armata 1 franceză a efectuat ultima trecere a Rinului sub focul inamic, la Philippsburg. De acolo, francezii aveau să lovească spre sud-est, în direcţia Stuttgart, şi să cureţe tot malul drept al fluviului, pînă la frontiera elveţiană.

Traversasem acum Rinul în toate coridoarele principale alese de noi pentru invadarea Germaniei. Uşurinţa cu care obţinusem aceste succese şi pierderile mici cu care le plătisem contrastau puternic cu ceea ce s-ar fi întîmplat, desigur, dacă inamicul s-ar fi retras în cursul iernii de pe malul de vest şi ar fi opus o rezistenţă hotărîtă de-a lungul fluviului. Acesta constituia un obstacol formidabil şi, pe tot malul de est, terenul favoriza crearea unui puternic dispozitiv de apărare. Ciocnirile frontale cu armata germană, chiar cu efectivele ei reduse şi cu capacitatea de luptă diminuată de la începutul anului 1945, ne-ar fi impus mari sacrificii.

Îi datoram mult lui Hitler. Nu încăpea îndoială că, dacă ar fi avut mînă liberă în domeniul operaţiilor militare, Statul-Major General german ar fi prevenit inevitabilul dezastru de pe malul de vest şi şi-ar fi retras forţele cel mai tîrziu, probabil, la începutul lunii ianuarie. La acea dată, eşecul loviturii din Ardeni devenise evident şi trupele care participau la ea fuseseră înfrînte şi respinse. În plus, la 12 ianuarie, ruşii declanşaseră o mare ofensivă, care avea să-i poarte de pe Vistula pe Oder, la mai puţin de 30 de mile de Berlin.

Din punct de vedere militar, lucrul cel mai înţelept pe care l-ar fi putut face germanii în momentul acela ar fi fost să capituleze. Situaţia lor era fără ieşire şi, chiar dacă nu ar mai fi putut salva nimic pe plan politic, ar fi cruţat măcar vieţile a mii dintre ai lor pe cîmpul de luptă şi ar fi evitat distrugerea în continuare a industriei şi oraşelor germane.

Din moment ce se hotărîse însă să lupte mai departe — poate în smintita speranţă că aliaţii se vor încăiera între ei, renunţînd astfel să mai ducă pînă la capăt ocupa-

rea Germaniei —, inamicul ar fi trebuit să se sprijine, în Europa occidentală, pe cea mai puternică linie de apărare — fluviul Rin —, grupînd acolo toate rezervele centrale pe care le putea utiliza. Nici aşa nu avea vreo şansă de succes, fie şi din cauză că uriaşa noastră forţă aeriană pulveriza actualmente, într-o proporţie catastrofală pentru el, resursele vitale de pe teritoriul său, ce se micşora necontenit. Dar era singura cale care îi dădea o posibilitate de a prelungi ostilităţile — şi acum devenise limpede că nu putea exista nici un alt motiv de a continua războiul. Pînă şi Hitler, aşa fanatic cum era, trebuie să fi trecut prin momente de luciditate, în care nu se poate să nu-şi fi dat seama că sfîrşitul era iminent. Dar el scria finalul unei drame al cărui tragic deznodămînt avea să întreacă cu mult tot ceea ce concepuse vreodată prea iubitul său Wagner.

În ce-i priveşte pe aliaţi, situaţia se asemăna întrucîtva cu cea survenită cu opt luni în urmă, după ofensiva din Normandia, dar cu unele deosebiri importante. În clipa de faţă, forţele noastre terestre şi aeriene ocupau un dispozitiv capabil să zdrobească orice rezistenţă întîlnită în cale, iar inamicul nu mai avea, departe în spate, o linie Siegfried în care să se instaleze. Mult mai importantă era deosebirea pe care o prezenta sistemul nostru de asigurare materială, acum riguros şi bine organizat. Chiar pe malul stîng al Rinului se aflau stocuri de mijloace tehnice şi materiale. În imediata noastră apropiere activau formaţiile de servicii, indispensabile pentru a asigura trupele într-o ofensivă impetuoasă, inclusiv în privinţa subzistenţei de zi cu zi. De îndată ce forţam Rinul, montam pontoane de vase, cărora li se adăugau curînd poduri fixe. Cel dintîi pod semipermanent de cale ferată a fost construit la Wesel, în sectorul de nord. Acolo, la mai puţin de 11 zile de la cucerirea oraşului şi deasupra uneia dintre cele mai largi porţiuni ale fluviului, geniştii americani au construit un pod peste care a trecut prima noastră garnitură feroviară.

Odată cu forţarea Rinului în toate punctele şi cu dispariţia unor enorme efective germane în naufragiul liniei Siegfried, s-a încheiat cea de-a doua mare etapă a campaniei noastre de primăvară. Acum se impunea să analizăm situaţia şi să stabilim ce operaţii mai trebuiau efectuate în etapa a treia — nimicirea finală a puterii militare a Germaniei şi invadarea teritoriului său.

Primul pas continua să fie încercuirea Ruhrului. Acest obiectiv figura dintotdeauna printre prevederile majore ale planurilor noastre și în situația în care ne aflam nimic nu arăta că abandonarea lui ne-ar aduce vreun avantaj. Dimpotrivă, acum era clar că dubla manevră de învăluire nu numai că va izola definitiv și complet Ruhrul industrial de restul Germaniei, dar va duce și la distrugerea uneia dintre cele mai puternice grupări de care dispunea inamicul.

În primele zile ale lunii martie, după eșecul tentativei lor de a lichida capul de pod de la Remagen, naziștii au început să organizeze, cu o grabă frenetică, aliniamentul de sud al apărării Ruhrului, pe rîul Sieg. În același fel, la 24 martie, cînd Montgomery și-a catapultat forțele peste Rin, în sectorul de nord, germanii s-au apucat să ocupe în pripă poziții la flancul de nord al regiunii Ruhr. Dubla învăluire urma, așadar, să împresoare aceste trupe, să facă o largă ruptură prin centru și să-și croiască drum prin bazinul Ruhrului spre est.

Eram la curent cu acordurile politice ale aliaților, care prevedeau împărțirea Germaniei postbelice în zone de ocupație. Axa nord-sud, pe care hotărîrea adoptată o stabilea ca limită de răsărit a părții atribuite britanicilor și americanilor, începea din apropiere de Lübeck, la est de baza peninsulei daneze, și cobora în direcția generală sud, pînă la orașul Eisenach și, mai departe spre sud, pînă la frontiera austriacă.

Această viitoare împărțire a Germaniei nu a avut nici o influență asupra planurilor noastre militare de ocupare a țării. După părerea mea, asemenea planuri trebuiau concepute cu singurul scop de a grăbi victoria, rămînînd ca rectificări ulterioare să permită trupelor aparținînd celor cîteva state să se regrupeze, fiecare în sectorul respectiv.

După Ruhr, Berlinul constituia un obiectiv firesc, fiind important pe plan politic și psihologic, ca simbol a ceea ce mai rămăsese din puterea militară germană. Am ajuns însă la concluzia că, pentru forțele aliate occidentale, nu era un obiectiv logic și nici deosebit de oportun.

În ultima săptămînă a lunii martie, cînd ieșisem la Rin, ne mai despărțeau de Berlin 300 de mile, iar la 200 de mile de frontul nostru se găsea obstacolul Elbei.

Forțele sovietice ocupaseră poziții ferme pe Oder și aveau un cap de pod pe malul de vest al fluviului, la numai 30 de mile de Berlin. Capacitatea noastră de asigurare

tehnico-materială, în care se includea şi posibilitatea de a transporta zilnic pe calea aerului aproximativ 2 000 de tone de materiale pentru primul eşalon operativ, era suficientă pentru a permite avangărzilor noastre să străbată Germania. Dar, dacă am fi intenţionat să forţăm Elba, cu unicul scop de a încerca să împresurăm capitala, s-ar fi întîmplat două lucruri. Mai întîi, ruşii ar fi încercuit, probabil, oraşul cu mult înainte ca noi să ajungem acolo. În al doilea rînd, necesităţile de asigurare materială a unei grupări puternice, la această distanţă de bazele noastre principale de pe valea Rinului, ar fi dus, practic, la imobilizarea unităţilor de pe tot restul frontului — lucru pe care-l socoteam nu numai nechibzuit, ci de-a dreptul prostesc. În afară de încercuirea Berlinului, existau alte cîteva obiective majore, care trebuiau atinse de urgenţă.

De exemplu, era de dorit ca avangărzile noastre să străbată repede Germania, pentru a face joncţiunea cu forţele sovietice, fracţionînd astfel teritoriul ţării şi privînd trupele naziste de orice posibilitate de a acţiona unitar. De asemenea, prezenta importanţă ocuparea cît mai grabnică a oraşului Lübeck, situat la extremitatea de nord, ceea ce ducea la izolarea tuturor trupelor germane rămase în Danemarca, ca şi a celor aflate încă în Norvegia. În plus, prin această lovitură puneam stăpînire pe porturile din nordul Germaniei, ocupînd fie Hamburgul, fie Bremenul, fie ambele şi scurtînd astfel şi mai mult căile noastre de comunicaţie.

La fel de important şi oportun era să pătrundem în aşa-numita „redută naţională" şi s-o nimicim. Cu multe săptămîni în urmă începusem să primim informaţii că, în caz de extremă necesitate, naziştii intenţionau să concentreze elita SS-ului, a Gestapoului şi a altor organizaţii fanatic devotate lui Hitler în masivul alpin care ocupă sudul Bavariei, vestul Austriei şi nordul Italiei. Acolo, ei sperau să blocheze întortocheatele trecători de munte şi să reziste la infinit aliaţilor. Un asemenea bastion putea fi oricînd lichidat, măcar prin înfometare, dacă nu pe alte căi. Dar dacă li s-ar fi permis să-şi organizeze „reduta", germanii aveau posibilitatea de a ne sili să ne angajăm într-un lung război de guerilă sau într-un sîngeros asediu, căpătînd astfel mijlocul de a ţine trează speranţa dementă că, graţie neînţelegerilor ivite între aliaţi, vor smulge condiţii mai favorabile decît capitularea necondiţionată. În posesiunea probelor evidente că naziştii intenţionau să facă

această încercare, m-am hotărît să-l împiedic s-o pună în aplicare.

Un alt obiectiv al hitleriştilor, întrucîtva înrudit cu edificarea fortăreţei în munţi, îl reprezenta înfiinţarea unei armate subterane, căreia i se dăduse un nume semnificativ : „Vîrcolacii". Alcătuită în exclusivitate din discipoli fideli ai lui Hitler, organizaţia folosea ca mijloace de luptă omuciderea şi teroarea. În „armata" secretă urmau să fie înrolaţi băieţi şi fete, ca şi adulţi, în speranţa că ei vor răspîndi o asemenea groază în ţară şi vor crea asemenea dificultăţi puterilor de ocupaţie, încît ele vor fi bucuroase să evacueze teritoriile cucerite.

Din cauza fanaticului devotament al multor tineri germani faţă de führerul lor, un astfel de proiect putea oricînd să devină real şi, pentru a-l curma din faşă, soluţia era de a invada tot teritoriul ţării înainte de a se efectua organizarea „vîrcolacilor".

Cu aceste cîteva considerente în minte, am hotărît că, imediat ce grupurile de armate 12 şi 21 vor termina împresurarea Ruhrului, principalele noastre ofensive vor cuprinde trei părţi esenţiale.

Prima consta dintr-o puternică lovitură a lui Bradley, care urma să traverseze direct centrul Germaniei. Înaintînd în această direcţie, trupele sale aveau de străbătut platoul central al ţării, forţînd astfel cursurile de apă în apropiere de izvoarele lor, unde ele nu formau obstacole importante, ca în cîmpia din nordul Germaniei, în vecinătatea mării. Pentru a pune la dispoziţia lui Bradley forţele necesare unui marş neîntrerupt de la un capăt la altul al teritoriului, Armata 9 americană reintra în subordinea sa. În plus, am organizat, tot pentru Grupul 12, o nouă armată, 15, sub comanda generalului Gerow, căruia îi reveneau două misiuni principale : să-şi asume răspunderea administraţiei militare în spatele trupelor noastre care înaintau şi să asigure pe malul stîng al Rinului, în faţa bazinului Ruhrului, o prezenţă aliată capabilă de a împiedica pe germanii de acolo să saboteze punctele vitale ale căilor noastre de comunicaţie de la vest de fluviu. Lui Gerow i s-a mai încredinţat comanda Diviziei 6 americane, care, la sute de mile spre vest, înfrunta încă garnizoanele germane din St. Nazaire şi Lorient, porturi în golful Biscaya.

Ofensiva celor trei armate ale Grupului 12 trebuia să înceapă de îndată ce Bradley căpăta certitudinea că gru-

parea inamicului din Ruhr nu mai putea să-i ameninţe căile de comunicaţii. Nu aveam de gînd să duc o luptă crîncenă, din casă în casă, pentru nimicirea acestei grupări. Dens populată, regiunea nu dispunea de surse alimentare proprii, aşa că, pînă la urmă, foametea avea să oblige cu siguranţă inamicul să capituleze, evitînd astfel aliaţilor nenumărate sacrificii de vieţi omeneşti.

După joncţiunea efectuată de Bradley cu forţele sovietice undeva pe cursul Elbei, planul de ansamblu prevedea, pentru partea a doua şi a treia, cîte o înaintare rapidă pe ambele noastre flancuri — în nord izolînd Danemarca, în sud pătrunzînd în Austria şi ocupînd munţii din vestul şi sudul ei. În stadiile iniţiale ale ofensivei lui Bradley, Grupul de armate 6, din flancul drept, şi Grupul de armate 21, din flancul stîng, trebuiau în general să înainteze în sprijinul acestei lovituri principale, cîştigînd cît mai mult teren în direcţia obiectivelor lor finale.

La rîndul său, după ce-şi îndeplinea misiunea în centru, Bradley urma să-l sprijine pe Montgomery la nord şi pe Devers la sud, în cursul ultimelor operaţii pe care le aveau de efectuat aceştia.

Planul de ansamblu a fost prezentat generalissimului Stalin.

Conform celor stabilite în ianuarie şi aprobate de Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore, consideram că misiunea de a comunica acest plan generalissimului Stalin intra pe deplin în sfera competenţei şi a răspunderilor mele. Dar am constatat foarte repede că primul ministru Churchill avea obiecţii foarte serioase împotriva iniţiativei pe care o luasem şi nu era de acord cu planul meu. El susţinea că, deoarece campania se apropia de sfîrşit, mişcările de trupe căpătau o semnificaţie politică, ceea ce necesita intervenţia conducătorilor de stat în definitivarea planurilor operative de ansamblu. După părerea sa, mesajul trimis lui Stalin depăşea competenţa mea, care se limita la a comunica cu Moscova doar în probleme de ordin strict militar. Churchill se declara foarte dezamăgit şi nemulţumit de faptul că planul meu nu prevedea o ofensivă a lui Montgomery, susţinută de toate efectivele americane disponibile, într-o desperată încercare de a ocupa Berlinul înaintea ruşilor. El a adus la cunoştinţa Washingtonului acest punct de vedere.

Bineînţeles, primul ministru ştia că, indiferent de distanţa la care ar fi înaintat aliaţii occidentali spre Elba,

el şi preşedintele Roosevelt conveniseră deja ca zonele de ocupaţie britanică şi americană să aibă ca limită răsăriteană o linie situată la 200 de mile vest de Berlin. Prin urmare, repetatele sale insistenţe de a pune toate resursele noastre în slujba intrării aliaţilor occidentali în capitală înaintea ruşilor trebuie să se fi întemeiat pe convingerea că britanicii şi americanii vor beneficia ulterior de un mare prestigiu şi de multă influenţă de pe urma acestei realizări.

Eu nu puteam cunoaşte adevăratele sale motive, dar protestul lui a dat naştere imediat unui schimb de numeroase telegrame, începînd cu un mesaj al generalului Marshall din 29 martie. Mesajul mă informa că Comitetul Britanic al Şefilor de State-Majore îşi manifesta îngrijorarea în legătură atît cu procedura pe care o adoptasem, intrînd în contact cu Stalin, cît şi cu ceea ce ei numeau modificarea adusă de mine planului. Comitetul Britanic al Şefilor de State-Majore propunea lui Marshall ca principala mea ofensivă să se desfăşoare prin cîmpia din nordul Germaniei, deoarece în felul acesta puteam ocupa porturile germane din vestul şi nordul ţării. Englezii subliniau că operaţiile preconizate de ei ar fi dus la scoaterea din luptă a submarinelor inamice, ne-ar fi dat libertate de mişcare în Danemarca, ar fi stabilit o cale de comunicaţii cu Suedia şi ne-ar fi pus la dispoziţie vase suedeze şi norvegiene cu un deplasament de aproximativ 2 000 000 de tone.

După recepţionarea acestui mesaj, am răspuns următoarele :

„Eisenhower către Marshall, data 30 martie :

Sincer vorbind, învinuirea că aş fi modificat planurile nu are nici un temei. Nimeni nu a obiectat vreodată împotriva loviturii principale date la nord de Ruhr, cu scopul de a izola această regiune bogată. Acum, putînd să întrevăd momentul cînd forţele mele se vor concentra în sectorul Kassel, rămîn în continuare fidel vechiului meu plan de a lansa de acolo o ofensivă principală, menită să realizeze, în cooperare cu ruşii, distrugerea forţelor armate ale inamicului. Conform acestui plan, vom ocupa porturile şi celelalte obiective de pe coasta de nord mai repede şi mai sigur decît prin dispersarea forţelor pe care o cere mesajul lui Wilson către dumneavoastră".

După expedierea acestui răspuns preliminar, am redactat, pentru informarea generalului Marshall, un rezumat complet al planului nostru, pe care l-am trimis prin următoarea radiogramă :

„Eisenhower către Marshall, data 30 martie :

Ca răspuns la radiograma dumneavoastră.

Protestele reproduse în telegrama dumneavoastră, cu excepția celui privind «procedura», mi-au fost aduse la cunoștință aseară de către primul ministru pe cale telefonică.

Nu înțeleg deloc la ce se referă protestul privind «procedura». Am primit instrucțiuni să tratez direct cu rușii în probleme de coordonare militară. Nu a survenit nici o schimbare în strategia de bază. Consiliul Britanic al Șefilor de State-Majore a protestat vara trecută împotriva intenției mele de a înainta în direcția Frankfurt, susținînd că ar fi o operație inutilă, care ar sustrage efectivele necesare unei ofensive în nord. Am subliniat totdeauna că ofensiva în nord va fi lovitura principală în acea fază operativă care va duce la izolarea Ruhrului, dar încă de la început, înainte chiar de ziua Z, am arătat ofițerilor de stat-major și comandanților superiori că planul meu prevede mai întîi conjugarea loviturilor inițiale și secundare în sectorul Kassel și apoi declanșarea marii ofensive spre est.

Examinînd, fie și superficial, problema direcției hotărîtoare a acestei ofensive, după încheierea operației în sectorul Kassel, constatăm că, în actualele împrejurări, lovitura principală trebuie să fie îndreptată spre regiunea Leipzig, unde se concentrează ceea ce a mai rămas din potențialul industrial al Germaniei și unde se crede că s-ar refugia ministerele. Planul meu nu prevede dislocarea spre sud a forțelor britanice și canadiene ale lui Montgomery. Flancul drept al acestuia, după cum puteți remarca, va înainta pe axa generală Hanovra-Wittemberg. Nefăcînd altceva decît să respect principiul enunțat dintotdeauna de feldmareșalul Brooke, sînt hotărît să mă concentrez într-o singură ofensivă majoră. Planul meu se mulțumește să readucă Armata 9 americană sub comanda lui Bradley pentru faza operativă care prevede o înaintare în centru, din zona Kassel pînă în zona Leipzig, afară de cazul, firește, cînd joncțiunea cu rușii se va face înainte de a ajunge noi în această ultimă zonă. Apoi acest dispozitiv va fi orga-

nizat, iar planul arată clar că s-ar putea ca Armata 9 să se deplaseze spre nord, pentru a sprijini armatele britanică şi canadiană în acţiunea de curăţire a întregii linii de coastă de la vest de Lübeck. După asigurarea efectivelor pentru această operaţie, se apreciază că putem întreprinde o manevră spre sud-est, pentru a împiedica pe nazişti să-şi organizeze o redută în munţi.

Am acordat toată atenţia cuvenită aspectelor navale ale situaţiei şi îmi dau seama limpede de avantajul ocupării rapide a coastei de nord. Tocmai de aceea am considerat-o drept proximul obiectiv de atins, după ce ofensiva principală ne va pune într-o situaţie de superioritate hotărîtoare. Utilizarea porturilor Bremen, Hamburg şi Kiel presupune operaţii împotriva insulelor Frisice şi Helgoland şi o acţiune de dragare a minelor pe o mare întindere. Toate acestea, ca şi operaţiile în Danemarca şi Norvegia fac parte dintr-un stadiu ulterior.

Aş vrea să subliniez că Berlinul nu mai este un obiectiv deosebit de important. El şi-a pierdut mult din utilitate pentru germani şi pînă şi guvernul se pregăteşte să se instaleze într-o altă zonă. Acum este important să ne grupăm forţele pentru o unică ofensivă, ceea ce — mai repede decît risipirea eforturilor noastre în diverse direcţii — ne va aduce căderea Berlinului, eliberarea Norvegiei, intrarea în posesiunea vaselor şi a porturilor suedeze.

Un alt punct pe care aş vrea să-l subliniez este că aşanumitul «teren favorabil» din nordul Germaniei nu este cu adevărat favorabil în această parte a anului. Nu numai că o serie de apărători împînzesc regiunea, dar solul însuşi, în acest anotimp, este foarte umed şi nu atît de prielnic pentru deplasări rapide ca platoul înalt prin care mă pregătesc să lansez ofensiva principală.

Pentru a rezuma :

Propun ca la o dată cît mai apropiată şi în cooperare cu sovieticii să fracţionăm şi să distrugem forţele germane, lansînd ofensiva principală din sectorul Kassel direct spre est, către centrul a ceea ce mai rămîne din potenţialul industrial al Germaniei, pînă ce vom ajunge în zona Leipzigului, inclusiv oraşul respectiv, afară de cazul cînd joncţiunea cu ruşii în ofensivă se va face la vest de acest punct. A doua caracteristică fundamentală a operaţiei

constă în a da ordin de înaintare forțelor lui Montgomery pe flancul stîng și, îndată după îndeplinirea misiunii de mai sus, în a trimite Armata 9 spre nord, pentru a-l sprijini pe Montgomery în curățirea întregii zone situate la vest de Kiel și Lübeck.

După ce aceste două manevre își vor atinge țelurile, voi trimite o grupare spre sud-est, străduindu-mă să fac joncțiunea cu rușii în valea Dunării și să împiedic crearea unei redute naziste în sudul Germaniei.

Bineînțeles, planurile mele sînt flexibile și trebuie să-mi păstrez libertatea de acțiune pentru a face față eventualelor situații noi. Un maximum de flexibilitate va rezulta din concentrarea unui maximum de forțe la centru".

Un amănunt interesant cu privire la telegrama de mai sus : ciorna ei a fost redactată la cartierul general SHAEF de către unul dintre colaboratorii mei britanici.

„Marshall către Eisenhower, data 31 martie :

Consiliul Britanic al Șefilor de State-Majore din Londra a făcut astăzi cunoscute Comitetului Unificat al Șefilor de State-Majore părerile sale despre planul dumitale.

Britanicii contestă că ar avea dorința de a lega mîinile comandantului suprem al Forțelor expediționare aliate (SCAEF), dar se referă la probleme mai vaste, care ies din sfera de competență a acestuia (războiul submarin, vasele suedeze, importanța politică a salvării de la înfometare a mii de olandezi, importanța unei pătrunderi în Danemarca și a eliberării Norvegiei), și solicită să nu se trimită detalii suplimentare ale planului lui Deane [șeful Misiunii militare la Moscova] pînă nu vei primi indicații de la Comitetul unificat.

Astăzi, Comitetul Mixt al Șefilor de State-Majore din S.U.A. a răspuns în esență după cum urmează : procedura adoptată de SCAEF pentru a comunica cu rușii pare să fi fost o necesitate operativă. Orice modificare a acestui mesaj trebuie să fie adusă de Eisenhower, nu de Comitetul unificat. Acțiunile prevăzute în planul SCAEF sînt conforme cu strategia aprobată și cu directiva trimisă SCAEF, mai ales în lumina evenimentelor actuale. Eisenhower dislocă peste Rin, în nord, maximum de forțe care pot fi utilizate. Operația secundară din sud obține remarcabile succese și e valorificată pînă la limita capacităților de

asigurare materială. Şefii de state-majore ai S.U.A. sînt convinşi că planul de acţiune al SCAEF va duce la ocuparea porturilor şi la realizarea celorlalte obiective menţionate de britanici mai repede şi mai sigur decît prin manevra cerută de ei.

Bătălia Germaniei a ajuns astăzi la un stadiu în care numai comandantul suprem poate aprecia măsurile ce trebuie luate. Nu ni se pare indicat să renunţăm în mod deliberat la exploatarea slăbiciunilor inamicului. Unicul obiectiv trebuie să fie victoria rapidă şi completă. Deşi sînt de acord că anumiţi factori nu intră în preocupările directe ale SCAEF, şefii de state-majore ai S.U.A. consideră că concepţiile strategice ale acestuia sînt judicioase şi trebuie să primească un sprijin deplin. El va trebui să continue a comunica liber cu comandantul suprem al armatei sovietice".

Peste cîteva zile, la 7 aprilie, în ultima radiogramă adresată generalului Marshall pe această temă, spuneam printre altele :

„Mesajul pe care i l-am trimis lui Stalin era o măsură de natură strict militară, luată conform amplelor împuterniciri şi instrucţiuni emise anterior de Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore. Sincer să fiu, nici nu mi-a trecut prin cap să mă consult în prealabil cu Comitetul Unificat, deoarece plecam de la premisa că răspund de eficienţa operaţiilor militare în acest teatru de război şi era firesc să-l întreb pe comandantul forţelor ruse care vor fi direcţia şi data viitoarei sale ofensive majore şi să-i prezint, în linii mari, propriile mele intenţii.

Acum întîrziem transmiterea către Misiunea militară în Rusia a unui mesaj al cărui scop este stabilirea de măsuri concrete pentru identificarea reciprocă a forţelor noastre aeriene şi terestre şi găsirea unor proceduri pentru eventualitatea că forţele noastre vor lua contact cu cele sovietice în indiferent ce parte a Germaniei. Este extrem de important ca această problemă să fie rezolvată repede, pe o bază practică".

Pînă la urmă, rezultatul tuturor acestor discuţii a fost că am pus mai departe în aplicare planul nostru. Atît de convins eram de temeinicia militară a operaţiilor noastre, încît ofiţerii de stat-major mai apropiaţi de mine ştiau că eram gata să pun chestiunea de încredere.

Un singur rezultat a mai avut această controversă neobișnuită, anume că, de atunci încolo, ne-am simțit cam îngrădiți în contactele cu Stalin și că am avut grijă ca toate mesajele noastre să abordeze exclusiv probleme de importanță tactică. Nu mi se părea o situație deosebit de serioasă, mai ales pentru că Comitetul Mixt al Șefilor de State-Majore ai S.U.A. reafirmase categoric libertatea mea de acțiune în realizarea unor planuri care, după părerea mea, aveau să pună capăt ostilităților în cel mai scurt timp cu putință.

Capitolul al XXI-lea

Invadarea Germaniei

Importanţa industrială pe care o prezenta bazinul Ruhrului pentru Germania scăzuse considerabil încă înainte ca noi să-l fi împresurat. Uzinele de acolo fuseseră ţinta multor raiduri masive de bombardament, iar în februarie 1945 forţele aeriene aliate iniţiaseră un „program de interzicere", menit să rupă căile de comunicaţii ducînd din Ruhr spre interiorul ţării. Operaţia repurtase un succes remarcabil şi ştiam că germanii se loveau de mari dificultăţi în transporturile de muniţii din bazin către trupele pe care le mai aveau pe front. Ţinînd seama că acum regiunea era ameninţată pe ambele laturi şi că posibilităţile de utilizare a ei se micşoraseră enorm, ar fi fost logic ca germanii să-şi retragă trupele de acolo, pentru a le folosi împotriva forţelor noastre care înaintau. Marele Stat-Major German trebuie să-şi fi dat seama că, odată cu încercuirea Ruhrului, pierdea nu numai fabricile sale, ci şi toate unităţile militare îngrămădite în dispozitivul local de apărare. Totuşi, şi de data aceasta, germanii au rămas pe loc.

În sud, forţele lui Bradley, iar în nord cele ale lui Montgomery au înaintat neîntrerupt prin luptă spre punctul de întîlnire ce li se fixase, în apropiere de Kassel. Armata 9 a lui Simpson, pe flancul drept al Grupului de armate al lui Montgomery, s-a lovit de o rezistenţă mai dîrză decît cea întîlnită de armatele 1 şi 3, care ieşiseră din regiunea Frankfurt. Drept urmare, braţul de sud al cleştelui nostru a înconjurat flancurile de est şi nord-est ale Ruhrului, pentru a se întîlni cu coloanele avansate ale lui Simpson în apropiere de Lippstadt, lîngă Paderborn.

În ziua de 1 aprilie, exact la o săptămînă după ce Grupul de armate 21 forțase Rinul în sectorul Wesel, joncțiunea se realizase complet, bazinul Ruhrului era încercuit, iar trupele germane de acolo căzuseră în capcană.

Inamicul suferise pînă acum un șir neîntrerupt de înfrîngeri zdrobitoare. Începînd cu sîngeroasa respingere a ofensivei falimentare din Ardeni, avalanșa aliaților îi provocase, în serie, pierderi și eșecuri de proporții înspăimîntătoare. Nu mai exista nici o fărîmă de rațiune sau logică pentru a justifica prelungirea luptei. Atît în est, cît și în vest, forțe puternice operau actualmente pe teritoriul național al Germaniei. Inamicul pierduse Ruhrul, Saarul și Silezia. Risipite în zona centrală a țării, uzinele care îi mai rămîneau nu aveau nici o posibilitate de a subveni nevoilor trupelor care mai încercau să lupte. Căile de comunicație suferiseră rupturi grave și nici un comandant superior nazist nu mai putea fi sigur că ordinele sale vor ajunge la unitățile cărora le erau destinate. Deși în multe părți se aflau grupări capabile să opună o înverșunată rezistență locală, numai pe flancurile de nord și de sud ale marelui front occidental existau încă armate dispunînd de efective suficiente pentru a realiza mai mult decît o întîrziere a înaintării aliate.

În ziua de 31 martie am adresat o proclamație trupelor și populației germane, cerînd primelor să capituleze, iar țăranilor să înceapă însămînțările de primăvară. Arătînd că se găseau într-o situație desperată, le spuneam că prelungirea rezistenței nu va face decît și mai grele suferințele lor viitoare.

Intenția mea era de a pune capăt sîngerosului măcel. Dar ascendența lui Hitler asupra complicilor săi era încă atît de puternică, iar dominația sa asupra țării se exercita atît de absolut, prin intermediul Gestapoului și al SS-ului, încît germanii continuau să se bată.

Ajungînd în regiunea Kassel, Bradley a avut de înfruntat o dublă problemă : mai întîi să îngrămădească gruparea inamicului din Ruhr într-o pungă suficient de mică pentru a fi ținută la respect doar de cîteva divizii, care să prevină orice amenințare pentru căile aliate de comunicație ; în al doilea rînd, să-și organizeze cele trei armate pentru ofensiva principală, prin platoul central al Germaniei, în direcția Leipzig.

Bradley avea în primul eșalon operativ, de la nord spre sud, Armata 9 a lui Simpson, Armata 1 a lui Hodges și

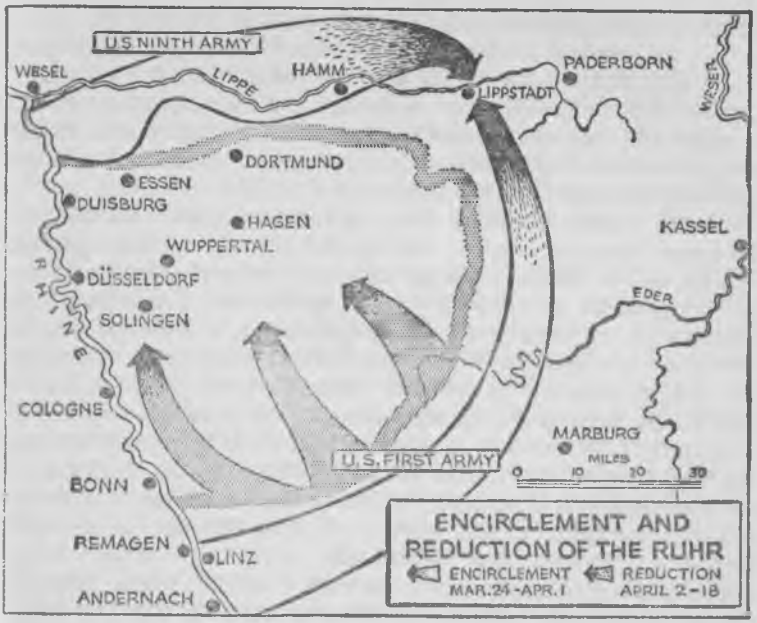

Împresurarea și cucerirea Ruhrului

Împresurarea 24 martie—1 aprilie. Cucerirea 2—18 aprilie

Armata 3 a lui Patton, cu un total de 48 de divizii — cea mai mare forță exclusiv americană din istoria Statelor Unite.

Gruparea germană împresurată în bazinul Ruhrului se afla sub comanda feldmareșalului Model. Acesta a încercat mai întîi să rupă încercuirea atacînd spre nord, dar a fost înfrînt. O tentativă similară în direcția sud a eșuat de asemenea, și inamicului nu i-a mai rămas nici o perspectivă, în afara capitulării finale. Prin lovituri neîncetate, Bradley îl silea să se retragă, iar la 14 aprilie a lansat o ofensivă locală care a secționat punga în două. După alte două zile, jumătatea de est s-a prăbușit, iar la 18 aprilie a capitulat tot restul grupării. Calculasem inițial că vom lua în Ruhr aproximativ 150 000 de prizonieri, dar totalul lor s-a ridicat, în ultimă instanță, la 325 000, printre care 30 de generali. Am distrus 21 de divizii și am capturat

enorme cantități de materiale. Hitler își închipuise, probabil, că asediul Ruhrului va întîmpina aceeași înverșunată împotrivire ca și cel al Brestului, dar după numai 18 zile din momentul cînd s-a realizat încercuirea, inamicul a capitulat, lăsînd în mîinile noastre un număr și mai mare de prizonieri decît luasem, cu aproape doi ani în urmă, cu prilejul prăbușirii forțelor Axei în Tunisia.

Între timp, Bradley își organizase rapid forțele în vederea ofensivei spre est. Încă înainte de capitularea naziștilor din Ruhr, avangărzile sale ieșiseră pînă la Elba, la o distanță de 150 de mile de Kassel. Înaintarea se efectua pe un front larg. În sud, Armata 3, îndreptîndu-și lovitura în direcția frontierei cehoslovace și a orașului Chemnitz, imediat la nord de această țară, a ajuns acolo la 13—14 aprilie. Pe flancul stîng al lui Patton, Armata 1 a declanșat ofensiva la 11 aprilie, înaintînd impetuos în fața unei rezistențe sporadice. La 14 aprilie, Divizia 3 blindată din compunerea Corpului 7 al lui Collins a ajuns la Dessau, practic pe Elba. Acest corp, care participase la asaltul inițial al plajelor din Normandia, ocupînd curînd după aceea portul Cherbourg, a parcurs luptînd toată Europa de nord-vest, de la coastele Franței pînă la fluviul Elba.

Ziua de 12 aprilie am petrecut-o împreună cu Patton. Scenele pe care le-am văzut și veștile pe care le-am auzit înainte de a se lăsa întunericul mi-au gravat această dată în memorie. Dimineața am vizitat cîteva corpuri și divizii dispersate ale Armatei 3, care înaintau repede spre est, în cadrul unei ofensive tipice pentru Patton, ici-colo încercuind și capturînd detașamente izolate ale armatei inamice în plină descompunere. Nu exista o linie generală de rezistență, nici măcar o tentativă coordonată de a întîrzia înaintarea noastră. Totuși, unele formații locale s-au împotrivit cu îndîrjire și, în tot cursul zilei, am asistat la lupte sporadice.

Armata lui Patton a descoperit și capturat tezaurul nazist, ascuns în galeriile subterane ale unei adînci mine de sare. Împreună cu un grup, am coborît în puț la aproximativ jumătate de milă dedesubtul pămîntului.

În fundul galeriilor se aflau imense mormane de bancnote germane, îngrămădite acolo, pare-se, într-o ultimă și frenetică sforțare de a evacua parte din ele înainte de sosirea americanilor. Unul din tuneluri ascundea un număr colosal de tablouri și alte obiecte de artă,

unele învelite în hîrtie sau pînză de ambalaj, altele doar stivuite, ca lemnele de foc.

În alt tunel am văzut un depozit de aur, pe care experții noștri l-au estimat ca valorînd aproximativ 250 000 000 de dolari, majoritatea în bare, în greutate de aproape 12 kg fiecare și vîrîte în saci două cîte două. Tot acolo se mai afla o imensă cantitate de monezi de aur, provenind din diferite țări ale Europei, ba chiar cîteva milioane de asemenea monede din Statele Unite.

Valize, cufere și tot felul de lăzi și lădițe erau tixite de nenumărate tacîmuri și podoabe de aur și argint, vizibil jefuite din locuințe particulare de pe cuprinsul întregului continent. Toate fuseseră aplatizate cu ciocanul din economie de spațiu și apoi aruncate de-a valma în valiza sau lada respectivă, așteptînd, pare-se, prilejul de a fi topite și transformate în bare de metal prețios.

Tunelul în care era depozitat tot acest aur atrăsese atenția datorită prezenței unui zid de cărămizi recent construit, în centrul căruia se afla o ușă de oțel, așa cum au seifurile de tipul cel mai modern. Blindajul ei era atît de gros, încît pentru a o distruge ar fi fost cu siguranță necesară o mare cantitate de explozive. Examinînd-o, un soldat american a constatat însă că zidul de cărămizi din jurul ușii nu arăta a fi deosebit de rezistent. Prezumția soldatului s-a confirmat cu ajutorul doar al unei jumătăți de cartuș de dinamită, care, explodînd, a făcut o gaură imensă prin zid, dezvăluind privirilor tezaurul. Ne-am întrebat de ce naziștii nu încercaseră să-l ascundă într-un loc mai tainic, în labirintul de tuneluri, în loc de a-l piti după un zid pe care puteai să-l dărîmi lesne cu un tîrnăcop. Ușa perfecționată de oțel ni se părea cu totul lipsită de rost, dar un soldat american care mă însoțea a remarcat :

— Așa-s nemții — încuie cu cheia ușa grajdului, dar din pereții lui fac praf și pulbere.

Cele povestite de Patton despre incidentul care dusese la explorarea minei erau extrem de ciudate. Desigur, mai devreme sau mai tîrziu, forțele de ocupație ar fi cercetat cu atenție mina. Dar, potrivit spuselor lui Patton, dacă doi americani nu ar fi dat curs unor sentimente umanitare, poate că nu am fi descoperit-o decît după ce mare parte din tezaur ar fi fost ascuns într-un loc mai sigur. Iată ce se întîmplase :

În mica localitate din apropiere, trupele americane

introduseseră restricții de circulație, orice civil găsit pe stradă după căderea întunericului fiind arestat și supus unui interogatoriu. Într-o seară, o patrulă mobilă, văzînd o femeie care mergea grăbită după ora limită, a oprit jeepul și a interpelat-o. Ea a protestat, afirmînd că plecase după moașă pentru vecina ei care era în chinurile facerii. Soldații americani s-au hotărît să verifice dacă spusele femeii corespundeau adevărului, fiind gata, în acest caz, să-i dea și o mînă de ajutor. Invitînd-o cu ei în jeep, au luat moașa și s-au înapoiat la casa cu pricina, unde lucrurile stăteau așa cum li se povestise. Dornici să fie în continuare de folos, soldații au așteptat cît era necesar și apoi au condus pe vecină și pe moașă la locuințele lor. Trecînd pe o stradă, prin dreptul porții de intrare a unei mine de sare de prin partea locului, una dintre femei a declarat :

— Asta-i mina în care au îngropat aurul.

Cuvintele ei au stîrnit curiozitatea soldaților, care au luat-o la întrebări și au aflat că, în urmă cu cîteva săptămîni, sosiseră din est mari transporturi de materiale, care fuseseră depozitate în mină. Soldații au raportat cele aflate superiorilor lor, care, la rîndu-le, au anchetat cîțiva funcționari ai societății miniere respective, și astfel tezaurul a căzut în mîinile noastre.

În aceeași zi am văzut pentru prima oară un lagăr de exterminare, în apropriere de orașul Gotha. N-am fost niciodată în stare să descriu reacția mea psihică cînd am dat ochii cu dovezile de netăgăduit ale ferocității naziștilor, ale neîndurătorului dispreț cu care călcaseră în picioare orice urmă de omenie. Pînă atunci, aflasem în această privință doar unele generalități sau relatări din auzite. Sînt convins însă că niciclnd în viață nu am înregistrat o zguduitură atît de puternică.

Am umblat prin toate colțurile și ungherele lagărului, căci socoteam de datoria mea ca, începînd din ziua aceea, să pot depune ca martor ocular despre aceste lucruri în cazul cînd s-ar fi născut vreodată la noi, în Statele Unite, impresia sau presupunerea că „poveștile despre bestialitatea naziștilor nu sînt decît propagandă". Din grupul care vizita lagărul, unii nu au fost în stare să treacă pînă la capăt prin acest calvar. Eu nu numai că am făcut-o, dar în aceeași seară, de îndată ce m-am înapoiat la cartierul general al lui Patton, am expediat cîte un mesaj la Washington și Londra, cerînd celor două guverne să trimită imediat în Germania un grup înjghebat la iuțeală din

redactori-şefi ai unor ziare, precum şi grupuri reprezentative din adunările legislative ale Statelor Unite şi Marii Britanii. După părerea mea, dovezile trebuiau etalate fără întîrziere în faţa opiniei publice americane şi britanice, într-un mod care să nu lase loc îndoielilor cinice.

Ziua de 12 aprilie s-a încheiat pe nota unui dramatic punct culminant. Bradley, Patton şi cu mine am vorbit, pînă noaptea tîrziu, despre planurile de viitor, îndeosebi despre criteriile de selecţie a ofiţerilor şi unităţilor care trebuiau să fie transferate cît mai repede pe frontul din Pacific. Ne-am dus la culcare puţin înainte de miezul nopţii, Bradley şi cu mine într-o căsuţă de la cartierul general al lui Patton, iar acesta din urmă în rulota sa. Oprindu-i-se ceasul, el a deschis radioul pentru a şi-l potrivi după B.B.C., şi astfel a auzit ştirea despre moartea preşedintelui Roosevelt. Întorcîndu-se în casă, l-a trezit pe Bradley şi au venit amîndoi în camera mea pentru a-mi comunica tragica veste.

Am reflectat cu toţii la consecinţele pe care le putea avea moartea preşedintelui pentru pacea aşteptată. Eram convinşi că ritmul în care era purtat războiul nu se va schimba cu nimic, deoarece aflasem cîte ceva despre marile pregătiri făcute în Pacific pentru zdrobirea Japoniei. Bineînţeles, nu eram la curent cu nici o măsură specială luată de Roosevelt în vederea păcii viitoare. Dar ne îndoiam că mai exista în S.U.A. un alt om la fel de experimentat ca el în domeniul relaţiilor cu ceilalţi lideri politici aliaţi. Nici unul dintre noi trei nu-l cunoscuse pe preşedinte foarte îndeaproape, dar momentul ni se părea, pe plan internaţional, foarte critic pentru înlocuirea unui conducător de stat, ceea ce eram nevoiţi să facem. Ne-am dus din nou la culcare, trişti şi deprimaţi.

Existau unele acţiuni politice ale lui Roosevelt cu care nu putusem niciodată să fiu de acord. Dar îl cunoscusem doar în calitatea sa de conducător al unui popor aflat în război — şi în această calitate îl considerasem corespunzător tuturor exigenţelor.

Înaintarea Armatei 1 a izolat în Munţii Harz peste 15 000 de germani, care au opus o rezistenţă înverşunată pînă la 21 aprilie. Terenul era extrem de dificil. Timp de o săptămînă, anihilarea pungii şi respingerea tentativelor altor trupe de a scoate din încercuire gruparea inamică

au provocat lupte crîncene. Mai spre nord, Armata 9 a lui Simpson s-a ţinut în pas cu înaintările din centru şi sud. La 6 aprilie, ea a cucerit un cap de pod peste vijeliosul rîu Weser, năpustindu-se apoi spre Elba, unde a ieşit la sud de Magdeburg în ziua de 11 aprilie. A doua zi, Divizia 2 blindată din compunerea Armatei 9 a cucerit, cu 10 mile mai în aval, un mic cap de pod. Încercările Diviziei 5 blindate din Corpul 13 armată de a stabili un alt mic cap de pod la nord de Magdeburg au eşuat atunci cînd germanii au aruncat în aer podul. În acest sector, inamicul părea dispus să părăsească teritoriul la vest de Elba, dar opunea o dîrză rezistenţă oricărei tentative a noastre de a forţa fluviul. El a contraatacat imediat capul de pod al Diviziei 2 blindate, pe care a trebuit să-l abandonăm la 14 aprilie. Dar Divizia 83 a forţat şi ea trecerea mai spre sud, reuşind să se menţină pe malul de est.

Aproape concomitent cu sosirea noastră pe Elba, Armata Roşie, ieşind din dispozitivul ei de pe Oder, s-a angajat într-o puternică ofensivă spre vest, pe un front de peste 200 de mile. Sovieticii au înaintat rapid pe toată linia, flancul lor de nord presînd în direcţia peninsulei daneze, centrul spre Berlin, iar flancul de sud către regiunea Dresda. La 25 aprilie, patrule ale Diviziei 69 din compunerea Corpului 5 s-au întîlnit cu elemente ale Diviziei 58 de gardă sovietice pe Elba, la Torgau, oraş situat la aproximativ 75 de mile sud de Berlin. Corpul 5, ca şi Corpul 7, participase la asaltul iniţial pe plajele din Normandia şi nici că se putea nimeri mai bine decît ca una din aceste mari unităţi să stabilească primul contact cu Armata Roşie şi să realizeze tăierea în două definitivă a teritoriului german. Pe măsură ce înaintam în Germania centrală, problemele acestui contact cu ruşii deveneau din ce în ce mai importante. Acum nu mai era vorbă de domeniul strategiei majore, ci de chestiuni cu caracter tactic, una dintre principalele dificultăţi fiind identificarea reciprocă.

Din cauza diferenţei de limbă, staţiile de radio de pe linia frontului nu puteau servi drept mijloace de comunicaţie între cele două forţe convergente. Singura soluţie consta în convenţii încheiate din timp cu privire la semnele distinctive şi la proceduri. Încă de la începutul lunii aprilie, forţele aeriene ale aliaţilor occidentali şi ale sovieticilor intraseră în contact, cu rezultate nu tocmai

fericite. Între aviaţia noastră şi cea rusă se schimbaseră focuri şi pericolul unor ciocniri de amploare creştea necontenit. Organizarea unui sistem de semnale de recunoaştere a fost o treabă anevoioasă, care nu s-a încheiat complet decît la 20 aprilie. Totuşi, ambele părţi acceptaseră deja limitele restrictive impuse aviaţiilor lor şi, datorită atenţiei cu care s-a procedat, ca şi unei considerabile doze de noroc, nu s-au produs erori cu adevărat grave.

Am convenit, de asemenea, cu ruşii că, ori de cîte ori cele două forţe convergente se vor întîlni, comandanţii unităţilor respective vor stabili linii satisfăcătoare de joncţiune, bazate pe considerente locale şi operative. Pentru linia generală de joncţiune dintre noi şi sovietici am ţinut să folosim o caracteristică geografică uşor de identificat. Din acest motiv, am căzut de acord ca linia din centrul frontului să urmeze cursurile rîurilor Elba şi Mulda. Am stabilit că retragerea forţelor noastre în zonele de ocupaţie respective se va efectua la o dată viitoare, asupra căreia vor cădea de acord guvernele statelor noastre.

În timp ce în centru avea loc această hotărîtoare înaintare, la nord Grupul de armate 21 şi la sud Armata 6 îşi îndeplineau şi ele misiunea ce le fusese încredinţată.

În nord, Grupul de armate 21 al lui Montgomery s-a îndreptat spre Bremen şi Hamburg, trimiţînd o coloană înainte, spre Elba, pentru a acoperi flancul de nord al lui Bradley. Ofensiva spre est a fost efectuată numai de Armata 2 britanică, pe cînd armata canadiană a dat lovitura spre nord, prin Arnhem, pentru a curăţa nord-estul Olandei şi centura de coastă spre est, în direcţia Elbei. Înaintînd spre est pe un front de trei corpuri, Armata 2 britanică a ieşit la malul Weserului la 6 aprilie şi la cel al Elbei la 19 aprilie. La Bremen, britanicii au dat peste o grupare inamică decisă să reziste pînă la capăt. Corpul 30 a ajuns în suburbiile oraşului la 20 aprilie, dar a trebuit să treacă o săptămînă de lupte înverşunate pînă ce Bremenul a capitulat.

Tot astfel, armata canadiană de pe flancul stîng al lui Montgomery, înaintînd spre nord, s-a lovit la început de o rezistenţă desperată, dar a realizat cîştiguri satisfăcătoare de teren pe toată linia, intrînd în Arnhem la 15 aprilie. Căderea oraşului a fost un semnal pentru germanii din acest sector să se retragă în „fortăreaţa olandeză", la adăpostul regiunilor inundate, ceea ce ridica probleme serioase în calea unei ofensive în vestul Olandei.

După părerea lui Montgomery, la care mă raliam şi eu, o campanie imediată în Olanda ar fi adus mari şi noi suferinţe acestei nefericite ţări, a cărei populaţie pătimea deja din greu de pe urma lipsei de alimente. Mare parte din teritoriu fusese pustiit de inundarea premeditată a terenurilor, de bombardamente şi de construirea lucrărilor de apărare naziste. Am hotărît, aşadar, să amînăm operaţiile în Olanda şi să facem tot ce ne stătea în putinţă pentru a alina suferinţele şi foametea din rîndul populaţiei.

În primele zile ale lunii aprilie, Grupul de armate 6 al lui Devers a avut misiunea de a acoperi flancul drept al ofensivei lui Bradley. Pentru a îndeplini această misiune, Devers a organizat o înaintare metodică a Armatei 7 a lui Patch pe flancul său stîng şi a Armatei 1 franceze pe flancul drept.

La început, Grupul de armate 6 a întîlnit pretutindeni rezistenţă : în ciuda dezastrului din sectorul de nord şi a pierderilor pe care le înregistrau zilnic, germanii au continuat să se împotrivească cu înverşunare. Ajungînd la rîul Neckar, Armata 7 a trebuit să lupte din greu pentru a-l forţa şi a avut nevoie de o săptămînă pentru a lichida trupele inamice din oraşul Heilbronn. În această regiune, forţele germane nu erau atît de demoralizate de marile succese aliate din februarie şi martie ca cele care suportaseră greul loviturilor noastre. La 7 aprilie, Divizia 10 blindată s-a avîntat în direcţia Crailsheim, dar riposta naziştilor a fost atît de promptă şi de puternică, încît americanii s-au repliat în grabă de pe poziţiile lor expuse. Corpul 15 a intrat în Nürnberg la 16 aprilie, dar şi aici au fost necesare cîteva zile de luptă înainte ca dispozitivul de apărare al oraşului să se prăbuşească.

Rezistenţa în sectorul francez nu a fost atît de pronunţată şi, după lupte aprige în imediata vecinătate a Rinului, francezii au început să înainteze impetuos.

Bineînţeles, Armata 1 franceză a participat la ofensivă sub comanda generalului Devers, care răspundea de stabilirea fîşiilor între armate, de căile de asigurare materială şi de toate celelalte măsuri administrative necesare subzistenţei trupei din tot grupul său de armate. Limitele amintite au plasat Stuttgartul în fîşia Armatei 7 a lui Patch, deoarece căile de asigurare ale americanilor trebuiau să treacă neapărat pe acolo. Oraşul a fost însă ocupat de francezi, care au refuzat după aceea să-l evacueze pen-

tru a permite lui Patch să-l utilizeze. Recurgînd la argumentul că era în joc onoarea lor națională, francezii s-au arătat atît de neînduplecați, încît problema a ajuns pînă la mine. I-am recomandat lui Devers să nu cedeze și să ceară respectarea planului. Francezii au continuat însă să se încăpățîneze, aducînd problema la cunoștința Parisului. Fără a se mulțumi cu atît, generalul de Gaulle a adoptat aceeași atitudine rigidă și la nivel guvernamental, așa cum dovedea răspunsul său la un mesaj tăios pe această temă trimis de președintele Statelor Unite. Între timp l-am prevenit pe comandantul francez că mă vedeam nevoit să informez Comitetul Unificat al Șefilor de State-Majore că nu voi mai conta cu certitudine pe utilizarea operativă a nici unor forțe franceze pe care acest Comitet ar intenționa să le doteze cu tehnică de luptă în viitor. Sistarea eventuală a livrării mijloacelor de luptă pentru trupele franceze s-a dovedit o amenințare eficace și, în cele din urmă, francezii s-au conformat.

O situație oarecum similară s-a ivit la frontiera franco-italiană, unde cele două state își disputau drepturile morale și legale de posesiune asupra unui minuscul petic de teritoriu. Acolo stabilisem o delimitare a granițelor împreună cu feldmareșalul Alexander, dar francezii au violat acordul, în dorința de a da o pondere și mai mare pretențiilor lor la porțiunea disputată de teritoriu.

Desigur, francezii nu aveau o poziție ușoară în cel de-al doilea război mondial. Odinioară cunoscută drept cea mai de seamă putere militară a Europei, armata lor de uscat, ca și mîndria lor națională fuseseră zdrobite în teribila catastrofă din 1940. De aceea, cînd operația „Torch“ din 1942 a dat din nou francezilor patrioți prilejul să se alăture luptei împotriva naziștilor, ei au manifestat o mare sensibilitate față de orice problemă legată de orgoliul și onoarea națională. La aceasta se adăuga ura lor înverșunată împotriva naziștilor, o ură care devenea parcă și mai intensă față de unii dintre foștii lor conducători politici și militari. Un rol esențial îl juca baza nesigură pe care se sprijinea autoritatea lui de Gaulle și a guvernului pe care el îl adusese la putere în Franța. Un alt factor îl reprezenta completa dependență a armatei franceze — și chiar a unei considerabile părți din populație — de Statele Unite în problemele de asigurare materială. Aceasta zgîndărea și mai rău amorul propriu al francezilor ; deși

insistau mereu că le erau necesare cantităţi şi mai mari din fiecare categorie de mijloace şi materiale, îi rodea, firește, constatarea că fără această asigurare erau cu desăvîrşire neputincioşi. Toate acestea îi făceau deosebit de susceptibili şi era greu să ai de-a face cu ei, căci găseau în orice problemă, oricît de măruntă, ceva ce li se părea că leza onoarea lor naţională. Totuşi, investiţiile americane în forţele franceze au dat dividende minunate.

În campania din Africa, francezii au fost utili, dar extrem de slabi. Prima lor participare substanţială la lupte cu adevărat grele a avut loc în Italia, unde, la sfîrşitul anului 1943 şi la începutul anului 1944, corpul francez de armată a făcut o treabă excelentă. În plus, ei s-au distins prin faptele lor de arme cu prilejul debarcării în sudul Franţei, al operaţiilor din Munţii Vosgi şi al înaintării spre cursul superior al Rinului. Eficienţa lor a scăzut repede odată cu venirea anotimpului rece, la sfîrşitul anului 1944, din cauză că armata lor avea o mare proporţie de trupe băştinaşe din Africa, incapabile să îndure frigul şi celelalte inconveniente ale unei campanii de iarnă în Europa. În primăvara anului 1945 însă, în cursul ultimelor operaţii ale războiului, armata franceză a înaintat cu temeritate şi pricepere, ocupînd mari părţi din sudul Germaniei. Simultan, ei au dus o campanie terestră şi aeriană împotriva germanilor din golful Biscaya, care s-a încheiat cu eliberarea oraşului Bordeaux şi a insulei Oléron. Această operaţie — amînată de cîteva ori din toamna anului 1944, datorită nevoilor mai urgente în alte sectoare — a început la 14 aprilie ; într-o săptămînă, Gironda a fost curăţată pînă la mare şi Oléron a căzut la 1 mai. Cînd sînt însufleţiţi de un ideal, francezii au o uriaşă capacitate de luptă.

Printre francezi se găseau numeroase personalităţi de seamă, care nu ne-au pricinuit niciodată o supărare cît de mică, oameni pe care viziunea lor largă şi posibilităţile de înţelegere a problemelor îi făceau aliaţi admirabili. Personal, îl simpatizam pe generalul de Gaulle, căruia îi recunoşteam multe calităţi remarcabile. După părerea noastră însă, aceste însuşiri erau întunecate de hipersensibilitatea lui şi de o extraordinară îndărătnicie în probleme care nouă ni se păreau lipsite de orice însemnătate. Contactele mele cu el în timpul războiului nu au dat naştere unei atmosfere atît de încinse ca cea pe care se pare că o provocau întîlnirile lui cu mulţi alţii.

Cu Giraud mă împrietenisem. Era un luptător cu desăvîrşire cinstit şi sincer, dar totala lui lipsă de interes pentru problemele politice îl făceau inapt pentru a ocupa o funcţie de stat. Generalii Juin, Koenig, Koeltz şi nenumăraţi ofiţeri inferiori erau militari curajoşi, oneşti şi competenţi. Numele generalilor Mast şi Bethouart, ca şi ale colaboratorilor lor — care şi-au riscat primii viaţa pentru a contribui la renaşterea Franţei, cu ajutorul intervenţiei aliate în Africa — vor rămîne veşnice simboluri ale celui mai înalt patriotism şi ale celei mai remarcabile tării de caracter.

După ce grupul de armate al lui Bradley s-a organizat ferm pe Elba, totul era pregătit pentru ultimele manevre aliate din cadrul campaniei. Inamicul era fracţionat în comandamente independente în nord şi sud, fără a dispune de mijloacele de a reface un front unic fie împotriva ruşilor, fie a aliaţilor occidentali. În acest naufragiu general, soldaţii germani nu mai aveau nici un chef să lupte şi doar în cazuri izolate reuşeau comandanţii să păstreze coeziunea unităţilor lor. În primele trei săptămîni ale lunii aprilie, aliaţii occidentali au luat peste un milion de prizonieri.

Încă înainte ca ofensiva noastră prin Germania centrală să înceapă, ştiam că guvernul nazist se pregătea să evacueze Berlinul. Birourile administrative se îndreptau, după cît se părea, spre sud-est, poate — gîndeam noi — la Berchtesgaden, în „reduta naţională". Dar această mutare nu a mai putut continua după ce rapida înaintare a lui Bradley a interzis orice transport prin ţară în direcţia nord-sud. Ştiam, de asemenea, că Hitler nu izbutise să plece în sud şi că se pregătea să opună ultima rezistenţă la Berlin. Mai existau însă serioase posibilităţi ca un număr de nazişti fanatici să se instaleze în „reduta naţională", aşa că ocuparea acelei regiuni rămăsese importantă pentru noi. În nord aveam, de asemenea, motive temeinice pentru a urgenta ofensiva proiectată în direcţia Lübeck.

Această operaţie era menită să ducă la capturarea ultimelor baze de submarine ale germanilor, eliminînd astfel definitiv rămăşiţele a ceea ce fusese cîndva o gravă primejdie.

Nu eram în stare să anticipăm cum se vor comporta trupele germane de ocupaţie din Danemarca. Nu era exclus

ca ele să opteze în favoarea unei rezistenţe tenace, în care caz intenţionam să declanşăm împotriva lor o campanie-fulger.

La începutul lunii aprilie, Montgomery ajunsese la concluzia că, pentru a îndeplini misiunea ce i se încredinţase, nu avea nevoie de efective în plus faţă de cele 17 divizii aflate pe atunci în compunerea Grupului de armate 21. El a refuzat şi ajutorul suplimentar de asigurare materială pe care i l-am oferit, rezervîndu-i o parte din capacitatea podului de cale ferată american de la Wesel. Odată cu angajarea operaţiilor pe flanc însă, Montgomery a constatat o rapidă uzură a forţelor sale şi, pentru a cîştiga în viteză, a cerut să fie ajutat cu trupe şi materiale. I le-am acordat bucuros şi pe unele şi pe celelalte. Am ataşat temporar grupului său Corpul 18 aeropurtat american, sub comanda generalului Ridgway, care urma să opereze ca unitate de infanterie, pentru a sprijini ofensiva lui Montgomery. În eventualitatea că germanii din Danemarca s-ar fi decis să lupte pînă la capăt, eram gata să oferim, de asemenea, Grupului 21 de armate efectivele necesare pentru o acţiune aeropurtată în vederea forţării canalului Kiel.

La 26 aprilie, cînd Montgomery a ocupat, în sfîrşit, portul Bremen, rezistenţa inamicului pe frontul său a devenit sensibil mai slabă. Feldmareşalul a deplasat repede greutatea loviturii principale în sectorul Corpului 8 britanic, care a forţat Elba la 29 aprilie. Ceva mai spre sud, Corpul 18 a efectuat o trecere simultană a fluviului, acoperind pe flancul drept manevrele ulterioare ale Armatei 2 britanice.

La 1 mai, Divizia 11 blindată din Corpul 8 britanic a declanşat o vertiginoasă ofensivă, traversînd landul Schleswig-Holstein pînă la Baltica şi intrînd în Lübeck în după-amiaza zilei de 2 mai. Aceasta a pecetluit soarta inamicului în Danemarca, nepermiţînd, totodată, nici unei unităţi înfrînte în Germania să se retragă în peninsula daneză.

Montgomery şi-a organizat rapid terenul cîştigat de-a lungul întregului său front. Într-un sector al acestuia, la 3 mai, Corpul 18 american a stabilit contactul cu ruşii. Berlinul era în flăcări, flancul de nord al Armatei Roşii înainta vijelios spre noi, traversînd Germania, şi orice rezistenţă s-a prăbuşit. Retrăgîndu-se în debandadă de pe frontul rus, mulţimi imense de germani au început acum

să se predea armatelor anglo-americane. Trupele americane de pe Elba făceau zilnic mii de prizonieri.

Între timp, pe flancul stîng al lui Montgomery, armata canadiană își continua cu succes operațiile, curățind repede întregul său front, dar abținîndu-se de la a încerca să pătrundă în partea de vest a Olandei, unde se organizase în apărare Armata 25 germană.

Noi știam că situația în Olanda se agrava necontenit și că, după ce ofensiva forțelor noastre o izolase de Germania, condițiile de viață ale olandezilor deveniseră aproape insuportabile. Judecînd după datele aflate în posesiunea mea, mă temeam că populația va fi secerată de foamete și am hotărît să iau măsuri de prevenire. Refuzam, în continuare, să declanșez o ofensivă de proporții în această țară, deoarece nu numai că ar fi provocat noi distrugeri și suferințe, dar ar fi determinat inamicul să deschidă barajele, inundînd teritorii și mai întinse și transformîndu-le în pămînturi sterpe pe mulți ani de acum înainte. L-am avertizat pe generalul Blaskowitz, comandantul grupării germane din Olanda, să nu mai deschidă alte baraje, arătîndu-i că nimic din ceea ce ar fi făcut acolo nu mai putea împiedica prăbușirea iminentă a Germaniei.

Înaltul comisar nazist în Olanda, Seyss-Inquart, a oferit o soluție locală, propunînd o încetare a focului în următoarele condiții : dacă aliații nu vor mai efectua nici o operație spre vest în această țară, germanii nu vor mai deschide alte baraje și vor colabora la aducerea de provizii pentru populație. Cum superiorii mei militari îmi dăduseră deja mînă liberă în această chestiune, l-am trimis pe șeful statului meu major, generalul W.B. Smith, la o întîlnire cu Seyss-Inquart în ziua de 30 aprilie. Ei au căzut de acord asupra metodelor de aducere a alimentelor și materialelor pe care aliații le pregătiseră în acest scop. Imediat a început livrarea lor în mari cantități. Încă înainte de aceasta, trimisesem în Olanda mici cantități de alimente prin parașutare liberă. Generalul Smith a transmis lui Seyss-Inquart avertismentul că nu voi tolera nici o piedică pusă în calea programului de ajutorare și că voi refuza să tratez ulterior pe germani ca prizonieri de război dacă se vor face vinovați de vreo încălcare a acordului. După părerea mea, ocuparea în continuare a Olandei de către germani nu mai avea nici un rost și orice act eventual de represiune din partea lor trebuia pedepsit. În cadrul discuțiilor purtate, generalul Smith a

propus, de asemenea, ca generalul Blaskowitz să depună de îndată armele împreună cu trupele sale. Seyss-Inquart i-a răspuns însă că, atîta timp cît guvernul german continua să reziste, Blaskowitz nu putea să capituleze sub nici un motiv.

Concomitent cu toate aceste operații în nord, manevre la fel de hotărîtoare se desfășurau în sud. Direcția principală de înaintare era sud-est, de-a lungul văii Dunării, spre Linz, în scopul de a se face joncțiunea cu rușii în Austria. Cum ofensiva lui Bradley, în centru, își atinsese deja obiectivul, dispuneam de Armata 3 pentru această lovitură, pe cînd Grupul 6 de armate și-a concentrat întreaga atenție asupra acțiunii de ocupare a zonei rezervate „redutei", mai departe spre sud și vest. Ca să fim siguri că Devers va înainta în ritm susținut, i-am repartizat Divizia 13 aeropurtată americană, pentru a o utiliza atunci cînd va crede de cuviință. Înaintarea s-a efectuat însă atît de rapid, încît această unitate nu a mai fost necesară, rămînînd astfel, pînă la urmă, singura divizie americană venită în Europa care nu s-a angajat niciodată în luptă.

Armata 3 și-a declanșat ofensiva în avalul Dunării la 22 aprilie. Inamicul a făcut o tentativă de rezistență la Regensburg, dar la est și la vest de acest oraș corpurile 3 și 20 au cucerit curînd capete de pod peste fluviu și au avansat repede de-a lungul lui. Divizia 11 blindată din compunerea Corpului 12 a dat o energică lovitură la 5 mai, obligînd trupele germane din orașul austriac Linz să capituleze.

Armata 3, ale cărei principale forțe înaintau în valea Dunării, a primit acum ca întăriri Corpul 5 din compunerea armatei lui Hodges, pe care Patton l-a trimis în direcția est, spre Cehoslovacia. Corpul a cucerit la 6 mai orașul Pilsen. În această zonă, sovieticii înaintau rapid dinspre est, și din nou, a fost necesară o minuțioasă coordonare. Conform acordului realizat, am ordonat trupelor americane să ocupe aliniamentul Pilsen-Karlovy-Vary, pe cînd la sud de Cehoslovacia, linia de joncțiune asupra căreia convenisem mergea de-a lungul căii ferate Budějovice-Linz și, de acolo, pe valea rîului Enns.

Ultima operație majoră a Armatei 7 a lui Patch din compunerea grupului de armate al lui Devers a început la 22 aprilie. Pe flancul drept, Corpul 15 a coborît prin valea Dunării, luînd apoi direcția sud, pentru a

ataca marele oraş München, locul de obîrşie a mişcării naziste, pe care l-a ocupat la 30 aprilie. Divizia 3 a aceluiaşi corp a capturat, la 4 mai, Berchtesgaden, iar alte trupe au intrat în Salzburg. Dispozitivul de apărare inamic din întregul sector s-a dezintegrat.

La 22 aprilie, corpurile 21 şi 6 din Armata 7 au forţat trecerea Dunării, înaintînd fără oprire spre „reduta naţională". La 3 mai a căzut oraşul Innsbruck, iar Divizia 103 din compunerea Corpului 6 a pătruns în trecătoarea Brenner. De cealaltă parte a punctului de frontieră internaţională, această divizie americană a SHAEF a făcut contactul cu Divizia 88 din compunerea Armatei 5 americane, care înainta din Italia. Prezicerea făcută de mine în urmă cu un an şi jumătate, că mă voi întîlni cu soldaţii din teatrul de operaţii mediteranean „în inima teritoriului inamic", se îndeplinise.

Pe întreaga lungime a frontului, la sfîrşitul lunii aprilie, principalele obiective fuseseră — sau erau pe cale de a fi — atinse în toate sectoarele. Marile cîştiguri de teren realizate au avut drept consecinţă sporirea multora dintre problemele administrative, organizatorice şi de asigurare, cu care aveam permanent de furcă. Şi de data aceasta, pe umerii formaţiilor noastre de servicii apăsa o gigantică povară. Distanţele ar fi fost suficiente pentru a obliga avangărzile noastre să se oprească dacă am fi depins doar de transporturile pe uscat, oricît de eficiente s-ar fi dovedit ele. Coloanele îndepărtate şi în rapidă mişcare depindeau însă uneori aproape exclusiv de asigurarea pe cale aeriană şi, în cursul lunii aprilie, 1 500 de avioane de transport au activat neîncetat în cadrul sistemului nostru de servicii. Cunoscute sub porecla de „vagoanele zburătoare", ele nu au fost niciînd mai necesare decît în aceste faze finale ale războiului. În plus, am demontat aparatura de pe multe bombardiere grele, prefăcîndu-le, de asemenea, în avioane de transport. În luna aprilie, forţele noastre aeriene au livrat frontului o încărcătură de 60 000 de tone, printre care aproape 38 000 000 de litri de benzină.

Forţele noastre se găseau acum în toate colţurile Germaniei occidentale şi puţine mai erau obiectivele împotriva cărora puteam trimite avioane fără teamă că bombele vor cădea fie peste trupele proprii, fie peste cele sovietice. În ultimele zile ale războiului însă, forţele aeriene ale aliaţilor occidentali au efectuat două importante raiduri

de bombardament. Unul a fost întreprins de Comandamentul aviației strategice britanice împotriva insulei-fortăreață Helgoland, pentru a veni în sprijinul lui Montgomery, în eventualitatea că ar fi găsit necesar să forțeze canalul Kiel. Celălalt a fost întreprins de Flota 8 aeriană a Statelor Unite, care a aruncat o ploaie de explozive brizante asupra Berchtesgadenului, bastionul și simbolul aroganței naziste [1]. Bombardamentul a avut loc într-un moment cînd încă mai credeam că naziștii vor încerca să se organizeze într-o „redută națională", avînd Berchtesgaden drept capitală. Escadrilele de cercetare foto au adus clișee care arătau că bombele noastre tranformaseră localitatea în ruine, fapt care ne-a stîrnit o vie și explicabilă satisfacție.

La fiecare drum de înapoiere de pe front, avioanele de transport și bombardierele transformate veneau pline cu prizonieri aliați, eliberați din captivitatea nazistă. Acești oameni erau internați în tabere speciale, în vederea refacerii și a unei grabnice repatrieri. Lîngă Le Havre, într-o singură tabără de acest fel, numită „Lucky Strike" („Lovitura norocoasă"), se găseau la un moment dat 47 000 de foști prizonieri americani. Britanicii aveau și ei tabere similare în diverse puncte din nord-vestul Franței și din Belgia. Dat fiind numărul mare de foști prizonieri, refacerea sănătății lor într-un interval atît de scurt punea probleme delicate serviciului medical, serviciului de transporturi și, la drept vorbind, nouă tuturor. In multe cazuri, condiția lor fizică era extrem de rea, așa că hrănirea trebuia făcută cu o grijă deosebită. Cei cu un grad înalt de epuizare erau internați în spitale și, o bucată de vreme, acestea s-au umplut cu oameni însuflețiți de bucuria patetică a întoarcerii acasă, dar, totodată, atît de grav bolnavi din cauza subalimentației, încît numai îngrijirea specialiștilor îi mai putea salva. Unii dintre americani căzuseră prizonieri încă în primele lupte din Tunisia,

[1] În imediata apropiere de Berchtesgaden — mică localitate din Bavaria —, la Obersalzberg, Hitler își construise o somptuoasă reședință. — *Nota trad.*

Situația militară la data capitulării Germaniei

Teritorii eliberate : *alb* = aliații occidentali ; *hașuri verticale :* U.R.S.S. ; *hașuri orizontale* = Iugoslavia.
Teritorii aflate încă sub ocupație germană : *negru.*

MILITARY SITUATION
AT GERMAN SURRENDER
ALLIES
U.S.S.R
YUGOSLAVIA
HELD BY GERMANS
0 MILES 100 200
NORTH SEA
DENMARK
COPENHAGEN
BALTIC SEA
DANZIG
KIEL
LÜBECK
WISMAR
HAMBURG
STETTIN
WITTENBERGE
BREMEN
ELBE
BR. SECOND ARMY
U.S. NINTH ARMY
CANADIAN FIRST ARMY
HANOVER
BERLIN
POZNAN
POLAND
MAGDEBURG
DESSAU
U.S. FIRST ARMY
TORGAU
KASSEL
COLOGNE
LEIPZIG
BRESLAU
DRESDEN
CHEMNITZ
KARLSBAD
EISENACH
FRANKFURT
U.S. THIRD ARMY
PRAGUE
PILSEN
LUXEMBOURG
NÜRNBERG
BRÜNN
CZECHOSLOVAKIA
METZ
REGENSBURG
STRASBOURG
HEILBRONN
U.S. SEVENTH ARMY
DANUBE
VIENNA
EPINAL
FR. FIRST ARMY
MUNICH
LINZ
BELFORT
SALZBURG
BERCHTESGADEN
AUSTRIA
HUNGARY
INNSBRUCK
BERN
GRAZ
SWITZERLAND
MONFALCONE
ZAGREB
TRIESTE
MILAN
U.S. FIFTH ARMY
BR. EIGHTH ARMY
YUGOSLAVIA
GENOA
BOLOGNA
NICE
ADRIATIC SEA
FLORENCE
MEDITERRANEAN SEA

în decembrie 1942, iar în rîndul britanicilor am recuperat soldaţi care fuseseră capturaţi la Dunkerque, în 1940.

Într-o zi îmi fixasem o întîlnire cu cinci senatori americani. În clipa cînd îşi făceau intrarea în biroul meu, un ofiţer de stat-major m-a anunţat telegrafic că un articol apărut într-un ziar din Statele Unite se ocupa de pretinsele condiţii insuportabile care ar fi domnit în tabăra „Lucky Strike". Articolul afirma că acolo oamenii — înghesuiţi claie peste grămadă, într-un mediu neigienic şi hrăniţi necorespunzător — erau trataţi cu o lipsă totală de simpatie şi înţelegere. În realitate, lucrurile stăteau exact invers : toţi prizonierii americani eliberaţi căpătau, în mod automat, permisiunea de a pleca în Statele Unite şi repartizasem ofiţeri speciali selecţionaţi care să se ocupe de ei.

Dar chiar dacă cele relatate de ziar erau parţial adevărate, însemna că una sau alta dintre verigile organizatorice dovedea grave carenţe în executarea ordinelor stricte pe care le primise. Hotărît să verific eu însumi situaţia, am spus pilotului meu să pregătească avionul pentru o decolare imediată, apoi m-am adresat celor cinci senatori, rugîndu-i să mă scuze pentru că anulam întrevederea cu ei şi explicîndu-le de ce trebuia să plec imediat la „Lucky Strike" Am adăugat însă că, dacă ţineau să aibă totuşi convorbirea cu mine, puteau să mă însoţească în călătorie. Am subliniat că în tabără vor avea posibilitatea să se întîlnească cu mii de prizonieri de război recuperaţi şi că nicăieri altundeva nu vor găsi o asemenea concentrare de cetăţeni americani. Au acceptat bucuroşi cu toţii.

În mai puţin de două ore ne aflam la „Lucky Strike", unde am început inspecţia. Am cutreierat toată tabăra, negăsind nimic care să confirme aserţiunile uluitoare din alarmanta telegramă. Oamenii îşi manifestau o oarecare nemulţumire doar în două privinţe. Prima era hrana. Mîncarea era de bună calitate şi bine preparată, dar medicii interziseseră sarea, piperul şi orice fel de alt condiment, considerîndu-le dăunătoare pentru oameni care suferiseră de foame pe durate mergînd de la cîteva săptămîni la cîţiva ani. Senatorii şi cu mine am luat cina laolaltă cu foştii prizonieri, convenind că un regim complet lipsit de condimente nu prea era apetisant. La mijloc fiind însă o problemă de competenţa specialiştilor, nu m-am încumetat să iau atitudine împotriva medicilor.

Cealaltă plîngere, justificată, se referea la îndelungata

perioadă pe care trebuiau să o petreacă în tabără soldaţii în aşteptarea mijloacelor de transport spre Statele Unite din cauza lipsei de nave. Cargourile, care formau cea mai mare parte din flota noastră maritimă comercială în această fază a războiului, nu erau potrivite pentru transportul de pasageri, neavînd rezervoarele necesare de apă potabilă şi dispunînd de toalete şi alte instalaţii sanitare suficiente doar pentru echipajele respective. Necunoscînd acest lucru, foştii prizonieri îşi ieşeau din fire văzînd cum cargourile părăseau aproape goale portul Le Havre, în timp ce ei ardeau de dorinţa de a se înapoia acasă.

Vizita noastră a produs, pare-se, o mare satisfacţie, ca dovadă că, pretutindeni în tabără, soldaţii se ţineau după noi cu sutele. Cînd ne-am întors, în cele din urmă, la avionul care ne aştepta, am constatat că, la uşa acestuia, cîţiva dintre ei, mai întreprinzători, instalaseră un microfon cuplat la o staţie de amplificare. În faţa noastră s-a prezentat un comitet de sergenţi, care ne-au comunicat, cu o oarecare timiditate, că oamenii doreau să-l vadă şi să-l asculte pe comandantul suprem. În jurul avionului se strînsese o mulţime de vreo 15 000—20 000 de foşti prizonieri.

Stătusem de vorbă cu soldaţi americani — atît individual, cît şi în grupuri ajungînd la volumul unei divizii — în sute de locuri şi în mai toate împrejurările caracteristice războiului. De data aceasta însă am rămas o clipă în încurcătură, neştiind ce să spun. Fiecare dintre cei de faţă trecuse prin încercări care depăşeau orice imaginaţie normală. Indiferent ce aş fi încercat să spun din propria mea experienţă, nu avea nici o şansă de a ajunge la inima unor oameni care cunoşteau atît de profund ce înseamnă suferinţa.

M-a salvat o inspiraţie fericită, o idee menită să grăbească repatrierea acestor soldaţi. Am luat microfonul şi, adresîndu-mă mulţimii din jur, am arătat că existau două metode pentru întoarcerea lor acasă. Prima consta în a urca la bordul fiecărui transportor de trupe cu destinaţia Statele Unite numărul maxim de pasageri pentru care era concepută nava. Aceasta era practica curentă.

Am continuat subliniind că, deoarece submarinele nu mai constituiau o primejdie, aveam posibilitatea să îmbarcăm pe aceste nave un număr dublu faţă de cel prevăzut în mod normal, ceea ce însemna însă că un om va trebui să doarmă ziua, pentru ca altul să-i poată folosi cuşeta în

timpul nopţii. Însemna, de asemenea, înghesuială şi tot felul de inconveniente pentru pasageri. Am întrebat pe cei strînşi în jurul meu care din metode mă sfătuiau s-o aleg. Ovaţiile cu care a fost întîmpinat proiectul dublei încărcări nu a lăsat loc la nici o îndoială în privinţa preferinţei lor.

— Perfect, aşa vom proceda — le-am spus eu cînd vacarmul s-a mai potolit. — Dar vă avertizez, băieţi, că astăzi au venit cu mine cinci senatori ai S.U.A. Prin urmare, după ce ajungeţi acasă, nu vă foloseşte la nimic să trimiteţi scrisori presei sau vreunui senator, plîngîndu-vă de supraaglomeraţia de la întoarcere. Voi aţi ales soluţia, aşa că acum, vrînd-nevrînd, trebuie să vă placă !

Hohotul de rîs care s-a înălţat arăta limpede că oamenii erau pe deplin satisfăcuţi de soluţia aleasă. Şi niciodată nu mi-a ajuns la ureche o plîngere a vreunuia dintre ei în legătură cu lipsa de confort în timpul călătoriei de înapoiere în ţară.

Se întrezărea acum sfîrşitul războiului, de care ştiam că ne despart, probabil, puţine zile. Singura întrebare era dacă finalul va fi determinat de joncţiunea — pe toată lungimea giganticului front — cu Armata Roşie şi cu forţele noastre din Italia sau dacă guvernul german va face o tentativă de capitulare.

Cu cîteva săptămîni înainte de încheierea ostilităţilor am fost sesizaţi că diverse personalităţi de mare suprafaţă în Germania căutau căi pentru a ajunge la capitulare. Nici unul dintre mesajele indirecte primite de noi nu îl menţiona pe Hitler. Dimpotrivă, fiecare trimiţător se temea cumplit de furia naziştilor, dîndu-şi tot atîta osteneală pentru a păstra secretul asupra rolului său în această iniţiativă, ca şi pentru a obţine capitularea trupelor germane.

Una dintre primele aluzii la o defecţiune germană a constat într-un balon de încercare venit prin intermediul Ambasadei britanice la Stockholm, cu scopul declarat de a încheia un armistiţiu pe frontul de vest. Era o tentativă vădită de a pune capăt războiului cu aliaţii occidentali, pentru ca naziştii să poată arunca în luptă toate forţele împotriva Rusiei. Guvernele noastre au respins propunerea.

O alta s-a ivit în Elveţia, în împrejurări misterioase, emanînd de la un individ pe nume Wolff. Era vorba, după cît se pare, de un complot destinat să ducă la capitularea trupelor germane din Italia în faţa feldmareşalului Alexander. Deşi comandamentul nostru nu avea nimic de-a face

cu acest caz special, eram ținuți la curent cu evoluția lui, deoarece se înscria printre simptomele vizibile de demoralizare a înalților demnitari hitleriști. Primirea unei asemenea sugestii sau a unui mesaj serios dădea totdeauna naștere la o imensă activitate și necesita o atenție deosebită, din cauza marelui număr de țări din rîndurile aliaților, fiecare din ele fiind, bineînțeles, preocupată să-și apere pe deplin propriile sale interese. În cazul Wolff, aliații occidentali — deși au verificat, de bună-credință, autenticitatea mesajului și autoritatea celui care îl trimisese — au stîrnit suspiciunile Uniunii Sovietice, făcînd necesare nenumărate explicații și punîndu-ne și pe noi în gardă pentru eventualitatea că ne-ar fi parvenit un astfel de mesaj.

Prima propunere directă de capitulare ajunsă la SHAEF a venit din partea lui Himmler, care a încercat să ia contact cu primul ministru Churchill prin intermediul contelui Bernadotte din Suedia. La 26 aprilie, Churchill mi-a trimis o lungă comunicare, care analiza propunerea de capitulare a lui Himmler pe frontul de vest. Am considerat această sugestie ca o ultimă și desperată tentativă de a provoca o sciziune între aliați. Am răspuns în acest sens lui Churchill, insistînd cu energie să nu se accepte și să nu se ia în seamă nici o propunere care nu prevedea capitularea tuturor forțelor germane pe toate fronturile. După părerea mea, orice presupunere că aliații occidentali vor accepta o capitulare a guvernului german implicînd doar trupele din vest va provoca imediat grave fricțiuni cu rușii, ducînd la o situație în care ei ne vor putea acuza, pe drept cuvînt, de duplicitate. Dorința unei armate germane de a depune armele reprezenta o chestiune de ordin tactic și militar. Tot astfel, predarea tuturor forțelor pe un anume front putea fi oferită de comandantul german din zona respectivă și acceptată de omologul său din comandamentul aliat. Dar singura cale pe care avea dreptul să capituleze *guvernul* Germaniei era cea necondiționată, față de toți aliații.

Opinia mea coincidea cu cea a lui Churchill, iar acesta și președintele Statelor Unite au pus de îndată la curent pe generalissimul Stalin, anexînd și declarația lor prin care respingeau propunerea.

Totuși, pînă în ultima clipă, germanii nu au renunțat să facă deosebire între o capitulare pe frontul de vest și una pe frontul de est. După eșecul tuturor acestor tentative, fiecare comandant german în sectorul său a trebuit să se decidă între o anihilare completă și capitularea militară.

Prima mare capitulare a avut loc în Italia, unde forțele lui Alexander duseseră o campanie strălucită în tot anul 1944, reușind ca, pînă la 26 aprilie 1945, să pună inamicul într-o situație imposibilă. Au început tratativele pentru o depunere locală a armelor și, la 29 aprilie, comandantul german s-a predat. Toate ostilitățile în Italia urmau să înceteze la 2 mai.

Aceasta punea trupele germane situate imediat la nord de teatrul de operații italian într-o situație la fel de imposibilă. La 2 mai, comandantul acestor trupe a cerut să i se spună cărui comandant aliat trebuie să se adreseze în vederea capitulării și i s-a indicat generalul Devers, odată cu avertismentul că nu va fi acceptată decît o capitulare necondiționată. Această grupare inamică, cunoscută sub numele de Grupul de armate „G" și avînd în compunerea sa armatele 1 și 19 germane, a depus armele la 5 mai, capitularea devenind efectivă o zi mai tîrziu.

Departe, spre nord, în zona Hamburg, comandantul german și-a dat și el seama de situația desperată în care se afla. La 30 aprilie și-a făcut apariția la Stockholm un emisar inamic care a anunțat că feldmareșalul Busch, comandantul forțelor din nord, și generalul Lindemann, comandantul trupelor de ocupație din Danemarca, erau gata să capituleze imediat ce ofensiva aliată va ajunge la Marea Baltică. Ni s-a comunicat că germanii refuzau să se predea rușilor, dar că, în momentul cînd aliații occidentali vor intra în Lübeck, punînd astfel trupele inamice din acea regiune la adăpost de venirea unor formații fanatice de SS din centrul țării, ele vor depune armele în fața noastră. Forțele lui Montgomery au pătruns în Lübeck la 3 mai, dar între timp avusese loc o mare schimbare în structura guvernamentală a Germaniei.

Hitler își pusese capăt zilelor și amiralul Dönitz luase pe umerii săi mantia zdrențuită a autorității supreme. El a dat ordin armatelor sale de pe toate fronturile să depună armele în fața aliaților occidentali. Mii de soldați germani, copleșiți de descurajare, au început să treacă liniile noastre. La 3 mai, amiralul Friedeburg, noul comandant al marinei militare germane, a venit la cartierul general al lui Montgomery, însoțit de un ofițer din statul-major al feldmareșalului Busch, declarînd că misiunea lor era de a aduce capitularea a trei armate care luptaseră împotriva rușilor și de a obține permisiunea ca refugiații să treacă prin liniile noastre. Fără ezitare, Montgomery a refuzat să

discute o capitulare în asemenea condiții și a trimis pe emisari înapoi la feldmareșalul Keitel, șeful Înaltului Comandament german.

Încă dinainte îi indicasem lui Montgomery să accepte ca oricare dintre forțele aflate în zona sa de operații să-și depună armele, o asemenea acțiune avînd un caracter tactic și fiind de competența comandantului local. În consecință, la 4 mai, cînd amiralul Friedeburg a revenit la cartierul general al Grupului de armate 21 cu propunerea ca toate trupele germane din partea din nord-vest a țării, inclusiv cele din Olanda și Danemarca, să depună armele, Montgomery a acceptat imediat. Documentele au fost semnate în aceeași zi, intrînd în vigoare în dimineața următoare. Devers și Montgomery au primit aceste mari capitulări ca pe niște măsuri cu caracter pur militar, și nimic mai mult, fără să-și ia nici un angajament de vreun fel oarecare, pentru a nu stînjeni sau limita cu ceva libertatea guvernelor noastre de a adopta hotărîri ulterioare în privința germanilor.

La 5 mai a venit la cartierul meu general un reprezentant al lui Dönitz, despre a cărui sosire fusesem anunțat în ajun. Tot atunci ni se adusese la cunoștință că guvernul german ordonase tuturor submarinelor sale să se întoarcă în porturi. Eu am transmis imediat această informație Comandamentului Suprem al Armatei Roșii, cerîndu-i să desemneze un ofițer care să vină la cartierul meu general pentru a participa ca reprezentant rus la eventualele negocieri propuse de Dönitz. Am anunțat, de asemenea, pe sovietici că nu voi accepta o capitulare care să nu se producă simultan pe toate fronturile. Comandamentul Suprem al Armatei Roșii l-a desemnat pe generalul-maior Ivan Suslaparov.

Am mai primit un mesaj din partea feldmareșalului von Kesselring, comandantul forțelor germane de pe frontul de vest, care îmi cerea permisiunea de a trimite un plenipotențiar pentru a stabili condițiile de capitulare. Deoarece autoritatea lui nu se exercita decît în Vest, i-am răspuns că nu voi angaja tratative care să nu privească toate forțele germane, de pretutindeni.

La 5 mai, sosind la Reims, amiralul Friedeburg a declarat că voia să clarifice o serie de puncte. Reprezentantul nostru în conducerea negocierilor, șeful statului meu major, generalul W. B. Smith, i-a răspuns că nu era nimic de

discutat şi că obiectivul aliaţilor se limita la acceptarea unei capitulări totale şi fără condiţii. Friedeburg a replicat că nu era împuternicit să semneze un astfel de document. I s-a dat permisiunea să transmită un mesaj lui Dönitz, care i-a răspuns că feldmareşalul Jodl plecase spre cartierul nostru general pentru a participa la negocieri.

Nouă ne-a devenit evident că germanii voiau să cîştige timp pentru a face să treacă în spatele liniilor noastre un număr cît mai mare de soldaţi aflaţi încă pe cîmpul de luptă. L-am instruit pe generalul Smith să comunice lui Jodl că, dacă autorităţile germane nu vor renunţa imediat la orice pretext şi tărăgănare, voi închide complet frontul aliat, împiedicînd prin forţă trecerea refugiaţilor germani prin liniile noastre, şi nu voi mai tolera nici o nouă amînare.

În cele din urmă, Jodl şi Friedeburg au redactat o telegramă către Dönitz, cerînd împuternicirea de a oferi o capitulare totală, care să intre în vigoare la 48 de ore după semnare. Dacă aş fi fost de acord cu această procedură, germanii ar mai fi născocit un pretext sau altul pentru a amîna semnarea şi a beneficia astfel de un răgaz suplimentar. Prin intermediul lui Smith le-am comunicat că depunerea armelor va intra în vigoare după 48 de ore de la miezul nopţii de 6 spre 7 mai, altfel voi pune în aplicare de îndată ameninţarea de a închide frontul de vest.

Dönitz şi-a dat seama, în sfîrşit, că trebuia să se conformeze şi instrumentele de capitulare au fost semnate de Jodl în dimineaţa zilei de 7 mai la ora 2,41. Toate ostilităţile urmau să înceteze la miezul nopţii de 8 spre 9 mai.

După ce feldmareşalul Jodl şi generalul Smith şi-au pus iscăliturile pe hîrtiile necesare, împreună cu cele ale reprezentanţilor Franţei şi Uniunii Sovietice, care au semnat ca martori, Jodl a fost adus în biroul meu. L-am întrebat prin interpret dacă înţelegea pe deplin toate prevederile din documentul pe care-l semnase.

— *Ja,* mi-a răspuns el.

— Pe plan atît oficial, cît şi personal — i-am spus eu — vă consider răspunzător de orice violare a vreuneia dintre clauzele acestei capitulări, inclusiv prevederea ca comandanţii germani să compară la Berlin, la data stabilită de Comandamentul Suprem rus, pentru formalitatea oficială de capitulare în faţa guvernului sovietic. Asta e tot !

Jodl a salutat şi a ieşit din birou.

Capitolul al XXII-lea

După victorie

Conform clauzelor din documentul de capitulare, comandanții forțelor armate de uscat, aeriene și navale ale Germaniei au fost convocați la Berlin în ziua de 9 mai pentru a semna o ratificare la Cartierul General rus. După cîte am înțeles, cea de-a doua ceremonie avea menirea să simbolizeze unitatea dintre aliații occidentali și sovietici și să facă cunoscut germanilor și lumii întregi că inamicul capitulase în fața tuturor aliaților, nu numai a celor occidentali. Din aceste motive am primit instrucțiuni să nu anunțăm prima semnare înainte de a avea loc și cea de-a doua.

Pentru a da posibilitate corespondenților de presă americani și britanici să relateze pe larg capitularea de la Reims, am invitat un număr dintre ei la ceremonie. Acceptînd invitația, ei au convenit să nu publice nimic pînă ce știrea nu va putea fi anunțată oficial, conform acordurilor dintre aliați. Dar un ziarist american și-a publicat reportajul înainte de ora stabilită, ceea ce i-a scos din sărite pe ceilalți gazetari, care își respectaseră promisiunea. Incidentul a stîrnit o vîlvă considerabilă, dar, pînă la urmă, nimeni nu a avut cu adevărat de suferit, în afară de ziarele păcălite.

Am emis un „Ordin de zi al victoriei", în care îmi exprimam speranța că problemele postbelice vor fi rezolvate prin colaborare între popoare. După ce aduceam mulțumiri trupelor și celor de pe frontul producției din țările noastre pentru sprijinul lor neprecupețit, continuam astfel :

„Calea pe care ați străbătut-o de-a lungul a sute de mile este presărată de mormintele foștilor noștri camarazi. Fie-

care dintre cei căzuți a murit ca membru al colectivului căruia îi aparțineți, uniți laolaltă prin dragostea comună de libertate și prin refuzul de a vă lăsa înrobiți. Problemele noastre comune în viitorul apropiat și îndepărtat își vor găsi cele mai bune soluții, în același spirit de cooperare și devotament pentru cauza libertății omului care a făcut din forțele noastre expediționare un puternic mecanism de nimicire a răului.

Să nu luăm parte la controversele inutile, în care e inevitabil să se angajeze alții, pe tema : ce țară sau ce armă a cîștigat războiul în Europa. Fiecare bărbat, fiecare femeie a fiecărui popor reprezentat aici a slujit potrivit capacităților sale, și eforturile fiecăruia au contribuit la obținerea rezultatului victorios. Iată ce trebuie să ne amintim, căci astfel vom aduce omagiul nostru tuturor mormintelor pe care le cinstim și vom alina durerea celor apropiați camarazilor care nu au trăit să vadă această zi".

Nici atunci, nici mai tîrziu nu am organizat vreo festivitate locală pentru a sărbători victoria. După ce Jodl și-a pus semnătura, ne-am mulțumit să ne ducem la culcare, pentru puțina odihnă de care aveam atîta nevoie, căci a doua zi, încă de la trezire, ne solicita puzderia de probleme ridicate de încetarea ostilităților. Din clipa aceea însă ne-am dus munca cu mulțumirea pe care ne-o dădea faptul că măcelul din Europa se sfîrșise. Oricît de dificile ar fi fost problemele, nu mai aveam de-a face cu liste de pierderi.

Cea mai complexă și presantă dintre misiunile noastre imediate era redislocarea.

Încă din 1941, strategia de ansamblu a aliaților punea înfrîngerea Germaniei drept condiție prealabilă a unei ofensive totale și concertate împotriva Japoniei. Capitularea Germaniei, la 7 mai, a marcat realizarea primului și celui mai important obiectiv aliat.

Acum sosise momentul să ne consacrăm cît mai repede celui de-al doilea. Pe întreg cuprinsul globului, forțele aliate erau disponibile pentru operații împotriva partenerului oriental al Axei. Oficial, Uniunea Sovietică era încă în relații de pace cu Japonia, dar, potrivit informațiilor pe care le căpătasem, generalissimul Stalin declarase președintelui Roosevelt, la Ialta, că Armata Roșie se va alătura ofensivei împotriva Japoniei la maximum trei luni după capitularea Germaniei.

În trecut, diferiți conducători de oști, în luptă cu un inamic divizat, au folosit cu succes mobilitatea și elementul

surpriză, concentrîndu-şi trupele mai întîi împotriva uneia dintre părţile izolate ale duşmanului şi, după înfrîngerea ei, nimicind-o pe cealaltă cu o copleşitoare superioritate de forţe. Niciodată însă, această metodă simplă de a purta războiul nu a fost aplicată pe o scară care să depăşească limitele unui continent. Dar concepţia era la fel de corectă pe plan global, ca şi pe plan local. Liderii aliaţi care au aplicat-o în cel de-al doilea război mondial nu s-au intimidat de faptul că redislocarea presupunea deplasarea a milioane de oameni şi a tehnicii de luptă în cantităţi nelimitate din Europa pînă în Japonia, pe un drum care ocolea jumătate din glob.

Pentru ruşi, aceasta a însemnat o operaţie laborioasă şi care a cerut timp pentru a fi dusă la capăt — transferarea unor mari forţe din Vest în Est, pe lunga linie de cale ferată a transsiberianului, singurul mijloc de transport feroviar disponibil. Dar pentru aliaţii occidentali, dislocarea forţelor lor de uscat şi aeriene din Europa pe teatrul de război asiatic a reprezentat o realizare prodigioasă, implicînd sute de vase, care au trebuit să navigheze pe itinerare maritime cu o lungime de zece mii de mile.

Încă din februarie 1945 începusem să elaborăm planuri în vederea acestei manevre. Membrii statului meu major se consultau în permanenţă cu Departamentul de Război. În ziua victoriei în Europa, schemele, priorităţile şi pregătirile organizatorice erau suficient de avansate pentru a începe transferul în masă spre Pacific.

Cîţiva factori adăugau dificultăţi suplimentare unei probleme care, în cel mai bun caz, era foarte complexă. În Europa trebuiau păstrate efective corespunzătoare pentru ocuparea Germaniei învinse. Teatrul de acţiuni militare asiatic avea o acută nevoie imediată de formaţii de servicii, care însă ne erau şi nouă mai necesare ca oricînd, pentru a putea îmbarca rapid diviziile aşteptate în Orientul Îndepărtat. Dificultăţi şi mai mari s-au ivit ca urmare a politicii noastre de repartizare egală a misiunilor de luptă în rîndul milioanelor de soldaţi din subordinea SHAEF.

La data capitulării Germaniei, în uriaşele forţe aliate, aveam sub comanda mea peste trei milioane de americani. Dintre cele 61 de divizii americane ale acestor forţe, 60 luaseră parte activă la luptă.

Soldaţii cu cele mai vechi state de serviciu în primul

eșalon operativ urmau să formeze trupele de ocupație sau să fie demobilizați, ceilalți trebuind să plece pe frontul Pacificului. Multe dintre diviziile noastre aveau la activul lor unsprezece luni de luptă neîntreruptă. Unele — ca, de exemplu, diviziile 1, 3, 9, 36 și 45 infanterie și diviziile 82 aeropurtată și 2 blindată — primiseră botezul focului în bazinul mediteranean, cele mai vechi luptînd, cu mici întreruperi, de doi ani și jumătate. La fel se întîmpla cu Divizia 34 infanterie și Divizia 1 blindată, care aparțineau în continuare teatrului de operații mediteranean.

Pentru a face rectificările necesare, trebuia să efectuăm transferul în masă din numeroase divizii veterane și să umplem golurile cu soldați avînd un stagiu de luptă mai scurt. În același timp se impunea multă grijă pentru păstrarea eficienței unităților, căci ar fi fost absurd să trimitem pe frontul Pacificului divizii întregi formate practic din recruți.

Criteriile după care se stabilea demobilizarea sau rămînerea sub arme a unui soldat constau dintr-un punctaj complex, bazat pe data mobilizării, durata de timp petrecută peste hotare, decorații, situație familială și vîrstă. Aplicarea sistemului cerea multă bătaie de cap, dar era greu de închipuit o metodă mai bună prin care să se pună de acord considerente atît de contradictorii ca respectarea intereselor individuale și păstrarea eficienței unităților.

Mașina noastră administrativă în Europa a trebuit să facă marșarier. Toate formațiile de servicii de la baze, aerodromuri, depozite, porturi, șosele și căi ferate — a căror misiune fusese de a împinge înainte oamenii și materialele spre inima Germaniei — s-au văzut obligate să facă, vorbind la figurat, „stînga-mprejur“ și să treacă la o activitate în sens contrar. Materiale și muniții, risipite în toată Europa occidentală și în mare parte pe teritoriul Italiei și al Africii de Nord, au trebuit să fie adunate, inventariate, ambalate și încărcate pe vase. Viteza prima asupra tuturor celorlalte considerente.

Atît de uriașe și de urgente erau aceste operații, încît am înființat un stat-major special, a cărui unică misiune era de a îndruma, a controla și a stimula desfășurarea lor. Acest stat-major a fost creat în mod oficial la 9 aprilie, deci cu o lună înainte de capitularea Germaniei.

Din cauza experienței sale fără egal în domeniul marilor campanii de bombardament, generalul Spaatz a fost

eliberat din funcţia ce o deţinea în teatrul nostru de război şi trimis în Pacific. Orientul Îndepărtat avînd, de asemenea, nevoie de un încercat comandant de armată, l-am ales pentru aceasta pe generalul Hodges, a cărui Armată 1 îşi încheiase misiunea în Europa odată cu ieşirea la Elba. Foarte competent şi experimentat, Hodges era singurul comandant de armată de care ne puteam dispensa atît de devreme. El a părăsit teatrul de operaţii european, plecînd spre Pacific, via Statele Unite, încă înainte de capitularea Germaniei.

Eram atît de cufundaţi în vîrtejul muncii de zi cu zi, încît nu ne dădeam decît foarte puţin seama de entuziasmul care cuprinsese ţările noastre.

Tipică pentru mulţi dintre noi a fost propria mea incapacitate de a aprecia corect amploarea reacţiei populare. La scurt timp după capitularea Germaniei, aducîndu-mi aminte că în 1945 se împlineau treizeci de ani de cînd promoţia mea absolvise West Point, m-am gîndit să organizez o mică festivitate cu caracter privat pentru aceia dintre noi care se aflau în Europa. După socoteala mea, urma să plecăm cu avionul în Statele Unite, să petrecem o zi la West Point şi să ne întoarcem în Germania după o absenţă totală de numai trei zile. Procedînd cu discreţie, consideram că nimeni în S.U.A., cu excepţia celor de la West Point, nu va afla nimic despre această escapadă pînă la înapoierea noastră la Frankfurt. Proiectul m-a entuziasmat şi am propus celor douăzeci de colegi de promoţie din Europa să trimitem în secret un mesaj soţiilor noastre, invitîndu-le la reuniunea de o zi de la West Point.

Pe cînd mă pregăteam să-mi pun în aplicare ideea, Washingtonul ne-a înştiinţat că, deoarece împrejurările nu permiteau unităţilor americane din Europa să se înapoieze în Statele Unite pentru a defila în cadrul tradiţionalei parade a victoriei, generalul Marshall îmi ordona să aleg un număr de ofiţeri şi soldaţi reprezentativi, care să vină în S.U.A în grupuri de cîte cincizeci, pentru un scurt turneu prin ţară. Marshall considera că, prin aceste festivităţi simbolice, Statele Unite căpătau un prilej de a aduce prinos de recunoştinţă ostaşilor lor din Europa.

Acest ordin a dat peste cap proiectul meu personal. Cred că toţi cei aleşi pentru a merge în ţară şi a participa la festivităţile din cursul lunii iunie 1945 au încercat un sentiment de profundă uimire în faţa entuziasmului cu care au fost întîmpinaţi.

Pentru noi toți a fost o experiență însuflețitoare, care ne-a mers la inimă. Poporul american ne-a copleșit prin generozitatea, cordialitatea și ospitalitatea pe care le-a revărsat asupra fiecăruia dintre aceste grupuri. Cîtă deosebire față de reuniunea proiectată de mine, pentru o zi din iunie, la West Point ! A fost un intermezzo fericit, după care însă era inevitabil să ne întoarcem la truda noastră neiertătoare. În lunile ce au urmat capitulării Germaniei am participat la sărbătoriri similare în diferite capitale europene, printre care Londra, Paris, Bruxelles, Haga și Praga. Mi-a fost imposibil să accept alte invitații, iar vizitele mele ulterioare la Moscova și Varșovia nu au avut în program „festivități ale victoriei".

Cu prilejul Conferinței de la Moscova din 1943, la care participase secretarul Departamentului de Stat, Hull, cei trei aliați principali căzuseră de acord să înființeze o comisie consultativă europeană, cu sediul la Londra, pentru a studia problemele politice postbelice de pe continent și a face recomandările cuvenite guvernelor respective.

În primele zile ale anului 1944, comisia a început să lucreze în capitala Marii Britanii și a ajuns la o înțelegere, recomandînd condiții pentru viitoarea capitulare a Germaniei, precum și zone naționale de ocupație, împreună cu mecanismul necesar unui control comun.

Conform protocoalelor elaborate de Comisia consultativă europeană, fiecare dintre cei patru aliați urma să răspundă de ocuparea unei părți a Germaniei. Administrarea militară a acestei țări revenea unei Comisii cvadripartite, alcătuită din cei patru comandanți militari ajutați de un comitet de coordonare. Organul de control cuprindea, de asemenea, grupuri de ofițeri și civili cu misiuni speciale privind dezarmarea și demobilizarea forțelor armate germane, activitățile de ordin politic și economic, problemele legislative financiare și ale forței de muncă, precum și celelalte preocupări caracteristice pentru administrarea militară a unei țări ocupate.

Atîta vreme cît a mai existat SHAEF, britanicii și americanii au depus eforturi comune în acest domeniu. Englezii înființaseră o școală specială de cadre în Marea Britanie, analoagă celei americane de la Charlottesville (statul Virginia), care ne furnizase deja un contingent de administratori militari în Sicilia și Italia.

Ultima fază a pregătirii ofițerilor cărora le revenea această misiune în zona americană de ocupație din Germa-

nia se desfășura în Anglia. În cadrul SHAEF am înființat o direcție generală de stat-major care să se ocupe de coordonarea tuturor acestor activități.

Prima noastră experiență de administrare militară în Germania am dobîndit-o la Aachen, înainte de forțarea Rinului, unde am făcut cunoștință cu tipul de probleme de care aveam perspectiva să ne lovim mai tîrziu, cînd ocupația avea să se întindă pe un vast teritoriu. Inedită și dificilă, situația a devenit și mai critică din cauza politicii noastre de a exclude pe naziști din orice post administrativ. Dar numai ei aveau suficiente cunoștințe pentru a ne fi de folos în munca serviciilor publice, așa că s-a ridicat imediat problema dacă să-i utilizăm sau să preferăm pe cei care nu fuseseră hitleriști, dar care nu se pricepeau deloc sau se pricepeau prea puțin la această treabă. A fost o situație grea, însă ne-am descotorosit, pe cît de repede ne-a fost cu putință, de membrii partidului hitlerist, pregătindu-i pe ceilalți pentru atît de necesara activitate în domeniul lucrărilor publice, gospodăriei comunale, serviciului sanitar, poștei, telegrafului și telefoanelor.

Un ofițer din administrația militară nu avea cînd să se plictisească. De regulă, gradul lui în armată se datora experienței sale administrative sau tehnice. Dar, ducînd pe umeri gospodăria unui oraș întreg, el trebuia să rezolve toată gama imaginabilă de probleme din domeniul relațiilor umane, să vegheze la pacea și ordinea locală, dar și să scoată din vizuinile lor pe naziștii căutați de aliați pentru a fi deferiți justiției, să repună pe picioare activitatea de producție, dar și să aplice în sectorul său politica aliată de ansamblu, așa cum ne indica Washingtonul într-un document cunoscut sub indicativul JCS/1 067. La început, administratorul era silit să intervină în chip de arbitru în conflicte cu caracter personal. De îndată ce s-a aflat despre programul nostru de denazificare, orice plîngere a unui individ împotriva altuia se făcea pe baza afirmației că „este nazist". În haosul caracteristic Germaniei postbelice, erorile au fost inevitabile, atît în materie de politică generală, cît și în modul de rezolvare a problemelor de către funcționarii locali. Dar, în linii mari, grupul de administratori militari americani au făcut o treabă remarcabilă, rod al cinstei și inteligenței lor, ca și al seriozității cu care fuseseră pregătiți.

În aprilie 1945 a sosit în Europa generalul-locotenent Lucius Du B. Clay, în calitate de locțiitor al meu pentru administrarea militară a Germaniei. Într-o fază anterioară a războiului, el adusese neprețuite servicii teatrului european de operații, pentru o scurtă perioadă, în cadrul sistemului nostru de asigurare tehnico-materială. De la bun început a fost de acord cu mine că o administrație civilă va trebui să preia, în cele din urmă, misiunile organului de control al Germaniei și întreaga organizație de sub comanda sa s-a delimitat categoric de personalul militar. În felul acesta, eram pregătiți să încredințăm Departamentului de Stat administrarea Germaniei, fără a mai fi necesară o reorganizare completă. Ulterior, generalul Clay a fost succesorul generalului McNarney în funcția de comandant american în Germania și a păstrat tot timpul această linie de demarcație organizatorică.

Ca urmare a unui acord de natură politică, la 14 iunie 1945, Comandamentul Suprem al Forțelor expediționare aliate în Europa și-a încheiat existența. Pentru a marca acest eveniment, am trimis un mesaj de mulțumiri și rămas bun tuturor celor care se aflaseră sub ordinele mele. Pentru prima oară în trei ani încetam să mai fiu comandant aliat. De acum înainte îmi reveneau răspunderi exclusiv americane.

Acordurile preliminare pentru o primă ședință a Comisiei aliate de control de la Berlin s-au realizat cu dificultate. Printre obstacole se înscriau deosebirile de limbă și complexitatea metodelor de comunicare, lipsa de contacte personale între comandanții superiori și distrugerile pe care le suferise Berlinul și care îngrădeau în mod practic posibilitățile de instalare în oraș. Complicatele noastre negocieri au trebuit să continue pînă la 5 iunie, cînd s-a ținut prima ședință oficială a comandanților aliați la Berlin.

Masa rotundă a conferinței era cea mai mare pe care o văzusem vreodată. Fiecare delegație a celor patru state dispunea de un sector de cerc de 90°. În jurul comandanților se aflau o grămadă de colaboratori militari și politici, fotografi, ziariști și alții care se mulțumeau, pare-se, să fie de față. Consilierul meu polititic era Robert Murphy, vechea cunoștință din zilele debarcării în Africa de Nord. Mareșalul Jukov avea în calitate de prim consilier politic pe Andrei Vîșinski. În fața noastră se găseau cîte patru copii ale fiecărui document și fiecare copie trebuia sem-

nată de cei patru membri ai comisiei. După o scurtă dezbatere pe tema unor detalii minore de formulare, laborioasa noastră treabă a luat sfîrșit.

Am aflat atunci că mareșalul Jukov a organizat un banchet în toată regula pentru oaspeții săi, dar eu nu mă pregătisem pentru a înnopta la Berlin. În plus, dădusem unui număr atît de mare de persoane permisiunea de a mă însoți, încît nu exista nici o posibilitate de a le caza în spațiul foarte restrîns al sediului ce mi se repartizase. În consecință i-am spus lui Jukov că trebuia să mă înapoiez la Frankfurt în aceeași seară, plecînd suficient de devreme pentru a putea ateriza înainte de lăsarea întunericului. El mi-a propus un compromis — să viu în sala banchetului pentru a ciocni un pahar și a asculta două cîntece interpretate de corul Armatei Roșii și mi-a promis un transport rapid prin oraș, pînă la aeroport, asigurîndu-mă că va veni cu mine pentru a veghea să nu se producă o întîrziere.

În fața gestului de ospitalitate al mareșalului la adresa aliaților săi, mi-a părut rău că nu puteam să rămîn. Corul Armatei Roșii a cîntat remarcabil, și masa gemea de specialități culinare rusești. Înainte de plecare, mareșalul Jukov m-a anunțat că tocmai primise un mesaj de la Moscova care îi ordona, cu aprobarea lui Stalin, să înmîneze feldmareșalului Montgomery și mie Ordinul „Victoria", o decorație sovietică care pînă atunci nu fusese conferită nici unui străin. La întrebarea mareșalului cînd doream să aibă loc decernarea, l-am invitat la cartierul meu general de la Frankfurt pentru această ceremonie. El a acceptat și mi-a făcut plăcere că, plin de tact, Montgomery a propus să primească și el decorația tot la cartierul meu general, deoarece în toată campania din Europa luptase sub comanda mea.

I-am sugerat lui Jukov să vină la ceremonia de la Frankfurt împreună cu un număr de colaboratori ai săi din statul său major și să rămînă oricît va dori, asigurîndu-l că va fi primit cu căldură. Mi-a răspuns că va veni la 10 iunie, însoțit de cel mult zece ofițeri de stat-major, dar că nu va putea sta decît o singură zi. În consecință, am organizat un dejun de gală pentru el și suita sa. Doar cu cîteva ore înainte de sosire am primit o telegramă prin care eram anunțat că, în afara celor zece ofițeri de stat-major, vor mai veni și cinci ofițeri din garda personală a mareșalului. Nu mai auzisem în viața mea de ofițeri din

garda personală şi nu prea mă dumiream cum să procedez cu ei la dejun. I-am spus ofiţerului cu intendenţa să nu definitiveze aşezarea din jurul mesei şi să aştepte instrucţiunile mele după sosirea mareşalului.

L-am întîmpinat pe Jukov la aeroport cu o gardă de onoare şi cu fanfara armatei de uscat a Statelor Unite. După ceremonia de primire, ne-am urcat, împreună cu un interpret, în maşina mea, pornind spre cartierul general. Imediat am adus în discuţie problema locurilor unde urmau să stea la dejun ofiţerii din garda personală, arătînd că mareşalul putea să-i aşeze fie în jurul său, fie în picioare la spatele lui, fie la capătul mesei. După ce interpretul i-a tradus toate acestea, el a ripostat :

— Vă rog să-i spuneţi domnului general că nu are decît să-i aşeze unde doreşte dînsul. I-am adus cu mine pentru că mi s-a spus să-i aduc.

Aceasta a rezolvat în mod foarte satisfăcător problema ofiţerilor din garda personală.

Dejunul de la Frankfurt a fost foarte reuşit. Era o zi minunată de vară. Ne-am condus mai întîi oaspeţii într-o galerie încăpătoare, fără acoperiş, unde ni s-a servit vin şi diferite aperitive. Pentru această zi organizasem o paradă a unei mari părţi din forţele noastre aeriene, în ideea că mareşalul Jukov o va considera drept un omagiu pe care i-l aduceam lui. De pe aerodromurile din apropiere au decolat sute de avioane de vînătoare, urmate de bombardiere de diferite proporţii, începînd cu tipurile uşoare şi pînă la cele mai grele. În lumina strălucitoare a soarelui, spectacolul era zguduitor şi Jukov părea foarte impresionat.

Potrivit obiceiului rusesc, în măsura în care îl cunoşteam, în cursul dejunului s-au ţinut o serie de toasturi. Mareşalul era un vorbitor de mîna întîi — sau cel puţin aşa ni s-a părut nouă — şi sentimentele exprimate de el, prin mijlocirea interpretului, erau măgulitoare pentru aliaţi şi pline de speranţă în succesul intenţiilor noastre de cooperare. Fiecare dintre noi — britanici, americani, ruşi şi francezi — a închinat pe rînd cîte un toast. Cu siguranţă că ne-am ridicat în picioare de cel puţin zecedouăsprezece ori, dar am remarcat că mulţi americani mi-au urmat curînd exemplul, umplîndu-şi paharele cu apă şi colorînd-o doar atît cu vin roşu cît era nevoie să dea băuturii un aspect convenabil.

Decoraţiile conferite lui Montgomery şi mie se numără

printre puţinele văzute de mine vreodată care au şi o valoare intrinsecă mare, nu numai una exclusiv sentimentală sau simbolică. Concepută în formă de stea, fiecare conţine 80—90 de diamante, în jurul unui grup de rubine, în centrul cărora se află o mică imagine smălţuită a Kremlinului.

Jukov şi colaboratorii săi manifestau o intensă dorinţă de a stabili legături de prietenie şi colaborare cu noi. Evocînd-o din nou, mi se pare şi acum că ziua aceea nu oferea decît făgăduiala luminoasă a unor relaţii strînse şi cordiale cu ruşii. În ceea ce priveşte prietenia mea cu mareşalul Jukov, ea nu a încetat să crească pînă la plecarea mea din Europa, în noiembrie 1945. Era o prietenie personală între doi indivizi şi care, din păcate, nu corespundea unei atitudini generale.

Pe atunci însă, problema dificilă a „persoanelor strămutate" îmi solicita mai pregnant atenţia decît relaţiile mele personale cu ruşii. O „persoană strămutată" se definea ca un civil — aflat în afara hotarelor naţionale ale ţării sale din motive de război — care dorea, dar nu putea fără a primi ajutor, să se înapoieze în patrie sau să-şi găsească un cămin, ori care urma să fie trimis din nou pe teritoriul inamic sau fost inamic.

Am evacuat repede sute de mii dintre ei. Era vorba de civilii care se adăugau prizonierilor de război, avîndu-şi căminul undeva în Europa şi dorind să se înapoieze imediat acasă. Pentru aceste categorii am organizat tabere în care să fie îngrijiţi temporar şi hrăniţi pe durata necesară pentru întocmirea planurilor de transport.

La nivel politic, aliaţii elaboraseră formule pentru a stabili deosebirile dintre „persoanele strămutate" care urmau să se înapoieze în ţările lor şi cele de soarta cărora se îngrijeau puterile de ocupaţie.

Dintre toate „persoanele strămutate", situaţia cea mai de plîns o aveau evreii, care vreme de ani de zile suferiseră de pe urma bătăilor, a foametei şi a schingiuirilor. Nici măcar revenirea la un regim alimentar normal, îmbrăcămintea căpătată şi tratamentul omenos de care s-au bucurat nu i-au putut smulge din ghearele desperării şi ale apatiei. Înghesuindu-se unii într-alţii în cîte o singură încăpere (această strîngere laolaltă le dădea, pare-se, un sentiment de securitate), ei aşteptau, pasivi, ceea ce le rezerva destinul. Era extrem de greu să le procurăm un adăpost convenabil şi să creăm pentru ei un sistem efi-

cient de distribuire a hranei şi de asistenţă medicală, fără a mai vorbi de dificultăţile întîmpinate în asigurarea unor adecvate instalaţii sanitare, de încălzire şi de iluminat. Asemenea instalaţii nu erau niciodată îndestulătoare, alimentele distribuite oamenilor abia le îngăduiau un trai de azi pe mîine şi, oricît de multă osteneală ne dădeam, nu făceam decît foarte mici paşi înainte.

Ca de obicei, indivizi fără nici o răspundere în acest domeniu, ultragiaţi în sentimentele lor umanitare de cazuri care adesea se dovedeau iremediabile, au început să umple Statele Unite cu poveşti despre indiferenţa, neglijenţa şi cruzimea trupelor noastre. Îndeobşte, aceste relatări minteau. Mii de americani — însufleţiţi de dorinţa sinceră de a nu-şi precupeţi nici un efort pentru aceşti dezmoşteniţi ai soartei — primiseră misiunea de a salva de la pieire „persoanele strămutate" şi de a organiza ajutorarea lor, punîndu-li-se la dispoziţie tot sprijinul şi toate utilajele pe care le putea furniza armata de uscat. Dar perfecţiunea fiind imposibil de atins, unii aşa-zişi „anchetatori" au găsit un prilej admirabil de a-şi face reclamă personală pe seama unui mare număr de americani care trudeau zi şi noapte pentru a uşura viaţa unor oameni trecuţi prin asemenea suferinţe, încît păreau dincolo de orice suferinţă.

Însoţit de comandanţi şi ofiţeri ai statului meu major, am inspectat de multe ori aceste tabere, stînd ceasuri de-a rîndul în fiecare din ele, pentru a constata, cu ochii noştri, care erau necesităţile sau revendicările principale şi pentru a le satisface ori de cîte ori ne era cu putinţă.

Prima şedinţă de lucru a Comisiei aliate de control de la Berlin a avut loc la 10 iulie. Preşedinţia urma să aparţină, prin rotaţie, fiecăruia dintre cei patru comandanţi, timp de o lună. S-au ivit divergenţe de opinii, majoritatea privind însă detalii de procedură sau de metodă, şi, în atmosfera dominată de spiritul conlucrării, nici una din ele nu părea să anunţe dificultăţi deosebite.

Pe la începutul lui iulie am fost anunţaţi că, în curînd, va avea loc Conferinţa de la Potsdam *. Din nou a trebuit

* Pentru a stabili un punct de vedere comun în legătură cu organizarea politică a Europei, între 17 iulie şi 2 august 1945 s-au întrunit la Potsdam conducătorii celor trei mari puteri aliate: I. V. Stalin (U.R.S.S.), Harry Truman (S.U.A.), W. Churchill, al cărui loc l-a luat, după victoria laburiştilor în alegerile de la 28 iulie, Clement Attlee (Marea Britanie). La conferinţă au mai participat miniştrii de externe şi şefii de state-majore ai celor trei mari puteri. — *Nota trad.*

să facem pregătiri pentru cazarea și asigurarea securității unor personalități foarte importante, dar, în cazul de față, misiunea mea se mărginea doar la primirea și găzduirea delegației americane. Am plecat la Anvers ca să ies în întîmpinarea crucișătorului la bordul căruia veneau în Europa președintele Truman și secretarul Departamentului de Stat, Byrnes. Am avut astfel prilejul să discut cu ei cîteva probleme pe care le socoteam importante.

În primul rînd, am insistat ca, în zona noastră de ocupație din Germania, autoritățile civile să ia locul administrației militare cît mai curînd cu putință. Am arătat președintelui și secretarului Departamentului de Stat că, deși armata va trebui, desigur, să păstreze controlul pînă ce va fi instaurată ordinea, guvernarea civililor în viața lor normală de zi cu zi nu intra în sfera răspunderilor militare. După părerea mea, oricîtă pricepere și devotament ar fi dovedit armata în îndeplinirea acestei sarcini, era inevitabil să se ivească conflicte. Pînă la urmă, cel mai mare serviciu ce se putea face concepțiilor și tradițiilor americane era ca Departamentul de Stat să preia răspunderea de ansamblu în Germania, folosind armata americană ca secondant și sprijinitor al autorității și politicii civile. În principiu, atît Truman, cît și Byrnes s-au declarat categoric de acord cu mine, ceea ce m-a îndrituit să sper că, în cîteva luni, situația va evolua în acest sens.

Cînd m-am înapoiat în Statele Unite, pe la sfîrșitul anului 1945, ca șef al Marelui Stat-Major al trupelor de uscat, am continuat să stărui pe lîngă Byrnes pentru a-l convinge cît de indicată era această măsură, dar am aflat că el își schimbase părerea. Deși era mai departe de acord în principiu, nu accepta să pună ideea în aplicare din cauza obligațiilor de ordin administrativ și financiar care s-ar fi creat astfel pentru Departamentul de Stat.

Un alt domeniu în care m-am încumetat să dau un sfat președintelui Truman se referea la intenția Uniunii Sovietice de a declara război Japoniei. I-am spus că, deoarece toate informațiile noastre vorbeau despre o iminentă prăbușire a Japoniei, nu avea rost ca Armata Roșie să se mai angajeze în ostilități. Prevedeam că dintr-o asemenea participare se vor isca dificultăți și am sugerat ca, în cel mai rău caz, să nu ne punem măcar în postura de a solicita sau cerși ajutorul sovieticilor. Eram convins că nimic pe lume nu va putea împiedica Armata Roșie să intre în război, în afară de eventualitatea că luptele vor lua sfîr-

şit înainte ca forţele sovietice să aibă posibilitatea de a interveni.

În al treilea rînd, am propus preşedintelui să facem dovadă de oarecare flexibilitate în abrogarea convenţiilor de împrumut şi închiriere cu Franţa şi Marea Britanie. Nu cunoşteam exact prevederile legii care se ocupă de această problemă *, dar ştiam că simpla încetare a ostilităţilor nu diminua — nici imediat, nici în mod substanţial — nevoile în alimente şi materiale ale celor două ţări, care contaseră cu multă încredere pe Statele Unite în această privinţă. Consideram că trebuia evitată o bruscă şi arbitrară anulare a convenţiilor şi că era recomandabil să adoptăm un program care să ofere francezilor şi britanicilor condiţii favorabile pentru a-şi vindeca repede rănile războiului.

Am adus, de asemenea, la cunoştinţa lui Truman certitudinea mea că trebuia să abordăm problemele economice ale Germaniei, şi, mai ales, cea a reparaţiilor de război, în aşa fel încît să asigurăm locuitorilor posibilitatea de a-şi agonisi traiul dacă erau gata să muncească. Or, în privinţa dorinţei lor de a munci, nu încăpea nici o îndoială. Din prima zi cînd am pus piciorul în Germania era evident că cetăţeanul de rînd nu se codea să trudească, din zori şi pînă în noapte, pentru o bucăţică de pîine. Încă înainte de a forţa Rinul am văzut femei şi copii pe ogoare, sub un foc sporadic de artilerie, săpînd pămîntul şi semănînd grăunţe, pentru a obţine fie şi o brumă de recoltă în acel an.

Clay şi cu mine eram convinşi că refacerea bazinului Ruhrului corespundea intereselor noastre majore. Nicăieri în Europa nu existau depozite de cărbuni de o calitate atît de bună şi atît de uşor de extras. Şi chiar de pe atunci era vădit că cheia succesului în administrarea Germaniei ocupate o reprezenta cărbunele. Fără el nu se puteau restabili transporturile şi fără transporturi toată ţara era paralizată. Am spus preşedintelui că în Germania va bîntui curînd foametea dacă nu vom pune accentul pe refacerea Ruhrului. Firește, americanii nu vor lăsa nici măcar pe foştii lor inamici să moară de inaniţie şi îşi vor asuma, în mod voluntar, sarcina costisitoare de a-i hrăni. După

* Conform legii de împrumut şi închiriere, votată la 11 martie 1941, preşedintele Statelor Unite era împuternicit să pună la dispoziţie produse şi servicii americane ţărilor a căror apărare era considerată ca fiind vitală pentru apărarea S.U.A. — *Nota trad.*

părerea mea însă, puteam scăpa de această povară financiară, căci, dacă stimulam producţia de cărbune în bazinul Ruhrului şi dacă puneam pe picioare transporturile, Germania era în stare, în scurt timp, să exporte produse ale industriei uşoare, care nu avea nimic comun cu industria de război, desfiinţată conform clauzelor din actul de capitulare. Cu banii obţinuţi din vînzarea acestor mărfuri, germanii vor putea să importe din alte ţări stocuri de alimente în cantitate îndestulătoare pentru a face faţă inevitabilelor lipsuri.

La Potsdam am avut cîteva întrevederi cu diverşi membri ai delegaţiei americane, dar, deoarece războiul în Europa se încheiase, nu am participat la conferinţă nici ca reprezentant oficial, nici în calitate de consilier.

Am avut o lungă convorbire cu secretarul Departamentului de Război, Stimson, care mi-a spus că foarte curînd va avea loc în statul New Mexico o explozie experimentală a bombei atomice, pe care savanţii americani reuşiseră, în sfîrşit, să o pună la punct. Nu peste mult timp, o cablogramă l-a înştiinţat pe Stimson că proba fusese încununată de succes. Vestea i-a luat o piatră de pe inimă, căci urmărise procesul de producţie a bombei cu un interes foarte acut, simţindu-se direct răspunzător de sumele şi resursele cheltuite pentru realizarea ei. Mi-am exprimat speranţa că nu va trebui să o utilizăm împotriva nici unui inamic, deoarece nu-mi surîdea ideea că Statele Unite vor fi primul stat care să introducă în război o armă nouă, oribilă şi destructivă, cum era zugrăvită aceasta. În plus, mă legănam în vaga iluzie că, dacă nu o vom utiliza niciodată, celelalte ţări nu vor şti că problema dezintegrării nucleare a fost rezolvată. Habar nu aveam, firește, că o armată de savanţi lucrase la producţia acestei arme şi că nu se putea păstra secretul într-un domeniu de o asemenea importanţă. Opiniile mele exprimau reacţii personale şi imediate, fără să se bazeze pe o analiză a problemei. În orice caz, s-a luat hotărîrea că, dacă Japonia nu va capitula de îndată, potrivit condiţiilor comunicate de la Potsdam guvernului nipon *, planul de folosire a bombei atomice va fi pus în aplicare.

* La 26 iulie, guvernele Statelor Unite, Marii Britanii şi Chinei (care nu participa la conferinţă) au adresat un ultimatum Japoniei, precizînd printre condiţiile capitulării : depunerea imediată a armelor pe toate fronturile, lichidarea puterii şi influenţei militariştilor, ocuparea teritoriului nipon, anularea legilor antidemocratice etc. Guvernul de la Tokio a respins ultimatumul. — *Nota trad.*

În timpul şederii sale în Germania, preşedintele Truman şi-a exprimat dorinţa de a inspecta trupe americane. Am organizat o astfel de vizită în zona noastră şi şansa a vrut ca Divizia 84 să se numere printre unităţile alese pentru a-i fi prezentate. În această divizie, vărul oaspetelui, colonelul Louis Truman, era şeful statului-major, astfel că inspecţia nu numai că a fost o plăcută experienţă oficială pentru preşedinte, ci a avut şi o caldă notă personală.

Într-o zi, aflîndu-se în maşină cu Bradley şi cu mine, Truman a început să discute despre planurile de viitor ale unora dintre comandanţii militari superiori. I-am spus că nu aveam altă ambiţie decît să mă retrag în tihna căminului şi, de acolo, să fac puţinul de care eram în stare pentru a ajuta poporul american să înţeleagă profundele transformări aduse lumii de către război şi răspunderile inevitabile care ne reveneau nouă tuturor ca urmare a acestor transformări. Nu voi uita niciodată răspunsul preşedintelui. Pînă atunci nu-l întîlnisem decît de două sau trei ori, în treacăt, luasem împreună un mic dejun neoficial şi îl consideram un om sincer, serios, cu care era foarte agreabil să ai de-a face. Acum, în maşină, el s-a întors brusc spre mine, spunîndu-mi :

— Generale, sînt gata să-ţi dau o mînă de ajutor ca să obţii tot ce-ţi doreşti. Inclusiv — şi în mod special — preşedinţia Statelor Unite în 1948.

Nu cred să mai fi existat vreodată un ostaş american atît de zguduit pînă în străfundul fiinţei sale de spusele unui preşedinte cum am fost eu la auzul acestei propuneri aparent sincere şi categoric uluitoare. Din cînd în cînd, cu prilejul unor conversaţii avute cu prietenii mei, mi se făcuseră aluzii şugubeţe la o eventuală carieră politică, reacţia mea fiind totdeauna şi imediat negativă. Dar cînd preşedintele mi-a trîntit-o de la obraz, pe neaşteptate, nu mai îmi rămînea altceva de făcut decît să iau totul ca pe o glumă nemaipomenit de amuzantă, sperînd că aşa şi era. Am răspuns rîzînd cu poftă :

— Domnule preşedinte, nu ştiu cine va fi contracandidatul dumneavoastră la preşedinţie, dar ştiu precis că nu voi fi eu.

În privinţa seriozităţii *mele,* nu încăpea nici o îndoială.

Atmosfera de cooperare pe plan politic internaţional

în care a luat sfîrşit Conferinţa de la Potsdam s-a resimţit şi la nivelul administraţiei militare. În toate relaţiile noastre de lucru cu autorităţile sovietice de la Berlin ne-am străduit în mod special să respectăm cu scrupulozitate toate angajamentele luate, chiar şi cele implicite sau subînţelese. Pe plan local, în cursul lunilor august, septembrie şi octombrie, a precumpănit o atitudine generală care ne dădea temeiuri să credem că, pînă la urmă, se va putea obţine un succes deplin. Ce-i drept, nu lipseau unele supărătoare aspecte de detaliu. Dimpotrivă, în numeroase ocazii, răbdarea era pusă la grea încercare în cursul eforturilor depuse pentru a ajunge la acorduri unanime, indispensabile realizării oricărui progres. De obicei, britanicii erau de acord cu noi, în general, deşi uneori se iveau şi diferende destul de acute. Cu francezii nu ne înţelegeam niciodată în problema de bază a unui guvern german centralizat — noi fiind pentru, ei contra.

Am luat măsuri pentru a stimula vizitele personale reciproce, mai ales între americani şi ruşi, lucru care părea să fie pe gustul ambelor părţi. Ruşilor le place să petreacă şi apreciază sincer orice fel de muzică, astfel încît glumele, voia bună şi orchestrele fiind nelipsite de la mese, fiecare asemenea întîlnire se bucura de un mare succes.

În cursul acestor luni de vară şi de început de toamnă am rămas în relaţii amicale cu mulţi dintre colaboratorii mei britanici din timpul ostilităţilor. Ministerul de Război al Angliei mi-a permis să păstrez, pînă la sfîrşitul lui august, pe colonelul britanic James Goult, consilierul meu militar personal, un ofiţer devotat, leal şi competent ; vreme de doi ani, el luase pe umerii săi o multitudine de probleme mărunte, uneori exasperante, de care altfel ar fi trebuit să mă ocup chiar eu.

Un alt englez cu care mai aveam încă întrevederi şi care fusese un sprijin neclintit în cele mai critice zile ale războiului era generalul Sir Hastings Ismay. Una dintre personalităţile militare cele mai de seamă ale Marii Britanii, el era colaboratorul direct al lui Churchill în calitatea acestuia de ministru al apărării. Ca şef al personalului de secretariat care lucra la Cabinetul de Război şi la Comitetul Britanic al Şefilor de State-Majore, Ismay deţinea, din punct de vedere american, o poziţie-cheie : prin intermediul lui, orice problemă putea fi supusă, în

orice clipă, atenției lui Churchill și a principalilor săi consilieri. Iată de ce era un adevărat noroc pentru noi faptul că Ismay slujea cu devotament cauza unității dintre aliați și că personalitatea lui cîștigase încrederea și prietenia colaboratorilor săi americani.

După înfrîngerea Partidului Conservator în alegerile generale din Anglia din vara anului 1945, Churchill s-a decis să plece într-o scurtă vacanță. El ținuse piept cu succes vicisitudinilor inerente uriașelor sale răspunderi din anii războiului, dar acum, cînd nu mai avea funcții oficiale, dorea să-și ia un mic concediu, de care avea și nevoie. Fostul prim-ministru mi-a făcut cinstea și plăcerea de a mi se adresa mie pentru a-i organiza odihna, ceea ce dădea de înțeles că avea față de mine o părticică din puternicele sentimente de respect, afecțiune și admirație pe care le nutream eu față de dînsul. Am luat măsuri ca să-și petreacă vacanța într-una din cele mai frumoase regiuni ale teatrului nostru de operații. În calitate de gazdă a lui Churchill pentru cîteva zile, am considerat ca o șansă posibilitatea ce mi se oferea de a mă achita, într-o mică măsură și doar în parte, de ceea ce îi datoram pentru sprijinul său de nădejde și pentru nedezmințita lui curtenie, ca să nu mai pomenesc de ospitalitatea personală pe care mi-o arătase în atîtea rînduri.

Mă întîlneam din cînd în cînd cu feldmareșalul Brooke, cu generalul Frederick Morgan, cu mareșalul aerului Tedder, cu Sir Andrew Cunningham, cu feldmareșalul Montgomery, precum și cu alți comandanți ai forțelor armate britanice cu care colaborasem în timpul războiului. Toți îmi erau buni prieteni. Oricît de curios ar părea, discuțiile noastre nu se orientau decît rareori spre trecut, așa cum se întîmplă în cazul militarilor bătrîni, și nu prea se ocupau de diversele incidente ale războiului. Încă de pe atunci ne dădeam seama că problemele viitoare ale păcii vor lăsa în umbră pînă și uriașele dificultăți peste care a trebuit să trecem în cursul ostilităților. De aceea, conversațiile noastre aveau aproape totdeauna ca temă probabilitățile de viitor, îndeosebi perspectivele încheierii unor acorduri clare și reciproc respectate între aliații occidentali și sovietici.

Capitolul al XXIII-lea

Operația „Study"

În vara anului 1945, deși principalele noastre obiective erau redislocarea trupelor, instaurarea regimului de ocupație și îndeplinirea multor sarcini mărunte în legătură directă cu misiunile noastre, ne ocupam și de consecințele pe plan profesional ale războiului — studiul și estimarea lecțiilor sale.

Materialul ce ne stătea în față era monumental ca proporții și fără seamăn din punctul de vedere al conținutului. Campaniile din bazinul Mediteranei și din Europa nu aveau nici un termen de comparație în istoria războaielor ; participînd la desfășurarea lor, armata de uscat americană se angajase în operații fără precedent în întreaga existență a Statelor Unite.

Pentru campaniile din Africa și Europa fusese necesară organizarea unei enorme forțe terestre. În compunerea ei, în jurul unui nucleu format din 47 de divizii de infanterie, împreună cu artileria lor, mai intrau 16 divizii blindate, 4 divizii aeropurtate, o divizie de vînători de munte, 4 brigăzi maritime pentru manevrarea navelor de desant, pe lîngă diferite unități de geniști de desant și de asalt, o brigadă și batalioane separate de artilerie antiaeriană și zeci de batalioane antitanc. La fel de impresionantă se dovedise creșterea forțelor aeriene americane în cele două teatre de operații : în perioada dintre intrarea S.U.A. în război și capitularea Germaniei, avioanele noastre de vînătoare dobîndiseră superioritatea asupra celor din „Luftwaffe", iar bombardierele noastre trecuseră peste toate barierele de apărare ridicate de inamic împotriva lor.

Se creaseră sisteme intercontinentale de transmisiuni,

de transporturi și administrative și se înființase un organism de administrație militară menit să-și exercite controlul asupra a milioane de cetățeni inamici. Conducerea operațiilor necesitase o coordonare cu ministere civile din țări străine, a căror organizare se deosebea de a noastră, o activitate de stat-major efectuată în colaborare cu armate aliate, noi metode de comandament strategic în cadrul propriei noastre structuri organizatorice militare și tratative pe tărîm diplomatic, așa cum rareori a avut prilejul să poarte o forță armată. Nici o definiție antebelică a misiunii trupelor de uscat nu ar fi putut anticipa, în mod corespunzător, registrul sau multitudinea îndatoririlor ce le-au revenit în lupta împotriva Axei în Europa. Studiind atît realizările, cît și erorile, puteam învăța mult.

Operațiile de natură pur militară au constituit, de fapt, o uriașă și permanentă ofensivă, prelungită de-a lungul a numeroase luni ; se impunea ca lecțiile ei să fie analizate și evaluate. Misiunea trasată forțelor aliate a fost una dintre cele mai dificile pe care le-a avut vreodată de înfruntat o armată pe cîmpul de luptă. Începînd cu Africa de Nord, trecînd prin Sicilia și Italia și sfîrșind cu asaltul împotriva așa-numitei *Festung Europa*, unitățile noastre au trebuit să debarce pe țărmuri maritime, să lupte zile întregi fără a beneficia măcar de serviciile unui port mediocru, să-și organizeze pozițiile împotriva unor trupe de uscat superioare numerește și, în cele din urmă, să concentreze efective suficiente pentru a-și zdrobi complet inamicul.

În toate campaniile, dar mai ales în cea din Europa occidentală, principiul nostru călăuzitor a fost de a evita cu orice preț o imobilizare a liniei de front care să ducă la împotmolirea trupelor noastre, în condiții similare războiului de poziții din 1914—1918. Din cînd în cînd, în cadrul oricărei campanii de amploare continentală se naște o suprasolicitare a căilor de asigurare materială, care împiedică, în mare măsură, prelungirea unor ofensive puternice, hotărîtoare și face inevitabil un grad oarecare de stabilizare în astfel de perioade. Dar forțele aliate nu au permis acestor perioade să se transforme în jalnice și nechibzuite bătălii lungi, statice și costisitoare, așa cum au fost cele care au secătuit de sînge Europa în cursul primului război mondial. Îmbinarea puterii de foc cu mobilitatea și forța aeriană, pe care am folosit-o pentru a ne

atinge scopurile, trebuia examinată în așa fel încît principiile de bază ale acestei utilizări eficiente să devină parte integrantă din teoria noastră militară.

În afara unor operații de desant maritim, întreprinse la o scară fără precedent, forțele noastre au depășit baricade naturale sau fortificate considerate inexpugnabile. Terenul pe care l-am întîlnit în Africa de Nord, Sicilia și Italia era parcă dinadins plămădit de natură pentru a fi prielnic acțiunilor de apărare. Pe dealurile Tunisiei, pe povîrnișurile Muntelui Etna din Sicilia, în Munții Apenini din Italia se găseau zeci de puncte nevralgice unde un batalion putea stăvili înaintarea unei armate întregi. În Europa occidentală, Rinul pe toată lungimea sa, întărit în nord de Olanda cea ușor inundabilă, fusese vreme de douăzeci de secole cea mai formidabilă piedică în calea operațiilor militare împotriva teritoriului german. Forțele noastre au biruit toate aceste obstacole naturale.

Mai mult decît atît, în Europa occidentală, forțele aliate și-au croit drum, în două rînduri, prin fortificații construite după cele mai exigente norme tactice și tehnice. O străpungere fie a Zidului Atlanticului, fie a liniei Siegfried ar fi fost demnă să figureze cu cinste în analele militare. Sfărîmarea ambelor sisteme într-un interval de zece luni a reprezentat o realizare fără seamăn a trupelor participante.

Este ușor să contești importanța pozițiilor fixe de apărare și a fortificațiilor. Zidul chinezesc, limesul roman și linia Maginot nu au reușit, pînă la urmă, să-și atingă țelurile defensive pentru care fuseseră construite. Totuși, în orice parte a frontului, o unitate care se află în apărare și care dispune de lucrări pregătite cu grijă beneficiază de o imensă superioritate asupra inamicilor săi expuși.

Pentru a realiza pătrunderea inițială prin Zidul Atlanticului, am folosit elementul surpriză în alegerea zonei de debarcare și o uriașă concentrare de forțe pe un front îngust. Lucrările de fortificații nu aveau adîncime. De îndată ce am efectuat spărtura în dreptul pozițiilor cucerite de noi pe țărm, forțele noastre aeriene și navale ne-au dat posibilitatea să utilizăm plajele ca locuri de adunare. În plus, ca urmare a distrugerii căilor de comunicații și a podurilor peste Sena și Loara, germanii fuseseră izolați într-o mare măsură, așa că, pe cînd trupele noastre primeau necontenit întăriri, ale lor își păstrau cu greu efectivele la același nivel.

Linia Siegfried era mai redutabilă. Lucrările ei cuprindeau întinse cîmpuri de mine, rețele complexe de obstacole, șanțuri antitanc, cazemate de beton mascate și cuiburi de mitralieră puternic întărite. Toate acestea beneficiau de sprijin cu foc din partea artileriei și a armelor auxiliare, precum și de o excelentă cale de asigurare materială, pe care se puteau aduce rapid întăriri și muniții. În unele sectoare, fortificațiile de apărare se întindeau pe o adîncime de cîteva mile, în altele se utilizau cursurile de apă ca obstacole.

Misiunea de a străpunge și rupe asemenea lucrări a ridicat probleme dintre cele mai grave, aproape înspăimîntătoare pentru trupele aflate în ofensivă. Nimic nu se face ușor în război. Greșelile se plătesc totdeauna prin pierderi în oameni, și trupa își dă imediat seama de orice gafă comisă de comandanți. Deși în iarna anului 1945 unele sectoare ale liniei Siegfried erau apărate de unități înjghebate în pripă și lipsite de o pregătire adecvată, ruperea acestui sistem de fortificații și anihilarea virtuală a forțelor germane de acolo au demonstrat nu numai excepționalele calități în luptă ale soldaților și unităților aliate, ci și spiritul hotărît și competența comandanților lor de divizie, de corp de armată, de armată și de grup de armate.

Forța expediționară aliată care se afla pe Elba la 8 mai 1945 constituia cea mai puternică mașină militară făurită vreodată. Flancul său stîng se rezema de Marea Baltică, iar cel drept de Alpi. Din spate o susținea o gigantică forță aeriană, ale cărei avioane erau mai numeroase decît efectivele tuturor aviațiilor lumii din urmă cu cîțiva ani. Căile sale de asigurare și de transmisiuni formau o uriașă rețea, care acoperea Franța și Marea Britanie și se prelungea pînă în toate localitățile din Statele Unite. Forțele noastre își găseau un sprijin în altă oștire victorioasă. În sud, prin trecătorile Alpilor — coridoare tradiționale ale războaielor în stil clasic — se scurgeau cei un milion de veterani ai campaniei din Italia, sub comanda lui Alexander, susținuți și ei de colosale flote aeriene și navale și beneficiind de căi transoceanice de asigurare materială. Cînd cele două forțe — din Europa occidentală și din Italia — au ajuns la capătul drumului, odată cu capitularea Germaniei, puterea lor reunită dovedea, fără putință de tăgadă, cît de puternică era democrația — o lecție concludentă a războiului.

Dar prima şi cea mai trainică lecţie a campaniilor din Mediterana şi Europa o reprezenta demonstraţia că războiul poate fi dus cu succes de o coaliţie de ţări. Au fost învinse dificultăţi cu caracter istoric şi s-au risipit cu desăvîrşire gravele îndoieli care mai dăinuiseră, în această privinţă, pînă în toamna anului 1942. Guvernele aliate, ca şi organizaţiile economice, politice şi militare de sub tutela lor au conlucrat în cadrul aceluiaşi unic şi mare efort, fără ca interese naţionale contradictorii să dea vreodată naştere unei dificultăţi majore.

Deşi unitatea dintre aliaţi şi căile prin care ea se realizase alcătuiau principala lecţie a războiului, pe noi, cei din rîndul trupelor de uscat, ne interesau îndeosebi lecţiile legate de concepte şi principii pur militare. Dacă reuşeam să studiem fiecare ciocnire cît timp amintirea ei era proaspătă în memoria participanţilor şi dacă analizam atît realizările, cît şi erorile de ordin tactic comise în cursul desfăşurării ei, puteam contribui cu o masă imensă de cunoaştere a faptelor la ştiinţa războiului — adică la ştiinţa de a obţine victoria militară repede şi cu o minimă cheltuială de vieţi omeneşti.

În acest scop, imediat după încetarea ostilităţilor am constituit o comisie largă, în care au intrat ofiţerii cei mai experimentaţi şi, totodată, cei mai progresişti. La conducerea comisiei s-a aflat, la început, generalul Gerow, pe care ulterior l-a înlocuit generalul Patton.

Pentru ca Departamentul de Război să aibă în permanenţă la dispoziţie toate faptele, în măsura în care le puteam scoate la iveală, ca şi opiniile oamenilor cu cea mai mare experienţă în materie de luptă propriu-zisă, de asigurare materială a frontului şi de administraţie, am acordat comisiei cele mai mari înlesniri posibile şi nu i-am stabilit nici o limită de timp pentru a-şi aduce la îndeplinire sarcina.

Printre lecţiile cu caracter militar, locul de frunte îl ocupa rolul avionului în purtarea războiului. Campania din Europa a prilejuit, aproape în fiecare zi, noi şi preţioase utilizări ale forţei aeriene. Rolul hotărîtor al acesteia în reducerea capacităţii de luptă a Germaniei s-a resimţit pe ambele fronturi — cel de vest, ca şi cel de est. În afară de aceasta, avionul a fost un valoros factor de asigurare materială, mai ales în cursul rapidelor noastre înaintări prin Franţa (toamna anului 1944) şi prin Germania

(primăvara anului 1945) ; în lipsa avionului, cele două ofensive nu s-ar fi desfăşurat nicidecum cu o asemenea viteză şi nici nu s-ar fi soldat cu rezultate atît de remarcabile.

Importantul nod rutier Bastogne nu ar fi putut fi apărat de Divizia 101 în decembrie 1944, cînd germanii au trecut la contraofensivă, dacă aviaţia nu i-ar fi furnizat peste 400 000 kg de materiale în zilele critice dintre 23 şi 27 decembrie. În cursul celei mai vaste operaţii aeropurtate aliate — „Varsity“ —, efectuată la 24 martie, în sprijinul forţării Rinului de către Montgomery, 1 625 de ieşiri avion şi 1 348 de ieşiri planor au adus în primul eşalon peste 22 000 de oameni şi peste 2 500 000 kg de mijloace de luptă. Avionul a devenit, de asemenea, un mijloc foarte valoros de culegere a informaţiilor despre inamic, nu numai la bazele sale principale, ci chiar de-a lungul frontului propriu-zis. Fotografiile aeriene scoteau la iveală pînă şi detalii mărunte ale modului de organizare a germanilor în apărare şi în atac, iar tehnica noastră s-a perfecţionat într-atît, încît informaţiile astfel obţinute erau puse la dispoziţia trupelor aliate într-un interval de numai cîteva ore.

Conjugarea giganticei forţe aeriene cu marea mobilitate realizată graţie motorizării armatei de uscat ne-a dat posibilitatea să lovim în oricare dintre punctele alese pe un front de sute de mile. Cea mai concludentă ilustrare a flexibilităţii noastre a ocazionat-o contraofensiva germană din Ardeni, cînd armata lui Patton şi-a întrerupt pregătirile pentru o ofensivă în direcţia est, s-a deplasat pe alt front şi a întreprins o manevră pe distanţa de vreo 60—70 de mile, în unghi drept cu fosta sa direcţie de înaintare. La mai puţin de 72 de ore după ce statul-major al lui Patton a primit ordinul respectiv, un întreg corp de armată s-a angajat într-o nouă ofensivă.

Savanţii şi inventatorii au schimbat în zeci de feluri chipul războiului. Debarcînd pe ţărmuri maritime, ne-am bucurat de marele avantaj al unor noi tipuri de mijloace navale de luptă, inclusiv de tancuri care puteau „înota“ pînă la mal după o lansare la apă făcută la sute de metri depărtare de litoral. În ajunul încheierii ostilităţilor foloseam un mare număr de arme fără recul, cu o greutate foarte redusă şi cu proiectile de o forţă colosală.

Studiind influenţa asupra modului de a duce războiul pe care au exercitat-o noile vehicule, noile arme, noile

sisteme de transport și transmisiuni, am reexaminat, concomitent, rolul factorului fundamental în repurtarea succesului militar — soldatul individual.

Ostașul american instruit posedă calități aproape fără pereche. Datorită spiritului de inițiativă și inventivității sale, precum și facultății de a se adapta la condiții noi și ingeniozității cu care se descurcă în împrejurări grele, el devine un soldat excepțional atunci cînd ajunge să stăpînească toate tehnicile curente de luptă. Totuși, are și el limite, și păstrarea capacității sale de luptă, ca individ și ca membru al unui colectiv, se înscrie printre cele mai mari răspunderi ale comandanților.

De obicei, unitățile formate din veterani dau un randament mai bun decît cele alcătuite din soldați care iau prima oară contact cu frontul. Experiența de luptă nu stîrnește însă nici un sentiment de simpatie pentru cîmpul de luptă și veteranii nu țin cu nimic mai mult decît „bobocii" să se expună prin locuri pe unde șuieră gloanțele. Ei se pricep mai bine să tragă foloase de pe urma fiecărui avantaj pe care-l oferă puterea de foc, posibilitatea de a manevra și natura terenului. Veteranii dobîndesc, de asemenea, o fermitate morală care nu se lasă zguduită de confuzia și ravagiile provocate de unele bătălii. Dar, cînd sînt ținuți o perioadă prea îndelungată în primul eșalon operativ, cad pradă epuizării fizice și nervoase, iar cei mai cutezători și mai activi dintre ei — deci tocmai cei dotați cu calități de conducători — încep să sufere un procent anormal de pierderi. În concluzie, pentru a le păstra eficiența, trimiterea periodică a unităților de pe front la refacere este obligatorie.

În Italia și în Europa de nord-vest am fost nevoiți adesea să încălcăm această regulă, unele regimente și batalioane trebuind să rămînă excesiv de mult în primul eșalon operativ. Anumite divizii au adus o contribuție mai mare decît s-ar fi cuvenit la confruntarea cu inamicul. Diviziile 34, 45, 3 și 1 se aflau pe primele locuri în ceea ce privește numărul zilelor de luptă, totalul lor variind de la 438 pînă la peste 500. Aceste divizii au suferit, de asemenea, pierderi relativ ridicate.

Prelungirea perioadei petrecute în primul eșalon operativ dă totdeauna rezultate negative. Dacă o unitate este scoasă de pe linia frontului înainte ca procesele de epuizare fizică și nervoasă să ajungă prea departe și înainte ca pierderile sale să devină excesive, ea va fi gata de a

reintra în luptă — după asimilarea noilor săi recruți — mult mai repede decît o unitate ținută prea mult în linia întîi. În plus, odihna periodică are un admirabil efect asupra moralului — și, în orice fel de război, moralul trupei este totdeauna un factor hotărîtor.

Încă din primele faze ale campaniei din Africa de Nord a devenit evident că energia psihică și forța spirituală a soldatului individual erau la fel de importante pentru succesul în luptă ca și armele sau pregătirea sa militară. Pe măsură ce intensitatea ofensivelor noastre a crescut, cazurile de psihoză de război în rîndul trupelor au sporit și ele într-o proporție îngrijorătoare.

La începutul războiului, ofițerul din trupele de uscat — fie el activ sau rezervist — obișnuia să pună prea mare preț pe disciplina de suprafață, întemeiată exclusiv pe execuția perfectă a părții mecanice din pregătirea de luptă. De regulă, comandanților nu prea le vine la îndemînă să aibă de-a face cu probleme legate de sufletul omului — aspirații, idealuri, convingeri, sentimente de afecțiune și de ură. Oricît de multă osteneală și-ar da pentru a înrîuri deprinderile soldatului, instrucția și comportarea sa, oricît de convingător s-ar strădui să-i zugrăvească virtuțile curajului și tăriei de caracter, ofițerii se codesc să abordeze domenii în care se tem că cele spuse de ei ar putea fi luate drept „predici".

Printre calitățile unui bun comandant militar nu intră neapărat și o profundă înțelegere a filozofiei. Dar nu e mai puțin adevărat că, dacă neglijează să dea tuturor soldaților săi o imagine elementară despre interesele superioare ale poporului și despre raporturile dintre individ și colectivitate, o armată va plăti mult mai scump orice victorie, ba chiar își va vedea victoria periclitată.

Importanța acestor probleme nu mai trebuie demonstrată celor care au avut prilejul să viziteze, pe de o parte, cîteva spitale și centre de recuperare din spatele frontului, pe de altă parte, un dispozitiv de luptă pe front. În linia întîi, orice vizitator, fără excepție, era entuziasmat de capacitatea soldatului aliat de a-și face datoria cu discreție și eficiență, ținînd piept dificultăților și lipsurilor și înfruntînd ceas de ceas primejdia, cu hotărîre, încredere, adesea chiar cu semeție, care parcă nu-l părăseau niciodată. Indiferent de naționalitatea sa — american,

britanic, francez sau polonez —, ostaşul aliat stîrnea admiraţia tuturor celor ce-l cunoşteau.

În spatele frontului însă a trebuit să fie create secţii speciale, în cadrul spitalelor şi al centrelor de recuperare, pentru automutilaţi sau pentru cei afectaţi de isterie, psihonevroze şi boli venerice (contractate uneori cu premeditare, după afirmaţiile medicilor). Procentul pe care-l reprezentau era redus, dar numărul lor total era mare. Un comandant are mult de cîştigat dacă vizitează un astfel de spital, dacă stă de vorbă cu pacienţii, dacă înţelege cîte ceva din deruta, spaima şi defetismul unor oameni cărora le e frică, în primul rînd, de viaţă, deşi lor li se pare că se tem de moarte. Nu o dată am auzit din gura cîte unuia imediat după ce constata că i s-a acordat atenţie :

— Domnule general, scoteţi-mă de aici ! Vreau să mă întorc la unitatea mea.

Severitatea excesivă duce, de obicei, la agravarea bolilor din această categorie, dar o atitudine înţelegătoare are o serioasă contribuţie la vindecarea lor şi, după părerea mea, dacă este aplicată din timp, poate să le prevină într-o largă măsură.

În război, timpul are o importanţă vitală, căci sînt multe de făcut. Dovezile vizibile de competenţă, care se manifestă printr-o comportare şi o execuţie tehnică fără cusur, sînt atît de uşor de remarcat, încît o serie de ofiţeri de toate gradele nu pot sau nu vor să-şi mai bată destul capul cu *individul*. Dar atenţia faţă de individ este cheia succesului, îndeosebi pentru că resursele umane sînt nu numai bunul nostru cel mai de preţ, ci şi un bun a cărui lipsă se resimte în orice război cu adevărat mondial.

Şcolile noastre militare au datoria incontestabilă să-i pregătească pe ofiţeri în acest domeniu, indiferent de progresele realizate în abordarea lui de către sistemul general de învăţămînt al Statelor Unite. Menirea armatei de uscat este să repurteze victoria în război — deci armata nu-şi poate permite să treacă cu vederea nici un fenomen care, aşă cum arată experienţa, prezintă importanţă pentru dobîndirea victoriei.

Toate perfecţionările aduse metodelor, tehnicii de luptă şi puterii distructive, pe care le studiasem în decursul anilor, au devenit nişte inovaţii de mîna a doua în comparaţie cu efectele fără precedent ale armei atomice. Pe teatrul de acţiuni militare din Europa, ea nu a fost

utilizată, neexistînd niciodată vreun proiect în acest sens. Dar, chiar și în lipsa rezultatelor experimentale postbelice, rapoartele pe care le-am primit după lansarea celei dintîi bombe asupra Hiroshimei, la 6 august 1945, ne-au risipit orice urmă de îndoială asupra faptului că începuse o nouă eră în istoria conflagrațiilor.

Într-o clipită s-au spulberat numeroase concepții militare vechi. După cît se pare, țelul unui stat agresor, de acum înainte, va fi de a stoca bombe atomice în cantitate mare și de a le folosi prin surprindere împotriva zonelor industriale și a centrelor populate ale țării alese ca victimă. În bună parte, metodele ofensive se vor concentra asupra siguranței, volumului și preciziei cu care se efectuează lansarea, în vreme ce apărarea se va strădui să prevină această lansare și să utilizeze, la rîndul său, propriul stoc de arme atomice împotriva statului agresor. Dintr-o dată, pînă și ruinele rămase de pe urma bombardării Germaniei nu ne-au mai adresat, parcă, decît un palid avertisment despre ceea ce ar putea să însemne un viitor război pentru locuitorii Pămîntului.

Am crezut și am sperat că, adăugîndu-se tuturor învățămintelor pe care le-au servit lumii cei șase ani de război necurmat, această ultimă lecție va convinge pe toți oamenii de pretutindeni că renunțarea la folosirea forței în arena relațiilor internaționale a devenit o necesitate stringentă. Avînd de jur împrejurul meu mărturiile celui mai nimicitor război purtat vreodată de populația globului, am nădăjduit că acest pas, făcut dincolo de pragul unde credeam că se oprește posibilitatea de perfecționare a mijloacelor de distrugere, îi va determina pe oameni să desființeze războiul din instinct de conservare.

Capitolul al XXIV-lea

Rusia

La capătul celui de-al doilea război mondial, Statele Unite și Uniunea Sovietică erau cele mai puternice state de pe glob. Această situație s-a reflectat în fiecare detaliu al activității oficiale curente a americanilor în zona lor de ocupație, căci orice conflict de durată mai lungă între cele două puteri risca să complice iremediabil problemele locale și chiar să anuleze victoria noastră scump plătită. Dar era vorba de mult mai mult decît bunul mers al administrației sau al controlului politic în Germania.

Ce perspective de permanentizare avea pacea recent cucerită ? La ce amploare vor putea ajunge Națiunile Unite ? Pe ce drum va păși în viitor civilizația ? Răspunsurile la aceste întrebări depindeau acum, fără doar și poate, de un factor important : capacitatea Estului și Vestului de a munci laolaltă și de a trăi laolaltă în una și aceeași lume.

Relațiile ruso-americane din trecut nu ne îndrituiau cîtuși de puțin să privim viitorul cu pesimism. Istoria consemna o prietenie nezdruncinată între cele două popoare, datînd încă de la făurirea republicii independente a Statelor Unite. În afara unei scurte perioade *, relațiile diplomatice nu suferiseră nici o întrerupere. Nici unul dintre state nu purta pecetea infamantă pe care o lasă crearea prin forță a unui imperiu colonial. Transferul bogatului teritoriu al Alaskăi, efectuat între ele, a

* Este vorba de perioada care a început în 1918, odată cu intervenția străină împotriva tînărului stat sovietic, și s-a încheiat în 1933, cînd președintele Roosevelt a restabilit relațiile diplomatice cu U.R.S.S. — *Nota trad.*

fost un episod internațional unic în felul său — fără nici o amenințare la data schimbului și fără nici o învinuire după aceea *. În două rînduri, Statele Unite și Rusia au fost aliate în război, iar cu începere din 1941 se bizuiseră una pe cealaltă în lupta pentru victoria finală asupra Axei în Europa.

Din punct de vedere ideologic însă, cele două țări se situau pe poziții diametral opuse. Marcata diferențiere dintre sistemele de guvernămînt ale celor două mari puteri era susceptibilă să ducă la apariția în lume a două tabere ostile, ale căror divergențe puteau provoca, pînă la urmă, un alt holocaust. Dacă peste prăpastia dintre orînduiri se arunca însă puntea practică a unor metode fructuoase de colaborare, pacea și unitatea lumii erau asigurate. Nici o altă contradicție pe plan internațional nu putea reprezenta o amenințare pentru unitatea și pacea mondială dacă între americani și sovietici se instaura un climat de încredere reciprocă.

Și de o parte și de cealaltă existau obstacole, îndoieli și temeri de eșec în privința relațiilor americano-sovietice. Dar eventualitatea unui insucces implica consecințe atît de înspăimîntătoare, încît noi, cei din trupele de ocupație, am căutat cu toții orice cale posibilă de realizare a unui progres.

Eram convinși că, în cadrul eforturilor pentru elaborarea unui acord internațional, Berlinul juca rolul de laborator experimental. Acolo, Apusul lucra mînă în mînă cu Răsăritul la reorganizarea unei economii extrem de complexe și la reeducarea politică a unei numeroase populații, astfel încît germanii, privați de capacitatea și voința de agresiune, să fie reintegrați în familia popoarelor.

În această strădanie comună, găsirea unor căi amicale de a rezolva divergențele și dificultățile noastre locale însemna un mare pas înainte spre reglementarea, într-un spirit de prietenie, a problemelor mondiale. Pentru noi, americanii, obiectivul ce lăsa în umbră pe toate celelalte era contribuția pe care o puteam aduce pe plan local la bunul mers al unei colaborări funcționale între S.U.A. și Rusia. Perseverența mea în această direcție, ca și convingerea în succesul final al Națiunilor Unite își aveau

* Descoperită în 1741 de navigatorii ruși V. Bering și A. I. Cirikov, Alaska a fost posesiune rusă pînă în 1867, cînd guvernul țarist a vîndut-o Statelor Unite pentru suma de 7 200 000 de dolari. — *Nota trad.*

rădăcinile în experienţa pe care o dobîndisem în calitate de comandant suprem.

Marea noastră speranţă era, aşadar, că vom reuşi să creăm în rîndul celor ce primiseră misiunea de a ocupa Germania o atmosferă de prietenie, în cadrul căreia să ne acceptăm reciproc ca oameni angajaţi într-o luptă paşnică pentru realizarea unei înţelegeri comune şi pentru atingerea unui ţel comun — binele nostru, al tuturor. Odată creat la Berlin, acest spirit avea şanse de difuzare dincolo de hotarele Germaniei, pînă în propriile noastre capitale. Bunele intenţii pe plan internaţional dovedite la Potsdam de şefii de state erau un început favorabil. Dacă învăţam să ne comportăm ca nişte prieteni în jurul mesei de şedinţă, pînă la urmă puteam ajunge să trăim laolaltă ca nişte prieteni şi, în ultimă instanţă, să muncim laolaltă, în cadrul unei cooperări la scară mondială. Stabilirea unui *modus vivendi* între Est şi Vest — iată care era obiectivul nostru primordial.

La 2 august, preşedintele Truman şi suita sa au părăsit Berlinul, înapoindu-se în Statele Unite. Peste cîteva zile mi s-a comunicat de la Washington că generalissimul Stalin mă invita să fac o vizită în Rusia. Era, de fapt, o repetare a invitaţiei pe care o primisem la începutul lunii iunie şi căreia nu-i putusem da curs, deoarece Departamentul de Război mă convocase la aceeaşi dată în Statele Unite. Acum însă, invitaţia era însoţită de o notă în care guvernul american îşi exprima speranţa că voi accepta.

Stalin a sugerat ca din programul vizitei mele să nu lipsească ziua de 12 august, cînd la Moscova avea loc Parada sportului. Mi-a făcut plăcere prilejul ce mi se oferea de a cunoaşte o ţară pe care nu o mai văzusem niciodată, dar şi mai multă plăcere mi-a făcut sensul implicit al invitaţiei, şi anume că guvernul sovietic era la fel de interesat ca şi noi în stabilirea de contacte prieteneşti. Am acceptat imediat şi mi s-a adus la cunoştinţă că, pe durata şederii mele în Rusia, gazda mea oficială va fi mareşalul Jukov, care mă va însoţi de la Berlin la Moscova.

Cînd vestea despre călătoria mea s-a răspîndit la Cartierul General, zeci de persoane m-au asaltat literalmente, solicitîndu-mi aprobarea de a veni cu mine. Ţinînd seama de capacităţile limitate de cazare ale Moscovei, nu am luat decît pe generalul Clay şi pe vechiul meu

prieten generalul de brigadă T.J. Davis. Ca aghiotant temporar, pe durata vizitei, l-am cerut pe fiul meu, John, acum locotenent, care fusese cîteva luni în teatrul de operaţii din Europa. Comandantul său a aprobat cererea. Din grup nu lipsea nici sergentul major Leonard Dry, care făcuse tot războiul alături de mine.

După sosirea la Moscova, bunul meu prieten Averell Harriman, pe atunci ambasador în U.R.S.S., ne-a instalat în clădirea Ambasadei americane. Funcţia de gazdă o îndeplinea fermecătoarea sa fiică, Kathleen. În urma unei îndelungate colaborări din timpul războiului, dădeam o înaltă preţuire atitudinii patriotice şi calităţilor profesionale ale lui Harriman, aşa că eram încîntat să-l am ca mentor şi ghid în cadrul unei vizite importante într-o ţară în care eram cu desăvîrşire străin.

Prima convorbire am avut-o cu generalul Antonov, şeful Marelui Stat-Major al Armatei Roşii. El m-a condus în biroul de operaţii, unde mi-a prezentat dispozitivul trupelor sovietice în Orientul Îndepărtat şi mi-a arătat planul exact al campaniei care începuse doar cu cîteva zile în urmă *. Pretutindeni în Manciuria, evenimentele se desfăşurau conform planului, şi Antonov nu se îndoia că victoria va fi obţinută repede şi uşor. Pînă seara tîrziu am discutat cu el pe teme militare, într-o atmosferă plină de cordialitate şi de încredere reciprocă.

Dimineaţa următoare a fost rezervată marii Parade a sportului, care s-a ţinut în Piaţa Roşie, un teren vast, pavat cu piatră cubică. Nu erau de faţă decît oaspeţii guvernului, veniţi pe baza unor invitaţii speciale, şi sportivii care defilau. Numărul acestora din urmă era estimat între 20 000 şi 50 000, dar, după calculele mele, cifra mai mică se apropia mai mult de adevăr.

Accesul publicului larg era interzis şi întregul perimetru era bine păzit de personal militar. Cele cîteva sute de spectatori se instalaseră în tribune similare celor de pe stadioane, unde nu exista nici o posibilitate de a şedea, astfel că toată lumea stătea în picioare. Imediat după sosirea noastră în tribuna prevăzută cu podium de beton, care era rezervată ambasadorului american şi suitei sale, şi-a făcut apariţia generalul Antonov. El mi-a spus că

* U.R.S.S. a declarat război Japoniei în ziua de 9 august 1945, cînd a început şi ofensiva forţelor sovietice concentrate la graniţa cu teritoriile aflate sub control japonez — China de nord-est (Manciuria) şi Coreea de nord. — *Nota trad.*

Stalin mă invita să stau alături de el — dacă îmi făcea plăcere —, în tribuna situată deasupra mausoleului lui Lenin. Aflîndu-mă în tovărășia ambasadorului american, al cărui prestigiu, ca reprezentant al președintelui S.U.A., era important, m-am întrebat dacă se cuvenea să-l abandonez pentru a trece lîngă Stalin. Obligația de a spune totul prin intermediul unui interpret nu-mi lăsa nici o posibilitate să cer lui Antonov, ca de la om la om, amănunte mai precise, așa încît am ezitat o clipă. Dar generalul m-a scos din încurcătură, aducîndu-mi la cunoștință restul mesajului trimis de Stalin :

— Generalissimul spune că, dacă veniți și dacă doriți să aduceți cu dumneavoastră doi compatrioți, invitația li se adresează și lor.

Am ținut sfat la iuțeală cu ambasadorul. El mi-a spus că gestul nu avea precedent și că, după cîte știa el, nici un alt străin nu mai fusese poftit în tribuna mausoleului. Dîndu-mi seama, așadar, că mi se arăta o deosebită bunăvoință, am răspuns prompt generalului Antonov că primeam cu bucurie invitația, compatrioții pe care-i luam cu mine fiind ambasadorul și generalul-maior John R. Deane, șeful Misiunii militare a Statelor Unite la Moscova. M-am gîndit că, dacă era vorba de dobîndit un prestigiu pe plan local, Harriman și Deane erau oamenii cărora aceasta le folosea cel mai mult.

Am stat cinci ore în tribuna mausoleului, privind desfășurarea paradei. Nici unul dintre noi nu văzuse vreodată ceva cît de cît asemănător. Fiecare grup de sportivi purta costumele viu colorate ale republicii unionale respective și numărul celor care se produceau simultan ajungea, în unele momente, la cîteva mii. Tot felul de dansuri populare, exerciții de masă, acrobații și demonstrații atletice erau executate cu o precizie ireproșabilă și cu cel mai mare entuziasm. Fanfara, despre care mi s-a spus că avea o mie de instrumente, a cîntat fără întrerupere — fiind, probabil, împărțită în subansambluri care alternau — toate cele cinci ore ale paradei.

Stalin nu dădea semne de oboseală, dimpotrivă, avea aerul că gustă fiecare minut din spectacol. Invitîndu-mă alături de el, a stat de vorbă cu mine, prin interpret, de-a lungul întregii parade, cu unele întreruperi.

Stalin vădea un mare interes față de realizările S.U.A. pe tărîm industrial, științific, educativ și social. De cîteva

ori mi-a repetat că Rusia avea nevoie de prietenia Statelor Unite. Mai precis, iată spusele lui, în traducerea interpretului :

— Avem nevoie de ajutor american în multe privinţe. Ne revine măreaţa sarcină de a ridica nivelul de trai al poporului sovietic, care a avut serios de suferit de pe urma războiului. Trebuie să asimilăm tot ceea ce aţi realizat în agricultură. De asemenea, avem nevoie ca tehnicienii dumneavoastră să ne ajute la rezolvarea problemelor din construcţia de maşini şi din industria de construcţii. Vrem să aflăm cît mai multe despre metodele producţiei de masă în fabrici. Ştim că am rămas în urmă în aceste domenii şi ştim că dumneavoastră ne puteţi ajuta.

Stalin a dat glas acestei concepţii de ansamblu, aplicînd-o în multe direcţii şi infirmînd aşteptările mele că se va mulţumi doar cu cîteva generalităţi despre dorinţa lui de cooperare.

Pe atunci, mareşalul Jukov era vădit unul din marii săi favoriţi. El a participat la toate convorbirile pe care le-am avut cu Stalin, adresîndu-se unul celuilalt pe un ton intim şi cordial. Faptul m-a bucurat foarte mult, căci eram convins de sincera dorinţă de colaborare şi de sentimentele de prietenie ale mareşalului Jukov.

Stalin a orientat discuţia asupra activităţii desfăşurate de Comisia aliată de control de la Berlin, subliniindu-i importanţa, nu numai din cauza misiunii sale specifice, ci şi pentru că oferea un banc de probă, capabil să verifice dacă marile puteri, victorioase în război, puteau să continue o colaborare rodnică şi în rezolvarea problemelor păcii.

Acest mod de a gîndi coincidea exact cu convingerile nutrite de mine şi de Clay. După părerea noastră însă, una dintre piedicile în calea unor progrese mai substanţiale la Berlin consta în obligaţia impusă, pare-se, lui Jukov de a cere aprobarea Moscovei în orice problemă nouă, oricît de neînsemnată. În primele zile de activitate a Comisiei aliate de control am remarcat că mareşalul dădea adesea impresia că era de acord cu cîte o propunere logică de importanţă locală, dar nu putea niciodată să răspundă imediat, pe baza propriei sale competenţe. Aceasta m-a îmboldit să studiez vaga posibilitate de a contribui cu ceva la remedierea situaţiei.

Știam că tot ceea ce făceam și spuneam eu și colaboratorii mei era transmis de îndată la Moscova ; știam, de asemenea, că mîndria națională îi va determina pe ruși să vegheze la apărarea prestigiului comparativ al reprezentantului lor la Berlin. Pornind de la aceste două premise, am adoptat un plan simplu, care speram că va da unele rezultate. Planul se mărginea la folosirea fiecărui prilej favorabil pentru a demonstra lui Jukov că superiorii mei de la Washington îmi acordaseră o largă libertate de mișcare în orice problemă care nu contravenea politicii aprobate. Ori de cîte ori aveam ceva de discutat cu mareșalul, îmi găseam o ocazie de a mă întîlni cu el, de obicei înainte sau după o ședință oficială a Comisiei aliate. Apoi îi prezentam în linii mari sugestia respectivă (care, în covîrșitoarea majoritate a cazurilor, corespundea intereselor superioare ale sovieticilor în aceeași măsură ca și intereselor noastre), dîndu-i formularea unei propuneri precise. Pe urmă încheiam cu dezinvoltură :

— Dacă proiectul vi se pare bun, sînt gata să-l pun în practică oricînd doriți. Dacă vă trebuie timp pentru a-l studia sau dacă preferați să consultați Moscova, nu am nimic împotrivă să aștept răspunsul dumneavoastră. Dar sînt gata să acționez pe moment.

Din fericire, într-un rînd sau două, Jukov a simțit nevoia să întrebe :

— Ce va spune guvernul dumneavoastră în privința aceasta ?

— Dacă aș trimite asemenea detalii mărunte la Washington, așteptînd o hotărîre de acolo, guvernul meu m-ar da afară din funcție, numind în loc pe cineva capabil să rezolve singur astfel de probleme.

Nu știu dacă această campanie personală a avut sau nu vreun efect, dar, cu trecerea timpului, mareșalul Jukov a început să manifeste o mai mare independență de acțiune decît la început. Renunțînd la practica de a avea mereu alături pe consilierul său politic, el se întîlnea cu mine fără ca nimeni altcineva să mai fie de față, cu excepția interpretului. De asemenea, s-a deprins să răspundă din ce în ce mai des la cîte o propunere cu da sau nu, în loc să ceară un răgaz pentru a o studia.

Așa că, în tribuna mausoleului, atunci cînd Stalin a abordat tema Comisiei aliate de control, m-am decis să

duc mai departe campania inițiată la Berlin și am spus generalissimului :

— Firește, mareșalul Jukov și cu mine ne înțelegem de minune. Și asta pentru că țări mari și puternice ca a dumneavoastră și a mea își pot îngădui să învestească pe reprezentanții lor de pe teritoriile ocupate cu o autoritate suficientă pentru a cădea de acord asupra unor aspecte locale și a unor probleme administrative. Statelor mai mici sau mai slabe le-ar fi, poate, cu neputință să procedeze astfel și s-ar naște dificultăți. Dar mareșalul Jukov și cu mine dispunem de un spațiu de manevră atît de larg pentru a ajunge la un punct de vedere comun, încît amîndoi reușim, de obicei, să trecem peste micile piedici întîlnite în cale.

Declarîndu-se categoric de acord cu mine, Stalin a spus :

— Nu are nici un rost să trimiți undeva un delegat care să fie doar un comisionar. El trebuie să aibă autoritatea de a acționa.

În timp ce priveam parada, generalissimul a făcut o ultimă remarcă, și anume că atletismul și gimnastica de masă exercită o influență pozitivă asupra populației.

— Ele dezvoltă spiritul combativ — a arătat Stalin. — Țara dumneavoastră ar trebui să facă mai mult în această direcție. Apoi a adăugat : — Germaniei nu-i vom permite niciodată să se ocupe de una ca asta.

La acea dată ne mai aflam în război cu Japonia.

În puținele zile cît am stat la Moscova am văzut un meci de fotbal la care asistau 80 000 de suporteri entuziaști, am vizitat metroul, de care rușii sînt foarte mîndri, și am mers la un muzeu de artă. O după-amiază am petrecut-o la uzina aeronautică „Șturmovik" și o zi întreagă la țară, prin colhozuri și sovhozuri. Pretutindeni ne-au impresionat dovezile unui devotament simplu, sincer și personal față de țară. Patriotismul oamenilor își găsea expresie în fraze ca : „Dar asta nu-i greu, căci e pentru maica Rusia". Un grup de muncitori de la uzinele „Șturmovik", după ce mi-au povestit că, în timpul războiului, lucrau 84 de ore pe săptămînă, au precizat cu mîndrie că media prezenței în ateliere depășea 94%. În rîndurile lor se aflau numeroși copii și femei, astfel că, știind cît de mici erau rațiile alimentare și cît de serioasă era lipsa mijloacelor de transport, ne venea greu să înțelegem cum de izbuteau să asigure o asemenea prezență.

Cel mai de seamă eveniment monden al călătoriei noastre la Moscova a fost banchetul de la Kremlin. În scînteietoarea sală de mese se aflau numeroşi mareşali ai Armatei Roşii, împreună cu Molotov şi cu o serie de funcţionari ai Ministerului de Externe, care urmau să ne servească drept interpreţi. Au participat ofiţerii care mă însoţeau, precum şi ambasadorul Harriman şi generalul Deane. S-au ţinut multe toasturi, toate închinate spiritului de cooperare şi de muncă colectivă, instaurat treptat în cursul războiului. După masă am văzut un film despre operaţiile sovietice pentru cucerirea Berlinului. Interpretul mi-a spus că la aceste lupte luaseră parte 22 de divizii, cu sprijinul unei enorme concentrări de artilerie *. Manifestîndu-mi interesul faţă de film, Stalin mi-a promis imediat că-mi va trimite o copie. L-am rugat să-mi dea şi o fotografie a sa şi el a ţinut minte ambele cereri. Peste cîteva zile am primit la Berlin o copie completă a filmului, însoţită de o fotografie a generalissimului cu un amplu autograf.

Stalin m-a rugat să transmit generalului Marshall sentimentele sale personale de regret pentru ceea ce el definea drept un gest de nepoliteţe comis în timpul războiului. Într-un rînd, Marshall îi comunicase o informaţie despre inamic care s-a dovedit ulterior falsă, provocînd unele dificultăţi trupelor sovietice. Scos din fire, generalissimul i-a trimis o radiogramă concepută în termeni duri. Pe urmă i-a părut rău, căci nu se îndoia de buna-credinţă a lui Marshall şi tocmai de aceea insista acum să transmit şefului Marelui Stat-Major expresia regretului său.

În cursul şederii în U.R.S.S., mareşalul Jukov şi alte personalităţi sovietice mi-au dat mereu ghes să spun pe unde aş vrea să merg, afirmînd că nu exista nici un loc — pînă şi foarte îndepărtat, ca oraşul Vladivostok — pe care să nu-l pot vedea. Dispuneam de un timp limitat, dar, înainte de a părăsi Moscova, ţineam, într-adevăr, să cunosc Muzeul Kremlinului. De îndată ce mi-am exprimat dorinţa, s-a organizat o vizită şi am fost invitat să aduc cu mine pe oricîţi aghiotanţi şi colaboratori voiam.

---

* În realitate, la ofensiva asupra Berlinului (15 aprilie—2 mai 1945) au participat trei fronturi (grupuri de armate) sovietice, care totalizau 2 500 000 de oameni, 42 000 de tunuri şi aruncătoare, 6 200 de tancuri şi autotancuri şi peste 9 000 de avioane. — *Nota trad.*

Poate că gazdele mele aveau în vedere doar micul grup cu care venisem de la Berlin, dar, cînd să plecăm spre muzeu, am constatat că aproape toţi membrii personalului Ambasadei americane se înrolaseră voluntar pentru a-mi servi drept aghiotanţi în ziua aceea. Izbucnind în rîs, am acceptat să-i încadrez temporar în suita mea, care, formată din 50 sau 60 de persoane, şi-a petrecut după-amiaza contemplînd comorile adunate de ţari. Giuvaeruri, veşminte cu ornamente somptuoase, drapele şi decoraţii de toate felurile umpleau sălile vaste, oferind privirii un tablou magnific.

Parcurgînd incinta Kremlinului, am trecut prin dreptul unui tun avînd cel mai mare calibru pe care-l văzusem vreodată : era o relicvă din secolul al XVIII-lea, avînd diametrul interior al ţevii de peste 30 de ţoli *. Pe cînd ne îndepărtam de el, fiul meu a rostit, dus pe gînduri :

— Probabil că aceasta este arma care, în urmă cu două sute de ani, a făcut din război ceva atît de îngrozitor, încît oamenii au crezut că nu vor mai recurge la el niciodată.

În seara dinaintea plecării noastre din Moscova, ambasadorul Harriman a dat o recepţie în cinstea grupului de oaspeţi. Erau invitaţi numai bărbaţi, şi majoritatea ruşilor aparţineau Ministerului de Externe şi forţelor armate. S-au ţinut obişnuitele toasturi, urmate de o cină, în toiul căreia ambasadorul a fost convocat de urgenţă la Ministerul de Externe. Bănuind că va afla vestea capitulării Japoniei, aşteptată din clipă în clipă, Harriman m-a rugat să fac ce pot pentru a reţine invitaţii pînă la înapoierea sa. Treaba nu a fost deloc uşoară, deoarece ambasadorul a fost reţinut la Ministerul de Externe mult mai mult decît se aşteptase. Totuşi, cu concursul unor prieteni americani care au născocit noi toasturi, unele cîntate chiar pe melodiile executate de orchestră, am reuşit să distrăm oaspeţii şi să reţinem marea lor majoritate pînă la întoarcerea lui Harriman.

Ambasadorul a păşit în mijlocul sălii şi a anunţat capitularea japonezilor, ceea ce a stîrnit strigăte de bucurie din partea americanilor prezenţi.

---

* Este vorba de celebrul „Ţar-tun", construit nu în secolul al XVIII-lea, ci al XVI-lea (1586) ; greutatea sa atinge 40 de tone, lungimea — 5,34 m, iar calibrul ţevii — 890 mm sau peste 35 de ţoli. — *Nota trad.*

În timpul războiului auzisem multe despre admirabila apărare a Leningradului în 1941 și 1942, ceea ce m-a determinat să-mi exprim dorința de a face o scurtă vizită în acest oraș. Potrivit arhivelor sovietice, în asediul Leningradului au pierit de foame 350 000 de oameni din rîndurile populației civile, mulți alții fiind uciși sau răniți de inamic *. Aceste cifre au fost mereu reamintite grupului nostru de către reprezentanții autorităților civile din Leningrad, care se alăturaseră comandanților militari ruși în calitate de gazde locale. Neînchipuitele suferințe ale populației s-au împletit cu perioada foarte lungă în care orașul a avut de îndurat grelele consecințe ale luptelor, pentru a face din această operație unul dintre asediile memorabile ale istoriei și, neîndoielnic, singurul de aceste proporții în epoca modernă.

Primarul Leningradului ne-a oferit un dejun la care au participat conducători politici și militari locali. Artiștii ruși aflați acolo ne-au oferit muzică vocală și instrumentală, recitări de texte dramatice — pe care, firește, nu le-am înțeles — și cîteva dansuri minunate. Am spus primarului cît de mult mă frapase, în Rusia, respectul manifestat de toată lumea față de artiști și uimitoarea prețuire pe care fiecare cetățean — de la cel mai înalt conducător pînă la omul cel mai modest — o acorda artei sub diversele ei forme. El mi-a răspuns că orice rus este dispus să flămînzească o săptămînă întreagă dacă astfel poate merge duminica la o galerie de artă, la un meci de fotbal sau la un spectacol de balet.

În timpul toasturilor ținute cu prilejul dejunului de la Leningrad, fiul meu, care pînă atunci reușise să scape de această corvoadă, a fost invitat de mareșalul Jukov să spună și el cîteva cuvinte. După cum mi-a istorisit mai tîrziu, John, temîndu-se tot timpul că va fi pus într-o astfel de situație, se pregătise pe cît se pricepuse mai bine. Ridicîndu-se în picioare, el a declarat că, fiind doar un tînăr locotenent, nu era deprins să se afle în compania mareșalilor Uniunii Sovietice, a primarilor de mari orașe și a generalilor de gradul cel mai înalt. Apoi a continuat :

— Sînt în Rusia de cîteva zile și am ascultat multe toasturi. S-au închinat pahare în cinstea tuturor conducătorilor de stat aliați, tuturor mareșalilor, generalilor,

* Totalul pierderilor suferite, din cauze diferite, de populația civilă din Leningrad în cursul asediului este estimat la aproximativ 650 000. — *Nota trad.*

amiralilor şi comandanţilor forţelor aeriene. Dar nu am auzit încă un toast în onoarea celui mai de seamă rus din cel de-al doilea război mondial. Domnilor, v-aş ruga să beţi, împreună cu mine, pentru soldatul de rînd al Armatei Roşii.

Cuvintele lui John au fost întîmpinate cu un entuziasm mai viu şi cu strigăte de aprobare mai puternice decît oricare alt toast auzit într-un răstimp cînd am auzit atîtea ! Mareşalul Jukov, care era deosebit de încîntat, mi-a spus că el şi cu mine începusem cu siguranţă să îmbătrînim, din moment ce aşteptam ca un tînăr locotenent să ne amintească de „cei care au învins cu adevărat în război".

Zborul de înapoiere Leningrad-Berlin a devenit dezagreabil cînd vremea s-a stricat. Plafonul de nori a coborît atît de jos, încît, pînă la urmă, avionul nostru de transport cu patru motoare a ajuns să zboare razant cu coroanele copacilor. Pilotul meu, maiorul Larry Hansen, a urcat însă la iuţeală avionul deasupra norilor. De atunci încolo am avut parte de un zbor normal şi uşor pînă la Berlin. În orele petrecute la bordul avionului, am comentat adesea, cu mareşalul Jukov, campaniile celui de-al doilea război mondial. Datorită locului special pe care-l ocupa, de cîţiva ani, în ierarhia Armatei Roşii, Jukov avea o experienţă mai bogată decît oricare alt ofiţer contemporan aflat la comanda superioară a unor trupe angajate în lupte de mare amploare. După cît se pare, era trimis, de obicei, în orice sector al frontului care juca un rol hotărîtor în acel moment. Din felul cum zugrăvea organizarea armatei sovietice sau terenul pe care lupta ea, ca şi din modul cum expunea motivele hotărîrilor sale strategice reieşea limpede că mareşalul Jukov era un ostaş desăvîrşit.

El s-a declarat de acord cu mine că subminarea moralului inamicului trebuie să fie totdeauna ţelul Înaltului Comandament. În acest scop, cele mai bune rezultate le oferă obţinerea unei surprize strategice, care dă dintr-o dată trupelor proprii posibilitatea să anihileze capacitatea inamicului de a continua războiul, cel puţin într-o zonă importantă. Efectul se potenţează cînd îl însoţeşte şi o surpriză tactică, care stîrneşte în sînul unităţilor inamice din primul eşalon teama că nimicirea lor este iminentă. În repetate rînduri, în campaniile din bazinul mediteranean şi din Europa, noi am reuşit să obţinem surprize

fie strategice, fie tactice, fie din ambele categorii. În cadrul „bătăliei intrîndului", din decembrie 1944, am fost victimele unei surprize tactice în ceea ce priveşte tăria şi data ofensivei germane. În acest caz însă am prevăzut atît probabilitatea manevrei, cît şi aria ei generală de desfăşurare, astfel că întocmisem un plan de ripostă, pe care l-am îndeplinit cu succes. Totuşi, efectul iniţial al ofensivei inamice asupra moralului trupelor noastre din primul eşalon operativ a fost considerabil.

Pentru U.R.S.S., cel de-al doilea război mondial însemnase o experienţă dramatică. Anul 1941 a văzut naziştii cotropind toată partea de apus a ţării. Începînd din regiunea Volgăi spre vest, aproape totul era distrus. Zburînd deasupra Rusiei în 1945, între frontierele occidentale şi împrejurimile Moscovei nu am zărit nici o casă rămasă în picioare. După cum mi-a relatat mareşalul Jukov, în această zonă invadată, ocupanţii asasinaseră un număr atît de mare de femei, copii şi bătrîni, încît guvernul sovietic nu avea să fie niciodată în stare să stabilească cifra totală. Unele oraşe mari fuseseră devastate, şi pînă în noiembrie 1942 nu prea părea să existe vreo speranţă că dîrza rezistenţă a ruşilor va reuşi să ţină piept inamicului pînă ce industria sovietică va reîncepe să producă şi pînă ce aliaţii occidentali îşi vor aduce o contribuţie substanţială la luptă.

Toate acestea erau de natură să trezească ura oricărui popor. Ar fi fost de neînţeles ca ruşii să nu aibă împotriva germanilor motive de răzbunare mai directe şi mai personale, iar faţă de realităţile războiului o atitudine mai categorică decît ţările aflate la mari depărtări de teatrul de operaţii.

Chiar şi în ofensivele lor încununate de succes, sovieticii au trebuit să plătească crîncen de scump fiecare victorie. Cea mai costisitoare formă de a purta războiul — cea unde tăria în scădere a unei ofensive se manifestă cel mai repede — o reprezintă înaintarea tactică a unor forţe superioare, care cîştigă treptat teren împotriva unei apărări flexibile şi dibace. Inamicul îşi regrupează mereu forţele, pentru a obliga pe atacatori să se izbească, succesiv şi cu pierderi mari, de aceleaşi trupe ale sale, care ocupă poziţii dinainte pregătite. Atunci cînd factorul asigurare materială începe să complice serios problema, inamicul poate să răstoarne raportul iniţial de forţe pe plan atît moral, cît şi material. În primele contraofensive

ale războiului, Jukov a fost nevoit să-şi folosească trupele după această metodă costisitoare. Abia în ultimele luni ale războiului au început sovieticii să culeagă, pe plan militar, roadele bogate ale imenselor sacrificii pe care le făcuseră anterior. Mîndri de victoriile obţinute, ruşii îşi aminteau totdeauna cu durere cît de scump le plătiseră.

Cît priveşte reacţia mea personală, trebuie să spun că, pe măsură ce treceau lunile de război, creştea şi ura pe care o resimţeam împotriva germanilor, şi mai ales împotriva bandei lui Hitler. Pretutindeni dădeam peste ravagiile provocate de ambiţia lui necruţătoare. Fiecare ciocnire, fiecare hărţuială îşi cerea preţul în trupurile schilodite şi viţele răpuse ale tinerilor soldaţi aliaţi.

În timpul războiului, sute de taţi, mame şi soţii, cu inima frîntă de durere, mi-au trimis scrisori personale, implorîndu-mă să le dau fie o umbră de speranţă că cel drag ar mai trăi, fie, cel puţin, cîteva amănunte în plus despre felul cum murise. Am răspuns tuturor acestor scrisori. Nu cunosc cale mai sigură pentru a ajunge la o ură nestinsă împotriva celor vinovaţi de declanşarea unui război agresiv decît îndatorirea de a încerca să alini jalea familiilor pe care acest război le-a îndoliat. Iată de ce înţelegeam atitudinea ruşilor mai bine şi cu mai multă simpatie decît aş fi putut-o face înainte de izbucnirea războiului.

Pentru a răspunde gestului de curtenie al guvernului sovietic, Departamentul de Război al Statelor Unite nu a întîrziat să-l invite pe mareşalul Jukov în America, cu aprobarea preşedintelui Truman. Răspunsul afirmativ sosind imediat, am crezut că vizita va avea loc într-un viitor apropiat. Mareşalul a cerut să fie însoţit de mine sau de generalul Clay, pentru a avea alături un prieten, aşa cum şi eu îl avusesem pe el în călătoria pe care o făcusem în Rusia. Din păcate, m-am văzut nevoit să-i răspund că, datorită unor împrejurări şi probleme de moment mai deosebite, nu aveam posibilitatea să fiu gazda lui în S.U.A., dar l-am delegat pe generalul Clay în această calitate. La întrebarea lui Jukov dacă nu cumva ar putea merge cu el şi fiul meu, i-am răspuns că va fi o cinste pentru John să-l însoţească. L-am anunţat, de asemenea, că va călători cu „Floarea soarelui", avionul de tip C-54 care îmi fusese pus la dispoziţie. Încîntat de veste — căci avea mare încredere în aparat şi în echi-

pajul său, după zborul în Rusia, cu prilejul vizitei mele —; a spus ceva interpretului, care mi-a tradus :

— Cu avionul generalului şi cu fiul generalului alături, ştiu că voi fi în cea mai deplină siguranţă.

Din nefericire, curînd după aceea, mareşalul s-a îmbolnăvit. Pe moment, unii şi-au pus întrebarea dacă nu era vorba de o maladie diplomatică. Dar prima oară cînd l-am revăzut, la o şedinţă a Comisiei aliate de control de la Berlin, avea înfăţişarea unui om care luptase din greu cu boala. În orice caz, vizita a trebuit să fie amînată pînă către iarnă, cînd mareşalul şi-a exprimat dorinţa să aştepte primăvara pentru a face călătoria.

Ultima oară m-am întîlnit cu el la 7 noiembrie 1945. În cinstea acestei zile sărbătoreşti, Jukov a oferit o mare recepţie la Berlin, invitînd pe ofiţerii superiori din comandamentele şi statele-majore ale tuturor aliaţilor. Vremea se stricase, nemaipermiţînd zborul avioanelor. Comandanţii-şefi britanic şi francez au renunţat să mai participe. Ştiind însă că voi fi rechemat în S.U.A. nu peste mult timp, m-am hotărît să asist la recepţie, chiar dacă asta însemna o noapte de mers cu trenul şi un drum lung cu maşina în ziua următoare.

La sosire l-am văzut pe mareşalul Jukov împreună cu soţia sa şi cu cîţiva colaboratori principali înşiraţi la intrare şi primindu-şi oaspeţii. M-a salutat, apoi a ieşit aproape imediat din rînd, luînd-o şi pe soţia sa de braţ. Toţi trei, însoţiţi de un interpret, ne-am retras într-o încăpere confortabilă, aprovizionată cu tot felul de gustări şi băuturi, unde am stat de vorbă două ore.

În esenţă, mareşalul şi-a exprimat convingerea că noi, cei din Comisia aliată de la Berlin, adusesem o contribuţie la îndeplinirea dificilei misiuni de a promova un climat de înţelegere între Statele Unite şi Uniunea Sovietică, ţări cu mentalităţi culturale şi politice atît de diferite. După părerea lui însă, puteam realiza şi mai mult. După ce s-a ocupat îndelung de noua Organizaţie a Naţiunilor Unite, Jukov a subliniat :

— Dacă Statele Unite şi Uniunea Sovietică vor face front comun — şi la bine, şi la rău —, succesul Naţiunilor Unite este asigurat. Dacă lucrăm mînă în mînă, nici o altă ţară pe lume nu se va încumeta să provoace un război, din moment ce noi l-am interzis.

Mareşalul adera cu trup şi suflet la concepţiile comu-

niste, considerînd că sistemul sovietic de guvernămînt se întemeiază pe idealurile umanităţii, pe cînd cel american, pe interesele ei materiale. Explicînd ce înţelegea prin această diferenţiere şi cerîndu-şi scuze pentru criticile aduse implicit, el a arătat că orînduirea din S.U.A. apelează la tot ce este egoist în om, pe care noi îl punem la muncă spunîndu-i că-şi poate însuşi tot ce cîştigă şi că poate spune tot ce i se năzare şi permiţîndu-i, pe cele mai diverse planuri, să devină o entitate nedisciplinată şi dezorientată, în cadrul unui vast complex naţional.

Jukov m-a rugat să fac un efort pentru a înţelege orînduirea sovietică, care se străduieşte să înlocuiască astfel de scopuri cu imboldul de dăruire a omului pentru cauza marelui complex naţional, căruia îi aparţine şi el.

Chiar şi după înapoierea mea în Statele Unite am continuat să corespondez cu Jukov, în aceiaşi termeni amicali, pînă în aprilie 1946. În primăvara aceea, el a fost eliberat din funcţia pe care o deţinea la Berlin şi, de atunci, nu mi-a mai dat de veste. S-a zvonit că nu s-ar mai fi bucurat de respectul şi afecţiunea pe care şi-o cîştigase din partea opiniei publice în ultimele luni ale războiului.

Printre cauzele atribuite dizgraţiei sale s-a presupus că s-ar fi înscris şi binecunoscuta prietenie dintre noi. Nu îmi vine să cred, căci, în ciuda acestei prietenii, Jukov a rămas pînă la capăt profund convins de dreptatea fundamentală a teoriei comuniste, la care aderase dintr-un impuls interior, şi nu din vreo constrîngere exterioară.

Ruşii sînt generoşi. Le place să invite oaspeţi şi să facă daruri, aşa cum poate să confirme orice american care a avut de-a face cu ei în timpul războiului. În ochii mei, rusul obişnuit are o pronunţată asemănare cu aşanumitul „american mijlociu", prin elanurile sale de generozitate, prin pofta cu care rîde, prin fidelitatea lui faţă de prieteni, prin viziunea directă pe care o are asupra vieţii de zi cu zi.

Prietenia şi înţelegerea personală dintre mine şi mareşalul Jukov nu au eliminat însă incidentele şi conflictele, care enervau şi exasperau fără încetare pe membrii statului meu major. Uneori, ele luau proporţii serioase.

Din cauza deosebirilor de limbă, nimeni nu dispunea de instrumentul convorbirilor personale pentru a atenua acuitatea controverselor care izbucneau. S-au ivit neîn-

ţelegeri în legătură cu punerea în aplicare a acordului de la Potsdam, mai ales în privinţa reparaţiilor de război. Deşi amîndoi militam pentru refacerea Ruhrului şi pentru dezvoltarea unei economii capabile să întreţină populaţia Germaniei occidentale, Clay şi cu mine insistam, în aceeaşi măsură, ca toate angajamentele ferme ale guvernului american să fie îndeplinite prompt şi la nivelul corespunzător. Consideram că, făcîndu-ne vinovaţi de reacredinţă în vreun detaliu de execuţie, am fi năruit orice speranţă de a oferi o bază tot mai largă cooperării internaţionale.

La scurt timp după încetarea ostilităţilor s-au iscat primele obiecţii împotriva politicii de strictă respectare a cuvîntului pe care şi-l dăduse guvernul nostru. Pe neaşteptate, unii colaboratori ai mei mi-au sugerat să răspund printr-un refuz atunci cînd ruşii îmi vor cere să evacuez în zona de ocupaţie atribuită Statelor Unite trupele americane de pe aliniamentul Elbei. Argumentul era că sovieticii vor fi mai receptivi la unele propuneri ale noastre, îndeosebi la cele privind o împărţire judicioasă a Austriei, dacă forţele noastre vor rămîne pe Elba. Mie, o astfel de atitudine mi se părea lipsită de orice temei. Dacă de la primii paşi ai conlucrării noastre direct cu ruşii refuzam să traducem în practică un acord care angaja buna-credinţă a guvernului nostru, aveam certitudinea (şi Departamentul de Război m-a susţinut totdeauna pe această poziţie) că torpilam, de la bun început, întregul nostru efort de cooperare.

Nu m-am îndoit niciodată că aliaţii occidentali ar fi putut încheia un acord prin care să ocupe o zonă mai întinsă din Germania decît cea pe care o stabiliseră. După părerea mea, dacă ar fi fost la fel de convinşi ca noi, cei de la SHAEF, despre iminenţa unei victorii rapide pe frontul anglo-american, oamenii noştri de stat ar fi insistat, la Ialta, ca Elba să formeze limita naturală geografică dintre zonele de ocupaţie de est şi de vest. Deşi pe la sfîrşitul lunii ianuarie 1945 ne mai aflam tot pe malul stîng al Rinului şi nu rupsesem încă linia Siegfried, eu şi statul meu major am informat pe superiorii noştri că aveam perspectiva unor mari victorii într-un răstimp scurt. Numai teama că nu vom putea înainta mai departe, spre est, trebuie să-i fi determinat pe conducătorii noştri politici să accepte o linie de ocupaţie avînd oraşul Eisenach drept punctul cel mai adînc situat pe teritoriul

german. Dar acestea sînt simple speculații, căci nu am discutat niciodată problema cu vreuna dintre persoanele direct răspunzătoare de împărțirea zonelor.

În orice caz, cronica Berlinului în lunile de la sfîrșitul verii și începutul toamnei anului 1945 reprezintă punctul culminant al cordialității și cooperării pe care am reușit să-l atingem în raporturile noastre cu autoritățile sovietice. Pe planuri mai vaste și la niveluri mai înalte, neînțelegerile au sporit mereu, repercutîndu-se inevitabil și pe scena germană. Este posibil, de asemenea, ca procesul să se fi desfășurat în sens invers.

Pe atunci, americanii — sau, cel puțin, noi, cei de la Berlin — nu vedeau deloc pentru ce sistemul de guvernămînt sovietic și regimul democratic, așa cum îl înțelegeau aliații occidentali, nu ar putea conviețui pe glob, cu condiția ca fiecare să respecte drepturile, teritoriul și convingerile celuilalt și ca fiecare să evite acțiunile fățișe sau oculte îndreptate împotriva celuilalt. Nouă ni se părea firesc să se realizeze și să se respecte cinstit acest acord, de genul „trăiește și lasă și pe altul să trăiască". Era, probabil, maximul pe care l-am sperat vreodată.

Cuprins

Studiu introductiv 5

Capitolul I. Preludiu la război 37

Capitolul al II-lea. Război pretutindeni 56

Capitolul al III-lea. Punct de comandă pentru Marshall 74

Capitolul al IV-lea. Platformă pentru debarcare . . 96

Capitolul al V-lea. Pregătiri pentru operația „Torch" 126

Capitolul al VI-lea. Debarcarea în Africa 152

Capitolul al VII-lea. Iarna la Alger 177

Capitolul al VIII-lea. Campania din Tunisia . . . 200

Capitolul al IX-lea. „Husky" 230

Capitolul al X-lea. Sicilia și Salerno 248

Capitolul al XI-lea. Conferința de la Cairo . . . 272

Capitolul al XII-lea. Italia 283

Capitolul al XIII-lea. Planuri pentru „Overlord" . . 306

Capitolul al XIV-lea. Bătălia capului de pod . . . 345

Capitolul al XV-lea. În ofensivă 361

Capitolul al XVI-lea. Urmărirea inamicului și bătălia aprovizionării 388

Capitolul al XVII-lea. Lupte de toamnă la granița Germaniei 426

Capitolul al XVIII-lea. Ultima carte a lui Hitler . . 449

Capitolul al XIX-lea. Trecerea Rinului 475

Capitolul al XX-lea. Asalt și încercuire 500

Capitolul al XXI-lea. Invadarea Germaniei . . . 519

Capitolul al XXII-lea. După victorie 545

Capitolul al XXIII-lea. Operația „Study" 563

Capitolul al XXIV-lea. Rusia 573

Redactori : IULIA GIROVEANU, HORTENSIA PIETREANU-POPESCU
Tehnoredactor : FLORIAN SĂPUNĂRESCU

Coli editură 37,57. Coli tipar 37. Planșe 18 pag.
Bun de tipar 10 aprilie 1975. Apărut — aprilie 1975.

Tiparul executat sub cd. nr. 8 410/50 193
la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1,
București, Republica Socialistă România